UPOZORENJE NEMARNIM

I nastavi savjetovati, savjet će vjernicima, doista, koristiti.
(Sura Zarijat, 55)

Naslov originala:
تنبيه الغافلين

"Tenbihu-l-gafilin" - Ebu Lejs es-Semerkandi

Preveo s arapskog jezika:
Sabahudin Skejić

Recenzent:
Mr. Osman Kozlić

Izdavač:
Behram-begova medresa u Tuzli

Za izdavača:
Vahid Fazlović

Lektor:
Sevret M.Ćehajić

Korektor:
Sabahudin Skejić

Tehnička priprema:
Hajrudin Smajić

Štampa:
"Agfaprint" Tešanj

Tiraž: 1.000 primjeraka

CIP - Katalogizacija u publikaciji
Nacionalna i univerzitetska biblioteka
Bosne i Hercegovine, Sarajevo

28-42

Es-SEMERKANDI, Ebu Lejs
Upozorenje nemarnim / Ebu Lejs es- Semerkandi ; preveo s arapskog jezika Sabahudin Skejić. - 1. izd. - Tuzla : Behram-begova medresa, 2006. - 416 str. ; 24 cm

Prijevod djela: Tenbihul-gafilin

ISBN 9958-698-15-3

COBISS.BH-ID 15132166

S IMENOM ALLAHA, SVEMILOSNOG, MILOSTIVOG

Apsolutna hvala neka je Allahu, Koji nas je uputio Svojoj Knjizi i Koji nas je odlikovao nad ostalim narodima, podarivši nam najčasnijeg miljenika. Hvala Mu zahvalom kojom ćemo zaslužiti i pridobiti željeno Zadovoljstvo, kojom ćemo priskrbiti skrivene blagodati i zbog koje će nas učiniti zahvalnim na blagodatima i poznavaocima Njegovih evlija. Neka je salavat na našeg prvaka Muhammeda, odabranika i probranog vjerovjesnika, na njegovu časnu porodicu i potomke i na sve njegove ashabe.

Fekih, zahid i učenjak Nasr b. Muhammed b. Ibrahim Semerkandi, rekao je: „Zaključio sam da je obaveza onome koga je Allah obdario poznavanjem lijepog ponašanja, kome je dao znanja, razumijevanja i koji poznaje životopise dobrih ljudi i nastojanja trudbenika da zadobiju Allahovo zadovoljstvo, ono što Kitab govori: ***Na put Gospodara svoga mudro i lijepim savjetom pozivaj i s njima ne najljepši način raspravljaj! Gospodar tvoj zna one koji su zalutali s puta Njegova, i On zna one koji su na Pravome putu.*** (Sura Nahl, 125.) O tome govore i predaje od Poslanika, s.a.v.s., a jedna od njih se prenosi od Abdullaha b. Mes'uda, r.a.: 'Poslanik, s.a.v.s., povremeno nam je kazivao savjete, kako nam ne bi dosadio.'[2]

Imajući ovo u vidu, u ovoj knjizi sam naveo mnoge savjete i predavanja, što bi trebalo biti dovoljno svima koji je budu čitali. Savjetujem čitaoca da je čita tako što će ga njeni sadržaji podsjećati i podstrekivati na to da, najprije, razmišlja o sebi samome, a onda da podsjeća i ukazuje na to i drugima. Allah i Njegov Poslanik, s.a.v.s., naređuju nam i jedno i drugo. Uzvišeni Allah kaže: ***Budite Božiji ljudi, jer vi Knjigu znate i nju proučavate!*** (Sura Ali Imran, 79) Neki tumači Kur'ana kažu: 'Značenje ovih riječi je: provodite u praksu ono čemu ljude podučavate, a sami ste naučili iz Knjige.'

U drugom ajetu On kaže: ***A Allaha se boje od robova Njegovih - učeni.*** (Sura Fatir, 28) Svome Vjerovjesniku, s.a.v.s., On kaže: ***O ti, pokriveni! Ustani i opominji!*** (Sura Muddessir, 1, 2) U drugom ajetu kaže: ***I nastavi savjetovati, savjet će vjernicima, doista, koristiti.***

Prenosi se da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: *Trenutak razmišljanja je bolji nego ibadet od godinu dana.*

Osoba koja ne želi da razmišlja o mudrim izrekama, savjetima i životopisima dobrih ljudi neminovno će zapasti u jedno od dvaju stanja: ili će se ograničiti na nedovoljno prakticiranje i provođenje propisa i misliti o sebi da je dobra osoba i da je među onima koji su uspjeli, ili će se truditi u samo određenom dijelu svoga života. To će mu se činiti toliko velikim da će u svojim očima biti veliki i bolji od ostalih ljudi. Tako će upropastiti sav svoj trud i propast će mu njegova djela.

Ako čovjek razmišlja o navedenom, onda će njegova želja da sustigne one o kojima čita i koji su izgovorili mudrosti postati veća i on će nastojati da im se približi svojim ibadetima. Bit će svjestan svoje manjkavosti u odnosu na njih.

Molimo Allaha da nam da podršku u činjenju dobrih djela i da nas blagoslovi. On je Neizmjerno blagodaran i Svemoćan je."

2 Nije postojao određeni termin savjetovanja ljudi, niti su njegova kazivanja imala određeno vrijeme trajanja, da slušaoci ne bi osjetili dosadu i zlovolju zbog toga. Bilo bi ih stid da napuste kazivanje, a ne bi bili uvijek raspoloženi da mu prisustvuju i da ga slušaju s istom pažnjom i predanošću. Op. Prev.

O IHLASU

Autor, svojim lancem prenosilaca, bilježi od Muhammeda b. Lebida da je čuo Vjerovjesnika, s.a.v.s., da kaže: *Najviše se za vas bojim malog širka.* Ashabi su pitali: „Allahov Poslaniče, a šta je to mali širk?" On reče: *Rijaluk (pretvaranje). Uzvišeni Allah će na Dan, kada bude nagrađivao Svoje robove za njihova djela, reći: „Idite onima zbog kojih ste se pretvarali na dunjaluku i vidite da li imate ikakva dobra od njih."*

Fekih, da mu se Allah smiluje, rekao je: „To će im biti rečeno, jer je njihov ibadet i činjenje dobra na dunjaluku bilo ismijavanje, pa će se s njima ismijavati i na Ahiretu. To je u sadržaju ajeta u kojem stoji: ***Licemjeri misle da će Allaha prevariti, i On će ih za varanje njihovo kazniti.*** (Sura Nisa, 142.) Znači, za njihovo varanje vratit će im istom mjerom i poništiti im nagradu za njihova djela. Reći će im: 'Idite onima zbog kojih ste se trudili i pred kojima ste se pokazivali. Vi nemate nikakve nagrade za vaša djela kod Mene.' Njihova djela nisu bila isključivo radi postizanja Allahova zadovoljstva."

Čovjek može očekivati nagradu za svoja djela ako su ona samo radi postizanja Njegova zadovoljstva, a ako iko drugi ima udjela u tim djelima, Allah ih ne prima i ne želi.

Svojim lancem prenosilaca, autor bilježi od Ebu Hurejre, r.a., da je Vjerovjesnik, s.a.v.s., rekao: *Uzvišeni Allah kaže: „Ja sam najneovisniji i nije Mi potreban saradnik. Ne treba Mi djelo u kojem ima dio namijenjen i nekome drugom. Djelo onoga koji nešto učini i u tom djelu bude želje i za zadovoljstvom nekog drugog, a ne samo za Mojim zadovoljstvom, nije Mi potrebno."* A, kažu, da Mu nije potreban ni onaj koji tako nešto učini.

U ovoj predaji je dokaz da Allah ne prima ništa od djela koje nije učinjeno samo radi stjecanja Njegova zadovoljstva. Ako nije učinjeno s takvom nakanom, On ga ne želi ni primiti, niti će za njega nagraditi na Ahiretu. Takva osoba će skončati u Džehennemu. To dokazuju riječi Uzvišenog: ***Onome koji želi ovaj svijet, Mi brzo dajemo što hoćemo i kome hoćemo.*** Drukčije kazano, onome koji hoće svojim djelima dunjaluk, a ne želi ahiretsku nagradu, Mi ćemo mu na dunjaluku dati onoliko koliko hoćemo dunjalučkih dobara. To dajemo onome koga hoćemo da uništimo. Kažu da je to i onome kome hoćemo da od sebe damo, ne zato što on to želi, ***ali ćemo mu poslije Džehennem pripremiti.*** Na Ahiretu smo mu odredili Džehennem ***u kome će se osramoćen i odbačen peći.*** Sam će sebe koriti, a prezirat će ga i ostali i bit će daleko od Allahove milosti. ***A onaj koji želi onaj svijet,*** njegovu nagradu ***i trudi se da ga zasluži,*** čini ahiretska djela koja su potaknuta samo radi Allaha i Njegova zadovoljstva, ***a vjernik je,*** potrebno je da takav, pored dobrih djela, bude i vjernik, jer se ne prima nijedno djelo ako nema vjere ***trud će mu hvale vrijedan biti.*** Ljudi koji žele ahiretsku nagradu, a ne pokazivanje na dunjaluku, imat će primljena djela. ***Svima njima, i jednima i drugima, dajemo darove Gospodara***

tvoga. I jedna i druga grupa dobivaju i uživaju blagodati tvoga Gospodara, ***a darovi Gospodara tvoga nisu nikome zabranjeni.*** (Sura Isra, 18-20.) Blagodat tvoga Gospodara nije uskraćena ni vjerniku, ni nevjerniku; ni čestitom, ni griješniku.

Allah u ovom ajetu potvrđuje da osoba koja čini nešto radi postizanja pažnje ili zadovoljstva nekoga drugog osim Allaha, nema nikakve nagrade na Ahiretu i njeno boravište je Džehennem. Ona, pak, osoba koja bude postupala i trudila se radi Allaha, bit će nagrađena za svoja djela. Ako čini nešto radi nekoga drugog, od svoga posla i djelovanja ima samo umor i sekiraciju, o čemu postoji predaja.

Bilježi se od Ebu Hurejre, r.a., da je Vjerovjesnik, s.a.v.s., rekao: *Postoje postači koji od svoga posta nemaju ništa drugo osim gladi i žeđi. Ima i onih koji noći provode u ibadetu, a od toga nemaju ništa osim umora i nesanice.* To znači da njihova djela (post i namaz) nisu bila radi Allaha, pa stoga i nemaju nagrade za to.

Jedan mudrac je rekao: „Primjer čovjeka koji nešto čini radi postizanja popularnosti je kao primjer čovjeka koji je otišao na pijacu i napunio svoju torbu kamenjem. Svi oni koji bi ga vidjeli da se vraća sa pijace bi govorili: 'Koliko je samo ovaj čovjek nakupovao namirnica.' On sam od tog svog tereta nema nikakve koristi, osim onoga što ljudi govore. Kada bi to htio prodati, ne bi našao nijednog kupca. Tako je i s onim koji radi nešto da bi stekao popularnost: nikakve koristi nema od njegovih djela, osim onog što će ljudi pričati, a nikakve nagrade nema na Ahiretu. Uzvišeni kaže: ***I Mi ćemo pristupiti djelima njihovim, koja su učinili, i u prah i pepeo ih pretvoriti.*** (Sura Furkan, 23.) Ovdje se misli na djela koja su činjena u nečije drugo, a ne u Allahovo ime. Za takve neće biti nagrade i bit će im djela bezvrijedna, kao što je prašina koja se vidi na sunčevom odsjaju.

Veki' prenosi od Sufjana, a on od onoga koji je čuo Mudžahida da kaže: „Neki čovjek je došao Allahovom Poslaniku, s.a.v.s., i rekao: 'Allahov Poslaniče, dajem sadaku kojom želim Allahovo zadovoljstvo, ali želim i da se o meni lijepo priča.' Tada je objavljen ajet: ***Ko žudi da od Gospodara svoga bude lijepo primljen*** (ko se boji stajanja pred Allahom, a, kažu, i onaj što hoće nagradu od Allaha), ***neka čini dobra djela*** (misli se na ona koja su čista i samo radi Allaha) ***i neka, klanjajući se Gospodaru svome, Njemu nikoga ne pridružuje!*** (Sura Kehf, 110.)

Jedan mudrac je rekao: „Onaj koji čini sedam djela, a zapostavlja drugih sedam, nema nikakve koristi od onoga što je radio.

Prvo: da postupa u strahu, ali bez opreza, tj. da kaže: 'Bojim se Allahove kazne', ali se ne ustručava od grijeha. Od te njegove izjave nema nikakve koristi.

Drugo: da radi nešto, nadajući se, a da ne teži i ne traži to isto. To je kao da kaže: 'Nadam se Allahovoj nagradi', ali je ne želi postići svojim djelima. Takva izjava mu nije ni od kakve koristi.

Treće: da nešto naumi, ali ne provede: naumi svojim srcem da radi dobra djela, ali ne donese čvrstu odluku da ih učini u stvarnosti. Od te njegove nakane i namjere nema nikakve koristi.

Četvrto: da upućuje dove, a ne ulaže napora: moli Allaha da ga podrži u činjenju dobra, ali ga ne čini. Od te dove nema koristi. Potrebno je uložiti i određeni trud, kako bi se dobila Allahova podrška, kao što kaže Uzvišeni: ***One koji se budu zbog Nas borili Mi ćemo, sigurno, putevima koji Nama vode uputiti; a Allah je,***

zaista, na strani onih koji dobra djela čine! (Sura Ankebut, 69.) To znači, onima koji se budu zalagali u pokoravanju Nama i življenju u Našoj vjeri Mi ćemo podršku pružiti.

Peto: da uči istigfar, traži oprosta za grijehe, ali bez kajanja. To je kao da kaže: 'Allahu, oprosti', a ne osjeti nikakvo kajanje zbog grijeha koje je počinio. Takav istigfar neće nimalo koristiti.

Šesto: da nešto javno čini, a u potaji ne. Takav prikazuje svoja djela dobrim, javno i pred drugima, ali nije nimalo popravio svoju nutrinu. To što javno čini nimalo mu neće koristiti.

Sedmo: da uporno i naporno radi, a u tome nema ihlasa. Taj nastoji da svaki ibadet provede u krajnosti precizno, ali ne i predano Allahu. Njegova djela, ako nisu radi Allaha, nimalo mu neće koristiti. To je samoobmanjivanje.

Ebu Hurejre, r.a., prenosi da je Vjerovjesnik, s.a.v.s., rekao: *Pred Smak svijeta će se pojaviti ljudi koji će nastojati dobiti dunjaluk, kao što se muze stoka.* U drugoj predaji stoji: *koji će grabiti* i miješat će dunjaluk s vjerom. U drugoj predaji stoji: *koji će žuditi za dunjalukom i pribavljati njegova dobra,* što znači da će dunjaluk uzimati zaodjenuti u janjeću kožu i slatkorječivi, a srca će im biti vučija. Allah kaže: ***Zar Mene hoćete da zavarate i protiv Mene ste se drznuli?! Kunem se Sobom, na takve ću poslati takve kušnje i smutnje da će i najrazumniji među njima biti unezvijereni i smušeni.***

Veki' prenosi od Sufjana, a ovaj riječi Habiba b. Ebi Saliha: „Neki čovjek je došao Allahovom Poslaniku, s.a.v.s., i kazao: 'Allahov Poslaniče, činim neko dobro djelo i krijem ga od drugih. Kada se ono otkrije i počnu pričati o tome, ja osjetim zadovoljstvo. Da li imam nagradu za to djelo?' Poslanik, s.a.v.s., reče mu: *Imaš dvije nagrade; nagradu tajnosti i nagradu za javno učinjeno.*"

Fekih, da mu se Allah smiluje, rekao je da je značenje ovog hadisa u tome što se otkrilo njegovo djelo i što su se drugi ugledali na njega, te je stekao dvije nagrade, jednu zbog svoga djela, a drugu zbog ugledanja drugih na njega, što je u skladu s Vjerovjesnikovim, s.a.v.s., riječima: *Onaj koji uvede lijepu praksu ima nagradu za to i nagradu svih koji to isto budu prakticirali, do Kijametskog dana. Onaj koji uvede hrđavu praksu, imat će grijeh za to i grijeh svih koji ga budu slijedili u toj praksi do Kijametskog dana.* Ako bi, pak, nekome odgovaralo da se njegovo djelo obznani, ali ne radi njegova oponašanja i ugledanja na njega, onda se bojati da će mu propasti nagrada. Abdullah b. Mubarek prenosi od Bekra b. Ebi Merjeme, on od Dumejreta, a on od Ebu Habiba da je rekao: „Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao je: *Meleki uzdižu dobro djelo nekog čovjeka, hvale ga i čiste sve dok s njim ne dođu ondje gdje Allah hoće. Tada im Allah objavi: 'Vi čuvate djelo Moga roba, a Ja gledam i motrim što je u njegovoj duši. Moj rob nije učinio to djelo isključivo radi Mene. Upišite ga u Sidždžin* (Knjiga džehennemlija).*' Nekada se uzdižu s djelom nekog čovjeka, nipodaštavajući to djelo, sve dok ne dođu dokle Allah hoće, pa im On objavi: 'Vi čuvate djelo Moga roba, a Ja gledam i motrim šta je u njegovoj duši. Ovaj Moj rob je činio to djelo samo radi Mene. Upišite ga u Illijjin.* (Knjiga džennetlija)."

U ovoj predaji je dokaz da je malehno djelo, kada je radi Allaha učinjeno, bolje od velikog djela, koje je učinjeno radi nekog drugog. Malehno djelo, ako je radi Allaha, Allah će uvećati Svojom milošću, kao što kaže: ***Dobro djelo On će umnogostručiti i još od Sebe nagradu veliku dati.*** (Sura Nisa, 40.) Za veliko djelo, ako nije u ime Allaha i Njegova zadovoljstva, nema nikakve nagrade i boravište njegova počinioca je u Džehennemu.

Fekih, da mu se Allah smiluje, prenosi od grupe učenjaka, koji svojim lancem prenosilaca, prenose od Ukbeta b. Muslima, a on od Semira Asbehija, da mu je pričao kako je jednom ušao u Medinu i naišao na nekog čovjeka koji je bio u centru pažnje grupe ljudi. Pitao je ko je taj čovjek, pa su mu rekli da je to Ebu Hurejre. Približio mu je se. On je pričao ljudima. Kada je ušutio i spremao se za udaljiti, rekao sam: Tako ti Allaha, kaži mi neki hadis koji si čuo od Allahovog Poslanika, s.a.v.s., i koji si zapamtio. Kaži mi nešto što ti je rekao i što si shvatio i primijenio. On reče: „Sjedi da ti kažem hadis koji mi je pričao Allahov Poslanik, s.a.v.s., kada smo bili zajedno samo on i ja." Onda je Ebu Hurejre zahroptao i onesvijestio se. Tako je ostao nekoliko trenutaka, a kada je došao sebi, potrao se po licu i rekao: „Kazat ću ti hadis koji mi je rekao Allahov Poslanik, s.a.v.s." Onda je opet zahroptao i onesvijestio se. Sada je ostao duže u nesvijesti i, kada je došao sebi, potrao se po licu i rekao: „Kazat ću ti hadis koji mi je rekao Allahov Poslanik, s.a.v.s." Onda je ponovo zahroptao i onesvijestio se. Sada je ostao duže u nesvijesti i, kada je došao sebi, potrao se po licu i rekao: „Allahov Poslanik, s.a.v.s., pričao mi je: *Kada nastupi Kijametski dan, Uzvišeni Allah će presuđivati među stvorenjima. Svaki narod će klečati. Prvi koji će biti pozvani da polažu račun će biti: čovjek koji je učio Kur'an, pa čovjek koji je poginuo na Allahovom putu i čovjek koji je imao mnogo novca i bogatstva. Allah će pitati učača: 'Zar te nisam podučio onome što sam objavio Svojim poslanicima?' Čovjek će reći: 'Jesi, Gospodaru.' 'Pa, šta si primjenjivao od onoga što si naučio?' 'To sam praktikovao i noću i danju'. 'Lažeš.' Tada će i meleki reći: 'Lažeš. - Htio si da se kaže kako si dobar učač i poznavalac Kur'ana, što su ljudi i govorili.' Onome što je imao novac i bogatstvo će biti rečeno: 'Što si radio s onim što sam ti dao?' On će odgovoriti: 'Održavao sam rodbinsku vezu i dijelio'. Allah će mu reći: 'Lažeš.' A i meleki će povikati: 'Lažeš! - To si činio kako bi se reklo da si plemenit i darežljiv, što je i govoreno za tebe.' Onda će biti doveden onaj koji je poginuo na Allahovom putu i Allah će ga pitati: 'Zašto si poginuo?' On će reći: 'Borio sam se na Tvome putu, sve dok nisam poginuo.' Allah će mu reći: 'Lažeš.' Meleki će, također, povikati: 'Lažeš. - Borio si se, jer si htio i želio da se kaže kako si hrabar i odvažan. To je i govoreno.'* Onda je Poslanik, s.a.v.s., rukom udario po mome stegnu i rekao: *Ebu Hurejre, ta trojica su prva stvorenja kojima će se raspiriti i potaći džehennemska vatra na Kijametskom danu.'"* Ebu Hurejre je nastavio: „Taj hadis je citiran Muaviji, a on je zaplakao i rekao: 'Istinu su rekli Allah i Njegov Poslanik, s.a.v.s.' Onda je proučio ovaj ajet: ***Onima koji žele život na ovome svijetu i ljepote njegove - Mi ćemo dati plodove truda njihova i neće im se u njemu ništa prikratiti. Njih će na onome svijetu samo vatra peći; tamo neće imati nikakve nagrade za ono što su na Zemlji radili i biće uzaludno sve što su učinili.*** (Sura Hud, 15,16.)"

Abdullah b. Hunejf Antaki je rekao: „Uzvišeni Allah će čovjeku, kada bude očekivao nagradu za svoja djela na Kijametskom danu, reći: 'Zar ti nismo dali tvoju nagradu na dunjaluku? Zar ti nismo omogućili da ti se pravi mjesto na sijelima? Zar nisi bio ugledan na dunjaluku? Zar ti nismo omogućili da lahko trguješ?' Bit će postavljana ovakva i slična pitanja."

Jednog mudraca su pitali: „Ko je iskren – muhlis?" On je odgovorio: „Iskren je onaj koji krije svoja dobra djela na isti način i s istom pažnjom kao što krije i svoje grijehe."

Nekog su pitali za definiciju krajnjeg ihlasa – iskrenosti i predanosti Allahu. Rekao je: „Da mu ne budu drage pohvale ljudi."

Zunnun Misri je bio upitan: „Kada je čovjek svjestan da je Allahov odabranik?" Odgovorio je: „To će znati u četverome: kada ga napusti opuštenost, kada bude dijelio i od malog što ima, kada bude poželio da izgubi položaj i kada mu bude svejedno da li ga ljudi hvalili ili kudili."

Prenosi Adijj b. Hatim Tai od Allahova Poslanika, s.a.v.s., da je rekao: *Bit će naređeno, na Kijametskom danu, da se izdvoji jedna grupa od ostalih ljudi. Odvest će ih prema Džennetu i, kada osjete njegov miris i vide raznovrsne blagodati u njemu, reći će se da ih povrate, jer njihovo mjesto nije u njemu. Vratit će se razočarani i utučeni, kako nikada niko nije bio. Oni će pitati: "Gospodaru, zašto nas nisi uveo u Džehennem, prije nego što si nam pokazao Džennet i sve ono što si pripremio za svoje odabranike?" On će im reći: „To sam i htio s vama. Kada biste ostajali nasamo, onda ste Me izazivali svojim velikim grijesima, a kada biste sretali ljude, onda ste se pretvarali. Ljudima ste prikazivali svoja djela, koja su bila sasvim drukčija od onoga što su vam srca krila. Ustezali ste se od ljudi, a niste od Mene, gledali ste na njihovo zadovoljstvo, a ne na Moje, ostavljali ste njima da sude o vama, a ne Meni. Danas ću vas kazniti teškom i bolnom patnjom, a i pokazati šta ste izgubili od blagodati."*

Prenosi se od Ibn Abbasa, r.a., da je Allahov Poslanik s.a.v.s. rekao: *Kada je Allah stvorio Džennet, u njemu je stvorio svakojake blagodati i ljepote koje oko nije vidjelo, uho čulo, niti je naumpalo ijednom čovjeku. Onda je zapovijedio: „Govori." Džennet je rekao: „Ono što žele – vjernici će postići"* (Sura Mu'minun, 1.) *tri puta, a potom: „Zabranjen sam svakom škrtici, licemjeru i onome koji se pretvara pred drugima."*

Alija, r.a., rekao je: „Onaj koji se pretvara ima četiri osobine: lijen je, kada je nasamo, a pohitan i vrijedan među ljudima, još se više trudi kada ga se pohvali, a umanji posao kada ga se kritikuje."

Prenosi se da je Šekik b. Ibrahim Zahid rekao: „Dobro djelo i posao su uslovljeni trima aspektima: početak je da smatra da je to njegovo djelo od Allaha, kako bi slomio samodopadnost, drugo je da time želi Allahovo zadovoljstvo, kako bi slomio prohtjeve, i treće je da očekuje nagradu od Allaha, kako bi slomio pohlepu i želju za pokazivanjem. S ova tri sredstva čovjek će iščistiti svoja djela."

Značenje iskaza da treba smatrati svoje djelo darom od Allaha je u tome da čovjek bude svjestan da je Allah Taj Koji ga je uputio i podržao u tom poslu. Ako je svjestan toga, onda će se posvetiti zahvaljivanju i neće se diviti svojem postupku.

Značenje riječi da treba željeti Allahovo zadovoljstvo razumijevamo u tome da čovjek treba razmisliti o onome što želi raditi. Ako u tome pronađe nešto što je u ime Allaha i čime je On zadovoljan, onda će i raditi to djelo i taj posao, a ako vidi da ono nije u ime Allaha i da On nije zadovoljan time, onda će ga napustiti, kako ne bi bilo djelo u kojem bi slijedio prohtjev nefsa.[3] Uzvišeni Allah je rekao: ***Ta, duša je sklona zlu*** (Sura Jusuf, 53.), tj. preporučuje zlo i slijeđenje prohtjeva i strasti.

Riječi da se očekuje nagrada od Allaha podstiču na to da djelovanje bude samo radi Allaha i da čovjek ne pridaje pažnju tome što će ljudi reći. O tome se prenose riječi mudraca: „Svaki trudbenik bi u svom djelovanju i poslu trebalo da se ugleda na čobanina." Na to su ga pitali: „A kako to?" On odgovori: „Čobanin, kada klanja kod svoga stada, ne očekuje njihovu pohvalu za svoj namaz. Isto tako, i trudbenik bi trebalo da radi i ne obraća pažnju na mišljenje ljudi. On se predaje Allahu i teži Njegovom zadovoljstvu, svejedno da li je među ljudima ili nasamo i nije mu stalo do toga da ga oni hvale."

Jedan mudrac je rekao: „Djelu su potrebna četiri elementa da bi bilo osigurano i čisto.

Prvi je znanje koje prethodi djelovanju, jer djelo nije važno, ako nema svijesti i znanja o njemu. Ako se nešto radi iz neznanja, onda je šteta od toga mnogo veća nego korist.

Drugi je namjera, jer djelo nije vrijedno bez namjere. Poslanik, s.a.v.s., rekao je: *Svako djelo se cijeni i vrednuje prema namjeri i svakom čovjeku će pripasti onoliko koliko je naumio.* Post, namaz, hadždž, zekat i ostali ibadeti nisu valjani ako nema namjere koja je neophodna na njihovu početku, kako bi bili valjani.

Treći je strpljivost i ustrajnost u sredini posla. To znači da čovjek treba da ustraje u provođenju određenog djela, da ga ne ostavlja nedovršenog i da ga smireno privede kraju.

Četvrti je pročišćenost i ihlas na kraju djela, jer djela se ne primaju ako nemaju ihlasa. Ako si radio iskreno, Allah će ti primiti djelo i ljudi će osjetiti naklonost prema tebi."

Prenosi se od Herema b. Hajjana da je rekao: „Nikada se čovjek ne okrene srcem Allahu, a da Allah ne učini da srca vjernika osjete naklonost i ljubav prema njemu."

Suhejl b. Salih prenosi od svoga oca, a on od Ebu Hurejre, r.a., da je Vjerovjesnik, s.a.v.s., rekao: *Kada Allah zavoli nekog roba, kaže Džibrilu: „Ja volim toga i toga, voli ga i ti." Onda Džibril kaže stanovnicima nebesa: „Vaš Gospodar voli toga i toga, pa ga i vi volite." Tog čovjeka zavole stanovnici nebesa i simpatije prema njemu se prošire i zemljom. Kada Allah zamrzi nekoga, dešava se isto.*

Prenosi se od Šekika b. Ibrahima Zahida da mu je neki čovjek rekao: „Ljudi me zovu i smatraju dobrim. Kako ću znati jesam li takav ili nisam?" Šekik mu

3 *Nefs* je životinjski nagon u čovjeku, koji ga nagoni na slijeđenje strasti i niskih prohtjeva, a *ruh* je božanski duh u čovjeku, koji ga usmjerava na slijeđenje svega što je uzvišeno i produhovljeno. Op. Prev.

odgovori: „Pred dobrim ljudima kaži kakva ti je nutrina, pa, ako oni budu zadovoljni, dobar si, a u protivnom nisi.

Drugo je da dunjaluk ponudiš srcu, pa, ako ga odbaci, onda si dobar.

Treće je da svom nefsu predočiš smrt, pa ako je on bude priželjkivao, onda si dobar, u protivnom nisi.

Ako budeš imao ovo troje, moli Allaha da te poštedi rijaluka (pretvaranja), pa da ti pokvari sva tvoja djela i nastojanja."

Sabit Bennani prenosi od Enesa b. Malika, r.a., da je Vjerovjesnik, s.a.v.s., rekao: *Znate li vi ko je vjernik (mu'min)?* Oni odgovoriše: „Allah i Njegov Poslanik najbolje znaju." On reče: *Vjernik je onaj koji ne umire dok mu Allah njegove uši ne ispuni onim što voli i što mu je drago. Kada bi čovjek ibadetio Allahu u nekoj odaji, koja je zaključana i zatvorena sa sedamdeset gvozdenih vrata, Allah bi ga zaodjenuo njegovim djelom, pa bi ljudi pričali o njegovom ibadetu i hvalili ga.* Prisutrni upitaše: „Allahov Poslaniče, a kako bi se povećalo to njegovo djelovanje?" On reče: *Vjernik voli da mu se povećaju djela.* Potom je pitao: *A znate li ko je razvratnik i griješnik?* Oni rekoše: „Allah i Njegov Poslanik najbolje znaju." On kaza: *Onaj koji neće umrijeti dok mu Allah uši ne ispuni onim što mu nije drago čuti. Kada bi čovjek griješio Allahu u nekoj odaji, koja je zatvorena sa sedamdeset gvozdenih vrata, Allah bi dao da njegovo djelo izađe na površinu i da ljudi o njemu pričaju i uvećavaju ga.* Prisutni upitaše: „A kako će povećati ono što je uradio, Allahov Poslaniče?" On odgovori: *Griješnik voli da se njegov grijeh pročuje.*

Prenosi se od Avfa b. Abdullaha da je rekao: „Dobri i čestiti ljudi su pisali jedni drugima tri opisa: onoga koji radi za Ahiret Allah će poštedjeti brige o dunjaluku; ko nastoji da popravi ono što je između njega i Allaha Allah će popraviti ono što je između njega i ljudi i ko popravi i nastoji da mu njegova nutrina bude što bolja, Allah će mu popraviti ono što javno čini."

Hamid Leffaf je rekao: „Kada Allah hoće da upropasti nekog čovjeka, onda mu dadne troje: prvo je da mu da znanje, ali mu uskrati njegovo prakticiranje i život učena čovjeka; drugo je da mu da društvo dobrih ljudi, ali mu uskrati znanje o njihovim pravima i treće je da mu otvori vrata ibadeta, ali mu uskrati iskrenost (ihlas) u postupku."

Fekih, da mu se Allah smiluje, rekao je: „To je zbog iskvarenosti njegovog nauma i njegove nutrine. Da je njegov naum bio iskren, Allah bi mu dao korisno znanje, iskreno djelo i svijest o časti i čestitosti dobrih ljudi."

Fekih, da mu se Allah smiluje, rekao je: „Jedan povjerljiv i pouzdan čovjek mi je, svojim lancem prenosilaca, prenio riječi Džibilleta Jahsabija: 'Bili smo u ratnom pohodu s Abdulmelikom b. Mervanom. S nama je bio i jedan čovjek koji je vrlo malo spavao noću. Danima smo bili s njim, a da nismo znali ko je on. Kada smo ga upoznali, uvidjeli smo da je jedan od Poslanikovih, s.a.v.s., ashaba. Između ostalog, pričao nam je da je neki musliman rekao: 'Allahov Poslaniče, u čemu nam je spas, sutra?' On mu je rekao: *Da ne varaš Allaha.* Čovjek upita: 'A kako možemo prevariti Allaha?!' Poslanik, s.a.v.s., reče: *Tako što ćeš raditi ono što ti je Allah naredio, a željet ćeš nečije drugo zadovoljstvo. Bojte se rijaluka, jer je to širk. Onaj ko se pretvara bit će prozvan na Kijametskom danu, pred svim ljudima,*

četirima imenima: Nevjerniče! Razvratniče! Varalico! Gubitniče! Sva tvoja djela su ništavna i nema nikakve nagrade za njih. Danas nema nikakve sreće za tebe. Traži da te nagradi onaj zbog koga si se trudio, varalico! 'Ja sam ga pitao: Tako ti Allaha, osim Kojeg drugog boga nema, da li si to čuo od Allahova Poslanika, s.a.v.s.? On reče: 'Tako mi Allaha, osim Kojeg drugog boga nema, to sam uistinu čuo od Allahovog Poslanika, s.a.v.s., samo što postoji mogućnost da sam nešto drugačije rekao i da sam pogriješio, ali nenamjerno.' Potom je proučio ajet: ***Licemjeri misle da će Allaha prevariti, i On će ih za varanje njihovo kazniti.***" (Sura Nisa, 142.)

Fekih, da mu se Allah smiluje, rekao je: „Onaj ko hoće da ima ahiretsku nagradu za svoja djela, treba da mu ona budu isključivo radi Allaha i bez ikakva pretvaranja. Neka zaboravi ta svoja djela, kako ih ne bi pokvario divljenjem. Kažu da je sačuvati dobro djelo teže nego ga učiniti."

Ebu Bekr Vasiti je rekao: „Sačuvati dobro djelo je teže nego ga učiniti. Ono je kao staklena boca: lahko se razbije, a ne može se ponovo sastaviti. Tako je i s djelom: ako ga dotakne pretvaranje (rijaluk), razbit će se. Ako čovjek hoće da uradi neko djelo, a boji se rijaluka od svog nefsa, neka, po mogućnosti, izbaci rijaluk iz srca i neka u to uloži trud. Ako ga se ne može riješiti, onda se treba i dalje truditi i raditi, ne napuštajući to svoje djelovanje zbog rijaluka. Onda neka se kaje i moli Allaha da mu oprosti ono što je izmiješano s rijalukom. Nadati mu je se da će ga Allah ubuduće podržati u njegovom nastojanju da očisti svoja djela."

U jednoj mudrosti stoji da će dunjaluk propasti onda kada umru oni koji se pretvaraju. Oni svojim prijetvornim dobročinstvima izgrađuju dunjaluk, gradeći utvrde i svratišta. U tome je korist za ljude, makar bilo i pretvaranja, no možda ih stigne dova nekog muslimana i ukaže im se milost zbog toga.

Prenosi se da je neki čovjek izgradio svratište, ali ga je progonila dilema da li je to uradio radi Allahova zadovoljstva ili ne. U snu mu je došao neki čovjek i rekao: „Ako tvoje djelo nije radi Allaha, dova muslimana za tvoje dobro će biti radi Allaha. Raduj se tome."

Neki čovjek je rekao pred Huzejfom b. Jemanom, r.a.: „Allahu moj, uništi licemjere!" Huzejfe reče: „Kada bi svi oni propali, vi se ne biste riješili svojih neprijatelja." Ovim odgovorom ih je pozvao na bojno polje i borbu protiv neprijatelja.

Prenosi se od Selmana Farisija, r.a., da je rekao: „Allah će pomoći vjernike snagom licemjera i pomoći će munaficima dovama vjernika."

Fekih, da mu se Allah smiluje, rekao je: „Ljudi su pričali o obavezama (farzovima), pa su ustvrdili da u njima nema pretvaranja, jer su to obaveze koje su propisane svim ljudima. Ako čovjek provodi ono što je obaveza, onda u tome nema rijaluka.

Drugi su rekli da rijaluka ima i u farzovima, kao i u djelima koja to nisu."

Fekih, da mu se Allah smiluje, rekao je: „Ja ovo gledam iz dva ugla. Ako čovjek farzove ispunjava, želeći se pokazati pred ljudima i, ako se nema pred kim pokazati, onda ih i ne ispunjava, onda je potpuni licemjer i spada u one za koje Allah kaže: ***Licemjeri će na samom dnu Džehennema biti*** (Sura Nisa, 145.), s

faraonom i njegovim sljedbenicima. Da je njegovo ispoljavanje jednobožja i tevhida bilo ispravno i iskreno, to ga ne bi sprečavalo da ispunjava farzove.

A ako ispunjava farzove ljepše i bolje pred ljudima, a onda, kada ga niko ne gleda, na nepotpun način, ima krnjavu nagradu, a nema nikakve nagrade za uljepšavanje pred ljudima. Za to će biti pitan. Opet, Allah najbolje zna.“

O SMRTNIM STRAHOTAMA I MUKAMA

Autor, svojim lancem prenosilaca, bilježi od Enesa b. Malika, r.a., da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: *Ko voli i želi susret sa Allahom...* (tj. da se preseli na Ahiret). Značenje ljubavi je da u trenutku kada se rastaje s dušom i kada se ne prima vjerovanje, bude obradovan Allahovim zadovoljstvom i da mu to bude draže od života. *Allah voli susret sa njim,* tj. na njega prospe Svoje blagodati.

Ovo smo protumačili na ovakav način, jer postoje tumačenja u kojima se kaže da je to duševna sklonost nečemu, što ne priliči Allahu, pa zbog tog razloga smo naveli ono što je krajnji rezultat ljubavi. *A onaj ko prezire i mrzi susret s Allahom, Allah mrzi i prezire susret s njim.* Nevjernik, kada vidi što mu je pripremljeno i kakva ga kazna očekuje, plače zbog svoje zablude i prezire smrt. Tada i Allah prezire susret s njim. Allahovo preziranje i mržnja znače da će ga On udaljiti od Svoje milosti i da će ga kazniti. Ne priliči Allahu da se kaže da je to tjeskoba koja se osjeća u duši. Nevevi smatra: „Hadisom se ne želi reći da je njihovo priželjkivanje susreta s Allahovm uzrok Allahove ljubavi prema njima, niti je njihovo preziranje smrti uzrok Allahovog preziranja njih, nego se hoće reći da oni zavole susret s Allahom onda kada Allah zavoli njih i susret s njima.“

Ovaj navod tumačimo tvrdnjom da je Allahova ljubav prema robu Njegova osobina, a da je ljudska ljubav prema Gospodaru proizvod i odraz te ljubavi, kao što je svjetlucanje vode na zidu. To potvrđuje i predaja od Poslanika, s.a.v.s., u kojoj stoji: *Kada Allah zavoli nekog roba, On ga navede da se Njemu preda.* To što se Njegova ljubav stavlja ispred ljubavi ljudi, u Kur'anu, dokazuje našu tvrdnju. Molimo Allaha da nam dadne da osjetimo slast susreta s Njim i da nas počasti Svojom ljubavlju.

Onda su ashabi rekli: „Allahov Poslaniče, nikome od nas nije draga smrt.“ On im je na to rekao: *Nije to preziranje i mržnja na koju sam mislio. Vjernik, kada mu dođe smrtni čas, vidi muštulukdžiju od Allaha koji mu predstavi njegova djela i ono što ga očekuje za njih. Tada mu nema ništa draže od susreta s Allahom i Allah poželi susret s njim. Griješnik* (ili je rekao *nevjernik*), *kada bude na samrti, dođe mu glasnik koji mu ukaže na njegovo konačno boravište i posljedice njegovih grijeha. Tada on mrzi da se sretne s Allahom, a i Allah mrzi da se sretne s njim.*

Svojim lancem prenosilaca, autor bilježi od Abdullaha da je Vjerovjesnik, s.a.v.s., rekao: *Nije sporno da pričate o Benu Israilu, jer je to narod u kojem je bilo svakakvih čuda.* Zatim je počeo kazivanje: *Jedna grupa ljudi, iz Benu Israila, otišla je do nekog mezarja. Jedan među njima je rekao: „Hajdemo obaviti molitvu i zamoliti našeg Gospodara da nam oživi jednog umrlog, da nam kaže kakva je smrt.“ Obavili su molitvu i zamolili svoga Gospodara. Dok su se molili, došao im je čovjek koji je izašao iz kabura mješanca. Rekao im je: „Što vi hoćete? Allaha mi, umro sam prije devedeset godina, a još uvijek osjećam gorčinu smrti, kao da se tek*

dogodila. Molite Allaha da me vrati kako sam i bio.“ Na licu su mu se vidjeli tragovi sedžde.

Pričao nam je Muhammed b. Fadl, njemu Muhammed b. Džafer; njima je govorio Ibrahim b. Jusuf, on prenosi od Nadra b. Harisa, a ovaj od Hasana da je Vjerovjesnik,s.a.v.s., rekao: *Težina smrti i smrtne patnje za vjernika je kao tri stotine udaraca sabljom.*

Fekih, da mu se Allah smiluje, rekao je: „Ko je uvjeren u smrt i svjestan njene neminovnosti, spremat će se za nju, čineći dobra djela i izbjegavajući hrđava. On ne zna kada će ona nastupiti. Vjerovjesnik, s.a.v.s., pojašnjava gorčinu smrti i njenu težinu vjernicima, kako bi se pripremili za nju i kako bi lakše trpjeli dunjalučke poteškoće. Podnositi dunjalučke nedaće je mnogo lakše nego podnositi smrtne. Smrtne tegobe spadaju u ahiretske kazne i teškoće, a svaka je teža od bilo koje dunjalučke.“

Prenosi se od Abdullaha b. Mesura Hašimije da je rekao: „Neki čovjek je došao Vjerovjesniku, s.a.v.s., i rekao: ‘Došao sam ti da mi kažeš neke naučne tajne.’ Vjerovjesnik, s.a.v.s., upita ga: *A što si učinio s temeljnim znanjem?* ‘A koje je temeljno znanje?’, upita pridošlica. *Da li si spoznao Gospodara Uzvišenog?* ‘Jesam’, odgovori čovjek. *Što si radio i kako si se ponašao u onome što On traži od tebe?* ‘Onoliko koliko je Allah htio’. *A da li si spoznao smrt?* ‘Jesam’, odgovori čovjek. *Što si za nju pripremio?* ‘Onoliko koliko je Allah htio’, reče. *Idi i dobro se spremi u tome dvome, a onda mi dođi da te obavijestim o naučnim tajnama.* Kada je čovjek došao, nakon nekoliko godina, Vjerovjesnik, s.a.v.s., mu reče: *Stavi ruku na srce i ono što ne bi volio sebi nemoj željeti ni svome bratu muslimanu. Ono što bi poželio sebi poželi i bratu muslimanu.*“ Ovo spada u naučne tajne i Vjerovjesnik, s.a.v.s., ukazao je na njih, a pripremanje za smrt je temeljno znanje i najpreče je se time baviti.

Prenosi se da je Abdullah b. Mesur Hašimi rekao: „Vjerovjesnik, s.a.v.s., učio je ovaj ajet: ***Onome koga Allah želi uputiti – On srce njegovo prema islamu raspoloži, a onome koga želi u zabludi ostaviti – On srce njegovo stegne i umornim učini.*** (Sura En’am, 125.) Potom je rekao: *Kada svjetlo* (nur) *islama uđe u srce, ono se proširi i oraspoloži.* Ashabi su pitali: ‘Da li ima neki znak po kome se može poznati takvo što?’ On odgovori: *Da, nezainteresiranost za prolaznom kućom i priželjkivanje vječne, te priprema za smrt prije nego što ona nastupi.* “

Džafer b. Burkan prenosi od Mejmuna b. Mihrana da je Vjerovjesnik, s.a.v.s., rekao nekom čovjeku, savjetujući ga: *Iskoristi pet stanja prije drugih pet: svoju mladost prije starosti, zdravlje prije bolesti, slobodno vrijeme prije zauzetosti, bogatstvo prije siromaštva i život prije smrti.*

Vjerovjesnik, s.a.v.s., objedinio je u ovih pet stanja mnogo toga. Čovjek je u mladosti sposobniji za mnogo više djelovanja nego što je u starosti, a, i ako se navikne na griješenje u mladosti, teško da će se moći odviknuti od njega u starosti. Mladić se treba naviknuti na činjenje dobra u mladosti, kako bi mu dobro i činjenje dobra bilo lahko i u starosti.

Iskorištavanje zdravlja prije bolesti je važno, jer je zdrav čovjek svjestan i sebe i svoga imetka i treba da se koristi svojim zdravljem da učini što više dobra, i imetkom i svojim zalaganjem. Kada se razboli, njegovo tijelo oslabi i ne može robovati na pravi način, a ni upravljati svojim imetkom, osim trećinom.

Slobodno vrijeme je ono prije zauzetosti, a noćno slobodno vrijeme, prije dnevne zauzetosti, posebno je značajno, pa treba noću klanjati, a danju, kada je čovjek zauzet poslovima, postiti, naročito u zimskim danima, kako je Vjerovjesnik, s.a.v.s., rekao: *Zima je prilika za vjernika: noći su joj duge, pa može bdjeti u njima, a dani su kratki i može postiti.* U drugoj predaji se kaže: *Noći su duge, pa ih nemoj kratiti snom i spavanjem, a dani su kratki, pa ih nemoj zatamnjivati svojim grijesima.*

Bogatstvo prije siromaštva podrazumijeva stav da si zadovoljan onim što ti je Allah dao; iskoristi to i nemoj priželjkivati i žuditi za onim što drugi ljudi imaju.

Korištenje životom prije smrti podrazumijeva da je čovjek, dokle god je živ, u stanju da nešto učini, dočim, kada umre, prestaju i njegova djela. Svaki vjernik bi trebalo da se koristi svojim danima i da ih ne provede zabadava, pa da na takav način zasluži i stekne vječnost.

Jedan perzijski mudrac je rekao: „Dok si dijete, igraš se sa djecom, kao mladić se prepustiš uživanju, a kao starac postaneš nemoćan. Kada ćeš raditi za Allaha?!"

Znači, nećeš biti u stanju da se predaš Allahu poslije smrti. To možeš za života i treba da se pripremaš za dolazak Meleka smrti. Neka ti je to stalno na umu, jer on tebe nije zanemario i zaboravio niti jednog momenta.

Prenosi se od Alije, r.a., da je Vjerovjesnik, s.a.v.s., vidio Meleka smrti kako stoji iznad glave jednog ensarije. Vjerovjesnik, s.a.v.s., rekao mu je: *Budi pažljiv i blag sa mojim prijateljem, on je vjernik.* Melek mu reče: „Raduj se, Muhammede! Ja sam pažljiv sa svakim vjernikom. Allaha mi, Muhammede, kada uzimam dušu nekom čovjeku, pa neko od ukućana krikne, ja uzviknem: Kakav je to krik?! Allaha mi, nismo mu nanijeli nikakvu nepravdu, niti smo mu došli prije vremena, niti smo mu oduzeli od propisanog. Mi nemamo ništa s njegovim umiranjem. Ako ste zadovoljni Allahovom odredbom, imat ćete nagradu za to, a ako niste zadovoljni ili prezirete to, onda ćete imati grijeh i to će vam biti teret. Mi vam nećemo zamjeriti, ali imamo sastanak i s vama i vratit ćemo vam se. Stoga, čuvajte se i budite na oprezu! Nema nijednog staništa ni na kopnu ni na moru, niti ijednog šatora, a da ja, svakodnevno pet puta, ne pregledam lica onih koji su u tim staništima. Poznajem i najmlađeg i najstarijeg među njima i znam ih bolje nego što znaju oni sami sebe. Allaha mi, Muhammede, kada bih htio usmrtiti komarca, ne bih mogao to učiniti sve dok mi Allah ne naredi."

Ebu Seid Hudri, r.a., prenosi da je Vjerovjesnik, s.a.v.s., vidio ljude kako se smiju i šale, pa je rekao: *Kada biste se vi prisjećali „rušiteljice radosti"* (smrti), *ne biste se toliko smijali i šalili.* Potom je dodao: *Što češće se prisjećajte „rušiteljice radosti!"* Onda je rekao: *Kabur je ili jedna od džennetskih bašči ili jedna od džehennemskim provalija.*

Omer, r.a., rekao je Ka'bu: „Ka'be, pričaj nam o smrti." Ovaj odgovori: „Smrt je kao grana trnja, gurnuta u ljudsku utrobu. Svaki trn je zakačio jedan nerv. Kada je tu granu povukao neki snažan čovjek, ona i trnje na njoj su pokidali što su pokidali, a ostalo je što je ostalo."

Prenosi se od Sufjana Sevrija da je, kada bi se spomenula smrt u njegovom društvu, bio danima utučen. Kada bi ga neko nešto pitao, odgovarao bi: „Ne znam, ne znam!"

Neki mudrac je rekao: „Razuman čovjek neće nikada zanemariti tri pojave: prolaznost i prevrtljivost dunjaluka, smrt i nedaće koje ne može izbjeći."

Hatim Esamm je rekao: "Vrijednost četveroga se može dokučiti samo kroz drugo četvero; vrijednost mladosti može znati samo starac, opuštenost i uživanje mogu znati samo oni koji su izloženi nedaćama i nevoljama, vrijednost zdravlja znaju bolesni i vrijednost života znaju umrli."

Fekih, da mu se Allah smiluje, rekao je da se ovo slaže s, već navedenom, predajom o iskorištenosti peterema stvarima prije drugih pet.

Od Abdullaha b. Amra b. Asa, r.a., prenosi se da je rekao: „Moj otac je često govorio: 'Jako se čudim čovjeku, na samrti i pri zdravoj svijesti, kako nije u stanju da opiše smrt i smrtne patnje.' Kada je njemu došla smrt, ja sam mu rekao: Oče, govorio si da se čudiš čovjeku na samrti i pri zdravoj svijesti da nije u stanju opisati smrt i smrtne patnje. On mi je rekao: 'Sine, smrt je mnogo teža i veća od svakog opisa, ali ću ti reći nešto o njoj. Allaha mi, kao da na plećima imam brdo Redva i kao da mi duša izlazi na iglene ušice; kao da u utrobi imam vučitrn; kao da sam ukliješten između nebesa i zemlje.' Onda je rekao: 'Sine, u životu sam imao tri faze. Na početku sam podsticao ljude da ubiju Muhammeda, s.a.v.s.. Koju bih samo patnju imao da sam umro u to vrijeme! Onda me Allah uputio u islam i Muhammed, s.a.v.s., postao mi je najdražim čovjekom. On me postavio zapovjednikom vojnih odreda. Kamo sreće da sam umro u to vrijeme! Tada bih imao Poslanikovu, s.a.v.s., dovu za moje dobro i on bi mi klanjao dženazu. Poslije toga smo se počeli baviti dunjalučkim problemima i sad ne znam kakav sam kod Allaha.' Nisam čestito ni ustao od njega, a on je ispustio dušu, da mu se Allah smiluje."

Šekik b. Ibrahim rekao je: „Ljudi se slažu sa mnom u četirima pitanjima, ali se razilazimo u praktičnom djelovanju. Oni govore da su Allahovi robovi, ali se ponašaju kao da su slobodni i nezavisni. Govore da im Allah obezbjeđuje opskrbu, ali se ne mogu smiriti ako nemaju dunjalučke zalihe. Tvrde i da je Ahiret bolji od dunjaluka, ali uporno sakupljaju dunjalučka bogatstva, te govore kako moraju umrijeti, a ponašaju se kao da će vječno živjeti."

Prenosi se u jednom bilježenju od Ebu Derdaa, r.a., u drugom od Ebu Zerra, r.a., a u trećem od Selmana Farisije, r.a. (a priznato je mišljenje da su to riječi Ebu Zerra, r.a.): „Tri stava su mi toliko interesantna da me znaju i zasmijati, a tri događaja me toliko rastuže da zaplačem. Zasmije me čovjek koji se nada dunjaluku, a smrt mu je na tragu. On misli o dugovječnosti i nada se, a ne razmišlja o smrti. Zasmije me i čovjek koji ne vodi računa, a nijednog momenta nije bez nadzora. On ne vodi računa o smrti, a smrt ga ne zapostavlja ni jednog trena i pred njim je kraj.

Treći je onaj koji se smije punih usta, a ne zna da li je Allah njime zadovoljan ili je srdit na njega.

Rastuže me rastanak s prijateljima (misli na rastanak s Muhammedom, s.a.v.s., i ashabima koji su preselili na Onaj svijet prije njega), strahota smrti i susreta s njom i stajanje pred Allahom. To je strah od neizvjesnosti i iščekivanja gdje će narediti da me odvedu, da li će me Gospodar odrediti u Džennet ili Džehennem."

Prenosi se od Poslanika, s.a.v.s., da je rekao: *Kada bi životinje znale o smrti ono što vi znate, nikada ne biste pojeli masnog i debelog mesa.*

Prenosi se od Ebu Hamida Leffafa da je rekao: „Onaj koji se često prisjeća smrti bit će počašćen trima počastima: požurit će s pokajanjem (tevbom), bit će zadovoljan svojom opskrbom i onim što ima i aktivno će se pokoravati. Onaj ko je zaboravio na smrt bit će pogođen trima nedaćama: odgađanjem pokajanja, nezadovoljstvom onim što ima i što mu je dovoljno i ljenošću u činjenju ibadeta."

Spominje se da je Isa, a.s., oživljavao umrle, Allahovom voljom. Neki nevjernik mu je rekao: „Oživljavaš one koje su skoro umrli, a možda i nisu bili mrtvi. Oživi nekoga ko je umro prije mnogo vremena." Isa, a.s., rekao im je: „Izaberite koga hoćete." Oni kazaše: „Oživi nam Sama, sina Nuha, a.s." Isa, a.s., došao je do Samovog kabura, klanjao dva rekata i zamolio Allaha da ga oživi. Allah je oživio Sama. Kosa i brada su mu bile sijede. Ljudi ga upitaše: „Što je to, sijede nisu bile u tvoje vrijeme?!" On im reče: „Čuo sam poziv, pa sam pomislio da je nastupio Dan proživljenja. Zbog straha su mi osijedile i kosa i brada." Potom su ga pitali: „Koliko je vremena prošlo od tvoje smrti?" On odgovori: „Umro sam prije četiri hiljade godina, ali još uvijek osjećam gorčinu smrtnih muka."

Kaže se da nema nijednog vjernika koji umre, a da mu se ne ponudi život i povratak na dunjaluk. Svaki to odbije, zbog težine smrti i njenih muka, osim šehida. Oni nisu osjetili težinu smrti i priželjkuju povratak na dunjaluk, kako bi se ponovno borili i skončali kao šehidi.

Prenosi se da je Ibrahim b. Edhem, kada su ga pozvali da sjedne s ljudima i nešto im ispriča, rekao: „Zauzet sam četverema dilemama. Kada bih se njih mogao osloboditi, sjeo bih s vama." Pitali su ga: „A koje su to dileme?" On reče: „Prva je razmišljanje o danu obavezivanja, kada je od ljudi uzeta obaveza. Tada je Allah, da je slavljena Njegova uzvišenost i hvaljena Njegova imena, rekao: 'Ovi će u Džennet i ne znači mi to ništa, a ovi će u Džehennem i ne znači mi to ništa.' Ne znam u kojoj sam grupi.

Druga dilema je razmišljanje o tome da se djetetu, nakon što ga Allah uobliči u utrobi majke i udahne život, melek, koji je zadužen za njega kaže: 'Gospodaru, da li je ovo sretnik ili nesretnik?' Ne znam kakav je odgovor bio na ovo pitanje kada se o meni radilo.

Treće, o čemu razmišljam, jeste, kada nastupi smrtni čas, doći će Melek smrti i pitati: 'Gospodaru, da li njegovu dušu uvrstiti s muslimanima ili nevjernicima?' Ne znam kakav će odgovor biti na to pitanje.

Četvrta dilema je moje razmišljanje o Allahovim riječima: ***A vi, o grješnici, danas se odvojite!*** (Sura Ja sin, 59.) I ne znam u kojoj sam od dvije grupe, koje će tada nastati."

Fekih, da mu se Allah smiluje, rekao je: „Blago li se onome koga je Allah obdario razumijevanjem, koga je probudio iz učmalosti i nemara i koga je podržao i naveo na razmišljanje o svome kraju. Molimo Allaha da naš kraj učini što boljim. Neka ga učini radosnim. Vjernik ima radosnu vijest prilikom smrti. O tome govore Allahove riječi: ***Onima koji govore: 'Gospodar naš je Allah' – pa poslije ostanu pri tome.*** To znači, oni koji su povjerovali i vjerovali u Allaha i Njegova Poslanika, s.a.v.s., i koji su ustrajavali u svom vjerovanju. Kažu da se riječi *pa poslije ostanu pri tome* odnose na one koji su provodili farzove (naredbe) i koji su se klonili zabrana. Jahja b. Muaz kaže da su svoju iskrenost pokazivali i praksom kao što su je izražavali riječima. Neki kažu da je to njihovo istrajavanje na praksi sljedbenika Sunneta i zajednice *(sunne ve-l-džema'ah)* značenje sintagme ***dolaze meleki.*** Onima koji vjeruju meleki dolaze s radosnim vijestima u samrtnom času. Riječima: ***Ne bojte se i ne žalostite se,*** govore im da se ne boje i da ne žale za onim što su imali na dunjaluku. ***I radujte se Džennetu koji vam je obećan*** (Sura Fussilet, 30.) je poziv da se raduju Džennetu koji im je Allah obećao preko Svog Vjerovjesnika, s.a.v.s. Kažu da je muštuluk (radosna vijest) na samrti petoznačan. Prvo, svim vjernicima se kaže: „*Ne bojte se* da ćete vječno ostati kažnjeni. Za vas će se zauzimati vjerovjesnici, dobri ljudi i vjernici. *I ne žalostite se* da će vam izmaći nagrada. *I radujte se Džennetu koji vam je obećan* Vaše boravište je Džennet."

Drugo značenje je upućeno onima koji su iskreni i predani. Njima se kaže: „*Ne bojte se* da će vam vaša djela biti odbijena, jer ona su sva obračunana i primljena. *I ne žalostite se* da će vam izmaći nagrada. Vi imate mnogostruku nagradu i nemojte tugovati za onim što ste uradili nakon tevbe."

Treće je za pokajnike. Njima se kaže: „*Ne bojte se* zbog svojih grijeha, jer su vam oni oprošteni. *I ne žalostite se* da će vam nagrada propasti za ono što ste učinili poslije tevbe."

Četvrto je za zahide, one koji su zanemarili dunjalučka uživanja. Njima se kaže: „*Ne bojte se* proživljenja i obračuna. *I ne žalostite se* da ćete biti zakinuti od mnogostruke nagrade. *I radujte se Džennetu* koji ćete dobiti bez polaganja računa i bez kazne."

Peto je za one učenjake koji su ljude podučavali korisnom znanju, a i sami su prakticirali ono što su drugima savjetovali. Njima se kaže: „*Ne bojte se* strahota Kijametskog dana. *I ne žalostite se,* jer ćete biti nagrađeni za svoja djela. *I radujte se Džennetu,* jer je sazdan vama i svima koji su se na vas ugledali."

Blago li se onome čiji je kraj okićen radosnom viješću! Radosna vijest je namijenjena vjerniku, koji je činio dobro u svojim djelima. Njemu će doći meleki, a on će tražiti da se predstave. „Jesmo li vidjeli nekog ko je ljepši i namirisaniji od vas?" Oni će mu reći: „Mi smo vaši povjerenici i prijatelji koji su zapisivali vaša djela u dunjalučkom životu. Prijatelji smo vam i na Ahiretu." Stoga će svaki razuman čovjek da se probudi iz svoje učmalosti i nemara.

Četiri su pokazatelja čovjekova buđenja iz nemara. Prvi je da dunjalučke poslove obavlja i uređuje smireno i s odgodom. Drugi je da žuri da završi ahiretske poslove i pristupa im krajnje ozbiljno. Treći je da postulate vjere provodi, poznavajući ih i trudeći se da im dokuči suštinu. Četvrti je da se prema ljudima odnosi na najljepši način, savjetujući ih.

Kažu da je najbolji čovjek onaj koji ima pet osobina: prva da je posvećen i predan ibadetu i robovanju svome Gospodaru, druga je da se jasno vidi njegov koristan rad drugim ljudima, treća je da su ljudi sigurni od njegova zla, četvrta je da ne pridaje pažnju i ne priželjkuje ono što drugi ljudi imaju i peta je da je uvijek spreman za smrt.

Brate, znaj da smo stvoreni za smrt i da od nje nema izlaza niti skloništa. Uzvišeni Allah kaže: ***Ti ćeš, sigurno, umrijeti, a i oni će, također, pomrijeti.*** (Sura Zumer, 30.) ***Reci: „Ako bježite od smrti ili pogibije, bježanje vam neće pomoći, opet ćete samo kratko uživati.“*** (Sura Ahzab, 16.) Obaveza je svakog muslimana da se pripremi za smrt, prije nego što mu ona dođe. Uzvišeni Allah kaže: ***Onda vi smrt zaželite, ako istinu govorite. A neće je nikada zaželjeti zbog onoga što čine!*** (Sura Bekare, 94,95.)

Allah ovdje ukazuje na to da će iskreni rob priželjkivati smrt, a lažljivac će bježati od nje, zbog svojih hrđavih djela. Iskreni vjernik je spreman za smrt i priželjkuje je, jer čezne za susretom sa svojim Gospodarom, kako kaže Ebu Derda, r.a.: „Siromaštvo mi je drago, jer želim da sam ponizan pred svojim Gospodarom. Bolest mi je draga, jer mi briše grijehe. Smrt mi je draga, jer žudim za susretom sa svojim Gospodarom.“

Prenosi se od Abdullaha b. Mes’uda, r.a., da je rekao: „Nema nijednog živog bića, čestitog ili griješnog, a da smrt nije najbolje rješenje za njega. Za čestito Uzvišeni Allah kaže: ***A ono što ima u Allaha bolje je za one koji budu dobri.*** (Sura Ali Imran, 198.) Za griješno Uzvišeni kaže: ***Mi im ga dajemo samo zato da što više ogreznu u grijehu; njih čeka sramna patnja.*** (Sura Ali Imran, 178.)“

Prenosi se od Enesa b. Malika, r.a., da je Vjerovjesnik, s.a.v.s., rekao: *Smrt je rasterećenje vjerniku.*

Ibn Mes’ud, r.a., prenosi da je Vjerovjesnik, s.a.v.s., na pitanje koji je vjernik najbolji, kazao: *Onaj koji ima najljepši ahlak (ćudoređe).* Onda su ga pitali: „A koji je najbolje opremljen i pripremljen?“ *Onaj koji se najviše sjeća smrti i koji se najbolje za nju pripremio.*

Vjerovjesnik, s.a.v.s., rekao je: *Kejjis (opremljen i pripremljen) je onaj čovjek koji stalno svodi račun sa samim sobom i koji se sprema za ono što dolazi poslije smrti. Griješan i razvratan je onaj čovjek koji slijedi vlastite porive i prohtjeve i koji priželjkuje i nada se dobru od Allaha,* misleći na priželjkivanje i nadu za oprost.

O KABURSKIM PATNJAMA I NJIHOVOJ ŽESTINI

Autor svojim lancem prenosilaca bilježi od Berraa b. Aziba, r.a., da je rekao: „Otišli smo s Allahovim Poslanikom, s.a.v.s., na dženazu jednog ensarije. Došli smo do kabura u koji mejit još nije bio spušten. Vjerovjesnik, s.a.v.s., sjeo je kod kabura, a mi smo posjedali oko njega. Bili smo toliko mirni kao da smo imali ptice na glavama, koje bi bilo koji pokret mogao otjerati. On je uzeo jedan prutić i njime nešto kopao po zemlji. Onda je podigao glavu i rekao: *Tražite Allahovu zaštitu od kaburske patnje.* To je rekao dva ili tri puta. Onda je rekao: *Vjerniku, kada kreće prema Ahiretu i opršta se od dunjaluka, dođu meleki svijetlih lica i nose kefine* (posmrtnu odjeću) *iz Dženneta i džennetske mirise. Posjedaju oko njega koliko pogled dopire. Onda dođe Melek smrti, sjedne kod njegove glave i kaže: 'Smirena dušo, uputi se Allahovom oprostu i zadovoljstvu.'* Vjerovjesnik, s.a.v.s., nastavlja: *Onda njegova duša izađe iz tijela, kao što kapljica klizi niz posudu. Oni je prihvate i ne napuštaju je ni koliko traje treptaj oka. Obuku je u te džennetske kefine i namirišu mirisima. Onda duša počne širiti miris, kao što ga ima najljepši misk na zemlji. S dušom se uspinju na nebo i ne prođu ni pored jedne grupe meleka, a da oni ne upitaju: 'Kakva je ovo krasna duša?' Njima se odgovori: 'To je duša toga i toga', nazivajući ga najljepšim imenima i opisujući najljepšim svojstvima. Onda s dušom dođu do zemlji najbližeg neba i zatraže da se otvore njegove kapije. Bit će im otvoreno, bit će dočekani od velike grupe meleka i oni će se pridružiti pratnji do sljedećeg kata nebesa i sve tako dok ne dođu do sedmog kata. Uzvišeni Allah će reći: 'Zapišite njegova djela u Illijjun*[4] *a onda ga vratite u zemlju. Od nje sam ih stvorio, u nju ću ih vratiti i iz nje proživjeti po drugi put.' Duša će biti povraćena u tijelo i doći će čovjeku dvojica meleka, koji će ga pitati: 'Ko ti je Gospodar?' On će reći: 'Moj Gospodar je Allah.' 'A koja ti je vjera?', pitat će njih dvojica. On će reći: 'Vjera mi je islam.' 'A što misliš i kažeš o ovom čovjeku, koji vam je poslan?' On će reći: 'To je Allahov Poslanik, s.a.v.s'. 'A kako i na osnovu čega to znaš?' On će reći: 'Učio sam Allahovu Knjigu, povjerovao u njega i potvrdio ga.' Tada će se čuti glas: 'Moj rob je istinu rekao. Napravite mu džennetsku prostirku i obucite mu džennetsku odjeću. Otvorite mu džennetske kapije kako bi vidio njegove ljepote i uživao u njegovim mirisima.' Kabur će mu se proširiti koliko pogled dopire i doći će mu čovjek lijepe spoljašnosti i lijepo namirisan. On će mu reći: 'Raduj se, ovo ti je obećani dan.' Čovjek će ga pitati: 'A ko si ti?' On će mu reći: 'Ja sam tvoja dobra djela.' On će reći: 'Gospodaru, neka nastupi Smak kako bih se vratio svojoj porodici i slugama.'* Vjerovjesnik, s.a.v.s., nastavio je: *A nevjerniku će, zbog njegove okrenutosti dunjaluku i odbacivanja Ahireta, doći meleki mrkih lica i nosit će džehennemsku plohu. Posjedat će oko njega, koliko pogled dopire. Onda će doći Melek smrti i sjesti kod njegove glave i reći: 'Pogana dušo, uputi se Allahovoj srdžbi i nezadovoljstvu.' Onda će čupati njegovu dušu iz svih tjelesnih organa i*

4 To je knjiga, registar, u koji se zapisuju dobra djela i imena onih koji su ih činili.

izlazit će kao što izlazi trnovita grana iz mokre vune, kidajući žile i nerve. Meleki će prihvatiti dušu i neće je napuštati ni koliko traje treptaj oka. Stavit će je na užarenu plohu. Onda će duša početi širiti najgori smrad. S njome se meleki uspinju na nebo i ne prođu ni pored jedne svoje grupe, a da oni ne upitaju: 'Kakva je ovo pogana duša?' Njima će se odgovoriti: 'To je duša toga i toga', nazivajući ga najgorim imenima i opisujući najgorim svojstvima. Onda dođu do zemlji najbližeg neba i zatraže da se otvore njegove kapije. Neće im biti otvoreno. Tada je Poslanik, s.a.v.s., proučio: ***Kapije nebeske neće se otvoriti i prije će debelo uže kroz iglene uši proći nego što će oni u Džennet ući.*** (Sura A'raf, 40.) *Uzvišeni Allah će reći: 'Zapišite njegova djela u Sidždžin.'*[5] *Njegova duša će biti bačena.* Onda je proučio: ***A onaj koji bude smatrao da Allahu ima iko ravan – bit će kao onaj koji je s neba pao i koga su ptice razgrabile, ili kao onaj kojeg je vjetar u daleki predio odnio.*** *(Sura Hadždž, 31.) To znači da će takva duša biti odbijena i vraćena u tijelo svog vlasnika. I doći će mu dva meleka koji će ga pitati: 'Ko ti je Gospodar?' On će reći: 'Avaj, ne znam.' 'A koja ti je vjera?,' pitat će njih dvojica. On će reći: 'Avaj, ne znam.' 'A šta misliš i šta kažeš o ovom čovjeku koji vam je poslan?' On će reći: 'Avaj, ne znam.' Tada će se čuti glas: 'Moj rob je slagao. Napravite mu džehennemsku prostirku. Otvorite mu džehennemske kapije kako bi vidio njegove strahote i osjetio njegovu vrelinu.' Kabur će mu se toliko stijesniti da će mu rebra prolaziti jedno kroz drugo i doći će mu čovjek odvratne spoljašnosti, odjeće i smrada. On će mu reći: 'Raduj se svojoj propasti. Ovo ti je obećani dan.' Čovjek će ga pitati: 'A ko si ti?' On će mu odgovoriti: 'Ja sam tvoja hrđava djela.' On će poviknuti: 'Gospodaru, odgodi Smak. Gospodaru, odgodi Smak.'*

Svojim lancem prenosilaca, autor bilježi od Ebu Hurejre, r.a., da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: *Vjerniku na samrti dođu meleki sa svilom u kojoj je misk i rejhan. Duša mu izađe iz tijela, kao što izlazi dlaka iz tijesta i kaže se:* ***O dušo smirena, vrati se Gospodaru svome zadovoljna, a i On tobom zadovoljan*** (Sura Fedžr, 27,28.) *u Allahovu milost i zadovoljstvo. Kada duša izađe, namoči se tim mirisom i obmota svilom, a onda se pošalje u Illijjin. Nevjerniku na samrti dolaze meleki s pokrovcem od dlake, u kojem je žeravica. Duša mu se čupa na vrlo bolan način i kaže joj se: 'Pogana dušo, izlazi iz tijela kao ona na koju se srdito u Allahovo poniženje i kaznu.' Kada izađe, dušu mu stave na tu žeravicu i začuje se zvuk, kao što je zvuk nečega što se stavi na ucvrkano ulje. Umota se u taj ogrtač i odnesu je u Sidždžin.*

Ebu Džafer svojim lancem prenosilaca bilježi od Ibn Omera, r.a.: *Vjernik se kabur, kada ga stave u njega, proširi za sedamdeset lakata. Prostre mu se rejhan* (mirišljava biljka miloduh) *i pokriju ga svilom. Ako zna nešto od Kur'ana napamet, to mu bude svjetlo koje je kao i sunčevo i ono mu osvjetljava kabur. On tada nalikuje nevjesti koju budi najdraži. Budi se iz sna kao da ga se nije zasitio. Nevjerniku se kabur skupi i suzi tako da mu se rebra izukrštaju i pošalju mu se zmije, debele kao vratovi deva. One mu jedu meso tako da mu na kostima ništa ne ostane. Pošalju mu se meleki kazne, koji su i gluhi, i nijemi i slijepi. Oni nose*

5 Sidždžin je registar u koji se zapisuju hrđava djela i njihovi počinioci. Op. Prev.

željezne maljeve, kojim ga udaraju. Ne čuju njegovu viku i zapomaganje, niti ga vide, pa da mu se smiluju. Svako jutro i večer bude izložen teškim patnjama.

Fekih, da mu se Allah smiluje, rekao je: „Ko hoće da se spasi kaburske patnje treba da prakticira četiri djela i da se kloni četiri. Četiri kojih se treba pridržavati su vođenje računa o namazima, sadaki, učenju Kur'ana i veličanju i slavljenju Allaha. Ova djela će mu obasjati kabur i proširiti ga.

Četiri kojih se treba kloniti su laž, prevara, prenošenje tuđih riječi i mokraća."

Prenosi se od Poslanika, s.a.v.s., da je rekao: *Dobro vodite računa o mokraći jer je velika patnja u kaburu zbog nje.*

Prenosi se da je Poslanik, s.a.v.s., rekao: *Allah vam je pokuđenim i odvratnim učinio četvero: poigravanje u namazu, besposlicu prilikom učenja Kur'ana, spolno općenje tokom posta i smijeh kod mezara.*

Prenosi se da je Muhammed b. Semmak pogledao u mezare i rekao: „Neka vas ne zavede muk ovih mezara. Koliko je samo onih koji su u teškim brigama u njima! Neka vas ne zavede to što su ti kaburi jednaki. Koliko je samo onih koji imaju različit status u njima! Razuman će često misliti o kaburu prije nego što legne u njega."

Sufjan Sevri je rekao: „Ko često misli o kaburu, on će mu biti jedna od džennetskih bašči. Ko zanemari kabur, on će mu biti jedna od džehennemskih jama."

Prenosi se od Alije, r.a., da je na hutbi rekao: „Allahovi robovi, smrt! Smrt je ta od koje se ne može pobjeći. Ako je čekate, ona će vam doći, a ako od nje bježite, dostići će vas. Smrt je vezana za vaše vratove. Spas, spas! Iza vas je uporan tragač, a to je kabur. Znajte da je kabur ili jedna od džennetskih bašči ili jedna od džehennemskih jama. Znajte da svaki dan govori tri puta: 'Ja sam kuća tame. Ja sam kuća čamotinje i ja sam kuća crva.' Znajte da poslije tog dana dolazi dan koji je teži, dan u kojem će i dijete osijediti, a odrasli biti kao omamljen. Svaka dojilja će zanemariti dojenče i svaka trudnica će pobaciti plod. Vidjet ćeš ljude kao opijene, a pijani neće biti, nego će takvi izgledati zbog žestoke Allahove kazne. Poslije tog Dana će biti vatre, čija je temperatura nepodnošljiva. Njene provalije su duboke, nakit je užareno gvožđe, piće je rastopljeno olovo i gnoj i u njoj nema Allahove milosti." Muslimani su se rasplakali, a on je dodao: „Pored toga, ima i vrijeme za Džennet, koji je veći i od nebesa i od zemlje i koji je pripremljen za bogobojazne. Neka nas Allah zaštiti od teške patnje i neka nas i vas uvede u kuću blagostanja."

Prenosi se od Usejjida b. Abdurrahmana da je rekao: „Čuo sam da vjernik, kada umre i kada ga ponesu, govori: 'Požurite sa mnom.' Kada ga stave u kabur, zemlja mu se obrati: 'Voljela sam te dok si po meni hodao. Sada si mi još draži.' Kada nevjernik umre i kada ga ponesu, on govori: 'Vratite me.' Kada ga stave u kabur, zemlja mu se obrati: 'Mrzila sam te dok si po meni hodao, a sada si mi još mrži.'"

Prenosi se da je Osman b. Affan, r.a., zastao nad nekim kaburom i zaplakao. Rekli su mu: „Kada se sjetiš Dženneta i Džehennema, ne plačeš, a plačeš zbog ovoga!" On kaza: „Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao je: *Kabur je prva stanica za*

Ahiret. Ako se na njoj dobro prođe, sve što dolazi poslije je lakše. Ko ne uspije tu, sve poslije toga je teže i žešće."

Prenosi se da je Abdulhamid b. Mahmud Moguli rekao: „Sjedio sam kod Ibn Abbasa, r.a., kada su mu došli neki ljudi. Oni mu rekoše: 'Krenuli smo na hadždž i s nama je bio jedan naš prijatelj. Kada smo došli nadomak Zatussafaha, on je umro. Opremili smo ga i iskopali mu kabur, ali smo u kaburu našli mnoštvo zmija. Ostavili smo ga. Iskopali smo drugi kabur, ali i njega su napunile zmije. I taj smo ostavili. Iskopali smo i treći kabur, ali i njega su napunile zmije. I njega smo ostavili i došli do tebe.' Ibn Abbas reče: 'To je zbog njegovih postupaka. Idite i zakopajte ga u jedan od njih. Allaha mi, kada biste iskopali i prekopali čitavi zemlju, u svakom mezaru biste našli zmije. Tako kažite i njegovoj rodbini.' Otišli smo i zakopali ga u jedan mezar. Kada smo se vratili s puta, stvari koje je imao sa sobom smo odnijeli njegovoj ženi i pitali je šta je radio. Ona reče: 'Prodavao je pšenicu. Svaki dan je uzimao koliko mu je potrebno, a manjak bi pokrivao mekinjama i ljupinom.'"

Fekih, da mu se Allah smiluje, rekao je: „U ovoj predaji je dokaz da je prevara uzrok kaburske patnje. Ono što su oni vidjeli je pouka za žive, kako bi se kanili varanja. Kažu da zemlja svaki dan pet puta uputi poziv. Prvi put kaže: 'Čovječe, hodaš po meni, a završit ćeš u meni.'

Drugi put kaže: 'Čovječe, jedeš razne vrste hrane na mojoj površini, a u mojoj utrobi će te izjesti crvi.'

Treći put kaže: 'Čovječe, smiješ se na mojoj površini, a plakat ćeš u mojoj utrobi.'

Četvrti put kaže: 'Čovječe, raduješ se na mojoj površini, ali ćeš tugovati u mojoj utrobi.'

Peti put kaže: 'Čovječe, grijehe činiš na površini, ali ćeš biti kažnjen u mojoj utrobi.'"

Prenosi se od Amra b. Dinara da je rekao: „Neki Medinelija je imao sestru u jednom medinskom kvartu. Ona mu se požalila na bolest i on je došao da je obiđe. Ona je od te bolesti i umrla. Spremio joj je dženazu, odnijeli su je u mezarje i zakopali. Došao je njenim ukućanima i sjetio se da je zaboravio kesu s novcem u mezaru. Zamolio je jednog prijatelja da ode s njim do mezarja. Otkopali su mezar i našli kesu. On je rekao svom prijatelju da se malo odmakne, a da on pogleda u kakvom mu je stanju sestra. Podigao je daske koje su je pokrivale i vidio rasplamsalu vatru. Vratio je daske na mjesto i zagrnuo mezar. Došao je majci i pitao je što je radila njegova sestra. Majka mu reče: 'Zašto se raspituješ o umrloj sestri?' On je navaljivao, dok mu ona ne reče: 'Tvoja sestra je odgađala namaz i nije ga klanjala potpuno čista. Kada bi se komšije povukle na spavanje, ona je išla od vrata do vrata i prisluškivala razgovore. Prisluškivala ih je, kako bi mogla prenositi što se govorilo i to je uzrok njene kaburske patnje. Ko hoće da se spasi takve patnje mora se čuvati prenošenja tuđih riječi i ostalih grijeha, kako bi bio pošteđen patnje i kako bi mu bilo lahko odgovoriti na pitanja Munkira i Nekira. Uzvišeni Allah kaže: ***Allah će vjernike postojanom riječju učvrstiti i na ovome i na onome svijetu.*** (Sura Ibrahim, 27.)"

Berra b. Azib, r.a., prenosi da je Vjerovjesnik, s.a.v.s., rekao: *Kada musliman bude ispitivan u kaburu, posvjedočit će da nema boga osim Allaha i da je Muhammed Njegov rob i poslanik. To je značenje Allahovih riječi:* ***Allah će vjernike postojanom riječju učvrstiti i na ovome i na onome svijetu.***

Podrška iskrenom i predanom vjerniku, koji je pokoran Allahu, u tri situacije se dobiva. Jedna je prilikom viđenja Meleka smrti, druga je prilikom ispitivanja Munkira i Nekira i treća je prilikom polaganja računa na Kijametskom danu.

Postojanost prilikom viđenja Meleka smrti je trojaka. To je zaštita od nevjerovanja i podrška da se ustraje u vjerovanju u Jednog Allaha, tako da čovjeku duša izađe iz tijela kao muslimanu. Drugo je da ga meleki obraduju ukazanom milošću i treće je da vidi svoje mjesto u Džennetu.

U kaburu se ta podrška ogleda u trome: Allah dadne nadahnuće vjerniku da tačno odgovara i onako kako je Gospodar zadovoljan. Drugo je da nema straha ni panike u kaburu i treće je da vidi svoje mjesto u Džennetu, pa mu kabur bude džennetska bašča.

Postojanost na Kijametskom danu, prilikom polaganja računa, trojaka je: dadne mu se snaga da odgovori na ono o čemu je pitan, olakša mu se polaganje računa i ne obračunavaju se i prelazi mu se preko manjih grijeha i greškica.

Kažu da je podrška u četirima situacijama: jedna je na samrti, druga je u kaburu (kako bi odgovorio bez straha), treća je prilikom polaganja računa i četvrta je na Siratu, kada bude prelazio preko njega brzo poput svjetlice.

Ako bi neko pitao kakva je kaburska patnja, odgovorit će mu se: „Učenjaci su mnogo govorili o tome i postoje različite predaje. Neki kažu da će se ispitivati duša, a ne i tijelo. U tom slučaju će ruh da bude u prsima. Drugi kažu da će duša biti između tijela i kefina. I o jednom i o drugom postoje predaje.“ Smatram ispravnim ono što kažu učenjaci koji smatraju da će čovjek biti ispitivan u kaburu i da ne treba raspravljati o tome na kakav način će to biti. Treba reći da Allah najbolje zna kako će se to odvijati. U to ćemo se uvjeriti kada dođemo u kabur. Onaj ko niječe Munkirovo i Nekirovo ispitivanje ili će reći da je to neprihvatljivo za zdrav razum, jer se protivi prirodnim zakonima, ili će reći da je to moguće, ali nije i potvrđeno.

Ako kaže da je neprihvatljivo za zdrav razum, onda, tom tvrdnjom, niječe istinitost vjerovjesništva i mudžize (nadnaravne pojave kod poslanika). Svi poslanici su bili ljudi i njihova narav je bila kao i narav svih ostalih ljudi. Oni su vidjeli meleke, dobijali su Objavu, more se rastupilo pred Musaom, a.s., njegov štap se pretvarao u zmiju... Sve ovo je oprečno ustaljenim zakonima. Ko niječe ove istine, izlazi iz vjere na osnovu svojih riječi.

Ako kaže da je moguće, ali nije potvrđeno, prenosimo mu predaje koje su dovoljno uvjerljive za slušaoca. U Allahovoj Knjizi je dokaz. Uzvišeni Allah kaže: ***A onaj koji okrene glavu od Knjige Moje, taj će teškim životom živjeti i na Sudnjem danu ćemo ga slijepim oživjeti.*** (Sura Ta-ha, 124.) Neki tumači Kur'ana kažu da je težak život ispitivanje u kaburu. Uzvišeni kaže: „Allah će vjernike postojanom riječju učvrstiti i na ovome i na onome svijetu.“

Fekih, da mu se Allah smiluje, rekao je: „Pričao nam je učenjak, prenoseći svojim lancem prenosilaca, od Seida b. Musejjiba, a on od Omera, r.a., da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: *Kada vjernik dođe u svoj mezar, dođu mu dvojica kaburskih ispitivača, stave ga u sjedeči položaj u kaburu i pitaju ga. Umrli čuje i bat koraka onih koji odlaze s mezarja. Pitaju ga: 'Ko ti je Gospodar, koja ti je vjera i ko ti je poslanik?' On odgovori: 'Gospodar mi je Allah, islam mi je vjera, a Muhammed, s.a.v.s., poslanik mi je.' Oni mu kažu: 'Allah te podržao, počivaj radostan.' To je značenje Allahovih riječi:* ***Allah će vjernike postojanom riječju učvrstiti i na ovome i na onome svijetu.*** *Allah će ih podržati pa će reći pravi odgovor, a u zabludi će ostaviti nevjernike i neće im ukazati na pravi odgovor. A kada nevjernik ili licemjer uđe u kabur, oni ga pitaju: 'Ko ti je gospodar? Koja ti je vjera i ko ti je poslanik?' On odgovori: 'Ne znam.' Tada oni kažu: 'I ne znao.' Udare ga maljevima i njegov vrisak čuju sva stvorenja osim džina i ljudi.*"

Ebu Hazim prenosi od Ibn Omera, r.a., da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: *Omere, kako ćeš postupiti kada ti dođu kaburski ispitivači, Munkir i Nekir, dva meleka crnoplave boje? Oni riju zemlju svojim očnjacima i gaze po svojim kosama. Glasovi su im kao grmljavina, a pogledi strijeljajući!* Omer upita: „Allahov Poslaniče, hoću li imati prisebnost koju sada imam?" Poslanik, s.a.v.s., reče: *Hoćeš.* Omer kaza: „Onda se ne sekiram, s Allahovom pomoću." Vjerovjesnik, s.a.v.s., reče: *Omer je podržan.*

Prenio mi je Ebu Kasim b. Abdurrahman b. Muhammed Šabazi, sa svojim lancem prenosilaca, od Ebu Hurejre, r.a., riječi Vjerovjesnika, s.a.v.s.: *Hropot svakog umrslog čuje sve što je blizu njega, osim čovjeka. Kada bi čovjek čuo taj hropac i mukanje, pao bi onesviješten. Kada nekoga ponesu kaburu, ako je dobar, on kaže: 'Požurite sa mnom. Kada biste znali što i kakvo me dobro čeka, pohitili biste sa mnom.' Ako nije dobar, on kaže: 'Ne žurite sa mnom! Kada biste znali kakvo me zlo čeka, ne biste hitili sa mnom.' Kada ga spuste u kabur i zagrnu, dođu mu dvojica meleka, mrkoplave boje. Dođu mu iz pravca glave, ali njegov namaz kaže: 'Ne može se proći pored mene. Bilo je noći kada nije spavao, strahujući od ovog položaja.' Onda mu krenu s nogu, ali dođe njegovo dobročinstvo roditeljima i kaže: 'Ne može se proći pored mene. On je nastojao da udovolji roditeljima, strahujući od ovoga položaja.' Onda će pokušati prići s desne strane, ali će doći njegova sadaka i reći: 'Ne može se proći pored mene. On je dijelio sadaku, strahujući od današnjeg dana.' Pokušat će mu prići s lijeve strane, ali će doći njegov post i reći: 'Ne može se proći pored mene, on je bio žedan i gladovao, strahujući od ovoga.' Tada će ga probuditi, kao što se budi spavač i reći će mu se: 'Što misliš o ovome čovjeku koji je govorio što je govorio? Kakav je tvoj odnos prema njemu?' Čovjek će pitati: 'Ko je on?' Reći će mu se: 'Muhammed, s.a.v.s.'. Čovjek će kazati: 'Svjedočim da je on Allahov poslanik, s.a.v.s.'. Oni će mu tada reći: 'Živio si kao vjernik i umro kao vjernik.' Onda će mu se kabur proširiti i dat će mu se mnoge počasti, koje samo Allah zna.*

Molimo Allaha za podršku i za zaštitu. Molimo Ga da nas zaštiti od stranputice, nemara i zavođenja i da nas zaštiti od kaburske patnje. Vjerovjesnik, s.a.v.s., tražio je zaštitu od kaburske patnje.

Prenosi se da je Aiša, r.a., rekla: „Nisam imala predstavu o kaburskoj patnji sve dok mi nije došla jedna židovka i tražila da joj nešto dam. Dala sam joj što je tražila, a ona mi reče: 'Allah te zaštitio kaburske patnje.' Mislila sam da je njena molba jedna od židovskih tlapnji. Kada je došao Vjerovjesnik, s.a.v.s., ispričala sam mu što mi se desilo, a on reče da je kaburska patnja istinita."

Svaki vjernik je dužan moliti Allaha da ga sačuva i zaštiti od kaburske patnje. Obavezan je i da se priprema za kabur, čineći dobra djela prije nego što se nastani u njemu. Bit će mu lahko na dunjaluku da radi i stječe dobra, jer, kada stigne u kabur, priželjkivat će da uradi makar još jedno dobro djelo. No, neće mu biti dozvoljeno. Ostat će u kajanju i gorčini. Razuman čovjek će razmišljati o umrlima i njihovim stanjima nakon smrti, jer umrli priželjkuju da im se dopusti da klanjaju makar dva rekata namaza, da makar jednom kažu *Nema boga osim Allaha, a Muhammed je Allahov poslanik,* ili da izgovore makar jedan tesbih. Ništa im se neće dozvoliti. Oni će se čuditi živima kako upropaštavaju svoje dane i kako ih provode u nemaru i besposlici. Brate, nemoj gubiti svoje dane, jer je to tvoj kapital. Dokle god ga imaš, možeš ostvariti i zaradu. Ahiretska roba ti je danas jeftina i potrudi se da skupiš što veću količinu te robe, kada se ona daje u bescijenje, jer će doći vrijeme kada će ona biti na cijeni. Potrudi se da je imaš što više sada, za vrijeme kada će biti tražena i dragocjena, jer tada je nećeš moći ni kupiti ni zaraditi.

Molimo Allaha da nas podrži u našem spremanju za Dan kada će se biti u potrebi i siromaštvu, a da nas ne učini od onih koji će se kajati i tražiti da ih se povrati, a neće im biti dopušteno. Neka nam olakša smrtne muke i kaburske patnje, nama i svim muslimanima i muslimankama. Amin, Gospodaru svjetova. On je najmilostiviji, dovoljan nam je i divan li je On povjerilac. Nema promjene niti sile osim s Allahom, Uzvišenim i Veličanstvenim.

O STRAHOTAMA I UŽASIMA KIJAMETSKOG DANA

Autor, svojim lancem prenosilaca, bilježi izjavu Aiše, r.a.: „Pitala sam: Allahov Poslaniče, da li će se voljeni sjećati i tražiti svoga voljenog na Kijametskom danu? On reče: *Na tri mjesta neće: kod Mizana, sve dok ne sazna da li su njegova djela lahka ili teška, kod udjeljivanja knjige djela, sve dok ne sazna da li će mu biti data u desnu ruku ili u lijevu, i kada se pojavi džehennemski plamen, koji će nadvisiti ljude i koji će reći: 'Određen sam za tri vrste ljudi: za onoga koji se, pored Allaha, obraća drugom bogu, za svakog silnika griješnika i za svakog ko ne vjeruje u polaganje računa.' On će ih proći i zahvatit će svakog spomenutog i odvući ih u Džehennem. Preko Džehennema je most koji je tanji od dlake i oštriji od sablje. Na njemu postoje bodlje i kuke, pa, kada ljudi budu prelazili preko njega, neki će prelaziti poput svjetlice, a neki kao vjetar. Muslimani će se spasiti, a koga zakače kuke i bodlje bit će strmoglavljen u Džehennem.*"

Pričao nam je Muhammed b. Fadil, a njima Muhammed b. Džafer, da im je govorio Ibrahim b. Jusuf, a njima da je govorio Ebu Muavija, prenoseći od A'meša, a on od Ebu Saliha, a on od Ebu Hurejre, r.a., da je Vjerovjesnik, s.a.v.s., rekao: *Između dvaju puhanja u Sur*[6] *će proći četrdeset godina. Poslije toga će Allah spustiti kišu s neba, nalik ljudskoj spermi, i ljudi će izrasti iz zemlje kao što niče bilje.*

Pričao mi je povjerljiv čovjek, prenoseći svojim lancem prenosilaca, od Ebu Hurejre, r.a., da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: *Kada je Allah stvorio nebesa i zemlju, stvorio je Sur i dao ga Israfilu. On ga je postavio na usta i netremice gleda u Arš, iščekujući naredbu.* Ja sam pitao: Allahov Poslaniče, a što je Sur? On reče: *Rog od svjetlosti.* Upitao sam: Allahov Poslaniče, a kakav je on? On reče: *Velikog obima. Tako mi Onoga Koji me poslao s Istinom, obim mu je veći od nebesa i zemlje. U njega će biti puhnuto triputa.* U nekim predajama stoji da će biti puhnuto dva puta i to jednom za potpuno uništenje i jednom za proživljenje. U predaji Ka'ba su spomenuta dva puhanja, a u predaji od Ebu Hurejre su navedena tri: jedno koje sije paniku, jedno koje objavljuje Smak svijeta i jedno za proživljenje. Allah će narediti Israfilu da puhne prvi put. On će puhnuti i sve što je na nebesima i na zemlji će se uspaničiti. O tome govore Allahove riječi: ***A na Dan kad se u rog puhne, pa se smrtno istrave i oni na nebesima i oni na Zemlji, izuzev onih koje Allah poštedi.*** (Sura Neml, 87.) Zemlja će zadrhtati, svaka dojilja će zanemariti ono što doji, svaka trudnica će pobaciti svoj plod i ljudi će izgledati kao pijani, mada neće biti, nego je Allahova kazna strahovita. Djeca će osijediti, a šejtani će se razletjeti, nastojeći pobjeći. O tome govore Allahove riječi: ***O ljudi, Gospodara svoga se bojte! Zaista će potres, kada Smak svijeta nastupi, veliki događaj biti! Na Dan, kada ga doživite, svaka dojilja će ono što doji zaboraviti, a svaka trudnica će svoj plod***

6 Prvo puhanje u Sur će objaviti smrt svima, a drugo će objaviti proživljenje. Op. Prev.

pobaciti, i ti ćeš vidjeti ljude pijane, a oni neće pijani biti, već će tako izgledati zato što će Allahova kazna strašna biti. (Sura Hadždž, 1,2.) Tako će ostati koliko Allah htjedne. Potom će On narediti Israfilu da puhne drugi put i sve na nebesima i na zemlji će umrijeti, osim onih koje Allah poštedi. O tome govore Njegove riječi: ***I u rog će se puhnuti, i umrijet će oni na nebesima i oni na Zemlji. Ostat će samo oni koje bude Allah odabrao.*** (Sura Zumer, 68.) Neki kažu da će biti izuzete duše šehida. Drugi govore da su izuzeti Džebrail, Mikail, Israfil i Melek smrti, da je Allahov blagoslov na sve njih. Allah će reći Meleku smrti: „Ko je od Mojih stvorenja ostao?", iako najbolje zna. Ovaj će odgovoriti: „Gospodaru, Ti si Vječnoživi i ne umireš; ostali su Džibril, Mikail, Israfil, Nosači Arša i ja." Allah će mu narediti da im svima uzme duše i on će ih usmrtiti." Ovako je navedeno u predaji Kelbija i Mukatila. U predaji koju prenosi Muhammed b. Ka'b, od nekog čovjeka, a ovaj od Ebu Hurejre, r.a., stoji: „Uzvišeni Allah će reći: 'Neka umru Džibril, Mikail, Israfil i Nosači Arša.' Onda će Allah reći: 'Meleku smrti, ko je ostao od Mojih stvorenja?' 'Ostao si Ti, Vječnoživi Koji ne umire, i Tvoj slabašni rob, Melek smrti.' Allah će reći: 'Meleku smrti, zar nisi čuo Moje riječi: ***Svako živo biće će smrt okusiti!***" (Sura Ali Imran, 185.) Ti si jedno od stvorenja i stvorio sam te zbog čega sam te stvorio. Umri! I melek će umrijeti."

U drugoj predaji stoji "da će mu narediti da sam sebi izvadi dušu. On će doći između Dženneta i Džehennema i izvadit će samom sebi dušu. Toliko će kriknuti da, kada bi stvorenja bila živa, umrli bi od strahote krika. On će reći: 'Da sam znao da je ovako teško i mučno se rastaviti s dušim, bio bih još blaži u njenom uzimanju vjernicima.' Tada će umrijeti i neće ostati nijedno stvorenje. Tada će Allah reći prezrenom dunjaluku: 'Gdje su kraljevi i gdje su prinčevi? Gdje su silnici i gdje su njihovi potomci? Gdje su oni koji su se koristili Mojim blagodatima, a robovali nekome drugom?' Onda će Allah pitati: 'Čija je vlast danas?' Niko Mu neće odgovoriti, pa će odgovoriti sam Sebi: ***Allahova, Jedinog i Svemoćnog!*** (Sura Mu'min, 16.) Onda će Allah narediti nebesima i ona će pustiti kišu, koja će naličiti ljudskoj spermi. Ona će padati četrdeset dana, sve dok ne potopi sve i ne dostigne dubinu dvanaest lakata. Ta voda će uzrokovati da stvorenja izniknu kao bilje i njihova tijela će se formirati kao što su i bila. Onda će Allah reći: 'Neka ožive Israfil i Nosači Arša.' Oni će oživjeti, po ovoj naredbi. 'Allah će narediti Israfilu da uzme Sur i on će ga uzeti i staviti na usta, a onda će Allah reći da ožive Džibril i Mikail i to će se desiti, po Njegovoj naredbi. Onda će Allah narediti da dođu duše i one će se smjestiti u Sur, a potom će narediti Israfilu da puhne Puhanje proživljenja i duše će izaći kao pčele. Ispunit će prostor između nebesa i zemlje i ući će u zemlju. Svaka će naći svoje tijelo i ući kroz nozdrve, a onda će se zemlja otvoriti nad tijelima.' Onda je Vjerovjesnik, s.a.v.s., rekao: *Ja sam prvi nad kojim će se zemlja rascijepiti.* " U drugoj predaji stoji: „Nakon što Allah oživi Džibrila, Mikaila i Israfila, oni će doći do Vjerovjesnikovog, s.a.v.s., kabura, vodeći buraka i noseći džennetski nakit. Zemlja nad njim će se raspuknuti. Poslanik, s.a.v.s., pogledat će Džibrila i reći: 'Džibrilu, koji je ovo dan?' Ovaj će mu odgovoriti: 'Ovo je Kijametski dan, ovo je Čas neizbježni, ovo je Smak svijeta.' Poslanik, s.a.v.s., pitat će: 'Džibrilu, što je Allah učinio s mojim ummetom?' Džibril će reći: 'Raduj se,

prvi si koji je izašao iz zemlje.' Onda će Allah narediti Israfilu i on će puhnuti u Sur. Svi će ustati i gledati (vratili smo se hadisu Ebu Hurejre): 'Svi će hitro izaći iz zemlje, hrleći svome Gospodaru.' To znači da će iz svojih kabura izaći goli i bosi. Stat će pred Gospodara i tako ostati sedamdeset godina, a On ih neće ni pogledati, niti će im suditi. Oni će plakati, sve dok im suze ne presahnu. Onda će početi plakati krvlju i znojit će se toliko da će im znoj dosezati do pod bradu i do ušiju. Onda će biti pozvani na Okupljalište, na što se odnose riječi Uzvišenog: ***I netremice gledajući u glasnika i žureći*** (Sura Kamer, 8.). Kada se sva stvorenja okupe (ljudi džini i ostali), dok budu stajali, začut će buku s nebesa. To će ih prestraviti. Nebesa će se rascijepiti i doći će meleki sa, zemlji najbližeg, neba u broju koliko je stanovnika zemlje i uzet će njihove knjige. Ljudi će pitati: 'Ima li među vama našeg Gospodara?', u značenju: 'Da li je s vama naredba našeg Gospodara o polaganju računa?' Meleki će odgovoriti da nije, nego da će ta naredba stići. 'Potom će doći meleki s drugog kata nebesa i poredati se iza onih s zemlji najbližeg neba. Onda će doći oni sa trećeg i tako sa svih sedam. Svako nebo ima više meleka od onog prije njega. Poredat će se i okružiti stanovnike dunjaluka."

Autor, svojim lancem prenosilaca, bilježi od Dahhaka izjavu: „Uzvišeni Allah će narediti nebu koje je najbliže zemlji da se rascijepi, a melekima da s njega siđu i okruže zemlju i njene stanovnike. Zatim će narediti da se rascijepi drugi kat nebesa i da njegovi meleki okruže prve meleke. Onda će to narediti trećim, pa četvrtim, pa petim, pa šestim, pa sedmim. Tako će se formirati sedam krugova meleka. Zemljani neće moći krenuti ni na jednu stranu, a da ne naiđu na sedam redova meleka. To su Allahove riječi: ***O družine džina i ljudi, ako možete da preko granica nebesa i Zemlje prodrete, prodrite, moći ćete prodrijeti jedino uz veliku moć!*** (Sura Rahman, 33.) ***A na Dan, kada se nebo rastvori i samo tanak oblak pojavi i kada se meleki sigurno spuste...*** (Sura Furkan, 25.)"

Ebu Hurejre, r.a., prenosi da je Vjerovjesnik, s.a.v.s., rekao: *Uzvišeni Allah će reći: „Družino džina i ljudi, dobrohotan sam prema vama. Vaša djela su u vašim knjigama. Onaj koji nađe dobro u knjizi, neka se zahvali Allahu, a ko nađe hrđavo neka samog sebe krivi." Potom će narediti Džehennemu da pusti vatreni stub. Iz njega će izaći plamen koji će biti jako dug i koji će isijavati tamu. Imat će sposobnost govora. Allah će reći:* ***O sinovi Ademovi, zar vam nisam naredio: Ne klanjajte se šejtanu, on vam je neprijatelj otvoreni, već se klanjate Meni; to je Put pravi. On je mnoge od vas u zabludu odveo, kako niste pameti imali?! Ovo je Džehennem kojim vam se prijetilo, pržite se sada u njemu zato što niste vjerovali!*** *(Sura Ja sin, 60-64.) Svi narodi će pasti na koljena i puzati. O tome govore riječi Uzvišenog:* ***I vidjet ćeš sve narode kako na koljenima kleče; svaki narod bit će prozvan prema svojoj Knjizi: „Danas ćete biti nagrađeni ili kažnjeni prema tome kako ste postupali!"*** (Sura Džasije, 28.) *Allah će suditi Svojim stvorenjima, presuđivat će i divljači i domaćim životinjama, tako da će i šukata ovca uzeti svoje pravo od rogate ovce. Onda će Allah reći svim životinjama: „Budite prašina!" Tada će nevjernik reći: „Da sam, bogdo, zemlja ostao!"* (Sura Nebe, 40.)

Nafi' prenosi od Ibn Omera, r.a., da je Vjerovjesnik, s.a.v.s., rekao: *Ljudi će biti proživljeni onakvi kakvim ih je majka rodila, goli i bosi.* Aiša je upitala: „I ljudi i

žene zajedno?!“ Poslanik, s.a.v.s., odgovori da hoće. Ona uzviknu: „Koje li sramote, gledat će jedni druge!“ Poslanik, s.a.v.s., udari je po stegnu i reče: *Kćeri sina Ebu Kuhafina, ljudi neće gledati jedni druge tog dana, nego će poglede uprijeti prema nebesima. Stajat će tako četrdeset godina i neće ništa ni jesti ni piti. Nekome će znoj dopirati do članaka, nekome do koljena, nekome do trbuha, a nekome do brade i gušit će se u njemu. To će biti zbog dugog stajanja i neizvjesnosti. Onda će doći meleki koji će okružiti Arš i Allah će narediti telalu da poviče: „Gdje je taj i taj?“ Ljudi će usmjeriti glave tom glasu i izaći će prozvani. Kada stane pred Gospodara svjetova, pitat će se: „Gdje su oni kojima je nepravda nanesena?“ Prozivat će se jedan po jedan čovjek i uzimat će se od njegovih dobrih djela i davati onima kojima je nepravdu nanio. Taj Dan neće biti novca ni zlata, uzimat će se samo od dobrih djela ili davati od hrđavih. Svi će uzimati njegova dobra djela tako da mu neće ostati ništa od njih. Onda će se uzimati grijesi onih kojima je nepravdu nanio i stavljati na njegove grijehe. Kada nestane njegovih dobrih djela, reći će mu se: „Idi u svoje boravište, Džehennem. Danas nema nikakve nepravde i Allah brzo svodi račune.“ Toga Dana neće biti nijednog bliskog meleka, niti ijednog poslanika, niti ijednog šehida, a da neće, zbog onog čemu je prisustvao, pomisliti da neće biti spašen, osim onih koje Allah zaštiti.*

Prenosi se od Muaza b. Džebela, r.a., da je Vjerovjesnik, s.a.v.s., rekao: *Čovjek neće napraviti ni korak na Kijametskom danu, a da ne bude upitan o četverome: o svome životu i kako ga je proveo, o svome tijelu i kako ga je potrošio, o svom znanju i što je od njega primjenjivao i o svom imetku, kako ga je stekao i u što potrošio.*

Od Ikrime, r.a., prenosi se da je rekao: „Otac će biti vezan za svoje dijete na Kijametskom danu i reći će mu: ‘Sinak, bio sam ti otac na dunjaluku, a i sada sam ti otac.’ Govorit će dobro o njemu i pohvalit će ga, pa će onda reći: ‘Sinak, udijeli mi trun od tvojih dobrih djela, kako bih bio spašen od ovoga što vidiš.’ Sin će mu odgovoriti: ‘I ja se za sebe bojim istog kraja kojeg se i ti bojiš sebi i ne mogu ti dati išta.’ Onda će čovjek otići svojoj supruzi i reći joj: ‘Bio sam ti suprug na dunjaluku.’ Onda će je pohvaliti i reći: ‘Pokloni mi samo jedno svoje dobročinstvo, pa da se spasim ove strahote koju vidiš.’ Ona će mu odgovoriti: ‘Ne mogu ti ništa pokloniti. Bojim se za sebe, kao i ti.’ Uzvišeni Allah će reći: ***Ako grijesima pretovareni pozove da mu se ponesu, niko mu ih neće ponijeti, pa ni rođak.***“ (Sura Fatir, 18.) To znači da niko neće prihvatiti da nosi ni trun tuđega tereta grijeha.

Ibn Mes’ud, r.a., prenosi od Vjerovjesnika, s.a.v.s., da je rekao: *Nevjernik će biti toliko u svome znoju, od dužine stajanja tog Dana, da će povikati: „Gospodaru, smiluj mi se, makar me i u Džehennem spremio.“*

Ebu Džafer, svojim lancem prenosilaca, prenosi od Ibn Abbasa, r.a., da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: *Nije bilo nijednog poslanika kojem nije data dova. Svaki je iskoristio svoju na dunjaluku, a ja sam svoju ostavio za Kijametski dan, kao zagovorništvo za moje sljedbenike. Znajte da sam ja prvak sviju ljudi i ne hvalim se time. Prvi sam nad kojim će se zemlja rascijepiti i ne hvalim se time. Bajrak zahvalnosti će biti u mojoj ruci na Kijametskom danu i pod njim će biti i Adem, a.s., i svi ostali ljudi i ne hvalim se time.* Onda je nastavio: *Na Kijametskom*

danu će se ljudima oduljiti muka i briga, pa će otići Ademu, a.s., i reći mu: „Oče čovječanstva, budi nam zagovornik i založi se kod svoga Gospodara da nam presudi." On će reći: „Nisam ja za to. Prognan sam iz Dženneta zbog svoje pogreške i danas sam zabrinut samo za sebe. Otiđite Nuhu, on je prvi koji je dobio objavu." Ljudi će otići Nuhu i reći: "Budi nam zagovornik i založi se kod svoga Gospodara da nam presudi." On će odgovoriti: „Nisam ja za to. Ja sam uputio kletvu zbog koje je Allah potopio sve Zemljane. Danas sam najpreči sam sebi. Nego, idite Ibrahimu, kojeg je Allah uzeo za Svog prijatelja." Oni će otići Ibrahimu, a.s., i reći mu: „Budi nam zagovornik i založi se kod svoga Gospodara da nam presudi." On će kazati: „Nisam ja za to. Kao musliman sam izgovorio tri laži." Poslanik, s.a.v.s., pojasnio je: *Sve trima je branio Allahovu vjeru. Jedna od njih je u riječima Uzvišenog:* ***I on baci pogled na zvijezde, pa reče: "Ja ću se, evo, razboljeti!"*** (Sura Saffat, 88,89.) *Druga je u njegovoj izjavi:* ***To je učinio najveći od njih.*** *(Sura Enbija, 63.) Treća je kada je za svoju suprugu rekao da mu je sestra. „Danas sam najpreči sam sebi. Nego, idite Musau, kojem se Allah govorom obratio." Oni će otići Musau, a.s., i reći mu: „Budi nam zagovornik i založi se kod svoga Gospodara da nam presudi." On će odgovoriti: „Nisam ja za to. Ubio sam čovjeka nepravedno i danas sam najpreči samom sebi. Idite vi Isau, Allahovoj riječi i duhu." Oni će otići i ovome poslaniku i reći mu: „Budi nam zagovornik i založi se kod svoga Gospodara da nam presudi." On će odgovoriti: „Nisam ja za to. Mene i moju majku su uzeli za božanstva uz Allaha. Danas sam najpreči sam sebi. No, što mislite, kada bi neko od vas imao robu koju je stavio u vreću i zapečatio, da li bi mogao doći do nje prije nego što slomi pečat?" Oni će reći: „Ne bi." On će tada kazati: „Muhammed, s.a.v.s., čovjek je kojim je dovršeno i zapečaćeno vjerovjesništvo. Danas je tu. Allah mu je oprostio i prijašnje i potonje grijehe. Njemu idite."* Poslanik, s.a.v.s., nastavlja: *Kada mi ljudi dođu, reći ću: Da, ja sam za to i ja ću zagovarati za sve one za koje Allah dozvoli i kojima je zadovoljan. Ostat će se onoliko koliko Allah odredi, a kada On htjedne presuđivati među robovima, neki glas će povikati: „Gdje su Muhammed, s.a.v.s., i njegovi sljedbenici?" Mi smo zadnji, ali prvi. To znači da smo zadnji narod na dunjaluku, a prvi koji će polagati račun na Kijametskom danu. Ustat ću i krenuti sa svojim ummetom, a ostali narodi će nam praviti prolaz. Naša lica će svijetliti od abdesta i čišćenja. Ljudi će nam govoriti: „Ovaj ummet, kao da su svi poslanici!" Ja ću proći do džennetske kapije i zatražiti da se ona otvori. Bit ću pitan: „Ko je na vratima?" Ja ću reći: Ja sam Muhammed, Allahov Poslanik. Bit će mi otvoreno. Ući ću i pasti na sedždu svome Gospodaru. Zahvalit ću Mu se na način kako Mu se niko nije zahvaljivao prije mene, niti će Mu se iko zahvaliti tako poslije mene. Reći će mi se: „Podigni glavu i reci što imaš, tvoj govor će biti saslušan. Zatraži i dat će ti se. Zagovaraj i tvoje zagovorništvo će biti valjano." Podići ću glavu i zauzimati se za onoga u čijem srcu ima koliko i zrno ječma imana, za onoga koji ima toliko uvjerenja, uz svjedočenje da nema drugog boga osim Allaha i da je Muhammed Allahov Poslanik.*

Prenosi se da je Omer, r.a., ušao u džamiju i zatekao Ka'ba kako govori ljudima. Omer mu reče: „Ka'be, ispričaj nam nešto što će nas zastrašiti." On kaza: „Allaha mi, On ima meleka koji stoje od dana kada ih je stvorio i nikada nisu savili

svoje kičme. Ima i onih koji su Mu na sedždi i nikada nisu glave podigli. Tako će ostati sve dok se ne puhne u sur. Svi oni govore: 'Slavljen neka si, Allahu. Tebi svaka hvala. Ne pokoravamo Ti se na način dostojan Tebe i kako zaslužuješ da Ti se pokoravamo.' Tako mi Onoga u Čijoj je vlasti moj život, Džehennem će se toliko približiti na Kijametskom danu ljudima da će se osjetiti njegov dah i stenjanje. Kada dođe toliko blizu i pusti svoj krik, neće ostati nijedan poslanik niti šehid, a da neće pasti na koljena. Svaki vjerovjesnik, iskreni pokornik i šehid će reći: 'Gospodaru, molim Te samo za sebe.' Ibrahim će zanemariti i Ismaila i Ishaka. Reći će: 'Gospodaru, ja sam Tvoj prijatelj Ibrahim.' Sine Hattabov, kada bi taj dan imao dobrih djela kao sedamdeset vjerovjesnika, ti bi mislio da nećeš biti spašen." Ljudi koji su slušali zaplakali su, tako da se čuo hropot. Kada je Omer to vidio, rekao je: „Ka'be, obraduj nas nečim." „Radujte se, Allah je objavio tri stotine i trinaest vjerozakona. Neće Mu doći nijedan rob, sljedbenik bilo kojeg od njih, na Kijametski dan, sa iskrenim vjerovanjem, a da ga Allah neće uvesti u Džennet. Allaha mi, kada biste znali kolika je Allahova milost, ne biste se toliko trudili."

Brate, pripremi se za ovaj Dan dobrim djelima i izbjegavanjem onoga što je zabranjeno. Ubrzo ćeš doživjeti strahote Kijametskog dana i kajat ćeš se za sve propuštene dane u životu. Znaj, kada umreš za tebe nastupa Kijamet, kao što je rekao Mugire b. Šu'be: „Vi govorite: 'Kijamet je kada je kijamet, a kijamet svakog od vas je njegova smrt.'"

Bilježi se da je Alkame b. Kajs bio na dženazi nekog čovjeka i zastao na njegovom kaburu. Kada je čovjek zakopan, on je rekao: „Kijamet ovog čovjeka je nastupio." To je rekao, znajući da se čovjek poslije smrti uvjeri u sve ono što će biti na Kijametu: vidi i Džennet i Džehennem i meleke. Ne može ništa uraditi i isti je kao onaj koji je došao na Kijamet. Njegova djela se zapečate smrću. Na Kijametu će biti proživljen s onim s čime je i umro. Blago se onome čiji život bude zapečaćen dobrim.

Ebu Bekr Vasiti je rekao: „Tri su perioda u čovjeka: period života, period smrti i period Kijametskog dana. Period života čovjek provodi pokoravajući se Allahu, a period smrti počinje tako da dušu ispusti sa svjedočenjem da nema boga osim Allaha. Jedini pravi period je onaj Kijametskog dana, kada bude obradovan, kada prilikom izlaska iz zemlje dođe melek i obraduje ga Džennetom."

Bilježi se da su pred Jahja b. Muazom proučili ajet: ***Onoga Dana, kada čestite kao uzvanike pred Milostivim sakupimo, a kad u Džehennem žedne grješnike potjeramo...*** (Sura Ta-ha, 85,86.). Na to je on rekao: „Ljudi, polahko, polahko! Sutra ćete biti proživljeni u grupama. Dolazit ćete sa svih strana i pred Allahom ćete biti prozivani pojedinačno. Bit ćete pitani za svako vaše djelo, za najsitniju pojedinost. Čestiti i pobožni će biti pred Allaha dovedeni u grupama, a griješnici će biti odvedeni u Džehennem u grupama. Sve će to biti, ***kada se Zemlja u komadiće zdrobi i kad dođe naređenje Gospodara tvoga, a meleki budu sve red do reda.*** (Sura Fedžr, 21,22.) Džehennem će tada biti doveden kao kazna. Braćo, teško se vama tog Dana koji će trajati koliko pedeset hiljada zemaljskih godina. To je Dan zemljotresa, Dan tjeskobe, Dan stajanja, Dan kajanja i grižnje savjesti. To je težak dan, Dan kada će ljudi stati pred Gospodara svjetova. To je Dan raspravljanja,

Dan polaganja računa, Dan vaganja i ispitivanja, Dan neizbježni i Dan drhtanja; Dan proživljenja i Dan kada će ljudi gledati ono što su činili; Dan samoobmane i Dan kada će ljudi biti proživljeni rasuti da bi svaki vidio šta je uradio. Toga Dana će neka lica biti tamna, a neka svijetla. To je Dan kada ničije prijateljstvo neće biti od koristi; Dan kada nikakva spletka neće pomoći; Dan kada roditelj neće moći pomoći svome djetetu, niti će dijete moći koristiti svome roditelju; ***Dana čija će kob svuda prisutna biti*** (Sura Dehr, 7.); Dan kada nevjernicima i griješnicima neće vrijediti njihove isprike – njih čeka prokletstvo i grozno prebivalište – ***Dan u kom će svaki čovjek samo o sebi brinuti*** (Sura Nahl, 111.). Kada taj Dan doživite, svaka dojilja će ono što doji zaboraviti, a svaka trudnica će svoj plod pobaciti i ti ćeš vidjeti ljude pijane, a oni neće pijani biti, već će tako izgledati, zato što će Allahova kazna strašna biti."

Mukatil b. Sulejman je rekao: „Ljudi će na Kijametskom danu stotinu godina stajati zarobljeni u svome znoju, stotinu godina će biti u tami unezvijereni, a stotinu godina će se tiskati i gurati, tužakajući se svome Gospodaru."

Kaže se da je trajanje Kijametskog dana koliko pedeset hiljada zemaljskih godina, a da će one proći, iskrenom i predanom vjerniku, kao što mu prođe sat. Stoga, ako imaš razuma, treba da ustrajavaš i podnosiš dunjalučke nevolje i da budeš pokoran Allahu, kako bi što lakše prošao na Kijametskom danu i kako ti njegove strahote ne bi bile teške. Allah daje podršku za činjenje dobra.

KARAKTERISTIKE DŽEHENNEMA I DŽEHENNEMLIJA

Autor, svojim lancem prenosilaca, bilježi od Ebu Hurejre, r.a., da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: *Džehennemska vatra je raspirivana hiljadu godina dok nije pocrvenjela, pa je raspirivana još hiljadu godina, dok nije pobijeljela, a onda još hiljadu godina, dok nije pocrnila. Ona je crna kao tamna noć.*

Bilježi se da Jezid b. Mursid nije prestajao plakati. Pitali su ga za razlog tom plaču, a on je rekao: „Kada bi mi Allah obećao da će mi za grijeh koji počinim odrediti vječni boravak u sauni, bilo bi pravo da ne prestanem s plačem, a što je tek s prijetnjom da će me staviti u Džehennem, čija je vatra raspirivana tri hiljade godina!"

Fekih, da mu se Allah smiluje, rekao je da im je pričao Muhammed b. Džafer, njima Ibrahim b. Jusuf, a njima Muavija, prenoseći od A'meša, a ovaj riječi Mudžahida: „U Džehennemu ima provalija u kojima su zmije koje su debele kao vratovi deva, i škorpija koje su velike kao mazge. Džehennemlije će bježati od vatre i padati tim zmijama koje će im guliti kožu. Moći će ih spasiti tih muka samo ponovni bijeg u džehennemsku vatru."

Prenosi se od Abdullaha b. Džubejra, r.a., da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: *U Džehennemu ima zmija koje su debele kao kamilji vratovi i ugriz bilo koje od nje ostavlja posljedicu trovanja koja traje četrdeset godina. U Džehennemu ima škorpija koje su kao mazge i ubod bilo koje od njih ostavlja posljedicu trovanja koja traje četrdeset godina.*

A'meš prenosi od Jezida b. Vehba, a on riječi Ibn Mes'uda, r.a.: „Ova vaša vatra je sedamdeseti dio džehennemske vatre. Da nije dva puta umočena u more, vi ne biste imali nikakve koristi od nje."

Mudžahid je rekao: „I ova vaša vatra, kojom se koristite, traži zaštitu kod Allaha od džehennemske vatre."

Vjerovjesnik, s.a.v.s., rekao je: *Najblažu kaznu u Džehennemu će imati onaj čovjek koji će na nogama imati vatrenu obuću od koje će mu ključati mozak. Njemu će se činiti da su mu uši ispunjene žeravicom, da su mu zubi žeravica i da su mu usne od vatre. Crijeva će mu izlaziti na stopala i on će misliti da niko nije žešće kažnjen od njega, a, ustvari, njegova kazna je najblaža.*

Muhammed b. Fadl, Muhammed b. Džafer, Ibrahim b. Jusuf, Ebu Hafs, Seid, Katade, Ebu Ejjub Ezdi redom prenose izjavu Abdullaha b. Amra: „Džehennemlije će dozivati Malika, ali im on neće odgovoriti četrdeset godina. Nakon toga će im odvratiti: ***Vi ćete tu vječno ostati!*** (Sura Zuhruf, 77.) Onda će se obratiti svome Gospodaru: ***Gospodaru naš, izbavi nas iz nje; ako bismo ponovo zlo radili, sami bismo sebi nepravdu učinili.*** (Sura Mu'minun, 107.) On im neće odgovoriti koliko je dvostruko trajanje dunjaluka, a onda će im reći: ***Ostanite u njoj prezreni i ništa Mi ne govorite!*** (Sura Mu'minun, 108.) Allaha mi, poslije toga niko neće ništa progovoriti. Sve poslije toga će biti stenjanje i zapomaganje u Džehennemu.

Njihovo oglašavanje u Džehennemu će biti nalik magarećem, početak je duboki uzdah, a završetak je krik.“

Katade je rekao: „Ljudi, možete li se ovome izmaći, ili možete podnijeti? Ljudi, pokoravanje Allahu vam je lakše od ovoga, pa Mu se pokoravajte.“

Kaže se da će džehennemlije hiljadu godina žaliti, ali im to neće koristiti. Onda će reći: „Na dunjaluku, kada bismo trpili, koristilo nam je.“ Trpit će hiljadu godina, ali im to nimalo neće umanjiti patnju. Tada će reći: ***Žalili se mi ili trpjeli, svejedno je, spasa nam više neće biti.*** (Sura Ibrahim, 21.) Hiljadu godina će od Allaha tražiti da im se utaži užasna žeđ i žestina kazne. Hiljadu godina će ponizno i ustrajno moliti i kada prođe ta hiljada godina, Allah će reći Džibrilu: „Što traže?“ Džibril će odgovoriti: „Gospodaru, Ti znaš bolje od mene. Oni hoće da im se olakša.“ Nad njima će se pojaviti crveni oblak i pomislit će da će kiša pasti, ali će to biti škorpije, velike kao mazge. Kada neka od njih nekog ubode, osjećat će bol tog uboda hiljadu godina. Onda će hiljadu godina tražiti da im se pošalje kiša. Pojavit će se crni oblak i oni će reći da je kišni oblak. Iz njega će padati zmije, debele kao vratovi deva. Koga god ugrizu, taj će osjećati bol ugriza hiljadu godina. To je značenje Allahovih riječi: ***Mi ćemo dvostrukom kaznom kazniti zato što su pravili smutnju.*** (Sura Nahl, 88.) To je zbog toga što su nijekali i griješili Allahu. Ko hoće da bude spašen od Allahove kazne i ostvari nagradu, treba da otrpi dunjalučke nedaće pokoravanjem Allahu i da izbjegava grijehe i dunjalučke prohtjeve. Džennetski put je pokriven poteškoćama, a džehennemski je pokriven prohtjevima i luksuzima, kako govori hadis. Onda je izrecitovao:

Sijede ozbiljnog priječe od djetinjarija
Jer je planula vatra u njegovu ognjištu
Vidim čovjeka koji žudi za životom
I onda kad uvehne drvo nekada zeleno
Izbjegni varku zla i čuvaj se da u njeg ne zapadneš
Ako si u njega zapao, ti mu se okreni
Druži se s iskrenim i nemoj mu se pretvarati
Zadobit ćeš ljubav iskrenu sve dok si i sam iskren
Kad se družiš druži se sa slobodnjakom ili plemenitim
Sa takvim će i tvoja vrijednost porasti
Ko dobro čini nekom što ne zaslužuje
Naći će to ili iza mora ili u samom sebi
Allah ima ko nebesa Džennet
Samo put do njega prekriven je teškoćama

Svojim lancem prenosilaca prenosi od Ebu Hurejre r.a. da je Vjerovjesnik s.a.v.s. rekao: *Allah je pozvao Džibrila, poslao ga u Džennet i rekao mu da pogleda što je u njemu i što čeka džennetlije. Džibril se vratio i rekao: „Tako mi Tvoje veličanstvenosti, bojim se da će biti iko ko neće ući u njega.“ Onda ga je poslao u Džehennem i rekao mu da pogleda što je u njemu i što čeka džehennemlije. Džibril se vratio i rekao: „Tako mi Tvoje veličanstvenosti, niko u njega neće ući ko god čuje za njega.“ Onda je put do Džehennema prekriven prohtjevima i strastima, pa je*

rečeno Džibrilu da ponovo pogleda. Onda je Džibril rekao: „Tako mi Tvoje veličanstvenosti i uznositosti, bojim se da će iko ostati, a da ne uđe u njega."

Prenosi se da je Vjerovjesnik, s.a.v.s., rekao: *Govorite o Džehennemu što hoćete, a što god kažete znajte da je on gori i žešći od toga.*

Svojim lancem prenosi od Mejmuna b. Mihrana da je rekao: „Kada je objavljen ajet ***za sve njih mjesto sastanka Džehennem će biti*** (Sura Hidžr, 43.), Selman je stavio ruku na glavu i istrčao. Tri dana ga se tražilo. Našli su ga i vratili u Medinu."

Jezid Rekkaši prenosi od Enesa b. Malika, r.a., da je rekao: „Džibril je došao Vjerovjesniku, s.a.v.s., u neuobičajeno vrijeme. Bio je neuobičajenog izgleda, pa ga je Vjerovjesnik, s.a.v.s., pitao: *Zašto si tako promijenjen u licu?* On mu odgovori: 'Muhammede, došao sam ti u vrijeme u kojem je Allah naredio Džehennemu da ispusti svoj dah. Svako ko zna da je Džehennem istina, da je vatra istina, da je kaburska patnja istina i da je Allahova kazna najveća, ne bi trebalo da se veseli sve dok se ne osigura od toga.' Vjerovjesnik, s.a.v.s., rekao je: *Džibrilu, opiši nam Džehennem.* On kaza: 'Dobro. Allah, kada je stvorio Džehennem, hiljadu godina je raspirivan dok nije pocrvenio, pa je hiljadu godina raspirivan dok nije pobijelio, pa je hiljadu godina raspirivan dok nije pocrnio. On je taman i crn i njegov plamen i žar se ne mogu ugasiti. Tako mi Onoga Koji te poslao s istinom, kada bi se otvorilo koliko ušice igle Džehennema, svi na zemlji bi bili sprženi. Tako mi Onoga Koji te poslao s istinom, kada bi se jedno džehennemsko odijelo, pripremljeno za džehennemliju, okačilo između nebesa i zemlje, svi na zemlji bi pomrli od smrada tog odijela i njegove vreline. Tako mi Onoga Koji te poslao kao vjerovjesnika s istinom, kada bi jedan lakat okova koje Allah spominje u Svojoj Knjizi, bio stavljen na planinu, ona bi se stopila i propala do sedmog kata zemlje. Tako mi Onoga Koji te poslao s istinom kao vjerovjesnika, kada bi čovjeka kažnjavali na zapadu, bio bi spaljen i onaj na istoku od žestine kazne. Velika je vrelina u njemu i duboke su njegove provalije. Njegov nakit je užareno gvožđe, piće je rastopljeno olovo i gnoj, a odjeća je skrojena od vatre. ***On će sedam kapija imati i kroz svaku će određen broj njih proći*** (Sura Hidžr, 44.), i ljudi i žena.' Poslanik, s.a.v.s., upita: *Da li su njegove kapije kao i naše?* On reče: 'Ne, one su pootvarane jedna ispod druge. Razdaljina između svake kapije je sedamdeset godina. Svaka kapija je vrelija i žešća od prethodne za sedamdeset puta. Allahovi neprijatelji će biti sprovedeni do njih. Kada dođu do neke kapije, dočekat će ih zebanije s okovima i lancima. Početak lanca će biti ubacivan u usta, a završetak će izlaziti na stražnjicu. Lijevu ruku će omotavati oko vrata, a desnu uvući u srce i iščupati je između pleća, a onda je stegnuti lancima. Svaki čovjek će biti svezan zajedno sa šejtanom, oboren na lice, a meleki će ga tući gvozdenim maljevima. ***Kad god pokušaju zbog teškog jada iz nje izići, bit će u nju vraćeni.*** (Sura Hadždž, 22.)' Vjerovjesnik, s.a.v.s., upita: *Koji su stanovnici tog prostora između kapija?* Džibril reče: 'Stanovnici donjeg sloja su licemjeri i dvoličnjaci, oni koji su imali trpezu, ali su zanevjerovali, faraonova porodica i sljedbenici. Taj sprat se zove Havije. Stanovnici sprata iznad njega su mnogobošci i taj sprat se zove Džehim. Treća kapija se zove Sekar i na tom spratu su Sabejci. Četvrta kapija se zove Leza i na tom nivou je Iblis, njegovi

sljedbenici i vatropoklonici. Peta kapija je nastanjena Židovima i zove se Hutameh. Šesta kapija je nastanjena kršćanima i zove se Se'ir.' Onda je Džibril zašutio, stideći se Vjerovjesnika, s.a.v.s., pa ga je ovaj pitao: *Zar mi nećeš reći ko će nastanjivati sedmu kapiju?* Džibril odgovori: 'Na tome spratu će biti oni koji su činili velike grijehe iz tvog ummeta. Oni su umrli, a nisu se pokajali zbog svojih grijeha.' Poslanik, s.a.v.s., pao je onesviješten. Džibril je spustio glavu na svoje krilo i nije je podizao dok se Poslanik, s.a.v.s., nije osvijestio. Onda mu je kazao: *Džibrilu, velika je moja nevolja i tuga. Zar će iko iz mog ummeta ući u Džehennem?* Džibril mu reče: 'Da, svi oni koji su činili velike grijehe iz tvog ummeta.' Vjerovjesnik, s.a.v.s., zaplakao je, a s njim je plakao i Džibril. Potom je Poslanik, s.a.v.s., ušao u svoju kuću. Nakon toga, dugo je izbjegavao ljude. Izlazio bi samo radi namaza, klanjao i opet se vraćao u kuću, ne pričajući ni s kim. U namazu bi plakao i usrdno molio Allaha. Treći dan je Ebu Bekr, r.a., otišao pred njegova vrata i uzviknuo: 'Neka je Allahov spas na vas, stanovnici kuće milosti. Da li se može ući mom prijatelju Poslaniku, s.a.v.s.?' Pošto nije dobio nikakva odgovora, odstupio je, plačući. Onda je otišao Omer, r.a., pred vrata i rekao: 'Neka je Allahov spas na vas, stanovnici kuće milosti. Da li se može ući Poslaniku, s.a.v.s.?' Ni on nije dobio nikakav odgovor i odstupio je, plačući. Onda je otišao Selman Farisi, r.a., pred vrata i rekao: 'Neka je Allahov spas na vas, stanovnici kuće milosti. Da li se može ući mom prijatelju Poslaniku, s.a.v.s.?' Niko mu nije odgovorio i on se vratio, posrćući i plačući. Alija, r.a., bio je odsutan. Kada se vratio, rekao je: 'Kćeri Allahova Poslanika, s.a.v.s., tvoj otac se odvojio od ljudi i izlazi samo na namaze. Nikome se ne obraća, niti ikome dozvoljava da uđe kod njega.' Fatima je zaogrnula odjeću i došla pred očeva, s.a.v.s., vrata. Nazvala je selam i rekla: 'Allahov Poslaniče, ja sam Fatima.' On, s.a.v.s., bio je na sedždi i plakao. Podigao je glavu i rekao: *Zbog čega bi, radost mojih očiju, Fatima bila uskraćena mog društva? Otvorite joj.* Poslušali su ga i ona je ušla. Kada ga je vidjela, zaplakala je. Učinila je o zbog prizora blijedog Poslanika, s.a.v.s., izmučenog od plača i tuge. Rekla je: 'Allahov Poslaniče, zbog čega si takav?' On joj odgovori: *Fatima, došao mi je Džibril i opisao mi džehennemske katove. Rekao mi je da će u gornjem džehennemskom spratu biti počinioci velikih grijeha iz mog ummeta. To me je rasplakalo i rastužilo.* Ona upita: 'Allahov Poslaniče, kako će ga nastaniti?' On odgovori: *Vodit će ih meleki u Džehennem. Njihova lica neće potamnjeti, niti će im se oči iskolačiti. Neće im biti zapečaćena usta, niti će biti upareni sa šejtanima. Neće biti okovani ni u lance ni u okove.* Ona reče: 'Allahov Poslaniče, a kako će ih meleki voditi?' On kaza: *Ljudi će biti vođeni za brade, a žene za pletenice i kose. Koliko je samo sijedih iz moga ummeta, koji će biti vođeni za brade i govoriti:* 'Hej, moje li starosti i moje li slabosti!' *Koliko je samo mladića iz mog ummeta koji će biti ščepani za bradu i vođeni u Džehennem i koji će vikati:* 'Hej, puste li mi mladosti i lijepog izgleda!' *Koliko je samo žena iz mog ummeta koje će biti ščepane za kosu i vođene u Džehennem a koje će vikati:* 'Puste li sramote i poniženja!' *Bit će dovedeni pred Malika i on će reći melekima:* 'Ko su ovi? Nisu mi dovedeni nesrećnici koji su im nalik. Njihova lica nisu potamnjela, niti su im oči iskolačene, niti su im usta zapečaćena, niti su zajedno sa šejtanima, niti su im okovi i lanci na vratovima.' *Oni*

će reći: 'Naređeno nam je da ti ih dovedemo u ovakvom stanju.' *Malik će im se obratiti:* 'Nesretnici, koji ste vi?'"

U drugoj predaji stoji: „Kada ih meleki budu vodili, oni će dozivati: 'Muhammede'. Kada vide Malika, zbog njegova izgleda i straha koji će pred njim osjetiti, zaboravit će Muhammedovo, s.a.v.s., ime. Malik će ih pitati: 'Koji ste vi?' Reći će: 'Mi smo od onih kojima je objavljen Kur'an, i od onih koji su postili ramazan.' Malik će reći: 'Kur'an je objavljen Muhammedovom, s.a.v.s., ummetu.' Kada čuju Poslanikovo ime, oni će povikati: 'Mi smo ummet Muhammeda, s.a.v.s.!' Malik će kazati: 'Zar vam u Kur'anu nije zabranjeno griješenje?' Kada ih stavi na ivicu Džehennema i kada vide njegove strahote i Zebanije, oni će reći: 'Maliku, dozvoli nam da se isplačemo nad sobom.' On će im dozvoliti i oni će plakati toliko dok im suze ne presuše. Onda će plakati krvlju. Malik će reći: 'Kako je lijep ovaj plač! Samo da je bio na dunjaluku! Da ste tako plakali na dunjaluku, strahujući od Allaha, danas ne biste ni vidjeli vatre.' Onda će Malik reći Zebanijama: 'Bacite ih u Džehennem.' Kada budu bačeni u Džehennem, svi će povikati: 'Nema boga osim Allaha.' Vatra će se tada povući od njih. Malik će povikati: 'Vatro, drži ih.' Vatra će reći: 'Kako da ih uzmem kada govore: *La ilahe illellah?'* Malik će reći: 'Uzmi ih, tako je naredio Gospodar Arša.' Potom će ih vatra uzeti, nekoga za stopala, nekoga do koljena, nekoga do pojasa, a nekoga do pod bradu. Kada im htjedne spaliti lice, Malik će reći: 'Nemoj im paliti lice, jer su njima padali na sedždu Milostivom. Ne pali im ni srca, jer su bila žedna u ramazanu.' Tako će ostati koliko Allah bude htio.

Onda će povikati: 'Najmilostiviji, Neizmjerno blagi, Ti koji na poklonu ne prigovaraš!' Kada Allah provede Svoju presudu, reći će: 'Džibrilu, što je bilo s griješnicima iz Muhammedovog, s.a.v.s., ummeta?' Džibril će kazati: 'Allahu moj, Ti znaš o njima bolje od mene.' On će mu reći: 'Idi i vidi kakvo im je stanje.' Džibril će otići do Malika koji će biti na postolju od vatre, u sredini Džehennema. Kada Malik vidi Džibrila, ustat će iz poštovanja prema njemu i reći: 'Džibrilu, što te dovelo na ovo mjesto?' Džibril će ga pitati: 'Što si uradio sa griješnom grupom iz Muhammedovog, s.a.v.s., ummeta?' Ovaj će mu odgovoriti: 'U hrđavom su stanju. Tijesno im je. Tijela su im izgorjela i meso im je nestalo, a ostala su im lica i srca na kojima se ogleda iman.' Džibril će reći: 'Otvori mi vrata, kako bih ih vidio.' Malik će narediti da se vrata otvore. Kada ga vide u njegovoj ljepoti, ljudi će znati da on nije od onih meleka koji kažnjavaju, pa će povikati: 'Džibrile, poselami Muhammeda, s.a.v.s., od nas i reci mu da su naši grijesi podijeljeni između nas i tebe. Kaži mu kakvo je naše stanje!' Džibril će otići i stati pred Allaha. Allah će ga pitati: 'Kakvo je stanje s Muhammedovim, s.a.v.s., ummetom?' On će reći: 'Gospodaru, vrlo je hrđavo i tijesno im je.' On će ga pitati: 'Da li su te nešto pitali i zamolili?' Džibril će reći: 'Jesu, Gospodaru. Tražili su od mene da poselamim njihova vjerovjesnika i da mu kažem kakvo im je stanje.' Allah će mu kazati: 'Idi i kaži mu.'

Džibril će otići Vjerovjesniku, s.a.v.s., koji će biti u šatoru od bijelog bisera. Na tom šatoru će biti četiri hiljade vrata, a na svakim vratima će biti dva krila od zlata. Reći će mu: 'Muhammede, došao sam ti od grupe griješnika iz tvoga ummeta,

koji su izloženi kazni u Džehennemu. Oni ti šalju selam i kažu da su u teškom stanju. Vjerovjesnik, s.a.v.s., otići će ispod Arša i pasti na sedždu. Hvalit će Allaha na način kako Ga niko nije hvalio. Allah će mu reći: 'Podigni glavu i traži što hoćeš, dat će ti se. Zauzimaj se za koga hoćeš i zagovorništvo će ti biti primljeno.' On će reći: 'Gospodaru, nad nesretnicima iz mog ummeta si proveo Svoju odredbu i kaznio ih. Udovolji mom zagovoru za njih.' Allah će mu kazati: 'Udovoljio sam tvom zagovoru za njih. Otiđi do Džehennema i izvedi svakoga ko je rekao *La ilahe illellah.*'

Vjerovjesnik, s.a.v.s., otići će i, kada ga Malik vidi, ustat će, iz poštovanja prema njemu. On će mu reći: 'Malik, što je sa nesretnicima iz mog ummeta?' Ovaj će mu odgovoriti: 'U vrlo hrđavom su položaju i tjeskobi.' Muhammed, s.a.v.s., zatražit će da mu se otvori kapija da ih vidi. Kapija će biti otvorena i kada džehennemlije vide Muhammeda s.a.v.s., uglas će povikati: 'Muhammede, vatra nam je spržila kožu i jetru.' On će ih sve, ugljenisane, izvesti. S njima će otići do rijeke koja je pred džennetskom kapijom i koja se zove Rijeka života. Okupat će se u njoj i iz nje izaći kao mladići, golobradi i vitki. Lica će im se sijati kao pun mjesec. Na čelima će im pisati: *Džehennemlije, oslobođenici Milostivog.* Takvi će ući u Džennet.

Kada ostali džehennemlije vide da su muslimani izašli iz njihova boravišta, uzviknut će: 'Kamo puste sreće da smo i mi bili muslimani i izašli iz Džehennema.' O tome govore Allahove riječi: ***Zažalit će nevjernici često što nisu postali muslimani.*** (Sura Hidžr, 2.)"

Prenosi se da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: *Smrt će biti dovedena u obliku debela ovna. Džennetlije će biti upitani: „Poznajete li smrt?" Oni će je pogledati i prepoznati. Potom će džehennemlije biti upitani: „Da li prepoznajete smrt?" I oni će je prepoznati. Onda će smrt biti zaklana između Dženneta i Džehennema i bit će rečeno: „Džennetlije, od sada je vječnost bez smrti. Džehennemlije, od sada je vječnost bez smrti." To je značenje Allahovih riječi:* ***I spomeni ih na Dan tuge kada će biti s polaganjem računa završeno*** (Sura Merjem, 39.).

Ebu Hurejre, r.a., kaže: „Nemoj zavidjeti griješniku ni na jednoj blagodati koju uživa, jer je za njim uporni tragač. Taj tragač je Džehennem. Kada god se počne hladiti, još žešće ga raspire."

A Allah, slavljen neka je, najbolje zna.

KARAKTERISTIKE DŽENNETA I DŽENNETLIJA

Autor, svojim lancem prenosilaca, bilježi riječi Ebu Hurejre, r.a.: „Pitali smo: Allahov Poslaniče, od čega je stvoren Džennet? On reče: *Od vode.* Mi smo dalje pitali: Obavijesti nas o građevinskom materijalu u Džennetu! On reče: *Ćerpič je od zlata i drugi od srebra, dok je malter od miska. Prašina je od šafrana, a pijesak je biser i rubin. Ko uđe u Džennet uživat će. Neće gubiti nade, ostat će vječno i neće umirati, niti će mu odjeća propadati, a neće ni stariti.* Potom je dodao: *Trima osobama dova neće biti odbijena: pravednom vođi, postaču na iftaru i osobi kojoj je nepravda učinjena. Ona se izdiže iznad oblaka. Uzvišeni Gospodar je pogleda i kaže: 'Tako mi Moje veličine i veličanstvenosti, potpomoći ću te kad-tad.*'"

Autor, svojim lancem prenosilaca, bilježi od Ebu Hurejre, r.a., da je Vjerovjesnik, s.a.v.s., rekao: *U Džennetu postoji drvo čiju hladovinu jahač ne bi mogao preći za stotinu godina. Ako hoćete, učite:* ***I u hladovini prostranoj*** (Sura Vaki'ah, 30.). *U Džennetu ima onoga što oko nije vidjelo, niti je uho čulo, niti može čovjeku naumpasti takva ljepota. Učite, ako hoćete:* ***I niko ne zna kakve ih, kao nagrada za ono što su činili, skrivene radosti čekaju.*** (Sura Sedžda, 17.) *Mjesto gdje čovjek odlaže svoj bič, u Džennetu, bolje je nego dunjaluk i sve što je na njemu. Učite, ako hoćete:* ***I ko bude od vatre udaljen i u Džennet uveden – taj je postigao ono što je želio*** (Sura Ali Imran, 185.).

Od Ibn Abbasa, r.a., prenosi se da je rekao: „U Džennetu postoji hurija koje se zove Lu'ba. Stvorena je od četiri elementa: od miska, ambera, kamfora i šafrana. Sve to je zamijeseno Vodom života i Silni joj je rekao: 'Budi!' i ona je postala. Svaka je hurija voli. Kada bi jednom pljunula u more, ono bi postalo pitko. Na vratu joj piše: 'Ko hoće da ima ovakvu kao ja, neka se pokorava mom Gospodaru.'"

Mudžahid je rekao: „Džennetsko zemljište je od srebra, a njegova prašina je misk. Korijenje drveća je od srebra, a grane su mu od bisera i smaragda. Lišće i plodovi su blizu tome. Ko jede stojeći, neće mu nauditi, a neće ni onome koji jede sjedeći. Neće nauditi ni onome koji jede ležeći: ***I blizu će im hladovina njegova biti, a plodovi njegovi će im na dohvat ruke stajati.*** (Sura Dehr, 14.) Toliko će plodovi biti blizu da će ih moći dohvatiti i onaj koji stoji i onaj koji sjedi."

Od Ebu Hurejre, r.a., bilježi se da je rekao: „Tako mi Onog Koji je objavio Kitab Muhammedu, s.a.v.s., u Džennetu će džennetlije postajati ljepšim i privlačnijim, kao što na dunjaluku postaju stariji."

Autor, svojim lancem prenosilaca, bilježi od Suhejba, r.a., da je Poslanik, s.a.v.s., rekao: *Kada džennetlije uđu u Džennet i džehennemlije u Džehennem, glasnik će povikati: „Džennetlije, Allah vam je nešto obećao i hoće da to i provede." Oni će upitati: „A što je to? Zar nisu naša dobra djela bila teža od hrđavih, zar nisu naša lica svijetla i zar nam nije odredio Džennet, a sačuvao od*

Džehennema?" Tada će se podići zastor i oni će pogledati. Tako mi Onoga Koji upravlja mojim životom, neće im dati ništa što bi im bilo draže od pogleda u Njega.

Enes b. Malik, r.a., kazuje: „Džibril je došao Vjerovjesniku, s.a.v.s., noseći svijetlo ogledalo na kojem je bila crna tačka. Vjerovjesnik, s.a.v.s., upita ga: *Džibrile, kakvo je ovo ogledalo?* Ovaj mu odgovori: 'Ovo ogledalo je petak, a ova crna tačka je trenutak u petku kojim ste odlikovani ti i tvoj ummet nad ostalim narodima. Svi ljudi su, u pogledu ovoga dana u sedmici, poslije vas (misli se na židove i kršćane). U petku je trenutak u kojem će Allah vjerniku, što god dobra zamoli, udovoljiti. Neće tražiti zaštitu od nekog zla, a da ga neće zaštiti. Taj dan se kod nas naziva 'jevmul-mezid' (dan viška).' Poslanik, s.a.v.s., upita: *A koji je to dan u kojem se daje još?* Džibril mu odgovori: 'Tvoj Gospodar je odredio jednu dolinu u Džennetul-firdevsu u kojoj će biti uzvisine od miska. Petkom, ona je prekrivena prijestoljima od svjetlosti i na njima sjede vjerovjesnici. Tu će biti i prijestolja od zlata, ukrašena rubinima i smaragdima, i na njima će sjediti iskreni vjernici, šehidi i dobri ljudi. Ostali džennetlije će doći i posjedati iza njih na te uzvisine od miska. Okupit će se pred svojim Gospodarom, slaviti Ga i zahvaljivati Mu. Uzvišeni Allah će im reći: 'Tražite od Mene.' Oni će tražiti zadovoljstvo. On će im reći: 'Zadovoljan sam vama, podario sam vam Svoje blagodati i dao vam prebivalište.' Otkrit će im se Svojim bićem. Neće im biti nijednog dana dražeg od petka, jer to će biti dan kada će blagodat biti naročito izražena."

U drugoj predaji stoji: „Allah kaže Svojim melekima: 'Nahranite Moje evlije.' Donijet će se raznovrsna hrana i svaki zalogaj će biti ukusniji od prethodnog. Kada završe jedenje, Allah će reći: 'Napojite Moje robove.' Donijet će se raznovrsna pića i svaki gutljaj će biti prijatniji od prethodnoga. Kada se napiju, Allah će reći: 'Ja sam vaš Gospodar. Ispunio sam Svoje obećanje. Tražite od Mene i Ja ću vam dati.' Oni će kazati: 'Gospodaru naš, molimo Te za Tvoje zadovoljstvo.' To će ponoviti dva ili tri puta. On će odgovoriti: 'Ja sam zadovoljan vama, a dat ću vam još nešto. Danas ću vam ukazati počast koja je veća od te koju tražite.' Otkrit će se zastor i oni će gledati u svog Gospodara onoliko koliko On bude htio. Past će na sedždu i ostati tako koliko On bude htio. Potom će im reći: 'Podignite glave. Ovo nije mjesto na kojem se čini ibadet.' Oni će zaboraviti svaku blagodat i uživanje koje su imali. Gledanje u Allaha će im biti draže od svih blagodati i uživanja. Povratit će se svojim staništima, a puhnut će povjetarac ispod Arša preko uzvisine od bijelog miska i prah će im pasti po glavama i sapima njihovih konja. Kada se vrate svojim porodicama, njihove supruge će ih vidjeti ljepše nego što su bili kada su krenuli od njih. Tada će im reći: 'Vratili ste se mnogo ljepši nego što ste otišli.'"

Fekih, da mu se Allah smiluje, rekao je da se pod pojmom *zastor* u konstrukciji *podići će se zastor* misli na onaj koji je na džennetlijama i koji ih sprečava da vide Gospodara. Konstrukciju *da će gledati u Njega* neki tumače tako što kažu da će nagrađeni vjernici doživjeti i vidjeti počasti koje nisu prije ni vidjeli ni osjetili. Većina učenjaka smatra da se ovdje radi o doslovnom značenju i da će vjernici vidjeti Gospodara, bez tumačenja na koji način i u kojem obliku, baš kao što su na dunjaluku znali za Njega, bez pitanja kakav je.

Ikrime je rekao: „Džennetlije će biti u starosnom dobu od trideset i tri godine, i muškarci i žene. Visina će im biti šezdeset lakata, kao što je bio visok njihov praotac Adem, a.s. Svi će biti golobradi, vitki i istaknutih očiju. Imat će sedamdeset žena i svaka će se ukrašavati na sedamdeset načina. Džennetlija će se moći ogledati u licu, prsima i bedrima svoje žene, a i ona će se moći ogledati u njegovom licu, prsima i bedrima. Neće pljuvati, sekati sline, a kamo li raditi neke druge neprijatnosti.

U jednoj predaji stoji: „Kada bi žena, stanovnica Dženneta, pokazala svoju ruku s nebesa, osvijetlila bi prostor između nebesa i zemlje.“

Autor svojim lancem prenosilaca bilježi od Zejda b. Erkama da je rekao: „Neki ehlul-kitabija došao je Vjerovjesniku, s.a.v.s., i rekao: ‘Oče Kasimov, zar ti tvrdiš da će džennetlije jesti i piti?’ On mu reče: *Da, tako mi Onoga Koji upravlja mojim životom, jedan džennetlija će imati potencijal stotinu muškaracu, u jelu, piću i spolnom općenju.* Ovaj reče: ‘Ko jede i pije ima i potrebu i za pražnjenjem, a Džennet je lijep i ugodan i u njemu nema nikakvih neprijatnosti.’ Vjerovjesnik, s.a.v.s., reče: *Podmirivanje te potrebe će se ostvarivati znojem, koji će biti prijatnijeg mirisa nego misk.*“

Autor bilježi, svojim lancem prenosilaca, od Mu’attiba b. Sumejja da je, o Allahovim riječima: ***Blago njima, njih čeka divno prebivalište*** (Sura Ra’d, 29.), rekao: „Tuba je džennetsko drvo. U Džennetu nema nijedne kuće i staništa a da ga ne natkriljuje bar jedna od njegovih grana na kojoj su raznovrsni plodovi. Na to drvo se spuštaju ptice veličine mazgi. Kada neko od džennetlija poželi ptičijeg mesa, pozove tu pticu i ona će pasti pred njega. S jedne njene strane će jesti suho meso, a s druge pečeno. Kada završi, ptica će poprimiti svoj prvobitni oblik i odletjeti.“

A’meš prenosi od Ebu Saliha, a on od Ebu Hurejre, r.a., da je Vjerovjesnik, s.a.v.s., rekao: *Prva grupa iz mog ummeta koja će ući u Džennet će biti lica sjajnih kao mjesec. Oni poslije njih će biti kao najsjajnija zvijezda na nebu. Oni poslije njih će imati položaj s kojeg neće mokriti, niti veliku nuždu obavljati, neće sliniti, niti pljuvati. Imat će češljeve od zlata, a kadionica će im biti alojevina. Njihov miris će biti misk i bit će jednake visine, kao njihov praotac Adem, šezdeset lakata.*

Od Ibn Abbasa, r.a., bilježi se da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: *Džennetlije su golobradi mladići, koji imaju dlake samo na glavi, obrvama i trepavicama. Nemaju, dakle, dlaka ni ispod pazuha, ni oko polnog organa. Bit će visoki kao Adem, šezdeset lakata, i starosnog doba Isaa, a.s., trideset i tri godine. Bit će svijetle puti i obučeni u zelenu odjeću. Neko od njih će postaviti sofru da jede i doći će ptica i reći mu: „Allahov štićeniče, pila sam sa vrela Selsebil, letjela džennetskim perivojima ispod Arša, jela sam te i te plodove i takvog i takvog ukusa. Jedna moja polovina je skuhana, a druga pečena.“ On će jesti koliko mogne njenoga mesa. Svaki džennetlija će imati sedamdeset raznovrsnih odaja. Na prstima će imati deset prstenova. Na prvom će pisati:* ***Mir neka je vama, zato što ste trpjeli*** (Sura Ra’d, 24.), *na drugom:* ***Uđite u njih sigurni, straha oslobođeni!*** (Sura Hidžr, 46.), *a na trećem:* ***Eto, to je Džennet koji vam je darovan kao nagrada za ono što ste radili*** (Sura Zuhruf, 72.) *Na četvrtom će pisati: „Od vas je uklonjena*

svaka briga i tuga." Na petom će pisati: „Obukli smo vas i nakitili." Na šestom će pisati: „Podarili smo vam krasne hurije." Na sedmom će pisati: ***U njemu će biti sve što duše zažele i čime se oči naslađuju i u njemu ćete vječno boraviti."*** (Sura Zuhruf, 71.) *Na osmom će pisati: „U društvu ste vjerovjesnika i iskrenih." Na devetom će pisati: „Postali ste vječni mladići." I na desetom će pisati: „U komšiluku ste onih koji ne vrijeđaju i ne uznemiravaju svoje komšije."*

Fekih, da mu se Allah smiluje, rekao je da, ko hoće steći ove počasti, treba da ustraje u peterome. Prvo treba da se ustegne od svih grijeha. Uzvišeni Allah kaže: ***A onome koji je pred dostojanstvom Gospodara svoga strepio i dušu od prohtjeva uzdržao. Džennet će boravište biti sigurno.*** (Sura Nazi'at, 40,41.) Drugo je da bude zadovoljan i s malo dunjaluka. U jednoj predaji stoji: „Cijena Dženneta je ostavljanje dunjaluka." Treće je da bude dosljedan u obavljanju ibadeta. Treba da svaki obavlja s jednakim žarom, jer možda će baš onaj koji u određenom trenutku obavlja biti povod za oprost i pribavljanje Dženneta. Uzvišeni kaže: ***Eto, to je Džennet koji vam je darovan kao nagrada za ono što ste radili.*** U drugom ajetu stoji: ***Kao nagrada za ono što su činili*** (Sura Sedžda, 17.). Sve što vjernici dobiju od blagodati, ostvarili su tako što su se trudili, obavljajući ibadete. Četvrto je da voli dobre ljude, da sjedi s njima i da se s njima druži. Jedan od njih, ako mu bude oprošteno, zagovarat će oprost i za svoje društvo, kao što se prenosi od Vjerovjesnika, s.a.v.s.: *Nastojte da imate što više braće u vjeri, jer će oni imati zagovorništvo na Kijametskom danu.* I peto je da upućuje što više dova i traži od Allaha da mu podari Džennet i da njegov kraj bude pozitivan.

Jedan mudrac je rekao: „Naklonjenost dunjaluku, uz svjesno propuštanje nagrade i sticanja nagrade, jeste neznanje. Napustiti trud da se nešto uradi, a znajući koja je nagrada za to djelo, nemoć je. U Džennetu je odmor za one koji ga nisu imali na dunjaluku, bogatstvo koje će imati samo osoba koja je ostavila dunjalučki luksuz i zadovoljila se neophodnim."

Jedan zahid je jeo samo povrće i so, bez hljeba. Neki ga čovjek upita: „Zašto si se ograničio samo na to?" On odgovori: „Ja sam sav dunjaluk usmjerio da zaradim Džennet, a ti si svoj usmjerio u smeće i otpad." Značenje ove izjave je: „Ti jedeš raznovrsnu hranu koju ćeš ostaviti u zahodu, a ja jedem samo da bih imao snage obaviti ibadet i kako bih zaradio Džennet."

Prenosi se da je Ibrahim b. Edhem htio da uđe u javno kupatilo, ali mu je hamamdžija to zabranio, riječima: „Možeš ući samo ako ćeš platiti." Ibrahim je zaplakao i rekao: „Allahu moj, on mi ne dozvoljava da uđem u šejtansku kuću besplatno, pa kako ću ući u obitavalište vjerovjesnika i iskrenih besplatno?!"

Bilježi se da u jednoj objavi, koju je Allah spustio jednom od Svojih vjerovjesnika, stoji: „Čovječe, Džehennem skupo plaćaš, a Džennet nećeš za male pare."

Značenje ove poruke je da griješnik, kada hoće da ugosti druge griješnike, potroši stotine dinara, ali ne pridaje pažnju tome. Tako on kupuje, za velike pare, Džehennem. Da je za dinar ili dva kupio namirnica i pozvao one kojima je stvarno

potrebno, u ime Allaha, to bi mu bilo uračunato kao dobro djelo, koje ima svoju težinu, i time bi kupio Džennet.

Prenosi se da je Ebu Hazim rekao: „Kada bi u Džennet ulazili samo oni koji ostavljaju ono što vole, bilo bi ga lahko zaraditi. Kada bi se u Džehennem ulazilo samo podnošenjem onoga što je teško i neprijatno, bilo bi ga lahko izbjeći. Koja je tek lahkoća kada se u Džennet ulazi s ostavljanjem jednog hiljaditog dijela onoga što ti je drago i podnošenjem hiljaditog dijela onoga što ti je neprijatno."

Jahja b. Muaz je rekao: „Ostaviti dunjaluk je teško, a ostaviti Džennet je još teže. Cijena Dženneta je ostavljanje dunjaluka."

Enes b. Malik, r.a., prenosi da je Vjerovjesnik, s.a.v.s., rekao: *Onaj koji od Allaha zatraži tri puta Džennet, Džennet kaže: „Allahu, uvedi ga." Ko od Allaha zatraži zaštitu od Džehennema tri puta, Džehennem kaže: „Allahu, sačuvaj ga Džehennema."* Molimo Allaha da nas sačuva Džehennema i da nas uvede u Džennet.

Kada u Džennetu ne bi bilo nikakvog drugog zadovoljstva osim ponovnog susreta s braćom i dragim ljudima, bila bi to dovoljna nagrada, a šta je tek sa svim tim blagodatima koje postoje u njemu?!

Enes b. Malik, r.a., prenosi da je Vjerovjesnik, s.a.v.s., rekao: *U Džennetu postoje tržnice na kojima nema ni kupovine ni prodaje. Ljudi se na njima okupljaju u krugovima i podsjećaju se na svoj život na dunjaluku i na pokornost svome Gospodaru. Kakvi su bili siromasi na dunjaluku, a kakvi njegovi bogataši! Kakva je bila smrt i kako su nakon dugih nevolja došli do Dženneta!*

Autor, svojim lancem prenosilaca, bilježi od Ibn Mesuda, r.a., da je rekao: „Svi će ljudi doći do Sirata. Njihov dolazak bit će takav da će se poredati do Džehennema i prelazit će preko Sirata u skladu sa svojim djelima: neki kao svjetlica, neki kao vjetar, neki kao ptice, neki kao trkaći konji, neki kao brze deve, neki kao čovjek trkač, a zadnji koji će prelaziti će ići stopu po stopu preko Sirata i Sirat će ga zadržavati. Sirat je klizava površina, oštriji je od sablje i na njemu ima bodlji kakve su bodlje čička. Na njegovim krajevima su meleki s vatrenim kukama i oni hvataju ljude. Ko prođe, spašen je, ko je ogreban, spašen je, a ko je zakačen, taj je bačen u Džehennem. Meleki će govoriti: 'Gospodaru, spasi, spasi.' Zadnji džennetlija će preći preko Sirata i otvorit će mu se džennetska kapija. Pogledat će po Džennetu i neće moći vidjeti mjesta za sebe, pa će reći: 'Gospodaru, pusti me ovdje.' On će mu kazati: 'Da nećeš tražiti, ako te smjestim ovdje, da ti dam drugo mjesto?' Čovjek će odgovoriti: 'Neću, Tvoje mi veličine i slave.' Kada mu se, nakon toga, pokažu džennetski položaji, ono što on bude imao će mu se učiniti ništavnim, pa će reći: 'Gospodaru, nastani me tamo.' Allah će mu kazati: 'Da nećeš tražiti, ako te smjestim ovdje, da ti dam drugo mjesto?' On će odgovoriti: 'Neću, Tvoje mi veličine i slave.' Nastanit će ga gdje je tražio, a onda će mu pokazati sve prostore do četvrtog Dženneta. Kada mu i njega pokažu, čovjek će osjetiti da je ono što ima beznačajno, ali će šutjeti i neće ništa tražiti. Gospodar će ga pitati: 'Zar nećeš ništa tražiti?' Čovjek će reći: 'Tražio sam i sada me stid iskati više.' Allah će mu tada kazati: 'Tebi pripada onoliko koliki je dunjaluk i deset puta više.' To je džennetlija koji ima najniži položaj u Džennetu."

Abdullah b. Mes'ud, r.a., rekao je: „Vjerovjesnik, s.a.v.s., kada bi pričao o tome, smijao se toliko da bi mu se kutnjaci ukazali."

U jednoj predaji stoji: „Dunjalučke žene, koje su zaslužile Džennet, bit će bolje i vrednije od hurija, zbog svojih djela na dunjaluku. Uzvišeni Allah kaže: ***Stvaranjem novim Mi ćemo hurije stvoriti i djevicama ih učiniti milim muževima njihovim, i godina istih za one sretne*** (Sura Vaki'a, 35-38.)."

O ALLAHOVOJ MILOSTI

Autor, svojim lancem prenosilaca, bilježi od Seida b. Musejjiba da je Ebu Hurejre, r.a., rekao: „Čuo sam Allahovog Poslanika, s.a.v.s., da kaže: *Allah je Svoju milost podijelio na stotinu dijelova. Kod Sebe je zadržao devedeset i devet dijelova, a na Zemlju je spustio jedan. Od tog jednog dijela milosti, stvorenja su samilosna jedna prema drugima, pa kobila podiže svoje kopito kako ne bi zgazila ždrijebe.*"

Autor, svojim lancem prenosilaca, bilježi od Hasana da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: *Allah ima stotinu milosti i jednu od njih je spustio na zemlju, stanovnicima. Ona im je dovoljna do njihovog kraja i nestanka. Allah će na Kijametskom dánu uzeti tu milost i prispojiti je ostalim devedeset i devet. Tako će upotpuniti stotinu milosti, koje će biti usmjerene Njegovim evlijama i pokornima.*

Fekih, da mu se Allah smiluje, rekao je: „Vjerovjesnik, s.a.v.s., ukazuje vjernicima na Milost, kako bi zahvaljivali Allahu na tome što ih je počastio takvom milošću i da čine dobra djela. Onaj koji se nada Njegovoj milosti i trudit će se da je zasluži. Uzvišeni Allah kaže: ***Milost Allahova je doista blizu onih koji dobra djela čine*** (Sura A'raf, 56.). ***Ko žudi da od Gospodara svoga bude lijepo primljen, neka čini dobra djela*** (Sura Kehf, 110.). ***A milost Moja obuhvata sve*** (Sura A'raf, 156.). To znači da svaka stvar ima udjela u Njegovoj milosti.

Od Ibn Abbasa, r.a., bilježi se da je rekao: „Kada je objavljen ajet: ***A milost Moja obuhvata sve***, Iblis, da je Allahovo prokletstvo na njemu, ponadao se i rekao: 'I ja sam nešto i imat ću udjela u Njegovoj milosti.' Židovi i kršćani su se ponadali, ali su objavljene riječi: ***Dat ću je onima koji se budu grijeha klonili i zekat davali, Svoju milost ću dati i ukazati onima koji budu izbjegavali širk i koji budu davali zekat, I onima koji u dokaze Naše budu vjerovali, onima koji budu vjerovali i potvrđivali Moje dokaze.*** Tada je Iblis izgubio nadu u Njegovu milost. Židovi i kršćani su rekli: „Mi ne činimo širk, dajemo zekat i vjerujemo u Njegove dokaze." Onda su objavljene riječi: ***Onima koji će slijediti Poslanika, vjerovjesnika, koji neće znati čitati ni pisati,*** onima koji će potvrditi i povjerovati u poslanstvo Muhammeda, s.a.v.s., pa su i židovi i kršćani izgubili nadu da će biti obuhvaćeni Allahovom milošću. Ta milost je ostala samo vjernicima. Svaki vjernik bi trebalo da se zahvaljuje Allahu na svim počastima kojim ga je odlikovao u vjeri i što ga je uvrstio u vjernike. Treba moliti Allaha da mu oprosti grijehe.

Prenosi se od Jahja b. Muaza da je govorio: „Bože moj, spustio si nam jedan dio milosti i počastio nas njome, a ta počast je islam. Ako nam daješ stotinu milosti, kako da se ne nadamo Tvome oprostu!"

Od njega se prenosi da je rekao: „Bože moj, ako Svoju nagradu daješ pokornima, a milost griješnima, makar nisam pokoran, nadam se Tvojoj nagradi. Griješnik sam i nadam se Tvojoj milosti."

Još je govorio: „Bože moj, Džennet si stvorio i učinio ga boravištem Svojih dobrih pokornika, a uskratio nevjernicima. Stvorio si meleke, kojima Džennet nije potreban, a ni Tebi. Ako nama ne podariš Džennet, kome ćeš ga onda dati?“

Autor, svojim lancem prenosilaca, bilježi od Ebu Seida Hudrija, r.a., da je Allahov poslanik, s.a.v.s., rekao: *Čovjek će ući u Džennet, a nije uradio nijednog dobrog djela. On je svojoj porodici, na samrti, rekao: „Kada umrem, spalite me i pola moga praha bacite u more, a pola raspite po kopnu.“ Kada je umro, uradili su s njim ono što je tražio. Allah je naredio i moru i kopnu da iskupe prah. Stvorio ga je ponovo i pitao: „Šta te navelo da postupiš tako kako si postupio?“ Čovjek će reći: „Strah od Tebe, Gospodaru.“ Allah će mu zbog toga sve oprostiti.*

Ebu Džafer, svojim lancem prenosilaca, bilježi od jednog Poslanikovog, s.a.v.s., ashaba da je rekao: „Jednom nas je Poslanik, s.a.v.s., zatekao da se smijemo i onda rekao: *Zar se smijete, a Džehennem je pred vama? Allaha mi, mislim da nemate razloga za smijeh.* Potom je otišao, a mi smo na glavama osjećali veliki teret. Onda nam se vratio i u žurbi rekao: *Došao je Džibril i rekao: 'Allah ti poručuje: 'Zašto obeznađuješ Moje robove od Moje milosti?* ***Kaži robovima Mojim da sam Ja, zaista, Onaj koji prašta i da sam milostiv, ali da je i kazna moja, doista, bolna kazna!*** (Sura Hidžr, 49,50.)'“

Autor, svojim lancem prenosilaca, bilježi od Abdullaha b. Amra b. Asa, r.a., da je Allahov poslanik, s.a.v.s., rekao: *Allahu nije nijedan grijeh Njegovih robova toliko veliki da ga ne bi mogao oprostiti. Neki čovjek, prije vas, ubio je devedeset i devet ljudi. Otišao je nekom isposniku i rekao mu: „Ubio sam devedeset i devet ljudi. Misliš li da ima oprosta za mene?“ Ovaj mu odgovori: „Nema nikakve nade za tebe.“ Čovjek tada ubi i njega. Onda je otišao drugom isposniku i rekao: „Ubio sam stotinu ljudi. Misliš li da za mene ima oprosta?“ Isposnik mu reče: „Pretjerao si i ne znam, ali u blizini imaju dva naselja. Jedno se zove Busra, a drugo Kufre. Busrani rade djela džennetlija i među njima ne može opstati neko ko nije kao oni. Kufrani rade kao džehennemlije i među njima opstaju samo oni koji su kao i oni. Ako stigneš do Busre i budeš radio kao i oni, nemoj nimalo sumnjati da će ti biti oprošteno.“ Čovjek je krenuo, želeći da stigne u Busru. Kada je bio na pola puta između dvaju naselja, umro je. Meleki kazne i meleki milosti su se sporili oko toga koji će ga preuzeti. Pitali su svog Gospodara o njemu i rečeno im je: „Izmjerite razdaljinu, pa kojem naselju bude bliže, tome i pripada.“ Tako su i učinili i ustanovili da je bliži Busri za dužinu jagodice prsta, pa su ga upisali među stanovnike ovoga grada.*

Autor, svojim lancem prenosilaca, bilježi od Ibn Mes'uda, r.a., da je rekao: „Za tri istine ću se zakleti, a za četvrtu, i da se ne zakunem, ne bih slagao. Allah neće nekoga uzeti u Svoju zaštitu na dunjaluku, a onda ga prepustiti nekome drugom na Kijametskom danu; neće učiniti nekoga ko ima išta od islama kao nekoga ko nema ništa s njim; niko neće voljeti određenu grupu ljudi, a da ga Allah neće s njima proživjeti na Kijametskom danu. Četvrta istina je da Allah neće pokriti sramote Svoga roba na dunjaluku, a to isto neće učiniti i na Ahiretu.“

Autor, svojim lancem prenosilaca, bilježi od Muavije b. Kure da je Ibn Mes'ud, r.a., rekao: „Četiri ajeta sure Nisa su bolji za muslimane od cjelokupnog

dunjaluka. To su Allahove riječi: ***Allah neće oprostiti da Mu se neko drugi smatra ravnim, a oprostit će manje grijehove od toga kome On hoće. A onaj ko drugog smatra Allahu ravnim čini, izmišljajući laž, grijeh veliki. A da oni koji su se sami prema sebi ogriješili dođu tebi i zamole Allaha da im oprosti, i da i Poslanik zamoli za njih, vidjeli bi da Allah zaista prima pokajanje i da je milostiv. Ako se budete klonili velikih grijehova, onih koji su vam zabranjeni, Mi ćemo preći preko manjih ispada vaših i uvešćemo vas u divno mjesto. Onaj ko kakvo zlo učini ili se prema sebi ogriješi pa poslije zamoli Allaha da mu oprosti – naći će da Allah prašta i da je milostiv.*** (Sura Nisa, 48, 64, 31, 110.)“

Prenosi se od Džabira b. Abdullaha, r.a., da je Vjerovjesnik, s.a.v.s., rekao: *Moj šefaat će biti za počinioce velikih grijeha iz mog ummeta. Ko ne vjeruje i ko zaniječe to, neće ga ni imati.* Džabir b. Abdullah je rekao: „Ko nema velikih grijeha tome ni ne treba šefaat.“

Enes b. Malik, r.a., prenosi da je Vjerovjesnik, s.a.v.s., rekao: *Moj šefaat će biti za počinioce velikih grijeha iz mog ummeta. Ko ne vjeruje i ko zaniječe to, neće ga ni imati.*

Od Džabira, r.a., prenosi se da je rekao: „Vjerovjesnik, s.a.v.s., došao je među nas i rekao: *Sada je od mene otišao moj prijatelj Džibril, da su Allahovi blagoslovi i selami na njega. Prije toga mi je rekao: 'Muhammede, tako mi Onoga Koji te poslao s istinom, kao vjerovjesnika, Allah je imao jednog Svog roba koji Mu je robovao pet stotina godina na vrhu planine, koji je bio i dug i širok trideset lakata. More ga je okruživalo naokolo četiri hiljade ferseha. Allah mu je dao izvor pitke vode, tanak kao prst. Voda je dopirala do njega iz planinskih dubina. Dao mu je drvo mogranja i on bi svaki dan jeo po jedan plod. Kada bi se smrklo, on bi vodom uzeo abdest i pojeo jedan mogranj (nar), a onda bi ustao i klanjao. Tražio je od svoga Gospodara da ga usmrti na sedždi i da ni zemlja ni bilo što drugo ne uništi njegovo tijelo, kako bi bio proživljen na sedždi. Allah mu je to ispunio.' Džibril priča: 'Mi prolazimo pored njega, kada silazimo s neba i kada se penjemo, a on je na sedždi. Saznali smo da će biti proživljen na Kijametkskom danu i izveden pred Allaha, pa će Gospodar reći: 'Uvedite Moga roba u Džennet, Mojom milošću.' Čovjek će reći: 'Nije, nego zbog mojih djela.' Tada će Allah reći melekima: 'Izračunajte vrijednost njegovih dijela i uporedite je sa vrijednošću Mojih blagodati prema njemu.' Oni će izvagati blagodat vida i vidjet će da odgovora ibadetu od pet stotina godina. Ostale tjelesne blagodati nisu ni mjerili. Tada će Allah reći: 'Vodite Moga roba u Džehennem.' Oni će ga povući u Džehennem, a čovjek će zavapiti: 'Gospodaru, tako Ti Tvoje milosti, uvedi me u Džennet.' Onda će reći: 'Vratite ga.' Kada bude zaustavljen pred Njim, reći će mu: 'Robe, ko te stvorio ni iz čega?' 'Ti, Gospodaru.' 'Je li to bilo zbog tvojih djela, ili Moje milosti?' 'Zbog Tvoje milosti.' 'Ko ti je dao snage i energije da robuješ pet stotina godina?' 'Ti, Gospodaru.' 'Ko te nastanio na planini, usred mora, dao ti slatku i pitku vodu iz slane vode i ko ti je dao plod nara svake noći, mada on, uobičajeno, rađa jednom godišnje? Molio si Me da te usmrtim na sedždi i to sam ti ispunio. Ko je zaslužan za sve to?' 'Ti, Gospodaru.' 'Sve to je zbog Moje milosti i Mojom milošću te uvodim u Džennet.'' Džibril je dodao: 'Sve je iz Allahove milosti.'*"

Bilježi se od Hasana da je Vjerovjesnik, s.a.v.s., rekao: *Na smrtnom času se ne objedine strah i nada u srcu muslimana, a da mu Allah ne dadne ono čemu se nada i otkloni od njega ono od čega strahuje.*

Ebu Seid Makberiji od Ebu Hurejre, r.a., prenosi da je Vjerovjesnik, s.a.v.s., rekao: *Niko od vas neće uspjeti samo svojim djelima.* Ashabi upitaše: „Zar ni ti, Allahov Poslaniče?" On odgovori: *Ni ja, osim ako me Allah ne prekrije i ne obaspe Svojom milošću. Radite, trudite se, jutrom i večeri i nešto od noći, i ostvarit ćete ono što želite.*

Enes b. Malik, r.a., prenosi da je Vjerovjesnik, s.a.v.s., rekao: *Olakšavajte i nemojte otežavati, širite radost, a nemojte rastjerivati.*

Ibn Mes'ud, r.a., rekao je: „Milosti će, na Kijametskom danu, biti toliko da će i Iblis podići glavu, nadajući se, jer će vidjeti veličinu Allahove milosti i djelotvornost zagovora onih koji će imati pravo na njega."

Od Vjerovjesnika, s.a.v.s., bilježi se da je rekao: *Glasnik ispod Arša će povikati na Kijametskom danu: „Muhammedov ummete, ono što ste učinili prema Meni, to sam vam poklonio. Ostalo je ono što ste učinili jedni prema drugima, oprostite to i izmirite se, pa uđite u Džennet, Mojom milošću."*

Fudajl b. Ijad je govorio: „Strah, dok je čovjek zdrav, bolji je za njega, a kada se razboli i tijelo mu onemoća od činjenja djela, onda je nada najbolje rješenje za njega." Znači, kada je čovjek zdrav, strah mu je najbolje rješenje, jer ga on tjera da čini puno ibadeta i da se kloni grijeha, a kada se razboli i onemoća, onda mu je nada najbolja.

Autor, svojim lancem prenosilaca, bilježi od Ebu Revvada, a ovaj od svoga oca, da je rekao: „Allah je objavio Davudu, a.s.: 'Davude, obraduj griješnike i upozori iskrene.' Ovaj upita: 'A kako da obradujem griješnike i upozorim iskrene?' On reče: 'Griješnike obraduj tako što ćeš im reći da nema grijeha koji Ja ne mogu oprostiti, a upozori iskrene da se ne zanesu svojim djelima. Svoju pravednost i svođenje računa neću nikome upraviti, a da ga ne uništim.'"

Ibn Ebi Revvad prenosi od svoga oca, a ovaj od nekog ehlul-kitabije, da je rekao: „Uzvišeni Allah kaže: 'Ja sam Allah, posjednik sve vlasti. Srca vladara su u Mojoj vlasti. Kojim narodom sam zadovoljan, u srcima njihovih vladara učinim milost prema njima. Narod kojim sam nezadovoljan, srca njihovih kraljeva ispunim osornošću. Nemojte proklinjati svoje vladare, nego se Meni pokajte i Ja ću ih učiniti blagim prema vama.'"

Alla b. Abdurrahman prenosi od svoga oca, a on od Ebu Hurejre, r.a., da je Vjerovjesnik, s.a.v.s., rekao: *Kada bi vjernik znao kakva je Allahova kazna, nikada niko ne bi poželio Njegov Džennet. A kada bi nevjernik znao kakva je Allahova milost, nikada niko ne bi izgubio nadu u nju.*

Ebu Ja'la Husejn b. Muhammed Nejsaburi prenosi, svojim lancem prenosilaca, da je Ahmed b. Sehl rekao: „Usnio sam Jahjaa b. Eksema i pitao ga: Jahja, što je s tobom učinio tvoj Gospodar? On reče: 'Pozvao me i rekao mi: 'Griješniče, učinio si što si učinio.' Ja sam rekao: Gospodaru, nije mi tako govoreno o Tebi. 'A kako je govoreno?' Rekao sam: Pričao mi je Abdurrezzak, od Ma'mera,

a on od Zuhrija, a on od Urveta, a on od Aiše da je Vjerovjesnik, s.a.v.s., prenio od Džibrila da si rekao: 'Nema muslimana koji ostari u islamu i kojeg bih trebao da kaznim, a da se ne ustručavam (stidim) da ga kaznim.' Ja sam starac. On mi reče: 'Istinu je rekao Abdurrezzak, istinu je rekao i Ma'mer, istinu je rekao i Zuhri, istinu je rekao i Urve, istinu je rekla i Aiša, istinu je rekao i Vjerovjesnik, s.a.v.s., istinu je rekao i Džibril, a i Ja sam rekao istinu. Jahja, ne kažnjavam onoga ko je osijedio (ostario) u islamu.' Onda mi je određena desna strana u Džennetu.'"

Prenosi se od Omera, r.a., da je došao Vjerovjesniku, s.a.v.s., i zatekao ga da plače. Upitao je: „Što te je rasplakalo, Allahov poslaniče?" On mu je odgovorio: *Došao mi je Džibril i rekao: „Allah se ustručava kazniti bilo koga ko je osijedio u islamu. Pa kako se ne stidi da griješi onaj što je osijedio u islamu?"*

Fekih, da mu se Allah smiluje, rekao je: „Starac bi trebalo da bude svjestan ove počasti i da se zahvaljuje Allahu. Trebalo bi da se stidi Allaha i Plemenitih pisara, da se usteže od grijeha i da bude predan ibadetima. Ne ore se uoči žetve. Tako i mladić treba da se boji Allaha i da izbjegava grijehe i da se preda ibadetima, jer ne zna kada će doći smrt. Mladića, ako je predan ibadetima, Allah će na Kijametskom danu staviti u hladovinu svog Arša, o čemu postoji predaja."

Autor, svojim lancem prenosilaca, bilježi od Ebu Hurejre, r.a., da je Poslanik, s.a.v.s., rekao: *Sedmericu će Allah zakloniti u hlad Svoga Arša na Kijametskom danu, kada druge hladovine osim Njegove ne bude bilo: pravednog vladara, mladića koji je odrastao u robovanju Allahu, čovjeka čije je srce bilo vezano za džamiju (kada izađe iz nje do povratka u nju), dvojicu koji se vole u ime Allaha (u Njegovo ime se sastaju i u Njegovo ime rastaju), čovjeka koji spomene Allaha nasamo i oči mu se ispune suzama, čovjeka koji dijeli sadaku i krije je tako da njegova ljevica ne zna što je uradila desnica i čovjeka kojeg pozove lijepa i ugledna žena da je obljubi, a on kaže: 'Bojim se Uzvišenog Allaha.'*

A Allah, slavljen neka je, najbolje zna.

NAREĐIVANJE DOBRA A ODVRAĆANJE OD ZLA

Autor, svojim lancem prenosilaca, bilježi od Omera b. Abdulaziza da je rekao: „Allah neće kazniti većinu ljudi zbog onoga što je manjina među njima uradila, ali ako se pojave grijesi i niko to ne bude kritizirao i kudio, svi zaslužuju da budu kažnjeni."

Prenosi se da je Allah objavio Juše'u b. Nunu, a.s.: „Od tvog naroda ću usmrtiti i kazniti četrdeset hiljada čestitih i šezdeset hiljada griješnih i poganih." On upita: „Gospodaru, jasno mi je za griješnike, ali zašto i čestite?" Allah mu kaza: „Zato što nisu pokazivali da su nezadovoljni onim čime sam i Ja nezadovoljan i što su jeli i pili s njima."

Ebu Hurejre, r.a., prenosi od Vjerovjesnika, s.a.v.s., da je rekao: *Naređujte dobro, makar ga sami ne činili i zabranjujte hrđavo, makar ga i sami činili.*

Enes b. Malik, r.a., prenosi da je Vjerovjesnik, s.a.v.s., rekao: *Među ljudima ima onih koji su ključevi svakog dobra i katanci svakom zlu. Ima i onih koji su ključevi svakom zlu i katanci svakom dobru. Blago onome kome Allah omogući da ključevi dobra budu u njegovim rukama i teško se onome u čijim rukama su ključevi zla.* Ovdje se misli na onoga koji naređuje dobro i odvraća od zla. On je ključ dobra, a katanac zla i on je vjernik, kao što Allah kaže: ***A vjernici i vjernice su prijatelji jedni drugima: traže da se čine dobra djela, a od nevaljalih odvraćaju*** (Sura Tevba, 71.). Onaj, pak, koji preporučuje hrđava i pogana djela, a odvraća od dobrih i pozitivnih, licemjer je, kao što Allah kaže: ***Licemjeri i licemjerke slični su jedni drugima: traže da se čine nevaljala djela, a odvraćaju od dobrih*** (Sura Tevba, 67.).

Vođa vjernika Alija, r.a., rekao je: „Najbolje djelo je preporučivanje i naređivanje dobra, a sprječavanje i odvraćanje od zla i preziranje griješnika. Ko naređuje dobro ojačao je snagu vjernika, a ko sprječava zlo oslabio je licemjera i ponizio ga."

Seid prenosi od Katade da je rekao: „Rečeno nam je da je neki čovjek došao Vjerovjesniku, s.a.v.s., dok je bio u Mekki i rekao: 'Ti si taj koji tvrdi da je Allahov Poslanik?' On mu reče: *Jesam.* Čovjek upita: 'Koje djelo je najdraže Allahu?' Poslanik odgovori: *Vjerovanje u Allaha.* 'A što onda?' *Održavanje rodbinske veze.* 'A onda?' *Naređivanje dobra i odvraćanje od zla.* 'A koja djelo je najmrže Allahu?' *Širk – pripisivanje druga Allahu.* 'A onda?' *Prekidanje rodbinske veze.* 'A onda?' *Napuštanje obaeze naređivanja dobra i odvraćanja od zla.*"

Sufjan Sevri je rekao: „Kada vidiš učenog da je omiljen kod komšija i da ga hvale njegovi prijatelji i kolege, znaj da je obmanjivač."

Autor, svojim lancem prenosilaca, bilježi od Abullaha b. Džerira, a on od svoga oca da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: *Nema zajednice u kojoj ima ijedan griješnik, koji javno čini grijehe i kojeg mogu promijeniti, a ne učine to, a da ih Allah neće kazniti prije nego što pomru.*

Fekih, da mu se Allah smiluje, rekao je: „Vjerovjesnik, s.a.v.s., naglasio je mogućnost uticanja na prijestupnika. Znači, ako su čestiti i pobožni u većini i mogu uticati na promjenu griješnika, oni su to obavezni i da učine. Uzvišeni Allah hvali ovaj ummet pa kaže: ***Vi ste narod najbolji od svih koji se ikada pojavio: tražite da se čine dobra djela, a od nevaljalih odvraćate i u Allaha vjerujete. A kad bi sljedbenici Knjige ispravno vjerovali, bilo bi bolje za njih; ima ih i pravih vjernika, ali većinom su nevjernici.*** (Sura Ali Imran, 110.) Kaže se da ovaj ajet znači: Bili ste u Levhi mahfuzu zapisani kao najbolji ummet koji je ikada bio među ljudima. Allah vas je stvorio zbog ostalih ljudi, da bi naređivali dobro i pokoravanje i odvraćali od zla one koji griješe. Dobro je ono što je u skladu s Kitabom i razumom, a negativno i hrđavo je ono što je suprotno Kitabu i razumu. U drugom ajetu, Uzvišeni kaže: ***I neka među vama bude onih koji će na dobro pozivati i tražiti da se čini dobro, a od zla odvraćati - oni će što žele postići.*** (Sura Ali Imran, 104.) U ovom ajetu je naredba i ona podrazumijeva da u ummetu bude jedna grupa ljudi koji će naređivati dobro, a odvraćati od zla. Uzvišeni Allah kudi one narode i zajednice koji nisu slijedili ovu obavezu. On kaže: ***Jedni druge nisu odvraćali od grješnih postupaka koje su radili. Ružno li je zaista to kako su postupali!*** (Sura Maida, 79.) U drugom ajetu kaže: ***Trebalo bi da ih čestiti i učeni ljudi od lažna govora i zabranjena jela odvraćaju; ružno li je to kako postupaju!*** (Sura Maida, 63.) Trebalo je da im brane svaki ružan govor i zabranjenu hranu. Kako su samo ružno postupali! Naređivanje i preporučivanje dobra bi trebalo biti u potaji, ako je moguće, jer ima veći uticaj nego kada se to javno čini.

Ebu Derda, r.a., rekao je: „Ko savjetuje svog brata javno, ponizio ga je, a ko ga savjetuje tajno, uzdigao mu je mjesto. Ako mu ne koristi savjet tajno, onda mu naredi javno. Neka pozove u pomoć čestite i pobožne, kako bi odvratili onoga od grijeha. Ako to ne urade, onda će griješnici prevladati, a onda će im doći kazna koja će ih sve obuhvatiti."

Autor, svojim lancem prenosilaca, bilježi od Ša'bija da je rekao: „Čuo sam Numana b. Bešira, r.a., da je rekao: 'Čuo sam Allahova poslanika, s.a.v.s., da je rekao: *Nezainteresirani za Allahove propise, onaj koji ih krši i onaj koji ih čini jesu kao trojica putnika koji su krenuli lađom. Podijelili su mjesta na kojima će biti, pa je jedan uzeo vrh lađe, drugi njenu sredinu, a treći donji kraj. Dok su tako radili, jedan čovjek im je prišao, pa su ga pitali što želi. On im je rekao: 'Na svom mjestu ću iskopati rupu i voda će mi biti blizu, a i moću ću se rasteretiti.' Jedan od njih je rekao: 'Ostavite ga, neka kopa što hoće.' Drugi je kazao: 'Nemojte ga puštati, jer ćemo svi propasti, a i on s nama.' Ako ga uzmu i pripaze, bit će spašen i on i oni, a ako ga ne pripaze, propast će i on i oni.*"

Bilježi se da je Ebu Derda, r.a., rekao: „Ili ćete naređivati dobro, a odvraćati od zla, ili će vam Allah dati nepravednu vlast nad vama koja neće imati obzira prema uglednicima, niti će imati milosti prema mlađima. Vaši najpobožniji će upućivati dove, ali im one neće biti uslišane, tražit će pomoć, ali im ona neće stizati, tražit će da im se oprosti, ali im neće biti oprošteno."

Od Huzejfe, r.a., prenosi se da je Allahov poslanik, s.a.v.s., rekao: *Tako mi Onoga Koji upravlja mojim životom, ili ćete naređivati dobro, a odvraćati od zla, ili će vam Allah poslati kaznu, pa ćete Ga moliti, a On vam neće dovu primiti.*

Prenosi se od Alije, r.a., da je Vjerovjesnik, s.a.v.s., rekao: *Kada mom ummetu postane teško i kada ih postane strah da nepravedniku kažu da je nepravedan, oprosti se od njih.*

Ebu Seid Hudri, r.a., prenosi da je Vjerovjesnik, s.a.v.s., rekao: *Kada neko od vas vidi negativnu pojavu, neka je promijeni silom. Ako ne može, onda neka to učini jezikom, a ako ni to ne može, onda srcem, što je najslabiji iman.* To je najslabiji postupak vjernika. Neko je ovaj hadis ovako protumačio: „Silom mogu mijenjati namjesnici i vlast, jezikom mijenjaju učeni, a srcem obični ljudi."

Drugi je rekao: „Svako ko može da promijeni, na bilo koji način, obavezan je da to i učini."

Fekih, da mu se Allah smiluje, rekao je: „Onaj koji naređuje dobro trebalo bi da to čini u ime Allaha i da mu cilj bude jačanje i uzdizanje vjere, a ne da to čini iz vlastite koristi i interesa. Ako mu je cilj Allahovo zadovoljstvo i jačanje vjere, Allah će ga pomoći i podržati u tome, a ako to čini zbog vlastite koristi, Allah će ga poniziti."

Čuli smo od Ikrime da je neki čovjek naišao na neko drvo koje su ljudi obožavali. Rasrdio se i rekao: „Ovo drvo obožavaju pored Allaha!" Uzeo je sjekiru, uzjahao magarca i uputio se da ga posiječe. Na putu ga je presreo Iblis, da je Allahovo prokletstvo na njega, u ljudskom izgledu i pitao ga: „Kuda si krenuo?" On mu reče: „Vidio sam drvo koje ljudi obožavaju, pa sam se zavjetovao Allahu da ću uzjahati magarca, uzeti sjekiru i posjeći to drvo." Iblis mu kaza: „Kakva je tvoja korist i šta te briga za tim drvetom, pusti ga i one koji ga obožavaju. Allah ih daleko učinio od Svoje milosti." Na to su se posvađali i pohrvali tri puta i svaki put je čovjek bio jači. Kada je Iblis uvidio da ne može da ga savlada, reče mu: „Vrati se kući, a ja ću ti za svaki dan dati po četiri dirhema. Kada god pogledaš pod jastuk, naći ćeš ih." Čovjek upita: „Da li ćeš, uistinu, tako uraditi?" Iblis odgovori: „Hoću, i to ti garantiram, svaki dan." Čovjek se vratio kući i prva dva-tri dana je nalazio novac pod jastukom. Jedno jutro je podigao jastuk, ali nije našao ništa. Prošao je još jedan dan i opet nije ništa našao. Kada je zaključio da neće više naći novac pod jastukom, uzeo je sjekiru, uzjahao magarca i zaputio se drvetu. Na putu je naišao na Iblisa u ljudskom liku i on ga upita: „Kuda si krenuo?" Čovjek odgovori: „Hoću da posiječem drvo koje ljudi obožavaju". Iblis mu reče: „Ti to ne možeš uraditi. Kada si prvi put krenuo, tvoja srdžba je bila radi Allaha i da su se sabrali svi stanovnici i nebesa i zemlje ne bi te mogli odvratiti. Sada si krenuo iz vlastitog interesa, jer nisi našao dirheme. Ako napraviš ijedan korak, slomit ćemo ti vrat." Čovjek se nakon toga vratio svojoj kući, zaboravivši na drvo.

Fekih, da mu se Allah smiluje, rekao je: „Onaj koji naređuje dobro trebalo bi da ima pet osobina. Prva je znanje, jer neznalica to ne može raditi na lijep način. Druga je nakana da time želi Allahovo zadovoljstvo i jačanje vjere. Treća je samilost prema osobi kojoj ukazuje na dobro i blag način toga ukazivnja. Ne treba da bude grub i osoran. Uzvišeni Allah je rekao Musau i Harunu, kada ih je poslao

faraonu: ***Pa mu blagim riječima govorite.*** (Sura Ta-ha, 44.) Četvrta je da bude strpljiv, ustrajan i blag, jer Allah kaže, govoreći o Lukmanu: ***I traži da se čine dobra djela, a odvraćaj od hrđavih i strpljivo podnosi ono što te zadesi*** (Sura Lukman, 17.) I peta je da prakticira ono što preporučuje, kako mu se ne bi prigovaralo na tome i kako ne bi bio od onih koji su spomenuti u ajetu: ***Zar da od drugih tražite da dobra djela čine, a da pri tome sebe zaboravljate*** (Sura Bekare, 44.)."

Enes b. Malik, r.a., prenosi da je Vjerovjesnik, s.a.v.s., rekao: *U noći Israa sam vidio ljude kojima kliještima kidaju usne, pa sam pitao Džibrila ko su oni. On mi reče: „To su govornici iz tvog ummeta koji su ljudima preporučivali i naređivali dobro, a zaboravljali su na sebe i uz to su još učili i Kitab. Zar nisu pouku i poduku uzeli i shvatili?" Učili su Allahovu Knjigu ali nisu radili ono što je u njoj.*

Katade je rekao: „Čuli smo da je u Tevratu zapisano: 'Čovječe, spominješ Me i zaboravljaš, pozivaš Meni, a sam bježiš. Nikakve koristi od onoga što činiš!'"

Ebu Muavija Fezzari, svojim lancem prenosilaca, bilježi da je Vjerovjesnik, s.a.v.s., rekao: *Nikakva opravdanja nemate pred svojim Gospodarom. Sve je jasno. Allah vam je jasno pokazao vaš put onda kada ste imali dvije nevolje, nevolju života i nevolju neznanja. Danas naređujete dobro i odvraćate od zla i borite se na Allahovom putu. Sve to ćete ostaviti kada zavolite dunjaluk. Tada nećete naređivati dobro i odvraćati od zla. Zalagat ćete se i boriti za nešto drugo osim Allahovog puta. Tada, ko se bude pridržavao Allahove Knjige, i javno i tajno, bit će kao najistaknutiji muhadžiri i ensarije.*

Hasan prenosi da je Vjerovjesnik, s.a.v.s., rekao: *Ko se sa svojom vjerom povuče iz zemlje u zemlju, makar i za pedalj, zaslužuje Džennet. Bit će prijatelj i sudrug Ibrahimu, a.s., i našem vjerovjesniku Muhammedu, s.a.v.s.* Ibrahim je napustio Haran i otišao u Šam. O tome govore Allahove riječi: ***A Ibrahim reče: „Ja se selim onamo kuda mi je Gospodar moj naredio, jer je On, uistinu, silan i mudar."*** (Sura Ankebut, 26.) ***„Idem onamo gdje mi je Gospodar moj naredio" - reče – „On će me kuda treba uputiti"*** (Sura Saffat, 99.), poslušnosti i zadovoljstvu moga Gospodara. Vjerovjesnik, s.a.v.s., preselio se iz Mekke u Medinu. Ko je u nekoj oblasti gdje se grijesi čine, pa je napusti, težeći Allahovom zadovoljstvu, taj se ugledao na Ibrahima, a.s., i Muhammeda, s.a.v.s., i zbog toga će biti njihov sudrug u Džennetu. Uzvišeni Allah kaže: ***A onome ko napusti svoj rodni kraj radi Allaha i Poslanika Njegova,*** pokoravajući se Allahu i Njegovom Poslaniku, s.a.v.s., ***pa ga stigne smrt, nagrada od Allaha njemu je sigurna. –A Allah mnogo prašta i milostiv je.*** (Sura Nisa, 100.)

Vjerovjesnik, s.a.v.s., rekao je: *Bilo kojem muslimanu, koji izađe iz svoje kuće, želeći Allahovo zadovoljstvo i zadovoljstvo Njegovog Poslanika, pa nogu stavi na stremen, želeći uzjahati, makar napravio i jedan korak prije nego što ga smrt stigne, Allah će dati nagradu muhadžira. Bilo koji musliman, koji izađe iz kuće, želeći borbu na Allahovom putu, pa ga udari životinja ili ga ugrize otrovna životinja i on umre, ili umre na bilo koji drugi način, a prije borbe, računa se*

šehidom. Bilo kojem muslimanu, koji krene da posjeti Kabu, pa umre prije nego što dođe do nje, Allah obavezuje Džennet.

Fekih, da mu se Allah smiluje, rekao je: „Ko nije napustio svoju oblast, a može provesti Allahove farzove u mjestu u kojem živi, može tu i ostati. On prezire grijehe svojih sugrađana, a ima opravdanje zašto nije odselio."

Prenosi se od Abdullaha b. Mes'uda, r.a., da je rekao: „Dovoljno je bilo kojem čovjeku među vama, koji vidi negativnu pojavu koju ne može promijeniti, da Allah u njegovu srcu vidi da on prezire to nedjelo."

Jedan od ashaba je rekao: „Kada neko od vas vidi nešto negativno, što ne može promijeniti, neka kaže tri puta: 'Allahu moj, ovo je negativno i hrđavo i nemoj me zbog toga kažnjavati.' Ako to kaže, ima nagradu onoga koji naređuje dobro, a zabranjuje hrđavo."

Prenosi se od Omera b. Džabira, a on od Ebu Umejje da je rekao: „Pitao sam Ebu Sa'lebe Hašnija o ajetu: ***O vjernici, brinite se o sebi*** (Sura Maide, 105.). On mi reče: 'O tome si pitao koga treba. Ja sam o tome pitao Allahovog Poslanika, s.a.v.s., i on mi je rekao: *Ebu Sa'lebe, jedni drugima naređujte dobro, a odvraćajte od zla. Kada vidiš da se dunjaluku dala prednost i da je zavladala škrtost, da svako brani svoje mišljenje, onda se pobrini za sebe. Poslije vas dolaze dani trpnje. Onaj koji se bude pridržavao onoga na čemu ste vi sada, imat će nagradu pedeseterice trudbenika.* Ashabi upitaše: 'Allahov Poslaniče, pedeseterice od njih ili od nas?' On reče: *Ne, nego pedeset od vas.*'"

Od Kajsa b. Ebi Hazima se bilježi da je rekao: „Čuo sam Ebu Bekra, r.a., da kaže: 'Učite ovaj ajet, a koristite ga na nemjestu: ***O vjernici, brinite se o sebi; ako ste na Pravome putu, neće vam nauditi onaj ko je zalutao! Allahu ćete se svi vratiti i On će vas obavijestiti o onome što ste radili.*** Ja sam čuo Allahovog poslanika, s.a.v.s., da kaže: *Nema nijedne grupe ljudi u kojoj se čini grijeh, a oni to ne promijene, a da se nije bojati da će ih Allah sve kazniti Svojom kaznom.*'"

Od Ibn Mes'uda, r.a., prenosi se da je bio upitan o ovom ajetu, a on je rekao: „Nema posebno određenog vremena, nego kada se budu umnožili prohtjevi i kada bude uobičajena rasprava među ljudima, onda svaki čovjek treba da vodi računa o sebi." Takvo je tumačenje ovoga ajeta.

O TEVBI (POKAJANJU)

Autor, svojim lancem prenosilaca, bilježi riječi Abdullaha b. Ubejda b. Umejra: „Adem, a.s., rekao je: 'Gospodaru, dao si Iblisu vlast nada mnom i ja ga se ne mogu osloboditi, osim Tvojom pomoću.' Allah mu reče: 'Niko se neće roditi, a da mu neću dodijeliti nekoga ko će ga čuvati od Iblisovih zamki, da je na njega prokletstvo, i njegovih pomagača.' Gospodaru, povećaj mi. 'Za svako dobro djelo je deseterostruka nagrada, pa i više, a za svako hrđavo će se pisati po jedno, ili ću ga izbrisati.' Gospodaru, povećaj mi. 'Tevba se prima sve dokle god je duša u tijelu.' Gospodaru, povećaj mi. ***Reci: 'O robovi Moji koji ste se prema sebi ogriješili, ne gubite nadu u Allahovu milost! Allah će, sigurno, sve grijehe oprostiti; On, doista, mnogo prašta i On je milostiv.*** (Sura Zumer, 53.)"

Autor, svojim lancem prenosilaca, bilježi od Ibn Abbasa, r.a., da je Vahšijj, ubica Hamze, Poslanikovog, s.a.v.s., amidže, napisao pismo Poslaniku, s.a.v.s., iz Mekke: „Hoću da primim islam, ali me priječi ajet koji ti je objavljen: ***I oni koji se mimo Allaha drugom bogu ne klanjaju, i koji one koje je Allah zabranio, ne ubijaju, osim kada pravda zahtijeva, i koji ne bludniče; - a ko to radi, iskusit će kaznu*** (Sura Furkan, 68.). Ja sam sve to radio. Da li za mene ima tevbe?" Tada je objavljen ajet: ***Ali onima koji se pokaju i uzvjeruju i dobra djela čine, Allah će njihova hrđava djela u dobra promijeniti, a Allah prašta i samilostan je*** (Sura Furkan, 70.). To je napisano Vahšijju. Onda je on poslao odgovor: „U ovom ajetu je postavljen uslov činjenja dobrih djela, a ja ne znam da li sam u stanju činiti dobro." Tada je objavljen ajet: ***Allah neće oprostiti da Mu se neko drugi smatra ravnim, a oprostit će manje grijehove od toga kome On hoće.*** To je poslano Vahšijju, a on je odgovorio: „U ajetu je, također, jedan uslov, a ja ne znam da li On hoće da mi oprosti ili neće." Tada su objavljene riječi: ***Reci: "O robovi moji koji ste se prema sebi ogriješili, ne gubite nadu u Allahovu milost! Allah će, sigurno, sve grijehe oprostiti; On, doista, mnogo prašta i On je milostiv."*** (Sura Zumer, 53.) To je napisano i poslano Vahšijju u Mekku i poslije tog ajeta nije imao više nikakvih razloga da ne primi islam.

Autor, svojim lancem prenosilaca, bilježi od Abdullaha b. Sufjana da je rekao: „Muhammed b. Abdurrahman Sulemi mi je napisao pismo u kojem stoji da mu je njegov otac pričao: 'Sjedio sam sa grupom Vjerovjesnikovih, s.a.v.s., ashaba u Medini. Jedan od njih je rekao: 'Čuo sam Allahovog Poslanika, s.a.v.s., da kaže: *Ko se pokaje pola dana prije smrti Allah će mu primiti pokajanje.'* Ja sam upitao: Da li si čuo svojim ušima da je to Poslanik, s.a.v.s., rekao? On reče da jeste. Onda je drugi čovjek rekao: 'Čuo sam Allahovog Poslanika, s.a.v.s., da kaže: *Ko se pokaje sat prije smrti Allah će mu primiti pokajanje.'* Onda je treći rekao: 'Čuo sam Allahovog Poslanika, s.a.v.s., da kaže: *Ko se pokaje prije nego što mu duša izađe iz tijela, prije smrtnog hropca, Allah će mu primiti pokajanje.'"*

Autor, svojim lancem prenosilaca, bilježi od Muhammeda b. Mutarrefa da je rekao: „Uzvišeni Allah kaže: 'Teško se čovjeku! Učini grijeh i zatraži da mu oprostim, pa mu oprostim. Ponovi grijeh i ponovi traženje oprosta i opet mu oprostim. Ja kakav je, niti ostavlja grijeh niti gubi nadu u Moju milost! Meleki Moji, budite svjedoci da sam mu oprostio.'"

Svojim lancem prenosilaca bilježi se od Mugisa b. Sumejja da je rekao: „Neki čovjek iz prijašnjih naroda činio je grijehe. Jednom je hodao i razmišljao o svojim grijesima i rekao: 'Allahu moj, Tvoj oprost!' To je rekao tri puta. U takvom stanju ga je stigla smrt i Allah mu je oprostio."

Muhammed b. Adžlan prenosi od Mekhula da je rekao: „Čuo sam da je Ibrahim, a.s., kada je uzdignut u nebesko carstvo, vidio nekog čovjeka kako čini blud, pa ga je prokleo i Allah ga je uništio. Onda je vidio čovjeka kako krade, pa ga je prokleo i Allah je i njega uništio. Onda mu je Allah rekao: 'Ibrahime, kani se Mojih robova. Moj rob je između triju izbora: ili će se pokajati, pa da mu primim pokajanje, ili ću iz njegovog potomstva izvesti one koji će Mi robovati, ili će se unesrećiti grijesima, a onda ga čeka Džehennem.'"

Fekih, da mu se Allah smiluje, rekao je: „U ovoj predaji je dokaz da će Allah čovjeku, kada god se pokaje, primiti njegovo pokajanje. Čovjek ne bi trebalo da ikada gubi nadu u Allahovu milost, jer: ***Samo nevjernici gube nadu u Allahovu milost.*** (Sura Jusuf, 87.) U drugom ajetu se kaže: ***On prima pokajanje od robova Svojih i prašta hrđave postupke*** (Sura Šura, 25.). Razuman čovjek treba da se kaje Allahu u svakom trenutku i da ne ustrajava u grijehu. Onaj ko se kaje od grijeha ne smatra se ustrajnim u njemu, makar dnevno griješio i sedamdeset puta. Ovakvu predaju prenosi Ebu Bekr, r.a., od Vjerovjesnika, s.a.v.s.: *Nije ustrajan u grijehu onaj koji traži oprosta za počinjeni grijeh, makar ga dnevno ponovio sedamdeset puta.* Prenosi se da je Vjerovjesnik, s.a.v.s., rekao: *Allaha mi, kajem se Allahu, svaki dan, po stotinu puta.*"

Od Alije, r.a., prenosi se da je rekao: „Kada bih čuo nešto od Allahova poslanika, s.a.v.s., imao bih koristi od toga koliko Allah hoće, a, kada bi mi pričao neko drugi, onda sam tražio da mi se zakune da je istina to što govori. Ebu Bekr, r.a., rekao mi je da je Poslanik, s.a.v.s., rekao: *Nema čovjeka koji počini grijeh, a onda se abdesti i uljepša svoj abdest, pa klanja dva rekata i zamoli Allaha da mu oprosti, a da mu Allah neće oprostiti.* Onda je proučio ovaj ajet: ***Onaj koji kakvo zlo učini ili se prema sebi ogriješi, pa poslije zamoli Allaha da mu oprosti – naći će da Allah prašta i da je milostiv.***" (Sura Nisa, 110.)

U drugoj predaji stoji da je proučio ovaj ajet: ***I za one koji se, kada grijeh počine ili kada se prema sebi ogriješe, Allaha sjete i oprost za grijehe svoje zamole – a ko će oprostiti grijehe ako ne Allah? – i koji svjesno u grijehu ne ustraju. Njih čeka nagrada – oprost od Gospodara njihova i džennetske bašče kroz koje će rijeke teći, u kojima će vječno ostati, a divne li nagrade za one koji budu tako postupili!*** (Sura Ali Imran, 135,136.)

Hasan Basri prenosi da je Vjerovjesnik, s.a.v.s., rekao: *Kada je Allah protjerao Iblisa* (iz Dženneta), *on je rekao: „Tako mi Tvoje veličine i*

veličanstvenosti, neću napuštati čovjeka sve dok mu duša ne napusti tijelo." Uzvišeni Gospodar je rekao: „Tako mi Moje veličine i veličanstvenosti, neću uskratiti tevbu Svome robu sve dok ne dođe u samrtni hropac."

Kasim prenosi od Ebu Umame Bahilija da je Vjerovjesnik, s.a.v.s., rekao: *Desni melek je nadređen lijevom meleku. Kada čovjek uradi neko dobro djelo, desni melek ga zapiše deseterostruko, a kada počini neki grijeh i lijevi melek htjedne da ga zapiše, desni melek mu naredi da sačeka. On čeka šest ili sedam sati u danu. Ako se u tom vremenskom periodu čovjek pokaje, ne piše mu se ništa, a ako se ne pokaje, bude mu zapisan jedan grijeh.*

Fekih, da mu se Allah smiluje, rekao je: „Ovo se slaže sa predajom od Allahova poslanika, s.a.v.s.: *Pokajnik od grijeha je kao neko ko grijeha nije ni počinio.* U drugoj predaji je zabilježeno: *Čovjeku, kada pogriješi, ne piše se grijeh, sve dok ne počini i drugi, a taj drugi mu se ne piše dok ne počini treći. Ni taj mu se ne piše dok ne počini četvrti i sve tako, dok se ne sakupi pet grijeha. Kada se to desi i učini jedno dobro djelo, ono mu se piše peterostruko, a sa drugih pet se brišu grijesi koje je napravio. Tada Iblis krikne i kaže: 'Kako da savladam čovjeka?! Koliko god se trudim, on jednim dobrim djelom pokvari sav moj trud.'"*

Safvan b. Assal Muradi prenosi da je Vjerovjesnik, s.a.v.s., rekao: *Na zapadu je Allah stvorio Kapiju pokajanja, koja je široka sedamdeset ili četrdeset godina. Neprestano je otvorena, sve dok ne izađe Sunce sa zapada.*

Od Seida b. Musejjiba se bilježi da je o ajetu: ***Pa, Allah će doista oprostiti onima koji se kaju*** (Sura Isra, 25.) rekao: „To je čovjek koji počini grijeh, pa se pokaje, pa pogriješi, pa se pokaje."

Pitali su Hasana: „Pa dokle tako?" On je odgovorio: „Ne znam da je ovo išta drugo osim svojstvo vjernika."

Jedan mudrac je rekao: „Pravi poznavalac *(arif)* je prepoznatljiv po šest svojstava: kada se spomene Allahovo ime i kada on spomene i sjeti se Allaha, uznosit je; kada spomenu njega, on je ponizan; kada pogleda Allahova znamenja, uzima pouku iz njih; kada naumi počiniti neki grijeh ili prohtjev, ustegne se; kada se sjeti Allahovog praštanja, radostan je i kada se sjeti svojih grijeha, zatraži oprost za njih."

Autor, svojim lancem prenosilaca, bilježi od Zuhrija da je rekao: „Omer b. Hattab, r.a., ušao je Poslaniku, s.a.v.s., plačući, pa ga je ovaj upitao: *Zašto plačeš, Omere?* On mu odgovori: 'Allahov poslaniče, na vratima je mladić koji plače i zbog koga mi se srce cijepa.' Poslanik, s.a.v.s., reče: *Uvedi mi ga, Omere.* Mladić je ušao plačući, a Poslanik, s.a.v.s., upita ga: *Zbog čega plačeš, mladiću?* On mu odgovori: 'Allahov poslaniče, rasplakali su me mnogi grijesi i bojim se da je Silni srdit na mene.' Poslanik, s.a.v.s., upita ga: *Da li si Allahu pripisao druga, mladiću?* 'Nisam.' *Da li si nepravedno nekoga ubio?* 'Nisam.' *Allah će oprostiti tvoj grijeh, makar on bio veliki koliko su sedmera nebesa i sedam zemalja i sve postojane planine.* Mladić reče: 'Allahov poslaniče, moj grijeh je veći i teži od sedam nebesa, sedam zemalja i postojanih planina.' Poslanik, s.a.v.s., upita ga: *A je li tvoj grijeh veći od Kursa?* 'Moj grijeh je veći od njega.' *Da li je veći i teži od Arša?* 'Moj grijeh je veći.' *A da li je tvoj grijeh veći od tvog Boga?* (Misli se na Njegov oprost.) Mladić

reče: 'Allah je veći i veličanstveniji. Veliki grijeh ne prašta niko osim Allaha, Onoga koji je Veliki, Koji puno prašta.' Poslanik, s.a.v.s., reče: *Kaži mi koji je tvoj grijeh.* Mladić reče: 'Stidim se da ti kažem, Allahov poslaniče.' *Kaži mi tvoj grijeh.* Mladić reče: 'Allahov poslaniče, ja sam otkopavao kabure (kradljivac grobova) sedam godina, sve dok nije umrla jedna od ensarijki. Otkopao sam njen kabur i izvadio je iz njenih kefina. Odmakao sam se od kabura, ali je šejtan zaokupio moje misli. Vratio sam se do djevojke i obljubio je. Nisam puno odmakao od kabura, kada je djevojka ustala i rekla: 'Teško tebi, mladiću, zar se nisi postidio Onog Koji svodi račune na Danu polaganja računa? On će postaviti svoj Kurs i izvršavat će presude kome god je nepravda nanesena On će je izmiriti od onoga ko ju je nanio. Ostavio si me golu među mrtvima i nečistu pred Allahom!' Poslanik, s.a.v.s., poskočio je, pritiskajući potiljak (držeći se za glavu) i govoreći: *Griješniče, Džehennemu si najpotrebniji. Izlazi od mene!* Mladić je izašao, gorko se kajući Allahu. Tako je proveo četrdeset dana i noći. Kada je prošla četrdeseta noć, podigao je glavu nebu i rekao: 'Bože Muhammedov, Ademov i Havin! Ako si mi oprostio, pokaži to Muhammedu, s.a.v.s., i njegovim ashabima. Ako nisi, onda na mene pošalji nebesku vatru i sprži me njome, a poštedi me ahiretske kazne.' Tada je Džibril došao Muhammedu, s.a.v.s., i rekao: 'Muhammede, tvoj Gospodar te selami.' Poslanik, s.a.v.s., reče: *On je Selam* (Spas), *od Njega je spas i Njemu se vraća svaki spas.* Džibril kaza: 'Uzvišeni Allah kaže: 'Da li si ti stvorio stvorenja?' *Ne, nego je On taj koji je stvorio i mene i njih.* 'Da li im ti daješ opskrbu?' *Allah je taj koji daje opskrbu i meni i njima.* 'Da li ti primaš njihovo pokajanje?' *Allah je taj koji prima pokajanje i meni i njima.* Allah kaže: 'Oprosti Mom robu, jer sam mu i Ja oprostio.' Vjerovjesnik, s.a.v.s., pozvao je mladića i obradovao ga viješću da mu je Allah primio njegovo pokajanje."

Fekih, da mu se Allah smiluje, rekao je: „Svako pametan će uzeti pouku iz ove predaje i bit će svjestan da je blud sa živim teži i veći grijeh od bluda sa mrtvim. Potrebno je da se čovjek pokaje iskrenom i pravom tevbom. Mladiću je Allah oprostio tek pošto je pokazao iskreno kajanje. Tevba treba da bude velika spram veličine grijeha. Prenosi se od Ibn Abbasa, r.a., da je rekao o ajetu: ***O vi koji vjerujete, učinite pokajanje Allahu iskreno*** (Sura Tahrim, 8.): 'Iskrena tevba je srčano kajanje, jezikom traženje oprosta i čvrsta odluka da se griješnik neće vraćati i ponavljati grijeh.'"

Od Vjerovjesnika, s.a.v.s., prenosi se da je rekao: *Onaj koji jezikom traži oprosta, a ustrajava u grijehu, isti je kao onaj koji se ismijava svome Gospodaru.*

Bilježi se da je Rabija Adevijja govorila: „Naše traženje oprosta za počinjene grijehe iziskuje mnogi istigfar (traženje oprosta)." To znači da je pokajanje čovjeka, koji traži oprosta jezikom, a namjera mu je da se vrati grijehu, pokajanje lažljivca. To nije pokajanje. Pravo pokajanje je ono koje se izgovara jezikom, s naumom nevraćanja grijehu. Ako se griješnik pokaje na ovakav način, Allah će mu oprostiti grijeh, makar bio i veliki. Uzvišeni Allah prašta i milostiv je prema Svojim robovima.

Navodi se da je među Israelićanima bio neki kralj kojem su pričali o nekom čestitom i pobožnom čovjeku. Kralj ga je pozvao sebi i pokušao ga nagovoriti da bude blizak s njime. Pobožnjak mu reče: „Kralju, sve je lijepo što govoriš, ali, kada bi jednom ušao u svoje odaje i zatekao me da se zabavljam sa tvojom prilježnicom, kako bi postupio?" Kralj se rasrdi i povika: „Griješniče, kako se usuđuješ da takvo nešto i pomisliš?" Pobožnjak mu odgovori: „Ja imam Plemenitog Gospodara koji, kada bi od mene dočekao i sedamdeset grijeha dnevno, ne bi se rasrdio na mene, ne bi me otjerao sa svoje kapije, niti bi mi uskratio Svoju opskrbu. Kako da ostavim Njegova vrata i dođem na vrata onoga koji se srdi na mene prije nego što sam i izazvao nešto što bi ga rasrdilo? Što bi tek uradio sa mnom da stvarno pogriješim?" Nakon ovih riječi, otišao je.

Fekih, da mu se Allah smiluje, rekao je: „Grijeh je dvojak: može biti grijeh između tebe i Allaha i grijeh između tebe i ostalih ljudi. Onome koji je između tebe i Allaha tevba je da se pokaješ jezikom, srcem i da se odlučiš na to da ga ne ponavljaš. Ako to uradiš, nećeš se maći s mjesta, a Allah će oprostiti, osim ako ostaviš neki farz. Tevba ne koristi dok se ne nadoknade obaveze, a onda se pokaje i zatraži oprosta.

Grijeh između čovjeka i ostalih ljudi se može ispraviti samo tako da ih se zadovolji i da oni oproste.

Prenosi se da je jedan tabiin rekao: „Griješnik učini grijeh i kaje se za njega, sve dok ne uđe u Džennet. Tada šejtan kaže: 'Da ga bogdo nisam ni nagovarao da počini taj grijeh.'"

Prenosi se da je Ebu Bekr Vasiti rekao: „Odlaganje je pohvalno u svemu, osim u trima događajima: kada nastupi namasko vrijeme, prilikom ukopa umrlog i tevba nakon počinjenog grijeha.".

Jedan mudrac je rekao: „Tevba se kod čovjeka može prepoznati u četirima postupcima: da svoj jezik usteže od besposlice, ogovaranja i laži; drugi je da u srcu ni prema kome ne osjeća zavist ili neprijateljstvo; treći je da ostavi hrđavo društvo i četvrti je da je spreman za smrt i da traži oprosta za prijašnje grijehe, predajući se pokornosti Allahu."

Jednog mudraca su pitali: „Da li pokajnik ima neki znak po kojemu može znati je li mu tevba primljena?" On je odgovorio: „Postoje četiri znaka: prvi je prekid druženje s hrđavim ljudima, pokazivanje svoga dostojanstva i druženje s dobrim ljudima. Drugi je prekidanje svakoga grijeha i predavanje svim vrstama ibadeta. Treći je potiskivanje iz srca sviju dunjalučkih dobara i ogledanje čežnje za Ahiretom na njemu. Četvrti je neopterećivanje onim što mu je Allah zagarantiranim učinio, opskrbom, i predavanje onome što mu je naređeno. Ako čovjek ima sve ovo, onda je od onih za koje Uzvišeni kaže: ***Allah zaista voli one koji se često kaju i voli one koji se mnogo čiste.*** (Sura Bekare, 222.) Ljudi prema njemu imaju četiri obaveze: prvo, da ga vole, jer ga i Allah voli; drugo je da ga čuvaju i podrže svojim dovama da ga Allah učini postojanim u njegovoj tevbi. Treće je da ga ne kore i ne grde zbog njegovih prijašnjih grijeha i četvrto je da s njim sjede, podsjećaju ga i pomažu mu. Allah ga počasti četirima blagodatima: jedna je da ga oslobodi i očisti grijeha, kao da ih nikada nije ni činio, druga je da ga zavoli; treća je da ga čuva od

šejtana i ne dozvoljava da on zavlada njime i četvrta je da će ga osigurati od strahovanja prije nego što napusti dunjaluk, jer On kaže: ***Dolaze meleki: 'Ne bojte se i ne žalostite se, i radujte se Džennetu, koji vam je obećan.'*** (Sura Fussilet, 30.)"

Prenosi se od Halida b. Ma'dana da je rekao: „Kada pokajnici uđu u Džennet, reći će: 'Zar nam naš Gospodar nije obećao da ćemo vidjeti Džehennem prije nego što uđemo u Džennet?' Reći će im se: 'Prošli ste preko Džehennema, ali je on bio ohlađen.'"

Hasan prenosi da je Vjerovjesnik, s.a.v.s., „kamenovao ženu koja je počinila blud, a onda joj klanjao dženazu. Jedan od ashaba ga je pitao: 'Allahov Poslaniče, kamenovao si je, a onda joj klanjao dženazu?' On mu reče: *Ona se pokajala na takav način da je nešto slično ponovila sedamdeset puta, Allah bi joj primio pokajanje.* Njena tevba je bila iskrena, a tevba koja je takva se prima, makar grijeh bio i veliki."

Prenosi se da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: *Ko ukori vjernika za neki grijeh, isti je kao i njegov počinilac i Allah treba da ga postavi u istu situaciju. Ko ukori vjernika za zločin, neće izaći s dunjaluka, dok ne počini isti i ne osramoti se njime.*

Fekih, da mu se Allah smiluje, rekao je: „Vjernik ne čini grijeh namjerno niti ciljano, jer Allah kaže: ***A nezahvalnost i neposlušnost vam omrazio.*** (Sura Hudžurat, 7.) On nam kazuje da je omrazio svakom vjerniku grijeh. Kao takav, vjernik nikada ne čini grijeh namjerno, ali ga čini u stanju nemara ili kada je neoprezan i zato ga ne treba koriti zbog toga, ako se pokajao."

Prenosi se od Ibn Abbasa, r.a., da je rekao: „Kada se čovjek pokaje, Allah mu primi pokajanje i učini da Meleki pisari zaborave grijehe što su ih zapisali. Učini i da njegovi organi zaborave da su počinili grijeh i učini da mjesto na kojem je grijeh počinjen zaboravi taj grijeh, a to isto učini i sa mjestom na nebu. Na Kijametski dan će doći, a da ništa stvoreno neće moći posvjedočiti protiv njega."

Prenosi se od Alije, r.a., da je Vjerovjesnik, s.a.v.s., rekao: „Oko Arša je ispisano, četiri hiljade godina prije stvaranja stvorenja: ***Ja ću sigurno oprostiti onome koji se pokaje, povjeruje u Mene i dobra djela čini i koji, zatim, na Pravome putu istraje." (Sura Ta-ha, 82.)***

A Allah najbolje zna.

JOŠ O TEVBI

Autor, svojim lancem prenosilaca, bilježi od Ibn Abbasa, r.a., da je Allahov poslanik, s.a.v.s., spomenuo kapiju tevbe, na što je Omer b. Hattab, r.a., rekao: „Allahov poslaniče, kakva je kapija tevbe?“ Vjerovjesnik, s.a.v.s., odgovorio je: *Kapija tevbe je iza zapada i ima zlatna krila, ukrašena biserom i rubinima. Razmak između dvaju krila je onoliki koliko bi trebalo dobrom jahaču da prevali za četrdeset godina. Ta kapija je otvorena otkako je Allah stvorio stvorenja i bit će otvorena do dana uoči izlaska Sunca sa zapada. Nijedan od Allahovih robova se ne pokaje iskreno a da njegova tevba ne prođe kroz tu kapiju.* Muaz b. Džebel, r.a., uzviknuo je: „Za tebe bih žrtvovao i oca i majku, Allahov Poslaniče! Što je iskrena tevba *(tevbe i nesuh)*?“ Poslanik, s.a.v.s., odgovori mu: *Iskrena tevba je kada se griješnik pokaje za učinjeno, opravdava Allahu i da se ne vrati na isto.* Svjetlost i sunca i mjeseca će proći kroz tu kapiju, a onda će se njena krila spojiti i zatvoriti prostor između njih, kao da nikada nije ni bilo nikakva otvora. Tada se neće primiti pokajanje nijednog čovjeka, niti će imati koristi od dobra koje je učinio u islamu, osim ranijega dobročinstva. Tada mu se pišu njegova djela kao što su mu se pisala i prije toga. To je značenje riječi Uzvišenog: ***Onoga dana, kada neki predzanaci od Gospodara tvoga dođu, nijednom čovjeku neće biti od koristi to što će tada vjerovati, ako prije nije vjerovao ili ako nije, kao vjernik, kakvo dobro uradio.*** (Sura En'am, 158.)“

Od Abdullaha b. Mes'uda, r.a., bilježi se da je rekao: „Iskrena tevba znači da se čovjek pokaje i da ne ponavlja grijeh.“

Još je rekao: „Kapija tevbe je otvorena i tevba se prima od sviju griješnika, osim trojice: Iblisa, izvora nevjerovanja, Kabila, sina Ademovog, prvog prijestupnika i od onoga koji je ubio jednog od vjerovjesnika.“

Rekao je da je Kapija tevbe otvorena svim pokajnicima i da je ona na zapadu. Široka je četrdeset godina hoda i ne zatvara se sve dok sunce ne izađe sa zapada.

Autor, svojim lancem prenosilaca, bilježi od Ebu Hurejre, r.a., da je Allahov poslanik, s.a.v.s., rekao: *Tevba stoji u zraku i, danonoćno, bez prekida, izvikuje: „Ko me primi, neće biti kažnjen.“ Tako će biti sve vrijeme, sve dok sunce ne izađe sa zapada. Kada sunce izađe sa te strane svijeta, tevba će biti uzdignuta.*

U svim ovim predajama je podsticaj na tevbu i u njima se ukazuje na to da će ona biti primljena pokorniku koji se pokaje. Allah poziva vjernike na tevbu: ***I svi se Allahu pokajte, o vjernici, da biste postigli ono što želite*** (Sura Nur, 31.). Drukčije kazano, kako biste se spasili Njegove kazne i kako biste ostvarili i zadobili Njegovu milost. Allah ukazuje na činjenicu da je ključ svakog dobra tevba i da je vjernikov uspjeh u njoj. On naređuje vjernicima da se pokaju: ***O vi koji vjerujete, učinite pokajanje Allahu iskreno,*** a onda im kazuje kakve ih počasti sljeduju nakon toga: ***da bi Gospodar vaš preko ružnih postupaka vaših prešao*** (oprostio vam vaše grijehe) ***i da bi vas u džennetske bašče, kroz koje će rijeke teći, uveo*** (Sura Tahrim,

8.). Na Ahiretu će vam dati bašče u kojima će, ispod odaja, kuća i drveća, rijeke teći. On im kazuje da prašta grijehe pokajnika i kaže: ***I za one koji se, kada grijeh počine*** (jedan od velikih grijeha), ili kada se prema sebi ogriješe, učine neki grijeh koji nije veliki, ili urade i jedno i drugo, ***Allaha sjete,*** prepadnu se Allaha zbog počinjenog grijeha, ***i oprost za grijehe svoje zamole – a ko će oprostiti grijehe ako ne Allah? – i koji svjesno u grijehu ne ustraju.*** Oni neće činiti grijeh, znajući da je to grijeh.

Seid b. Ebi Berde prenosi od svoga oca, a ovaj od svoga, da je Vjerovjesnik, s.a.v.s., rekao: *Svaki dan zatražim oprosta od Allaha za počinjene grijehe i pokajem Mu se stotinu puta.* U drugoj predaji stoji: *Ljudi, pokajte se Allahu. Ja Mu se pokajem svakoga dana i noću stotinu puta.*

Ako je Vjerovjesnik, s.a.v.s., kojem je oprošteno i prijašnje i potonje, kajao se i tražio oprosta, onda onaj koji ne zna da li mu je oprošteno treba više da se kaje. Kako da se ne kaje u svakom trenutku i kako da ne učini jezik zauzetim traženjem oprosta i kajanjem? Ibn Abbas, r.a., tumačeći ajet: ***Ali, čovjek hoće dok je živ da griješi*** (Sura Kijame, 5.), rekao je: „Takav je čovjek koji stalno čini svoje grijehe, a odgađa pokajanje i koji govori: 'Pokajat ću se.' To čini sve dok mu ne dođe smrtni čas. Smrt će ga zateći u najgorem stanju i umrijet će takav."

Prenosi se od Džerira b. Dahhaka, a on od Ibn Abbasa, r.a., da je Vjerovjesnik, s.a.v.s., rekao: *Propali su oni koji odgađaju.* Čovjek je obavezan da se pokaje Allahu u svakom momentu, kako bi ga smrt zatekla kao pokajnika. Uzvišeni Allah prima tevbu, jer kaže: ***On prima pokajanje od robova Svojih i prašta hrđave postupke*** (Sura Šura, 25.) On, prema tome, prelazi preko hrđavih postupaka njihovih, ako se oni pokaju i povrate od onoga što su učinili. Tevba uključuje čovjekovo osjećanje kajanja u srcu, traženje oprosta jezikom i donošenje odluke da se više neće ponoviti grijeh.

Abdullah b. Mes'ud, r.a., rekao je: „Ko tri puta izgovori dovu: 'Molim Allaha velikog, osim Kojeg drugog boga nema, Vječnoživog i Svemupotrebnog, da mi oprosti i kajem Mu se', oproste mu se njegovi grijesi, makar ih bilo kao morske pjene.

Ejjub prenosi od Ebu Kulabe da je rekao: „Kada je Allah prokleo Iblisa, on je zatražio od Njega odgodu. Allah mu je dao nešto vremena. Iblis je rekao: 'Tako mi Tvoje veličine, neću izaći iz prsa Tvog roba sve dok mu duša ne izađe.' Gospodar je odgovorio: 'Tako mi Moje veličine i veličanstvenosti, neću ostaviti neprimljenu dovu Svog roba sve dok ne izađe njegova duša.'"

Pogledaj samo kakva je Allahova milost i samilost prema robovima! On ih naziva vjernicima i nakon njihovih grijeha. On kaže: ***I svi se Allahu pokajte, o vjernici, da biste postigli ono što želite.*** I zavolio ih je poslije njihove tevbe. On kaže: ***Allah zaista voli one koji se često kaju i voli one koji se mnogo čiste.***

Prenosi se da je Allahov poslanik, s.a.v.s., rekao: *Pokajnik od grijeha kao da grijeha i nema.*

Prenosi se da je neki čovjek kazao Aliji, r.a.: „Počinio sam grijeh." Alija mu kaza: „Pokaj se Allahu i nemoj ga više ponavljati." Čovjek reče: „Pokajao sam se, ali sam ga i ponovio." Alija mu reče: "Pokaj se Allahu i potrudi se da ga ne

ponavljaš." Čovjek upita: „Dokle tako?" Alija mu reče: „Sve dok šejtan ne digne ruke od tebe i dok ne popusti poražen."

Mudžahid, tumačeći ajet: ***Allah prima pokajanje samo od onih koji učine kakvo hrdavo djelo samo iz lahkosmislenosti***, kaže: „Lahkomislenost je u značenju namjerno učinjenog grijeha ***i koji se ubrzo pokaju*** (Sura Nisa, 17.). Sve što je prije smrti je ubrzo."

Ebu Hurejre, r.a., prenosi da je Poslanik, s.a.v.s., rekao: *Kada čovjek učini grijeh i kaže: „Gospodaru, počinio sam grijeh", ili: „Uradio sam grijeh, pa mi oprosti", Uzvišeni Allah kaže: „Moj rob je počinio grijeh i zna da ima Gospodara, Koji prašta grijehe i koji kažnjava za njih. Oprostio sam Svome robu."*

Sve ovo je zbog počasti koju ima Muhammed, s.a.v.s., kod Allaha. Prijašnjim narodima je, kada bi počinili grijeh, bio uskraćen halal, a kada bi pojedinac učinio grijeh, našao bi na svojim vratima ili na svom tijelu ispisano: „Taj i taj je počinio taj i taj grijeh i njegova tevba je činjenje toga i tog djela." Ovom ummetu je olakšano, jer On kaže: „Onaj koji kakvo zlo učini ili se prema sebi ogriješi, pa poslije zamoli Allaha da mu oprosti, spoznat će da Allah prašta i da je milostiv." Dužnost je svakom muslimanu da se pokaje Allahu, kada osvane i kada omrkne.

Mudžahid je rekao: „Ko se ne pokaje kada omrkne i kada osvane, taj je nepravednik." Čovjek se treba pokajati Allahu u svako vrijeme i potruditi se da obavlja pet dnevnih namaza. Allah je učinio namaze glačalom za sve, osim za velike grijehe.

Alkame prenosi od Ibn Mes'uda, r.a., da je rekao: „Neki čovjek je došao Poslaniku, s.a.v.s., i rekao: 'Allahov poslaniče, našao sam neku ženu u svojoj bašči, zagrlio je, poljubio i sve ostalo s njom radio, osim snošaja.' Vjerovjesnik, s.a.v.s., šutio je jedno vrijeme, a onda je objavljen ajet: ***I obavljaj molitvu početkom i krajem dana, i u prvim časovima noći!*** Klanjaj, u ime Allaha, dnevne namaze (sabah, podne i ikindiju) i one noćne (akšam i jaciju). ***Dobra djela zaista poništavaju hrđava.*** Pet dnevnih namaza poništavaju grijehe, koji se čine između njih, osim velikih. ***To je pouka za one koji pouku žele.*** (Sura Hud, 114.) To je pokajanje onima koji se pokajati žele. Vjerovjesnik, s.a.v.s., pozvao je tog čovjeka i proučio mu ovaj ajet. Omer, r.a., pitao je: 'Allahov poslaniče, da li se to odnosi samo na njega ili na sve ljude?' Poslanik, s.a.v.s., reče: *Na sve ljude, svakako.*"

Junus b. Ubejd prenosi od Hasana da je Vjerovjesnik, s.a.v.s., rekao: *Nema čovjeka nad kojim nisu dvojica meleka. Desni melek je nadređen lijevom. Kada čovjek učini neki grijeh, lijevi melek upita: „Hoću li ga zapisati?" Desni melek mu kaže: „Ostavi ga dok ne počini pet grijeha." Kada čovjek uradi pet grijeha, lijevi melek upita: „Hoću li ih zapisati?" Desni melek mu kaže: „Ostavi ga dok ne učini jedno dobro djelo." Kada uradi dobro djelo, desni melek kaže: „Rečeno nam je da je jedno dobro djelo deseterostruko vrednovano. Dođi, izbrisat ćemo mu pet hrđavih djela pomoću pet dobrih i upisati mu još pet dobrih djela." Tada šejtan vrisne i kaže: „Kada ću nadvladati čovjeka?"*

Autor, svojim lancem prenosilaca, bilježi da je Ebu Hurejre, r.a., rekao: „Jedne noći, poslije klanjane jacije-namaza s Poslanikom, s.a.v.s., izašao sam iz

džamije. Naišao sam na jednu ženu pod pečom (zar, feredža, veo, nikab), koja je stajala pokraj puta. Ona reče: 'Ebu Hurejre, počinila sam veliki grijeh i da li za mene ima tevbe?' Ja sam je pitao: A što je tvoj grijeh?' Ona reče: 'Počinila sam blud i ubila dijete iz te veze.' Ja sam joj rekao: Propala si i uništena si. Allaha mi, za tebe nema tevbe. Ona je tada zahroptala i srušila se onesviještena. Ja sam otišao i u sebi sam rekao da ću pitati Poslanika, s.a.v.s., za odgovor. Kada je svanulo, otišao sam Poslaniku, s.a.v.s., i pitao ga: Allahov poslaniče, neka žena me pitala tako i tako, sinoć. Ja sam joj rekao to i to. Poslanik, s.a.v.s., reče: *Svi smo od Allaha i Njemu se vraćamo. Allaha mi, Ebu Hurejre, propao si i drugog upropastio. Kako ti nije, Ebu Hurejre, naumpao ajet:* ***I oni koji se mimo Allaha drugom bogu ne klanjaju, i koji, one koje je Allah zabranio, ne ubijaju, osim kada pravda zahtijeva, i koji ne bludniče; - a ko to radi, iskusit će kaznu, patnja će mu na onome svijetu udvostručena biti i vječno će u njoj ponižen ostati; ali onima koji se pokajun i uzvjeruju i dobra djela čine, Allah će njihova hrđava djela u dobra promijeniti, a Allah prašta i samilostan je.*** (Sura Furkan, 68-70.) Ja sam, poslije toga, izašao od Poslanika s.a.v.s. i trčao po medinskim sokacima. Sve koje sam sreo sam pitao: Ko mi može kazati, gdje je ta i ta žena, koja me sinoć pitala za rješenje? Djeca su govorila da je Ebu Hurejre poludio. Kada se smrklo, sreo sam je na istom mjestu, kao i jučer, i kazao sam joj ono što je rekao Allahov poslanik, s.a.v.s., istaknuvši da ima tevbe za nju. Ona je zahroptala od dragosti i rekla: 'Imam jednu bašču i nju dajem kao sadaku siromasima, da bi mi bila iskupljenje za počinjeni grijeh.'"

O Allahovim riječima: ***Ali onima koji se pokaju i uzvjeruju i dobra djela čine, Allah će njihova hrđava djela u dobra promijeniti*** neki kažu: „Kada se čovjek pokaje od grijeha, svi njegovi prošli grijesi postanu dobra djela." Ovako se prenosi od Ibn Mes'uda, r.a., kao i to da je rekao: „Čovjek će, na Kijametskom danu, pogledat kitab svojih djela i vidjet će na početku grijehe, ali na kraju će vidjeti dobra djela. Kada se povrati na početak knjige vidjet će samo dobra djela."

Ebu Zerr, r.a., prenosi da je Vjerovjesnik, s.a.v.s., izrekao sličnu tvrdnju. U ovom značenju su Allahove riječi: ***Allah će njihova hrđava djela u dobra promijeniti.*** Kaže se da će čovjeka Allah zakloniti od hrđavih djela i okrenuti činjenju dobrih djela. Podržat će ga u činjenju dobra umjesto hrđava djela. To je značenje riječi: ***Allah će njihova hrđava djela u dobra promijeniti, a Allah prašta i samilostan je.***"

Brate, znaj da nema većeg grijeha od nevjerstva. Uzvišeni kaže: ***Reci onima koji ne vjeruju: ako se okane, bit će im oprošteno ono što je prije bilo.*** (Sura Enfal, 38.) Što misliš, što li je tek za one koji nisu nevjernici i za grijeh koji je manji od toga?! Hasan prenosi da je Vjerovjesnik, s.a.v.s., rekao: *Kada bi neko od vas načinio toliko grijeha da ispuni prostor između nebesa i zemlje, a onda se pokajao, Allah bi mu primio pokajanje.*

Od Jezida Rekkašija se prenosi da je rekao: „Pričao nam je Ebu Hurejre, r.a., na hutbi, sa Poslanikove, s.a.v.s., mimbere: 'Čuo sam Allahova poslanika, s.a.v.s., da kaže: *Adem je najčasniji čovjek kod Allaha i Allah će mu pružiti tri opravdanja na Kijametskom danu. Allah će reći: 'Ademe, da nisam prokleo lažljivce, da ne mrzim laž i da ne prijetim za nju, i da nisam obećao da ću ispuniti Džehennem i*

ljudima i džinima, smilovao bih se tvom potomstvu danas. Ademe, neću nijednog tvog potomka uvesti u Džehennem, niti ću ijednog kazniti Džehennemom, osim onoga za koga znam, svojim sveznanjem, da bi on, i kada bih ga vratio na dunjaluk, bio pogan i hrđav, kao što je i bio i da se ne bi pokajao. Ademe, učinio sam te sudijom između Mene i tvojih potomaka. Idi do Mizana i pogledaj kakva su im djela. Ko god bude imao koliko i trun više dobrih djela, njemu je Džennet, a sve kako bi znao da u Džehennem neću poslati nikog osim nepravednika.'"

Aiša, r.a., prenosi da je Allahov poslanik, s.a.v.s., rekao: *Tri su vrste zapisnika: zapisnik za kojeg Allah neće oprostiti, zapisnik za kojeg će Allah oprostiti i zapisnik u kojem Allah neće ništa mijenjati. Allah neće oprostiti onaj u kojem je širk / pripisivanje Allahu druga. Uzvišeni Allah kaže:* ***Ko drugog Allahu smatra ravnim, Allah će mu ulazak u Džennet zabraniti i boravište njegovo će Džehennem biti*** (Sura Maide, 72.) *Zapisnik za kojeg će Allah oprostiti je nepravda koju čovjek nanese sam sebi i koja je između njega i njegova Gospodara. Zapisnik u kojem Allah neće ništa mijenjati je onaj u kojem su ljudi zgriješili jedni prema drugima.*

Ebu Hurejre, r.a., prenosi da je Poslanik, s.a.v.s., rekao: *Zasigurno će se izmiriti sva prava stvorenja, tako da će i šukata ovca uzeti svoje pravo od rogate ovce, koja ju je ubola.*

Čovjek treba da se potrudi da zadovolji one koje je oštetio. Ako je grijeh između njega i Allaha, Allah je milostiv i prijeći će preko grijeha, ako čovjek zatraži oprost. Ako je grijeh između njega i ljudi, tražit će se da ga izmiri na mjestu i neće mu koristiti traženje oprosta, niti pokajanje, sve dok ne namiri štetu oštećenom. Ako ga nije zadovoljio na dunjaluku, uzet će se od njegovih dobrih djela na Kijametskom danu, o čemu postoji predaja.

Autor, svojim lancem prenosilaca, bilježi od Ebu Hurejre, r.a., da je Vjerovjesnik, s.a.v.s., pitao: *Znate li koje gubitnik iz mog ummeta?* Ashabi su rekli: „Kod nas je gubitnik onaj koji nema ni dinara, ni dirhema, niti ikakve robe." Poslanik, s.a.v.s., na to reče: *Gubitnik u mom ummetu je onaj koji, na Kijametski dan, dođe s namazima i postom, a ovog je opsovao, onog potvorio, od ovoga ukrao, onog udario, a onom krv prolio. Jedan uzme od njegovih dobrih djela, drugi također, pa kada nestane dobrih djela, prije nego što podmire svoje potrebe i prava, onda će se dodavati na njegove grijehe. Tada će biti bačen u Džehennem.*

Molimo Allaha da nas podrži u kajanju i da nas učini postojanim u traženju oprosta. Ostati postojan u kajanju je teže nego se pokajati. Muhammed b. Sirin je rekao: „Dobro se čuvaj toga da učiniš neko dobro djelo, a onda ga zapostaviš. Nema nijednog pokajnika koji se povratio svojim grijesima, a da je uspio."

Pokajnik treba da stalno ima svoj smrtni čas pred očima, kako bi ostao postojan u svojoj tevbi. Treba razmišljati o prošlim grijesima i puno tražiti oprosta. Treba zahvaljivati Allahu na tome, na blagodati tevbe i na Njegovoj podršci. Treba razmišljati o nagradi na Kijametskom danu, jer onaj ko razmišlja o ahiretskoj nagradi žudi za činjenjem dobrih djela, a ko razmišlja o ahiretskoj kazni usteže se od grijeha.

Zejd b. Vehb prenosi od Ebu Zerra, r.a., da je rekao: „Pitao sam: Allahov poslaniče, reci nam što je bilo u Musaovim suhufima. *U njima je bilo šest rečenica: (1) Čudim se, kako se može smijati onaj što je uvjeren u postojanje Džehennema! (2) Čudim se, kako se može radovati onaj koji je uvjeren u postojanje smrti. (3) I onome koji zasigurno zna za polaganje računa – kako može činiti grijehe? (4) I onome koji je ubijeđen u sudbinu – kako se njoj odupire?* (U drugoj predaji: *Kako tuguje?*) *(5) I čudim se onome ko vidi dunjaluk i njegovu prevrtljivost s onim koji ga vole – kako mu se može povjeriti? (6) I čudim se onome ko je ubijeđen u postojanje Dženneta – kako ne čini dobra djela? Nema boga osim Allaha i Muhammed je Allahov Poslanik.*"

Prenosi se od Abdullaha b. Mes'uda, r.a., da je jednom prolazio kroz jedan od kufljanskih kvartova. Naišao je na griješnike koji su pili alkoholno piće. Među njima je bio i jedan pjevač koji se zvao Zazan. On je svirao i pjevao. Imao je lijep glas. Kada ga je Abdullah b. Mes'ud čuo, rekao je: „Kako je samo lijep ovaj glas! Eh, da ga koristi za učenje Allahove Knjige!" Pokrio je glavu ogrtačem i nastavio svojim putem. Zazan je čuo njegove riječi i pitao: „Ko je ovaj čovjek?" Rekoše mu da je to Abdullah b. Mes'ud, ashab Allahova poslanika, s.a.v.s.. On je pitao: „Što je rekao?" Odgovoriše mu: „Rekao je da je lijep glas, ali da bi bilo bolje da ga se koristi za učenje Kur'ana." Strahopoštovanje se uvuče Zazanu u srce, ustade i slomi lutnju, a onda požurio za Abdullahom. Šal je stegao oko vrata i počeo plakati pred Abdullahom. Ovaj ga je zagrlio i plakali su zajedno. Onda je Abdullah rekao: „Kako da ne volim nekoga koga Allah voli! Zazan se pokajao od svojih grijeha i počeo se družiti s Abdullahom i pratiti ga na njegovim predavanjima. Naučio je učiti u Kur'anu i dosta Kur'ana napamet, a naučio je i dosta propisa, tako da je postao neko koga se pitalo. Mnoge su predaje koje Zazan prenosi od Abdullaha b. Mes'uda, r.a.

Fekih, da mu se Allah smiluje, rekao je: „Čuo sam svog oca da priča da je među Israelićanima bila neka prostitutka. Ljude je zavodila svojom ljepotom. Vrata su joj bila stalno otvorena i svako ko je prolazio pored njene kuće vidio bi je kako sjedi na krevetu naspram vrata. Ko god bi je pogledao, zadivio bi se njenoj ljepoti. Ako bi htio ući kod nje, trebalo je da donese deset dinara, manje ili više, i ona bi mu dozvolila ulazak. Jednom je pored kuće prolazio neki pobožnjak i pogled mu je pao na nju, kako sjedi na krevetu. Opčinila ga je i on se opirao navali strasti. Molio je Allaha da ga toga oslobodi. Međutim, strast je ostala i on je imao velike muke s njom. Prodao je platno koje je imao i sakupio je potrebnu svotu za posjetu njoj. Došao je do njene kuće i ona je naredila da novac preda njenom povjereniku. Zakazala mu je vrijeme posjete i on je došao tada. Ona se bila nakitila i dotjerala. Sjela je na svoj krevet i on je ušao kod nje. Sjeo je uz nju. Kada je pružio ruku prema njoj, prekrila ga je Allahova milost i bereket njegovih prijašnjih ibadeta. U srcu mu se pojavila misao da ga Allah vidi u tom stanju i u haramu. 'Bojim se da su mi sva moja djela poništena', pomislio je. Srce mu se ispunilo strahom, tijelo zadrhtalo, boja promijenila. Žena ga je pogledala i vidjela da nešto nije u redu s njim. Pitala je što mu je. On joj reče: 'Bojim se svog Gospodara i dozvoli mi da izađem.' Ona mu

kaza: 'Nesretniče, mnoštvo je ljudi koji priželjkuju ono što ti imaš. Što je to što ti radiš?' On odgovori: 'Bojim se Allaha, a svota koju sam ti dao ti je halal. Pusti me da izađem.' Ona upita: 'Baš ovo nikada nisi radio?' On odgovori da nije. Ona nastavi: 'Odakle si i kako ti je ime?' On joj reče iz kojeg je sela i kako se zove. Tada ga je pustila da ide. Otišao je od nje, kajući se i kunući, stalno plačući zbog svoje slabosti i posipajući se prašinom po glavi. Strah se uvukao u srce žene, blagoslovom čestitosti tog pobožnjaka. Sama sebi je rekla: 'Ovaj čovjek, prilikom prvog počinjenog grijeha, ovoliko se ustrašio, a ja griješim toliko i toliko godina. Gospodar kojeg se on plaši je i moj Gospodar i moj strah od Njega treba da bude veći i jači.' Pokajala se Allahu i zatvorila je svoja vrata, zabranjujući ljudima da je posjećuju. Obukla je iskrpljenu odjeću i predala se ibadetu. Tako je provela koliko je Allah htio, a onda je rekla sebi: 'Kada bih otišla tom pobožnjaku, možda bi me oženio. Mogu ostati kod njega i naučiti o vjeri. On mi može biti pomagač u robovanju Allahu.' Spremila se i ponijela svoj imetak i povela sluge, koliko je Allah htio. Došla je do mjesta koje joj je pobožnjak spomenuo i raspitivala se o njemu. Pobožnjaku su rekli da ga traži neka žena i on je izašao pred nju. Kada ga je vidjela, otkrila je svoje lice, kako bi je prepoznao. Kada ju je vidio, pobožnjak ju je prepoznao i sjetio se onog što je bilo između nje i njega. Vrisnuo je i izdahnuo. Žena je ostala tužna. Potom je rekla: 'Napustila sam svoje mjesto radi njega, a on je umro. Ima li neko od njegovih rođaka da mu je potrebna supruga?' Rekoše joj: 'Ima njegov brat koji je čestit, ali nema imetka.' Ona reče: 'To nije smetnja, jer ja imam dovoljno toga.' Njegov brat je došao i oženio je. Izrodila je sedam vjerovjesnika, koji su bili poslani Israelićanima."[7]

A Allah najbolje zna.

7 Ovdje se očito radi o israilijjatu, jer nijedan vjerovjesnik nije začet u nečistoj utrobi, niti iz nečiste kičme. Svi su oni imali čestite roditelje, koji nisu imali nemoralnu prošlost. (Op. Prev.)

PRAVO RODITELJA

Autor, svojim lancem prenosilaca, bilježi od Ibn Abbasa, r.a., da je rekao: „Nema vjernika koji ima oba roditelja i koji osvane čineći im dobročinstvo, a da mu Allah ne otvori dvoja vrata Dženneta. Aako se na njega naljuti jedno od njih, Allah neće biti njime zadovoljan sve dok roditelja ne zadovolji." Prisutni upitaše: „Čak i ako je roditelj nepravedan?" On odgovori: „Makar i nepravedan bio."

Ova predaja se veže i za Vjerovjesnika, s.a.v.s., i ima dodatak: *I neće osvanuti, ako im je neposlušan, a da mu Allah neće otvoriti dvoja vrata Džehennema. A ako ima jednoga roditelja, onda jedna vrata.*

Svojim lancem prenosilaca bilježi od Ataa da je rekao: „Musa, a.s., rekao je: 'Gospodaru, preporuči mi.' On mu reče: 'Oporučujem ti da Mi budeš pokoran.' 'Oporuči mi još.' 'Oporučujem ti tvoju majku.' 'Oporuči mi još.' 'Oporučujem ti tvoju majku.' 'Oporuči mi još.' 'Oporučujem ti tvog oca.'"

Od Abullaha b. Omera, r.a., bilježi se da je neki čovjek došao Vjerovjesniku, s.a.v.s., i izjavio: „Hoću da idem u džihad." Vjerovjesnik, s.a.v.s., ga je upitao: *Imaš li žive roditelje?* On je odgovorio: „Imam." Vjerovjesnik, s.a.v.s., tada mu je rekao: *Onda se vrati njima dvome i bori se.*

Fekih, da mu se Allah smiluje, rekao je: „U ovoj predaji je dokaz da su dobročinstvo i poslušnost roditeljima bolji od borbe na Allahovom putu, jer je Vjerovjesnik, s.a.v.s., naredio tom čovjeku da napusti džihad i da se okrene i posveti činjenju dobra i poslušnosti svojim roditeljima. Na osnovu ovoga ćemo reći da nije dozvoljeno čovjeku da ide u džihad bez dozvole svojih roditelja, osim ako je u pitanju opća mobilizacija. U protivnom je poslušnost roditeljima bolja i vrjednija od džihada i odlaska u borbu. Behz b. Hakim prenosi od svoga oca, a ovaj od svoga, da je rekao: „Pitao sam: Allahov Poslaniče, kome treba da budem najposlušniji? On odgovori: *Svojoj majci.* A kome onda? *Svojoj majci.* A kome onda? *Svojem ocu, a potom onima koji su ti preči i bliži po srodstvu.* "

Autor, svojim lancem prenosilaca, bilježi od Zejda b. Alija, on od svoga oca, a ovaj od svoga, da je Allahov poslanik, s.a.v.s., rekao: *Kada bi kod Allaha postojao manji izraz nezadovoljstva i neposlušnosti roditeljima od Uf , zabranio bi ga. Neposlušan svojim roditeljima neka radi što hoće, ali neće ući u Džennet. Poslušan i čestit u odnosu prema svojim roditeljima također neka radi što hoće, neće ući u Džehennem.*

Fekih, da mu se Allah smiluje, rekao je: „Da Allah nije ni spomenuo u Svojoj Knjizi svetost roditelja i da nije oporučio i naredio da im se čini dobro i bude poslušno, znala bi se, po zdravoj pameti, obaveza poslušnosti i čestitosti u odnosima prema njima. Razuman čovjek je obavezan spoznati njihovo pravo i izmiriti svoje obaveze prema njima. O tu obavezu se ne smije oglušiti, jer je Allah spominje u svim Svojim knjigama: Tevratu, Zeburu, Indžilu i Kur'anu. U tim knjigama je objavio svim vjerovjesnicima važnost roditelja i prava koje oni imaju.

Svoje zadovoljstvo je uvjetovao zadovoljstvom roditelja, a srdžbu roditeljskom srdžbom."

Kažu da su tri ajeta objavljena redoslijedno i da Allah neće primiti jedno djelo bez drugog. Prvi ajet je: ***Molitvu obavljajte i zekat dajite.*** (Sura Bekara, 43.) Klanjaču namaz neće biti primljen, ako ne daje zekat.

Drugi ajet je: ***Pokoravajte se Allahu i pokoravajte se Poslaniku.*** (Sura Nisa, 59.) Pokoravanje Allahu, bez pokornosti Poslaniku, s.a.v.s., neće biti primljeno.

I treći ajet je: ***Budi zahvalan Meni i roditeljima svojim.*** (Sura Lukman, 14.) Zahvalnost Allahu, koju ne prati zahvalnost roditeljima, neće biti primljena.

U prilog ovoj tvrdnji ide i predaja da je Allahov poslanik, s.a.v.s., rekao: *Kletva roditelja uzrokuje prekid porodične loze. Ona prekida porod. Ako je dijete neposlušno svojim roditeljima, neće imati nasljednika. Ko zadovolji svoje roditelje zadovoljio je i svoga Stvoritelja. Ko, pak, rasrdi svoje roditelje, rasrdio je i Stvoritelja. Ako dočeka starost jednog ili oba roditelja, ne bude im činio dobročinstvo i ne bude im poslušan, pa uđe u Džehennem, i Allah ga je udaljio od Svoje milosti.*

Vjerovjesnika, s.a.v.s., pitali su: „Koje je djelo najvrjednije?" Odgovorio je: *Namaz u njegovo vrijeme, potom dobročinstvo prema roditeljima, a onda džihad na Allahovom putu.*

Od Ferkada Sendžija se prenosi da je rekao: „U jednoj knjizi sam pročitao: 'Dijete ne bi trebalo pričati u prisustvu svojih roditelja, osim uz njihovo dopuštenje. Ne bi trebalo ni ići ispred njih, ili sa njihove strane, osim kada ga pozovu, pa im se treba odazvati. Potrebno je da ide iza njih, kao što ide rob iza svoga gospodara.'"

Navodi se da je neki čovjek došao Vjerovjesniku, s.a.v.s., i rekao: „Allahov poslaniče, moja majka je ostarila i onemoćala kod mene. Hranio sam je i pojio, prao i nosio na vratu. Jesam li joj se odužio?" Poslanik, s.a.v.s., reče mu: *Ne, nisi se odužio ni stoti dio onoga koliko si obavezan, ali jesi napravio veliko dobro i Allah će ti dati veliku nagradu.*

Hišam b. Urve prenosi od svoga oca da je rekao: „U jednoj mudrosti stoji: 'Proklet je svaki onaj koji proklinje svoje roditelje. Proklet je onaj koji proklinje svoju majku, proklet je onaj koji sprječava i odvodi od puta, ili koji slijepog zavede s puta. Proklet je onaj koji kolje u nečije drugo, a ne u Allahovo ime. Proklet je onaj koji pomijera međe.'" Sintagma *koji proklinje svoje roditelje* znači da takva osoba čini djelo koje uzrokuje proklinjanje roditelja, što je ravno samome proklinjanju.

Prenosi se da je Allahov poslanik, s.a.v.s., rekao: *Jedan od najvećih grijeha je psovanje roditelja.* Ashabi ga upitaše: „Kako će čovjek psovati roditelje?" Poslanik, s.a.v.s., odgovori: *Čovjek opsuje nečijeg oca, a ovaj mu uzvrati psovanjem i oca i majke.*

Eban prenosi od Enesa b. Malika, r.a., da je rekao: „Neki mladić, u vrijeme Poslanika, s.a.v.s., zvao se Alkame. Bio je jako pobožan i puno je dijelio sadaku. Taj mladić se razbolio. Kada mu se bolest pogoršala, njegova supruga je poručila Poslaniku, s.a.v.s., da joj se muž razbolio i da je na samrti. Htjela je da ga obavijesti o tome. Poslanik, s.a.v.s., rekao je Bilalu, Aliji, Selmanu i Ammaru: *Idite kod*

Alkame i ustanovite što je s njim. Oni su tako i postupili. Kada su ušli kod bolesnika, rekli su mu: 'Reci da nema drugog boga osim Allaha.' On nije mogao progovoriti, što je njih navelo na zaključak da će čovjek propasti. Poslali su Bilala Poslaniku, s.a.v.s., da mu prense što je bilo. Poslanik, s.a.v.s., pitao je: *Da li on ima žive roditelje?* Rekli su mu da mu je otac umro, a da ima staru majku. Poslanik, s.a.v.s., rekao je: *Bilale, idi njegovoj majci i poselami je od mene. Pozovi je da, ako može, dođe Poslaniku, s.a.v.s. Ako ne može, onda neka dozvoli da on njoj dođe.* Bilal je otišao i prenio Poslanikovu, s.a.v.s., poruku. Alkametova stara majka je rekla: 'Moj život je žrtva za njega. Preče je da ja njemu odem.' Uzela je svoj štap i otišla Poslaniku, s.a.v.s.. Kada ga je poselamila, on joj je uzvratio selam. Sjela je pred njega, a on joj reče: *Hoćeš li mi reći istinu ili će mi doći objava od Allaha? Što je bilo s Alkamom?* Ona odgovori: 'Allahov poslaniče, klanjao je toliko i toliko i postio tako i tako. Dijelio je sadaku tako da nije ni znao koliko je podijelio.' *A što je bilo između tebe i njega?* Ona odgovori: 'Allahov poslaniče, srdita sam na njega.' *A zbog čega?* 'Davao je prednost supruzi u odnosu na mene. Njoj se pokoravao i ispunjavao joj želje, a mene odbijao.' Poslanik, s.a.v.s., na to reče: *Srdžba njegove majke je spriječila njegov jezik da izgovori šehadet.* Onda je Bilalu naredio da sakupi suhih drva, kako bi spalio Alkamu. Stara majka na to uzviknu: 'Allahov poslaniče, zar mog sina i plod moga srca da spališ vatrom, na moje oči?! Kako da to podnesem?! Poslanik, s.a.v.s., tada reče: *Alkametova majko, Allahova kazna je žešća i trajnija. Ako hoćeš da mu Allah oprosti, onda mu ti oprosti. Tako mi Onoga Koji upravlja mojim životom, neće mu biti korisni ni namaz ni sadaka sve dok si ti srdita na njega.* Ona je podigla ruke i rekla: 'Allahov poslaniče, prizivam za svjedoke Allaha, na nebesima, tebe i sve prisutne da sam oprostila Alkametu.' Poslanik, s.a.v.s., nakon toga reče: *Idi, Bilale, i pogledaj da li Alkame može izgovoriti šehadet. Možda je njegova majka rekla nešto iz obzira prema Allahovom Poslaniku, s.a.v.s..* Bilal je otišao i pred vratima Alkametove kuće čuo ga kako izgovara šehadet. Ušao je u kuću i rekao: 'Čujte, srdžba njegove majke ga je sprječavala da izgovori šehadet, a njen oprost mu je to omogućio.' Taj dan je Alkame i umro. Poslanik, s.a.v.s., naredio je da ga okupaju i zamotaju u kefine, a onda mu klanjao dženazu. Nad kaburom je rekao: *Muhadžiri i ensarije, ko da prednost supruzi nad majkom, nad njim je Allahovo prokletstvo i neće se primiti od njega ni obavezna ni dobrovoljna djela.* "

Prenosi se da je Ibn Abbas, r.a., o Allahovim riječima: ***Gospodar tvoj zapovijeda da se samo Njemu klanjate i da roditeljima dobročinstvo činite***, rekao: „Allah vam naređuje da ne obožavate druge bogove osim Njega, a kaže se i da se nikome ne pokorava u grijehu. Pokoravajte se Allahu u onome što vam je naredio i roditeljima dobročinstvo činite." ***Kad jedno od njih dvoje, ili oboje, kod tebe starost dožive, ne reci im ni: "Uh!"*** „To znači: nemoj ništa njihovo nipodaštavati i nemoj da ti išta njihovo bude odvratno. Nemoj im govoriti osorne riječi." Kažu da se to odnosi na situaciju u kojoj jedan roditelj ostari, a bude potrebno uklanjati mokraću i druge nečisti. Tada ne treba osjećati nikakvu nelagodu zbog toga, niti pokazivati mrzovolju na licu. Roditelji su to sve radili onda kada je čovjek bio

dijete. Često su doživljavali te situacije. ***I ne podvikni na njih, i obraćaj im se riječima poštovanja punim. Budi prema njima pažljiv i ponizan i reci: "Gospodaru moj, smiluj im se."*** (Sura Isra, 23,24.) Nakon njihove smrti, moli da im bude oprošteno.

Dijete je obavezno da zna prava roditelja, dok su živi, i da zna što je prema njima dužan nakon njihove smrti. Poslije svakog namaza, treba da upućuje dovu da im bude oprošteno: ***Gospodaru moj, smiluj im se***, molit će za njihov oprost dok su živi, a i nakon njihove smrti. ***Oni su mene, kad sam bio dijete, njegovali!***, kao što su i oni prema meni bili milostivi i kao što su me njegovali dok nisam odrastao. Nagradi ih zbog toga oprostom.

Prenosi se da je jedan tabiin rekao: „Ko upućuje dovu za svoje roditelje, svaki dan pet puta, ispunio je svoju obavezu prema njima. Uzvišeni kaže: ***Budi zahvalan Meni i roditeljima svojim, Meni će se svi vratiti.*** Zahvala Allahu se izražava namazom svaki dan pet puta, a zahvalnost roditeljima se iskazuje upućivanjem dove za njih pet puta dnevno."

Allah kaže: ***Gospodar vaš dobro zna šta je u dušama vašim.*** On zna koliko nježnosti i poslušnosti roditeljima ima u vašim srcima. ***Ako budete poslušni*** i ponizni svojim roditeljima, zaslužujete da vas Allah nagradi zbog toga. A ako ne ispunite svoje obaveze prema roditeljima, onda se pokajte, jer ***Allah će doista oprostiti onima koji se kaju.*** (Sura Isra, 25.)

Kaže se da djeca prema roditeljima imaju deset obaveza: prva je da roditelja nahrane, ako je gladan. Druga je da ih odjenu, ako im je potrebna odjeća. Ovako se prenosi od Poslanika, s.a.v.s., kada tumači Allahove riječi: ***I prema njima se, na ovome svijetu, velikodušno ponašaj***' (Sura Lukman, 15.), da je rekao: *Velikodušno ponašanje je da ih se nahrani, kada su gladni, i da ih se obuče, kada nemaju odjeće.* Treća obaveza je da ih usluže, ako jednom od njih to zatreba. Četvrta je da se odazovu i poslušaju, ako jedno od njih pozove. Peta obaveza je poslušnost, ako im se nešto naredi, osim ako se radi o grijehu ili ogovaranju. Šesta je da s njima pričaju blago, a ne grubo i osorno. Sedma je da ne zovu roditelja imenom. Osma je da ih slijede. Deveta obaveza je da vole roditeljima ono što vole i sebi i da ne priželjkuju roditeljima ono što ne bi voljeli sebi. Deseta je da mole za njihov oprost, kada god mole za sebe. Uzvišeni Allah, kada govori o Nuhu, a.s., kaže: ***Gospodaru moj, oprosti meni i roditeljima mojim.*** (Sura Nuh, 28.) Slično je i kada govori o Ibrahimu, a.s.: ***Ti usliši molbu moju! Gospodaru naš, oprosti meni, i roditeljma mojim, i svim vjernicima – na Dan kad se bude polagao račun!*** (Sura Ibrahim, 40,41.)

Bilježi se da je jedan ashab rekao: „Ako čovjek ne uči dovu za svoje roditelje, bit će mu neugodan život. Može li ih zadovoljiti nakon njihove smrti?" Tada mu je rečeno: „Naravno da može, i to trima djelima: prvo treba da bude dobar sam po sebi, jer njima nije ništa draže od toga da im dijete bude dobro i čestito. Drugo je da čuva njihove rodbinske veze i njihove prijatelje. Treće je da moli za njihov oprost, moli za njih i da dijeli sadaku za njih."

Ala b. Abdurrahman prenosi od svoga oca, a on od Ebu Hurejre, r.a., da je Allahov poslanik, s.a.v.s., rekao: *Kada čovjek umre, prekinu se sva njegova djela,*

osim u tri slučaja: trajna sadaka, znanje od kojeg ima koristi i dobro dijete koje će moliti za oprost grijeha.

Vjerovjesnik, s.a.v.s., rekao je: *Nemoj prekidati odnose s onim s kim se pazio tvoj roditelj, pa da time ugasiš svoje svjetlo. Tvoja ljubav je uz one koje je volio tvoj otac.*

Priča se da je neki čovjek iz Benu Seleme došao Vjerovjesniku, s.a.v.s., i rekao: „Oboje roditelja su mi umrla. Postoji li nešto što je ostalo od mojih obaveza prema njima?" On mu odgovori: *Ima, traži da im se oprosti, podmiri njihove dugove, ukaži poštovanje njihovim prijateljima i održavaj vezu s onima s kojima se ne bi pazio da nije bilo njih.*

Allah, da je slavljen, najbolje zna.

OBAVEZE RODITELJA PREMA DJECI

Autor, svojim lancem prenosilaca, bilježi od Ebu Hurejre, r.a., da je Vjerovjesnik, s.a.v.s., rekao: *Prava djece kod roditelja su u trome: da im roditelji nadjenu lijepa imena, da ih poduče Knjizi kada počnu razumijevati govor i da ih ožene kada budu spremni za to.*

Prenosi se da je Omeru, r.a., došao neki čovjek sa sinom i rekao: „Moj sin mi nije pokoran i poslušan." Omer upita sina: „Zar se ne bojiš Allaha zbog svoje neposlušnosti roditelju? Ti si obavezan prema njemu to i to." Mladić kaza: „Vođo vjernika, da li sin ima ikakvih prava kod roditelja?" Omer odgovori: „Ima, a jedno od njih je da otac izabere čestitu majku svome sinu, kako ne bi sina vrijeđali zbog nje. Dalje, dužnost roditelja je da djetetu nadjene lijepo ime i da ga poduči Knjizi (znanju)." Sin reče: „Allaha mi, nije izabrao čestitu majku, ona je crnkinja koju je kupio za četiristo dirhema. Nije mi nadjenuo ni lijepo ime; ja se zovem Slijepi miš (Dža'l), a nije me naučio nijednom ajetu iz Allahove Knjige." Omer se okrenu ocu i reče: „Govoriš da ti je neposlušan, a ti si se ogriješio prema njemu prije nego što je on prema tebi. Odlazi od mene."

Fekih, da mu se Allah smiluje, rekao je: „Čuo sam od svoga oca da je Ebu Hafsu Jeskendiju, jednom od učenjaka Semerkanda, došao neki čovjek i požalio se: 'Sin me udario i nanio mi povredu.' Ovaj se začudi: 'Subhanallah, zar da sin udari oca?' Čovjek odgovori: 'Jeste, udario me i povrijedio.' 'A da li si ga podučio ponašanju i znanju?' 'Nisam', odgovori pridošlica. 'Da li si ga podučio Kur'anu?' 'Nisam', odgovori čovjek. 'A čime se on bavi?' 'Zemljoradnjom.' 'Znaš li zbog čega te udario?' 'Ne znam.' 'Možda je, kada je krenuo u njivu, uzjahao magarca, potjerao volove, a pas je išao za njima. Pošto nije znao Kur'ana, počeo je pjevati. Ti si mu se isprriječio i on je pomislio da si krava, pa te udario. Zahvali Allahu što te nije usmrtio.'"

Sabit Bennani prenio je događaj: „Priča se da je neki čovjek udario svoga oca, na nekom mjestu. Pitali su ga što je to. Njegov otac je rekao: 'Pustite ga na miru. I ja sam svoga oca udario na ovom mjestu, pa mi je dato da i mene moj sin tu udari. Ovo mi je plaća za moj postupak i nemojte ga grditi.'"

Jedan mudrac je rekao: „Ko nije poslušan svojim roditeljima, neće imati sreće s potomcima. Ko se ne savjetuje ni sa kim, neće ostvariti ono što želi. Ko nije nježan prema svojoj supruzi, neće imati slasti u životu."

Ša'bi prenosi da je Vjerovjesnik, s.a.v.s., rekao: *Allah se smilovao roditelju koji pomaže svome djetetu da mu bude poslušno. Neće mu narediti nešto čije bi izvršenje ono moglo odbiti.*

Prenosi se da neki dobri čovjek nije naređivao svome sinu ništa. Ako bi mu trebalo nešto, tražio je to od drugog. Pitali su ga za razlog takva postupanja, pa je rekao: „Bojim se da će mi, ako mu naredim da nešto uradi, odbiti poslušnost i tako zaslužiti Džehennem, a ja ne mogu spaliti i pržiti svog sina."

Od Halefa b. Ejjuba se bilježi da je slično postupio. Fudajl b. Ijad je rekao: „Potpuna ljudskost i čovječnost je kod onog čovjeka koji je poslušan i dobrostiv svojim roditeljima, koji održava rodbinske veze i koji pazi svoje prijatelje i ukazuje im počasti; koji se lijepo ponaša sa svojim bračnim drugom, djecom i slugama; koji čuva svoju vjeru, unaprjeđuje svoj imetak i dijeli njegov višak; koji čuva svoj jezik i boravi u svojoj kući (znači, koji je predan u svom poslu i ne druži se sa besposličarima).“

Prenosi se od Allahova poslanika, s.a.v.s., da je rekao: *Ljudsku sreću čine dobra i čestita supruga, poslušna i čestita djeca, društvo dobrih ljudi i izvor prihoda u mjestu življenja.*

Jezid Rekaši prenosi od Enesa b. Malika, r.a., da je rekao: „Za sedam djela nagrada dolazi i nakon smrti čovjeka. Graditelj džamije ima nagradu dokle god iko klanja u toj džamiji. Nagradu ima onaj koji ukoriti rijeku, dokle god bude kroz to korito tekla rijeka i dokle god se bude njome koristilo. Ko napiše mushaf krasopisom ima nagradu sve dok iko bude učio iz njega. Ko iskopa bunar pitke vode, dokle god se bude koristilo njime, imat će nagradu. Ko posadi neku sadnicu, imat će nagradu sve dok se ljudi, ptice ili životinje budu koristili plodovima tog drveta. Tako je i s onim koji ostavi neko znanje iza sebe, koji ostavi dijete koje će tražiti oprost njegovih grijeha i upućivati dovu nakon njegove smrti. To znači: ako je dijete dobro i ako ga je otac podučio Kur'anu i znanju, imat će nagradu od toga, a da se djetetu ne umanji od njegove nagrade. Ako otac nije podučio svoje dijete Kur'anu, nego ga je naučio griješenju, onda će imati kaznu, a da se kazna ne umanjuje njegovom djetetu.“

Prenosi se od Ebu Hurejre, r.a., da je Vjerovjesnik, s.a.v.s., rekao: *Kada čovjek umre, prekinu se njegova djela, osim u tri slučaja: trajna sadaka, znanje kojim će se ljudi koristiti i dobro dijete koje će se moliti za njega i tražiti dobro svom roditelju.*

ODRŽAVANJE RODBINSKIH VEZA

Autor, svojim lancem prenosilaca, bilježi od Ebu Ejjuba, r.a., da je rekao: „Neki beduin prepriječio je put Vjerovjesniku, s.a.v.s., uzeo povodac njegove deve i rekao: 'Allahov poslaniče, kaži mi šta će me približiti Džennetu, a udaljiti od Džehennema.' Poslanik, s.a.v.s., odgovori: *Budi pokoran Allahu i ne pripisuj Mu ništa. Klanjaj namaz, daji zekat i održavaj rodbinske veze.*"

Svojim lancem prenosilaca, također, bilježi od Abdullaha b. Ebi Evfa da je rekao: „Sjedili smo s Allahovim Poslanikom, s.a.v.s., uoči Dana Arefata, kada je rekao: *Neka ne sjedi sa mnom niko ko ne održava rodbinske veze. Neka odmah ustane.* Niko nije ustao osim jednog čovjeka koji je sjedio na kraju društva. Nije prošlo puno vremena, a taj se čovjek vratio i Poslanik, s.a.v.s., upita ga: *Zašto si ti jedini ustao?* Čovjek reče: 'Allahov Vjerovjesniče, čuo sam što si rekao. Otišao sam svojoj tetki po majci, koja je bila prekinula bilo kakvu vezu sa mnom. Pitala me: 'Zašto si došao? Ovo nije tvoje uobičajeno vrijeme posjete.' Prenio sam joj ono što sam čuo od tebe i ona je zatražila da mi se oproste grijesi, a i ja sam molio za oprost njenih grijeha.' Vjerovjesnik, s.a.v.s., na to reče: *Dobro si postupio. Milost neće biti spuštena na one ljude među kojima je neko ko ne održava rodbinske veze.*"

Fekih, da mu se Allah smiluje, rekao je: „U ovoj predaji je potvrda da je prekidanje rodbinske veze veliki grijeh, jer on sprječava da se milost spusti na čovjeka i na društvo s kojima sijeli. Obaveza svakog muslimana je da se pokaje od prekidanja rodbinskih veza, da zamoli Allaha da mu oprosti i da uspostavi prekinute odnose s rodbinom. Vjerovjesnik, s.a.v.s., u prvoj predaji je ukazao na to da rodbinska veza približava čovjeka Allahovoj milosti i da ga udaljava od Džehennema.

Prenosi se da je Poslanik, s.a.v.s., rekao: *Nema dobrog djela za koje nagrada prije stiže od održavanja rodbinske veze, niti ima grijeha koji zavrjeđuje da Allah požuri kazniti njegova počinioca, pored ahiretske kazne, od nemorala i prijekida rodbinskih veza.*

Autor, svojim lancem prenosilaca, bilježi od Amra b. Šu'ajba, on od svoga oca, a ovaj od svoga da je rekao: „Neki čovjek je došao Vjerovjesniku, s.a.v.s., i rekao: 'Imam rodbine koju obilazim, a oni ne žele da održavaju vezu sa mnom. Ja njima praštam, a oni su nepravedni prema meni. Činim im dobro, a oni meni nanose štetu. Da li da im vratim istom mjerom?' Vjerovjesnik, s.a.v.s., reče: *Ne, tada biste svi bili jednaki. Ti se potrudi da budeš bolji i održavaj vezu s njima. Sve dok budeš takav, imat ćeš pomoć od Allaha.*"

Kažu: „Tri osobine krase džennetlije i mogu se naći samo kod plemenitog čovjeka: dobročinstvo prema nekome ko to nije zaslužio, praštanje onome ko je uvrijedio i davanje dobra i stremljenje za društvom nekoga ko ne uzvraća."

Autor, svojim lancem prenosilaca, bilježi od Dahhaka b. Muzahima da je, o Allahovim riječima ***Allah je dokidao šta je htio, a ostavljao šta je htio*** (Sura Ra'd,

39.), rekao: „Čovjeka kojem od života ostanu još tri dana, a koji je održavao rodbinske veze, Allah će poživiti još trideset godina. Čovjeku, pak, koji prekine rodbinske veze, a od života mu ostane još trideset godina, Allah će skratiti život na tri dana."

Sevban prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: *Sudbinu ne može odgoditi ništa osim dove, a život ne može produžiti ništa osim dobročinstva. Čovjeku će biti uskraćena opskrba zbog grijeha koji je počinio.*

Od Ibn Omera, r.a., bilježi se da je rekao: „Onome koji se boji svog Gospodara i održava rodbinske veze, produžit će se život, povećati imetak i bit će drag svojim bližnjim."

Fekih, da mu se Allah smiluje, rekao je: „Postoji razilaženje u pitanju produženja životnog vijeka. Jedni predaju tumače doslovno: onome ko održava rodbinske veze bit će produžen život.

Drugi kažu: 'Neće se pomjeriti njegov određeni smrtni čas, jer Allah kaže: ***I kad dođe njegov kraj, neće ga moći ni za tren jedan ni odložiti ni ubrzati.*** (Sura A'raf, 34.)' Oni smatraju da se povećanjem životne dobi misli na pisanje nagrade i nakon smrti, što je isto kao da je još uvijek živ."

Seid prenosi od Katade da je rekao: „Čuli smo da je Vjerovjesnik, s.a.v.s., rekao: *Bojte se Allaha i održavajte rodbinske veze, jer to će vam produžiti vijek na dunjaluku i bit će vam veliko dobro na Ahiretu.*

Govorilo se: „Ako imaš rođaka kojem nisi otišao i kojem nisi dao ništa od svoga imetka, prekinuo si odnose s njim."

U jednoj od objava (suhufa) stoji: „Čovječe, održavaj rodbinsku vezu svojim imetkom. Ako nemaš imetka ili ga imaš malo, onda idi pješke i obiđi rodbinu."

Vjerovjesnik, s.a.v.s., rekao je: *Održavajte rodbinsku vezu makar selamom.*

Mejmun b. Mihran je rekao: „Tri obaveze su zajedničke i prema vjerniku i prema nevjerniku. Ako si nekome nešto obećao i zagarantirao, onda to i ispoštuj, bez obzira na to da li je taj neko musliman ili nevjernik. Obaveza je data Allahu. Ako postoji rodbinska veza između tebe i nekoga, održavaj je, svejedno da li ti je rođak musliman ili nevjernik. Ko ti nešto povjeri, ispoštuj to povjerenje, svejedno da li je on musliman ili nevjernik."

Ka'b Ahbar je rekao: „Tako mi Onoga Koji je učinio da se more rastavi pred Musaom, a.s., i Israelićanima, u Tevratu stoji: 'Boj se svoga Gospodara, čini dobročinstvo svojim roditeljima i održavaj rodbinske veze, produžit će ti se životni vijek, olakšat će ti se dobro i udaljit će se tegobe od tebe.'"

Uzvišeni Allah naređuje održavanje rodbinskih veza, riječima: ***I Allaha se bojte – s imenom čijim jedni druge molite – i rodbinske veze ne kidajte*** (Sura Nisa, 1.). Bojte se Allaha, od Kojeg tražite podmirenje potreba, i čuvajte rodbinske veze i ne prekidajte ih. U drugom ajetu kaže: ***Daj bližnjem svome pravo njegovo*** (Sura Isra, 26.). Daj mu njegovo pravo koje ima u održavanju veza i činjenju dobročinstva. U drugom ajetu kaže: ***Allah zahtijeva da se svačije pravo poštuje, dobro čini i da se bližnjima udjeljuje.*** On naređuje da se samo Allah obožava i da se svjedoči da nema drugog boga osim Allaha, da se ljudima dobro čini i da im se

prašta. Naređuje da se s rođacima održava rodbinska veza. Naređuje tri djela i zabranjuje tri: ***A razvrat i sve što je odvratno i nasilje zabranjuje***; te grijehe, ono što je nepoznato Šerijatom kao dozvoljeno, i da se drugom čini nepravda. ***Da pouku primite, On vas savjetuje.*** (Sura Nahl, 90.) Naređuje vam ove stvari i zabranjuje ove tri, kako biste pouku uzeli i kako biste ih prakticirali.

Bilježi se od Osmana b. Maz'una, r.a., da je rekao: „Poslanik, s.a.v.s., bio mi je prijatelj i primio sam islam zato što sam ga se stidio. Pozvao me Allahu i ja sam primio islam, iako se vjerovanje nije bilo ukorijenilo u mome srcu. Sjedio sam jednom kod njega i pričali smo. Odjednom se okrenuo od mene, kao da s nekim drugim priča. Potom se povratio meni i rekao: *Džibril mi je došao i proučio ovaj ajet:* ***Allah zahtijeva da se svačije pravo poštuje, dobro čini i da se bližnjima udjeljuje, a razvrat i sve što je odvratno i nasilje zabranjuje; da pouku primite, On vas savjetuje.*** Obradovao sam se tome i vjerovanje se ustabililo u srcu. Ustao sam od njega, otišao njegovom amidži Ebu Talibu i rekao mu: Bio sam kod tvog bratića i objavljen mu je ovaj ajet. Ebu Talib mi kaza: 'Slijedite Muhammeda, uspjet ćete i bit ćete na pravom putu. Allaha mi, moj bratić preporučuje najbolje moralne osobine. Ako je iskren, a i neiskren, pozvat će vas samo dobru.' Ovu izjavu je čuo Vjerovjesnik, s.a.v.s., i ponadao se da će mu amidža primiti islam. Došao mu je i pozvao ga u islam, ali je ovaj odbio i onda je objavljen ajet: ***Ti, doista, ne možeš uputiti na Pravi put onoga koga ti želiš uputiti – Allah ukazuje na Pravi put onome kome On hoće*** (Sura Kasas, 56.)"

Uzvišeni Allah u ovom ajetu spominje rodbinsku vezu, a u drugom ajetu kaže: ***Zar i vi ne biste, kada bi se vlasti dočepali, nered na Zemlji činili i rodbinske veze kidali?! To su oni koje je Allah prokleo i gluhim i slijepim ih učinio.*** (Sura Muhammed, 22,23.) Ovdje se misli na one koji prekidaju rodbinske veze.

Kažu da je Allah, kada je stvorio rodbinsku vezu, rekao: „Ja sam Milostivi, a ti si rodbinska veza (rahm), pa ću prekinuti vezu s onim ko te ne poštuje i čuvat ću onoga ko tebe čuva."

Navodi se da je rodbinska veza vezana za Arš i da danonoćno doziva: „Gospodaru, čuvaj onoga ko mene čuva radi Tebe i zanemari onoga ko je mene zanemario."

Hasan Basri je rekao: „Kada ljudi budu pokazivali znanje, a zanemarivali praksu, kada budu riječima pokazivali ljubav, a mrzili se srcima i kada budu prekidali rodbinske veze, Allah će ih prokleti i učiniti ih gluhim i slijepim."

Autor, svojim lancem prenosilaca, bilježi od Jehjaa b. Selima da je rekao: „Kod nas, u Mekki, živio je jedan čovjek iz Horosana. Bio je dobar i čestit i ljudi su kod njega ostavljali svoje stvari na čuvanje. Neki čovjek je došao kod njega i povjerio mu deset hiljada dinara na čuvanje, a onda otišao svojim poslom. Kada se vratio u Mekku, saznao je da je čovjek iz Horosana umro. Pitao je njegovu suprugu i djecu za svoj novac, ali mu oni nisu znali ništa reći. Čovjek se obratio učenjacima Mekke, kojih nije bilo malo, riječima: 'Ostavio sam kod toga i toga deset hiljada dinara. On je umro i ja sam pitao za novac njegove ukućane, ali oni ništa ne znaju o tome. Što mi savjetujete?' Ovi su mu odgovorili: 'Nadamo se da je Horosanin

džennetlija. Kada prođe trećina ili polovina noći, otiđi do Zemzema, nagni se nad njega i zovni: 'O ti, ja sam onaj koji ti je povjerio novac na čuvanje.'' Čovjek je tako radio tri noći, ali mu niko nije odgovarao. Ponovo je otišao učenjacima i prenio im što se zbilo. Oni mu rekoše: 'Svi smo od Allaha i Njemu se vraćamo. Bojimo se da je tvoj prijatelj džehennemlija. Otiđi u Jemen. Tamo ima jedna dolina koja se zove Berhut. U njoj ima jedan bunar. Nagni se nad njim i kada prođe trećina ili polovina noći, pozovi: 'O ti, ja sam ti povjerio novac na čuvanje.' Poslušao ih je i otišao. Čim je prvi put zovnuo, Horosanin mu je odgovorio. Čovjek mu se obrati: 'Nesretniče, šta te je tu dovelo, a smatran si dobrim čovjekom?' Ovaj odgovori: 'Imam rođake u Horosanu s kojima nisam imao kontakta sve do smrti, pa me Allah zbog toga stavio na ovo mjesto. Tvoj novac je netaknut. Nisam ni svog sina obavijestio o tome i zakopao sam ga u tu i tu kuću. Reci mom sinu i on će te uvesti u tu kuću. Otiđi i iskopaj što je tvoje.' Čovjek je otišao i uradio kako mu je rečeno i našao svoj novac."

Fekih, da mu se Allah smiluje, rekao je: „Ako čovjek živi blizu svojih rođaka, obavezan je da održava vezu s njima i da to izražava poklonima i posjetom. Ako nije u stanju da održava vezu poklonima, neka to radi posjećujući ih i pomažući im u poslu, kada im pomoć zatreba. Ako je daleko od njih, onda neka vezu održava dopisujući se s njima. Ako je u stanju da ih posjeti, onda je posjeta bolja."

Znaj da u očuvanju rodbinske veze ima deset dobrih i pohvalnih blagodati. Prvo je da je u tome Allahovo zadovoljstvo, jer On naređuje očuvanje rodbinske veze. Drugo je da će čovjek obradovati svoje rođake. Prenosi se u jednoj predaji: „Najbolje djelo je obradovati vjernika." Treće, u tome je radost melekima, jer se oni raduju održavanju rodbinskih veza. Četvrto, muslimani takvog spominju po lijepom. Peto, time se rastužuje i zabrinjava Iblis, da je proklet. Šesto, produžuje se životni vijek održavaocu tih veza. Sedmo, povećava se opskrba. Osmo je radovanje mrtvih, jer se mrtvi preci raduju održavanju rodbinskih veza. Deveto, povećavaju se ljubav i bliskost. Kada se desi neko veselje ili žalost, rođaci se okupljaju i potpomažu, pa tako i ljubav produbljuju. Deseto, povećava se nagrada nakon smrti, jer rođaci, koje je obilazio, upućuju dove za njega, kada god spomenu njegovo dobročinstvo prema njima.

Enes b. Malik, r.a., rekao je: „Trojica će biti u hladovini Arša na Kijametskom danu: onome koji je održavao rodbinske veze će se produžiti životni vijek, proširiti opskrba i kabur; žena koja je ostala poslije čovjeka i brinula se o siročadima, pa ih othranila i oni se osamostalili, ili joj pomrli; i čovjek koji je spremio hranu, a onda za sofru pozvao siročad i nevoljnike."

Hasan prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: *Čovjek ne načini dva koraka koja su draža Allahu od koraka da bi se obavio propisani namaz i koraka da bi se posjetila rodbina.*

Navodi se da se za pet djela, koja se ustrajno čine, povećavaju dobra i nagrada pa budu velika kao planina i Allah povećava opskrbu. Prvo je ustrajavanje u dijeljenju sadake, bilo malo ili puno. Drugo je održavanje rodbinske veze, malo ili

puno. Treće je ustrajavanje u džihadu na Allahovom putu. Četvrto je ustrajavanje u abdestu, ali bez pretjerivanja u trošenju vode i peto je poslušnost roditeljima i ustrajavanje u tome.

A Allah najbolje zna.

PRAVO KOMŠIJE

Autor, svojim lancem prenosilaca, bilježi od Abdullaha b. Amra b. Asa, r.a., da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: *Sedmericu Allah neće pogledati na Kijametskom danu, neće ih očistiti i reći će im: „Uđite u Džehennem s ostalima koji će u njega ući." To su: homoseksualci (i jedan i drugi), onaj što se oženio svojom rukom (ko onaniše, masturbira), ko ima snošaj sa životinjama, koji ima snošaj sa ženom u analni otvor, koji je oženjen istovremeno ženom i njenom kćerkom, koji učini blud s komšijinom suprugom i sedmi je onaj koji uznemirava svog komšiju, pa ga ljudi proklinju, osim ako se pokaje na uslovljeni način.*

Svojim lancem prenosilaca, autor bilježi od Ibn Mes'uda, r.a., da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: *Tako mi Onoga Koji upravlja mojim životom, čovjek neće biti siguran sve dok ljudi ne budu sigurni od njegova srca, jezika i ruke. Neće čovjek biti pravi vjernik sve dok njegov komšija ne bude siguran od njegovih spletki i neprijateljstva.* Mi smo upitali: „Allahov Poslaniče, kakve su to spletke i neprijateljstva?" On reče: *Varanje i nanošenje nepravde.*

Svojim lancem prenosilaca, on bilježi od Seida b. Musejjiba da je Vjerovjesnik, s.a.v.s., rekao: *Svetost i nepovredivost komšije kod čovjeka je kao svetost i nepovredivost vlastite majke.*

Svojim lancem prenosilaca, autor bilježi od Mudžahida da je Abdullah b. Amr b. As, r.a., rekao svom sluzi: „Zakolji ovcu i odnesi mesa našem komšiji židovu." Neko vrijeme je pričao, a onda je rekao: „Momak, kada zakolješ ovcu, odnesi mesa i našem komšiji židovu." Momak mu reče: „Više si nam dotužio sa tim židovom." On mu kaza: „Nesretniče, Vjerovjesnik, s.a.v.s., nam je toliko savjetovao i ukazivao pažnju na odnos prema komšiji da smo mislili da će komšija nasljeđivati komšiju."

Svojim lancem prenosilaca, on bilježi od Ebu Šurejha Ka'bija da je Vjerovjesnik, s.a.v.s., rekao: *Ko vjeruje u Allaha i u Sudnji dan neka govori dobro ili neka šuti. Ko vjeruje u Allaha i u Sudnji dan neka pazi svoga komšiju. Ko vjeruje u Allaha i u Sudnji dan neka ugosti gosta. Obaveza je dan i noć, a gostoprimstvo je tri dana i tri noći. Sve preko toga je sadaka.*

Svojim lancem prenosilaca, autor bilježi od Hasana Basrija da je rekao: „Pitali su: 'Allahov Poslaniče, kakva je obaveza komšije prema komšiji?' On je rekao: *Ako zatraži zajam od tebe, da mu pozajmiš. Ako te pozove, da mu se odazoveš. Ako se razboli, da ga obiđeš. Ako zatraži da mu pomogneš, pomozi mu. Ako ga zadesi neka nevolja, da mu izraziš saučešće, a ako ga zadesi neko dobro, da mu čestitaš na tome. I ako umre, da mu prisustvuješ dženazi. Ako je odsutan, da mu pripaziš na kuću i porodicu i da ga ne uznemiravaš mirisima iz svoje kuhinje, osim ako ćeš i njemu pokloniti.* U drugoj predaji je ovome dodano: *Deseto je da ne gradiš višu zgradu od njegove, osim uz njegov pristanak i zadovoljstvo.*

Ebu Hurejre, r.a., prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: *Džibril mi je toliko ukazivao na pažnju prema komšiji da sam pomislio da će komšija nasljeđivati komšiju.*

Ebu Hurejre, r.a., prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: *Ebu Hurejre, ustručavaj se sumnjivih stvari da ne počiniš haram i bit ćeš najpobožniji čovjek. Budi zadovoljan onim što imaš i bit ćeš najzahvalniji. Želi ljudima ono što želiš sebi i bit ćeš vjernik. Budi dobar prema onome ko ti je u komšiluku i bit ćeš musliman. Smanji smijeh, jer pretjeran smijeh umrtvljuje srce.*

Uzvišeni Allah kaže: ***I Allahu se klanjajte i nikoga Njemu ravnim ne smatrajte! Allaha Jedinog obožavajte i robujte Mu i ne pripisujte Mu druga. A roditeljima dobročinstvo činite,*** na najbolji mogući način, ***i rođacima, i siročadi, i siromasima***, rođacima tako što ćete održavati vezu s njima, noseći im poklone; siročadima i siromasima, dijeleći im sadaku i lijepu riječ; ***i komšijama, bližnjim, i komšijama daljnjim*** (Sura Nisa, 36.), putnicima namjernicima i komšijama rođacima, i komšijama s kojima nisi u rodbinskoj vezi.

Prenosi se da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: *Tri su vrste komšija: ima ih koji imaju trostruko pravo, onih koji imaju dva prava i onih koji imaju jedno pravo. Trostruko pravo imaju one komšije koji su ti i rođaci i muslimani. Dva prava ima komšija musliman, a jedno pravo ima komšija nemusliman.* Znači, komšija rođak i musliman ima trostruko pravo: pravo rodbinstva, pravo islama i pravo komšiluka. Komšija musliman ima pravo komšiluka i pravo islama, a nemusliman ima pravo komšiluka. Potrebno je priznati i uvažiti komšiluk, makar se radilo i o nemuslimanu.

Ebu Zerr Gaffari, r.a., rekao je: „Moj prijatelj Muhammed, s.a.v.s., oporučio mi je troje. Rekao mi je: *Slušaj i pokoravaj se, makar ti zapovijedao rob odsječenog nosa. Kada praviš jelo, napravi veću količinu, pa pogledaj komšije i njima odnesi od toga što si spravio i klanjaj namaz u njegovo vrijeme.*

Rečeno je: „Bit će oprošteno čovjeku koji ima trojicu komšija i svi trojica su zadovoljni njime."

Prenosi se da se neki čovjek žalio Poslaniku, s.a.v.s., na komšiju, pa mu je Poslanik, s.a.v.s., rekao: *Nemoj ti njega uznemiravati i podnosi njegove uvrede, a smrt će vas rastaviti.*

Hasan Basri je rekao: „Nije dobar komšijski odnos ne vrijeđati i ne uznemiravati komšiju, nego je dobar komšiluk podnositi uvrede komšije."

Amr b. As, r.a., rekao je: „Nije održavanje rodbinske veze uzvraćanje posjete i prekidanje s onim koji je sam prekinuo tu vezu. To je vraćanje istom mjerom. Održava rodbinsku vezu onaj koji posjećuje onoga što je njemu uskratio posjetu i koji je blag prema onome koji je prema njemu bio grub. Nije blag onaj koji je blag prema ljudima, dok su oni blagi prema njemu, pa, kada ga zanemare, zanemari i on njih. To je vraćanje istom mjerom. Blag je onaj koji je blag i kada se blago prema njemu, a i kada se grubo, a on je i dalje blag i prašta."

Fekih, da mu se Allah smiluje, rekao je: „Musliman treba da otrpi komšijske uvrede i da ne vrijeđa i ne uznemirava komšiju, tako da ovaj bude

siguran od njega. Sigurnost komšije se ogleda u sigurnosti od ruke, jezika i od stidnoga dijela tijela. Sigurnost od jezika se manifestira u tome da ne priča nešto što bi prekinuo kada bi naišao komšija, ili zbog čega bi se postidio, kada bi to došlo do komšije. Sigurnost od ruke je u situaciji u kojoj bi komšija, naprimjer, bio na pijaci, svratio do njega, pa zaboravio ono što je kupio i kazao: 'Te namirnice su sigurne kao da su i u mojoj kući.' Sigurnost od stidnog mjesta je u situaciji u kojoj bi, naprimjer, čovjek otišao na put, pa čuo da mu je komšija došao u kuću, i bio radostan zbog toga, siguran da se neće ništa ružno desiti."

Prenosi se da je Ibn Abbas, r.a., rekao: „Tri su moralne osobine bile pohvalne u predislamsko doba, a muslimani su najpreči da ih imaju. Prvo, kada bi im došao gost, trudili su se da ga dočekaju i ugoste na najbolji način. Drugo, kada bi neko od njih imao ostarjelu ženu, ne bi se razvodio od nje, nego bi je ostavio kod sebe, bojeći se da se ne napati. Treće, kada bi neki komšija zapao u dugove ili neku drugu nevolju, trudili bi se da mu pomognu izmiriti dugove i da prevaziđe teškoću u kojoj je."

Enes b. Malik, r.a., prenosi da je Poslanik, s.a.v.s., rekao: *Komšija će se držati za komšiju na Kijametskom danu i govoriti: „Gospodaru, mom komšiji si dao obilje, a meni si uskratio. Jučer sam bio gladan, a on sit. Pitaj ga zašto je zatvorio vrata preda mnom i uskratio mi od obilja koje si mu dao?"*

Bilježi se da je Sufjan Sevri rekao: „Deset je obilježja sebičnosti i samoživosti. Prvo je da čovjek ili žena mole za sebe, a ne i za roditelje i vjernike. Drugo je da čovjek uči Kur'an, a dnevno ne prouči ni stotinu ajeta. Treće je da čovjek uđe u džamiju i izađe iz nje, a ne klanja dva rekata u njoj. Četvrto je da prođe pored mezarja, a ne poselami umrle i ne uputi dovu za njih. Peto je da čovjek dođe u grad petkom i ode iz njega, a ne klanja džumu-namaz. Šesto je da čovjek ili žena, kojima dođe u posjetu učenjak i napusti ih, ne nauče nešto od njega. Sedmo je da dvojica saputnika ne upitaju jedan drugog za ime. Osmo je da čovjek bude pozvan u goste, a ne odazove se pozivu. Deveto je da mladić traći mladost u besposlici, ne tražeći znanje i naukovanje. I deseto je da sit čovjek svom gladnom komšiji ne dadne ništa od onog što jede."

Fekih, da mu se Allah smiluje, rekao je: „Pravi komšija se ogleda u četirima vrlinama: da počasti komšiju onim što ima u kući, da ne žudi za onim što on posjeduje, da ga ne vrijeđa i uznemirava i da otrpi njegove uvrede."

ODVRAĆANJE OD ALKOHOLNIH PIĆA

Autor, svojim lancem prenosilaca, bilježi da je Ibn Omer, r.a., rekao: „Notorni alkoholičar će biti doveden na Kijametskom danu potamnjelog lica, iskolačenih očiju i jezika opruženog do prsa. Iz usta će mu curiti pljuvačka i svi će osjećati gađenje prema njemu, zbog odvratnog smrada, koji će se širiti od njega. Nemojte pozdravljati alkoholičare, nemojte ih obilaziti, kada se razbole, niti im klanjajte dženazu kada umru."

Mesruk je rekao: „Alkoholičar je kao i obožavalac kipova. On je kao obožavalac Lata i Uzata, ako smatra dozvoljenim pijenje alkoholnih pića."

Ka'b Ahbar je rekao: „Draže mi je da popijem lončić žeravice, nego lončić alkoholnog pića".

Autor, svojim lancem prenosilaca, bilježi od Ibn Omera, r.a., da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: *Sve što opija je alkohol, a svaki opijat je zabranjen (haram). Ko pije alkoholno piće na dunjaluku i umre kao notorni alkoholičar, ne kajući se zbog toga, neće ni okusiti vina, koje ne opija na Ahiretu.*

Fekih, da mu se Allah smiluje, rekao je: „Vjerovjesnik, s.a.v.s., kazuje nam da je sve što opija zabranjeno; svejedno da li je do toga došlo vrijenjem ili ne. Ovo je kao predaja od Džabira b. Abdullaha, r.a., u kojoj stoji da je Poslanik, s.a.v.s., rekao: *Ono od čega se opija u velikim količinama, i u najmanjim količanama je haram.* U drugoj predaji stoji: *Onoga što opija mjericom i gutljaj je haram.*"

Fekih, da mu se Allah smiluje, rekao je: „Ko pije prokuhano vino ima veći grijeh od onoga koji pije neprokuhano. Ovaj drugi je griješnik, a za onoga koji ga pije prokuhanog se bojati da je nevjernik. To je zato što onaj koji pije vino zna da pije haram, dok onaj što pije prokuhano, također, pije haram, a smatra ga halalom. Svi muslimani znaju da je pijenje opijata haram, i u malim i u velikim količinama. Ko smatra dozvoljenim nešto oko čega postoji jedinstven stav da je zabranjeno nevjernik je.

Autor, svojim lancem prenosilaca, bilježi od Osmana b. Affana, r.a., da je u jednom govoru rekao: „Ljudi, čuvajte se alkohola, jer je on izvor svakog zla i grijeha. U prijašnjim narodima je bio jedan pobožnjak koji je često išao u bogomolju. Jednom ga je srela nemoralna žena i zapovidila je svojoj sluškinji da ga uvede u kuću. Zaključala je vrata za njim. Uz sebe je imala vrč alkohola i dijete. Rekla mu je: 'Nećeš izaći iz kuće dok ne popiješ čašu alkohola, imadneš snošaj sa mnom ili ubiješ ovo dijete. U protivnom ću vrištati. Reći ću da si nasilno provalio u moju kuću. Da li ćeš naći ikoga da ti povjeruje?' Čovjek je tada klonuo i rekao: 'Blud ne želim, a ni život oduzeti nekome neću.' Uzeo je alkohol i popio. Onda je rekao da mu se naspe još jedna čaša. Allaha mi, nije prošlo puno vremena, a on je obljubio ženu i ubio dijete." Osman nastavlja: „Izbjegavajte alkohol; on je izvor svakoga zla. Allaha mi, ne mogu se sastati vjerovanje i alkohol u srcu čovjeka, a da

jedno ne otjera ono drugo." Alkoholičar, kada se napije, izgovori nešto čime izlazi iz vjere. Na to se navikne njegov jezik i bojati se da će ta riječ, koja izvodi iz vjere, izaći i na samrti, pa će dunjaluk napustiti kao nevjernik i tako zaslužiti Džehennem. Najčešće čovjek ostaje bez vjere na samrti, a sve to zbog grijeha koje je činio u životu. Poslije toga će se gorko kajati.

Dahhak je rekao: „Ko umre kao notorni alkoholičar, na Kijametskom danu će biti proživljen pijan."

Seid prenosi od Katade da je rekao: „Čuli smo da je Vjerovjesnik, s.a.v.s., rekao: *Četverica neće osjetiti džennetskog mirisa, a njegov miris se osjeti na daljini od petsto godina: škrtac, onaj koji prigovara na poklonu i učinjenoj usluzi, notorni alkoholičar i neposlušnik roditeljima.*"

Ibn Mes'ud, r.a., rekao je: „U pogledu alkoholnih pića, deseterica su prokleti: onaj koji ga cijedi, onaj kome se cijedi, onaj koji ga pije, koji ga toči, koji ga nosi i kome se nosi, ko njime trguje i gdje se prodaje, koji ga prodaje i koji ga kupuje i onaj koji sadi sadnice iz čijih se plodova proizvodi."

U jednoj predaji stoji da je Poslanik, s.a.v.s., rekao: *Na Kijametskom danu će alkoholičar izaći iz svog kabura s gorim smradom nego što je smrad lešine. Na vratu će mu biti okačena čaša, a u ruci će imati vrč. Između njegovih mesa i kože će biti zmije i škorpije. Na nogama će imati vatrenu obuću, od koje će mu ključati mozak. Njegov kabur će biti jedna od džehennemskih jama, a u Džehennemu će biti sapatnik faraonu i Hamanu.*

Aiša, r.a., prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: *Ko nahrani alkoholičara jednim zalogajem, Allah će dati da mu tijelo napadne zmija i škorpija (u kaburu), a ko podmiri jednu njegovu potrebu potpomogao je rušenje islama. Ko mu dadne pozajmicu, pomogao je ubistvo vjernika. Ko s njim sjedi, Allah će ga proživjeti na Kijametskom danu slijepog i bez ikakvog opravdanja. Nemojte udavati kćeri za onoga koji pije alkoholna pića. Ako se alkoholičar razboli, nemojte ga obilaziti. Ako nešto posvjedoči, nemojte primati njegovo svjedočenje. Tako mi Onoga Koji me poslao s Istinom kao vjerovjesnika, svaki alkoholičar je proklet i u Tevratu, i u Indžilu, i u Zeburu, i u Kur'anu. Ko pije alkohol zanijekao je sve što je Allah objavio Svojim vjerovjesnicima. Dozvoliti alkohol može samo nevjernik. Onaj koji to učini, ja s njim nemam ništa, ni na dunjaluku ni na Ahiretu.*

Od Ataa b. Jesara se prenosi da je neki čovjek pitao Ka'ba Ahbara: „Da li je alkohol zabranjen u Tevratu?" On mu reče: Jeste. Ajet: ***O vjernici, vino i kocka i kumiri i strjelice za gatanje su odvratne stvari, šejtanovo djelo; zato se toga klonite da biste postigli što želite*** (Sura Maida, 90.) zapisan je u Tevratu. Objavljujemo istinu da bi potrali laž i neistinu, da bi njome potrali igru, svirku i alkohol. Teško se onome ko ga pije. Allah se kune Svojom Veličinom i Veličanstvenošću da će onoga ko ga je pio na dunjaluku ožedniti i ižedniti na Ahiretu. Ko ga ostavi nakon zabrane, njega će napojiti iz čistih riznica vinom koje ne opija." Pitali su: „A kakve su čiste riznice?" On reče: „Allah je čist, a Njegova riznica je Džennet."

Fekih, da mu se Allah smiluje, rekao je: „Dobro se čuvaj alkohola. U njemu je deset pokuđenih svojstava.

Prvo, kada se opije alkoholom, čovjek postaje kao luđak – djeca ga ismijavaju, a razumni preziru, kako se bilježi od Ibn Ebi Dun-jaa: 'Vidio sam pijanicu u jednoj bagdadskoj uličici, kako mokri i maže se mokraćom govoreći: 'Allahu moj, učini me od onih koji se kaju i koji se čiste.''

Navodi se da je neki pijanica povratio na putu, pa je došao pas i počeo ga lizati po licu i bradi, a on je govorio: 'Gazda, gazda, nemoj ništiti marame.'

Drugo, alkohol uništava imetak i odnosi razum, kao što kaže Omer, r.a.: 'Allahov Poslaniče, kaži nam svoje mišljenje o alkoholu? - *On ništi imetak i odnosi razum.* '

Treće, pijenje alkohola je uzrok neprijateljstva između braće i prijatelja, kao što kaže Uzvišeni: ***Šejtan želi da pomoću vina i kocke unese među vas neprijateljstvo i mržnju*** (Sura Maida, 91.)

Četvrto, pijenje alkohola odvodi od spominjanja Allaha i od namaza, kao što kaže Uzvišeni: ***I da vas od sjećanja na Allaha i od obavljanja molitve odvrati. Pa, hoćete li se okaniti?*** Kada je objavljen ovaj ajet, Omer, r.a., rekao je: 'Gospodaru, okanili smo se.'

Peto, navodi na blud, jer se pijanica može razvesti od supruge, a da nije ni svjestan toga.

Šesto, alkohol je ključ svakog zla, jer, kada je čovjek pijan, lahko mu je počiniti bilo koji grijeh.

Sedmo, alkoholičar uznemirava svoje meleke pratioce, koje prisiljava da budu s njim u poganom društvu i uznemirava ih svojim smradom. Čovjek ne bi trebalo da uznemirava onoga koji njega ne uznemirava.

Osmo, alkoholičar sebi određuje kaznu od osamdeset udaraca bičem. Ako je ne iskusi na dunjaluku, bit će njome kažnjen na Ahiretu, i to vatrenim bičevima i pred svim ljudima, precima i prijateljima.

Deveto, zatvara nebeske kapije pred svojim djelima, jer se njegova dova i dobra djela ne uzdižu nebesima četrdeset dana.

Deseto, kocka se sa sobom, jer se bojati da će mu iman biti uskraćen na samrti.

Ovo su dunjalučke nedaće, a sve su one prije ahiretskih. Ahiretske nedaće i kazne se ne daju ni izbrojiti, od pijenja rastopljenog gvožđa, gnoja, zekkuma, pa do gubljenja nagrade. Niko razuman neće izabrati kratkotrajno nad vječnim uživanjem."

Od Mukatila b. Sulejmana se bilježi da je o Allahovim riječima: ***Onoga Dana kada čestite kao uzvanike pred Milostivim sakupimo, a kad u Džehennem žedne grješnike potjeramo*** (Sura Merjem, 85,86.), rekao: „Džennetlije će biti proživljeni i, kada dođu do džennetske kapije, ugledat će drvo ispod kojeg izviru dva vrela. Napit će se iz jednog od njih i u njihovim trbusima neće ostati ništa nevaljalo, a da neće izaći iz njih. Otići će do drugog izvora i u njemu se okupati i na njihovim tijelima neće ostati nikakve prljavštine. O tome govore Allahove riječi: ***Mir vama, od grijeha ste čisti, zato uđite u nj, u njemu ćete vječno boraviti!*** (Sura Zumer, 73.) Onda će im dovesti vanredno lijepe deve od rubina, kojima će noge biti od zlata, ukrašenog biserom i rubinima. Uzde će biti biserne. Svaki čovjek će dobiti

po dvije pratilje. Kada bi se jedna od njih pojavila i pokazala na dunjaluku, čitavog bi ga obasjala. Svaki od njih će imati čuvare i pratioice meleke, koji će ga voditi njegovom staništu u Džennetu. Kada uđe u Džennet, podići će mu se dvorac od srebra, čiji će balkoni biti zlatni. Kada dođe do dvorca, dočekat će ga mnogi sluge, koji će biti kao biser razasuti, i oni će držati odjeću, nakit i posuđe od srebra i zlata. Meleki će mu nazivati selam, a on će im odvraćati. Ući će u dvorac i vidjeti što mu je Allah spremio i koje ga počasti očekuju. Njegovi čuvari će ga pitati što želi, a on će im reći: 'Hoću da se opustim u počastima od Allaha.' Oni će mu reći: 'Nastavi dalje, ima nešto bolje što ti je Allah pripremio.' Nastavit će dalje i ugledati dvorac od zlata, s bisernim terasama. Kada mu se približi, dočekat će ga mnogobrojni sluge, kao biser razasuti. U rukama će imati srebreno i zlatno posuđe. Nazvat će mu selam i on će im odvratiti. I tu će htjeti ostati, ali će mu pratioci reći da nastavi i da ga čeka nešto bolje od toga. Nastavit će i vidjet će dvorac od rubina, čija se unutrašnjost vidi izvana, i, kada mu se približi, dočekat će ga mnogobrojni sluge, kao što je bilo i pred prva dva dvorca. Nazvat će mu selam, a on će im odvratiti. Kada uđe u taj dvorac, dočekat će ga jedna hurija obučena u sedamdeset haljina i nijedna haljina nije nalik drugoj. Nema nijednog zgloba, a da na njemu nije neki nakit. Njen miris se osjeća na daljinu od stotinu godina. Kada je pogleda, lice će mu se odraziti na njenom licu, a kada joj pogleda prsa, vidjet će joj jetru zbog tanahnosti odjeće. Vidjet će joj i koštanu srž, zbog tanahnosti njenih kostiju i kože. Ona će biti u odaji koja je kvadratni ferseh, a visina je isto toliko. Na njoj je četiri hiljada kanata od zlata, prostirka je od zlata ukrašenog biserima. Odaja je ukrašena krevetom, na kojem ima prostirke koliko na sedamdeset dunjalučkih kreveta. Kada sjedne i poželi neki plod, taj plod će mu i doći. Pojest će od njega ili će ga krevet odnijeti do tog ploda. Sve je ovo nagrada bogobojaznim i čestitim, koji su izbjegavali alkohol i nemoral.

Džehennemlije će biti odvedeni do Džehennema. Kada mu se približe, otvorit će se njegove kapije i dočekat će ih meleki s gvozdenim maljevima. Kada uđu u Džehennem, neće biti nijednog organa na njihovom tijelu, a da neće biti izložen kazni, bilo od zmije koja će ujedati i kidati meso, plamena koji će pržiti, ili meleka koji će tući. Kada melek udari džehennemliju, on će propasti u Džehennem, koliko za četrdeset godina, ali neće doći do njegova dna. Onda će ga plamen podići i melek će ga opet udariti i on će padati u džehennemsku dubinu. Kada god mu se glava pojavi, melek će ga udariti. O tome govore riječi Uzvišenog: ***Kad im se kože ispeku, zamijenit ćemo im ih drugim kožama da osjete pravu patnju. Allah je, zaista silan i mudar.*** (Sura Nisa, 56.) Čuli smo da će im se kože mijenjati svaki dan sedamdeset puta. Kada ožedni, tražit će da pije, ali će mu se dati rastopljeno gvožđe. Kada mu se približi to piće, koža i meso s lica će mu spadati od vreline. Kada to piće uđe u usta, poispadat će mu zubi i vilično meso. Kada mu prodre u trbuh, pokidat će crijeva, a onda će koža ponovo izrasti. O tome govore riječi Uzvišenog: ***Od nje će se istopiti ono što je u trbusima njihovim, i koža, a gvozdenim maljevima bit će mlaćeni*** (Sura Hadždž, 20,21.). Bit će kažnjavani koliko Allah bude htio, a onda će oni pozvati Čuvare Džehennema: ***Zamolite Gospodara svoga da nam bar jedan dan patnju ublaži!*** (Sura Mu'min, 49.) Niko im neće odgovoriti. Onda će dozivati

Malika, četrdeset godina, ali im on neće odgovoriti. Tada će reći: 'Dozivali smo Čuvare Džehennema i zvali smo Malika. Žalit ćemo se.' Ali, ni od njihovog žaljenja neće biti koristi, pa će reći da trpe, ali im ni od trpljenja neće biti koristi. Tada će reći: 'Žalili se mi ili trpjeli, svejedno nam je, spasa nam više neće biti.' Ovo je kazna nevjernicima. Za muslimana, koji pije alkohol i kada izgovori nešto što izvodi iz vjere, bojati se da mu bude uskraćen iman u samrtnom času, pa da postane jedan od nevjernika. Stoga, musliman treba da se ne približava alkoholu i da prekine svaku vezu s osobom koja pije alkohol. Jer, ako se druži s nekim ko pije alkohol, bojati se da ga pogodi nešto od toga harama. Treba da razmišlja o strahotama Kijametskog dana, jer onaj ko razmišlja o strahotama toga Dana neće osjetiti nikakvu želju za alkoholom, niti za druženjem s alkoholičarima."

Hasan Basri je rekao: „Čuli smo da čovjeku, kada popije alkohol, potamni srce. Kada popije i drugo piće, odreknu ga se njegovi meleki pratioci. Kada popije i treće piće, odrekne ga se melek smrti. Kada popije i četvrto, odrekne ga se Vjerovjesnik, s.a.v.s. Kada popije peto, odreknu ga se ashabi. Kada popije šesto, odrekne ga se Džibril. Sa sedmim pićem, odriče ga se i Israfil. S osmim ga se odrekne i Mikail. Devetim pićem ga se odriču nebesa, a sa desetim zemlja. Jedanaestim pićem gubi podršku riba, a sa dvanaestim sunca i mjeseca. Kada popije trinaesti put, odriču ga se zvijezde i planete, sa četrnaestim ga se odriču sva stvorenja. Petnaestim pićem zatvara pred sobom džennetske kapije, a sa šesnaestim mu se otvaraju džehennemske. Kada popije sedamnaesto piće, odriču ga se Nosači Arša. Osamnaestim pićem ga se odriče Kurs, a devetnaestim Arš. Kada popije dvadeseto piće, od njega se odriče i Silni, da je slavljen i uzvišen."

Autor, svojim lancem prenosilaca, bilježi od Esme b. Jezid, r.a., da je rekla: „Čula sam Allahovog Poslanika, s.a.v.s., da je rekao: *Ko popije alkohol, namaz mu se ne prima sedam, a, ako ga opije, pa ne zna što radi, ne prima mu se četrdeset dana. Ako bi umro u tom stanju, umro bi kao nevjernik, a ako se pokaje, Allah će mu primiti pokajanje. Ako bi ponovio grijeh, Allah će ga napojiti otrovom.* (Kažu da je to izlučevina džehennemlija i njihov gnoj.) U drugoj predaji stoji: *Kada se prvu put napije, Allah ne prima njegove namaz, post, niti ostala djela četrdeset dana. Kada se napije drugi put, Allah ne prima njegov namaz, post, niti ostala djela osamdeset dana. Kada se napije treći put, ne prima stotinu i dvadeset dana. Kada se napije četvrti put, ubijte ga, jer je nevjernik i Allah će ga napojiti smrtonosnim otrovom (tineti-l-hibal).* Pitali su ga: 'A što je to?' On im reče: *To su gnoj i izlučevine džehennemlija.*"

U drugoj predaji stoji: *Svi grijesi i pogreške su na jednom mjestu, a njihov ključ je alkohol i njegovo pijenje.* Znači, kada se pije alkohol, otvaraju se vrata svakog grijeha.

Prenosi se da je jedan ashab rekao: „Ko svoju kćer uda za alkoholičara, kao da ju je predao bludu."

Poruka ovih izreka je da alkoholičar, kada se opije, mnogo priča o razvodu i onda mu je žena zabranjena, a da on toga nije ni svjestan. Kažu da je alkoholičar sličan idolopokloniku, jer Allah naziva alkoholom poganom stvari i naređuje da ga

se kloni. To se vidi iz ajeta: ***Odvratne stvari, šejtanovo djelo; zato se toga klonite,*** kao što kaže: ***Pa budite što dalje od kumira poganih*** (Sura Hadždž, 30.).

Talha b. Mutarref prenosi od Ibn Mes'uda, r.a., da je rekao: „Ko pije alkohol danju, čini širk Allahu dok ne omrkne. A ko ga pije noću, čini širk Allahu dok ne osvane." Još je rekao: „Kada umre alkoholičar, zakopajte ga, a mene svežite, kako ne bih pobjegao. Poslije otkopajte njegov kabur i ako ga ne nađete da je okrenut od Kible, ubijte me."

Enes b. Malik, r.a., prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: *Allah me poslao kao donosioca Upute i navjestitelja milosti svim svjetovima. Poslao me da obezvrijedim svirku, zabavu, predislamske ružne običaje i skupove. Moj Gospodar se kune Svojom veličinom da čovjek neće popiti alkohol na dunjaluku, a da mu vino koje ne opija neće biti uskraćeno na Kijametskom danu. Svaki koji ostavi alkohol bit će napojen iz džennetskih izvora.* Evs b. Sem'an je rekao: „Tako mi Onog Koji te poslao s istinom, ja sam našao da je alkohol u Tevratu zabranjen dvadeset i pet puta. Teško se alkoholičaru. Allah se obavezuje da će onoga koji ga je pio na dunjaluku napojiti gnojem džehennemlija."

Malik prenosi od Muhammeda b. Munkedira da je rekao: „Uzvišeni Allah će na Kijametskom danu reći: 'Gdje su oni koji su svoj sluh na dunjaluku čuvali od besposlice i šejtanske muzike? Vodite ih u bašče miska.' Onda će reći melekima: 'Pustite ih neka slušaju glas Mog slavljenja i veličanja i recite im da ne treba da strahuju i tuguju.'"

Prenosi Ebu Vail da je Šekik b. Seleme bio pozvan na neku gozbu. Na njoj je vidio plesače, pa se vratio. Čuo sam poslije toga Ibn Mes'uda, r.a., da kaže: „Pjesma uzrokuje dvoličnost u srcu, kao što voda pospješuje rast bilja."

Ata b. Saib prenosi riječi Abdurrahmana Sulemija: „Grupa Šamlija je pila alkohol. Tada je njihov namjesnik bio Muavija b. Ebi Sufjan. Oni su rekli: 'Nama je dozvoljeno da pijemo alkohol, jer Allah kaže: ***Onima koji vjeruju i dobra djela čine nama nikakva grijeha u onome što oni pojedu i popiju, kad se klone onoga što im je zabranjeno i kad vjeruju i dobra djela čine, zatim se Allaha boje i vjeruju i onda se grijeha klone i dobro čine. A Allah voli one koji drugima dobro čine.*** (Sura Maide, 93.) O ovome stavu je pisano Omeru b. Hattabu, r.a. On je odvratio da mu se oni pošalju prije nego posiju smutnju. Kada su došli Omeru, on je okupio ashabe i posavjetovao se s njima o Šamlijama. Ashabi su rekli: 'Oni su slagali na Allaha i u vjeru uveli ono što Allah ne dozvoljava. Sve ih treba pobiti.' Alija, r.a., šutio je. Omer ga je pitao za njegovo mišljenje, a on je rekao: 'Smatram da od nih treba tražiti da se pokaju i da promijene svoj stav. Ako to ne učine i ne odustanu, onda ih pobij. Ako se pokaju, onda ih udari osamdeset puta bičem.' Omer je poslušao ovaj savjet i pitao je prijestupnike da li odustaju od svog stava. Odustali su i bili kažnjeni sa po osamdeset udaraca bičem.'"

Ikrime prenosi da je Ibn Abbas, r.a., rekao: „Kada je objavljen ajet o zabrani alkohola, ashabi su pitali: 'A što je s našom braćom koji su umrli prije zabrane?' Onda je objavljen ajet: ***Onima koji vjeruju i dobra djela čine nama nikakva grijeha u onome što oni pojedu i popiju kad se klone onoga ...*** To znači da nema grijeha onima koji su pili alkohol prije nego što je zabranjen, a Allah najbolje zna.

ODVRAĆANJE OD LAŽI

Autor, svojim lancem prenosilaca, bilježi od Ibn Mes'uda, r.a., da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: *Pridržavajte se istine, jer ona vodi dobru, a dobro vodi u Džennet. Čovjek će govoriti istinu i pridržavati je se sve dok ne bude upisan kod Allaha kao istinoljubiv. Dobro se čuvajte laži, jer ona vodi nemoralu, a nemoral vodi u Džehennem. Čovjek će lagati sve dok ne bude zapisan kod Allaha kao lažljivac.*

Autor, svojim lancem prenosilaca, bilježi od Ibn Mes'uda, r.a., da je rekao: „Munafika (licemjera) ćete prepoznati po trima osobinama: kada govori laže, kada obeća ne ispuni obećanje i, kada da obavezu, prekrši je." Abdullah, r.a., priča: „Allah je objavio i potvrdu ovoj tvrdnji u Svojoj knjizi, riječima: ***Ima ih koji su se obavezali Allahu: „Ako nam iz obilja Svoga dade, udjeljivat ćemo, zaista, milostinju i bit ćemo, doista, dobri!" A kad im je On dao iz obilja Svoga, oni su u tome postali škrti i okrenuli se – a oni ionako glave okreću. I nadovezao im je On na to pritvornost u srcima njihovim, sve do dana kada će pred Njega stati, zato što se onoga što su Allahu obećali ne pridržavaju i zato što stalno lažu.*** (Sura Tevba, 75-77.)"

Autor, svojim lancem prenosilaca, bilježi od Suvejda b. Malika da je čuo da je mudri Lukman bio upitan: „Kako si postigao to što jesi?" On je rekao: „Govorio sam istinu, bio sam povjerljiv i nisam se bavio onim što me se ne tiče."

Prenosi se od Safvana b. Selima da je rekao: „Pitali su Allahovog Poslanika, s.a.v.s.: 'Allahov Poslaniče, da li vjernik može biti kukavica?' On je rekao da može. 'A da li vjernik može biti škrt?' Poslanik, s.a.v.s., odgovorio je potvrdno. Potom su ga pitali: 'A da li vjernik može biti lažljivac?' Poslanik, s.a.v.s., kategorično je rekao: *Ne može.*"

Autor, svojim lancem prenosilaca, bilježi od Ubade b. Samita, r.a., da je Vjerovjesnik, s.a.v.s., rekao: *Garantirajte mi da ćete se pridržavati šest propisa i ja ću vama garantirati Džennet: da ćete govoriti istinu, da ćete održavati obećanja, da ćete opravdavati povjerenje, da ćete čuvati polni organ, da ćete čuvati pogled od zabranjenog i da ćete se ustegnuti od onog što nije vaše.*

Fekih, da mu se Allah smiluje, rekao je: „Vjerovjesnik, s.a.v.s., objedinio je sva dobra i pozitivna svojstva u ovom hadisu. Imperativom *govorite istinu* obuhvata i šehadet i sve ostalo. Kada čovjek izgovori šehadet i posvjedoči da nema drugog boga osim Allaha, njegove riječi treba da budu istinite, ali i da bude iskren i istinit i u svojoj priči sa ljudima.

Sintagmom održite obećanje misli na obećanje koje je između čovjeka i Allaha, ali i na obećanje koje se da ljudima. Ono između čovjeka i Allaha se odnosi na ostajanje u imanu do smrti, a ono između čovjeka i drugih ljudi jeste održavanje riječi koju dadne, ma o čemu se radilo.

Opravdajte povjerenje se odnosi na povjerenje koje je dvojako. Jedno je između čovjeka i Allaha, a drugo je između čovjeka i ostalih ljudi. Prvo je obaveza koju je Allah propisao svim Svojim robovima i čovjek je treba provesti u njeno vrijeme.

Povjerenje između čovjeka i ostalih ljudi je ono koje se manifestira u situacijama kada neko povjeri čovjeku svoj imetak, nešto mu kaže i sl., čime mu iskaže svoje povjerenje. Tada je on obavezan to povjerenje i opravdati.

Imperativ *čuvajte polni organ* je, također, dvojak: polni organ se čuva od harama i od sumnjivih radnji, ali se čuva o od tuđeg pogleda. Vjerovjesnik, s.a.v.s., rekao je: *Allah je prokleo i onoga koji gleda i ono u što se gleda.* Obaveza je muslimanu da se potrudi da ga niko ne vidi i kada obavlja nuždu, od onih kojima je zabranjeno da ga gledaju, svejedno da li se radilo o muškarcima ili ženama.

Pod sintagmom *obarajte pogled* se misli na čuvanje od gledanja u sramotna mjesta muškaraca ili žena, ili od gledanja ljepota i ukrasa žene koja nije dozvoljena. Ovdje se nalaže i čuvanje pogleda od toga da se na dunjaluk gleda očima želje, kako kaže Uzvišeni: ***I nikako ne gledaj dugo ljepote ovoga svijeta koje Mi kao užitak raznim sortama nevjernika pružamo, da ih time na kušnju stavimo.*** (Sura Ta-ha, 131.)

Ustegnite svoje ruke – od haram imetka i svega ostalog što je zabranjeno.

Prenosi se da je Huzejfe b. Jeman, r.a., rekao: „U vrijeme Poslanika, s.a.v.s., znalo se desiti da neko zbog svoje izjave postane munafik, a ja danas, od vas, čujem takve izjave i po deset puta.“ Znači, kada bi čovjek lagao, to je bio dokaz njegova munafikluka. Obaveza je svakom muslimanu da od sebe odbaci sva obilježja munafika. Čovjek, ako se nauči lagati, bit će zapisan kod Allaha kao munafik i imat će svoj grijeh i grijeh svih onih koji se budu poveli za njim.

Autor, svojim lancem prenosilaca, bilježi od Semureta b. Džunduba, r.a., da je rekao: „Poslanik, s.a.v.s., kada bi klanjao sabah-namaz, okrenuo bi nam se licem i rekao: *Da li je iko od vas sinoć nešto usnio?* Onda bi mu neko ispričao svoj san. Jednom nas je isto pitao i mi smo odrično odgovorili. Onda je on rekao: *Ja sam nešto usnio. Došli su mi dvojica ljudi i uzeli me za ruke. Pozvali su me da idem. Išao sam s njima i doveli su me u jednu ravnicu. Tamo smo došli do jednog čovjeka koji je ležao, a drugi mu je stajao iznad glave s velikim kamenom. Kad god bi udario kamenom čovjeka koji je ležao, razbio bi mu glavu i kamen bi se otkotrljao. Onaj koji je bacio kamen išao je po njega, a onom drugom bi glava zacijelila i postala kakva je i bila. Onda bi se sve ponavljalo. Rekao sam: Slavljen neka je Allah, ali što je ovo? Oni mi rekoše: 'Idi dalje.' Nastavio sam ići s njima i došli smo do čovjeka koji je ležao na leđima, a drugi je stajao iznad njega s gvozdenom kukom. Tom kukom bi mu zadao takav udarac da bi mu rasporio jednu polovinu lica do zatioka, a onda bi ga okrenuo i udario po drugoj strani. Onda bi mu prva zarasla i ponavljao bi postupak. Rekao sam: Slavljen neka je Allah, ali što je ovo? Oni mi rekoše: Idi dalje.' Nastavio sam ići s njima i došli smo do neke zgrade ljevkastog oblika, samo što je gornji dio bio uzak, a donji širok. Pogledao sam i tamo vidio mnoge muškarce i žene, gole. Plamen bi im krenuo ispod nogu i dizao ih u vis, sve do svoda i taman da izađu, plamen bi nestajao i oni bi pali na pod. Kada bi ih*

plamen dizao, oni bi vikali. Rekao sam: Slavljen neka je Allah, ali što je ovo? Oni mi rekoše: 'Idi dalje.' Nastavio sam ići s njima i došli smo do široke rijeke, čija je voda bila crvena poput krvi. U njoj je bio čovjek koji je plivao i, kada bi došao do obale, na njoj ga je čekao drugi, koji je imao sakupljenog kamenja, pa bi plivač otvorio usta, a ovaj bi ih napunio kamenjem. Rekao sam: Slavljen neka je Allah, ali što je ovo? Oni mi rekoše: 'Idi dalje.' Nastavio sam ići s njima i došli smo do čovjeka oko kojeg je bila velika vatra koju je on raspirivao i brinuo se o njoj. Rekao sam: Slavljen neka je Allah, ali što je ovo? Oni mi rekoše: 'Idi dalje.' Nastavio sam ići s njima i došli smo do jednog prekrasnog vrta u kojem je bilo raznovrsnog behara. Tu je bio neki visoki čovjek, a oko njega mnoštvo djece. Nikad ih nisam vidio u tolikom broju. Rekao sam: Slavljen neka je Allah, ali što je ovo? Oni mi rekoše: 'Idi dalje.' Nastavio sam ići s njima i došli smo do ogromnog stabla, od kojeg nisam vidio većeg niti ljepšeg. Popeli smo se na njega i došli do jednog utvrđenog grada, čiji su zidovi bili napravljeni od naizmjenično zlatnih i srebrnih cigli. Zatražili smo dozvolu za ulazak u grad i kapija nam je otvorena. Ušli smo i oni me izvedoše iz grada i uvedoše u jednu kuću, ljepšu od samog dvorca. Dok sam pogledom lutao, ugledao sam jedan bijeli dvorac, bijel kao bijeli oblak. Oni mi rekoše: 'To je tvoje stanište.' Pitao sam: Zar ga neću pogledati iznutra? Oni rekoše: 'Sada nećeš, ali tebi pripada.' Onda sam pitao: Noćas sam vidio svakakvih čudesa. Što ona znače? Oni odgovoriše: 'Prvi, čiju si glavu vidio da se razbija kamenom, jeste čovjek koji je uzeo Kur'an, a onda ga odbacio i koji ne klanja propisane namaze. Onaj drugi, kojem se glava cijepa do potiljka, jeste čovjek koji izađe iz svoje kuće i nešto slaže, pa njegova laž dopre daleko. Oni u pećnici su bludnici i bludnice. Plivač je onaj koji se koristio kamatom. Onaj što se brine o vatri je Malik, čuvar Džehennema. Visoki čovjek, kojeg si vidio u vrtu, jeste Ibrahim, a.s., a djeca koja su oko njega su ona koja su se rodila čista (i umrla maloljetna). Prva kuća u koju si ušao je stanište svih vjernika, a u drugoj kući će biti šehidi. Ja sam Džibril, a ovo je Mikail. Neki čovjek upita: 'A da li će tu biti i djeca mnogobožaca?' Poslanik, s.a.v.s., odgovori: *I njihova djeca će biti s ovom djecom kod Ibrahima, a.s.*"

O djeci mnogobožaca postoje različite predaje. Jedni kažu da će ona biti sluge džennetlijama, a jedni kažu da će biti u Džehennemu. Allah najbolje zna.

Autor, svojim lancem prenosilaca, bilježi od Ibn Mes'uda, r.a., da je rekao: „Najispravniji i najistinitiji govor je Allahov govor, a najčasniji govor je spominjanje Allaha. Najgore sljepilo je zaslijepljenost srca. Malo, ali dovoljno, bolje je nego mnogo, s čime se pretjeruje. Najgore kajanje je ono koje će biti na Kijametskom danu. Najveće i najbolje bogatstvo je ono duševno. Najbolja poputbina je takvaluk. Alkohol je stjecište i izvor zla i grijeha. Žene su šejtanske zamke. Mladost je dio ludosti. Najgora zarada je ona od kamate, a najveću grešku i grijeh uzrokuje lažljiv jezik."

Autor, svojim lancem prenosilaca, bilježi da je Vjerovjesnik, s.a.v.s., rekao: *Laž je dobra samo u tri slučaja: ratniku u ratu, jer je rat varanje i strategija; čovjeku koji laže da bi izmirio dvojicu zavađenih; i mužu da bi popravio odnose sa svojom suprugom.*

Prenosi se da je jedan tabiin rekao: „Znaj da je iskrenost ukras evlija, a da je laž znak nesretnika, kako Allah pojašnjava u Svojoj Knjizi: ***Ovo je Dan u kome će iskrenima od koristi iskrenost njihova biti*** (Sura Maide, 119.). ***O vjernici, bojte se Allaha i budite s onima koji su iskreni!*** (Sura Tevba, 119.) ***A onaj koji donosi istinu i oni koji u nju vjeruju, oni su bogobojazni, sve što zažele u Gospodara svoga će naći.*** (Sura Zumer, 33,34.) On kudi lažljivce i kaže: ***Neka prokleti budu lažljivci.*** (Sura Zarijat, 10.) ***A ima li nepravednijeg od onoga koji o Allahu laži iznosi dok se u pravu vjeru poziva? – A Allah neće ukazati na pravi put narodu koji nepravdu čini.*** (Sura Saff, 7.)"

OGOVARANJE

Autor, svojim lancem prenosilaca, bilježi od Ebu Hurejre, r.a., da je Vjerovjesnik, s.a.v.s., pitao: *Znate li što je ogovaranje?* Prisutni odgovoriše: „Allah i Njegov Poslanik najbolje znaju." On reče: *Kada spomeneš svoga brata po nečemu što njemu ne bi bilo drago da čuje ili zna, onda si ga ogovorio.* Ashabi upitaše: „A što ako je ono što govorim o svome bratu istina?" On odgovori: *Ako je istinito to što govoriš, onda si ga ogovorio, a ako nije, onda si ga potvorio.* Rekao si o njemu neistinu.

Fekih, da mu se Allah smiluje, rekao je: „Prenosi se da je jedan od prijašnjih učenjaka rekao: „Izjava tipa: 'Kod tog i tog čovjeka je odjeća kratka', ili 'odjeća mu je duga', smatrala bi se ogovaranjem. Što misliš, koliko li je tek ogovaranje kada kažeš nešto o njegovim moralnim osobinama i izgledu."

Autor, svojim lancem prenosilaca, bilježi od Ibn Ubejba Nudžejha da je rekao: „Čuli smo da je neka niska žena došla kod Vjerovjesnika, s.a.v.s. Kada je otišla, h. Aiša je rekla: 'Kako je samo niska!' Na to joj je Vjerovjesnik, s.a.v.s., rekao: *Ogovorila si je.* H. Aiša reče: 'Nisam rekla ništa što nije istina.' Vjerovjesnik, s.a.v.s., na to kaza: *Rekla si i ukazala na ono što je najnegativnije na njoj.*"

Svojim lancem prenosilaca autor bilježi od Ebu Seida Hudrija, r.a., riječi Vjerovjesnika, s.a.v.s.: *U Noći moga uspinjanja na nebo (Isra), prošao sam pored grupe ljudi, od čijih su stegana otkidali meso i hranili ih i, pri tom, govorili im: „Jedite ono što ste jeli od mesa svoje braće." Pitao sam Džibrila ko su oni. On mi reče: „To su oni iz tvoga ummeta koji su ogovarali i podrugivali se."*

Fekih, da mu se Allah smiluje, rekao je: „Čuo sam oca da govori: „Vjerovjesnik, s.a.v.s., bio je u svojoj kući, a njegovi ashabi iz grupe onih koji su sjedili i živjeli na sofi njegove džamije, bili su u džamiji. Zejd b. Sabit, r.a., kazivao im je hadise koje je čuo od Vjerovjesnika, s.a.v.s. Neko je Vjerovjesniku, s.a.v.s., donio mesa, pa su ovi rekli Zejdu: 'Otiđi Vjerovjesniku, s.a.v.s., i reci mu da nismo jeli mesa toliko i toliko vremena ne bi li nam poslao nešto od mesa koje je dobio.' Kada je Zejd otišao Poslanikovom, s.a.v.s., stanu da zatraži meso, ovi su rekli: 'Zejd je od Poslanika, s.a.v.s., čuo ono što smo i mi čuli. Otkud njemu pravo da s nama sjedi i da nam priča?' Kada je Zejd ušao Vjerovjesniku, s.a.v.s., i prenio ono što su ashabi poručili, Vjerovjesnik, s.a.v.s., reče mu: *Pitaj ih: 'Zar niste maloprije jeli meso?'* Zejd se vratio i postupio po savjetu, a oni su ponovo uzviknuli: 'Tako nam Allaha, mesa nismo okusili toliko i toliko vremena.' Zejd se ponovo vratio Vjerovjesniku, s.a.v.s., i prenio njihov odgovor, a Vjerovjesnik, s.a.v.s., ponovio je tvrdnju da su skoro jeli meso. Onda su oni otišli Vjerovjesniku, s.a.v.s. On im reče: *Maločas ste jeli meso svoga brata. Ostalo vam ga je između zuba. Pljunite i vidjet ćete njegovo crvenilo.* Oni su pljunuli i u pljuvački vidjeli krv. Pokajali su se za izgovoreno i zatražili oprost od Zejda.

Džabir b. Abdullah, r.a., prenosi: „U vrijeme Poslanika, s.a.v.s., puhnuo je vjetar odvratna mirisa. Vjerovjesnik, s.a.v.s., rekao je: *Neki munafici su ogovarali neke muslimane i to je uzrokovalo ovako smrdljiv vjetar.*"

Nekog mudraca su pitali: „Ima li mudrosti u tome što je ogovaranje uzrokovalo smrad i smrdljivi vjetar u doba Vjerovjesnika, s.a.v.s., a danas te pojave nema?" On reče: „Zato što je ogovaranje toliko često u naše vrijeme da su se ljudi navikli na smrad i ne osjećaju ga. To je slično kao kad čovjek uđe u štavionicu kože. Njemu zasmeta smrad štavionice toliko da mu se smuči, dok su radnici u štavionici toliko sviknuti na njega da sjede i jedu i piju u štavionici. Njihovi nosevi su svikli na smrad. Tako je i s ogovaranjem."

Esbat prenosi riječi Suddija: „Selman Farisi, r.a., putovao je s nekim ljudima, među kojima je bio i Omer, r.a.. Na jednom mjestu su se odlučili da prenoće. Razapinjali su šatore i postavljali lonce na vatru, da spreme obrok. Selman je legao da spava. Neki čovjek je rekao: 'Ovaj čovjek hoće da ustane i zatekne razapete šatore i zgotovljenu hranu!' Poslije su zatražili od Selmana: 'Idi do Vjerovjesnika, s.a.v.s., i pitaj ga ima li kakva mesa da začinimo hranu.' Selman ih je poslušao, a Vjerovjesnik, s.a.v.s., odgovori mu na zahtjev: *Oni su već pojeli meso.* Selman je prenio ovu izjavu, no oni rekoše da još nisu jeli. Selman im kaza: 'Vjerovjesnik, s.a.v.s., nije vam slagao. Idite i uvjerite se kod njega.' Oni su otišli Vjerovjesniku, s.a.v.s., i on im je rekao: *Vi ste jeli meso svoga brata, kada ste rekli to što ste rekli dok je on spavao.* Onda je proučio ajet: ***O vjernici, klonite se mnogih sumnjičenja, neka sumnjičenja su, zaista, grijeh.***"

Sufjan kaže: „Sumnjičenja imaju dvije vrste: ono u kojem ima grijeha i ono u kojem nema grijeha. Ono u kojem ima grijeha je sumnjičenje koje se izgovori naglas, a ono u kojem nema grijeha je ono sumnjičenje koje se zatomi u sebi i ne izgovori. ***I ne uhodite jedni druge*** – nemojte istraživati mahane svoga brata. ***I ne ogovarajte jedni druge! Zar bi nekome od vas bilo drago da jede meso umrloga brata svoga – a vama je to odvratno*** (Sura Hudžurat, 12.). Kako god vam je odvratno da jedete lešinu čovjeka, isto tako neka vam bude odvratno da ga spominjete po ružnom u njegovoj odsutnosti.

Prenosi se da je Ibn Abbas, r.a., o ajetu: ***I ne ogovarajte jedni druge!***, rekao: „Povod objave ovog ajeta su bila dvojica ljudi, ashaba Allahovog Poslanika, s.a.v.s. Vjerovjesnik, s.a.v.s., imao je običaj da, s dvojicom bogatih, na putovanje šalje i jednog siromašnog ashaba, kako bi se mogao okoristiti njihovom poputbinom. Zauzvrat, taj ashab je išao ispred njih i pripremao konačište i logor. Tako je Selmana priključio dvojici ljudi. Jednom su zakonačili na nekom mjestu, a on im nije bio pripremio ništa. Oni mu rekoše: 'Idi Vjerovjesniku, s.a.v.s., i pitaj ga da nam da nešto za prismok.' Selman je otišao, a jedan od dvojice je rekao onom drugom: 'Ovaj, kada bi došao na neki bunar da zagrabi vode, umanjilo bi se vode.' Kada je Selman došao Vjerovjesniku, s.a.v.s., i prenio mu zahtjev, on mu je kazao: *Reci ti njima da su oni svoj prismok pojeli.* Selman se vratio onoj dvojici i prenio im što je Vjerovjesnik, s.a.v.s., rekao. Nakon toga, oni su otišli Poslaniku, s.a.v.s., i rekli da nisu jeli nikakvog prismoka. Kada ih je saslušao, rekao im je: *Ja vidim tragove mesa u ustima.* Oni kazaše da nisu imali nikakvog mesa taj dan. On im reče:

Ogovorili ste svoga brata. Potom ih je pitao: *Da li bi vam bilo drago da jedete lešinu?* Oni rekoše da ne bi, a on reče: *Koliko god vam je odvratno meso lešine, toliko izbjegavajte ogovaranje. Onaj ko ogovara svoga brata, kao da jede njegovo meso.* Poslije toga događaja je objavljen ajet: ***I ne ogovarajte jedni druge!***"

Prenosi se da je Hasana Basrija neki čovjek ogovarao. Hasan mu je poslao pladanj svježih hurmi i poručio: „Čuo sam da si mi poklonio svoja dobra djela, pa sam htio da ti uzvratim za taj poklon. Oprosti mi što ne mogu bolje da ti se odužim."

Bilježi se da je Ibrahim b. Edhem pozvao neke ljude u goste. Kada su posjedali oko sofre, počeli su ogovarati nekog čovjeka. Ibrahim im je rekao: „Oni prije nas su najprije jeli hljeb pa onda meso, a vi ste počeli s mesom prije hljeba."

Bilježi se da je Ebu Umame Bahili rekao: „Neki čovjek će dobiti knjigu svojih djela na Kijametskom danu i u njoj će vidjeti dobra djela koja nije učinio, pa će pitati: 'Gospodaru, kada sam ovo stekao?' Allah će mu reći: 'To je zato što su te ljudi ogovarali u tvom odsustvu.'"

Bilježi se da je Ibrahim b. Edhem rekao: „Lažljivče, škrtariš svojim dunjalukom prema svojim prijateljima, a darežljiv si svojim ahiretom prema neprijateljima. Pa, niti ima opravdanja za ono čime škrtariš, niti ćeš biti pohvaljen za ono čime si darežljiv!"

Neki mudrac je rekao: „Ogovaranje je slasno voće učenih, gostoprimstvo griješnih, gozba ženama i prismok ljudskim psima, a smeće za bogobojazne."

Prenosi se od Enesa b. Malika, r.a., da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: *Četiri djela kvare post postaču, kvare abdest i poništavaju dobra djela: ogovaranje, laž, kleveta i gledanje u ukrase žene u koju nije dozvoljeno gledati. Te četiri radnje zalivaju i navodnjavaju zlo, kao što voda zalijeva korijen drveta. Pijenje alkohola je na čelu svih grijeha.*

Ka'b Ahbar je rekao: „Pročitao sam u prijašnjim objavama da će osoba koja umre kao pokajnik od ogovaranja biti zadnja koji će ući u Džennet. Osoba koja umre, ustrajavajući u ogovaranju, prva će ući u Džehennem. Prenosi se da je Isa, a.s., rekao svojim prijateljima: 'Da li biste vi, kada biste naišli na nekog spavača kojem je vjetar zagrnuo odjeću i otkrio sramotna mjesta, pokrili ga?' Oni odgovoriše potvrdno. Isa, a.s., nastavi: 'Ne, nego biste ga do kraja razgolitili.' Oni rekoše: 'Slavljen neka je Allah, kako bismo ga mogli razgolititi do kraja?!' On im odgovori: 'Zar niste takvi da, kada se u vašem društvu spomene neki čovjek, vi počnete govoriti o njemu sve najgore? Na takav način vi otkrivate i skidate pokrov sa ostatka njegove sramote.'"

Halid Rub'i priča: „Bio sam u džamiji i ljudi su počeli pričati o nekom čovjeku. Ja sam im skrenuo pažnju da je to grijeh, pa su prestali. Onda su počeli pričati nešto drugo, a onda se ponovo povratili na svoju priču. Tada sam i ja nešto dodao. Tu noć sam usnio da mi je došao neki visoki crnac i donio pladanj na kojem je bio komad svinjskog mesa. Rekao mi je: 'Jedi!' Ja sam rekao: Zar da jedem svinjetinu?! Allaha mi, ja to neću jesti! On me žestoko spopao i stisnuo, te rekao: 'Jeo si mnogo gore i poganije od ovoga.' Onda mi je gurao to meso u usta sve dok se nisam probudio. Allaha mi, trideset ili četrdeset dana je prošlo, a ja bih osjetio ukus tog mesa i njegov smrad kad god bih stavio zalogaj hrane u usta."

Sufjan b. Husajn priča: „Sjedio sam kod Ijasa b. Muavije, kada je prošao neki čovjek o kojem sam nešto rekao. On mi reče da šutim. Poslije me Ijas pitao: 'Da li si se borio protiv Bizantinaca (Romeja)? Rekao sam da nisam. Pitao me da li sam se borio protiv Tatara, pa sam rekao da nisam. Onda on reče: 'Od tebe su pošteđeni i Bizantinci i Tatari, a nije pošteđen brat musliman.' Poslije toga nisam nikoga više ogovorio."

Prenosi se da je Hatim Zahid rekao: Tri teme razgovora ako se nađu na sijelu, od sijeldžija je otklonjena milost. To su: spominjanje i priča o dunjaluku, prekomjeran smijeh i ogovaranje ljudi."

Od Jahja b. Muaza se prenosi da je rekao: „Neka vjernik od tebe dočeka tri dobra, kako bi bio od onih koji dobro čine. Jedno je – ako ne možeš da mu pomogneš i budeš koristan – nemoj mu ni odmagati i štetiti. Drugo je – ako ga ne možeš obradovati i razveseliti – nemoj ga ni u brigu dovoditi i rastuživati. Treće je – ako ga ne možeš hvaliti – nemoj ga ni kuditi."

Mudžahid je rekao: „Čuvjek ima sabesjednika meleka. Kada spomene svoga brata po dobru, meleki kažu: 'Neka Allah da i tebi i njemu svako dobro.' A kada, pak, spomene brata po nečemu hrđavom, meleki kažu: 'Čovječe, otkrio si njegovu skrivenu i pokrivenu mahanu. Pogledaj sebe i zahvali Allahu Koji je sakrio tvoje mahane.'"

Priča se da je Ibrahim b. Edhem bio pozvan na gozbu. Kada je sjeo, prisutni su rekli: „Taj i taj nije došao." Neko od gostiju je dodao: „On je težak čovjek." Tada je Ibrahim rekao: „Ovako mi vraća moj trbuh, koji mi doveo da jedem za sofrom za kojom se ogovaraju muslimani." Napustio je sofru i tri dana nije ništa okusio.

Jedan mudrac je rekao: „Ako nisi sposoban za troje, onda se pridržavaj troga. Ako ne možeš i nisi u stanju činiti dobro, onda se ustegni od zla. Ako ne možeš biti koristan ljudima, onda se čuvaj da im ne naneseš štetu i poštedi ih svoga zla. Ako ne možeš postiti, onda nemoj jesti ljudskog mesa."

Vehb Mekki je rekao: „Draže mi je napustiti ogovaranje nego da imam čitav dunjaluk i sve što je na njemu, od kako je stvoren pa do njegovog nestanka, i da sve to utrošim na Allahovom putu. Draže mi je da sačuvam svoj pogled od onoga što je Allah zabranio nego da imam čitav dunjaluk i sve što je na njemu, pa da to potrošim na Allahovom putu." Onda je proučio Allahove riječi: ***I ne ogovarajte jedni druge!*** Proučio je i: ***Reci vjernicima neka obore poglede svoje i neka vode brigu o stidnim mjestima svojim; to im je bolje, jer Allah, uistinu, zna ono što oni rade.*** (Sura Nur, 30.)

Fekih, da mu se Allah smiluje, rekao je: „Učenjaci su raspravljali o tome da li se osoba koja ogovara ima pravo pokajati od ogovaranja prije nego što zatraži halala od osobe koju je ogovarala.

Jedni smatraju da ima to pravo, a drugi kažu da se ne može kajati sve dok ne zatraži oprosta od osobe koja je ogovarana. Mi o tome imamo dva stava. Ako je ono što je čovjek rekao došlo do onoga o kome je to rekao, onda je uvjet za ispravnost tevbe traženje oprosta od ogovarane osobe. A ako, pak, čovjek nije čuo da je bio ogovaran, onda je tevba valjana i ako onaj što je ogovarao zamoli Allaha da mu oprosti to što je rekao i da donese čvrstu odluku da takvo što neće ponavljati."

Priča se da je neki čovjek došao Ibn Sirinu i rekao mu: „Ogovarao sam te, pa hoćeš li mi halaliti?" On mu odgovori: „Kako da halalim nešto što je Allah učinio zabranjenim?" Time mu je, izgleda, ukazao na istigfar (traženje oprosta od Allaha), a on mu sam halalio. Ako ono što je govorio nije doprlo do čovjeka kojeg je ogovarao, onda je njegova tevba takva da zatraži oprosta od Allaha i da ne kazuje o tome čovjeku kojeg je ogovarao, kako se on ne bi opterećivao onim što čuje.

Ako bi čovjek iznio neistinu i nešto što nije osobina osobe o kojoj govori, onda je potrebno da ispuni tri uvjeta za tevbu. Najprije bi trebalo da se vrati ljudima kojima je kazivao o čovjeku i da im izjavi: „Govorio sam vam o tom i tom čovjeku tako i tako, pa znajte da sam slagao." Potom treba da ode onome o kome je govorio laži i zatraži da mu halali. I treće je da zamoli Allaha da mu oprosti i da Mu se pokaje. Nema većeg grijeha od laži i potvore. Svi ostali grijesi iziskuju jednu tevbu, a potvora traži trostruku. Allah upoređuje potvoru s nevjerstvom, riječima: ***Pa budite što dalje od kumira poganih i izbjegavajte što više govor neistiniti*** (Sura Hadždž, 30.).

Kažu da je ogovaranje (gibet) vezano samo za poznate ljude i za poznanike. Kada bi čovjek govorio o stanovnicima neke oblasti i rekao da su škrtice, ili hrđavi, to se ne bi smatralo ogovaranjem, jer među njima ima i dobrih i hrđavih, a zasigurno nije mislio na sve stanovnike. Ustegnuti se i od ovoga je bolje i preče.

Prenosi se da je neki zahid kupio pamuka svojoj supruzi. Kada ga je donio, ona je rekla: „Prodavci pamuka su varalice; prevarili su te u ovoj robi." On se na to razveo od nje. Kada su ga pitali za razlog, rekao je: „Ja sam ljubomoran čovjek i bojim se da će svi prodavci pamuka biti njeni parničari na Kijametskom danu, pa će se reći: 'Supruga toga i toga je dužna svim prodavcima pamuka.' Zbog toga sam se razveo od nje."

Učenjaci kažu da se govorenje o trima vrstama ljudi ne smatra ogovaranjem: o nepravednom vladaru, o griješniku koji javno čini grijeh i o novotaru. To podrazumijeva spominjanje njihovih grijeha, postupaka i njihova načina života. Ako bi se govorilo o nekim fizičkim nedostacima kod ovih ljudi, onda bi se to smatralo ogovaranjem. Ako se govori o načinu života, grijehu i postupku, onda nije grijeh, jer time se upozoravaju drugi ljudi na negativnosti.

Prenosi se da je Vjerovjesnik, s.a.v.s., rekao: *Griješnika, koji javno čini grijeh, spominjite po njegovom grijehu, kako bi se ostali ljudi čuvali od njega.*

Autor je rekao: „Ogovaranje se svrstava u četiri kategorije: nekada je ono nevjerovanje (kufr), nekada licemjerje (munafikluk), nekada grijeh, a nekada je dozvoljeno i ima se i nagrada za njega. Kufr je onda kada se ogovora musliman. Kada se ogovarača opomene: 'Nemoj ogovarati (gibetiti)', a on kaže: 'Nije ovo ogovaranje, ja istinu govorim', taj je dozvolio ono što je Allah zabranio, a onaj koji dozvoli nešto što je zabranjeno, postaje nevjernikom, da ga Allah sačuva. Licemjerje je onda kada čovjek ogovara nekoga, ne imenujući ga, nego to čini tako da onaj ko sluša tačno zna o kome se radi. Taj ogovarač je ogovorio čovjeka, a smatra da nije. To je dvolično i licemjerno ogovaranje. Grijeh je da ogovori čovjeka i spomene ga imenom, znajući da je to grijeh. Taj čovjek je griješnik i treba se pokajati Allahu. Četvrto je da spomene griješnika koji javno čini grijeh, ili

novotara. Za to će imati nagradu, jer će se ostali ljudi čuvati onih koje je spomenuo i upozorio na to kakvi su. Prenosi se da je Vjerovjesnik, s.a.v.s., rekao: *Griješnika, koji javno čini grijeh, spominjite po njegovom grijehu, kako bi se ostali ljudi čuvali od njega.*

Fekih, da mu se Allah smiluje, rekao je: „Čuo sam svoga oca da priča kako su neki vjerovjesnici, koji nisu dobivali poslanice, u snu primali vahj, a drugi bi čuli glas, ali ne bi ništa vidjeli. Jedan od vjerovjesnika koji su sanjali jednu noć je usnio riječi: 'Kada osvaneš, prvo na što naiđeš pojedi, drugo sakrij, treće primi, četvrto nemoj razočarati i od petog bježi.' Kada je osvanuo, prvo na što je naišao bilo je veliko mrko brdo. U nedoumici je zastao i zapitao se: 'Moj Gospodar mi je naredio da ovo pojedem. A kako ću to pojesti?!' Onda se smirio i rekao: 'Moj Gospodar mi neće narediti nešto što ne mogu podnijeti.' Pošto je donio čvrstu odluku da će pojesti brdo i krenuo prema njemu, uočio je da se ono smanjuje, svakim korakom kojim mu se približavao. Kada je došao do mjesta gdje je bilo brdo, našao je zalogaj, slađi od meda. Pojeo ga je i zahvalio se Allahu. Nastavio je dalje i naišao na zlatnu posudu. Rekao je samom sebi: 'Naređeno mi je da sakrijem ovu posudu.' Iskopao je rupu u zemlji i zakopao je, a onda nastavio svojim putem. Kada se okrenuo, ugledao je posudu na površini zemlje. Vratio se dva ili tri puta i zakopavao je u zemlju, ali, kada god bi odmakao od mjesta gdje ju je zakopao i okrenuo se, ugledao bi je na zemlji. Tada je rekao: 'Učinio sam što mi je naređeno.' Zatim je nastavio svojim putem. Naišao je na pticu koju je progonio soko. Ptica mu reče: 'Allahov vjerovjesniče, pomozi mi.' On je primi i sakri pod skute odjeće. Dođe mu i soko i reče: 'Allahov vjerovjesniče, bio sam gladan i lovio sam tu pticu od jutra do sada i kada sam je sustigao ti si je sklonio. Nemoj da se razočaram u svoju opskrbu.' Vjerovjesnik reče u sebi: 'Naređeno mi je da treću stvar na koju naiđem primim, što sam i učinio, a naređeno mi je i da četvrtu ne razočaram. A četvrta stvar je ovaj soko. Šta da radim?' Nije imao rješenja, nego je nožem odsjekao svoje butine i dao sokolu. Soko je uzeo komad mesa i otišao, a on je pustio pticu koju je bio sakrio. Peta stvar na koju je naišao je bio smrdljivi leš. Od toga je pobjegao. Kada je omrklo, rekao je: 'Gospodaru, učinio sam kako si mi rekao i naredio. Pojasni mi što to sve znači.' U snu je za odgovor dobio riječi: 'Prvo ti je bilo naređeno da pojedeš (i ti si pojeo) jeste srdžba, koja je u početku velika kao brdo, ali, ako se otrpi i zatomi, na kraju je slađa od meda. Drugo je dobro djelo koje, koliko god se sakrivalo, pokaže se. Treće je poruka da nikada ne izigravaš nečije povjerenje. Četvrto je da, kada te neko nešto upita i zatraži pomoć, nastoj da ga podmiriš, makar i sam bio u takvoj potrebi. Peto je ogovaranje i bježi od onih koji ogovaraju druge ljude.'"

A Allah najbolje zna.

KLEVETA (NEMIMET)

Autor, svojim lancem prenosilaca, bilježi od Huzejfe, r.a., da je rekao: „Čuo sam Allahovog Poslanika, s.a.v.s., da kaže: *U Džennet neće ući klevetnik.*

Svojim lancem prenosilaca autor bilježi od Ebu Hurejre, r.a., da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., jednom upitao: *Znate li ko je najgori među vama?* Ashabi rekoše: „Allah i Njegov Poslanik najbolje znaju." On reče: *Najgori među vama je dvoličnjak, koji jednima odlazi s jednim licem, a drugima s drugim.*

Autor prenosi svojim lancem prenosilaca od Ibn Abbasa, r.a., da je rekao: „Vjerovjesnik, s.a.v.s., prolazeći pored dvaju svježih kaburova, rekao je: *Njih dvojica su izloženi kazni, a kažnjavanje nije za veliki grijeh. Jedan od njih se nije čuvao mokraće, a drugi je klevetao.* Onda je uzeo svježu granu i prepolovio je. U svaki kabur je posadio po jednu polovicu. Ashabi su ga pitali: 'Allahov Poslaniče, zašto si to uradio?' On odgovori: *Nadam se da će im patnja biti ublažena sve dok se ove grane ne osuše.*"

Fekih, da mu se Allah smiluje, rekao je: „Značenje riječi *nije kazna za veliki grijeh* jeste: Nije veliki grijeh kod vas, ali jeste kod Allaha."

U hadisu od Huzejfe, r.a., rečeno je da u Džennet neće ući klevetnik. Ako neće ući u Džennet, onda mu preostaje Džehennem, jer postoji samo Džennet i Džehennem. Ako se tvrdi da neće u Džennet, onda ostaje samo Džehennem. Obaveza je klevetniku da se pokaje Allahu. *Nemmam* (klevetnik) je ponižen na dunjaluku i trpit će kabursku patnju nakon smrti, a na Kijametskom danu će biti u Džehennemu, bez ikakve nade u Allahovu milost. Ako se pokaje prije svoje smrti, Allah će mu primiti pokajanje.

Hasan prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: *Najgori ljudi su dvoličnjaci, koji jednima dolaze s jednim licem, a drugima s drugim. Ko bude ima dva jezika na dunjaluku, Allah će mu na Kijametskom danu načiniti dva jezika od vatre.*

Prenosi se da je Katade rekao: „Govorilo se da su najgori Allahovi robovi oni koji vrijeđaju, proklinju i kleveću. I govorilo se da je kaburska patnja podijeljena na tri dijela: jedna trećina je za ogovaranje, jedna je za nesvođenje računa o mokraći i jedna je za klevetu."

Prenosi se da je Hammad b. Seleme rekao: „Neki čovjek je prodao svoga slugu i rekao kupcu: 'Ovaj sluga nema nikakve mahane, osim što kleveće.' To se kupcu nije činilo problematičnim, pa je slugu sa sobom odveo kući. Prošlo je nekoliko dana. Jednom je sluga rekao gazdarici: 'Muž te ne voli i hoće da dovede drugu. Bi li htjela da te voli i da zaokupiš njegovu pažnju?' Ona odgovori da bi, a on joj reče: 'Uzmi britvu i odsijeci mu nekoliko dlaka ispod brade, kada zaspi.' Onda je otišao gazdi i rekao mu: 'Tvoja žena je našla sebi ljubavnika i želi te ubiti. Želiš li se uvjeriti u to?' Pošto ovaj odgovori da želi, sluga mu reče: 'Pretvaraj se da spavaš.' Čovjek se pretvarao da spava kada je došla njegova supruga, noseći britvu, kako bi

odsjekla nekoliko dlaka iz brade. Čovjek je pomislio da ga ona želi ubiti, pa joj je oteo britvu i ubio je. Potom su došli njeni rođaci i ubili njega, a onda su došli njegovi rođaci i željeli su da osvete svoga rođaka, te se zapodjenula kavga i bitka između dviju grupa."

Jahja b. Eksem je rekao: „Klevetnik je gori od sihirbaza (vračara) i on može za sat učiniti više zla nego sihirbaz za mjesec dana. Kažu da je posljedica klevetnikovog djelovanja gora i štetnija od šejtanskog, jer šejtan djeluje na psihu i uobrazilju, a klevetnik to radi otvoreno i javno."

Uzvišeni Allah kaže: ***I žena njegova, koja spletkari*** (Sura Mesed, 4.). Većina mufessira smatra da se pod pojmom „drveta (hatab)" misli na spletke i klevete. Kleveta i spletka se nazivaju „drvetom za potpalu", jer uzrokuju neprijateljstvo i borbu i rasplamsavaju je kao što to suho drvo radi s vatrom.

Eksem b. Sajfi je rekao: „Četiri čovjeka su ponižena; klevetnik, lažljivac, dužnik i siroče."

Utvbe b. Ebi Lubabe prenosi od Ebu Ubejdullaha Kurešija da je rekao: „Neki čovjek je slijedio drugog sedamsto ferseha, da bi od njega čuo sedam riječi. Kada ga je stigao, rekao mu je: 'Došao sam da mi kažeš nešto od znanja kojim te Allah obdario. Reci mi što su nebesa i što je teže od njih; što je zemlja i što je prostranije od nje; što je kamen i što je tvrđe od njega; što je vatra i što je vrelije od nje; što je hladnoća i što je studenije od nje; što je more i što je dublje od njega i što je siroče i što je slabije od njega.'" U nekim predajama stoji i da je rekao: „I što je otrov i što je gorčije i ubitačnije od njega?" „On mu reče: „Potvora nevinog je teža od nebesa, istina je prostranija od zemlje, zadovoljno srce je dublje od mora, pohlepa u tijelu je vrelija od vatre, potreba kod rođaka i bliskog prijatelja i njegovo odbijanje je studenije od ciče zime, nevjernikovo srce je tvrđe od kamena, kleveta kada se otkrije i vrati na klevetnika je slabija od najslabijeg siročeta (kada se otkrije kleveta i spletka, klevetnik je tada najponiženiji i najslabiji)." U drugoj predaji stoji: „Ubitačnija od svakog otrova je kleveta."

Prenosi se od Nafi'a, a on od Ibn Omera, r.a., da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: *Kada je Allah stvorio Džennet, naredio mu je da govori. Džennet je rekao: „Sretan li je onaj koji uđe u mene." Onda je Silni rekao: „Tako Mi Moje veličanstvenosti i sile, neće te nastanjivati osam kategorija ljudi: notorni alkoholičar, ustrajnik u bludu, klevetnik, svodnik, policajac*[8]*, biseksualac, onaj koji prekida rodbinske veze i onaj koji kaže: 'Obavezujem se Allahu da ću učiniti to i to', a onda ne provede svoju obavezu."*

Od Hasana Basrija se bilježi da je rekao: „Ko ti prenese nečiji govor znaj da i tvoj govor prenosi drugom."

Bilježi se da je Omeru b. Abdulazizu došao neki čovjek i govorio o drugom čovjeku. Omer ga upita: „Ako hoćeš, ispitat ćemo tvoj slučaj, pa ako lažeš, onda si spomenut u ovom ajetu: ***Ako vam nekakav nepošten čovjek donese kakvu vijest, dobro je provjerite"*** (Sura Hudžurat, 6.) Ako si iskren, onda si u ovom ajetu:

8 Ne misli se na policajca koji je u službi države i koji provodi zakon, nego na nekoga ko je korumpiran i ko provodi ono što mu nepravedan vladar naredi, makar to i ne bilo nepravedno. (Op. Prev.)

Klevetnika, onoga koji tuđe riječi prenosi (Sura Kalem, 11.), a ako hoćeš, oprostit ćemo ti." Čovjek povika: „Oprost, vođo vjernika! Nikada više neću nešto slično raditi."

Prenosi se da je Abdullah b. Mubarek rekao: „Vanbračno dijete ne zna sakriti ništa, a uglednik naroda ne vrijeđa komšiju." To znači da je onaj koji ne zna sakriti ono što mu se kaže i koji prenosi riječi i klevete kopile. Da nije to, sakrio bi ono što čuje. Ovo je rečeno na osnovu ajeta: ***Klevetnika, onoga koji tuđe riječi prenosi, škrca, nasilnika, velikog griješnika, surova i, osim toga, u tuđe pleme uljeza.*** (Sura Kalem, 11-13.) Ajeti se odnose na Velida b. Mugiru, a on je bio klevetnik, škrtica, griješnik, koji je javno griješio, a, pored svega, bio je uljez, kopile. Ovako misle neki tumači Kur'ana.

Prenosi se da je nekog mudraca posjetio njegov prijatelj i govorio mu o nekim ljudima, pa mu je ovaj rekao: „Umorio si se što si me posjetio, a donio si i tri prijestupa: omrznuo si mi neke od mojih prijatelja, obuzeo moje srce mislima koje mi nisu bile potrebne i kojih nije bilo u njemu i sebe si pokazao kao nepouzdanog i lažljivca."

Prenosi se da je Ka'b Ahbar rekao: „Israelićane je zadesila sušna godina i Musa, a.s., s njima je tri puta izlazio na uzvišicu i molio za kišu, ali ona nije padala. Musa je rekao: 'Bože moj, Tvoji robovi su tri puta izlazili i molili za kišu, a Ti im je nisi dao.' Allah mu je objavio: 'Neću udovoljiti ni tebi ni onima s tobom, jer među vama je klevetnik koji ustrajava u klevetanju.' Musa upita: 'Ko je on, da ga se riješimo?' Allah mu objavi: 'Musa, zabranio sam vam klevetu, a da Ja klevećem?! Svi se pokajte.' Svi su se pokajali od klevete i Allah im je spustio kišu."

Govori se da je kod Sulejmana b. Abdulmelika, vođe vjernika (halife), sjedio Zuhri. Došao je neki čovjek i Sulejman mu reče: „Čuo sam da si o meni svašta govorio."Čovjek odgovori: „Nisam i nikada o tebi ne bih ništa govorio." Sulejman mu reče: „Onaj koji mi je to prenio je pouzdan i iskren." Zuhri odgovori: „Klevetnik i onaj koji prenosi tuđe riječi ne mogu biti iskreni." Sulejman reče: „Istinu si rekao", a onda se obrati čovjeku: „Idi s mirom."

Jedan mudrac je rekao: „Ko ti kaže da te brat vrijeđao, on je taj koji vrijeđa, a ne brat."

Vehb b. Munebbih je rekao: „Ko te hvali nečim što nije tvoja osobina, nemoj biti siguran i da te ne kudi nečim što, također, ne pripada tvome karakteru."

Fekih, da mu se Allah smiluje, rekao je: „Ako ti dođe neki čovjek i kaže da ti je neko uradio to i to i o tebi rekao to i to, znaj da ti je potrebno da učiniš šestero. Prvo je da mu ne povjeruješ, jer svjedočenje klevetnika se ne prihvata kod muslimana. Uzvišeni Allah je rekao: ***O vjernici, ako vam nekakav nepošten čovjek donese kakvu vijest, dobro je provjerite, da u neznanju nekome zlo ne učinite, pa da se zbog onoga što ste učinili pokajete.*** Drukčije kazano, ako vam dođe griješnik s nekom viješću, dobro to razmotrite i nemojte žuriti s potvrdom, kako ne biste nekome naštetili u neznanju. Drugo je da mu to zabraniš, jer tako činiš odvraćanje od zla, što spada u obavezu. Uzvišeni kaže: ***Vi ste narod najbolji od svih koji se ikada pojavio: tražite da se čine dobra djela, a od nevaljalih odvraćate*** (Sura Ali

Imran, 110.). Treće je da ga, u ime Allaha, prezireš zbog njegova postupka. On je griješnik, a prezirati griješnika je obaveza, jer ga i Allah prezire. Četvrto je da ne misliš o svom odsutnom bratu ništa loše i hrđavo, jer je hrđavo mišljenje o muslimanu zabranjeno. Uzvišeni je rekao: ***Neka sumnjičenja su, zaista, grijeh.*** Peto je da ne uhodiš i ne provjeravaš svoga brata, jer je Allah zabranio uhođenje, riječima: ***I ne uhodite jedni druge.*** I šesto je da ono što ne bi bio zadovoljan od ovog klevetnika, nemoj ni ti raditi, a to je da ikome kazuješ ono što si čuo od njega."

U Allaha je svaka podrška.

ZAVIDNOST

Autor, svojim lancem prenosilaca, bilježi od Hasana da je Vjerovjesnik, s.a.v.s., rekao: *Varanje i zavist poništavaju dobra djela kao što vatra uništava suho drvo.*

Istim ovim lancem prenosilaca se bilježi od Abdurrahmana b. Muavije da je Vjerovjesnik, s.a.v.s., rekao: *Niko nije pošteđen od troga: primisli, zavisti i lošeg predznaka.* Neko upita: „Allahov Poslaniče, a kako se čovjek može spasiti od toga?“ On odgovori: *Kada zavidiš, nemoj željeti i priželjkivati, kada pomisliš, nemoj pomisao provoditi praktično i kada naiđeš na loš predznak, nastavi kuda si krenuo.* Ili je rekao: *Nemoj se vraćati.*

Sentenca *kada zavidiš nemoj željeti i priželjkivati* znači: ako imaš zavidluka u srcu, nemoj ga ispoljavati i nemoj govoriti o onome kome zavidiš hrđavo i ružno. Allah te neće kažnjavati i pitati za ono što ti je u srcu, sve dok to ne izgovoriš ili ne uradiš nešto što je manifestacija stanja u srcu.

Kada imaš primisao, nemoj je ostvarivati jeste u značenju: kada pomisliš o muslimanu hrđavo, nemoj to iznositi kao činjenicu, sve dok se u nju ne uvjeriš.

Sentenca *kada naiđeš na loš predznak, nastavi svojim putem* znači: kada hoćeš da kreneš nekuda, pa čuješ glas sove, crna mačka ti pređe preko puta, ili ti „zaigra“ neki od mišića, nastavi svojim putem i nemoj se vraćati kući. Ne pridaji pažnju tome.

Prenosi se da je Poslanik, s.a.v.s., volio lijep predznak. a mrzio hrđav. Govorio je: *Podlijeganje hrđavom predznaku je jedan od običaja džahilijjeta* (u drugoj predaji stoji: *od džahilijjetskih stvari*). Allah kaže: ***Mi smatramo hrđavim predznakom tebe i one koji su s tobom!*** (Sura Neml, 47.) Također, Allah kaže: ***Mi slutimo da nam nesreću donosite*** (Sura Ja-sin, 18.)

Prenosi se da je Ibn Abbas, r.a., rekao: „Kada čuješ glas neke ptice-zloslutnice reci: ‘Allahu moj, nema hrđavog predznaka osim Tvog predznaka, niti ima dobra osim Tvoga dobra i nema boga osim Tebe. Nema promjene ni sile osim s Allahovim dopuštenjem.’ Poslije toga nastavi kuda si krenuo i ništa ti neće nauditi, uz Allahovu volju i dozvolu.“

اللَّهُمَّ لَا طَيْرَ إِلَّا طَيْرُكَ وَلَا خَيْرَ إِلَّا خَيْرُكَ وَلَا إِلَهَ غَيْرُكَ وَلَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللهِ

ALLAHUMME LA TAJRE ILLA TAJRUKE VE LA HAJRE ILLA HAJRUKE VE LA ILAHE GAJRUKE VE LA HAVLE VE LA KUVVETE ILLA BILLAHI

Autor, svojim lancem prenosilaca, bilježi od Ebu Hurejre, r.a., da je Vjerovjesnik, s.a.v.s., rekao: *Nemojte se međusobno mrziti, nemojte zavidjeti jedni drugima, nemojte se nadmetati u licitaciji. Budite, Allahovi robovi, braća.*

Prenosi se da je Muavija b. Ebi Sufjan, r.a., rekao svome sinu: „Sine, dobro se čuvaj zavisti, jer će se ona odraziti prije na tebi nego na tvome neprijatelju.“

Fekih, da mu se Allah smiluje, rekao je: „Nema nijednog zla koje je štetnije od zavisti, jer zavidnika stigne pet nevolja prije nego što onoga kome se zavidi stigne ijedna. Prvo što zadesi zavidnika jeste neprekidna briga, drugo je nevolja, za koju neće biti nagrađen, treće je pokuđenost, koja nije pohvalna, četvrto je Allahova srdžba na njega i peto je zatvorenost vrata podrške."

Prenosi se da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: *Znajte da Allahove blagodati imaju neprijatelja.* Prisutni upitaše: „A ko su neprijatelji Allahovim blagodatima, Poslaniče?" On odgovori: *Oni koji zavide ljudima na blagodatima kojima ih je Allah obasuo.*

Prenosi se da je Malik b. Dinar rekao: „Prihvatam svjedočenje učenih protiv svih ljudi, ali ne prihvatam i ne odobravam svjedočenje učenih jednih protiv drugih, jer sam iskusio da su oni najveći zavidnici jedni drugima."

Ebu Hurejre, r.a., prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: *Šest kategorija ljudi će u Džehennem, zbog šest djela prije polaganja računa.* Neko je upitao: „Ko su oni, Allahov Poslaniče?" On reče: *Namjesnici poslije mene, zbog nepravde koju će nanositi, Arapi zbog svog nacionalizma, velikaši i uglednici zbog oholosti, trgovci zbog varanja, seljaci zbog neznanja i učenjaci zbog zavidluka.*

Učenjaci, koji traže dunjalučke koristi, zbog njih zavide jedni drugima. Zbog toga bi učenjak trebalo da se bavi naukom radi Ahireta. Ako je tako traži, neće nikome zavidjeti, niti će njemu neko zavidjeti. Ako se obrazuje radi dunjaluka, onda će on zavidjeti, a i njemu drugi, kao što Allah kazuje o židovskim učenjacima: ***Ili bi ljudima na onome što im je Allah iz obilja Svoga darovao zavidjeli.*** (Sura Nisa, 54.) To znači da su židovi zavidjeli Allahovom Poslaniku, s.a.v.s., i njegovim ashabima, pa su govorili: „Da je on Allahov poslanik, to bi ga obuzelo i ne bi imao više žena." Uzvišeni Allah veli: ***ili bi ljudima na onome što im je Allah iz obilja Svoga darovao zavidjeli,*** a to obilje je vjerovjesništvo i mnogoženstvo.

Neki mudrac je rekao: „Dobro se čuvajte zavisti, jer je prvi grijeh koji je počinjen prema Allahu, na nebesima, i prvi grijeh prema Allahu, na zemlji, bio zavist."

On je time htio da kaže da je prvi grijeh na nebesima bio kada je Iblis odbio da učini sedždu Ademu, a.s., i kada je rekao: ***Mene si od vatre stvorio, a njega od ilovače*** (Sura A'raf, 12.). On je tada iskazao zavist i Allah ga je prokleo. Grijeh koji je počinjen Allahu na zemlji je grijeh Kabila, Ademovog sina, kada je ubio Habila iz zavisti. O tome govori Kur'an: ***I ispričaj im o dvojici Ademovih sinova, onako kako je bilo, kada su njih dvojica žrtvu prinijeli, pa kada je od jednog bila primljena, a od drugog nije, ovaj je rekao: "Sigurno ću te ubiti!" "Allah prima samo od onih koji su dobri", reče onaj.*** (Sura Maide, 27.)

Prenosi se od Ahnefa b. Kajsa da je rekao: „Nema odmora i opuštenosti za zavidnika; nema povjerljivosti kod škrtice; niti ima nestrpljivog prijatelja; niti ima ljudskosti kod lažljivca, niti ima svoj stav varalica; niti ima gospodstva i dostojanstvenosti čovjek hrđavog morala."

Jedan mudrac je rekao: „Nisam vidio nijednog nepravednika da je sličniji onome kome se nepravda čini nego što je zavidnik."

Muhammed b. Sirin je rekao: „Nikome nisam zavidio ni na čemu od dunjalučkih dobara. Ako je čovjek džennetlija, kako da mu zavidim kada će u Džennet, a ako je džehennemlija, kako da mu zavidim kada će u Džehennem?!“

Hasan Basri je rekao: „Čovječe, zar zavidiš svom bratu? Ono što mu je Allah dao je Njegova počast njemu i zašto zavidiš nekome koga je Allah počastio? Ako nije tako, zašto zavidiš nekome čije je krajnje odredište Džehennem?“

Fekih, da mu se Allah smiluje, rekao je: „Trojici se dova ne prima: onome koji se koristi haramom i njime se hrani, onome koji puno ogovara i onome koji u srcu osjeća mržnju i zavist prema muslimanima.“

Ibn Šihab prenosi od Salima, a on od svoga oca, da je Vjerovjesnik, s.a.v.s., rekao: *Nema zavidnosti ni u čemu, osim u dva slučaja: čovjeku kome je Allah omogućio da nauči Kur'an i on ga i noću i danju uči i čovjeku kome je Allah dao imetak koji dijeli i noću i danju.*

Ovdje se misli na zavist koja inicira kod čovjeka trud kojim će dostići ovu dvojicu u noćnom ibadetu i u dijeljenju imetka. Ona je pohvalna. Međutim, ako čovjek zavidi tako da priželjkuje da oni izgube ono čime ih je Allah darovao, onda čini pokuđeno djelo. Tako je sa svime ostalim. Ako čovjek kod nekoga vidi bogatstvo ili nešto što mu se sviđa, pa to poželi imati, ali da onome bude uskraćeno, onda je to pokudno. A ako, pak, poželi da ima isto, a da se onome ne umanjuje od njegovog, onda je ta zavist dozvoljena. O tome govore Allahove riječi: ***I ne poželite ono čime je Allah neke od vas odlikovao.*** (Sura Nisa, 32.) Na kraju ajeta kaže: ***I Allaha iz izoblja Njegova molite.*** Ovako treba postupati musliman. Neće priželjkivati od Allaha da mu dadne tuđe blagodati, nego će moliti da i njega Allah obdari takvima. Musliman je obavezan da se ustegne od zavisti, jer zavidnik nije zadovoljan Allahovom odredbom, a dobrohotni jeste. Vjerovjesnik, s.a.v.s., rekao je: *Vjera je dobrohotnost.* Svaki musliman bi trebalo da bude zadovoljan i dobrohotan prema drugim muslimanima, a ne zavidan. Alla b. Abdurrahman prenosi od svoga oca, a on od Ebu Hurejre, r.a., da je pitao Vjerovjesnika, s.a.v.s., o obavezama i pravima muslimana prema muslimanu. On mu je rekao: *Šest je obaveza muslimana prema drugom muslimanu.* Na pitanje koje su to obaveze, Poslanik, s.a.v.s., rekao je: *Kada ga sretneš, poselami ga; kada te pozove, odazovi mu se; kada zatraži savjet od tebe, posavjetuj ga; kada kihne i zahvali Allahu, nazdravi mu; kada se razboli, obiđi ga; i, kada umre, prisustvuj njegovoj dženazi.*

Autor, svojim lancem prenosilaca, bilježi riječi Enesa b. Malika, r.a.: „Služio sam Allahova Poslanika, s.a.v.s., kada mi je bilo osam godina. Prvi savjet koji mi je uputio jeste: *Enese, dobro obavi abdest prije namaza, pa će te voljeti meleki, koji te prate, i produžit će ti se život. Enese, okupaj se od džunupluka i dobro povedi računa o tome, jer ispod svake dlake ima džunupluka.* Upitao sam: Allahov Poslaniče, kako da to dobro uradim? On reče: *Dobro nakvasi svaku dlaku i njen korijen i istrljaj kožu. Nakon takvog kupanja, bit će ti oprošteni grijesi. Enese, nemoj propuštati dva rekata duha-namaza, jer to je namaz onih koji se stalno Allahu vraćaju. Što češće klanjaj noćne i dnevne nafile. Sve dok si u namazu, meleki te blagosiljaju. Enese, kada ustaneš na namaz, predaj se Allahu, kada ideš na ruku'*

(pregib), *dlanove stavi na koljena i raširi prste. Nadlaktice podigni i odvoji od rebara. Kada se podigneš sa ruku'a, zastani, dok svaki organ ne dođe na svoje mjesto. Kada padneš na sedždu, lice priljubi uz zemlju, nemoj kljucati kao gavran i nemoj širiti laktove, kao što to radi lisica. Kada podigneš glavu sa sedžde, nemoj sjedati kao pas. Svoju pozadinu spusti između stopala. Gornji dio stopala prisloni na zemlju. Allah ne gleda namaz u kojem nisu upotpunjeni ruku' i sedžda. Ako si u stanju da i dan i noć budeš pod abdestom, onda i učini tako, jer, ako umreš pod abdestom, neće te proći šehadet. Enese, kada uđeš u kuću, nazovi selam* (misli se ukućanima) *i povećat će se blagoslov i bereket i u kući i ukućanima. Kada izađeš iz kuće, nemoj da ti pogled padne i na koga od onih koji se okreću tvojoj kibli, a da im ne nazoveš selam. Na taj način će ti slast imana obuzeti srce. Ako bi i učinio neki grijeh dok si napolju, vratit ćeš se s oprostom od njega. Enese, nemoj nikada zanoćiti i nikada osvanuti, a da u srcu osjećaš neprijateljstvo i želju za prevarom prema ijednom muslimanu. To je moj sunnet, a ko slijedi moj sunnet taj me voli, a ko me voli bit će sa mnom u Džennetu. Enese, ako si ovo upamtio i prihvatio, neće ti ništa biti draže od smrti. U smrti ti je odmor.* Vjerovjesnik, s.a.v.s., pojasnio je da je oslobađanje od neprijateljstva prema muslimanima njegov sunnet. Dužnost svakog muslimana je da se oslobodi zavisti i mržnje prema muslimanima, jer to je jedno od najboljih i najvrjednijih djela.

Fekih, da mu se Allah smiluje, rekao je: „Čuo sam svoga oca da priča, svojim lancem prenosilaca, od Enesa b. Malika, r.a., da je rekao: 'Jednom nam je Vjerovjesnik, s.a.v.s., rekao: *Sada će doći džennetlija s obućom u lijevoj ruci.* Nemalo poslije toga se pojavio opisani čovjek i nazvao selam, a onda sjeo među ljude. Sutradan je Poslanik, s.a.v.s., rekao isto i pojavio se isti čovjek. Treći dan se ponovilo isto. Kada je Poslanik, s.a.v.s., otišao, Abdullah b. Amr b. As, r.a., krenuo je za čovjekom i obratio mu se: 'Između mene i oca je došlo do nesporazuma, pa sam se zarekao da tri noći neću doći kod njega. Možeš li mi pružiti prenoćište, kako ne bih prekršio svoju zakletvu?' Čovjek odgovori: 'Može.'" Enes priča: „Abdullah b. Amr b. As je pričao da je čovjek proveo noć bez ijednog trenutka u ibadetu. Jedino je, prilikom lijeganja u postelju, spomenuo Allaha i izgovorio tekbir, kada je ustajao. Osim toga, abdestio se temeljito i temeljito je klanjao. Osvanuo je, ne zapostivši. Tri noći sam ga pomno posmatrao i ništa nije posebno činio. No, nikada nisam čuo da govori išta drugo osim dobra. Nakon tri dana, htio sam da omalovažim njegovo djelo, ali sam mu priznao: Između mene i oca nije bilo nikakva nesporazuma i nesuglasice, ali sam čuo Allahova Poslanika, s.a.v.s., da tri puta govori: *Sada će doći džennetlija,* a ti si se pojavljivao. Hto sam da budem kod tebe neko vrijeme, kako bih vidio čime se baviš i da se ugledam na tebe. Nisam vidio da radiš išta posebno. Čime si postigao to da Poslanik, s.a.v.s., o tebi tako govori? On reče: 'Sve što radim vidio si.' Otišao sam od njega. Kada sam malo odmakao, on me zovnu i reče: 'Nemam ništa posebno, osim što nijednom muslimanu ne mislim zlo, niti mu zavidim na dobru koje mu je Allah darovao.' Tada sam rekao: To je ono što te uzdiglo na stepen o kojem je Poslanik, s.a.v.s., govorio, i to je ono što ja ne mogu postići."

Jedan mudrac je rekao: „Zavidnik izaziva svoga Gospodara peterema nedjelima. Prvo je to što prezire i mrzi svako dobro i blagodat koju ima neko drugi. Drugo je njegovo nezadovoljstvo Allahovom podjelom, koje iskazuje pitanjem: 'Zašto si tako podijelio?' Treće je da škrtari Njegovim blagodatima, mada su one Allahove i On ih daje kome hoće, što zavidnik ne želi. Četvrto je nipodaštavanje Allahovog velije, jer on želi da ponizi i omalovaži nekoga i da mu nestanu blagodati koje ima. Peto je da potpomaže njegova neprijatelja, Iblisa prokletnika.“

Kaže se: „Zavidnik na sastancima može doživjeti samo poniženje i pokudu, od meleka proklinjanje i prijezir, u samoći brigu i potištenost, na samrti žestinu i bolove, na Stajanju sramotu i prijekor, u Džehennemu vrelinu i patnju.“

A Allah najbolje zna.

OHOLOST

Autor, svojim lancem prenosilaca, bilježi od Ka'ba Ahbara da je rekao: „Oholi će na Kijametskom danu biti sitni kao mravi, ali će imati ljudski lik. Njih će poniženje stizati sa svih strana. Bit će odvedeni u Džehennem i pojeni iscjedkom ostalih džehennemlija."

Svojim lancem prenosilaca, autor bilježi od Sufjana b. Mus'ira da je rekao: „Čuo sam da je Husejn b. Ali, r.a., prolazio pored siromaha, koji su jeli suhi hljeb na prostirci. Pozvali su ga: 'Oče Abdullahov, jedi s nama.' On je sjahao i rekao: 'On ne voli ohole.' Jeo je s njima. Nakon jela, on se njima obratio: 'Ja sam vašem udovoljio, pa udovoljite i vi mome pozivu.' Odazvali su mu se i otišli s njim. Kada su došli njegovoj kući, on je zapovidio služavki da spremi sve što je bila ostavila kao zalihu."

Istim lancem prenosilaca se bilježi od Ebu Hurejre, r.a., da je Poslanik, s.a.v.s., rekao: *Trojici se Allah neće obratiti na Kijametskom danu, niti će ih pogledati i njih čeka bolna patnja. Prvi od njih je sredovječni bludnik, drugi je lažljivi vladar, a treći je oholi siromah.*

Svojim lancem prenosilaca, autor bilježi od Ebu Hurejre, r.a., da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: *Vidio sam prve tri kategorije džennetlija i prve tri kategorije džehennemlija. Prva trojica, koji će ući u Džennet, jesu: šehid, rob kojeg dunjalučko ropstvo nije odvelo od robovanja Allahu i nemoćni siromah, koji ima porodicu. Prva trojica, koji će ući u Džehennem, jesu: nepravedni vladar, bogataš koji ne daje zekat i ponositi siromah.* Još je rekao: *Allah mrzi tri kategorije ljudi, a trojicu od njih još više. Prvo što mrzi je griješnike, ali sredovječnog i starijeg griješnika mrzi više. Drugo, mrzi škrticu, a škrtog bogataša i više. Treće, mrzi ohole, a oholog siromaha još više. Allah voli tri kategorije ljudi, ali trojicu od njih voli još više. Prvo, voli bogobojazne, ali bogobojaznog mladića voli više. Drugo, voli darežljive, ali darežljivog siromaha voli više, i voli ponizne, a poniznog bogataša voli više.*

Prenosi se od Hubejba b. Ebu Sabita, a on od Jahjaa b. Džu'leta, da je Vjerovjesnik, s.a.v.s., rekao: *Neće ući u Džennet osoba u čijem srcu bude koliko i trun oholosti.* Kada je ovo čuo, neki čovjek reče: „Allahov Poslaniče, ja volim da imam čistu odjeću, udobnu obuću i dobar bič. Da li je to oholost?" Poslanik, s.a.v.s., odgovori mu: *Allah je lijep i voli ljepotu i voli da blagodati kojima je obdario Svoga roba i vidi na njemu. Njemu je mrska namrštenost i namrgođenost. Oholost je da čovjek zanemaruje Hakka i nipodaštava ljude.*

Hasan prenosi od Poslanika, s.a.v.s., da je rekao: *Ko krpi obuću i odjeću, i ko spušta svoje lice i u prašinu, padajući Allahu na sedždu, taj nema oholosti.*

Prenosi se da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: *Allah izbriše oholost kod čovjeka koji obuče vunenu odjeću, obuje obuću od palme, uzjaše magarca, pomuze ovcu, jede sa svojom porodicom i druži se sa sirotinjom.*

Zabilježeno je da je Musa, a.s., govorio s Allahom i da je pitao: „Gospodaru, koje Ti je stvorenje najmrže?“ On mu odgovori: „Musa, onaj čije je srce oholo, jezik oštar, čije je uvjerenje slabo i koji ima škrtu ruku.“

Urve b. Zubejr je rekao: „Poniznost je jedan od načina ostvarenja ugleda i časti. Svako ko ima ikakvu blagodat je izložen zavisti, osim poniznoga.“

Jedan mudrac je rekao: „Plod zadovoljstva onim što se ima je opuštenost, a plod poniznosti je ljubav.“

Kažu da je Muhelleb b. Ebu Safre bio na čelu Hadždžadžove vojske. Pored njegova svilenog šatora je prolazio Mutarref b. Abdullah b. Šuhejr i vidio ga kako oholo i uznosito hoda po njemu. Obratio mu se riječima: „Allahov robe, takav hod mrze i Allah i Njegov Poslanik, s.a.v.s.“ Muhelleb ga upita: „A znaš li ti ko sam ja?“ On mu reče: „Naravno da te znam. Nastao si od kapi beznačajne tekućine, a završit ćeš kao ništavni leš. U međuvremenu nosiš u svojoj utrobi izmet.“ Poslije toga je Muhelleb ostavio onakav način hoda.

Jedan mudrac je rekao: „Rob vjernik se ponosi i uznosi svojim Gospodarom i ponosan je na svoju vjeru. Munafik (licemjer) se ponosi svojim porijeklom i uznosi svojim imetkom.“

Prenosi se od Ibn Omera, r.a., da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: *Kada vidite ponizne ljude, budite ponizni prema njima, a kada vidite ohole, oholite se prema njima. Takav vaš postupak će biti poniženje za njih i nipodaštavanje, a vama će biti uračunato kao sadaka.*

Ebu Hurejre, r.a., prenosi da je Vjerovjesnik, s.a.v.s., rekao: *Nikada se čovjek ne ponizi Allahu, a da ga Allah ne uzdigne zbog toga.*

Prenosi se da je Omer, r.a., rekao: „Osnov poniznosti je da prvi nazoveš selam svakom muslimanu kojeg sretneš, da budeš zadovoljan i mjestom pokraj sijela i da ti ne bude drago da te spominju po bogobojaznosti i čestitosti.“

Fekih, da mu se Allah smiluje, rekao je: „Znaj da je oholost moralna osobina nevjernika i faraona, a poniznost vjerovjesnika i dobrih ljudi. Allah opisuje nevjernike kao ohole, kada kaže: ***Kad im se govorilo: “Samo je Allah Bog!”, oni su se oholili”*** (Sura Saffat, 35.) ***I Karuna i faraona i Hamana; Musa im je jasne dokaze donio, ali su se oni na Zemlji oholo ponijeli i kaznu nisu izbjegli.*** (Sura Ankebut, 39.) ***Oni koji iz oholosti neće da Mi se klanjaju – ući će, sigurno, u Džehennem poniženi.*** (Sura Mu’min, 60.) ***Ulazite na džehennemske kapije, vječno ćete u njemu boraviti! Grozna li prebivališta onima koji su se oholili!*** (Sura Zumer, 72.) ***On, doista, ne voli one koji se ohole.*** (Sura Nahl, 23.) On hvali vjernike i opisuje ih kao ponizne, kada kaže: ***A robovi Milostivoga su oni koji po Zemlji mirno hodaju*** (Sura Furkan, 63.), tj. ponizno hodaju. On ih hvali zbog njihove poniznosti, a i Svom Vjerovjesniku, s.a.v.s., naređuje poniznost, riječima: ***A prema vjernicima blag budi*** (Sura Hidžr, 88.) ***I budi ljubazan prema vjernicima koji te slijede!*** (Sura Šu’ara, 215.) On hvali Vjerovjesnika, s.a.v.s., i njegov ahlak: ***Jer ti si, zaista, najljepše ćudi.*** (Sura Kalem, 4.) Njegova moralna osobina je bila poniznost. Prenosi se da je jahao magarca, udovoljavao pozivu robova, a pouzdano se zna da je poniznost jedna od najljepšihi moralnih osobina.

Svi dobri ljudi, koji su i prije živjeli, bili su okićeni ovom moralnom osobinom i trebalo bi da se ugledamo na njih i da ih slijedimo u tome. Prenosi se da je Omeru b. Abdulazizu jedne noći došao neki gost. Kada su klanjali jaciju, Omer je nešto počeo pisati. Svjetiljka se bila skoro ugasila, pa je gost rekao: „Vođo vjernika, mogao bih popraviti svjetiljku." Omer mu reče: „Nije primjereno nijednom čovjeku, koji drži do sebe, da pusti gosta da radi bilo što." Gost reče: „Hoću li pozvati slugu?" Omer odgovori: „Nećeš, tek je zaspao prvi san." Onda je Omer ustao, uzeo posudu s uljem i napunio svjetiljku. Gost na to reče: „Zar ti da to radiš, vođo vjernika?!" On mu reče: „Ustao sam i otišao da napunim svjetiljku kao Omer, kao Omer sam se i vratio na svoje mjesto. Najbolji kod Allaha su oni ljudi koji su ponizni."

Prenosi se od Kajsa b. Ebu Hazima da je rekao: „Kada je Omer b. Hattab, r.a., došao u Šam, pred njega su izašli učenjaci i uglednici da ga dočekaju. Savjetovali su ga da jaše na određenom konju, kako bi ga ljudi vidjeli. On im je rekao: 'Vi sve gledate odavde, a u suštini se sve gleda odande', pokazujući rukom prema nebu. 'Pustite me na miru!'"

U drugoj predaji stoji da je Omer, r.a., naizmjenice jahao devu sa svojim slugom. Sluga bi vodio devu jedan ferseh, a onda bi Omer sjahao i primio devu za povodac, a sluga jahao. Kada su se približili Šamu, bio je slugin red da jaše. Uzjahao je devu, a Omer je uzeo povodac i poveo devu. Na putu su naišli na vodu. Omer je u nju zagazio s obućom pod lijevim pazuhom i vodio je devu. Ebu Ubejde b. Džerrah, r.a., izašao je da ga dočeka, a u to vrijeme je bio namjesnik Šama. Kada su se sreli, rekao mu je: „Vođo vjernika, svi ugledinici Šama su izašli da te dočekaju, pa ne bi bilo dobro da te vide u takvom stanju." Omer mu odgovori: „Allah nas je počastio i uzvisio islamom, tako da nas ne zanima što ljudi govore."

Prenosi se da je Selman Farisi, r.a., bio namjesnik Medine. Neki ugledník u Medini je kupio nekih stvari na pijaci i naišao je na Selmana. Pomislio je da je on jedan od nosača, pa mu je rekao: „Hodi i ponesi ono što sam kupio." Selman je nosio kupljeno, a ljudi su ga sretali i govorili: „Allah pomogao namjesnika, pusti da mi nosimo umjesto tebe." On je odbijao da im prepusti teret. Ugledník je govorio samom sebi: „Teško tebi, ponizio si nikoga drugog do namjesnika!" Počeo mu se izvinjavati i govoriti: „Nisam te poznao, Allah ti pomogao." Selman mu reče: „Idi svojim putem." S njim je otišao do njegove kuće i ostavio robu koju je nosio. Tada je čovjek rekao: „Nikada nikoga više neću ponižavati."

Prenosi se da je Ammar b. Jasir, r.a., bio namjesnik Kufe. Jednom je otišao do prodavca krme. Kupio je stočne hrane i prodavac je uzeo da je uveže. S jedne strane je pritezao Ammar, a s druge prodavac. Kada su utegli zavežljaj, Ammar ga je natovario na leđa i odnio svojoj kući.

Prenosi se da je Omer b. Hattab, r.a., postavio Ebu Hurejru, r.a., za namjesnika u Bahrejnu. Ovaj je tamo ušao jašući magarca i govoreći: „Napravite prolaz namjesniku! Prolaz za namjesnika"!

Ovakvi su bili ashabi Poslanika, s.a.v.s. Njihov ahlak je bila poniznost, a bili su vrlo ugledni i poštovani, i među ljudima, i među melekima.

Ebu Hurejre, r.a., prenosi da je Poslanik, s.a.v.s., rekao: *Nimalo se neće umanjiti imetak ako se od njega daje sadaka, niti će čovjek drugome oprostiti nanesenu nepravdu, a da ga Allah neće učiniti uglednijim i poštovanijim.*

Prenosi se da je Poslanik, s.a.v.s., sjedio kod h. Aiše. Pred njim je bio pladanj, na kojem je bilo suho meso. Sjedio je na koljenima i jeo. Došla je neka drska žena, koja nije pridavala pažnju tome da li se obraća muškarcu ili ženi. Kada ga je vidjela, uskliknula je: „Pogledajte ovoga! Sjedi kao što robovi sjede!“ Poslanik, s.a.v.s., reče joj: *Ja i jesam rob, i sjedim kao što robovi sjede i jedem kao što robovi jedu.* Zatim ju je pozvao: *Jedi i ti sa mnom.* Ona odgovori: „Hoću, ali da me ti hraniš svojom rukom.“ On ju je hranio, a ona zatraži i dalje: „Hoću da me nahraniš iz svojih usta.“ U Poslanikovim, s.a.v.s., ustima je bio komad suhog mesa u kojem je bila žila, koju je on sažvakao. Dao joj je taj zalogaj. Prihvatila ga je i žvakala i čim joj je zalogaj došao do želuca, postidila se u tolikoj mjeri da nije mogla nikoga pogledati u oči. Poslije toga, niko je više nije vidio, niti čuo da govori nepodopštine, sve do njene smrti.

Hasan prenosi da je Poslanik, s.a.v.s., rekao: *Ponuđeni su mi ključevi zemaljskih riznica i izbor između statusa roba vjerovjesnika i statusa vjerovjesnika kralja. Džibril mi je sugerirao da prihvatim da budem ponizan i robom, što sam i prihvatio. To mi je i dato. Prvi sam nad kojim će se zemlja otvoriti na Kijametskom danu i prvi kojem će se dati zagovorništvo.*

Ibn Mes'ud, r.a., rekao je: „Ko bude ponizan, iz skromnosti i strahopoštovanja prema Allahu, Allah će ga uzdići na Kijametskom danu. A ko se bude uznosio, Allah će ga poniziti na Kijametskom danu.“

Prenosi se od Katade da je rekao: „Čuli smo da je Vjerovjesnik, s.a.v.s., govorio: *Koga napusti duša...*, a u drugoj predaji: *Ko napusti dunjaluk, čist od troga, ući će u Džennet: od oholosti, varanja i duga.*

Autor priča: “Otac mi je prenio svojim lancem prenosilaca od Talhe b. Zejda, a on od Ebu Abdullaha b. Ebu Džafera, da je Ali b. Ebi Talib, r.a., došao na tržnicu i kupio dvije košulje iz Kerabisa za šest dirhema. Onda se obratio svome slugi crncu: ‘Momak, izaberi koju hoćeš!’ Momak je uzeo onu koja je bila bolja, a Alija je uzeo onu drugu. Rukavi su mu bili duži nego što je potrebno, pa je zatražio makaze i odsjekao višak. Ljudima je govorio sa mimbere na džumi, a mi smo gledali u njega i u neravno odsječene rukave.

Vidio je nekog čovjeka koji je iz oholosti pustio odjeću da se vuče po zemlji, pa mu je rekao: „Čovječe, podigni odjeću, tako će ti duže trajati, srce će ti biti pobožnije, a i bit će bolje za tebe.“

Ebu Hurejre, r.a., prenosi da je Vjerovjesnik, s.a.v.s., rekao: *Uzvišeni je rekao:* „Uznositost Mi je odjeća, a veličajnost ogrtač. Ko pokuša da Mi to oduzme ili da Mi bude ravan u tome, bacit ću ga u Džehennem.”

Fekih, da mu se Allah smiluje, rekao je: *„Uznositost Mi je odjeća, a oholost ogrtač* znači da su to Allahova svojstva, kao što je u Kur'anu rečeno da je On Silan, Uznosit i Ponosit. To su Allahova svojstva i slabašni rob ne bi trebalo da se oholi.

GOMILANJE ROBE SA CILJEM IZAZIVANJA NESTAŠICE I NJENOG SKUPLJEG PRODAVANJA [9]

Autor, svojim lancem prenosilaca, bilježi od Ma'mera b. Abdullaha Advija, r.a., da je rekao: „Čuo sam Allahovog Poslanika, s.a.v.s., da kaže: *Špekulant može biti samo griješnik.*"

Od Ibn Omera, r.a., prenosi se da je Vjerovjesnik, s.a.v.s., rekao: *Ko uskladišti hranu četrdeset dana, s namjerom da izazove njenu nestašicu i skuplje je proda, nema ništa s Allahom niti Allah s njim.*

Seid b. Musejjib prenosi od Omera, r.a., da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: *Trudbenik će biti opskrbljen, dok je špekulant proklet.* Pod pojmom trudbenika se podrazumijeva čovjek koji kupuje robu da bi je prodavao i dovlači je u svoje mjesto. On će imati zarade i njegova zarada je opravdana. Ljudi imaju koristi od njega i njega obuhvata blagoslov njihove dove. Špekulant kupuje robu i namirnice kako bi ih skladištio i izazvao vještačku nestašicu, da bi mogao više zaraditi. On tako šteti ljudima.

Ša'bi prenosi da je neki čovjek htio da sina zaposli, pa je pitao Poslanika, s.a.v.s., o tome. On mu je odgovorio: *Nemoj ga davati na zanat i zapošljavati kod prodavača pšenice, kod mesara i kod onog što prodaje kefine. Prodavaču pšenice je bolje da sretne Allaha kao bludnik ili alkoholičar, nego da kao neko ko je skladištio robu četrdeset dana. Mesar, pak, kolje životinje, pa mu nestane milosti i samilosti iz srca. Prodavač kefina priželjkuje smrt mom ummetu. Novorođenče u mom ummetu mi je draže od dunjaluka i svega što je na njemu.*

Fekih, da mu se Allah smiluje, rekao je: „Hikre (špekulacija) je kada čovjek kupi prijeko potrebne namirnice u svom kraju, pa ih uskladišti. To je špekulacija koja je zabranjena. Međutim, ako bi dobavio namirnice sa strane ili sa farme, onda to nije špekulacija. No, ako bi ljudi bili u potrebi za tim namirnicama, onda mu je bolje da ih proda. Ako bi ih zadržao, onda bi bio pokuđen zbog svoje hrđave namjere i odsustva saučešća i sudjelovanja s muslimanima. Špekulanta treba prisiliti na prodaju namirnica. Ako bi to odbijao, treba ga natjerati, ali mu ne određivati po kojoj cijeni, nego mu reći da prodaje kao što prodaju i ostali trgovci. Prenosi se da je Poslanik, s.a.v.s., rekao: *Ja ne određujem cijenu, Allah je taj koji određuje cijenu.* Još je rekao: *Skupoća i jeftinoća su dva Allahova vojnika. Jednom od njih je ime podsticaj, a drugome strah. Kada Allah hoće nešto da pojeftini, onda u srca ljudi ubaci strah, pa se oni oslobađaju onoga što posjeduju i tako namirnice gube na cijeni. Kada Allah hoće nešto da poskupi, onda u srca ljudi ubaci želju i oni zadržavaju ono što imaju i tako raste cijena.*

U jednoj predaji stoji: „Neki pobožnjak od Benu Israila je prolazio pored gomile pijeska i poželio je u sebi: 'Kada bi ovo bilo brašno, mogao bih nahraniti sve

9 Sve ovo se u arapskom jeziku kaže jednom riječju *ihtikar.* (Op. Prev.)

gladne Israelićane.' Allah je objavio njihovom poslaniku: 'Reci tome i tome da mu je Allah odredio nagradu koju bi dobio i da je podijelio onoliko gomilu brašna.'"

Pošto je imao lijepu namjeru, Allah mu je dao nagradu, shodno namjeri, njegovoj samilosti prema muslimanima i saosjećanja s njima. Musliman treba da je blag i milostiv prema muslimanima.

Navodi se da je neki čovjek došao Ibn Abbasu, r.a., i rekao: „Preporuči mi nešto!" On mu kaza: „Oporučujem ti i preporučujem šestero. Prvo je čvrsto uvjerenje srca u ono što je Allah preuzeo na Sebe da će provesti prema tebi. Drugo je da provodiš naredbe i farzove u njihovo vrijeme. Treće je da ti jezik bude trajno vlažan od spominjanja Allaha. Četvrto je da ne povlađuješ šejtanu, jer je on zavidnik ljudima. Peto je da ne žudiš za dunjalukom, jer on ruši Ahiret i šesto je da uvijek budeš dobrohotan prema muslimanima."

Fekih, da mu se Allah smiluje, rekao je: „Musliman treba da je dobrohotan prema muslimanima i milostiv prema njima. To je znak sreće i uspjeha. Rekli su da je obilježje spašenog jedanaest osobina. Prva je da je zahid prema dunjaluku i da teži Ahiretu. Druga je da je zaokupljen ibadetima i učenjem Kur'ana. Treća je da malo govori o onome za čim nema potrebe. Četvrta je da ih čuva i da vodi računa o pet namaza. Peta je da se usteže od onoga što je haram, bilo da je malo ili puno. Šesta je da se druži s dobrim ljudima. Sedma je da bude ponizan, a ne ohol. Osma je da bude plemenit i darežljiv. Deveta je da bude milostiv prema Allahovim stvorenjima. Deseta je da bude koristan ljudima. Jedanaesta je da se često prisjeća smrti. Obilježje nesretnog i propalog je u jedanaest osobina. Prva je da je pohlepan prema imetku i njegovu gomilanju. Druga je da se prepušta strastima, prohtjevima i uživanjima na dunjaluku. Treća je da je poganog jezika i da pretjeruje u pričanju. Četvrta je da ne vodi računa o namazima. Peta je da se koristi haramom i sumnjivim stvarima, te da se druži s ološem. Šesta je njegov hrđav ahlak. Sedma je da je ohol i uznosit. Osma je da svoje sposobnosti uskraćuje ljudima. Deveta je da osjeća vrlo malo samilosti prema muslimanima. Deseta je da je škrt i jedanaesta je da zaboravlja na smrt. To znači da onaj koji se često prisjeća smrti neće uskratiti svoju robu ostalim muslimanima i bit će samilostan prema njima."

Bilježi se da je neki zahid imao ćup pšenice u kući. Ljude je zadesila gladna godina i on je prodao sve iz ćupa, a onda je kupovao za vlastite potrebe. Neko mu je rekao: „Zašto nisi ostavio to što si imao?" On je odgovorio: „Kako bih saosjećao s ljudima u njihovoj brizi?"

Allah daje podršku i prosipa Svoju blagodat.

ODVRAĆANJE OD PRETJERANOG SMIJANJA

Autor, svojim lancem prenosilaca, bilježi od Sufjana b. Ujejne da je rekao: „Isa, a.s., govorio je havarijjinima (svojim učenicima): 'Vi ste zemaljska so, nemojte činiti nereda. Stvari, kada se pogoršaju, mogu se popraviti produhovljenošću i znanjem, a, kada se produhovljenost pokvari, ne može se ničim popraviti. Havarijjuni, nemojte od onih koje podučavate uzimati naknadu, osim onoliko koliko dajete meni. Znajte da u vama imaju dvije od osobina neznanja: smijeh, bez potrebe za njim i spavanje ujutro, bez prethodnoga noćnog bdijenja.'"

Fekih, da mu se Allah smiluje, rekao je: „Pod pojmom *zemaljska so* se misli na učene, jer oni popravljaju ljude i ukazuju im na put Ahireta. Ako bi učeni ostavili taj put, ko bi ostalim ljudima pokazivao koji je to put i za kim bi se naznalice povodili i ugledali?

Riječima *nemojte uzimati naknade za podučavanje osim koliko meni dajete* hoće kazati da su učenjaci nasljednici poslanika. Kako su poslanici podučavali ljude dobru, ne uzimajući naknade za to (o čemu govore riječi Uzvišenog: ***Reci: "Ne tražim za ovo nikakvu drugu nagradu od vas, osim da Mu se dobrim djelima približite."*** (Sura Šura, 23) ***Allah će mene nagraditi*** (Sura Hud, 29.), tako i učenjaci treba da postupaju i da se ugledaju na njih.

Riječiima *smijeh bez potrebe* misli se na grohotan smijeh koji je pokuđen i obilježje prostaka.

Riječi *jutarnje spavanje bez noćnog bdijenja* podrazumijevaju čovjekovo dugo jutarnje spavanje, a kojem nije prethodilo noćno bdijenje u ibadetu. To je vrsta ludosti. Vjerovjesnik, s.a.v.s., rekao je: *Spavanje ujutro je ahmakluk* (maloumnost), *polovinom dana je odlika, a krajem dana je neznanje.*

Autor, svojim lancem prenosilaca, bilježi od Ibn Omera, r.a., da je rekao: „Jednog dana je Vjerovjesnik, s.a.v.s., došao među nas u džamiji i zatekao neke kako se smiju i pričaju. Stao je kod njih, nazvao im selam i rekao: *Što češće se prisjećajte 'rušiteljice uživanja'.* Mi smo pitali: A šta je 'rušiteljica uživanja'? On reče: *Smrt.* Drugi put, kada je zatekao ljude da se smiju, rekao je: *Tako mi Onoga Koji kontrolira i upravlja mojim životom, kada biste znali ono što ja znam, malo biste se smijali, a mnogo plakali.* Treći put, kada je zatekao ljude da se smiju, zastao je, nazvao im selam i rekao: *Islam je počeo kao stranac, i vratit će se kao stranac. Blago li se strancima i čudacima na Kijametskom danu.* Neko je upitao: 'A ko su stranci i čudaci na Kijametskom danu?' On je rekao: *To su oni koji, u vremenu u kojem su ljudi pokvareni, popravljaju stanje, a i sami su dobri.*"

Svojim lancem prenosilaca, autor bilježi od Ishaka b. Mensura da je rekao: „Kada je Hidr napuštao Musaa, as., on je od njega tražio: 'Posavjetuj me.' Hidr mu kaza: 'Musa, dobro se čuvaj tvrdoglavosti. Nemoj hodati bez potrebe, nemoj se smijati osim onome što ti se svidi i nemoj dozvoliti da ti se svidi greška griješnika.'

U drugoj predaji stoji: 'Nemoj kuditi i grditi griješnike zbog njihove greške, nego plači nad svojim greškama, sine Imranov.'"

Džafer b. Avf prenosi od Mesuda, a on od Avfa b. Abdullaha, r.a., da je rekao: „Vjerovjesnik, s.a.v.s., smijao se osmijehom i okretao se cijelim licem." U ovoj predaji je dokaz da je osmijeh dozvoljen, a da nije preporučeno smijati se grohotom. Razuman čovjek se neće smijati grohotom. Ko se na dunjaluku smije, makar i malo, grohotom, na Ahiretu će mnogo plakati. Što će biti na Ahiretu s onim koji se smije grohotom na dunjaluku?! Uzvišeni Allah kaže: ***Malo će se oni smijati, a dugo će plakati.*** Rebi' b. Hajsem kaže: „Neka se malo smiju na dunjaluku, a mnogo plaču na Ahiretu." Hasan Basri je Allahove riječi „malo će se oni smijati" tumačio predviđanjem da će se malo smijati na dunjaluku, „a dugo će plakati" na Ahiretu u Džehennemu kur'anskim ajetom: ***Bit će to kazna za ono što su zaslužili.*** (Sura Tevba, 82.)

Hasan Basri je rekao: „Čudim se čovjeku koji se smije, a zna da je Džehennem pred njim, kao i onom što je opušten i radostan, a zna da je smrt pred njim."

Hasan je prolazio pored nekog mladića, koji se smijao, pa ga je pitao: „Mladiću, da li si prešao preko Sirata?" On odgovori da nije, a Hasan upita: „Znaš li sigurno da ćeš u Džennet ili Džehennem?" On reče da ne zna, pa ga Hasan upita: „A zašto se onda smiješ?" Poslije toga, nikada više nisu vidjeli mladića da se smije.

Hasanovo pitanje je, dakle, imalo uticaja na mladića, pa se pokajao od smijanja. Ovako su radili učenjaci u to doba. Kada bi govorili i savjetovali, njihove riječi su imale odjeka. To je zato što su prakticirali svoje znanje, pa je ono bilo korisno i drugima. Današnji učenjaci ne postupaju tako, pa se njihovim znanjem ne koriste drugi.

Prenosi se da je Ibn Abbas, r.a., rekao: „Ko počini grijeh s osmijehom, ući će u Džehennem plačući."

Rekli su: „Onaj što se najviše smijao na dunjaluku, najviše će plakati na Ahiretu. Ko bude najviše plakao na dunjaluku, u Džennetu će se najviše smijati."

Jahja b. Muaz je rekao: „Četvero ne ostavlja vjerniku prostora za smijeh i radovanje: briga za Ahiretom, nastojanje za opskrbom na dunjaluku, potištenost grijesima i stalne nevolje."

Vjernik, prema tome, treba da bude obuzet ovim aspektima svoga života, kako bi se ustezao od smijeha, jer smijeh nije njegova odlika. Allah grdi ljude zbog njihova smijeha, pa kaže: ***Pa zar se ovom govoru iščuđavate – i smijete se, a ne plačete – gordo dignutih glava?*** (Sura Nedžm, 59-61.) On hvali one koji plaču: ***I padaju licem na tle, plačući.*** (Sura Isra, 109.)

Rekli su da je briga živih u pet aspekata i svaki čovjek bi trebalo da se brine o njima. Prvi je da se brine o prošlim grijesima, jer je posigurno počinio one za koje ne zna da li su oprošteni.

Drugi je neznanje o tome da li su dobra djela uopće primljena.

Treći je znanje o dotadašnjem načinu provođenja života, ali neznanje o budućnosti.

Četvrti je svjesnost o tome da je Allah stvorio dva svijeta, ali neznanje o tome koji je od njih za njega pripremljen.

Peti je da ne zna da li je Allah njime zadovoljan ili nije.

Osoba koja je zaokupljena ovim brigama u svom životu, neće imati vremena za smijeh. Ko, pak, nije zaokupljen ovime na dunjaluku, njega čeka pet ahiretskih briga, nakon smrti: prvo će ga čekati kajanje i žaljenje za onim što je ostavio. Nastojao je da to zaradi na halal i dozvoljen način, a ostalo je nasljednicima koji su mu neprijatelji.

Drugo je kajanje zbog odgađanja činjenja dobrih djela. U svojoj knjizi djela će vidjeti malo truda, pa će zatražiti da mu se dozvoli povratak na dunjaluk, što će se odbiti.

Treće je da će se kajati zbog počinjenih grijeha. U knjizi svojih djela će vidjeti mnoge grijehe i tražit će da se vrati na dunjaluk kako bi se pokajao, ali mu neće biti dozvoljeno.

Četvrto je da će biti mnogih koji će potraživati svoja prava od njega, a neće imati načina uzvratiti i podmiriti ono što im duguje, osim svojim djelima.

Peto je da će vidjeti da je Allah ljut na njega, a neće imati načina da Ga odobrovolji.

Ebu Zerr, r.a., prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: *Kada biste znali ono što ja znam, malo biste se smijali i puno plakali. Kada biste znali ono što ja znam, izašli biste na poljane i usrdno se obraćali svome Gospodaru i puno plakali. Kada biste znali ono što ja znam, ne biste se opuštali sa ženama i nikada ne biste našli spokoja u postelji. Da me je Allah, onda kada me stvarao, stvorio kao drvo koje se suši, draže bi mi bilo.*

Junus prenosi da je Hasan Basri rekao: „Predani vjernik u Allaha i omrkne i osvane tužan." On sam je rijetko kada izlazio, a da nije ostavljao dojam da je upravo doživio tešku nevolju.

U drugoj predaji stoji: „Hasan je uvijek ostavljao dojam kao da je upravo ukopao majku."

Evza'i tumači riječi Uzvišenog: ***Kakva je ovo knjiga, ni mali ni veliki grijeh nije propustila, sve je nabrojala*** (Sura Kehf, 49.): „Mali grijeh je osmijeh, a veliki grijeh je grohotan smijeh."

Prenosi se od Abdullaha b. Amra b. Asa, r.a., da je rekao: „Kada biste znali ono što ja znam, malo biste se smijali, a mnogo plakali. Kada biste znali ono što znam, svaki od vas bi toliko bio na sedždi da bi mu leđa pucala i toliko bi vrištao da bi mu glas nestao. Plačite Allahu, a ako ne možete, onda se pretvarajte."

Sufjan prenosi da je Muhamed b. Adžlan, o hadisu kojega navodi, rekao: „Svako će oko plakati na Kijametskom danu, osim triju: oka koje je plakalo iz straha od Allaha, oka koje je žmirilo na ono što je Allah zabranio i oka koje je bdilo na Allahovom putu." Ova predaja se prenosi od Poslanika, s.a.v.s..

Prenosi se da je Ebu Hanife, r.a., rekao: „Jednom sam se nasmijao i kajem se zbog toga. Raspravljao sam s Amrom b. Ubejdom Kaderijem i, kada sam osjetio da ću ga pobijediti, nasmijao sam se. On mi reče: 'Govoriš o znanju, a smiješ se.

Nikada s tobom neću progovoriti.' Zbog toga se kajem, jer da se nisam nasmijao, on bi prihvatio moje argumente i to bi bio dobitak za nauku."

Prenosi se da je Muhammed b. Abdullah Abid rekao: „Ko ostavi nepotrebno gledanje, bit će podržan u skrušenosti. Ko ostavi oholost, dat će mu se poniznost. Ko ostavi nepotreban govor, dat će mu se mudrost. Ko ostavi prekomjernu hranu, bit će podržan u doživljavanju slasti ibadeta. Ko ostavi šalu, bit će podržan u dostojanstvenosti. Ko ostavi smijeh, imat će podršku u poštovanju. A, ko ostavi želju, voljet će ga. (Tj., ako čovjek ne bude priželjkivao tuđi imetak, ljudi će ga voljeti.) Ko ostavi uhođenje obratit će pažnju na svoje greške, a ko ostavi zamišljanje Allahovih svojstava, taj će biti oslobođen sumnje i licemjerja."

Prenosi se da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., o Allahovim riječima: ***A pod njim je zakopano njihovo blago*** (Sura Kehf, 82.), rekao: *Pod zidom je bila zlatna ploča, na kojoj je bilo ispisano pet redova. U prvom redu je pisalo: Čudim se – kako se može radovati – onaj što zasigurno zna da je smrt neminovna! Čudim se onome što zna za postojanje Džehennema – kako se može smijati! Čudim se onome koji zna za sudbinu – kako može tugovati! Čudim se onome što zna da je dunjaluk prolazan i varljiv za one koji ga žele i žude za njim – kako mu se može prepustiti. U petom redu je pisalo: Nema boga osim Allaha, a Muhammed je Njegov rob i Poslanik.*

Sabit Bennani je rekao: „Govorilo se da se vjernik smije zbog svog nemara." On zanemari Ahiret i, da nema toga nemara, ne bi se ni nasmijao.

Jahja b. Muaz je rekao: „Traži opuštenost i teži takvoj opuštenosti u kojoj nema tuge kroz tugu u kojoj nema radosti i opuštenosti." Drukčije kazano, ako hoćeš da stekneš Džennet, na dunjaluku budi tužan, a nemoj biti nasmijan i radostan na dunjaluku kako bi dobio Džennet u kojem je stalna radost bez ikakve tuge.

Rekli su da tri postupka čine srce osornim i tvrdim: smijanje bez potrebe, jedenje kada se nije gladno i govor bez potrebe.

Behz b. Hakim prenosi od svoga oca, a on od svoga, da je Poslanik, s.a.v.s., rekao: *Teško onome koji laže da bi druge zasmijavao. Teško njemu, teško njemu, teško njemu!*

Ibrahim Neha'i je rekao: „Neko će nešto kazati kako bi zasmijao društvo, a time će rasrditi Allaha. Na njega će se izliti ta srdžba, a zadesit će i one koji su s njim. Neko će progovoriti nešto kako bi zadovoljio Allaha, pa će ga prekriti milost, a obuhvatit će i one koji su s njim."

Vasile b. Eska' prenosi od Ebu Hurejre, r.a., da je Vjerovjesnik, s.a.v.s., rekao: *Ebu Hurejre, budi veri'* (izbjegavaj sumnjivo da ne bi zapao u zabranjeno), *bit ćeš najpobožniji čovjek. Budi zadovoljan onim što imaš, bit ćeš najzahvalniji. Želi ljudima ono što želiš sebi i bit ćeš vjernik. Budi dobar komšija, bit ćeš musliman. Nemoj se puno smijati, jer pretjerani smijeh umrtvljuje srce.*

Malik b. Dinar prenosi da je Ahnef b. Kajs rekao: „Omer b. Hattab, r.a., rekao mi je: 'Ko se puno smije, umanjuje mu se dostojanstvo, a ko se šali, počnu ga nipodaštavati. Ko nešto često radi, po tome postaje poznat. Ko puno priča, puno i griješi, a ko puno griješi, tome stida nestaje. Kome stid nestaje i smanjuje se, tome opada i njegov vere', a kome opada vere' tome srce umire. A kome umre srce, Džehennem mu je najpreči.'"

Fekih, da mu se Allah smiluje, rekao je: „Dobro se čuvaj grohotnog smijeha, jer u njemu ima osam negativnosti. Prva je da će te prezirati učeni i razumni. Druga je da će te vrijeđati maloumni i neznalice. Treća je da će ti se povećati neznanje, ako si neznalica, a ako si znalac, smanjit će ti se znanje i učenost. Prenosi se u predaji: 'Učenjaku se, kada se jednom nasmije, otkine jedan dio njegova znanja', tj. odbaci mu se nešto od njegova znanja. Četvrta je da je u tom smijehu zaboravljanje počinjenih grijeha. Peta je da u tom smijehu ima odvažnosti za činjenje grijeha i ubuduće, jer, kada se smiješ, srce ti otvrdne. Šesta je da se u smijehu zaboravlja na smrt i ono što dolazi poslije nje. Sedma je da imaš grijeh onoga ko se smije tvome smijehu. Osma je da te za puno smijeha očekuje mnogo plača na Ahiretu. Uzvišeni kaže: ***Malo će se oni smijati, a dugo će plakati, bit će to kazna za ono što su zaslužili.***"

Ebu Zerr, r.a., tumačeći ovaj ajet, rekao je: „Malo smijeha znači da je dunjaluk kratkotrajan, pa neka se na njemu smiju koliko hoće, a kada dođu pred Allaha, onda će plakati beskrajno dugo."

SUZBIJANJE SRDŽBE

Autor, svojim lancem prenosilaca, bilježi od Ebu Seida Hudrija, r.a., da je Poslanik, s.a.v.s., rekao: *Srdžba je vatrena žeravica. Kada je osjeti neko od vas, ako stoji, neka sjedne, a ako sjedi, neka legne.*

Svojim lancem prenosilaca, autor bilježi od Ebu Seida, r.a., da je Poslanik, s.a.v.s., rekao: *Dobro se čuvajte srdžbe, jer ona u ljudskom srcu rasplamsava vatru. Zar niste vidjeli nekog od vas, kada ga obuzme srdžba, da mu oči pocrvene i nozdrve se raširе? Kada neko osjeti srdžbu, neka legne i prilijepi se za zemlju.* Još je rekao: *Među vama ima onih koji se brzo rasrde, ali se brzo i smire. I to je jedno za drugo. Ima onih koji se sporo srde, ali sporo i smiruju. I to je jedno za drugo. Najbolji su među vama oni koji se sporo srde, ali brzo smiruju, a najgori su oni koji se brzo srde, a sporo smiruju.*

Ebu Umame Bahili, r.a., prenosi da je Poslanik, s.a.v.s., rekao: *Ko zatomi svoju srdžbu, a u stanju je da je provede, Allah će mu srce ispuniti zadovoljstvom na Kijametskom danu.*

Kaže se da je u Indžilu napisano: „Čovječe, sjeti Me se kada si srdit i Ja ću se tebe sjetiti u Svojoj srdžbi. Budi zadovoljan Mojom pomoći tebi, jer je Moja pomoć bolja od tvog pomaganja samome sebi.“

Prenosi se da je Omer b. Abdulaziz rekao nekom čovjeku, koji ga je rasrdio: „Da me nisi rasrdio, žestoko bih te kaznio.“ Time je mislio na Allahove riječi: ***Koji srdžbu savlađuju*** (Sura Ali Imran, 134.).

Kažu da je Omer b. Abdulaziz vidio nekog pijanicu, koga je htio izružiti. No, ovaj je njemu opsovao. Omer je odmah potom otišao od njega. Neko mu se obratio: „Vođo vjernika, on te je psovao, a ti šutke ode od njega.“ On reče: „To sam učinio zato što me rasrdio. Da sam ga kaznio, to bih učinio da mu se osvetim, a ja ne želim da udarim i kaznim muslimana zbog lične srdžbe ili koristi.“

Prenosi se da je sluškinja Mejmuna b. Mihrana nosila neku supu i spotakla se. Sav njen sadržaj se prosuo po Mejmunu. Kada je pokušao da udari sluškinja, ona mu je rekla: „Gospodaru, sjeti se i primijeni Allahove riječi: ***Koji srdžbu savlađuju.***“ On odgovori: „Učinio sam.“ Sluškinja nastavi: „Učini onako kako piše u nastavku: ***I ljudima praštaju.***“ On potvrdi: „Oprostio sam.“ Sluškinja tada reče: „Učini kao što Allah kaže na kraju ajeta: ***A Allah voli one koji dobra djela čine.***“ Mejmun na to reče: „Učinio sam dobro prema tebi – slobodna si, u ime Allaha.“

Prenosi se da je Poslanik, s.a.v.s., rekao: *Ko ne bude imao triju osobina, neće osjetiti slast imana: blagost kojom će odbiti ponašanja neznalice, vere' koji će ga čuvati od harama i lijep ahlak, kojim će privlačiti ljude i s njima se ophoditi.*

Prenosi se da je jedan od prijašnjih učenjaka imao konja kojeg je mnogo volio. Jednog dana je došao i zatekao ga da stoji na tri noge. Upitao je slugu: „Ko mu je ovo učinio?“ Sluga odgovori: „Ja.“ Učenjak upita: „Zašto?“ Sluga odgovori:

„Htio sam te nasekirati." Učenjak mu kaza: „Ja se ljutim na onoga ko te na to nagovorio. (Mislio je na šejtana.) Idi, slobodan si i konj je tvoj."

Fekih, da mu se Allah smiluje, rekao je: „Svaki musliman bi trebalo da bude blag i strpljiv, jer su to svojstva muttekija. Allah hvali blagog čovjeka, riječima: ***Strpljivo podnostiti i praštati.*** Ko otrpi nanesenu nepravdu i oprosti onome ko mu je nanio, na njega se odnose riječi: ***Tako treba svaki pametan postupiti.*** (Sura Šura, 43.) To je suština stvari za koje će čovjek biti nagrađen i za koje će nagrada biti velika. U drugom ajetu se kaže: ***Dobro i zlo nisu isto!*** Nisu jednake lijepa i hrđava riječ. Musliman ne bi trebalo da na lijepu riječ uzvraća hrđavom. ***Zlo dobrim uzvrati.*** Na hrđavu riječ uzvrati boljom od nje, ***pa će ti dušmanin tvoj odjednom prisni prijatelj postati.*** (Sura Fussilet, 34.) Ako tako postupiš, tvoj neprijatelj će ti postati prijateljem, toliko bliskim, kao da ti je rod. Allah hvali Svoga prijatelja Ibrahima zbog njegove blagosti, pa kaže: ***Ibrahim je zaista bio dobrodušan, sažaljiv i odan.*** (Sura Hud, 75.) Blag je onaj koji prašta, a sažaljiv je onaj koji se prisjeća svojih grijeha i žali zbog njih, dok je odan onaj koji se posvetio pokornosti Allahu. Allah naređuje svom Vjerovjesniku, s.a.v.s., da bude strpljiv i blag i kazuje mu da su i vjerovjesnici prije njega bili takvi: ***Ti izdrži kao što su izdržali odlučni poslanici.*** (Sura Ahkaf, 35.) Izdrži uvrede nevjernika i to što te smatraju lažljivcem, kao što su to podnosili i trpili vjerovjesnici prije tebe, a kojima je naređivana borba s nevjernicima. Odlučni poslanici su oni koji su postojani u svojoj misiji i koji u njoj ustrajavaju."

Hasan, tumačeći Allahove riječi: ***A kada ih bestidnici oslove, odgovaraju: "Mir vama!"*** (Sura Furkan, 63.), kaže: „Govore blage riječi, makar im se i obraćalo na nedostojan način, oni ostaju blagi."

Prenosi se od Vehba b. Munebbiha da je rekao: „Neki pobožnjak je bio među Israelićanima. Šejtan je htio da ga zavede, ali u tome nije uspijevao. Jednom je pobožnjak izašao radi nekog posla, pa je šejtan krenuo za njim ne bi li ugrabio svoju priliku. Pokušao je da mu priđe preko prohtjeva, ali nije mogao. Onda je pokušao preko srdžbe, ali nije uspio. Onda je pokušao preko straha, pa je učinio da se ogromna stijena skotrlja s brda prema pobožnjaku, ali je on spomenuo Allaha i stijena je skrenula. Onda je na njega slao lavove i zvijeri, ali je pobožnjak spominjao Allaha i zvijeri su bježale. Onda mu je poslao zmiju dok je ovaj obavljao molitvu, pa se zmija omotala oko noge i počela puzati dok mu nije došla do glave. Kada bi čovjek htio da padne ničice, zmija bi se sklupčala na mjestu gdje bi trebao spustiti lice na tlo. Kada bi spuštao glavu, zmija bi otvarala usta, kako bi ga ugrizla. On bi je odmicao tek toliko da spusti glavu na zemlju. Kada je završio s molitvom i otišao sa tog mjesta, došao mu je šejtan i rekao: 'Pokušao sam da ti uradim to i to, ali nisam uspijevao. Sada želim da se sprijateljim s tobom i od danas te neću zavoditi.' Pobožnjak mu odgovori: 'Ni onoga dana, kada si me pokušao uplašiti, nisam te se bojao, a ni danas nemam potrebe za tvojim prijateljstvom.' Šejtan ga upita: 'Zar me nećeš pitati što je najuspješnije čime ću zavesti one poslije tebe?' Pobožnjak odgovori: 'Ja ću umrijeti prije njih.' Šejtan nastavi: 'Zar me nećeš pitati čime zavodim ljude?' Pobožnjak odgovori: 'Reci mi o tome kako zavodiš ljude.' Šejtan

reče: 'To radim trima hrđavim osobinama: škrtošću, srdžbom i pijanstvom. Čovjeku, kada je škrt, umanjujemo imetak u njegovim očima i to ga sprečava da provede ono što je obavezan u imetku, a u isto vrijeme priželjkuje ono što drugi ljudi imaju. Ako je srdit, mi se njime poigravamo kao što se djeca poigravaju lopticama. Kada bi mogao oživjeti i umrle, mi ga ne bismo napuštali, jer on i gradi i razgrađuje jednom riječju. Kada je pijan, mi ga vodimo svakom zlu, kao što se vode ovce.' Šejtan mu je rekao da je srdit čovjek u šejtanskim rukama kao što je lopta u dječijim. Srditi bi trebalo da otrpi srdžbu, kako ne bi postao šejtanski zarobljenik i kako, na takav način, ne bi izgubio svoja djela."

Navodi se da je Iblis došao Musau, a.s., i rekao mu: „Ti si onaj koga je Allah odabrao Svojom poslanicom i s kim je razgovarao, a ja sam jedno od Allahovih stvorenja. Hoću da se pokajem tvome Gospodaru, pa Ga pitaj da mi oprosti i pokajanje primi." Musa se tome obradovao, pa je zatražio da mu donesu vode. Uzeo je abdest i klanjao koliko je Allah htio da klanja. Onda je rekao: „Gospodaru, Iblis je jedno od Tvojih stvorenja i moli Te da mu oprostiš, pa mu oprosti." Tada mu je rečeno: „Musa, on se neće pokajati." Musa nastavi: „Gospodaru, on Te moli da mu oprostiš." Allah tada objavi: „Musa, primio sam tvoju dovu. Naredi mu da učini sedždu kod Ademova kabura i primit ću mu pokajanje." Musa se radostan vratio i prenio Iblisu ono što je rečeno. Iblis se na to rasrdio i uzoholio, a zatim rekao: „Nisam mu učinio sedždu kada je bio živ, zar da to učinim kada je mrtav?!" Potom je dodao: „Musa, zaslužio si, svojim zauzimanjem kod svog Gospodara, da ti kažem tri opomene. Neka ti budem na pameti u trima situacijama. Sjeti me se kada se rasrdiš. Ja tada kolam tvojim srcem kao krv. Sjeti me se na bojnom polju. Kada se čovjek suoči s neprijateljem, ja mu dođem i podsjećam ga na suprugu, porodicu, imetak i djecu, sve dok ne pobjegne. Naročito se čuvaj da sjediš sa ženom koja ti nije dozvoljena, nasamo. Tada sam ja tvoj glasnik njoj i njen glasnik tebi."

Prenosi se da je Mudri Lukman rekao: „Sine, troje se može poznati samo u trima situacijama: blagog možeš poznati samo u situaciji kada se treba pokazati srdžba, hrabrog ćeš poznati u ratu, a brata možeš poznati samo u nevolji."

Bilježi se da je nekog tabiina neki čovjek hvalio u lice, pa mu je ovaj rekao: „Allahov robe, što me hvališ? Da li si me isprobao u srdžbi, pa ustanovio da sam blag?" Ovaj reče da nije. „Da li si putovao sa mnom i vidio da sam lijepog ponašanja?" Ovaj reče da nije. „Da li si mi nešto povjerio, pa ustanovio da sam povjerenje opravdao i da sam dostojan povjerenja?" Ovaj reče da nije. „Teško tebi, niko ne smije nikoga hvaliti ako ga nije iskušao u ove tri situacije."

Neko je rekao: „Tri su osobine džennetlija i mogu se naći samo kod plemenitog čovjeka: praštanje onom ko ti je nepravdu nanio, davanje onome ko tebi uskraćuje i dobročinstvo prema onome ko je prema tebi hrđav bio. Uzvišeni je rekao: ***Ti sa svakim - lijepo! I traži da se čine dobra djela, a neznalica se kloni!*** (Sura A'raf, 199.)"

U predaji stoji da je Vjerovjesnik, s.a.v.s., kada je objavljen ovaj ajet, upitao: *Kakvo je tumačenje ovog ajeta?* Džibril mu je odgovorio: „Pitat ću Sveznajućeg." Otišao je i ponovo se vratio Poslaniku, s.a.v.s., rekavši: „Muhammede, Allah ti

naređuje da održavaš vezu s onim ko je prekinuo s tobom, da daš onome ko tebi uskraćuje i da praštaš onome ko je tebi nepravdu nanio."

Ibn Adžlan prenosi od Seida Makberija, a on od Ebu Hurejre, r.a., da je rekao: „Neki čovjek je psovao i vrijeđao Ebu Bekra, r.a., a Poslanik, s.a.v.s., sjedio je s njim. Vjerovjesnik, s.a.v.s., šutio je, a šutio je i Ebu Bekr. Kada je čovjek zašutio, Ebu Bekr je uzvratio na uvrede, a onda je Vjerovjesnik, s.a.v.s., ustao. Ebu Bekr je požurio za njim. Kada ga je stigao, pitao je: 'Allahov Poslaniče, čovjek me psovao, a ti si šutio, a, kada sam ja progovorio, ti si ustao!' Poslanik, s.a.v.s., reče mu: *Melek je odgovarao umjesto tebe sve dok si šutio, a kada si progovorio, melek je otišao, a došao je šejtan. Meni je bilo mrsko da sjedim na istom mjestu sa šejtanom.* Potom je Poslanik, s.a.v.s., rekao: *Tri su velike istina, svaka za sebe u cijelosti. Nema nijednog roba kojem se nanese neka nepravda, koju on oprosti, želeći Allahovo zadovoljstvo, a da mu Allah neće za to povećati ugled. Nema roba koji počne prosjačiti, želeći da stekne više nego što ima, a da mu Allah neće zbog toga povećati nemaštinu. I nema roba koji nešto da i udijeli, želeći Allahovo zadovoljstvo, a da mu Allah za to neće povećati imetak.*"

Svojim lancem prenosilaca, autor bilježi od Ibn Abbasa, r.a., da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: *Svaka stvar ima nešto što je časno, a najčasnije sijelo je ono u kojem se okrenuto prema Kibli. Vi sjedite radi povjerenja. Nemojte klanjati iza spavača ili nekoga ko je nečist. Ubijte zmiju i škorpiju, makar i na namazu bili. Nemojte zidove zastirati odjećom. Ko pogleda u pismo svoga brata, bez njegove dozvole, kao da je pogledao u vatru. Ko hoće da bude najjači čovjek, neka se osloni na Allaha. Ko hoće da bude najplemenitiji čovjek, neka se boji Allaha. Ko hoće da bude najbogatiji čovjek, neka bude uvjereniji i sigurniji u ono što je kod Allaha nego u ono što on posjeduje.* Zatim je rekao: *Hoćete li da vam kažem ko je hrđav i loš među vama?* Prisutni odgovoriše: „Hoćemo, Allahov Poslaniče." On reče: *Onaj koji jede sam, koji uskraćuje saputniku i koji bičuje svoga roba. A hoćete li da vam kažem ko je gori od njega?* „Hoćemo, Allahov Poslaniče", odgovoriše. On reče: *Onaj ko mrzi ljude i koga ljudi mrze. A hoćete li da vam kažem ko je gori od njega?* „Hoćemo, Allahov Poslaniče." On reče: *Onaj koji ne prašta pogrešku, ne prima izvinjenje i ne prašta uvredu. A hoćete li da vam kažem ko je gori od njega?* „Hoćemo, Allahov Poslaniče." On reče: *Onaj od koga se ne može očekivati dobro, niti se može biti sigurnim od njegova zla.* Potom je Allahov Poslanik, s.a.v.s., dodao: *Isa, a.s., ustao je među Israelićanima i rekao: „Israelićani, nemojte mudro govoriti među neznalicama, pa da ih tako uvrijedite, niti skrivajte mudrost pred onima koji su je dostojni, pa da njima nepravdu nanesete. Nekada se može nešto reći, pa se biti nepravedno. Nemojte nepravednom nepravdom uzvraćati, pa da time obezvrijedite svoju prednost i odliku koju imate kod Gospodara. Israelićani, troje je bitno. Slijedite ono za što je jasno da je ispravno i dobro. Nešto je jasna zabluda i hrđavo, pa to izbjegavajte. A nešto o čemu je različit stav vratite Allahovom i Poslanikovom sudu.*

Jedan mudrac je rekao: „Zuhd na dunjaluku čine četiri temelja. Prvi je da čvrsto vjeruješ u ono što je Allah obećao za dunjaluk i za Ahiret. Drugi je da ti pohvala i pokuda ljudi budu jednake. Treći je da budeš iskreno predan u svom

poslu. Četvrti je da praštaš onom ko ti je nanio nepravdu, da se ne srdiš na one koji su pod tvojom upravom i kontrolom i da budeš blag i strpljiv."

Prenosi se da je Ebu Derdau, r.a., neki čovjek rekao: „Poduči me riječima od kojih će mi Allah dati koristi!" Ovaj odgovori: „Preporučujem ti djela za koja će nagrada kod Allaha biti visoki stepeni onima koji ih budu činili: nemoj jesti ništa osim onoga što je prijatno i dozvoljeno, traži od Allaha opskrbu dan za danom, sebe smatraj mrtvim, svoj obraz i čast pokloni Allahu, pa, kada te neko uvrijedi ili ti opsuje, reci da si svoju čast poklonio Allahu, a, kada pogriješiš, zatraži da ti Allah oprosti."

Prenosi se da je Poslanik, s.a.v.s., na dan kada mu je slomljen sjekutić na Uhudu i kada su to ashabi jako teško doživjeli i rekli: „Allahov Poslaniče, zašto ne prokuneš ove koji su ti to učinili?", rekao: *Nisam poslan kao onaj koji proklinje, nego sam poslan kao pozivač i milost. Allahu moj, uputi moj narod, jer oni ne znaju.*

Poslanik, s.a.v.s., rekao je: *Ko svoj jezik ustegne od drugih muslimana, Allah će mu oprostiti njegove pogreške na Kijametskom danu. Ko svoju srdžbu zatomi, Allah će ga poštedjeti Svoje srdžbe na Kijametskom danu.*

Prenosi se od Mudžahida da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., prolazio pored ljudi koji su odmjeravali snagu dizanjem kamenja. Pitao ih je: *Što to činite?* Oni odgovoriše: „Odmjeravamo snagu na kamenju." On ih potom upita: *Hoćete li da vam kažem koje djelo je jače od toga?* Oni rekoše da hoće, a on kaza: *Onaj koji bude zavađen s bratom muslimanom, pa savlada svoga šejtana i šejtana svoga brata i ode na razgovor s njim, da se pomiri.* U drugoj predaji stoji da je Poslanik, s.a.v.s., prolazio pored ljudi koji su odmjeravali snagu dizanjem kamenja, pa im se obratio: *Gledate ko je jači podižući kamenje; hoćete li da vam kažem ko je jači od vas?* Oni su rekli da hoće, pa im je kazao: *Onaj ko se ispuni srdžbom, ali se otrpi i ustegne.*

Prenosi se od Jahja b. Muaza da je rekao: „Ko prokune osobu koja mu je nanijela nepravdu rastužio je Muhammeda, s.a.v.s., među ostalim vjerovjesnicima, a obradovao prokletog Iblisa među šejtanima i nevjernicima. Ko oprosti onome što mu je nanio nepravdu, rastuži prokletog Iblisa među nevjernicima i šejtanima, a obraduje Muhammeda, s.a.v.s., među ostalim vjerovjesnicima i dobrim ljudima."

Prenosi se da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: *Na Kijametskom danu će glasnik povikati: „Gdje su oni kojima je nagrada zagarantirana od Allaha?" Ustat će oni koji su praštali ljudima i ući u Džennet.*

Ahnef b. Kajs je bio upitan: „Što je ljudskost?" Odgovorio je: „To je poniznost među ljudima, praštanje onda kada se može kazniti i davanje bez prigovora i pogovaranja."

Atijje prenosi da je Poslanik, s.a.v.s., rekao: *Vjernici su blagi i pokorni, kao što su to i pokorne deve. Ako se deva povede, ona krene, a, ako je se natjera da klekne na kamenu, ona će kleknuti.*

Fekih, da mu se Allah smiluje, rekao je: „Potrudite se da otrpite srdžbu i dobro se čuvajte ishitrenosti u ljutnji. U ishitrenosti imaju tri mahane, a u trpljenju tri vrline. One koje su u žurbi jesu: kajanje u duši, pokuđenost kod ljudi i treće je kazna kod Allaha. U trpljenju su sljedeće tri blagodati: zadovoljstvo sobom i u duši,

pohvala kod ljudi i nagrada kod Allaha. Blagost je gorka u početku, ali je slatka na kraju, kao što je neko rekao:

Blagost je na početku opora i gorka
ali na kraju je slađa od meda.

Allah najbolje zna.

ČUVANJE JEZIKA

Autor, svojim lancem prenosilaca, bilježi od Ebu Seida Hudrija, r.a., da je rekao: „Neki čovjek je došao Vjerovjesniku, s.a.v.s., i rekao: 'Allahov Poslaniče, preporuči mi nešto.' On mu odgovori: *Preporučujem ti takvaluk, u njemu je svako dobro. Preporučujem ti i džihad, jer je to isposništvo muslimana* (a možda je rekao *muslimanu*) *i oporučujem ti spominjanje Allaha (zikr) i učenje Kur'ana jer ti je to svjetlo na zemlji i spomen na nebesima. Ustegni svoj jezik od svega osim od dobra, jer ti je to najbolje i tako ćeš pobijediti šejtana.*

Fekih, da mu se Allah smiluje, rekao je: „Poenta imperativa *preporučujem ti takvaluk* jeste u tome što je takvaluk izbjegavanje onoga što je Allah zabranio i provođenje onoga što je Allah naredio. Ako čovjek tako postupa, onda je objedinio svako dobro.

Riječi: *ustegni svoj jezik* znače da se jezik čuva od govora koji nije dobar i koji ne podstiče na dobro. Poenta je: 'Govori dobro, kako bi uspio', ili: 'Šuti, kako bi bio spašen, jer je spas i smirenost u šutnji.' Znaj da čovjek može pobijediti šejtana najprije šutnjom. Musliman treba da vodi računa o svome jeziku, kako bi bio zaštićen od šejtana i kako bi Allah pokrio njegove sramote."

Autor, svojim lancem prenosilaca, bilježi od Omera, r.a., da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: *Način da se iskupi osoba koja ošamari svoga roba jeste da ga oslobodi. A ko ustegne svoj jezik, Allah će mu pokriti sramote. Ko ustegne svoju srdžbu, Allah će ga poštediti Svoje kazne, a ko se izvini i zatraži oprosta od svoga Gospodara, Gospodar će mu primiti izvinjenje.*

Svojim lancem prenosilaca bilježi od Ebu Hurejre, r.a., da je Vjerovjesnik, s.a.v.s., rekao: *Ko vjeruje u Allaha i Drugi svijet, neka pazi svojeg komšiju, neka ugosti svoga gosta i neka govori dobro ili neka šuti.*

Prenosi autor svojim lancem prenosilaca od Ja'laa da je rekao: „Ušli smo kod Muhammeda b. Sevka Zahida, a on nam je rekao: 'Hoćete li da vam kažem nešto čime biste se mogli koristiti? Ja sam se koristio. Ata b. Ebi Rebah nam je pričao: 'Bratiću, oni prije vas su se ustezali i izbjegavali bespotreban govor i svaki govor su smatrali bespotrebnim, osim Allahove Knjige, učenja iz nje; naređivanja dobra, a odvraćanja od zla, ili da progovoriš i iskažeš svoju potrebu koja ti je neophodna.' Onda je rekao: 'Zar negirate ajet: ***A nad vama bdiju čuvari, kod Nas cijenjeni pisari"*** (Sura Infitar, 10,11.) i ***sastanu i sjednu jedan s desne, a drugi s lijeve strane, on ne izusti ni jednu riječ, a da pored njega nije prisutan Onaj koji bdije.*** (Sura Kaf, 17,18.) Zar se ne bi stidjeli da vam se otvori knjiga vaših djela koje ste činili tog dana i da u njoj nađete puno toga što nije vezana ni za vašu vjeru ni za dunjaluk?!'"

Moj otac mi je prenio, svojim lancem prenosilaca, od Enesa b. Malika, r.a., da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: *Četiri osobine se mogu naći samo kod vjernika: šutnja, i ona je početak ibadeta, poniznost, spominjanje Allaha i malo zla.*

Prenosi se da je ovo kazao Isa, a.s.

Ebu Hurejre, r.a., prenosi da je Vjerovjesnik, s.a.v.s., rekao: *U lijep adet čovjeka spada i to da se kloni onoga što ga se ne tiče.*

Prenosi se da je Mudri Lukman bio upitan: „Čime si ostvario taj položaj i takvu čestitost koju vidimo kod tebe?" On je odgovorio: „Iskrenim govorom, opravdavanjem povjerenja i klonjenjem od onoga što me se ne tiče."

Prenosi se da je Ebu Bekr b. Ajjaš rekao: „Četverica kraljeva su kazali po jednu mudrost, toliko slične kao da potiču sa istog izvora. Kisra (perzijski car) je rekao: 'Ne kajem se za ono što nisam rekao, ali se mogu kajati za ono što sam rekao.' Neki kineski car je rekao: 'Ako ne kažem nešto, onda je to u mojem posjedu, a ako to izgovorim, onda to mene posjeduje.' Bizantijski (romejski) car je rekao: 'Lakše mi je zanijekati nešto što nisam rekao, nego zanijekati ono što sam već rekao.' Indijski car je rekao: 'Čuditi je se nekome ko izgovori nešto što, ako bi se obznanilo, može naškoditi, a ako se ne obznani ne može se koristiti.'"

Prenosi se da je Rebi' b. Hajsem ujutro, kada bi ustao, uzimao papir i kalem i ne bi ništa izgovorio, a da to ne bi i zapisao i upamtio, a onda bi, naveče, svodio račun sa sobom.

Fekih, da mu se Allah smiluje, rekao je: „Ovako su radili zahidi koji su govorili i vodili računa o svome jeziku i na dunjaluku svodili račun sa sobom. Ovako bi trebalo i musliman da se obračunava sa sobom na dunjaluku prije nego što bude polagao račun na Ahiretu. Dunjalučko polaganje računa je lakše od ahiretskog i čuvanje jezika na dunjaluku je lakše od kajanja na Ahiretu."

Prenosi se od Ibrahima Tejmija da je rekao: „Pričao mi je čovjek, koji se družio s Rebi'om b. Hajsemom dvadeset godina, da od njega nikada nije čuo da je rekao nešto zbog čega bi mogao biti ukoren ili kritiziran."

Musa b. Seid je rekao: „Kada je ubijen Husejn b. Ali, r.a., neki Rebi'ov prijatelj je rekao: 'Ako ikada Rebi' oštro progovori, onda će to biti danas.' Došao je do njega, otvorio vrata njegove kuće i rekao mu što se desilo. Rebi' je pogledao prema nebu i rekao: 'Allahu moj, Stvaraoče nebesa i zemlje, Poznavaoče znanog i neznanog, Ti presuđuješ Svojim robovima ono oko čega se oni razilaze.' Ništa više nije dodao na ove riječi."

Neki mudrac je rekao: „Šest je osobina neznalice. Prva je da se srdi bez razloga: srdi se i na čovjeka i na životinju i na sve od čega ga zadesi neka nevolja. To je siguran znak neznanja.

Druga je da govori nekorisno. Razuman čovjek će izbjegavati govor u kojem nema koristi. Svako bi trebalo da govori ono u čemu je ili dunjalučka ili ahiretska korist.

Treća je davanje na nemjesto. To je kada čovjek daje svoj imetak tamo gdje neće dobiti nagradu za to, što jeste oznaka neznanja.

Četvrta je da odaje tajne pred svima i svakome.

Peta je da vjeruje svakom čovjeku.

I šesta je da ne može prepoznati prijatelja i da ne može razlikovati prijatelja od neprijatelja. Svaki čovjek bi trebalo da zna ko mu je prijatelj i da mu se preda, a i

da zna neprijatelja i da bude na oprezu od njega. Prvi neprijatelj je šejtan i ne bi trebalo da mu se pokorava i da slijedi ono na šta ga on nagovara."

Prenosi se da je Isa, a.s., rekao: „Svaki govor u kojem se ne spominje Allah je besposlica, a svaka šutnja u kojoj nema razmišljanja je nemar. Svaki pogled u kojem nema poduke je besmislica. Blago se onome čiji je govor zikr, čija je šutnja razmišljanje i čije je gledanje radi uzimanja pouke."

Bilježi se da je Evza'i rekao: „Vjernik malo priča, a puno radi, a licemjer (munafik) puno priča, a malo radi."

Prenosi se da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: *Pet osobina se ne može naći kod munafika: razumijevanje vjere, vere' jezikom, osmijeh u lice sagovornika, svjetlost u srcu i ljubav prema muslimanima.*

Jahja b. Eksem je rekao: „Čovjek neće dobro govoriti, a da se taj njegov govor neće odraziti i na ostala njegova djela, niti će hrđavo govoriti, a da se to neće odraziti i na ostala njegova djela."

Prenosi se da je Mudri Lukman rekao svome sinu: „Sine, ko se druži sa hrđavim čovjekom ni sam nije pošteđen hrđavog postupanja. Ko uđe na sumnjivo mjesto i sam će biti optužen, a ko ne kontrolira svoj jezik, često se kaje."

Prenosi se da je Poslanik, s.a.v.s., rekao: *Blago se onome što kontrolira svoj jezik, kome je dovoljna njegova kuća i ko plače nad svojim grijesima.*

Autor priča da mu je otac, svojim lancem prenosilaca, prenio izjavu Hasana Basrija: „Govorili su da je jezik mudraca vezan za srce. Kada on hoće nešto da progovori, vrati se svome srcu, pa, ako u tome ima koristi, onda to i izgovori, a, ako nema, prešuti. Neznalica je svoje srce stavio na jezik i ne vraća se svome srcu, nego, što mu naumpadne, to i kaže."

Otac mi je prenio svojim lancem prenosilaca od Ebu Zerra, r.a., da je rekao: „Allahov Poslaniče, što je bilo napisano u Ibrahimovim listovima?" On odgovori: *U njima su bile poslovice i pouke. Svaki razuman čovjek, koji nije poremetio pameću, treba da vodi računa o svome jeziku, da zna i poznaje vrijeme u kojem živi i da se preda svome poslu. Ko smatra svoj govor svojim djelom, on malo priča, osim o onome što ga se tiče.*

Ebu Džafer nam je svojim lancem prenosilaca prenio od Ebu Ishaka Hemedanija, on od Harsa, a on od Alije b. Ebi Taliba, r.a., da je rekao: „Čuo sam Allahova Poslanika, s.a.v.s., da kaže: *Razuman čovjek bi se trebao predati trima pregnućima: sticanju sredstava za život, osamljivanju, kako bi stekao Ahiret, i uživanju u onome što mu nije zabranjeno.* Još je rekao: *Razuman čovjek bi trebalo da dan podijeli na četiri perioda: jedan u kojem će se obraćati svome Gospodaru, drugi u kojem će svoditi račun sa samim sobom, treći u kojem će posjećivati učene da mu ukažu na vjerske propise, kako da se ponaša na dunjaluku i da ga posavjetuju, i četvrti je da dopusti sebi uživanje u onome što mu je dozvoljeno i lijepo.* Rekao je još: *Razuman čovjek treba da razmišlja o svojim postupcima, da poznaje svoje savremenike i da vodi računa o svom spolnom organu i jeziku.*"

Fekih, da mu se Allah smiluje, rekao je: „Navodi se da su ove riječi zapisane u knjizi mudrosti Davudovih potomaka."

Prenosi se od Enesa b. Malika, r.a., da je Lukman došao kod Davuda, a.s., u vrijeme kada je ovaj pravio oklope. Čudio se i divio onome što vidi. Htio ga je o tome pitati, ali ga je njegova promućurnost odvraćala od toga. Ustegao se da postavi pitanje. Kada je Davud završio sa izradom oklopa, ustao je, stavio oklop na sebe i rekao: „Dobra li oklopa za rat, i dobra li majstora koji ga je napravio." Lukman je na to kazao: „Šutnja je mudrost, ali malo ko može da šuti."

Neko je ispjevao:

Govor je ukras, a šutnja spas
ako govoriš, nemoj mnogo.
Rijetko sam se kajao za šutnju
ali za govor jesam vrlo često.

U drugoj predaji stoji da je Lukman odlazio godinu dana kod Davuda, a.s., htijući da ga pita o poslu. Kada je Davud, a.s., završio oklop i navukao ga na sebe, rekao je: „Kako je dobar ovaj oklop za rata." Lukman je odgovorio: „Šutnja je mudrost, ali rijetko ko šuti." Ovo je iz knjige *Upozorenje nemarnim*, a stihovi poslije nisu iz originalne verzije knjige.

Neko je rekao:

Čovjek će i život izgubiti zbog pogreške jezika
ali ne umire ako se nogom spotakne

Drugi je ispjevao:

Nipošto ne reci ono što ti nije drago
možda jezik nesreću nasluti

Humejd b. Abbas je rekao:

Života ti, ima li išta poznato
da zaslužuje zatvor više od lahka jezika
Koji kazuje što ga se ne tiče
da se čvrsto zatvori ondje gdje jesi pa ga zatvori
Možda se nešto u šali izgovori
pa time se smrtna strjelica odapne
Zasigurno šutnja bolja je od šale
šuti spašen si, ili reci pa pravo govori
Nemoj prijateljima previše pričati
ako nekog i mrziš, onda to na lijep način reci
Ne znaš kad ćeš zamrziti druga
ili zavoljeti neprijatelja, pa povedi računa

Neki mudrac je rekao: „Sedam hiljada dobara je u šutnji. Sadržana su u sedam riječi, a svaka od njih vrijedi hiljadu.

Prva je: Šutnja je ibadet u kojem nema zamora.

Druga je da je šutnja ukras bez nakita.

Treća je da je to dostojanstvo bez vlasti.

Četvrta je da je to tvrđava bez zidina.

Peta je da je to ustezanja od pravdanja bilo kome.

Šesta je da je to pošteda i zaštita od kiramen-katibina.

I sedma je da je to pokrivanje sramota.

Rekli su da je šutnja ukras učenog i zastor neznalice."

Neki mudrac je rekao: „Ljudsko tijelo se sastoji iz tri dijela. Jedan dio je srce, drugi je jezik, a treći su ostali udovi. Allah je svaki dio počastio, pa je srce počastio spoznajom i tevhidom, a jezik svjedočenjem da nema boga osim Allaha i učenjem Kur'ana. Ostale organe je počastio namazom, postom i ostalim ibadetima. Za svaki dio je odredio čuvara i pratioca, pa je za srce odredio Sebe i niko ne zna što je u ljudskom srcu osim Allaha. Jeziku je dodijelio čuvare, pa kaže: ***On ne izusti ni jednu riječ, a da pored njega nije prisutan Onaj koji bdije.*** Organima je odredio naredbe i zabrane. Od svakog dijela tijela On očekuje opravdanje. Opravdanje za srce je da ostane postojano u vjeri, da ne zavidi, ne vara i da ne spletkari. Opravdanost jezika je u tome da ne ogovara, laže i da ne govori ono što ga se ne tiče. Opravdanje organa je da ne griješe Allahu i da ne vrijeđaju nijednog muslimana. Ko srcem ne ispuni povjerenje, taj je munafik; ko ne opravda jezikom, on je nevjernik; a ko ne opravda organima i udovima, on je griješnik."

Od Hasana se bilježi da je rekao: „Omer, r.a., vidio je nekog mladića i rekao mu: 'Mladiću, ako se zaštitiš od triju zala, zaštitio si svoju mladost: ako se zaštitiš zla svog jezika, svog polnog organa i svoga trbuha.'"

Kažu da je Mudri Lukman bio abesinski rob. Prvo što je pokazao od svoje mudrosti se zbilo onda kada mu je gazda rekao: „Zakolji nam ovu ovcu i donesi dva najgora organa iz nje." Lukman mu je donio jezik i srce. Gazda ga je pitao zašto baš ta dva organa, a on mu je rekao: „U tijelu nema ništa bolje od ovoga dvoga, ako su ispravni i čestiti, i nema ništa gore, ako su pokvareni."

Kada je Poslanik, s.a.v.s., slao Muaza, r.a., u Jemen, ovaj mu je rekao: „Vjerovjesniče, preporuči mi nešto." On mu pokaza na jezik, želeći mu reći da vodi računa o njemu i o tome što priča. Muaz kao da tome nije posebno posvetio pažnju, pa je ponovio: „Allahov Vjerovjesniče, preporuči mi nešto." On mu reče: *Mati te ne imala, zar će ljude u Džehennem strovaliti išta više od onoga što su zaradili svojim jezicima?!*

Hasan Basri je rekao: „Ko puno priča puno i griješi. Ko ima puno imetka ima i puno grijeha, a ko ima hrđav ahlak taj kažnjava samog sebe."

Prenosi se da je Sufjan Sevri rekao: „Da čovjeka gađam strijelom, draže mi je nego da ga gađam jezikom. Jezikom ne promašujem, a strijelom ću možda i promašiti."

Prenosi se da je Ebu Seid Hudri, r.a., rekao: „Kada čovjek osvane, njegovi udovi i organi se obrate jeziku i kažu: 'Jeziku, molimo te i preklinjemo Allahom da budeš ispravan, jer, ako si ti dobar i mi ćemo biti dobri, a, ako si ti hrđav, i mi smo takvi."

Prenosi se da je Ebu Zerr, r.a., stao kod Kabe i rekao: „Onaj ko me zna, zna me, a ko me ne zna, ja sam Džundub b. Dženade Gifari, Ebu Zerr. Hodite svome bratu, koji vam želi dobro i koji je samilostan prema vama." Ljudi su se okupili oko njega i on im reče: „Ljudi, ko od vas hoće da putuje dunjalukom, za putovanje spremi i poputbinu, a kako se može putovati Ahiretu, a nemati poputbine?" Prisutni

upitaše: „A što je naša poputbina, Ebu Zerre?" On reče: „Dva rekata namaza u noćnoj tmini, za kabursku tamu i čamotinju; post na dnevnoj žegi za Dan proživljenja; sadaka siromasima, kako bi bili spašeni patnje na Teški dan; hadždž radi teškoća koje čekaju. Dunjaluk podijelite u dva dijela: jedan za traženje dunjaluka, a drugi za sticanje Ahireta. Ako načinite i treći, on će vam štetiti, a neće koristiti. Vaš imetak podijelite na dva dijela: jedan dirhem potrošite na svoju porodicu, a jedan dirhem uložite za sebe. Treći, ako imate, štetit će, a neće koristiti." Onda je rekao: „Oh, ubi me briga za dan koji neću dočekati." Prisutni upitaše: „Koji je to dan?" On reče: „Ako moja nada premaši moj vijek."

Prenosi se da je Isa, as., rekao: „Nemojte puno govoriti nešto što nije spominjanje Allaha, pa da vam srca otvrdnu. Tvrdo srce je daleko od Allaha, ali vi to ne znate."

Jedan ashab je rekao: „Ako primijetiš tvrdoću i osornost srca, nemoć u tijelu i krizu u imetku, znaj da si govorio o nečemu što te se ne tiče."

A Allah najbolje zna.

POHLEPA I DUGOROČNA NADA

Autor, svojim lancem prenosilaca, bilježi od Ebu Derdaa, r.a.: „Što se to zbiva s vama, pa vidim da vam učenjaci nestaju, a oni koji ne znaju ne žele da nauče? Učite prije nego vam što znanje bude uzdignuto odlaskom učenjaka! Što se to zbiva s vama, pa vidim da žudite za nečim za što je Allah preuzeo brigu na sebe, a zanemarujete ono čime ste obavezani?! Bolje poznajem vaše hrđave ljude, nego što potkivač zna konje. Hrđavi među vama su oni koji ne daju zekat, osim pod prisilom, obavljaju namaz samo da bi skinuli obavezu, slušaju Kur'an, ne poštujući i ne provodeći ono što je u njemu i porobljavaju slobodne."

Fekih, da mu se Allah smiluje, rekao je: „Pohlepa je dvojaka: pokuđena i ona koja to nije, mada ju je bolje napustiti. Pokuđena pohlepa je kada je čovjek njome toliko obuzet da zanemari Allahove naredbe, ili kada žudi za što većim bogatstvom, kojim bi se mogao ponositi. Nije pokuđena pohlepa koja čovjeku ostavlja prostora za obavljanje naredbi i u kojoj čovjek ne želi bogatstvo da bi se njime hvalio. Ovako nešto nije pokuđeno, jer su i neki ashabi nastojali da se obogate, a Poslanik, s.a.v.s., nije ih kudio zbog toga, mada je kazao da je bolje da je napuste. Ebu Derda, r.a., u ovoj predaji, ukazuje na to da je pokuđena ona pohlepa koja dovodi do izbjegavanja obaveza, riječima: 'Žudite za onim o čemu se Allah obavezao za vas', misleći na opskrbu. 'Nastojite da je steknete i zanemarujete ono što vam je dato u obavezu', misleći na farzove. Riječi *porobljavaju slobodne* znače da takvi ljudi uposljavaju slobodne ljude i toliko ih izrabljuju da oni postaju njihovi robovi.

Svojim lancem prenosilaca, autor bilježi da je Hafsa, kćerka Omera, r.a., pitala svoga ocu: „Allah ti je dao mnoga dobra i bogatstvo. Zašto onda ne jedeš kvalitetniju hranu i ne oblačiš bolju odjeću?" On joj odgovori: „Prepustit ću ti da sama prosudiš." Potom joj je govorio o tome kakav je bio Poslanik, s.a.v.s., i spominjao kako je ona živjela s njim. Kada se ona rasplakala, rekao joj je: „Imao sam dvojicu prijatelja, koji su imali takav način života. Kada bih htio da slijedim neki drugi način života mimo njihovog, mogao bih to. Allaha mi, otrpjet ću ovakav način života i teškoće koje su oni proživljavali i ja u svom životu, kako bih im se pridružio u njihovom uživanju."

Svojim lancem prenosilaca, autor bilježi od Mesruka da je rekao: „Pitao sam Aišu: Majčice, što je najčešće Poslanik, s.a.v.s., govorio, kada bi ulazio u kuću? Ona odgovori: 'Najčešće sam ga čula da govori: *Kada bi čovjek imao dvije doline zlata, poželio bi da ima i treću. Utrobu čovjeka može napuniti samo zemlja, a Allah prašta pokajniku. Allah je dao imetak kako bi se mogao namaz obavljati i zekat davati.* '"

Katade prenosi od Enesa b. Malika, r.a., da je Poslanik, s.a.v.s., rekao: *Kod čovjeka sve stari i propada, osim dvoga: pohlepe i nade.*

Prenosi se da je Alija, r.a. rekao: „Najviše se za vas bojim dviju stvari: dugoročne nade i slijeđenja prohtjeva. Dugoročna nada odvodi od podsjećanja na Ahiret, a slijeđenje strasti i prohtjeva prekriva istinu."

Prenosi se da je Poslanik, s.a.v.s., rekao: *Garantiram trojici za troje: čovjeku koji žudi za dunjalukom i onome koji škrtari njime – siromaštvo poslije kojeg nema bogatstva, stalnu zaokupljenost i neprestanu brigu.*

Prenosi se da je Ebu Derda, r.a., došao među stanovnike Himsa i uzviknuo: „Zar vas nije stid? Gradite zgrade u kojima nećete stanovati, nadate se nečemu što nećete dočekati, sakupljate i nagomilavate nešto što nećete iskoristiti! Oni prije vas su gradili kule i utvrde, nagomilavali mnoga bogatstva i nadali se nadaleko, ali su njihova obitavališta postali mezari, njihove nade su uobrazilja, a ono što su skupili je prašina."

Prenosi se da je Alija, r.a., rekao Omeru, r.a.: „Ako hoćeš da se sretneš sa svojim prijateljem, onda krpi svoju odjeću, popravljaj obuću, skrati svoje nadanje i, kada jedeš, ne jedi do sitosti."

Prenosi se od Osmana Nehdija da je rekao: „Vidio sam košulju na Omeru, r.a., koja je imala dvanaest zakrpa, a on je stajao na mimberi i držao govor."

Prenosi se od Alije, r.a., da je ušao na tržnicu u odjeći od grubog platna, koja nije bila omekšavana. Neko mu je rekao: „Vođo vjernika, zar ne bi mogao obući udobniju odjeću od te?" On odgovori: „Ovakva odjeća čini srce više skrušenim, sličnija je načinu odijevanja dobrih ljudi i vjerniku je bolje da se na njih ugleda i ovako da se odijeva."

Prenosi se da je Ebu Zerr, r.a., rekao: „Poznajem ljude bolje nego što potkivač poznaje konje. Najbolji među njima su zahidi prema dunjaluku, a najgori su oni koji od dunjaluka uzimaju više nego što im je potrebno."

Jedan mudrac je rekao: „Tri osobine su izvor svakog grijeha: zavist, pohlepa i oholost. Oholost vodi porijeklo od Iblisa, koji se uzoholio i odbio da učini sedždu Ademu, a.s. Zbog toga je proklet. Pohlepa je, u osnovi, od Adema, jer mu je rečeno da mu je sve u Džennetu dozvoljeno osim jednoga drveta. Pohlepa ga je navela da pojede plod tog drveta, pa je protjeran iz Dženneta. Zavist je od Kabila, sina Ademovog, koji je ubio Habila, pa je postao nevjernikom i njegovo boravište je vječni Džehennem."

U jednoj predaji se navodi da je Adem, a.s., uputio svome sinu Šitu, a.s., pet preporuka i naredio mu da ih prenese svojim potomcima. Rekao mu je: „Reci svojoj djeci da se nikada ne prepuštaju dunjaluku i ne vjeruju mu. Ja sam se bio opustio u Džennetu, koji je vječan, ali Allah nije bio zadovoljan mnome, pa me izveo iz njega.

Drugo, reci im: 'Nemojte slijediti prohtjeve svojih supruga; ja sam radio kako je moja žena htjela, pa sam pojeo zabranjenog ploda i sustiglo me kajanje.'

Treće, reci im: 'Razmislite o posljedicama svakoga djela i posla koji želite uraditi.' Da sam je pretpostavio kakve će posljedice imati moj postupak, ne bi me zadesilo to što me je zadesilo.

Četvrto, reci im: 'Ako vam srca budu oklijevala zbog nečega, nemojte to ni činiti.' Kada sam kušao zabranjenog ploda, srce mi je uzdrhtalo i uznemirilo se, ali nisam odustao i zbog toga se kajem.

Peto, reci im: 'Savjetujte se s drugim o svojim postupcima', jer, da sam se ja posavjetovao s melekima, ne bi me zadesilo to što me je zadesilo."

Prenosi se od Šekika Belhija da je rekao: „Od četiri hiljade hadisa izabrao sam četiri stotine. Od tih četiri stotine sam izabrao četrdeset, a od tih četrdeset sam izabrao četiri. Prvi je: *Nemoj svoje srce vezati za ženu, jer je ona danas tvoja, a sutra je tuđa. Ako joj se pokoriš, odvest će te u Džehennem.*

Drugi hadis je: *Nemoj srce vezati za imetak, jer je imetak dnevna ponuda: danas je tvoj, a sutra je tuđi. Nemoj se zamarati onim što nekome drugom pripada. Neko će uživati, a tebi će to biti pripisano kao teret i grijeh. Ako srce vežeš za imetak, onda ćeš škrtariti u Allahovim pravima u tom imetku, u tebe će ući strah od siromaštva i bit ćeš pokoran šejtanu.*

Treći hadis je: *Ostavi sve ono što ti čini nemir u prsima. Vjernikovo srce je kao svjedok, koji zadrhti kod svega što je sumnjivo i koji bježi od harama, a smiruje se uz halal.*

Četvrti hadis je: *Nemoj ništa činiti dok ne budeš siguran u odgovor.*"

Mudžahid prenosi od Abdullaha b. Omera, r.a., da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: *Na dunjaluku budi kao stranac ili putnik. Sebe smatraj stanovnikom kabura.* Mudžahid priča: „Abdullah b. Omer mi je rekao: 'Kada osvaneš, nemoj se nadati da ćeš dočekati noć, a kada omrkneš, nemoj se nadati da ćeš dočekati zoru. Od života uzmi i iskoristi što možeš, prije nego što umreš, a od svoga zdravlja iskoristi što možeš, prije nego što se razboliš, jer ne znaš gdje će ti ime sutra osvanuti.'"

Fekih, da mu se Allah smiluje, rekao je: „Ko imadne kratkoročnu nadu, Allah će ga počastiti četirima blagodatima. Prvo će ga ojačati u ibadetima, jer čovjek koji zna da mu je smrtni čas blizu ne vodi računa o nevoljama koje ga iščekuju u budućnosti. On se trudi da učini što više ibadeta i dobrih djela. Druga je da će mu se umanjiti sekiranje. Pošto zna da će skoro umrijeti, ne pridaje pažnju nevoljama koje bi ga mogle zadesiti. Treća je da ga učini zadovoljnim i malim. Čovjek, pošto je svjestan da će skoro umrijeti, ne traži puno nego mu je jedina briga kako će proći na Ahiretu. Čeatvrto je da mu osvijetli srce, jer se kaže da nur u srce silazi zbog četiriju razloga: zbog prazna stomaka, dobra prijatelja, vođenja računa o grijesima i kajanja zbog počinjenih i zbog kratkoročne nade."

Onoga koji se dugoročno nada Allah kažnjava četirima kaznama. Prva je osjećaj bezvoljnosti i ljenosti prema ibadetima, druga je povećavanje brige za dunjalukom, treća je javljanje pohlepe za skupljanjem imetka i četvrta je postajanje srca osornim i tvrdim. Kažu da srce postaje tvrdim i osornim zbog četveroga: puna i sita trbuha, hrđava društva, zaboravljanja prošlih grijeha i zbog dugoročne nade.

Musliman treba da ima kratkoročnu nadu, jer ne zna koji će mu dah biti posljednji, a ni koji korak. Uzvišeni Allah kaže: ***I ne zna čovjek u kojoj će zemlji umrijeti*** (Sura Lukman, 34.). Neki mufessiri kažu da to znači: „Ne zna na kojoj će nozi i na kojem koraku umrijeti."

U drugom ajetu On kaže: ***Ti ćeš, zacijelo, umrijeti, a i oni će, takoder, pomrijeti*** (Sura Zumer, 30.); ***I kad dođe njegov kraj, neće ga moći ni za tren jedan ni odložiti ni ubrzati*** (Sura A'raf, 34.).

Svaki musliman bi trebalo što češće da se prisjeća smrti. On bi trebalo da nastoji da se okiti šesterema osobinama. Prva je znanje koje vodi Ahiretu; druga je prijatelj koji će pomagati i podsticati na robovanje Allahu i sprečavati i odvraćati od grijeha; treća je poznavanje neprijatelja i oprez od njega; četvrta je uzimanje pouke iz Allahovih znakova i ajeta, te razmišljanje o smjenama dana i noći i njihovoj svrhovitosti; peta je pravednost prema ljudima, kako oni ne bi tužili na Kijametskom danu i šesta je stalna spremnost na smrt, prije nego što ona dođe, kako se čovjek ne bi sramotio na Kijametskom danu.

Autor, svojim lancem prenosilaca, bilježi od Hasana Basrija da je Vjerovjesnik, s.a.v.s., pitao svoje ashabe: *Da li svako od vas želi da uđe u Džennet?* Oni odgovoriše: „Naravno, da nas Allah učini žrtvama za tebe, Allahov Poslaniče." On reče: *Skratite svoja nadanja i stidite se Allaha onako kako se treba stidjeti.* Oni kazaše: „Allahov Poslaniče, svi se mi stidimo Allaha." On reče: *Ne, na takav način. Stid od Allaha je da se stalno prisjećate kabura i nestanka s ovoga svijeta, da dobro vodite računa o svojoj utrobi i onome što u nju stavljate, da vodite računa o svojoj glavi i čime je punite. Onaj koji priželjkuje ahiretske počasti ostavit će dunjalučke ukrase. Tek tada se rob stidi Allaha pravim stidom i na takav način će steći Allahovu naklonost.*

Humejd Tavil prenosi od Adžlija da je rekao: „Poslanik, s.a.v.s., učio je ajet: ***Zaokuplja vas nastojanje da što imućniji budete sve dok grobove ne naselite*** (Sura Tekasur, 1,2.). Nakon toga je rekao: *Čovjek će povikati: 'Moj imetak! Moj imetak!' A da li ti od svog imetka imaš išta drugo osim onoga što si pojeo i provario, oblačio i pocijepao i kao sadaku podijelio i tako prištedio?!*"

Hasan Basri je rekao: „U Tevratu je zapisano pet mudrosti: 'Bogatstvo je u zadovoljstvu, spas je u samoći, sloboda je u odbacivanju prohtjeva i strasti, ljubav i popularnost je u ostavljanju htijenja i želje, a uživanje u vječnosti je u podnošenju prolaznosti.'"

Prenosi se od Urveta b. Zubejra, a on od Aiše, r.a., da je Vjerovjesnik, s.a.v.s., rekao: *Aiša, ako hoćeš da mi se pridružiš, onda se zadovolji od dunjaluka onim koliko je potrebno konjaniku. Dobro se čuvaj druženja s bogatašima. Nemoj odbacivati odjeću, dok je ne iskrpiš.*

Prenosi se da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: *Allahu moj, onoga koji me voli obdari čestitošću i siromaštvom, a onome što me mrzi podari imetak i porod.*

Svojim lancem prenosilaca, autor bilježi od Hasana b. Alija, r.a., da je Poslanik, s.a.v.s., rekao: *Želja za dunjalukom povećava brigu i tugu, a zuhd (nemar prema dunjaluku) odmara srce i tijelo. Nije siromaštvo predmet moje bojazni za vas, nego bogatstvo. Bojim se da će vam se dunjaluk prostrijeti kao što je bilo i onima prije vas, pa ćete se nadmetati u njemu, kao što su se i oni nadmetali. Onda će vas on uništiti kao što je i njih uništio.*

Prenosi se od Vjerovjesnika, s.a.v.s., da je rekao: *Dobrota i odličnost prve generacije ovog ummeta je u njihovom zuhdu i čvrstoj ubijeđenosti, a propast zadnje generacije ovog ummeta će biti u škrtosti i dugoročnom nadanju.*

ODLIČNOST SIROMAHA

Autor, svojim lancem prenosilaca, bilježi od Enesa b. Malika, r.a., da je rekao: „Siromasi su poslali Poslaniku, s.a.v.s., kurira, koji se predstavio: 'Allahov Poslaniče, ja sam kurir siromaha.' Poslanik, s.a.v.s., reče mu: *Dobro došao i dobro je i ono s čime si došao od njih. Oni su ljudi koje Allah voli.* Kurir reče: 'Allahov Poslaniče, siromasi poručuju: Bogataši odniješe sva dobra. Oni obavljaju hadždž, a mi to nismo u stanju; oni dijele sadaku, a mi to ne možemo. Kada se razbole, razdijele višak svog imetka i to im bude zaliha.' Poslanik, s.a.v.s., odgovori mu: *Reci siromasima da sam im poručio da onaj koji bude strpljiv među vama i za to se bude nadao Allahovoj nagradi, ima tri osobine, koje bogataši ne mogu imati. Jedna osobina je da u Džennetu postoji prostorija od rubina, u koju će džennetlije gledati kao što stanovnici zemlje gledaju u zvijezde. U tu odaju će moći ući i nastanjivati je samo siromašni vjerovjesnik, siromašni šehid ili siromašni vjernik. Druga je da će siromasi ući u Džennet prije bogatih na pola dana, a to je koliko je pet stotina godina na zemlji i uživat će u njemu kako hoće. Sulejman b. Davud, a.s., ući će u Džennet poslije svih ostalih vjerovjesnika na četrdeset godina, zbog svoga kraljevstva i bogatstva koje mu je Allah dao. Treća osobina i odlika je da, kada siromah kaže* subhanellahi *(slavljen neka je Allah),* elhamdulillahi *(hvala Allahu),* la ilahe illellahu *(nema boga osim Allaha) i* Allahu ekber *(Allah je najveći), iskreno i čista srca, i kada to isto kaže bogataš, iskreno i čista srca, ne može dostići nagradu siromaha kada bi uz to podijelio i deset hiljada dirhema. Tako je i sa svim ostalim dobrim djelima.* Poslije ovih riječi, kurir se vratio siromasima i obavijestio ih o onome što je čuo. Onda su oni klicali: 'Zadovoljni smo, Gospodaru! Zadovoljni smo, Gospodaru!'"

Svojim lancem prenosilaca autor bilježi od Imrana b. Muslima da je rekao: „Čuo sam da je Ebu Zerr, r.a., rekao: 'Moj prijatelj, s.a.v.s., preporučio mi je i oporučio sedam dobročinstava, koje nikad nisam zapostavio, niti imam namjeru da ih zapostavim. Oporučio mi je da volim siromahe i da se družim s njima; da gledam ko je niži od mene, položajem i imetkom, a ne da gledam u onog iznad sebe; da čuvam svoju rodbinu, makar oni prekinuli odnose sa mnom i okrenuli se od mene; da što češće izgovaram riječi *la havle ve la kuvvete illa billahi* (Nema promjene ni moći osim s Allahom), jer to je jedna od riznica dobra; da ne tražim ništa od ljudi; da se, u ime Allaha, ne bojim ničijeg prijekora i kritike i da kažem istinu, ma koliko bila gorka.'"

Ebu Zerr, r.a., kada bi mu ispao bič iz ruke, mrzio je da od bilo koga zatraži da mu ga doda.

S istim lancem prenosilaca, bilježi se od Hajsemeta da je rekao: „Meleki govore: 'Gospodaru, Tvoj rob je nevjerni. Dao si mu bogatstvo i od njega otklonio nevolje!' Allah im odgovori: 'Otkrijte ono što ga čeka i kakav mu je kraj.' Kada meleki pogledaju, reći će: 'Gospodaru, neće imati nikakve koristi od svega onoga

što ima na dunjaluku.' Potom će reći: 'Gospodaru, Svom robu vjerniku si uskratio dunjalučko bogatstvo i izložio si ga različitim nevoljama.' Gospodar će im reći: 'Pogledajte što njega čeka.' Kada meleki pogledaju, reći će: 'Gospodaru, ništa mu neće štetiti sva nevolja koju je doživio na dunjaluku.'"

Svojim lancem prenosilaca autor bilježi od Ebu Zerra, r.a., da je Vjerovjesnik, s.a.v.s., rekao: *Oni koji imaju mnogo, oni će biti siromasi, osim onoga koji svoj imetak bude dijelio na sve strane.* To je ponovio četiri puta (okrećući se na četiri strane svijeta) i dodao: *A malo je takvih.*

Fekih, da mu se Allah smiluje, rekao je: „Riječi: *Oni koji imaju mnogo, oni imaju malo* znače da će bogataš džennetlija imati manji stepen od siromaha. Ako je džehennemlija, on je u najdonjim katovima Džehennema, osim onog koji dijeli i ovako i ovako, koji dijeli i lijevo i desno, i naprijed i nazad, *a malo je takvih* među bogatašima, jer im šejtan prikazuje lijepim njihov dunjalučki imetak. Prenosi se da je Vjerovjesnik, s.a.v.s., rekao: *Šejtan govori: 'Bogataš se neće spasiti jednog od troga; ili ću mu ga prikazati lijepim u očima, pa će on škrtariti u obavezi koju ima prema imetku, ili ću mu olakšati trošenje, pa će ga trošiti gdje ne treba, ili ću mu omiliti imetak u srcu, pa će ga sticati na nedozvoljen način.'*"

Prenosi se da je Ebu Derda, r.a., rekao: „Vjerovjesnik, s.a.v.s., dobio je poslanicu. Ja sam bio trgovac i htio sam da objedinim ibadet i trgovinu, ali to nije bilo ostvarivo. Onda sam ostavio trgovinu i posvetio se ibadetu. Tako mi Onoga Koji upravlja mojim životom, ne bih volio da imam dućan pred džamijom i da me ijedan namaz prođe u džematu i da svaki dan zaradim četrdeset dinara, koje bih podijelio na Allahovom putu." Neko je upitao: „Ebu Derda, zašto ti je to toliko mrsko?" On odgovori: „Zbog teškog polaganja računa."

Prenosi se od Ebu Hurejre, r.a., da je Vjerovjesnik, s.a.v.s., rekao: *Allahu moj, ko me voli tome podari čestitost, čednost i siromaštvo, a ko me mrzi tome podari mnogi imetak i porod.*

Prenosi se da je Vjerovjesnik, s.a.v.s., rekao: *Siromaštvo je patnja na dunjaluku i odmor i uživanje na Ahiretu, a bogatstvo je odmor i uživanje na dunjaluku, ali patnja i teškoća na Ahiretu.*

Prenosi se od Enesa b. Malika, r.a., da je Vjerovjesnik, s.a.v.s., rekao: *Svako ima svoje zanimanje (nešto po čemu je prepoznatljiv), a moje zanimanje su siromaštvo i džihad (zalaganje na uzdizanju Allahove riječi i vjere). Ko to dvoje voli, taj voli i mene, a ko to mrzi, mrzi i mene.*

Fekih, da mu se Allah smiluje, rekao je: „Svaki musliman bi trebalo da voli siromaštvo i siromahe, makar on sam bio bogat. U ljubavi prema siromasima je i ljubav prema Vjerovjesniku, s.a.v.s. Allah je Svome Poslaniku, s.a.v.s., naredio da voli siromahe i da bude blizak s njima. O tome govore riječi: ***Budi čvrsto uz one koji se Gospodaru svome mole ujutro i navečer u želji da naklonost Njegovu zasluže i ne skidaj očiju svojih s njih iz želje za sjajem u životu na ovome svijetu, i ne slušaj onoga čije smo srce nehajnim prema Nama ostavili, koji strast svoju slijedi i čiji su postupci daleko od razboritosti*** (Sura Kehf, 28.). To znači da budeš s onima koji su se ustegli od svih svojih prohtjeva, predajući se ibadetu. Povod

objave ovom ajetu je događaj kada je Ujejne b. Hisn Fizari, vođa svoga plemena, došao kod Poslanika, s.a.v.s., koji je bio u društvu Selmana Farisija, r.a., Suhejba b. Sinana Rumija, r.a., Bilala b. Hamameta Habešija, r.a., i još nekih siromašnih i slabih ashaba. Bili su obučeni u iznošenu i znojavu odjeću. Ujejne je rekao: „Mi smo časni. Kada uđemo kod tebe, očekujemo da istjeraš ove. Oni nas uznemiravaju svojim neprijatnim mirisom. Načini nam mjesto kojeg smo dostojni." Allah je zabranio Poslaniku, s.a.v.s., da ih istjera, a potom je objavio: ***Budi čvrsto uz one koji se Gospodaru svome mole ujutro i navečer, u želji da naklonost Njegovu zasluže***, tj. koji klanjaju pet propisanih dnevnih namaza i teže Njegovom zadovoljstvu. ***I ne skidaj očiju svojih s njih, iz želje za sjajem u životu na ovome svijetu,*** tj. nemoj ih zanemarivati i nipodaštavati ih, želeći time dunjalučki ugled i bogatstvo. ***I ne slušaj onoga čije smo srce nehajnim prema Nama ostavili, koji strast svoju slijedi,*** tj, nemoj slušati onoga čije je srce daleko od spominjanja Nas, koji je daleko od Kur'ana i koji, mrzeći siromahe, slijedi svoju strast i prohtjeve. ***I čiji su postupci daleko od razboritosti*** i odbačeni i nevaljali. Allah naređuje Svome Vjerovjesniku, s.a.v.s., da voli siromahe, da s njima sjedi i da im bude blizak. Ova naredba se odnosi na sve muslimane do Kijametskog dana. Musliman treba da voli siromahe, da im čini dobročinstvo i da ih pomaže, jer će oni biti Allahovi pročelnici na Kijametskom danu i nadati se njihovom zagovorništvu.

Hasan prenosi da je Vjerovjesnik, s.a.v.s., rekao: *Neki čovjek će biti doveden pred Allaha i On će mu se izvinjavati, kao što se čovjek čovjeku izvinjava na dunjaluku. Uzvišeni, da je nedostižna Njegova vlast i veličanstvenost, reći će: „Tako mi Moje uznositosti i veličanstvenosti, nisam ti uskratio dunjaluk zato što si neugledan i beznačajan kod Mene, nego zbog počasti koje sam ti pripremio. Robe Moj, izađi i pogledaj u ovim redovima ljudi sve one koji su te radi Mene nahranili i odjenuli, želeći Moje zadavoljstvo. Uzmi ih za ruke i s njima radi što hoćeš, jer su tvoji." Taj dan će ljudi biti kupani u vlastitom znoju. Redovi će se razdvojiti i siromah će gledati ko je s njim činio nešto od nabrojanog. Uzet će ga za ruku i uvesti u Džennet.*

Hasan prenosi da je Vjerovjesnik, s.a.v.s., rekao: *Nastojte da upoznate što više siromaha i da ih što više zadužite, jer će oni imati vlast i uticaj.* Neko je pitao: „Allahov Poslaniče, a kakvi su to njihov uticaj i vlast?" On odgovori: *Kada bude Kijametski dan, njima će se reći: „Pogledajte ko vas je nahranio, makar koricom hljeba, napojio makar čašom vode ili odjenuo makar jednim komadom odjeće. Uzmite ga za ruku i vodite u Džennet."*

Fekih, da mu se Allah smiluje, rekao je: „Znaj da siromah ima pet počasti. Jedna od njih je da je njegova nagrada za namaz, post, sadaku i sva ostala dobra djela veća nego što je nagrada bogatašu za ista ta djela. Druga je da mu se piše nagrada i onda kada poželi nešto, a ne može sebi to priuštiti. Treća je da će imati prvenstvo prilikom ulaska u Džennet. Četvrta je da je njihovo polaganje računa na Kijametskom danu kratkotrajno. Peta je da je njihovo kajanje na Kijametskom danu minimalno. Bogataši će priželjkivati, na Ahiretu, da su bili siromašni, a siromasi neće žaliti za time što nisu bili bogati."

O svemu ovome postoje predaje.

Zejd b. Eslem, r.a., prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: *Jedan dirhem sadake je bolji od stotinu hiljada dirhema.* Neko je upitao: „Kako je to moguće, Allahov Posllaniče?!" On reče: *Neki čovjek će od svoga bogatstva izdvojiti stotinu hiljada dirhema i to podijeliti kao sadaku, a neko će od dva dirhema koje ima dati jedan sadake. To će uraditi draga srca. U tom slučaju je onaj koji je dao jedan dirhem bolji od onoga koji je dao stotinu hiljada dirhema.*

Prenosi se od Hasana da je Vjerovjesnika, s.a.v.s., pitao neki od ashaba: „Imamo li nagradu za ono što vidimo i poželimo, a ne možemo sebi priuštiti?" Poslanik, s.a.v.s., odgovori: *Da, imat ćete nagradu, ako ne budete darovani onim što ste poželjeli.*

Dahhak je rekao: „Ko uđe na pijacu, pa na njoj vidi nešto što mu se sviđa, ali ne mogne to sebi priuštiti, nego se strpi, nadajući se nagradi za to, bolje mu je nego stotinu hiljada dinara koje bi podijelio na Allahovom putu."

Fekih, da mu se Allah smiluje, rekao je: „Dokaz o odličnosti siromaha su Allahove riječi: ***A vi molitvu obavljajte i zekat dajite i Poslaniku poslušni budite, da bi vam se ukazala milost.*** (Sura Nur, 56.) To znači: Klanjajte namaz radi Mene, dajite zekat siromasima. On stavlja svoje pravo i pravo siromaha naporedo."

Rekli su da je siromah bogatašev liječnik, čistač, kurir, čuvar i zagovornik. Liječnik je, jer, kada se bogataš razboli, podijieli sadaku siromasima i ozdravi.

Kaže se da je čistač, jer, kada bogataš podijeli sadaku siromasima, oni mole za njega, pa ga svojim dovama očiste od grijeha a imetak od harama.

Kažu da je kurir zbog toga što, kada bogataš podijeli sadaku za svoje roditelje ili nekog svoga rođaka, i nagrada za to stigne do umrlih, onda je siromah kurir bogataša.

Kažu da je stražar i čuvar, jer, kada bogataš udijeli sadaku siromahu, on uputi dovu za njega i na taj način se imetak bogataša čuva. Siromahova dova je štit bogataševom imetku.

Prenosi se da je Vjerovjesnik, s.a.v.s., rekao: *Hoćete li da vam kažem ko su džennetski kraljevi?* Prisutni rekoše da hoće. Poslanik, s.a.v.s., tada reče: *To su nemoćni ljudi kojima je nanesena nepravda, koji ne mogu oženiti plemenite i bogate žene i pred kojima se vrata ne otvaraju. Neko od njih će i umrijeti željan nečega, a kada bi Allaha zamolili da im udovolji, On bi im udovoljio.*

Ibn Abbas, r.a., rekao je: „Proklet je svaki onaj koji ukazuje počast bogatašima, a zanemaruje siromahe i nipodaštava ih."

Od Ebu Derdaa, r.a., prenosi se da je rekao: „Nismo pravedni prema braći bogatašima. Oni jedu, kao što i mi jedemo, i piju, kao što i mi pijemo. Oni se odijevaju, a i mi se odijevamo. Oni imaju višak imetka, koji gledaju, a i mi gledamo u taj imetak, zajedno s njima i koristimo se njime. Oni će polagati račun za taj imetak, a mi nećemo imati nikakve odgovornosti za njega."

Prenosi se da je Šekik Zahid rekao: „Siromasi su izabrali tri blagodati, a bogataši tri nepovoljnosti. Siromasi su odabrali duševni odmor i mir, srčano zadovoljstvo i lahkoću polaganja računa. Bogataši su izabrali duševnu tegobu, srčanu obuzetost i brigu i teškoću polaganja računa."

Prenosi se da je Hatem Zahid rekao: „Ko tvrdi da ima četiri vrline, bez drugih četiri, taj laže:

- ko tvrdi da voli svoga Gospodara bez vere'a i ustezanja od onoga što mu je zabranio;
- ko tvrdi da voli Džennet, a ne dijeli svoj imetak, robujući Allahu;
- ko tvrdi da voli Njegova Poslanika, s.a.v.s., a ne slijedi njegove sunnete i
- ko tvrdi da voli da dostigne što veći stepen u vjerovanju, a ne voli siromahe i ne druži se s njima.

Jedan mudrac je rekao: „Kod koga se nađu četiri mahane uskraćeno mu je svako dobro: uznošenj nad onim ko je nižeg ranga, neposlušnost roditeljima, nipodaštavanje stranca i kuđenje i sramoćenje siromaha, zbog njihova siromaštva."

Prenosi se da je Vjerovjesnik, s.a.v.s., rekao: *Allah mi nije objavio da skupljam imetak i budem trgovac, nego:* ***Zato veličaj Gospodara svoga i hvali Ga, i molitvu obavljaj i, sve dok si živ, Gospodaru svome se klanjaj!*** (Sura Hidžr, 98,99.)

Autor, svojim lancem prenosilaca, bilježi od Ebu Seida Hudrija, r.a., da je rekao: „Ljudi, nemojte da vas siromaštvo i nemanje nagnaju da potražite opskrbu na nedozvoljen način. Čuo sam Allahova Poslanika, s.a.v.s., da kaže: *Allahu moj, usmrti me kao siromaha, a nemoj me kao bogataša, i proživi me u društvu siromaha na Kijametskom danu.* Najveći je nesretnik onaj koji bude siromašan na dunjaluku i bude kažnjen na Ahiretu."

Prenosi se od Omera b. Hattaba, r.a., da mu je donesen plijen s Kadisijje. On ga je dugo pregledao i onda zaplakao. Abdurrahman b. Avf, r.a., rekao mu je: „Ovo je sretan dan i dan veselja, a ti plačeš, vođo vjernika!" On mu odgovori: „Naravno, međutim, nikome ovo nije dato, a da nije uzrokovalo među njima neprijateljstvo i mržnju."

Prenosi se od Ibn Abbasa, r.a., da je Vjerovjesnik, s.a.v.s., rekao: *Svaki narod je imao nešto čime je iskušan, a kušnja mome ummetu su bogatstvo i imetak.*

Abdullah b. Omer, r.a., prenosi da je Vjerovjesnik, s.a.v.s., rekao: *Najdraži ljudi Allahu su siromasi, jer su Mu najdraži ljudi bili vjerovjesnici, a njih je iskušavao siromaštvom.*

Autor, svojim lancem prenosilaca, bilježi od Hasana Basrija da je rekao: „Allah je objavio Musau, a.s., da će umrijeti jedan od najdražih Mu robova i jedan od najdražih stanovnika zemlje. Tražio je da ode do njega, okupa ga, zamota u kefine i obavi dženazu. Musa je tragao za tim čovjekom u Imranovom plemenu, ali ga nije našao. Tražio ga je među Harabovom porodicom i plemenom, ali ga nije ni tamo našao. Onda je vidio neke ljude koji su gazili ilovaču, pa ih je pitao: 'Znate li za nekog bolesnika ovdje, koji je jučer bio bolestan ili koji je danas umro?' Jedan od njih mu reče: 'Vidio sam jednog bolesnika u ruševini, vjerovatno misliš na njega.' Musa je rekao da njega traži. Otišao je i našao bolesnika, koji je ležao odbačen. Pod glavom je imao ciglu. Kada bi htio da se pridigne, glava bi mu, od nemoći, pala na ciglu. Musa je zaplakao, kada je to vidio, i rekao: 'Gospodaru, rekao si da Ti je ovo jedan od najdražih ljudi, a ja kod njega ne vidim nikoga ko bi ga njegovao.' Allah mu je objavio: 'Musa, kada zavolim nekog roba, onda mu uskratim čitav dunjaluk.'"

Abbad b. Kesir prenosi od Hasana da je rekao: „Iblis je uzeo prvi iskovani dinar i postavio ga na oči, a onda rekao: 'Onaj ko te bude volio, taj je moj rob.'"

Abdulmun'im prenosi od Idrisa, on od svoga oca, a on od Vehba b. Munebbiha da je rekao: „Iblis, da ga Allah prokletim učini, došao je Sulejmanu, a.s., u liku jednog starca. Sulejman, a.s., upita ga: 'Reci mi, što ćeš uraditi s narodom Allahovog ruha Isaa, as.?' On mu odgovori: 'Nagovorit ću ih da uzmu još dva boga osim Allaha.' 'A što ćeš učiniti s Muhammedovim, s.a.v.s., ummetom?' 'Pozivat ću ih dinarima i dirhemima, sve dok im to ne postane draže i prijatnije od izgovaranja *La ilahe illellah.*' Sulejman, a.s., reče: 'Štitim se Allahom od tebe.' Onda je ustanovio da je starca nestalo."

Fekih, da mu se Allah smiluje, rekao je: „Siromah bi trebalo da spozna Allahovu blagodat prema njemu i da zna da je Allah od njega otklonio dunjaluk zbog Svoje počasti prema njemu i da ga je počastio onim čime je počastio Svoje poslanike i evlije. Trebalo bi da zahvaljuje Allahu i da ne tuguje i očajava zbog svoga siromaštva, da ga strpljivo podnosi i da zna da je ono što mu je Allah pripremio na Ahiretu bolje od onoga što mu je uskratio na dunjaluku. Kada siromaštvo ne bi imalo nikakve druge odlike osim te što je bilo upečatljivo na Muhammedu, s.a.v.s., i oponašanje njega u tome, bilo bi itekako vrijedno."

Fekih, da mu se Allah smiluje, rekao je: „Pouzdan čovjek mi je prenio od Tavusa, a on od Ibn Abbasa, r.a., da je rekao: 'Dok je Poslanik, s.a.v.s., sjedio u društvu Džibrila, ovaj mu se obratio: 'Evo meleka koji silazi s nebesa, a nikada prije nije silazio. On je tražio dozvolu od svoga Gospodara da te posjeti.' Nije prošlo puno vremena, a došao je melek i rekao: 'Allahov spas na tebe, Allahov Poslaniče.' On mu odgovori: *I na tebe neka je Allahov selam.* Melek reče: 'Allah te poziva da izabereš između uzimanja odmah sviju riznica i ključeva svih stvari, koje nije nikome prije tebe dao niti će dati ikome poslije tebe, a da ti ništa ne umanji od onoga što ti je pripremio, ili da ti to sve ostavi za Kijametski dan.' Vjerovjesnik, s.a.v.s., reče: *Volio bih da mi to sve podari na Kijametskom danu.* '"

Prenosi se od Safvana b. Selima, a on od Abdulvehhaba b. Budžejda, da je Vjerovjesnik, s.a.v.s., rekao: *Ponuđena mi je da mekanska dolina bude ispunjena zlatom i srebrom, ali sam rekao: Gospodaru, draže mi je da jedan dan budem gladan, a jedan sit, pa da Ti zahvaljujem kada sam sit, a da Ti se usrdno molim i obraćam kada sam gladan.*

U Allaha je sva podrška.

ODBACIVANJE DUNJALUKA

Autor, svojim lancem prenosilaca, bilježi od Zejda b. Sabita, r.a., da je Vjerovjesnik, s.a.v.s., rekao: *Onoga koji ima namjeru da ostvari Ahiret Allah učini postojanim, srce mu ispuni bogatstvom i dunjaluk mu se pokori i protiv svoje volje. Onoga, pak, koji ima namjeru postići uspjeh na dunjaluku, Allah učini rastrojenim i siromaštvo mu učini velikim u očima i od dunjaluka može ostvariti samo onoliko koliko mu je Allah propisao.*

Svojim lancem prenosilaca, autor bilježi od Esveda b. Kajsa da je rekao: „Čuo sam Džunduba da je rekao: 'Omer, r.a., ušao je kod Vjerovjesnika, s.a.v.s., i zatekao ga da sjedi na hasuri. Na čelu mu se ogledao trag hasure. Omer je zaplakao, a Vjerovjesnik, s.a.v.s., upita ga: *Zašto plačeš, Omere?* On odgovori: 'Naumpali su mi kisra (titula perzijskog vladara) i kajsar (titula bizantijskog vladara) i dunjalučko bogatstvo i blagodati koje njih dvojica uživaju, a ti si Allahov poslanik i na tvome čelu je trag nažuljanosti od hasure.' Vjerovjesnik, s.a.v.s., reče mu: *To su ljudi kojima je dato da uživaju na dunjaluku, a nama je uživanje odgođeno za Ahiret.*"

Istim lancem prenosilaca, autor bilježi od Zubejda izjavu Alije, r.a.: „Za vas se bojim dugoročne nade i slijeđenja prohtjeva. Dugoročna nada uzrokuje zaborav Ahireta, a slijeđenje prohtjeva zasljepljuje od istine. Dunjaluk odlazi, a Ahiret dolazi. Svako od to dvoje ima svoje sljedbenike i pristaše. Nastojte da budete ahiretski pristaše i sljedbenici, a nemojte biti dunjalučki. Danas se djeluje i ne polaže se račun, a sutra je Dan kada neće biti djelovanja, ali će biti polaganja računa." To znači: Nastojte da što više uradite danas, jer sutra nećete biti u stanju.

Istim lancem prenosilaca bilježi se izjava Hasana Basrije: „Tragao sam za hutbom Vjerovjesnika, s.a.v.s., koju je učio četiri godine, svake džume, ali je nisam mogao naći. Onda sam čuo da je posjeduje jedan od ensarija. Otišao sam kod njega. To je bio Džabir b. Abdullah, r.a., i pitao sam ga: Da li si čuo Vjerovjesnikovu, s.a.v.s., hutbu koju je on učio četiri godine, svake džume? On odgovori: 'Jesam, čuo sam ga da kaže: *Ljudi, svaki od vas ima oznake, pa slijedite ih, i svaki od vas ima svoj cilj i kraj, pa zadržite se na tome. Čovjek-rob živi između dvaju strahova, između prošlosti, za koju ne zna kako će mu je Allah obračunati, i između budućnosti, koja je pred njim i ne zna što mu je Allah dosudio u njoj. Neka se čovjek potrudi da sam zaradi za sebe, da od svog života iskoristi ono što će mu vrijediti poslije smrti, svoju mladost da iskoristi za starost, od dunjaluka da uzme ono čime će se koristiti na Ahiretu. Dunjaluk je stvoren za vas, a vi ste stvoreni za Ahiret. Tako mi Onoga Koji upravlja mojim životom, poslije smrti nema zadovoljštine, niti poslije dunjaluka ima nekog drugog boravišta osim Dženneta ili Džehennema. Ja rekoh svoje riječi i molim Allaha da oprosti i meni i vama.*'"

Bilježi se da je Sehl b. Abdullah Tusteri dijelio svoj imetak na Allahovom putu. Njegovi majka i braća su otišli Abdullahu b. Mubareku i, žaleći se na njega, rekli: „Ovaj čovjek ne ostavlja ništa za sebe i bojimo se da će osiromašiti."

Abdullah je htio da im pomogne, pa je otišao Sehlu. Ovaj ga je pitao: „Oče Abdurrahmanov, što misliš o čovjeku koji živi u gradu, a kupio je sebi imanje na selu? On hoće da napusti grad, da bi živio u svojoj kući na selu. Da li bi išta od onoga što ima ostavio u gradu, a to mu je potrebno u selu?" Abdullah odgovori: „Ne bi ostavio ništa." Znači, ako bi želio da ode i preseli se na selo, ne bi u gradu ostavio ništa. Tako i onaj koji hoće da se preseli na Ahiret, na dunjaluku neće ništa ostaviti."

Fekih, da mu se Allah smiluje, rekao je: „Razuman čovjek će se zadovoljiti neophodnim potrepštinama na dunjaluku i neće se predavati sakupljanju imetka, nego će se truditi da stekne Ahiret. To je kuća vječnog boravka i uživanja, a dunjaluk je kuća prolaznosti i nestanka. Dunjaluk vara i obmanjuje.

Džuvejbir prenosi da je Dahhak rekao: „Kada je Allah spustio Adema i Havvu na Zemlju i kada su osjetili dunjalučki miris, izgubili su miris Dženneta. Zbog toga su četrdeset dana bili u nesvijesti. Omamio ih je dunjaluk."

Prenosi se da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: *Ne mogu se načuditi onom čovjeku koji vjeruje da postoji vječno prebivalište, kako se trudi da stekne ono koje je prolazno.*

Muhammed b. Munkedir prenosi od Džabira b. Abdullaha, r.a., da je rekao: „Prisustvovao sam na jednom od sijela sa Poslanikom, s.a.v.s. Došao je neki čovjek svijetlog lica, uredno počešljane kose i uredna lica, u bijeloj odjeći i rekao: 'Es-selamu alejke, Allahov Poslaniče!' Vjerovjesnik, s.a.v.s., odgovori mu: *Alejkes-selam i Allahova milost.* Čovjek reče: 'Allahov Poslaniče, što je dunjaluk?' On odgovori: *Ljudski san i ljudi koji su na njemu će biti ili nagrađeni ili kažnjeni.* Čovjek upita: 'Allahov Poslaniče, a što je Ahiret?' On odgovori: *Vječnost. Jedna grupa će u Džennet a jedna u Džehennem.* Čovjek ponovo upita: 'Allahov Poslaniče, a što je Džennet?' On odgovori: *Zamjena za dunjaluk, onome koji dunjaluk ostavi. Vječna su uživanja u njemu.* Čovjek je dalje pitao: 'Allahov Poslaniče, a što je Džehennem?' On odgovori: *Zamjena dunjaluku, za onoga ko je dunjaluku stremio. Njega neće nikada napustiti.* 'A koji su najbolji ljudi u ovom ummetu?' *Onaj koji na dunjaluku radi, pokoravajući se Allahu.* 'A kako da se čovjek ponaša na dunjaluku?' *Onako kako se ponaša neko ko je izgubio karavanu i traži je.* 'Pa, koliko će se zadržati na njoj?' *Onoliko koliko bi se neko zadržao tražeći karavanu.* 'Koliko je između dunjaluka i Ahireta?' *Koliko je između očnog treptaja.* Onda je čovjek otišao i nestao iz vida. Poslanik, s.a.v.s., rekao je: *To je bio Džibril koji je došao da vas podući osnovama zuhda na dunjaluku i da vas podstakne stremljenju Ahiretu.*"

Prenosi se da je neko pitao Ibrahima, a.s.: „Zbog čega te Allah uzeo za Svoga prijatelja (halila)?" On je odgovorio: „Zbog triju osobina. Prva, nikada nisam birao između dviju stvari, a da nisam izabrao ono što je Allahovo, a zapostavio ono drugo. Druga, nisam se sekirao za svoju opskrbu, jer se Allah obavezao da će mi je dati. Treća, nikada nisam ni ručao ni večerao bez gosta za sofrom."

Jedan mudrac je rekao: „Život srca je u znanju, zadovoljstvu (rizaluku), zadovoljstvu onim što se ima (kana'atu) i zuhdu. Znanje ga čini zadovoljnim, a zadovoljstvo ga uzdiže na ovaj stepen. Kada dostigne stepen zadovoljstva, onda ga

to dovodi do zadovoljstva onim što ima, ono ga dovodi do zuhda, a zuhd je nipodaštavanje dunjaluka."

Neko je rekao: „Zuhd čine tri pregnuća: prvo je spoznaja suštine dunjaluka, a onda i njegovo ostavljanje; drugo je služenje Gospodaru i provođenje normi poslušnosti i treće je stalna čežnja za Ahiretom i nastojanje da se on stekne."

Od Jahja b. Muaza Razija se bilježi da je rekao: „Mudrost dolazi sa nebesa i silazi u srca, ali neće se zadržati u srcu u kojem imaju četiri svojstva: prilježnost dunjaluku, briga za sutrašnjicu, zavidnost prema bratu i častoljublje."

Bilježi se da je Jahja b. Muaz, također, rekao: „Razuman i dobar će učiniti troje i neće pogriješiti: ostavit će dunjaluk prije nego što dunjaluk ostavi njega, izgradit će i srediti svoj kabur, prije nego što ga nastani i zadovoljit će svoga Stvoritelja prije nego što se sretne s Njim."

Prenosi se od Alije b. Ebi Taliba, r.a., da je rekao: „Ko objedini šest svojstava, ispunio je sve potrebno da ostvari Džennet i izbjegne Džehennem: prvo je da spozna Allaha i da Mu se pokorava, da upozna šejtana i da mu se odupre, da upozna istinu i da je slijedi, da upozna neistinu i da je izbjegava, da upozna dunjaluk i odbaci ga i da upozna Ahiret i stremi mu."

Džafer b. Muhammed prenosi od svoga oca, a on od svoga, da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: *Alija, četiri osobine su osobine nesretnika: smrznutost oka, okrutnost srca, ljubav za dunjalukom i dugoročna nada.*

Prenosi se da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: *Kada bi dunjaluk bio kod Allaha težak koliko krilo komarca, nijedan nevjernik se ne bi mogao napiti vode na njemu.*

Šuhr b. Havšeb prenosi od Abdurrahmana b. Osmana, r.a., da je rekao: „Dok je Poslanik, s.a.v.s., jedne noći hodao s ashabima, sabahski namaz ih je zatekao na smetljištu. Vidjeli su crve kako gmižu po koži i odbačenoj iznutrici zaklanih životinja. Poslanik, s.a.v.s., pitao je ashabe: *Mislite li da ljudi iz ovog kvarta imaju ikakve potrebe za kožom i iznutricom ovih životinja?* Ashabi rekoše: 'Svakako da nemaju, Allahov Poslaniče.' On reče: *Tako mi Onoga Koji kontrolira i upravlja Muhammedovim životom, dunjaluk je Allahu beznačajniji nego što je ovaj otpad stanovnicima ovog kvarta.*"

Prenosi se da je Poslanik, s.a.v.s., rekao: *Dunjaluk je robija vjerniku, kabur mu je utvrda, a Džennet stanište. Dunjaluk je uživanje i raj nevjerniku, kabur mu je tamnica, a Džehennem boravište i konačno odredište.*

Fekih, da mu se Allah smiluje, rekao je: „Značenje riječi *dunjaluk je robija vjerniku* je u tome što vjernik, makar i bio bogat i uživao na dunjaluku, kada to uporedi s uživanjem u Džennetu, osjeti se i na dunjaluku kao u tamnici i na robiji. Kada mu dođe smrt, bit će mu izloženo sve ono što ga čeka u Džennetu i, kada vidi sve blagodati koje ga čekaju, spoznat će da je dunjaluk bio tamnica za njega. Nevjernik će na samrti vidjeti Džehennem, sve ono što ga čeka tamo i raznovrsne kazne, pa će spoznati da je dunjaluk bio džennet za njega. Razumni nikada neće biti opušten i zadovoljan tamnicom, niti će očekivati da bude smiren. Razumni treba da razmišlja o dunjaluku i svim primjerima s kojima se on poredi. Allah navodi

primjere za dunjaluk, Vjerovjesnik, s.a.v.s., navodi primjere za dunjaluk, mudraci i učenjaci navode primjere za dunjaluk, a stvari postaju jasnije kada se potkrijepe primjerom. Uzvišeni Allah kaže: ***Život na ovome svijetu je sličan bilju zemaljskom, na koje Mi spustimo s neba kišu s kojim se ona izmiješa.*** Dunjalučki život u svojoj prolaznosti i promjenjivosti je kao kiša koju Allah spušta s nebesa, pa se izmiješa sa zemaljskim biljem i učini da ono proklija. ***Kojim se onda hrane ljudi,*** raznim plodovima ***i stoka*** (stočna hrana, kao trava i sijeno). ***Pa kad se Zemlja ukrasi svojim ruhom i okiti*** (kada se zemlja okiti svojim biljem i plodovima) ***i kad stanovnici njezini pomisle,*** oni koji su je obrađivali i sijali, ***da su oni toga gospodari***, da su oni zaslužni i da njima pripada, ***dođe zapovijed Naša***, Allahova kazna noću ili danju, ***i Mi to pokosimo,*** iskorijenimo i zatremo ***kao da prije ničeg nije ni bilo***. Tako je i s dunjalukom i onim što je na njemu: proći će kao što prolazi i nabrojano bilje. ***Eto, tako Mi potanko izlažemo dokaze,*** primjere, ***narodu koji hoće da razmisli*** (Sura Junus, 24.) o dunjaluku i Ahiretu i o tome da će dunjaluk proći i nestati, a da je Ahiret trajan i vječan.

Prenosi se da je neki čovjek iz Šama došao Poslaniku, s.a.v.s., i on ga je pitao o njihovoj zemlji. Šamlija je rekao kako je to prostrano i vrlo plodonosno područje. Poslanik, s.a.v.s., upita ga: *A što radite s tim?* Čovjek odgovori: „Koristimo se raznovrsnom hranom i jedemo je." Poslanik, s.a.v.s., ponovo upita: *A što onda bude s tim?* Čovjek odgovori: „Postane ono što je i tebi poznato – mokraća i izmet." Vjerovjesnik, s.a.v.s., reče: *Tako je i s dunjalukom.*

Od Jahja b. Muaza se bilježi da je rekao: „Dunjaluk je oranica Gospodara svjetova. Ljudi su na njemu posijani, smrt to pokosi, a Melek smrti pokupi. U kaburu se to osuši i pripremi za vršidbu, na Kijametskom danu se izvrše, a Džennet i Džehennem su skladište." ***Jedni će u Džennet, a drugi u Džehennem.*** (Sura Šura, 7.)

Prenosi se da je Mudri Lukman rekao svome sinu: „Sine, dunjaluk je duboko more u kojem su se mnogi udavili. Ti nastoj da brod kojim ćeš ploviti po njemu bude takvaluk (bogobojaznost)."

Neko je rekao:

Allah ima robova promućurnih
oni dunjaluk ostaviše i kušnje se boje
Razmisliše o dunjaluku i spoznaše
on nije živome domaja
Stoga ga zamisliše uzburkanim
svoja dobra djela zamisliše lađom

U dobrim djelima ti je oprema, u tvom nastojanju da ih imaš što više je tvoj kapital, dani su talasi, oslanjanje na Allaha ti je hladovina, a Allahova Knjiga ti je vodič. Odbijanje nefsanskih prohtjeva je užad na toj lađi, a smrt je pristanište. Kijametski dan je trgovište kojem težiš, a Allah je njegov vlasnik.

Prenosi se od Fudajla b. Ijada da je rekao: „Čuli smo da će dunjaluk biti doveden na Kijametskom danu i da će se kočoperiti svojim nakitom i ukrasima. Reći će: 'Gospodaru, učini me staništem svom najljepšem robu.' Allah će odgovoriti: 'Nisam zadovoljan da im budeš staništem. Ti si ništa i budi ništa.' Dunjaluk će postati ništa."

Prenosi se da je Ibn Abbas, r.a., rekao: „Dunjaluk će biti doveden na Kijametskom danu u liku smežurane starice, koja će biti izrazito ružna i čiji će zubi viriti napolje. Ko god je vidi zakretat će glavu od nje i gnušati je se. Bit će izvedena pred sve ljude, a njih će pitati: 'Znate li ko je ovo?' Oni će odgovoriti: 'Da nas Allah sačuva poznanstva sa takvom spodobom.' Onda će im se reći: 'Ovo je dunjaluk kojim ste se ponosili i za kojeg ste se borili.'"

U drugoj predaji stoji: „Bit će naređeno da je se strmoglavi u Džehennem, a ona će povikati: „Gospodaru, a gdje su oni koji su me voljeli i slijedili?" Onda će i dunjalučari biti strovaljeni za njom.

Fekih, da mu se Allah smiluje, rekao je: „Dunjaluk neće biti kažnjen, jer nije ni imao grijeha, ali će biti bačen u Džehennem, kako bi oni koji su žudili za njim vidjeli koliko je beznačajan, baš kao što će biti i s kipovima. O tome govore Allahove riječi: ***I vi, i oni kojima se, pored Allaha, klanjate – bit ćete gorivo u Džehennemu, a u nj ćete doista ući.*** (Sura Enbija, 98.) Kipovi neće biti kažnjavani, ali to što će se zbiti s njima je da bi se povećala kazna onima koji su ih obožavali i kako bi se pojačao njihov osjećaj krivice. Vjernik treba da radi za Ahiret, a ne da se prepušta dunjaluku, osim onoliko koliko mu je neophodno i bez vezivanja srca za njega.

Prenosi se da je Isa, a.s., rekao: „Čudno je to što radite na dunjaluku, a imate opskrbu na njemu i kada ne biste radili, a ne radite ništa za Ahiret, na kojem nemate osigurane nikakve opskrbe, ako je ne zaradite."

Ebu Ubejde Esdi, r.a., prenosi riječi Poslanika, s.a.v.s.: *Ko svoje srce zadoji ljubavlju prema dunjaluku, na njega mu se prilijepe tri zakrpe: stalna zauzetost, od koje se ne može osloboditi, nada, koju nikada neće ostvariti, i pohlepa, koju neće moći zadovoljiti. Dunjaluk je i traženi i tragalac, a i Ahiret je i tragalac i traženi. Ko traži Ahiret, za njim dunjaluk trči i želi ga, sve dok od njega ne uzme svoju nafaku. Ko traži dunjaluk, Ahiret mu je na tragu, sve dok ga smrt ne stigne, kada se najmanje nada.*

Ibrahim b. Jusuf prenosi riječi Kenaneta: „Čuo sam Ebu Hazima da kaže: 'Vidio sam da dunjaluk sačinjavaju dvije polutke: nešto od dunjaluka je moje i ne može me promašiti, a nešto pripada nekome drugom i ja to ne mogu imati. Ono što je moje ne može pripasti drugom i uskraćeno mu je, kao što je tuđe uskraćeno meni. U čemu od ovoga dvoga da provedem svoj život? Uvidio sam da mi je od dunjaluka dato dvoje: jedno će proći i nestati, prije nego što ja nestanem, i to mogu savladati, a drugo će ostati i poslije mene. Ja ću umrijeti, a to će ostati drugom. Koje od ovoga dvoga zaslužuje da zbog njega griješim svome Gospodaru?'"

Prenosi A'ameš od Sufjana, sa svojim lancem prenosilaca, da je rekao: „Sa'd b. Ebi Vekkas, r.a., otišao je Selmanu, r.a., da ga obiđe u bolesti. Selman je zaplakao, a ovaj ga je upitao: 'Zašto plačeš, oče Abdullahov? Je li Poslanik, s.a.v.s., umro zadovoljan tobom?' On mu reče: 'Ne plačem što me strah smrti, niti što mi je žao ostaviti dunjaluk, nego zbog toga što je Poslanik, s.a.v.s., uzeo obavezu od nas. Rekao nam je: *Neka vam cilj na dunjaluku i ono što ostvarite od njega bude onoliko koliko je potrebno jednom jahaču-putniku.* A pogledaj koliko je jastuka oko mene.' Sa'd priča: 'U sobi je imao ibrik, leđen i lončić.' Potom se obratio bolesniku: 'Oče

Abdullahov, uputi nas na nešto što ćemo poslije tebe slijediti.' On odgovori: 'Sa'de, neka ti je Allah na pameti u svakoj brizi i nakani, neka ti bude na pameti prilikom svake odluke, i neka ti bude na pamete kada se nešto zarekneš.'"

Džuvejbir prenosi od Dahhaka da je Poslanik, s.a.v.s., bio upitan: „Allahov Poslaniče, koji je čovjek najveći zahid?" On odgovori: *Onaj što ne zaboravlja na kabur i na nestanak, koji je zapostaviio luksuz na dunjaluku, koji daje prednost vječnom nad prolaznim, koji ne broji svoje dane i sebe ubraja u umrle.*

Neki mudrac je rekao: „Tražili smo četiri zadovoljstva, ali smo pogriješili put: tražili smo bogatstvo u imetku, a ono je bilo u zadovoljstvu onim što se ima; tražili smo opuštenost (rahatluk) u mnoštvu, a uvidjeli da je ona u malom; tražili smo počasti kod ljudi, a vidjeli da su one u takvaluku i tražili smo uživanje u hrani i odijevanju, a vidjeli da je ono u čestitosti i islamu – u mahanama i sramotama koje je Allah sakrio."

Prenosi se da je Poslanik, s.a.v.s., rekao: *Ko osvane, a dunjaluk mu bude najveća briga, Allah će mu obavezati srce trima nedaćama: brigom, koja ga neće nikada napustiti; zauzetošću, koje se nikada neće moći osloboditi i siromaštvom, kojeg nikada neće moći zadovoljiti.*

Prenosi se da je Abdullah b. Mesud, r.a., rekao: „Svako ko danas osvane među ljudima je gost. Njegov imetak je polog, pa će doći vrijeme da gost ode, a da se polog vrati povjeriocu."

Fudajl b. Ijad je rekao: „Cijelo zlo je u jednoj prostoriji, a ključ te prostorije je ljubav prema dunjaluku. Sveukupno dobro je u jednoj odaji, a ključ te odaje je zuhd prema dunjaluku."

Sabit prenosi od Enesa b. Malika, r.a., da je Poslanik, s.a.v.s., rekao: *Uzvišen Allah je rekao: „Moj rob vjernik se raduje kada mu podarim malo od dunjalučkih dobara, a to ga udaljava od Mene. Tužan je kada mu uskratim dunjalučka dobra, mada ga to približava Meni.* Onda je Poslanik, s.a.v.s., proučio ajet: ***Misle li oni – kada ih imetkom i sinovima pomažemo, da žurimo da im neko dobro učinimo? Nikako, ali oni ne opažaju.*** (Sura Mu'minun, 55,56.) To znači da oni ne znaju da je to kušnja za njih.

Od Enesa b. Malika, r.a., bilježe se riječi: „Poslanik, s.a.v.s., došao je jednom među nas, držeći Ebu Zerra, r.a., za ruku, a onda rekao: *Ebu Zerre, pred tobom je jako strm uspon i njega može savladati samo onaj koji ima malo tereta.* Ebu Zerr upita: 'Allahov Poslaniče, jesam li od onih koji su lahko ili teško opremljeni?' On mu odgovori: *Imaš li hrane koja ti je dostatna za danas?* Ovaj odgovori: 'Imam.' *Imaš li hrane za sutra?* 'Imam.' *Imaš li hrane za prekosutra?* 'Nemam.' Onda Poslanik, s.a.v.s., reče: *Da imaš hrane za tri dana onda bi bio od onih koji su pretovareni.*"

Allah najbolje zna.

PODNOŠENJE NEVOLJA I TEŠKOĆA

Autor, svojim lancem prenosilaca, bilježi od Ibn Abbasa, r.a., da ga je Poslanik, s.a.v.s., pitao: *Mladiću, hoćeš li da te podučim riječima od kojih će ti Allah dati koristi?* Rekao sam: Naravno, hoću, Allahov Poslaniče. On reče: *Čuvaj Allaha i On će čuvati tebe. Čuvaj Allaha i naći ćeš Ga ispred sebe. Znaj za Allaha u rahatluku* (uživanju) *i bezbrižnosti, On će znati za tebe kada budeš u nevolji. Kada tražiš nešto, traži to od Allaha, a i kada tražiš pomoć, traži je od Allaha. Kalem* (pero) *se osušilo i zapisalo ono što će biti. Kada bi se sva stvorenja okupila da ti korist donesu, u nečemu što ti Allah nije odredio, ne bi ti mogli ništa pomoći i koristiti. Kada bi htjeli da ti naškode nečim što ti Allah nije dosudio, ne bi mogli to učiniti. Radi za Allaha zahvalnošću i čvrstim uvjerenjem. Znaj da je u podnošenju onoga što ti nije drago veliko dobro i da je pomoć uz sabur* (trpljenje) *i ustrajnost, a da je rješenje problema sa teškoćom, i da uz teškoću dolazi olakšica.*

Svojim lancem prenosilaca, autor bilježi od A'meša, Hitaba, Unejsa i još pedeset učenjaka, koji tvrde da je sljedeću izjavu dao vođa vjernika Alija b. Ebi Talib, r.a.: „Ljudi, upamtite od mene pet savjeta, dva puta po dva i jedan, na kraju. Neka se niko od vas ne boji, osim za svoje grijehe i neka se ne nada ničijem dobru osim dobru od svoga Gospodara. Neka se niko od vas, ako ne zna, ne stidi da nauči. Neka se niko od vas ne stidi, ako bude upitan o nečemu na što ne zna odgovoriti, da to prizna. Znajte da su sabur (strpljivost) i ustrajnost u postupanjima isto što i glava u odnosu na tijelo. Kada glava napusti tijelo, onda i od njega nema koristi, kao što nema ničega ni od djela, ako nisu praćena saburom." Onda je pitao: „Hoćete li da vam kažem ko je najučeniji čovjek među učenjacima?" Prisutni odgovoriše potvrdno, a on kaza: „To je onaj koji ne uzrokuje beznađe kod ljudi od Allahove milosti, koji ne kudi ljude i kod njih ne uzrokuje razočarenje u Allahovu dobrotu, koji ne garantira ljudima da će biti pošteđeni Allahovog ispita, koji ljudima ne prikazuje grijehe lijepim i opravdanim, koji jednobošce i arife ne nastanjuje u Džennet, niti griješnike nastanjuje u Džehennem, sve dok Allah ne bude taj koji će presuditi među njima svima. Ni najbolji u ovom ummetu nisu sigurni od Allahove kazne. Uzvišeni Allah kaže: ***Allahove kazne se ne boji samo narod kome propast predstoji.*** (Sura A'raf, 99.) Ni najgori u ovom ummetu ne treba da gube nadu u Allahovu milost. Uzvišeni Allah kaže: ***Samo nevjernici gube nadu u Allahovu milost.*** (Sura Jusuf, 87.)"

Autor, svojim lancem prenosilaca, bilježi od Jezida Rekkašija da je rekao: „Kada čovjek uđe u svoj kabur, njegov namaz stane mu s desne strane, zekat s lijeve, dobročinstva nad njim, a sabur se raspravlja i zauzima za njega. Sabur govori: 'Ostavite onog koji vas je provodio. Ako imate argumente i ako ćete se zauzimati za njega, onda uredu, a ako nećete, onda ostavite mene.' To znači: Ako možete da ga odbranite od kaburskog azaba, onda to i činite, a ako ne možete, onda ću ja preuzeti tu brigu na sebe i od njega ću odbiti kaznu."

U ovim predajama je dokaz da je sabur jedno od najvrjednijih djela. Uzvišeni Allah kaže: ***Samo oni koji budu strpljivi bit će bez računa nagrađeni.*** (Sura Zumer, 10.)

Bilježi se od Ebu Verrada, a on od Muhammeda b. Meslemeta koji pripisuje Vjerovjesniku, s.a.v.s., sljedeći dijalog: „Neki čovjek je kazao: 'Allahov Poslaniče, izgubio sam imetak i tijelo mi je oboljelo.' Vjerovjesnik, s.a.v.s., reče mu: *Nema nikakve koristi od čovjeka koji nije izgubio imetak i koji nije obolijevao. Allah, kada zavoli čovjeka, iskuša ga, a, kada ga stavi na kušnju, onda mu da i sabura.*"

Od Alije b. Ebi Taliba, r.a., bilježi se da je rekao: „Smatra se šehidom čovjek kojeg vlastodršci zatvore nepravedno i on umre u zatvoru. Ako bude izložen udarcima, pa umre od takvih posljedice, također je šehid."

Prenosi se da je Vjerovjesnik, s.a.v.s., rekao: *Čovjek ima određeni stepen kod Allaha, koji ne može dostići svojim djelima, osim kada bude iskušan nekom tjelesnom nevoljom.*

U jednoj predaji stoji: „Kada su objavljene Allahove riječi: ***Onaj ko čini zlo bit će kažnjen za to*** (Sura Nisa, 123.), Ebu Bekr, r.a., rekao je: 'Allahov Poslaniče, kako čovjek da osjeti bilo kakvu radost nakon ovog ajeta?' Poslanik, s.a.v.s., odgovori: *Allah ti oprostio, Ebu Bekre. Zar se nisi razbolijevao, zar nisi doživljavao uvrede, zar nisi tugovao, zar se nisi mučio? Sve je to kazna za hrđava djela.*" Znači: Sve ono što te zadesi je potiranje grijeha.

Prenosi se da je Alija b. Ebi Talib, r.a., rekao: „Kada je objavljen ovaj ajet, Poslanik, s.a.v.s., došao je među nas i rekao: *Objavljen mi je ajet, koji je bolji mom ummetu od čitavog dunjaluka i svega što je na njemu.* Onda je proučio ajet: ***Onaj ko čini zlo bit će kažnjen za to,*** onda rekao: *Čovjek, kada počini neki grijeh, pa ga zadesi neka nevolja ili kušnja na dunjaluku, Allah iz Svoje dobrote i plemenitosti ga neće kazniti na Ahiretu za taj grijeh ponovo.*"

Fekih, da mu se Allah smiluje, rekao je: „Znaj da čovjek ne može dostići stepen odabranih drukčije osim trpljenjem nevolja i teškoća. Uzvišeni Allah naređuje Svome Vjerovjesniku sabur, riječima: ***Ti izdrži kao što su izdržali odlučni poslanici*** (Sura Ahkaf, 35.)."

Prenosi se od Habbaba b. Eretta, r.a., da je rekao: „Došli smo Allahovom Poslaniku, s.a.v.s., i zatekli ga s postavljenim ogrtačem iza leđa i naslonjenim na Kabu. Požalili smo mu se: 'Allahov Poslaniče, zar nećeš zamoliti Allaha za pomoć, zar nećeš uputiti kletvu?' On je onda sjeo, porumenivši u licu, i rekao: *Narodi prije vas su bili na takvim mukama da su njihovi neprijatelji izvodili nekog između njih i stavljali ga u zemlju, a onda pilom rezali od glave. Razdvajali bi ga na dvije polovine, ali ga to nije odvraćalo od njegove vjere.*"

Prenosi se od Humejda, a on od Enesa, r.a., da je Vjerovjesnik, s.a.v.s., rekao: *Na Kijametskom danu će biti doveden čovjek koji je živio najraskošnijim životom na dunjaluku. Na trenutak će ga staviti u Džehennem. Kada ga izvedu, bit će ugljenisan. Pitat će ga: „Da li si ikada osjetio raskoš i uživanje?" On će odgovoriti: „Nikada nisam osjetio udobnosti: ja sam u ovoj nevolji otkako sam postao." Onda će dovesti čovjeka koji je imao najteži život na dunjaluku, pa će ga staviti na trenutak u Džennet i iz njega će izaći kao pun mjesec. Pitat će ga: „Da li si*

ikada osjetio nekakvu nevolju?" On će odgovoriti: „Otkako sam stvoren, ja živim u ovoj udobnosti i ljepoti."

Prenosi se od Seida b. Džubejra, a on od Ibn Abbasa, r.a., da je Vjerovjesnik, s.a.v.s., rekao: *Prvi koji će biti prozvani da uđu u Džennet bit će oni koji su mnogo zahvaljivali Allahu i u luksuzu i opuštenosti, ali i u nevolji i kušnji.*

Obaveza je čovjeku da trpi sve što ga zadesi, pa i kakva nevolja, i da zna da je ono što je Allah otklonio od njega i čega ga je poštedio mnogo veće od onoga što ga je zadesilo, te da na tome bude zahvalan. Čovjek treba da se u tome ugleda na svoga Vjerovjesnika, s.a.v.s., i da razmišlja o njegovom podnošenju mnogobožačkih uvreda.

Prenosi se od Amra b. Mejmuna izjava Ibn Mesuda, r.a.: „Jednom je Poslanik, s.a.v.s., klanjao u haremu Kabe. Ebu Džehl i njegovo društvo su sjedili. Deve su bili zaklane, koliko jučer. Ebu Džehl je povikao: 'Allah ga prokleo! Ko će od vas otići do smetljišta na kojem je iznutrica deva i uzeti nju i crijeva i staviti Muhammedu na pleća, kada učini sedždu?' Najgori među njima je otišao i poslušao ga. Kada je Vjerovjesnik, s.a.v.s., učinio sedždu, on mu je tu iznutricu stavio na pleća, na što su se svi nasmijali. Ja sam stajao i gledao. Govorio sam u sebi: Kada bih imao zaleđinu i moć, sve bih to skinuo sa Poslanikovih, s.a.v.s., leđa. On je, pak, bio na sedždi i nije podizao glave. Neki čovjek je otišao Fatimi i kazao joj što su mušrici učinili njenom ocu. Ona je došla, a bila je djevojčurak, skinula unutricu s njegovih leđa, a onda se okrenula mušricima i izgrdila ih. Kada je Poslanik, s.a.v.s., završio namaz, glasno ih je prokleo: *Allahu moj, Ti se pobrini za Kurejš.* To je izgovorio tri puta. Kada su to čuli, prestali su se smijati i pobojali se. Poslanik, s.a.v.s., rekao je: *Allahu moj, pobrini se za Ebu Džehla, Ukbeta, Utbeta, Šejbeta, Velida b. Mugiru i Umejjeta b. Halefa."* Abdullah b. Mesud nastavlja: „Tako mi Onoga Koji je poslao Muhammeda s istinom, svi nabrojani u kletvi su izginuli na Bedru."

Abdullah b. Haris prenosi od Ibn Abbasa, r.a., da je rekao: „Jedan od vjerovjesnika se požalio svome Gospodaru: 'Gospodaru, Tvoj rob vjernik Ti robuje i pokorava se, izbjegava grijehe, a Ti mu uskraćuješ dunjalučko uživanje i izlažeš ga nevoljama. Tvoj rob nevjernik Ti nije pokoran i stalno čini grijehe, a Ti ga poštediš nevolje i podariš mu dunjalučka uživanja!' Allah mu je objavio: 'Robovi su Moji, a i kušnje su Moje i sve Me veliča i hvali. Rob vjernik može imati grijeha, a Ja mu uskratim dunjaluk i izložim ga nevolji, pa mu nevolja bude potirač njegovih grijeha sve dok Me ne sretne i onda ga nagradim za njegova dobra djela. Nevjernik može imati dobrih djela, pa mu podarim dunjalučka dobra i poštedim nevolja sve dok Me ne sretne, kada ću mu nadoknaditi sve njegove grijehe.'"

Autor, svojim lancem prenosilaca, bilježi od Enesa b. Malika, r.a., da je Poslanik, s.a.v.s., rekao: *Kada Allah hoće dobro Svome pokorniku, ili da ga očisti od grijeha, dadne mu nevolje i kušnje, jedne za drugima. Kada ga čovjek zamoli, meleki kažu: „Gospodaru, ovo je poznat glas." Kada Ga drugi put zazove, zamoli i kaže: „Gospodaru!", Allah odgovori: „Odazivam ti se i hrlim, ništa Me nećeš zamoliti, a da ti neću dati, ili od tebe otkloniti nešto što je zlo, a ostaviti ti i pohraniti*

kod Mene nešto što je bolje za tebe od toga što tražiš." Kada bude Kijametski dan, bit će dovedeni trudbenici i vagat će im se njihova djela. Prema njima će biti i nagrađivani: nagrade za namaz, za post, sadaku i za hadždž. Onda će biti dovedeni oni koji su bili kušani raznim nevoljama. Za njih neće biti vaganja, niti će im biti otvarana njihova knjiga. Na njih će se prosipati nagrada, kao što ih je na dunjaluku obuzimala nevolja. Oni koji su bili pošteđeni nevolja na dunjaluku će poželjeti da su im tijela bila kidana kliještima, kada vide s kolikom nagradom će otići oni koji su bili izloženi patnjama i mukama na dunjaluku. O tome govore Allahove riječi: ***Samo oni koji budu strpljivi bit će bez računa nagrađeni.***

U jednoj predaji stoji da su vjernik i nevjernik, davno u prošlim vremenima, krenuli da love ribu. Nevjernik je zazivao svoja božanstva i kada god bi izvukao mreže, one bi bile pune ulova. Vjernik je dozivao Allaha, ali nikada ništa ne bi ulovio. U sumrak je ulovio jednu ribu, ali ona se koprcala i skliznula u vodu. Vjernik se vratio kući, nemajući ništa, a nevjernik s velikim ulovom. Melek, zadužen za vjernika, sažalio se na njega. Kada se uspeo na nebo, Allah mu je pokazao vjernikovo mjesto u Džennetu, a melek reče: „Allaha mi, nimalo mu neće biti žao zbog svih nevolja koje ga zadese, kada nastani ovo mjesto." Onda mu je Allah pokazao nevjernikovo mjesto u Džehennemu, na što je melek rekao: „Allaha mi, neće se moći koristiti svime onim što je postigao na dunjaluku, ako će mu ovo biti stanište."

Kažu da će Allah, na Kijametskom danu, imati četvericu kao dokaz protiv četiriju kategorija ljudi. Bogatašima će kao dokaz pokazati Sulejmana, a.s., pa kada bogataš kaže: „Moje bogatstvo me odvratilo od pokornosti Tebi", Allah će mu navesti primjer Sulejmana, a.s.: „Nisi bio bogatiji od Sulejmana, ali ga njegovo bogatstvo nije ometalo od robovanja Meni." Robovima će za primjer navesti Jusufa, a.s. Neki rob će reći: „Ja sam bio rob i u tuđem vlasništvu, pa me ropstvo priječilo od robovanja Tebi." Allah će mu odgovoriti: „Jusuf je bio rob, ali ga ropstvo nije sprečavalo da robuje Meni." Siromasima će navesti za primjer Isaa, a.s. Kada siromah kaže: „Moje siromaštvo i potrebe su me priječile da Ti robujem", Allah će mu reći: „Da li je tebi više trebalo ili Isau, ali Isaa njegovo siromaštvo nije priječilo da Mi robuje." Bolesnicima će navesti primjer Ejjuba, a.s. Kada bolesnik ustvrdi: „Moja bolest me priječila od toga da Ti budem pokoran i da Ti robujem", Allah će reći: „Je li tvoja bolest bila teža od Ejjubove, a njega bolest nije priječila od robovanja Meni?" Niko neće imati opravdanja pred Allahom, na Kijametskom danu.

Dobri ljudi su se radovali bolesti i nevolji, jer su u tome vidjeli potiranje svojih grijeha.

Prenosi se od Ebu Derdaa, r.a., da je rekao: „Ljudi mrze siromaštvo, a meni je ono drago. Mrze smrt, a ja je volim. Oni mrze bolesti, a ja ih volim, jer mi potiru grijehe. Volim siromaštvo, jer sam ponizniji svome Gospodaru i volim smrt, jer čeznem za susretom sa svojim Gospodarom."

Prenosi se od Ibn Mesuda, r.a., da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: *Ko bude obdaren trima vrlinama, bit će obdaren i dunjalučkim i ahiretskim dobrom: zadovoljstvom odredbom, podnošenjem nevolja i upućivanjem dove u rahatluku.*

Autor kaže: „Učenjak Ebu Džafer nam je svojim lancem prenosilaca prenio od Ebu Hurejre, r.a., da je rekao: 'Neki čovjek je došao Vjerovjesniku, s.a.v.s., i zatekao ga da leži zgrčen. Pitao ga je: 'Što te boli?' Poslanik, s.a.v.s., reče mu da je takav zbog gladi. Čovjek je zaplakao, a onda otišao raditi nekome na zalijevanju palmi. Taj mu je, kao naknadu, za svaku kantu vode dao po jednu hurmu. Onda se, nakon obavljenog posla, vratio Vjerovjesniku, s.a.v.s., i donio mu nekoliko hurmi. Poslanik, s.a.v.s., reče mu: *Jesi li ovo učinio samo zato što me voliš?* Čovjek odgovori: 'Da, Allaha mi, volim te.' On mu reče: *Ako istinu govoriš, onda se pripremi za nevolje i kušnje. Allaha mi, nevolje zadese onoga ko me voli brže nego što bujica s brda stigne do doline.*"

Od Ukbeta b. Amira, r.a., prenosi se da je Vjerovjesnik, s.a.v.s., rekao: *Kada vidite nekog čovjeka da mu je Allah dao mnoga dobra, a on i dalje ostaje u grijehu, znajte da je to iskušavanje* (*istidradž* – lažno uljuljkivanje u sigurnost). Onda je proučio Allahove riječi: ***I kada bi zaboravili ono čime su opominjani, Mi bismo im kapije svega otvorili,*** kada bi prestali činiti ono što im je naređeno da provode, mi bismo im davali svako dobro. ***A kada bi se onome što im je dato obradovali, iznenada bismo ih kaznili i oni bi odjednom svaku nadu izgubili*** (Sura En'am, 44.) da će ikakva dobra osjetiti.

Ebu Hurejre, r.a., prenosi da je Vjerovjesnik, s.a.v.s., bio upitan o tome koji čovjek ima najteže nevolje. On je odgovorio: *Vjerovjesnici, pa onda dobri ljudi, a potom oni poslije njih, i tako redom.*

Rekli su: „Tri skrivanja su riznica dobra: skrivanje sadake, skrivanje bola i skrivanje nevolje."

Prenosi se od Vehba b. Munebbiha da je rekao: „Prepisao sam iz rukopisa jednog od havarijjina: 'Kada te zadesi neka nevolja, onda se raduj, jer te to vodi načinu života vjerovjesnika i dobrih ljudi. Kada zapadneš u rahatluk i uživanje, onda plači nad svojom sudbinom, jer te to odvodi od njihova načina života i ukazuje na to da nisi blizu njihovu načinu života.'"

Bilježi se da je Allah objavio Musau, a.s., poruku sličnu ovoj.

Bilježi se da je Feth Mosuli bio pogođen teškim siromaštvom. Jednom je rekao: „Bože moj, volio bih da znam čime sam i kojim djelima zaslužio ovakvu kušnju, pa da ih još više činim."

Prenosi se da je Vjerovjesnik, s.a.v.s., rekao: *Ko imadne malo imetka, puno porodice, dobar namaz i ne bude ogovarao muslimane, doći će ovako sa mnom na Kijametski dan* (pa je sastavio dva prsta).

Mudžahid bilježi od Ebu Hurejre, r.a.: „Tako mi Onoga, osim Kojeg drugog boga nema, znao sam se kvrčiti po zemlji od gladi. Znao sam privezati i stegnuti kamen na stomak, da bih zavarao glad. Jednom sam sjedio na putu kojim su ljudi prolazili, pa je prošao Ebu Bekr, r.a., i ja sam ga pitao za jedan ajet iz Kur'ana. Pitao sam da bi me poveo svojoj kući. On je otišao i nije me zovnuo. Onda je naišao Omer, r.a., i njega sam pitao za ajet, iz istog razloga, ali je i on otišao i nije me pozvao. Onda je naišao Vjerovjesnik, s.a.v.s., osmjehnuo se kada me vidio u kakvom sam stanju i, znajući što me muči, rekao: *Ebu Hurejre.* Kazao sam: Odazivam ti se, Allahov Poslaniče. On reče: *Stigni me,* a onda je nastavio putem.

Slijedivši ga, došao sam do njegove kuće i zatražio dozvolu da uđem. Kada mi je dozvoljeno, ušao sam u kuću i vidio lončić mlijeka. Poslanik upita: *Odakle je ovo?* Rekoše mu da je to poklon toga i toga ili te i te. Tada me pozva: *Ebu Hurejre!* Rekao sam: Odazivam ti se. On mi kaza: *Idi i pozovi sve one sa sofe da mi dođu.* To me razočaralo. Govorio sam u sebi: Ovoliko mlijeka nije dovoljno ni jednom, a kamo li svima sa sofe. Bilo je najpreče da se ja napijem ovog mlijeka i da se okrijepim. Međutim, nije mi bilo druge nego se pokoravati Allahu i Njegovom Poslaniku, s.a.v.s.. Otišao sam do sofe i pozvao sve ljude. Kada su došli, zatražili su dozvolu da uđu, a Poslanik, s.a.v.s., dozvolio im je. Svi su posjedali, a on je rekao: *Ebu Hurejre, uzmi lončić i daji im da piju.* Uzeo sam lončić i dao nekome od njih. Taj je pio dok se ne bi zasitio. Onda bi ga vratio i ja sam davao sljedećem. Tako sam došao do Poslanika, s.a.v.s.. Svi ljudi su se bili napili koliko su mogli. On je uzeo lončić i stavio ga sebi na ruku, a onda rekao: *Ebu Hurejre.* Odgovorio sam: Odazivam ti se, Allahov Poslaniče. On reče: *Ostali smo samo još ti i ja.* Potvrdio sam: Pravo zboriš, Allahov Poslaniče. On reče: *Sjedi i pij.* Poslušao sam ga. Kada sam odmakao lončić, on mi reče: *Pij još.* Ja sam pio, a on mi je govorio da pijem još, sve dok nisam rekao: Tako mi Onoga Koji te poslao s Istinom, više ne mogu ni kapi popiti. Dao sam mu lončić i onda je on zahvalio Allahu i popio ostatak."

Fekih, da mu se Allah smiluje, rekao je: „Poslanikovi, s.a.v.s., ashabi su trpili uvrede nevjernika i bili su izvrgnuti gladi, ali su to hrabro podnosili, sve dok im Allah nije dao izlaz od svega toga. Svako ko otrpi nevolju, Allah će mu dati izlaz, jer izlaz i oslobođenje od nevolje dolaze trpljenjem i sa svakom teškoćom dolazi i olakšica. Dobri ljudi su se radovali nevoljama i kušnjama, jer su se nadali velikoj nagradi za to."

Prenosi se od Osmana b. Abdulhamida b. Lahika, on od svoga oca, ovaj od svoga, a on od Muslima b. Jesara da je rekao: „Otišao sam u Bahrejn, gdje me pozvala žena koja je imala i posluge i robova i imetka. Vidio sam je tužnu. Kada sam je napuštao, pitao sam je: Imaš li kakvu potrebu? Ona reče: 'Imam, kada dođeš opet u naš grad, hoću da odsjedaš kod mene.' Nisam joj išao nekoliko godina, a onda sam ponovo došao do njene kuće. Na vratima nisam nikoga zatekao. Zatražio sam dozvolu da uđem i vidio je radosnu i nasmijanu. Pitao sam je za razlog njenoj sreći, a ona mi reče: 'Kada si otišao od nas, sva roba koju smo slali morem je potopljena, a onu koju smo slali kopnom opljačkana ili propala na drugi način. Robovi su otišli, a sinovi pomrli.' Ja joj rekoh: Allah ti se smilovao. Tada sam te vidio tužnu, a danas si vesela. Zašto? Ona reče: 'Da, pošto sam imala dunjalučka bogatstva, bojala sam se da mi je Allah dao da nagradu za svoja dobra djela proživam na dunjaluku. Pošto mi je nestalo i imetka i sinova i robova, ponadala sam se da mi je Allah obezbijedio dobro i nagradu kod Sebe, pa se radujem tome.'"

Hasan Basri prenosi da je neki ashab vidio neku ženu koju je poznavao prije primanja islama. Razgovarao je s njome i napustio je. U odlasku od nje se okrenuo i vidio da ga ona slijedi. U tom momentu je udario u zid i okrvavio lice. Otišao je Vjerovjesniku, s.a.v.s., i rekao mu što se desilo. Na to je Vjerovjesnik, s.a.v.s., rekao: *Kada Allah hoće dobro Svome robu, onda dadne da iskusi kaznu na dunjaluku.*

Od Alije b. Ebi Taliba, r.a., prenosi se: „Hoćete li da vam kažem u kojem ajetu u Kur'anu ima najviše nade?“ Prisutni rekoše da hoće. Onda je proučio ajet: ***Kakva god vas bijeda zadesi, to je zbog grijehova koje ste zaradili, a On mnoge i oprosti.*** (Sura Šura, 30.)

Sve nevolje na dunjaluku su zbog počinjenih grijeha. Kada Allah kazni čovjeka na dunjaluku, On je mnogo plemenitiji i dostojanstveniji od ponovljenog kažnjavanja za isti grijeh (na Ahiretu). Ako mu oprosti na dunjaluku, ne priliči Njegovoj plemenitosti da ga kažnjava za nešto što je već oprostio.

Aiša prenosi da je Poslanik, s.a.v.s., rekao: *Vjernik ne bude pogođen nikakvom nevoljom, makar to bio i ubod trna, pa i većom od toga, a da mu Allah time neće prebrisati određene grijehe koje je počinio.*

PODNOŠENJE NEDAĆA

Autor, svojim lancem prenosilaca, bilježi od Muaza b. Džebela, r.a., da je rekao: „Umro mi je sin, pa mi je Poslanik, s.a.v.s., poslao pismo: *Od Muhammeda, Allahovog Poslanika, Muazu b. Džebelu. Es-selamu alejke. Zahvaljujem se Allahu, osim Kojeg drugog boga nema. Molim Allaha da ti podari veliku nagradu i da te potakne na sabur i nadahne njime. Da nas opskrbi, a i tebe zahvalnošću. I naši životi, i imetak, i porodice, i djeca, i njihov imetak samo su Allahovi darovi, povjerene stvari koje su nam date na čuvanje. Mi u njima uživamo sve do određenog vremena, a On ih vraća u određenom vremenu. Allah nam je propisao zahvalnost na onome čime nas je darovao i sabur, ako na iskušava nevoljom. Tvoj sin, koji je umro, bio je jedan od Allahovih darova i pologa koje ti je On dao da uživaš u njima. Taj polog i povjerenu ti stvar uzeo je nazad, a za to ti je dao veliku nagradu, ako otrpiš i nadaš se nagradi. Muaze, nemoj da dozvoliš da ti žalost upropasti nagradu, pa da se kaješ za propušteno. Kada bi svoj gubitak uporedio s nagradom koja slijedi za njega, vidio bi da je on mnogo manji. Znaj da tvoja žalost ne može povratiti umrlog, niti ukloniti tugu. Stoga, neka tvoja žalost ode s onim što te zadesilo, pa se osjećaj kao da te lično pogodilo. Selam.*

Fekih, da mu se Allah smiluje, rekao je: „Riječi: *Stoga neka tvoja žalost ode s onim što te zadesilo, pa se osjećaj kao da te lično pogodilo* znače: Razmišljaj o smrti koja će tebe zadesiti, pa će i tvoja tuga prestati. Misli kao da je smrt tebi došla. Čovjek, ako razmišlja o svojoj smrti i svjestan je da će i on ubrzo umrijeti, neće se prepuštati pretjeranom žalovanju, jer takvo žaljenje neće povratiti umrlog, a može uzrokovati umanjenje nagrade. Onaj koji se prepušta žalosti, ustvari, žali se na odredbu svoga Gospodara i ne želi se pomiriti s Njegovom odredbom.“

Autor, svojim lancem prenosilaca, bilježi od Enesa b. Malika, r.a., da je Poslanik, s.a.v.s., rekao: *Onaj koji osvane tužan zbog dunjalučke potrebe, osvanuo je srdit na odredbu svoga Gospodara. Ko osvane, žaleći se na neku nedaću koja ga je zadesila, žali se na Allaha. Ko se ponizi bogatašu, kako bi stekao nešto od onoga što on ima, upropastio je dvije trećine svojih djela. A kome bude dat Kur'an, pa uđe u Džehennem, Allah ga udalji od Svoje milosti.* Znači, onome kome Allah dadne Kur'an, a on ne postupa po onome što je sadržano u njemu i ne provodi propise, pa zbog toga uđe u Džehennem, Allah će ga udaljiti od Svoje milosti, jer on je sam sebi štetu nanio, ne znajući veličinu Kur'ana.

Vehb b. Munebbih je rekao: „U Tevratu sam našao četiri uzastopne rečenice: Jedna od njih je: 'Ko uči Allahovu Knjigu i misli da mu neće biti oprošteno, on se ismijava s Allahovim ajetima.' Druga je rečenica: 'Ko se žali na nevolju ili nedaću koja ga je zadesila, taj se žali na svoga Gospodara.' Treća je: 'Ko tuguje za onim što ga je prošlo, taj je ljut na odredbu svoga Gospodara.' Četvrta je: 'Ko se pokori i ponizi bogatašu, propale su mu dvije trećine njegovih djela', što znači da je okrnjeno njegovo čvrsto uvjerenje.

Ebu Hurejre, r.a., prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: *Kome umre troje djece, taj neće osjetiti Džehennem, osim da bi se ispunila zakletva.* On ovdje misli na Allahove riječi: ***I svaki od vas će do njega stići! Gospodar tvoj se, sigurno, tako obavezao!*** (Sura Merjem, 71.)

Prenosi se da je Poslanik, s.a.v.s., rekao: *Nema muslimana koji bude pogođen nekim gubitkom, makar se i davno desio, pa zbog toga se povrati Allahu i ponada se nagradi, a da mu Allah neće dati slično.* Ovdje se misli na istu nagradu. Allah najbolje zna, pa će mu dati nagradu kao na dan kada je bio pogođen gubitkom.

Prenosi se da je Osman b. Affan, r.a., rekao: „Kada mu se rodio sin, izgubio ga je sedmi dan. Kada su ga pitali o tome, rekao je: 'Hoću da mu se u srcu probudi ljubav prema njemu, pa, kada umre, imat ću veću nagradu.'"

Prenosi se od Enesa b. Malika, r.a., da je neki čovjek dolazio sa svojim djetetom do Poslanika, s.a.v.s. Kada je dijete umrlo, otac se povukao u sebe i nije izlazio u društvo. Poslanik, s.a.v.s., raspitivao se za njega, pa su mu rekli: „Allahov Poslaniče, umro mu je sin, s kojim je dolazio tebi." On reče: *Zašto mi niste rekli? Hajdemo do vašeg brata, da mu izrazimo saučešće.* Kada je Vjerovjesnik, s.a.v.s., došao tom čovjeku, zatekao ga je potištenog i tužnog. Čuvjek mu reče: „Allahov Poslaniče, nadao sam se tome djetetu, jer sam zašao u godine i oslabio sam." Poslanik, s.a.v.s., reče mu: *Da li bi volio da budeš doveden na Kijametskom danu, a tvom sinu bude rečeno: „Uđi u Džennet", a on kaže: „Gospodaru, a moji roditelji?!" Njemu će biti rečeno tri puta da uđe u Džennet, a on će stalno tražiti i svoje roditelje, pa će mu Allah udovoljiti njegovom traženju i uvesti vas sve u Džennet!* Onda je čovjek prestao tugovati i žaliti.

U ovoj predaji je dokaz da je iskazivanje saučešća sunnet. Kada čovjek doživi neki gubitak, njegova braća bi trebalo da učestvuju s njim u žalosti i da ga nastoje utješiti.

Autor, svojim lancem prenosilaca, bilježi od Hasana Basrija da je rekao: „Musa, a.s., pitao je svoga Gospodara: 'Gospodaru, kakva je nagrada onome ko obiđe bolesnika?' On mu odgovori: 'Oslobodim ga grijeha kao na dan kada ga je majka rodila.' 'Gospodaru, a kakva je nagrada onome ko opremi dženazu?' 'Kada on umre, odredim meleke koji će ga pratiti do kabura, a poslije i do mahšera (okupljališta).' 'A koja je nagrada onome ko izrazi saučešće nekome koga je tuga zadesila?' 'Njega ću staviti u hladovinu, na Dan kada druge hladovine osim Moje ne bude bilo.'"

Prenosi se od Ebana b. Saliha, on od Umejra, a on od Enesa b. Malika, r.a., da je Vjerovjesnik, s.a.v.s., rekao: *Čovjek ne okusi i ne proždre dva gutljaja koja su Allahu draža od gutljaja srdžbe koju zatomi blagošću i blagim postupkom i gutljaja gubitka na kojem čovjek osaburi. Ne padnu dvije kapi koje su Allahu draže od kapi krvi na Allahovom putu i suze koja padne iz oka u noćnoj tmini, kada je čovjek na sedždi i kada ga ne vidi niko osim Allaha. Čovjek ne napravi korak koji je Allahu draži od koraka radi propisanog namaza i koraka koji se učini da bi se održavala rodbinska veza.*

Od Ebu Derdaa, r.a., bilježi se da je rekao: „Kada je umro sin Sulejmanu, a.s., on je osjetio veliku žalost, pa su mu došla dva meleka i sjeli pred njega. Ponašali su

se kao parničari. Jedan od njih reče: 'Posijao sam sjeme, ali nisam požnjeo plodove, a ovaj je prošao i sve uništio.' On upita onog drugog: 'A što ti imaš reći?' On reče: 'Išao sam putem i naišao na oranicu. Počeo sam bacati sjeme i lijevo i desno, a onda sam vidio da je put preko toga.' Sulejman, a.s., upita: 'A što si sijao po putu? Zar ne znaš da se ljudi moraju koristiti putem?' Ovaj odgovori: 'A zašto ti tuguješ za svojim sinom? Zar ne znaš da je smrt put do Ahireta?'"

U jednoj predaji stoji da se Sulejman, a.s., pokajao svome Gospodaru i nikada više nije tugovao za sinom.

Prenosi se od Ibn Abbasa, r.a., da mu je kćerka umrla dok je bio na putu. On je to čuo i rekao da je sve od Allaha i da se Njemu vraća, a onda dodao: „To je sramota koju je Allah pokrio, briga koju je Allah preuzeo i nagrada koju mi je Allah obezbijedio i pripremio." Potom je sjahao i klanjao dva rekata, te kazao: „Uradili smo ono što nam je Allah naredio. On je rekao: ***O vjernici, tražite sebi pomoći u strpljivosti i obavljanju namaza!*** (Sura Bekare, 153.)"

Od Vjerovjesnika, s.a.v.s., bilježi se izjava: *Kada vam pukne kaišić na obući, recite da je od Allaha i da se Njemu vraća* (istirdža'), *jer i to je nevolja.*

Autor, svojim lancem prenosilaca, bilježi od Umm Seleme da je Vjerovjesnik, s.a.v.s., rekao: *Koga zadesi neka nevolja, pa kaže da mu je Allah naredio:* ***Mi smo Allahovi i mi ćemo se Njemu vratiti!*** (Sura Bekare, 156.) *i uputi dovu: „Allahu moj, podari mi nagradu za moju nevolju i zamijeni mi je nečim boljim", Allah će mu je uslišati.* Umm Selema priča: „Kada je Ebu Selema umro, rekla sam ono što sam čula, a onda samu se pitala: A ko mi može zamijeniti Ebu Selemu?" Allah joj je dao da je, poslije Ebu Seleme, oženi Allahov Poslanik, s.a.v.s..

Salih b. Muhammed, svojim lancem prenosilaca, bilježi od Enesa b. Malika, r.a., da je Vjerovjesnik, s.a.v.s., rekao: *Udariti se rukom po stegnu, kada se čuje za neku nevolju, smanjuje nagradu za nju. Osaburiti u prvom momentu povećava nagradu. Veličina nagrade je shodna veličini gubitka. Ko učini istirdža' nakon nevolje, Allah mu obnovi nagradu, kao na dan kada ga je nevolja snašla.*

Fekih, da mu se Allah smiluje, rekao je: „Razumni treba da razmišlja o nagradi za gubitak, koja će ga čekati na Kijametskom danu i kada će priželjkivati da su mu sva rodbina i sva djeca pomrli prije njega, kako bi zaradio što veću nagradu. Allah obećava veliku nagradu za gubitak, ako se u njemu strpi i ako se računa na nagradu. O tome govore Allahove riječi: ***Mi ćemo vas dovoditi u iskušenje*** (uistinu ćemo vas iskušavati, a Allahovo iskušavanje je pokazivanje nečega čime se može znati gajb) ***malo sa strahom*** (da biste se mogli sukobiti s neprijateljem) ***i gladovanjem, i time što ćete gubiti imanja*** (propadat će vam imeci) ***i živote*** (bolesti, pomori, smrti i epidemije) ***i ljetine*** (neće biti uobičajenih prinosa). ***A ti obraduj izdržljive***, koji su podnosili gubitke i kušnje. Onda ih opisuje riječima: ***One koji, kada ih kakva nevolja zadesi, samo kažu: Mi smo Allahovi i mi ćemo se Njemu vratiti!*** Ova izjava znači: Mi smo Allahovi robovi, u Njegovoj vlasti. Ako živimo, On će nam opskrbu dati, a, ako umremo, Njemu se vraćamo ***i mi ćemo se Njemu vratiti!*** nakon smrti. Mi smo obavezni da budemo zadovoljni Njegovom odredbom,

a ako mi nismo zadovoljni Njegovom odredbom, neće ni On biti zadovoljan nama, kada Mu se vratimo. ***Njih čeka*** (gore opisane) ***oprost od Gospodara njihova.*** *Salevat, spomenut u ovom ajetu, a pripisuje se Allahu, može značiti podršku u ibadetima, zaštitu od grijeha i može značiti oprost. Ovo je tumačenje jednog salata, a salevat ne može dokučiti niko osim Allaha.* Njih čeka ***i milost*** (milost od Allaha) i ***oni su na Pravome putu!*** (Sura Bekare, 155-157.), što znači da će primijeniti istirdža', a Allah će ih podržati i nadahnuti tome.

Prenosi se od Seida b. Džubejra da je rekao: „Istirdža' je bila nepoznata prijašnjim narodima. Da je ikome dana, bila bi Jakubu, a.s. Poslušaj samo njegove riječi: 'O Jusufe, tugo moja!' (Sura Jusuf, 84.)"

Seid b. Musejjib prenosi da je Omer b. Hattab, r.a., rekao: „Lijepe li pravednosti u dvoma obećanjima i lijepe li veličine. ***Njih čeka oprost od Gospodara njihova i milost*** i to su dvije pravednosti, ***a oni su na Pravome putu!*** je veličanstvenost!"

Prenosi se: „Kada mu je umro Ibrahim, njegov sin, Poslanik, s.a.v.s., plakao je i oči su mu se napunile suzama. Abdurrahman b. Avf, r.a., pitao ga je: 'Allahov Poslaniče, zar plačeš, a zabranio si da se plače?' On mu odgovori: *Ne, ja sam zabranio naricanje, kukanje i pjevanje. Zabranio sam dva glasa glupih i nemoralnih, zabranio sam grebanje po licu, cijepanje odjeće i šejtansko cviljenje. Zabranio sam pjevanje, jer je to igra i zabava i šejtanski instrument. Ovo što vidiš je Allahova milost koju je Allah spustio u srca milostivih. Ko nema milosti, ni njemu milost neće biti ukazana.* Potom je rekao: *Srce tuguje, oko suzi, ali nećemo reći ništa čime bismo mogli rasrditi svoga Gospodara, da je Uzvišen i Veličanstven.*"

Bilježi se da je Hasan Basri rekao: „Allah je od vas uzdigao (neće vas kažnjavati) zaborav, grešku (ono što se iz neznanja ili nesvjesno uradi), ono na što ste prisiljeni i ono što ne možete podnijeti. U nuždi vam je dozvolio i zabranjena djela. Dao vam je pet darova. Dao vam je dunjaluk džaba, a od vas traži zajam od dunjaluka. Što Mu date dobrovoljno, dobit ćete mnogostruku nagradu za to, od deset do sedam stotina veću, pa do beskonačno vrijedne nagrade. Drugo, uzeo vam je nešto silom, pa ste osaburili i ponadali se nagradi, a On vam je za to obećao salat i milost, riječima: ***Njih čeka oprost od Gospodara njihova i milost.*** Treće: ***Ako budete zahvalni, Ja ću vam, zacijelo, još više dati*** (Sura Ibrahim, 7.). Četvrto, kada bi neko od vas imao toliko grijeha da dospije na granicu nevjerstva, a onda se pokajao, On bi mu primio pokajanje i zavolio ga. On kaže: ***Allah zaista voli one koji se često kaju i voli one koji se mnogo čiste.*** (Sura Bekare, 222.) I, peto, kada bi i Džibrilu i Mikailu bilo dano ono što je dano vama, bilo bi im dovoljno. On kaže: ***Pozovite Me i zamolite, Ja ću vam se odazvati!*** (Sura Mu'min, 60.)"

Prenosi se od Jahjaa b. Džabira Taija da je Poslanik, s.a.v.s., rekao: *Niko ne ponudi ništa draže niti išta za što će biti veća nagrada od djeteta koje je dao u njegovoj dvanaestoj godini života.*

Rekli su: „Sabur se pokazuje u prvom trenutku, a, kada on prođe, onda, ako hoće neka saburi, a, ako neće, ne mora. Razuman je onaj što osaburi u prvom trenutku."

Prenosi se da je Ibn Mubareku umro sin. Pored njega je prošao vatropoklonik i izrazio mu saučešće, rekavši mu: „Razuman bi trebalo da sada učini ono što neznalica učini nakon pet dana." Ibn Mubarek je nakon toga rekao: „Zapišite ove riječi vatropoklonika."

Prenosi se da je Vjerovjesnik, s.a.v.s., rekao: *Ko izrazi saučešće nevoljniku, ima nagradu kao i on.*

Prenosi se da je, također, rekao: *Sabura su tri vrste: ustrajnost u robovanju, sabur u nedaći i sabur u čuvanju od grijeha. Ko osaburi u nedaći i zadrži lijepo mišljenje o Allahu, Allah mu zapiše tri stotine stepena, a ko ustraje u ibadetu, Allah mu upiše šesto stepena (deredža). Ko, pak, osaburi u čuvanju od grijeha, Allah mu upiše devetsto deredža.*

Prenosi se od Ibn Abbasa, r.a., da je rekao: „Prvo što je Allah zapisao u Levhi mahfuzu je: 'Uistinu sam ja Allah, nema boga osim Mene, a Muhammed je Moj Poslanik. Ko se pokori i preda Mojoj odredbi i osaburi na kušnjama kojim ga iskušam, zahvali Mi na Mojim blagodatima, upisat ću ga kao siddika (iskrenog) i na Kijametskom danu ću ga proživjeti u društvu siddika. Ko se ne prepusti Mojoj odredbi, ne osaburi na kušnjama i ko ne bude zahvalan na Mojim blagodatima, neka sebi traži drugog boga osim Mene.'"

Ibn Mubarek je rekao: „Nedaća je jedna, ali ako nevoljnik ne osaburi, onda se ona udvostruči. To znači da je jedno stvarni i vidljivi gubitak, koji nedaća prouzrokuje, a drugo je gubljenje nagrade. Gubitak nagrade je mnogo veća nedaća od same vidljive koja je zadesila nevoljnika.

U jednoj predaji od Alije b. Ebi Taliba, r.a., stoji da je Poslanik, s.a.v.s., rekao: *Koga zadesi neka nevolja, neka je spomene uz mene i to je jedna od najvećih nedaća.*

Prenosi se od njega da je Poslanik, s.a.v.s., rekao: *Ko žudi za Džennetom, taj će požuriti da učini dobra djela. Ko strahuje od Džehennema, taj će ostaviti svoje prohtjeve. Ko iščekuje smrt, ostavit će uživanja. Ko je zahid prema dunjaluku, njemu su nedaće ništavne.*

Bilježi se da je u jednom Kitabu zapisano šest rečenica. U prvoj stoji: „Ko osvane tužan zbog dunjaluka, osvanuo je srdit na Allaha." U drugoj stoji: „Ko se žali na nedaću koja ga je zadesila, tuži se na svog Gospodara." U trećoj je napisano: „Ko ne vodi računa odakle mu dolazi opskrba, ne vodi računa ni na koja će ga vrata Allah uvesti u Džehennem." U četvrtoj stoji: „Ko čini grijeh, smijući se, ući će u Džehennem plačući." U petoj je napisano: „Kome je prohtjev najveća briga, Allah će mu iz srca izvaditi strah od onoga svijeta." U šestoj stoji: „Ko se ponizi bogatašu zbog njegova bogatstva, postat će takav da će mu siromaštvo stalno biti pred očima. (Bit će u stalnom strahu od siromaštva)."

VRIJEDNOST ABDESTA

Autor, svojim lancem prenosilaca, bilježi da je Ebu Umame Bahili rekao: „Pitao sam Amra b. Anbeseta: Zbog čega se smatraš četvrtim muslimanom? On odgovori: 'Smatrao sam da su ljudi u zabludi i za mene kipovi nisu značili ništa. Onda sam čuo da ima neki čovjek u Mekki koji kazuje nešto neuobičajeno. Uzjahao sam devu i otišao u Mekku. Tamo sam zatekao Allahovog Poslanika, s.a.v.s., kojeg su njegovi saplemenici ismijavali i nipodaštavali. Sažalio sam se na njega i otišao mu. Pitao sam: Ko si ti? On mi je odgovorio: *Ja sam vjerovjesnik*. Pitao sam dalje: A što znači 'vjerovjesnik'? On odgovori: *Allahov Poslanik*. Nastavio sam dalje: Da li te je uistinu Allah poslao? On odgovori: *Jeste*. A s čime te poslao? *S porukom da samo Allahu, Jedinom, robujemo, da Mu druga ne pripisujemo, da porušimo kipove i da održavamo rodbinske veze*. Dalje sam pitao: Ko je s tobom u tome što pozivaš? On reče: *Jedan slobodan i jedan rob*. S njim su bili Ebu Bekr i Bilal. Rekao sam: Hoću i ja da te slijedim. On reče: *Ne možeš to danas, nego se vrati svojoj porodici i, kada čuješ da sam ojačao, onda mi se priključi*. Vratio sam se svojoj porodici, s primljenim islamom.' Amr dalje priča: 'Toga dana sam bio četvrti musliman', što znači da tada nije bilo više od četverice muslimana. 'Kada je Poslanik, s.a.v.s., činio Hidžru, uzjahao sam devu i došao mu u Medinu. Ušao sam kod njega i rekao: Allahov Poslaniče, da li me prepoznaješ? On odgovori: *Poznajem, zar nisi ti onaj koji mi je dolazio u Mekku?* Rekoh: Allahov Poslaniče, poduči me onome čemu te Allah podučio. On kaza: *Kada klanjaš sabah, nemoj klanjati ništa više dok sunce ne izađe. Kada sunce izađe, onda nemoj klanjati dok se ne podigne, jer ono izlazi između dvaju šejtanskih rogova i tada mu ničice padaju nevjernici. Kada se sunce podigne koliko za dužinu koplja ili dva, onda klanjaj. Namazu prisustvuju i drugi. Kada se sjena koplja izjednači s njegovom dužinom, nemoj klanjati u tom vremenu, jer tada se raspaljuje Džehennem. Kada se produži sjenka, tada klanjaj namaz kojem se prisustvuje i svjedoči i klanjaj do ikindije. Kada klanjaš ikindiju, ustegni se od namaza sve dok sunce ne zađe, jer sunce zalazi između šejtanskih rogova i tada mu se obraćaju nevjernici*. Pitao sam: Allahov Vjerovjesniče, kaži mi o abdestu. On kaza: *Među vama nema čovjeka koji odluči uzeti abdest, a onda izapere usta i nos, a da se ne oslobodi grijeha koji su mu u ustima i nozdrvama vodom kojom pere. Kada opere lice, kao što mu je Allah naredio, vodom sapere i grijehe s lica. Kada opere ruke do iznad lakata, kao što mu je Allah naredio, sapere i grijehe ruku, čak i ispod noktiju. Kada potare glavu, kao što mu je Allah naredio, očisti grijehe koji su na glavi i oni odu s vodom s kose. Kada opere noge do članaka, kao što mu je Allah naredio, odu i grijesi nogu s njegovih prsta s vodom. Onda ustane, zahvali se Allahu i pohvali Ga onako kako je On toga dostojan, pa klanja dva rekata, a da neće biti oslobođen svojih grijeha kao na dan kada ga je mati rodila.*

Autor, svojim lancem prenosilaca, bilježi od Ebu Hurejre, r.a., da je Vjerovjesnik, s.a.v.s., pitao: *Hoćete li da vam kažem čime Allah potire grijehe i*

podiže stepene? Prisutni odgovoriše: „Hoćemo, Allahov Poslaniče." On reče: *Upotpunjavanjem abdesta u nestašici, saburom u nevolji, mnogim koracima u džamiju, iščekivanjem namaza, nakon namaza. To je pravo bdijenje,* tj. čuvanje od neprijatelja. Drugi kažu da se odnosi na bdijenje na Allahovom putu.

Autor, svojim lancem prenosilaca, bilježi od Abdullaha b. Selama da je rekao: „U jednoj objavi sam našao: 'Onaj koji se abdesti i očisti od svake nečisti, a nije od onih koji posjećuje žene u njihovim kućama, niti od onih koji stiču imetak na nepravedan način, bit će opskrbljen dunjalučkim dobrima bez računa."

Ebu Hurejre, r.a., prenosi da je Vjerovjesnik, s.a.v.s., rekao: *Ko zanoći pod abdestom, zanoći u društvo meleka. Kada god se prene iz sna, melek rekne: „Allahu moj, oprosti Svome robu, jer je zanoćio pod abdestom."*

Od Imrana b. Ebana se bilježi da je rekao: „Vidio sam Osmana b. Affana, r.a., da tokom uzimanja abdesta ruke pere tri puta, onda izapire usta tri puta, a i nos ispire tri puta. Potom pere lice tri puta, pa desnu ruku do iznad lakta tri puta, pa onda lijevu tri puta. Onda potare glavu, te opere noge po tri puta. Onda je dodao: 'Vidio sam Allahova Poslanika, s.a.v.s., da se abdesti ovako.' Potom je izjavio: 'Ko se abdesti na ovaj način, a onda klanja dva rekata namaza, na kojima neće biti prepušten mislima o dunjaluku, Allah će mu oprosti i prijašnje i potonje grijehe.'"

Sevban, r.a., prenosi da je Poslanik, s.a.v.s., rekao: *Ustrajavajte i nemojte brojati. Znajte da je vaše najbolje djelo namaz, a abdest čuva, vodi računa o njemu, vjernik.*

Značenje: *nemojte brojati* je da nećete moći dokučiti pravu vrijednost osim uz veliki trud. Nećete moći izračunati nagradu onome ko ustrajava u imanu i pokoravanju Allahu.

Riječi *a abdest čuva, vodi računa o njemu, vjernik* znače da stalni abdest je jedna od moralnih osobina vjernika. Vjernik treba čitav dan da provodi pod abdestom i da legne u postelju pod abdestom. Ako tako postupa, Allah će ga voljeti i voljet će ga njegovi meleki pratioci i bit će pod Allahovom paskom.

Fekih, da mu se Allah smiluje, rekao je: „Čuo sam od svoga oca izjavu, koju on prenosi svojim lancem prenosilaca: 'Čuo sam da je Omer b. Hattab, r.a., poslao nekog čovjeka u Egipat da učestvuje u pripremanju ogrtača za Kabu. Čovjek je došao u oblast Šama i zaustavio se pored jedne isposničke odaje. Tu je bio neki isposnik koji nije poznavao putnika. Omerov izaslanik je htio da se vidi s tim isposnikom i da vidi koliko on zna. Pokucao mu je na vrata, ali mu ovaj dugo nije otvarao. Onda je ušao i pitao ga mnogo što. Njegovo znanje ga je zadivilo. Požalio mu se na dugo čekanje pred vratima, na što je isposnik odvratio: 'Vidjeli smo te, kada si išao prema nama, da koračaš kao neki vladar. Prestrašili smo se. Ostavili smo te da čekaš na vratima, jer je Allah rekao Musau, a.s.: 'Musa, ako se uplašiš nekog silnika, abdesti se i naredi svojim ukućanima da se abdeste. Onaj ko se abdesti je pod Mojom pažnjom i siguran je od onog od čega strahuje.' Zatvorili smo vrata pred tobom, kako bismo se abdestili svi koji smo u kući. Pomolili smo se i osigurali se od tebe, a onda ti otvorili vrata.''"

Fekih, da mu se Allah smiluje, rekao je: „Osoba koja se abdesti bi trebalo da to čini sa sviješću o važnosti abdesta i sa saznanjem da svojim abdestom polazi u

posjetu svome Gospodaru. Treba se pokajati od svih grijeha, jer je Allah učinio pranje vodom znakom pranja grijeha. Potrebno je da počne s Allahovim imenom. Kada izapire usta i nos, neka se nada da time pere svoja usta od ogovaranja i laži, kao što ih pere vodom. Kada pere lice, pere ga od gledanja u zabranjeno. Tako je i s ostalim dijelovima tijela. Kada završi s abdestom i pranjem, neka uputi dovu Allahu i neka Ga slavi i veliča."

U jednoj predaji stoji: „Kada vjernik završi s abdestom i izgovori: 'Slavljen neka si, Allahu moj, Tebi svaka hvala, svjedočim da nema boga osim Tebe, tražim oprosta i kajem Ti se', taj njegov abdest se zapečati i stavi pod Arš. Taj pečat se neće slomiti, sve dok se ne bude dao tom čovjeku na Kijametskom danu.

Ukbe b. Amir prenosi od Omera da je Vjerovjesnik, s.a.v.s., rekao: *Kada neko od vas završi s abdestom i izgovori šehadet: „Svjedočim da nema boga osim Allaha, Jedinog, Koji ortaka nema, i da je Muhammed Njegov rob i Poslanik", pootvara mu se svih osam džennetskih kapija, da izabere na koju će ući.*

Autor, svojim lancem prenosilaca, bilježi od Ebu Derdaa, r.a., da je Poslanik, s.a.v.s., rekao: *Ko dođe na Kijametski dan s pet djela, uz iman, ući će u Džennet: ko bude vodio računa o o obavljanju pet namaza u njihovo vrijeme, o abdestu, ruku'u i sedždi i ko bude davao zekat na svoj imetak drage volje.* Onda je rekao: *Allaha mi, to može učiniti samo vjernik. Zatim, ko posti ramazan, obavi hadždž, ako za to ima uslove, i ko pravda ukazano povjerenje.* Prisutni su pitali: „Ebu Derda, a što je emanet (povjerenje)?" On odgovori: „Kupanje od džunupluka. Allah nije zatražio od čovjeka da čuva išta više od toga."

Svojim lancem prenosilaca, autor bilježi od Ebu Hurejre, r.a., da je Poslanik, s.a.v.s., rekao Bilalu, r.a., prije sabaha: *Kaži mi što si učinio najbolje i najčišće u islamu! Sinoć sam čuo klepet tvojih nanula u Džennetu.* Bilal odgovori „Nisam učinio ništa čišće i prijatnije u islamu od toga što se nikad nisam abdestio, u bilo koje doba dana ili noći, a da svome Gospodaru nisam klanjao najmanje što mogu."

U drugoj predaji stoji: „Nikada nisam izgubio abdest, a da ga nisam obnovio. Kada god sam uzeo abdest, klanjao sam dva rekata."

A Allah najbolje zna.

PET NAMAZA

Autor, svojim lancem prenosilaca, bilježi od Hasana da je Vjerovjesnik, s.a.v.s., rekao: *Primjer pet namaza je primjer rijeke pored kuće nekoga od vas. Ta rijeka je čista i s mnogo vode i neko od vas se u njoj kupa svaki dan pet puta. Da li bi na njemu ostalo ikakve prljavštine?*

To znači da čovjeka njegovih pet namaza čisti od grijeha i ostavlja samo velike. To je tako pod uslovom da čovjek klanja skrušeno i s punom predanošću, svjestan veličanstvenosti namaza i Onoga radi koga ga obavlja, i ako upotpunjava pregibanje (ruku') i sedždu. Ako nije upotpunjen ruku' i sedžda, onda je namaz odbijen.

Svojim lancem prenosilaca, autor bilježi od Rafi'a, a on od Halida, r.a., da je rekao: „Dok smo sjedili oko Poslanika, s.a.v.s., došao je neki čovjek, okrenuo se prema Kibli i klanjao. Kada je završio s namazom, došao je do Vjerovjesnika, s.a.v.s., i nazvao selam, njemu i ostalima. Poslanik, s.a.v.s., reče mu: *Vrati se i ponovi namaz, jer tvoj namaz nije ispravan.* Čovjek ga je poslušao. Kada se vratio Poslaniku, s.a.v.s., on mu ponovi isto kao i prvi put: *Vrati se i ponovi namaz, jer tvoj namaz nije ispravan.* To mu je rekao dva ili tri puta. Na kraju je čovjek rekao: „Trudio sam se koliko umijem i ne znam što nalaziš da nedostaje mome namazu!" Vjerovjesnik, s.a.v.s., kaza mu: *Niko od vas nije upotpunio svoga namaza sve dok ne upotpuni svoj abdest, onako kako je Allah naredio: opere svoje lice, ruke do iznad lakata, potare glavu i opere noge do članaka. Potom izgovori tekbir, zahvali se Allahu, a onda prouči iz Kur'ana ono što zna. Zatim učini ruku', stavljajući dlanove na koljena i zadrži se koliko mu je potrebno da se tijelo smiri. Potom podigne glavu i izgovori: 'Allah čuo onoga ko Mu se zahvaljuje.' Tada treba da se u potpunosti ispravi i da svaki zglob dođe na svoje mjesto. Potom će donijeti tekbir i otići na sedždu. Svoje lice treba da spusti na zemlju i da se smiri na sedždi. Potom da izgovori tekbir i sjedne, da se smiri na sjedenju i da mu svi mišići zauzmu svoja mjesta i da kičmu ispravi na sjedenju.* Tako mu je opisao čitav namaz, četiri rekata, do kraja namaza, a onda rekao: *Niko neće imati potpuni namaza dok ne bude uradio ovako.*

Vjerovjesnik, s.a.v.s., naredio je da se upotpuni ruku' i sedžda i ukazao na to da se namaz ne prima ako se to ne učini na takav način. Svaki čovjek treba da se potrudi da upotpuni ruku' i sedždu, kako bi takvim svojim namazom poništio svoje grijehe koje je počinio prije namaza, osim velikih grijeha.

Autor, svojim lancem prenosilaca, bilježi od Harisa, Osmanovog, r.a., sluge, da je rekao: „Jednom smo sjedili u Osmanovom društvu. Kada je došao mujezin, Osman je tražio da mu se donese vode. Uzeo je abdest i rekao: 'Vidio sam Poslanika, s.a.v.s., da uzima abdest ovako kako ja uzimam i čuo sam ga da kaže: *Ko se ovako abdesti, pa ustane klanjati podne, Allah mu oprosti grijehe koje je počinio između sabaha i podne. Kada klanja ikindiju, Allah potare grijehe između nje i*

podne. Kada klanja akšam, potare mu grijehe između njega i ikindije, a kada klanja jaciju, oprosti mu grijehe između akšama i jacije. Možda čovjek tu noć počini neki grijeh, pa kada ustane, abdesti se i klanja sabah, Allah mu oprosti ono što je pogriješio između jacije i sabaha. Namazi su dobra djela koja potiskuju i potiru hrđava. Prisutni su upitali: 'Ovo su dobra djela, a koja su ona koja ostaju (bakijatussalihat)?' On odgovori: 'Subhanellahi (slavljen neka je Allah), elhamdulillahi (apsolutna hvala Allahu), la ilahe illellahu (nema boga osim Allaha), Allahu ekber (Allah je Najveći), la havle ve la kuvvete illa billahi-l-'alijji-l-'azim (nema promjene ni sile osim s Allahom, Uzvišenim, Veličanstvenim).'"

Ibn Mesud, r.a., prenosi da je rekao: Ko želi da sretne Allaha sutra kao musliman, neka vodi računa o propisanim namazima čim bude pozvan na njih. Allah je propisao vašem Vjerovjesniku, s.a.v.s., određene propise upute, a namazi su propisi upute. Života mi, kada biste klanjali u kući onako kako klanja ovaj koji izostaje iz džemata, u svojoj kući, ostavili biste sunnet vašeg Vjerovjesnika, s.a.v.s., a ako to učinite onda ćete zalutati. Doći će nam vrijeme kada će namaz izostavljati samo licemjer, čije je licemjerstvo očito. Vidjeli smo čovjeka koji se oslanjao na dvojicu i gurao se između njih kako bi stao u saff. Nema nijednog čovjeka koji se abdesti i to nastoji da učini na najbolji način, a onda ode u džamiju i klanja u njoj, a da mu Allah za svaki korak koji učini ne upiše dobro djelo, podigne za jedan stepen i oprosti mu grijeh. Mi smo se trudili da pravimo što sitnije korake. Namaz čovjeka koji ga obavi u džematu bolji je od namaza koji obavi sam za dvadeset i pet puta.

Od Džabira b. Abdullaha, r.a., bilježi se da je rekao: „Htjeli smo se preseliti i izgraditi kuće na prostoru oko džamije. To je čuo Poslanik, s.a.v.s., pa nam je došao i rekao: *Potomci Meslemeta, čuo sam da hoćete da se naselite oko džamije.* Mi rekosmo: 'Allahov Poslaniče, džamija nam je daleko, a prostor oko nje je prazan. On kaza: *Potomci Meslemeta, ostanite u svojim kućama, a pisat će vam se dobra djela za vaše korake koje načinite do džamije.* Poslije toga smo izgubili volju da se naselimo oko džamije, zbog ove Vjerovjesnikove, s.a.v.s., izjave."

Enes b. Malik, r.a., prenosi da je Vjerovjesnik, s.a.v.s., rekao: *Ko u džematu klanja četrdeset dana i ne promaši nijedan rekat, Allah mu upiše dvije poštede: poštedu od Džehennema i poštedu od licemjerja.*

Autor, svojim lancem prenosilaca, bilježi od Ubadeta b. Samita, r.a., da je Vjerovjesnik, s.a.v.s., rekao: *Ko se abdesti i nastoji da svoj abdest upotpuni, potom ode na namaz, upotpunjavajući njegov ruku' i sedždu i vodeći računa o onome što uči, njegov namaz kaže: „Allah te čuvao, kao što ti mene čuvaš." Onda taj namaz bude uzdignut do nebesa. Oko njega je svjetlo i pred njim se otvaraju kapije nebeske, sve dok ne bude iznesen pred Allaha, gdje će zagovarati i zauzimati se za svog klanjača. Ako čovjek ne vodi računa o ruku'u i o sedždi i o učenju na namazu, njegov namaz kaže: „Allah te upropastio, kao što si ti mene." Onda bude uzdignut na nebo. Oko njega će biti crnina. Kada dođe do neba, naići će na zatvorene kapije. Onda će se smotati kao što se mota stara odjeća, pa će njime udarati klanjača po licu.*

Od Hasana se bilježi da je Vjerovjesnik, s.a.v.s., jednom upitao: *Hoćete li da vam kažem ko su najgori kradljivci?* Ashabi kazaše: „Ko su ti ljudi, Allahov

Poslaniče?" On odgovori: *To su oni koji kradu od svoga namaza.* Ashabi opet upitaše: „A kako to kradu od namaza?" On odgovori: *Ne upotpune ruku' i sedždu na namazu.*

Od Selmana Farisija, r.a., bilježi se izjava: „Namaz je kantar, pa ko tačno vaga i prema njemu će se biti pravedno i tačno, a ko vara i zakida na vagi – pa dobro vam je poznato šta je rečeno za takve."

Ebu Hurejre, r.a., prenosi da je Vjerovjesnik, s.a.v.s., rekao: *Licemjerima je najteže klanjati jaciju i sabah. Kada bi znali kolika je nagrada za ta dva namaza, oni bi ih klanjali i dolazili u džemat, makar pužući.*

Od Burejdeta Eslemija, r.a., bilježi se da je Vjerovjesnik, s.a.v.s., rekao: *Oni koji u džamiju idu po mrkloj noći bit će obradovani potpunim svjetlom na Kijametskom danu.*

Ebu Hurejre, r.a., prenosi da je Vjerovjesnik, s.a.v.s., rekao: *Htio sam da naredim obavljanje zajedničkog namaza i da se označi njegov početak, a onda da odem s ljudima koji bi nosili naramke drva i da spalim kuće onih koji su čuli ezan, a nisu došli u džemat.*

Prenosi se od Ubadeta b. Samita, r.a., da je Vjerovjesnik, s.a.v.s., rekao: *Allah je propisao Svojim robovima pet namaza pa ko bude s njima, upotpunjenim, došao pred Allaha, ne ostavljajući ništa od njih zbog nepažnje, kod Allaha je stekao obavezu da ga uvede u Džennet. Ko ostavi neku namasku obavezu, ne smatrajući je važnom ili je omalovažavajući, nema nikakve garancije kod Allaha – ako hoće, kaznit će ga, a, ako hoće, i oprostit će mu i smilovati se.*

Prenosi se da je Ata Allahovim riječima ***ljudi koje kupovina i prodaja ne ometaju da Allaha spominju*** (Sura Nur, 37.) dodao „od prisustvovanja propisanim namazima."

O Allahovim riječima ***bokovi njihovi se postelja lišavaju*** (Sura Sedžda, 16.) rekao je: „To se odnosi na jaciju."

Autor, svojim lancem prenosilaca, bilježi od Ibn Abbasa, r.a., da je rekao: „Kada nastupi Kijametski dan i kada stvorenja budu okupljena na jednom mjestu, i džini i ljudi; kada narodi budu na koljenima u redove poredani, glasnik će povikati: 'Danas ćete znati i vidjeti ko je zaslužio počasti. Neka ustanu oni koji su puno zahvaljivali, na svemu i u svakoj prilici.' Prozvani će ustati i biti odvedeni u Džennet. Onda će povikati: 'Danas ćete znati koji su počašćeni. Neka ustanu oni na koje se odnosi ajet: ***Bokovi njihovi se postelja lišavaju i oni se Gospodaru svome iz straha i želje klanjaju, a dio onog što im Mi dajemo udjeljuju.*** ' I oni će ustati i biti odvedeni u Džennet. Onda će povikati i treći put: 'Danas ćete znati i vidjeti koji su počašćeni. Neka ustanu ***ljudi koje kupovina i prodaja ne ometaju da Allaha spominju i koji molitvu obavljaju i milostinju udjeljuju.*** I oni će ustati i biti provedeni u Džennet. Kada ove tri kategorije zauzmu svoja mjesta u Džennetu, pojavit će se vatreni stub nad ostalim stvorenjima. Stub će imati i oči i jezik. Povikat će: 'Dodijeljene su mi tri kategorije griješnika i zadužen sam za njih. Zadužen sam za svakog silnika ohološ.' Onda će ih probrati u redovima, kao što ptica kljuje zrnje sezama. Potom će ih strovaliti u Džehennem. Pojavit će se i drugi put i uzviknuti: 'Zadužen sam za sve one koji su vrijeđali Allaha i Njegova Poslanika, s.a.v.s.' I njih

će probrati u redovima, a onda strovaliti u Džehennem. Pojavit će se i treći put. Ebu Minhal misli da je rekao: 'Pa će reći: 'Dodijeljena mi je grupa onih koji su pravili kipove.'' I njih će probrati u redovima, a onda ih strovaliti u Džehennem. Kada se proberu ove grupe, i džennetlije i džehennemlije, onda će se raširiti listovi djela i postaviti mizan (vaga). Zatim će se prozivati stvorenja da polažu račun."

Bilježi se da se Iblis pokazivao u davna vremena i da ga je bilo moguće vidjeti. Neki čovjek mu je rekao: „Ebu Murre, što treba da radim da bih bio kao i ti?" Iblis mu odgovori: „Teško tebi, još niko od mene nije tražio to što ti tražiš. Odakle tebi to?" Čovjek mu odgovori: „Sviđa mi se tvoje postupanje." Iblis mu reče: „Ako hoćeš da budeš kao ja, onda nemoj voditi računa o molitvi i ismijavaj one koji je obavljaju. Nemoj pridavati pažnju zakletvi i obavezi, bilo da je ona istinita ili lažna." Čovjek mu tada reče: „Obavezujem se Allahu da nikada neću ostaviti molitve i da se nikada neću zakleti za nešto." Iblis mu na to reče: „Niko me još nije prevario i nešto varkom naučio od mene osim tebe. Obavezujem se da više nikada neću posavjetovati nijednog čovjeka."

Prenosi se da je Ebu Derda, r.a., rekao: „Najčasniji ljudi kod Allaha su oni koji vode računa o kretanjima Sunca i Mjeseca." Prisutni upitaše: „Ebu Derda, misliš li na mujezine?" On odgovori: „Mislim na svakoga muslimana koji vodi računa o namaskim vremenima."

Autor, svojim lancem prenosilaca, bilježi od Džafera b. Muhammeda, on od svoga oca, a ovaj od svoga da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: *Namaz rezultira zadovoljstvom Gospodara, ljubavlju meleka i on je sunnet – postupanje vjerovjesnika. On je svjetlo spoznaje i osnov imana. Zbog njega se primaju dova i ostala dobra djela. Zbog njega se spušta bereket* (blagoslov) *u opskrbi i tijela su odmorna. To je oružje protiv neprijatelja i šejtan ga mrzi. Namaz je zagovornik za klanjača pred Melekom smrti i njegovo svjetlo u kaburu. Namaz je prostirka i odgovara na pitanja Munkira i Nekira. Namaz pravi društvo u kaburu i ostaje do Kijametskog dana. Kada nastupi taj Dan, namaz postane hladovina i kruna na glavi klanjača, postane njegova odjeća i svjetlo koje ide pred njim i postane brana između njega i Džehennema. Namaz je dokaz koji je u korist vjernika pred Gospodarom Uzvišenim, ono što daje težinu njegovim djelima na Mizanu, ono što mu omogućava lakši prelazak Sirata i ključ Dženneta, jer u namazu je sadržano i slavljenje i zahvaljivanje, i veličanje i učenje Kur'ana i dova. Najbolje od svih djela je namaz u njegovom vremenu.*

Prenosi se od Hasana Basrija da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: *Prvo za što će čovjek polagati račun na Kijametskom danu jeste namaz. Ako bude u potpunosti klanjao namaze, bit će mu lahko položiti račun, a ako ih bude imao propuštenih, Allah će reći melekima: „Ustanovite da li Moj rob ima dobrovoljnih namaza, pa mu upotpunite propuštene farzove." Kada mu se upotpune, sva ostala djela će mu se obračunavati na osnovu toga.*

Rekli su: „Onome ko vodi računa o namazima u džematu, Allah će dati pet osobina: otklonit će mu krizu u životu, otklonit će od njega kabursku patnju, dat će mu knjigu njegovih djela u desnu ruku, preko Sirata će preći brzo, kao svjetlica, i ući će u Džennet bez polaganja računa. Onome koji olahko pristupa namazu u

džematu Allah će dati dvanaest kazni, tri na dunjaluku, tri prilikom smrti, tri u kaburu i tri na Kijametskom danu. Tri na dunjaluku su: podignut bereket iz zarade i opskrbe, neprimljena ostala dobra djela i uklonjena dobrota s lica, pa će biti odvratan i mrzak ljudima. Tri kazne prilikom smrti su: duša će biti uzeta u velikoj žeđi, gladi i teško će izaći. Tri kazne u kaburu su: ispitivanje Munkira i Nekira, tmina u kaburu i njegova tjeskoba. Tri na Kijametskom danu su: teškoća polaganja računa, Gospodarova srdžba i kažnjavanje Džehennemom."

Ebu Zerr, r.a., prenio je sličnu predaju od Vjerovjesnika, s.a.v.s.

Od Mudžahida se bilježi da je neki čovjek došao Ibn Abbasu, r.a., i rekao: „Ibn Abbase, što misliš o čovjeku koji noć provodi u namazu, a danju posti, ali ne klanja džumu-namaz, niti klanja u džematu, te umre kao takav? Što ga sljeduje?" On mu odgovori: „Takav čovjek je u Džehennemu." Čovjek je dolazio mjesec dana i postavljao isto pitanje, a Ibni Abbas je uvijek odgovarao da je takav čovjek u Džehennemu.

Autor kaže: „Otac mi je prenio svojim lancem prenosilaca, od Alije b. Ebi Taliba, r.a., da je rekao: 'Doći će vrijeme kada će ljudi od islama imati samo ime i kada će od Kur'ana ostati samo slova. Džamije će biti izgrađene i ukrašene, ali u njima neće biti džemata. Njihovi učenjaci će biti najgora stvorenja pod nebeskim svodom. Od njih će i počinjati sve nevolje i kušnje, a na njih se i vraćati.'"

Vehb b. Munebbih je rekao: „Sve potrebe i njihovo podmirenje se ne mogu tražiti ničim boljim od namaza. Najveće nevolje prijašnjih naroda otklanjane su namazom. Kada bi nekog od njihovih ljudi zadesila nevolja, pribjegavao bi namazu. Uzvišeni Allah, kada kazuje o Junusu, a.s., kaže: ***I da nije bio jedan od onih koji Allaha hvale, sigurno bi ostao u utrobi njenoj do Dana kad će svi biti oživljeni*** (Sura Saffat, 143,144.)." Ibn Abbas, r.a., za ovoga vjerovjesnika kaže: „Bio je od onih koji su klanjali namaz."

Hasan Basri kaže: „Usrdno upućivanje dove u vrijeme kada se komotno živi je zaštita od nevolje koja čovjeka može zadesiti kada je najopušteniji."

Vjerovjesnik, s.a.v.s., rekao je: *Čovjek nije dobio većeg dobra od mogućnosti da klanja dva rekata.*

Muhammed b. Sirin je rekao: „Kada bi mi bilo omogućeno da biram između dva rekata i Dženneta, izabrao bih dva rekata, a ostavio bih Džennet, jer u dva rekata je zadovoljstvo moga Gospodara, a u Džennetu je moje zadovoljstvo."

Neko je rekao: „Kada je Allah stvorio sedmera nebesa, ispunio ih je melekima. Njihov način robovanja je namaz, koji ne prestaju obavljati ni jednog trenutka. Svako nebo ima meleke, zadužene za određenu vrstu ibadeta. Na jednom nebu su oni koji su na kijamu (stajanju) i tako će ostati sve dok se ne puhne u Sur. Na drugom su meleki koji su na ruku'u, na trećem na sedždi, na četvrtom su oni koji su svoja krila spustili i opustili iz strahopoštovanja. Meleki najvišeg neba i oni koji kruže oko Arša su na stajanju i stalno kruže, veličajući i hvaleći svoga Gospodara i tražeći oprosta za one na Zemlji. Sve je to Allah objedinio u namazu i to je počast vjernicima, tako da oni imaju udjela u ibadetu svakog od katova nebeskih. Povrh svega im je dao Kur'an, koji uče i od njih traži da Mu budu zahvalni na tim blagodatima. Zahvala na blagodati namaza se iskazuje njegovim obavljanjem u

njegovo vrijeme i provođenjem uvjeta za njega, vodeći računa o onome što je potrebno za njega. Uzvišeni Allah kaže: ***I molitvu (namaz) obavljali i udjeljivali dio od onoga što im Mi budemo davali*** (Sura Bekare, 3.) ***Molitvu obavljajte!*** (Sura Bekare, 43.) ***I obavljaj molitvu!*** (Sura Hud, 114.) ***Onima koji molitvu obavljaju...*** (Sura Nisa, 162.) Nigdje ne možemo naći da se spominje namaz, u čitavom Kur'anu, a da se uz njega ne spominje i njegovo vrijeme. Kada se govori o munaficima, onda se kaže: ***A teško onima koji, kada molitvu obavljaju, molitvu svoju kako treba ne izvršavaju*** (Sura Ma'un, 4,5.). Njih Allah naziva klanjačima, ali vjernike naziva onima koji na vrijeme namaz obavljaju. Time se ukazuje na činjenicu da je mnogo klanjača, ali je malo onih koji to na vrijeme rade. Nemarni čine različita djela i ne žure s tim. Ni na pameti im nije Dan kada će njihova djela biti izložena Allahu, pa će ih On primiti ili odbiti.

Prenosi se da je Vjerovjesnik, s.a.v.s., rekao: *Među vama ima onih koji klanjaju, ali od njihova namaza se prima samo trećina, četvrtina, petina, šestina...* Pa je nabrajao do desetine. To znači da se od namaza prima samo ono koliko je čovjek bio vezan za namaz i razmišljao o njemu, a ne ono o čemu nije vodio računa.

Prenosi se da je Vjerovjesnik, s.a.v.s., rekao: *Ko klanja dva rekata, predan Allahu svim srcem, bit će čist od grijeha kao na dan kada ga je majka rodila.* Ovdje se govori o važnosti namaza koji se obavlja sa srčanom predanošću Allahu, jer onaj koji u namazu razmišlja o nečemu drugom liči na čovjeka koji je došao na kraljeva vrata da bi se opravdao za svoje pogreške. On, kada dođe na vrata i stane pred kralja, počne se osvrtati lijevo i desno. Kralj, u tom slučaju, neće podmiriti njegovu potrebu, nego će mu posvetiti pažnje onoliko koliko je čovjek predan kralju i koliko želi njegove pažnje. Tako je i s namazom: koliko je čovjek predan u njemu, toliko mu se namaza prima, a koliko bude nemaran toliko mu se i odbije od njega.

Znaj da je primjer namaza kao primjer kralja, koji je pripremio svadbenu gozbu. Na sofri su raznovrsna jela i pića i svako ima svoj ukus i korist. Tako je i s namazom: klanjače je Gospodar pozvao na njega i pripremio različite ibadete i zikrove. Njihovo robovanje u namazu je raznovrsno, kako bi oni osjetili slast svake vrste ibadeta. Pokreti u namazu su kao raznovrsna hrana na kraljevoj svadbi, a zikrovi su kao pića.

Kažu da u namazu ima dvanaest hiljada koristi, koje su objedinjene u dvanaest postignuća. Ko hoće da klanja, neophodno je da postigne ovih dvanaest stvari, kako bi mu namaz bio upotpunjen. Šest ih je prije namaza, a šest u toku namaza. Prvo su svijest i znanje. Vjerovjesnik, s.a.v.s., rekao je: *Malo posla sa znanjem i sviješću o njegovoj važnosti je bolje od mnogo posla urađenog u neznanju.* Drugo je abdest, jer je Vjerovjesnik, s.a.v.s., rekao: *Nema namaza bez abdesta.* Treće je odjeća, jer Uzvišeni Allah kaže: ***Lijepo se obucite kad hoćete molitvu obaviti!*** (Sura A'raf, 31.) Četvrto je vođenje računa o namaskom vremenu, shodno riječima Uzvišenog: ***Jer vjernicima je propisano da u određeno vrijeme namaz obavljaju*** (Sura Nisa, 103.), što znači da je to farz (naredba koja ima određeno vrijeme). Peto je da se okrene prema Kibli, shodno riječima Uzvišenog: ***Okreni zato lice svoje prema Časnome hramu! I ma gdje bili, okrenite lica svoja na tu stranu.*** (Sura Bekare, 144.) Šesto je nijet (namjera), shodno riječima

Poslanika, s.a.v.s.: *Sva djela se cijene prema namjeri i svaki čovjek će imati nagradu prema svojoj namjeri.* Sedmo je početni tekbir. Poslanik, s.a.v.s., rekao je: *Početak namaza je tekbir, a kraj namaza je predaja selama.* Osmo je stajanje (kijam), shodno riječima Uzvišenog: ***I pred Allahom ponizno stojte*** (Sura Bekare, 238.), tj.: namaz stojeći obavljajte. Deveto je učenje Kur'ana, jer Uzvišeni kaže: ***A vi iz Kur'ana učite ono što je lahko*** (Sura Muzzemmil, 20.). Deseto je pregibanje (ruku'), jer Uzvišeni kaže: ***I zajedno s onima koji molitvu obavljaju i vi obavljajte!*** (Sura Bekare, 43.) Jedanaesto je sedžda (spuštanje lica na tlo), jer Uzvišeni kaže: ***I Gospodaru svome se klanjajte!*** (Sura Hadždž, 77.) Dvanaesto je sjedenje na namazu, na njegovom svršetku, jer Poslanik, s.a.v.s., kaže: *Kada čovjek podigne glavu sa zadnje sedžde i posjedi onoliko koliko se može proučiti tešehhud, završio je svoj namaz.*

Kada čovjek provede ovih dvanaest elemenata namaza, treba da ih zapečati, što će postići ihlasom (potpunom predanošću), kako bi sve nabrojano bilo upotpunjeno. Uzvišeni Allah kaže: ***Da se samo Allahu klanjaju, da Mu iskreno, kao pravovjerni, vjeru ispovijedaju.*** (Sura Bejjine, 5.)

Sve što se odnosi na znanje i svijest trojako je. Prvo je potrebno čovjeku da zna razliku između farza (stroge obaveze) i sunneta, jer je namaz nemoguć bez toga znanja. Drugo je da zna što je u abdestu farz, a što sunnet, kao i da zna što je u namazu farz, a što sunnet, kako bi ga upotpunio. Treće je da zna šejtanske spletke i zamke, kako bi mogao poduzeti mjere da mu se odupre i suprotstavi.

Abdest je potpun s trima čišćenjima: prvo je čišćenje srca od varanja, potkradanja i zavisti; drugo je čišćejne od grijeha i treće je potpuno pranje tjelesnih organa, bez pretjerivanja u trošenju vode.

Potpunost uslova odjeće se postiže: da bude stečena na dozvoljen način, da bude čista od nečisti i da bude sukladna sunnetu, a ne da se oblači, kako bi se pokazala uznositost i gordost.

Vođenje računa o namaskom vremenu se sastoji od triju elemenata: prvi je da pratiš sunčevo, mjesečevo i kretanje zvijezda i na taj način naučiš namaska vremena[10]; drugi je da slušaš ezan i treći je da srcem budeš vezan za namasko vrijeme i da razmišljaš o njegovom početku.

Okretanje prema Kibli je potpuno: kada se okreneš licem prema njoj, kada se Allahu okreneš srcem i kada budeš ponizan i skrušen.

Nijet se manifestira u tri aspekta: (1) da znaš i da si svjestan koji namaz klanjaš, (2) da si svjestan činjenice da staješ pred Allaha i da te On vidi – treba da stojiš ispunjen strahopoštovanjem i (3) da znaš i da si svjestan činjenice da On zna što je u tvome srcu, pa se potrudi da ga isprazniš od dunjalučkih stvari.

Tekbir kojim stupamo u namaz će biti upotpunjen trome: prvo je da bude ispravno donesen i da bude odlučan; drugo je da ruke podigneš do ušnih resica i treće je da srcem budeš vezan za tekbir, pa da ga izgovoriš veličajući i svjestan veličine Onoga Koga veličaš.

10 Za današnjeg muslimana važi pravilo da koristi vaktiju i sat, te na osnovu njih da stupa u namaz. (Op. Prev.)

Kijam (stajanje u namazu) će biti upotpunjeno trima aspektima: prvi je da pogled usmjeriš na mjesto na kojem ćeš učiniti sedždu; drugi je da srce usmjeriš Allahu i treći je da se ne okrećeš ni lijevo ni desno.

Kiraet (učenje Kur'ana u namazu) će biti potpun: prvo je da proučiš Fatihu, ispravno i bez brzanja u učenju. Drugo je da je učiš s razmišljanjem o značenju koje je sadržano u surama. Treće je da prakticiraš sadržaje onoga što učiš.

Ruku' će biti potpun: prvo je da leđa poravnaš, ne da ih spuštaš pretjerano, niti da ih ostavljaš pogrbljenim. Drugo je da ruke staviš na koljena i da raširiš prste na rukama. Treće je da se smiriš na ruku'u i da slaviš (činiš tesbih) s veličanjem i poštovanjem.

Sedžda će biti potpuna: prvo je da ruke staviš naspram ušiju, drugo je da ne opuštaš laktove i ne širiš ih pretjerano i treće je da se smiriš na sedždi i da tesbih činiš sa veličanjem i poštovanjem.

Sjedenje na namazu ćeš upotpuniti: prvo je da sjediš na lijevoj nozi, a da desno stopalo držiš uspravno s podavijenim prstima. Drugo je da tešehhud učiš ispunjen strahopoštovanjem, da moliš za sebe i za sve vjernike i treće je da selam predaš kako treba.

Selam će biti potpun i ispravan ako ga učiniš s iskrenim nijetom i namjerom. U srcu treba da osjećaš da je tvoj selam svima onima koji su ti na desnoj strani (melek, ljudi i žene) i da je isto to i za one na lijevoj strani. Nemoj da ti pogled luta dalje od tvoga ramena.

Ihlas, potpuna predanost, ogleda se u trome: prvo je da svojim namazom nastojiš steći Allahovo zadovoljstvo, a ne zadovoljstvo ljudi; drugo je da budeš svjestan Allahove podrške i treće je da čuvaš namaz sve dok ne dođeš na Kijametski dan. Uzvišeni Allah je rekao ***ko uradi*** (dođe s dobrim djelom, op. prev.) ***dobro djelo*** (Sura En'am, 160.).

Klanjač bi trebalo da zna što radi i da zna vrijednost onoga što radi, kako bi zahvaljivao Allahu na Njegovoj podršci u tome. Namaz objedinjuje mnoga dobra, postupcima i zikrovima u njemu. Kada čovjek ustane da obavi namaz i izgovori: „Allahu ekber! (Allah je najveći, najuzvišeniji i najveličanstveniji)", Uzvišeni Allah kaže: „Moj rob je svjestan toga da sam Najveći i da nema ništa veličanstvenije od Mene, pa se Meni okrenuo." Kada izgovori tekbir i podigne ruke do ušiju, simbolički odbacuje svako božanstvo i niječe da ikome robuje osim Allahu. Poslije toga izgovara: „Sljavljen neka si, moj Allahu, i Tebi svaka hvala (Subhanekellahumme ve bihamdike)". Klanjač bi trebalo da bude svjestan značenja ovih riječi, da izgovaranjem *Slavljen neka si, moj Allahu,* niječe bilo kakvu manjkavost i nedostatak kod Allaha, a da Mu riječima *i Tebi svaka hvala* zahvaljuje za sve i na svemu. Kada izgovori: „Veličanstveno je Tvoje ime (ve tebareke smuke)" to podrazumijeva: „Učinio si blagoslovljenim Svoje ime, tj. sve ono pri čemu se spomene Tvoje ime." Potom izgovara: „Nedostižna je Tvoja veličina (Ve te'ala džedduke)", tj.: uzvišena i nedostižna je Tvoja sila i veličina. „Nema drugog boga osim Tebe (ve la ilahe gajruke)", što znači: Nema ni stvaraoca, ni opskrbitelja, ni nekog kome treba robovati osim Tebe; nije bilo u prošlosti, a neće biti ni u budućnosti. Potom izgovara: „Štitim se Allahom od prokletog šejtana (e'uzu billahi

mineššejtanirradžim)", tj.: Molim Te da me zaštitiš od šejtanskih kušnji i varki, da je proklet i kamenovan. „S imenom Allaha, Svemilosnog, Milostivog. (bismillahirrahmanirrahim)", što znači: S imenom Allaha, Prvog prije koga ničega nije bilo, niti ima išta poslije Njega; *Er-Rahman,* Koji je svim Svojim stvorenjima dao opskrbu; *Er-Rahim,* Koji je naročito plemenit i dobrohotan prema vjernicima na Kijametskom danu.

Potom učiš Fatihu, do kraja, a to znači: Hvala Allahu, Koji me nije učinio od onih na koje se rasrdio (židovom), niti od onih koji su zalutali (kršćaninom), nego me uputio putu i načinu života Njegovih vjerovjesnika.

Kada učiniš ruku', razmisli o sebi i zamisli da govoriš: Gospodaru, ponizio sam se i pognuo pred Tobom. Ovo je moja griješna duša, koja je pred Tobom; ona se pokorila Tvojoj veličini i nada se da ćeš joj se smilovati i oprostiti. Tada ćeš reći: „Slavljen neka je moj Gospodar Veličanstveni (subhane rabbijel-'azim), što znači: Sva poniznost i usrdnost pripada Veličanstvenom Gospodaru i Plemenitom Vladaru. Potom ćeš podići glavu s ruku'a i reći: „Allah je čuo onoga ko Mu zahvaljuje (semi'allahu limen hamideh)", a to znači: Allah je oprostio onome ko izražava Njegovu jednost i ko Mu se pokorava.

Onda ćeš reći: „Gospodaru naš, Tebi sva hvala (rabbena leke-l-hamd)", što znači: Tebi hvala što si nas podržao u ovome.

Onda ćeš učiniti sedždu, a značenje sedžde je potpuna poniznost i pokoravanje. To je kao da kažeš: Gospodaru, Ti si stvorio moje lice i učinio ga u najljepšem skladu. Na njemu si dao organe za sluh i vid i dao si jezik. To troje mi je najdraže i najkorisnije, a ja sve to spuštam pred Tobom, kako bih zaslužio Tvoju milost. Tada ćeš reći: „Slavljen neka je moj Gospodar Uzvišeni (subhane rabbije-l-a'la)". Neka je moj Uzvišeni Gospodar čist od svake mahane i nema ništa veličanstvenije i uzvišenije od Njega.

Kada sjedneš na tešehhud, učit ćeš: „Sva slava i pozdravi su Allahu (ettehijjatu lillahi)", što znači: Sva vlast, hvala i pohvala pripadaju samo Allahu.

Od Hasana Basrija se prenosi da je rekao: „U predislamsko vrijeme su bili kipovi i ljudi su im se obraćali riječima: 'Vi imate vječni život.' Onda je muslimanima koji klanjaju namaz naređeno da pozdrav, trajnu vlast i ostanak žele Allahu."

Onda ćeš reći: „I blagoslovi (vessalavatu)", što znači: pet namaza pripadaju Allahu i ne treba da se obavljaju ikome drugom osim Njemu. „I sve lijepe riječi i djela (vettajjibatu)", šehadet da nema drugog boga osim Allaha, pripada Allahu, samo je Njegova jednost i jedinstvenost.

Onda ćeš reći: „Neka je Allahov mir na tebe, vjerovjesniče (esselamu alejke ejjuhennebijju)" tj., Muhammede, neka je na tebe Allahov mir, zato što si dostavio poslanicu svoga Gospodara i zbog tvoje dobrohotnosti tvome ummetu.

„I Allahova milost (ve rahmetullahi)", odnosno i Allahovo zadovoljstvo. „I Njegov blagoslov (ve berekatuhu)": Neka je blagoslov na tebi i na tvojoj porodici.

„Neka je Allahov mir i na nas i na sve dobre Allahove robove (esselamu alejna ve 'ala 'ibadillahissalihin)" tj.: Neka je Allahov oprost nama i svima koji su

bili: vjerovjesnicima, dobrim ljudima i onima koji su ih slijedili i slijede do Kijametskog dana.

„Svjedočim da nema boga osim Allaha (ešhedu en la ilahe illellah)“, što znači: Nema nikoga kome se robuje, ni na nebu ni na Zemlji, osim Njega.

„I svjedočim da je Muhammed Njegov rob i Poslanik (ve ešhedu enne muhammeden abduhu ve resuluhu)“, što znači da je on dovršitelj svih vjerovjesničkih objava, Njegov odabranik i izabranik među svim stvorenjima.

Onda ćeš donijeti salavat na Poslanika, s.a.v.s., te zamoliti milost za sebe i za sve vjernike i vjernice. Poslije toga ćeš predati selam na desnu, pa na lijevu stranu. Ova radnja je u značenju: Svi vi, braćo moja, koji ste mi s ove strane, sigurni ste i mirni od moga zla i prevare, sada, a i kada izađem iz džamije.

Prenosi se od Hasana Basrija da je Vjerovjesnik, s.a.v.s., rekao: *Klanjač ima tri počasti: dobročinstvo se prosipa na njega od nebeskog svoda do njegova tjemena, meleki ga opkoljavaju od stopala do nebeskog svoda i melek doziva: „Kada bi čovjek znao kome se obraća, ne bi prekidao svoga namaza."*

Sve ove počasti su za klanjača, on treba da zna vrijednost svoga namaza i da se zahvaljuje Allahu na Njegovoj blagodati prema njemu i Njegovoj podršci i tome što ga je naputio namazu.

Seid prenosi od Katade da je Danijal, a.s., opisujući Muhammedov, s.a.v.s., ummet, rekao: „Klanjat će namaz koji je toliko vrijedan i da ga je klanjao Nuhov narod, ne bi bili potopljeni. Da ga je klanjao Ad, ne bi bili kažnjeni pogubnim vjetrom. Da ga je klanjao Semud, ne bi bili kažnjeni strašnim glasom.“ Onda je Katade rekao: „Dobro vodite računa o namazu, jer to je lijepa moralna osobina svakog vjernika.“

Halef b. Hulejfe prenosi od Lejsa, a on od Poslanika, s.a.v.s., riječi: *Mome ummetu je ukazana milost. Allah od njih otklanja nevolje i nedaće zbog njihovog ihlasa* (predanosti), *njihovih dova, njihova namaza i njihovih nemoćnih.*

Allah najbolje zna.

O VRIJEDNOSTI EZANA I IKAMETA

Autor, svojim lancem prenosilaca, bilježi od jednog stanovnika Šama da je rekao: „Neki čovjek je došao Vjerovjesniku, s.a.v.s., i rekao: 'Navedi mi jedno djelo koje će me, ako ga činim, uvesti u Džennet!' Poslanik, s.a.v.s., reče mu: *Budi mujezin svojim sugrađanima kako bi se oni okupljali na namaz tvojim pozivom.* Čovjek kaza: 'Allahov Poslaniče, a ako to ne mogu?' On mu odgovori: *Budi imam svojim sugrađanima, koji će ih predvoditi u namazu.* Čovjek ponovo upita: 'Allahov Poslaniče, a ako ni to ne mogu?' On mu odgovori: *Onda se potrudi da budeš u prvom safu* (redu).“

Veki' prenosi od Abdullaha b. Velida, on od Muhammeda b. Nafia, a ovaj od h. Aiše da je rekla: „Ovaj ajet je objavljen radi mujezina: ***A ko govori ljepše od onoga koji poziva Allahu, koji dobra djela čini i koji govori: "Ja sam doista musliman!"***“ (Sura Fussilet, 33.) Ovdje se misli na to da mujezin poziva ljude na namaz i klanja između ezana i ikameta.

Kasim prenosi od Ebu Umame Bahilija, r.a., da je Vjerovjesnik, s.a.v.s., rekao: *Mujezinu se prašta dokle god se čuje njegov glas i ima nagradu svih koji klanjaju s njim, bez ikakva umanjenja njihove nagrade.*

Od Sa'da b. Ebi Vekkasa, r.a., bilježi se, a on od Havle b. Hakem Selemijje da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: *Bolesnik je Allahov gost sve dok je bolestan. Svaki dan mu se piše djela koliko i sedamdeseterici šehida. Kada ga Allah izliječi od njegove bolesti, bolesnik bude čist od grijeha kao na dan kada ga je majka rodila. A ako mu dosudi smrt u toj bolesti, uvede ga u Džennet, bez polaganja računa. Mujezin je Allahov komornik i za svaki ezan mu daje nagradu hiljadu vjerovjesnika. Imam je Allahov ministar i za svaki namaz mu da nagradu hiljadu siddika* (iskrenih). *Učenjak je Allahov povjerenik i za svaku izreku mu dadne svjetlo na Kijametskom danu. Allah mu za svaku izreku upiše nagradu ibadeta od hiljadu godina. Oni koji traže znanje, svejedno da li su muškarci ili žene, Allahove su sluge i njihova nagrade je Džennet.*

Fekih, da mu se Allah smiluje, rekao je: „Sintagma *Allahov komornik* je navedena samo kao primjer, jer on kazuje i ukazuje ljudima na vrijeme namaza i najavljuje ih njihovom Gospodaru, kao što komornik najavljuje posjetu kraljevima.“

Isto ćemo reći i za sintagmu *Allahov ministar,* jer se ljudi povode za njim u svom klanjanju i njihov namaz se upotpunjuje njegovim klanjanjem.

Od Vjerovjesnika, s.a.v.s., bilježi se da je rekao: *Ko bude mujezinio sedam godina, Allah će ga osloboditi sedam džehennemskih dubina i mrklina, ako mu je namjera bila čista.*

Od Ata b. Jesara se bilježi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: *Mujezinu se prašta dokle god mu se glas čuje i potvrđuje njegove riječi sve što ga čuje, i živo i neživo.*

Od Ebu Seida Hudrija, r.a., bilježe se riječi: „Kada budeš u pustari učio ezan, podigni glas, jer sam čuo Vjerovjesnika, s.a.v.s., da kaže: *Mujezinov glas ne čuju ni drvo, ni kamen, ni živo, ni neživo, ni džin, ni čovjek, a da neće svjedočiti u njegovu korist kod Allaha na Kijametskom danu.*

Autor, svojim lancem prenosilaca, bilježi od Muaza b. Džebela, r.a., da je Vjerovjesnik, s.a.v.s., rekao: *Allah će Bilala na Kijametskom danu proživjeti na jednoj od džennetskih deva i on će učiti ezan sa njenih leđa. Kada izgovori: „Ešhedu en la ilahe illellah* (Svjedočim da nema boga osim Allaha) *i Ešhedu enne muhammeden resulullah* (svjedočim da je Muhammed Allahov Poslanik)", *ljudi će pogledati jedan u drugog i reći: „Svjedočimo isto ono što i ti svjedočiš." Tako će postupiti svi koji su na mahšeru* (okupljalištu). *Kada svi to izgovore, bit će donesena džennetska odjeća i prvi koji će biti obučen u nju bit će Bilal, a onda ostali dobri i pobožni mujezini.*

Katade priča: „Čuli smo da je Ebu Hurejre, r.a., rekao: 'Mujezini će imati najdulje vratove na Kijametskom danu. Prvi koji će položiti račun i kojima će se suditi su, poslije vjerovjesnika, šehidi i mujezini. Bit će prozvani mujezin Kabe i mujezin Bejtu-l-makdisa, a onda ostali mujezini.'"

Od Ibn Mesuda, r.a., bilježi se da je rekao: „Da sam mujezin, ne bi mi bilo važno da li sam ratovao ili nisam."

Od Sa'da b. Ebi Vekkasa, r.a., bilježi se da je rekao: „Da sam bio mujezin, ne bi mi bilo važno da li sam učestvovao u džihadu."

Od Omera b. Hattaba, r.a., bilježi se da je rekao: „Da sam bio mujezin, ne bi mi bilo važno da li ću obaviti hadždž ili umru, osim obaveznog hadždža."

Od Alije, r.a., bilježi se da je rekao: „Ni za čim ne žalim koliko za tim što nisam pitao Poslanika, s.a.v.s., da mi dozvoli da proučim ezan Hasanu i Husejnu."

Prenosi se da je Vjerovjesnik, s.a.v.s., rekao: *Kako god u Medini bude rastao broj mujezina, tako će se smanjivati hladnoća u njoj.*

Od Džabira b. Abdullaha, r.a., bilježi se da je Vjerovjesnik, s.a.v.s., rekao: *Kada mujezin počne s ezanom, šejtan bježi od njega sve dok ne stigne u Revha.* Revha je mjesto udaljeno od Medine trideset milja.

Fekih, da mu se Allah smiluje, rekao je: „Mujezinu je potrebno deset svojstava da bi ostvario svoje potpune vrline: prvo je da zna namaska vremena i da se brine o njima; drugo je da čuva i vodi računa o svome glasu i da ga opterećuje samo ezanom; treće je da ne bude ljut na osobu koja ga mijenja u njegovoj odsutnosti; četvrto je da lijepo uči ezan; peto je da očekuje nagradu za svoje učenje od Allaha, a da ne dosađuje ljudima za naknadu; šesto je da preporučuje dobro, a odvraća od zla, te da govori istinu i bogatom i siromašnom; sedmo je da čeka dolazak imama toliko koliko ljudi ne bi osjećali nelagodu; osmo je da se ne srdi na osobu koja zauzme njegovo mjesto u džamiji; deveto je da ne odugovlači s klanjanjem između ezana i ikameta; deseto je da vodi računa o svojoj džamiji i da je čisti, a i da odgoni malu djecu.

Imam bi trebalo da ima deset osobina, kako bi njegov i namaz onih koji klanjaju za njim bio potpun. Prva je da poznaje pravilno učenje Kur'ana i da ne

griješi prilikom učenja; druga je da njegovi tekbiri budu odlučni i jasni; treća je da potpuno obavlja ruku' i sedždu; četvrta je da se čuva od harama i sumnjivih stvari; peta je da svoju odjeću i tijelo čuva od povreda i nečisti; šesta je da ne dulji s učenjem na stajanju, osim na insistiranje klanjača; sedma je da nema visoko mišljenje o sebi; osma je da ne počinje s namazom dok ne zatraži od Allaha oprosta za sve svoje grijehe, jer je on zagovornik onih koji klanjaju za njim; deveta je da nakon selama ne uči dovu samo za sebe, pa da tako iznevjeri one koji klanjaju za njim; deseta je da nepoznatog posjetioca džamije upita za njegove potrebe."

Ebu Seid Hudri, r.a., prenosi da je Vjerovjesnik, s.a.v.s., rekao: *Peterici garantiram Džennet: dobroj supruzi, koja je poslušna svome mužu; djetetu, koje je pokorno i poslušno svojim roditeljima; čovjeku koji je umro na putu za Mekku; osobi lijepa ahlaka i mujezinu u nekoj džamiji, koji se nada da će biti nagrađen za to, vjerujući u Allaha.*

Prenosi se od Ebu Hurejre, r.a., da je Vjerovjesnik, s.a.v.s., rekao: *Imam je garant, a mujezin je povjerenik. Allahu moj, uputi imame i oprosti mujezinima.*

Fekih, da mu se Allah smiluje, rekao je: „Mujezin je nazvan povjerenikom, jer su mu ljudi povjerili svoje namaze i svoj post. Musliman ima pravo da očekuje od mujezina da ne mujezini za sabah sve dok se ne obznani zora, kako ne bi bio u sumnji da li je vrijeme namaza ili kraj sehura; da ne uči ezan za akšam, dok sunce posve ne zađe, kako ne bi pobrkao namaz s iftarom i kako ne bi prekinuo post prije vremena. Zbog navedenoga je mujezin povjerenik.

Imam je garant, jer on garantira namaz klanjačima. Njihov namaz je pokvaren, ako je pokvaren namaz imama, kao što je i ispravan, ako je ispravan njegov namaz."

Autor, svojim lancem prenosilaca, bilježi od Enesa b. Malika, r.a., da je Poslanik, s.a.v.s., rekao: *Tri čovjeka će na Kijametskom danu biti na uzvišicama od miska. Njih neće brinuti polaganje računa, niti će biti uplašeni na Dan velikog straha i užasa: čovjek koji je bio imam ljudima u namazu i oni bili zadovoljni njime; čovjek koji je učio ezan za pet namaza, želeći Allahovu nagradu, i rob koji je bio pokoran Allahu i svom gazdi.*

Ebu Hurejre, r.a., prenosi da je Vjerovjesnik, s.a.v.s., rekao: *Muslimanu nije dozvoljeno gledati u kuću drugog muslimana, osim uz domaćinovo dopuštenje. Ako pogleda, tada je uništio, a ko nešto uništi prekršio je ugovor. Muslimanu nije dopušteno da klanja i pretjeruje, sve dok ne olakša. Nije dozvoljeno muslimanu da predvodi ljude bez njihova odobrenja. Ako to uradi, onda je njihov namaz valjan, a njegov je odbačen. Imam ne treba da uči dovu za sebe. Ako to uradi, onda je iznevjerio povjerenje klanjača.*

Ebu Salih prenosi od Ebu Hurejre, r.a., da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: *Kada bi ljudi znali kolika je nagrada u ezanu i prvom safu, takmičili bi se oko toga dvoga. Kada bi znali kolika je nagrada u uranku, takmičili bi se ko će prije i ranije ustati. A kada bi znali kolika je nagrada u zajedničkom klanjanju jacije i sabaha, odlazili bi u džemat, makar i pužući.*

Džuvejbir prenosi od Dahhaka da je rekao: „Kada je Abdullah b. Zejd, r.a., usnio ezan i kazao to Bilalu, r.a., a ovome Vjerovjesnik, s.a.v.s., potom naredio da

se uspne na uzvisinu i prouči ga, ljudi su čuli neki štropot u Medini. Vjerovjesnik, s.a.v.s., pitao ih je: *Znate li što su ta buka i štropot?* Ljudi su odgovorili: „Allah i Njegov Poslanik najbolje znaju." On im reče: *Vaš Gospodar je naredio da se pootvaraju nebeske kapije. One su se pootvarale sve do Arša, kako bi se uzdigao Bilalov ezan.* Ebu Bekr, r.a., upita: „Da li je ta odlika dana samo Bilalu ili svim mujezinima?" Poslanik, s.a.v.s., reče: *Ona je dana svim mujezinima. Njihove duše su sa dušama šehida. Kada nastupi Kijametski dan, glasnik će povikati: „Gdje su mujezini?" Oni će ustati i bit će postavljeni na uzvisine od miska i kamfora.*

Enes b. Malik, r.a., prenosi da je Poslanik, s.a.v.s., rekao: *Peterome se namaz ne prima: supruzi koja je srdita na svoga muža; robu koji je odbjegao od svoga gazde, sve dok mu se ne vrati; svađalici koji ne govori sa svojim bratom muslimanom više od tri dana; notornom alkoholičaru i imamu koji predvodi ljude koji nisu zadovoljni time da ih on predvodi.*

Fekih, da mu se Allah smiluje, rekao je: „Nezadovoljstvo ljudi je dvojako. Ako je ono uzrokovano imamovim nemoralom ili nepoznavanjem Kur'ana, ili ako u džematu ima neko ko je znaniji od njega, onda je to nezadovoljstvo opravdano i takvome imamu je pokuđeno predvoditi te ljude. Ako je, pak, njihovo nezadovoljstvo nastalo zbog njegova preporučivanja dobra, što je njima mrsko, ili zbog zavisti, a u džematu nema nikoga ko je znaniji od njega, onda je njihovo nezadovoljstvo neopravdano i on će ih predvoditi, makar i ne bili zadovoljni time."

Džabir b. Abdullah, r.a., prenosi da je Poslanik, s.a.v.s., rekao: *Mujezini koji su svoj posao obavljali nadajući se nagradi od Allaha, izaći će na Kijametskom danu iz svojih kabura mujezineći i učeći ezan. Mujezinu će, u njegovu korist, svjedočiti sve što je čulo njegov glas: drvo, kamen, živo i neživo, čovjek, suho i sirovo. Allah će mu oprostiti dokle god seže njegov glas i bit će mu upisana nagrada svih onih koji su klanjali namaz kada su čuli njegov glas. Allah će mu dati ono što zatraži između ezana i ikameta, ili na dunjaluku ili će mu ostaviti za Ahireta. A možda će od njega otkloniti i nevolju. Prvi koji će biti odjenut u džennetsku odjeću na Kijametskom danu bit će Ibrahim, onda Muhammed, s.a.v.s., te ostali poslanici i vjerovjesnici. Za njima će doći na red mujezini, koji su se na ovome svijetu nadali nagradi od Allaha. Njih će pratiti meleki na nosiljkama od rubina. Svakog mujezina će pratiti sedamdeset hiljada meleka, od njegova kabura pa sve do Okupljališta.*

Ibn Abbas, r.a., rekao je: „Trojicu će Allah zaštititi od kaburske patnje: mujezina, šehida i onog koji je umro u petak ili uoči petka."

Od Abdula'la Tejmija se bilježi da je rekao: „Tri kategorije ljudi će biti na uzvisinama od miska, sve dok se ne završi polaganje računa: čovjek koji je bio imam i predvodio ljude u namazu, želeći time postići Allahovo zadovoljstvo; čovjek koji je učio Kur'an, nadajući se Allahovom zadovoljstvu zbog toga i mujezin koji je pozivao na namaz i nadao se Allahovoj nagradi za to."

Bilježi se da je Vjerovjesnik, s.a.v.s., rekao: *Ko ponovi ono što mujezin izgovori, imat će nagradu kao i mujezin.*

U drugoj predaji stoji da je Vjerovjesnik, s.a.v.s., kada bi mujezin izgovarao: „Allahu ekber", ponavljao to za njim. Isto je činio i kod dvaju šehadeta. Kada bi mujezin pozivao: „Hajja 'alessalah i hajja 'ale-l-felah (Pohrlite na namaz, pohrlite

na spas)“, on bi izgovarao: *La havle ve la kuvvete illa billahi-l-'alijji-l-'azim* („Nema promjene ni sile osim s Allahom Uzvišenim i Veličanstvenim“).

Fekih, da mu se Allah smiluje, rekao je: „Kada čovjek čuje ezan, trebalo bi da sluša ono što se uči i da ponavlja mujezinove riječi. Kada mujezin izgovori: ‘Dođite na namaz,’ on neka kaže: ‘Nema promjene ni sile osim s Allahom, Uzvišenim Veličanstvenim.’ A kada mujezin pozove: ‘Dođite na spas’, neka se odazove: ‘Ma šaellahu kane (Onako kako Allah hoće tako i bude.)’. Trebalo bi i da zna tumačenje ezana i njegovo značenje, jer svaka njegova riječ sadrži i vanjsko i unutarnje tumačenje. Kada mujezin kaže: ‘Allahu ekber! (Allah je najveći)’, to je vanjsko značenje i tumačenje, što u suštini znači: Allah je najveći i Njemu se odazvati je najpreče. Stoga se posvetite onome što On od vas traži, a kanite se dunjalučkih poslova.

Kada mujezin izgovori: ‘Ešhedu en la ilahe illellah’, to znači da svjedočim da je Allah jedan i da nema druga i ortaka. U suštini, to znači: Allah vam je nešto naredio i to slijedite i pokoravajte se tomu. Niko vam neće moći biti koristan osim Njega, niti vas iko može spasiti od Njegove kazne, ako Mu se ne budete pokoravali i ne budete provodili Njegove naredbe.

Kada mujezin izgovori: ‘Ešhedu enne muhammeden resulullah’, to znači: I svjedočim da je Muhammed Allahov Poslanik, tj. Allah vam ga je poslao kako biste vjerovali u njega i potvrdili njegovu istinitost. U suštini, to znači: On vam je naredio da uspostavite džemat, pa slijedite ono što vam se naređuje.

Kada mujezin pozove: ‘Hajja ‘alesselah’, to znači: Požurite da obavite namaz. U suštini, to znači: Došlo je vrijeme namaza i obavite ga na vrijeme. Nemojta ga odgađati poslije njegova vremena i klanjajte ga zajednički.

Kada mujezin ponovo pozove: ‘Hajja ‘ale-l-felah’, to znači: Požurite spasu i sreći. U suštini, to znači: Allah je namaz učinio povodom vašeg spasa i sreće, pa ga obavite na vrijeme i bit ćete spašeni od Njegove kazne.

Kada mujezin ponovo potvrdi: ‘Allahu ekber!’, Allah je najveći, to je vanjsko značenje i tumačenje, a to u suštini znači: Allah je najveći i Njemu se odazvati je najpreče. Nemojte odgađati ono što se od vas traži.

Kada kaže: ‘La ilahe illellah’, to znači: Znajte da je On jedan i da nema druga i ortaka. A u suštini znači: Očistite svoj namaz i predajte ga samo Allahu i težite samo Njegovom zadovoljstvu.“

Allah najbolje zna.

O ABDESTU I ČISTOĆI

Autor, svojim lancem prenosilaca, bilježi od Ismaila da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: *Vodite računa o tome da se koristite misvakom, jer u njemu je deset blagodati: čisti usta, izaziva zadovoljstvo Gospodara, raduje meleke, čisti vid, izbjeljuje zube, učvršćuje desni i jača ih, otklanja kamenac i karijes, pomaže u varenju hrane, otklanja sluz, povećava nagradu za namaz, osvježava dah i to je put Kur'ana.*

Svojim lancem prenosilaca, autor bilježi od Hassana b. Atijje da je Vjerovjesnik, s.a.v.s., rekao: *Abdest je polovina imana, a misvak je polovina abdesta. Kada ne bih otežao svome ummetu, naredio bih im upotrebu misvaka za svaki namaz. Dva rekata prije kojih se čovjek koristio misvakom bolja su od sedamdeset rekata prije kojih nije upotrijebljen misvak.*

Autor, svojim lancem prenosilaca, bilježi od Ebu Hurejre, r.a., da je Vjerovjesnik, s.a.v.s., rekao: *Pet radnji je od fitreta* (urođenih i prirodnih osobina čovjek)*: potkresivanje brkova, obrezivanje noktiju, brijanje stidnih dlaka, brijanje pazuha i upotreba misvaka.*

Ibn Omer, r.a., rekao je: „Misvak poslije jela je bolji od dviju sluškinja.“

Prenosi se da je Vjerovjesnik, s.a.v.s., rekao: *Džibril mi je toliko govorio da vodim računa o komšiji, da sam pomislio da će komšija komšiju imati pravo naslijediti. Toliko mi je govorio da vodim računa o robovima, da sam pomislio da je određeno vrijeme da se svi oni oslobode. Toliko mi je preporučivao upotrebu misvaka, da sam pomislio da treba njime da skidam desni. Toliko mi je govorio da vodim računa o ženama, da sam pomislio da je zabranjeno razvesti se od njih. Toliko mi je oporučivao noćni namaz, da sam pomislio da najbolji u mom ummetu neće nikada prespavati noć.*

Prenosi se od A'meša, a on od Mudžahida, da je rekao: „Džibrila neko vrijeme nije bilo, a onda je došao i Poslanik, s.a.v.s., pitao ga je: *Što te zadržalo, Džibrile?* On odgovori: „Kako da vam dođemo, a ne siječete nokte, ne krešete brkove, ne čistite svoja stidna mjesta, niti upotrebljavate misvak.“ Potom je dodao: „Mi silazimo samo zato što nam naređuje tvoj Gospodar.“

Prenosi se da je Vjerovjesnik, s.a.v.s., rekao: *Musliman bi trebalo da se kupa svakog petka, da se koristi misvakom i da se namiriše.*

Od Humejda b. Abdurrahmana se bilježi da je rekao: „Ko obreže nokte u petak, Allah ga oslobodi bolesti i ubaci u njega zdravlje i lijek.“

Prenosi da je Poslanik, s.a.v.s., ušao u Džennet one noći kada je imao Noćno putovanje, gdje su ga dočekale hurije. Rekle su mu: „Muhammede, reci svome ummetu da se koriste misvakom. Što god ga više budu upotrebljavali, mi ćemo postajati ljepše i prijatnije.“

Ibn Šihab prenosi da je Vjerovjesnik, s.a.v.s., rekao: *Ko obreže nokte u petak, to će mu biti zaštita od lišaja.*

U jednoj predaji stoji da je Vjerovjesnik, s.a.v.s., odredio da se svakih četrdeset dana obriju stidno mjesto i pazuhovi, a svaki petak da se obrežu nokti.

Od Vjerovjesnika, s.a.v.s., bilježi se da je rekao: *Čistite svoja usta jer su ona put Kur'ana.*

Fekih, da mu se Allah smiluje, rekao je: „Misvak se može upotrebljavati u tri svrhe: njime se mogu željeti Allahovo zadovoljstvo i provođenje sunneta, lična korist ili ugled među ljudima. Ako čovjek njime želi postići Allahovo zadovoljstvo i provođenje sunneta, onda će imati nagradu i svaki namaz će imati nagradu kao drugih sedamdeset, kao što stoji u jednoj predaji. Ako time želi ličnu korist, onda neće imati nagradu nego će polagati račun zbog toga. Ako time želi ugled među ljudima, onda će polagati račun zbog toga i bit će griješan."

Od Tavusa se bilježi da je Ibn Abbas, r.a., rekao o ajetu: ***A kada je Ibrahima Gospodar njegov s nekoliko zapovijedi u iskušenje stavio, pa ih on potpuno izvršio, Allah je rekao: "Učinit ću da ti budeš ljudima u vjeri uzor!"*** (Sura Bekare, 124.): „Iskušao ga je čišćenjem peteroga na glavi i peteroga na tijelu. Na glavi je: kraćenje brkova, ispiranje usta, izapiranje nosa, upotreba misvaka i češljanje kose. Petero na tijelu je: obrezivanje noktiju, obrezivanje polnog organa, brijanje pazuha, brijanje stidnih dlaka i pranje vodom poslije obavljene nužde."

VRIJEDNOST DŽUME

Autor, svojim lancem prenosilaca, bilježi od Evsa b. Evsa da je Poslanik, s.a.v.s., rekao: *Najbolji i najvrjedniji dan vam je džuma* (petak). *U njemu je stvoren Adem, a.s., u njemu je umro, u njemu će se desiti puhanje u sur, u njemu će biti proživljenje. Što više salavata donosite na mene u petak. Svaki vaš salavat mi bude predstavljen.* Prisutni upitaše: „Allahov Poslaniče, kako će ti biti izloženi salavati kada budeš mrtav?" On odgovori: *Zar mislite da ću istruhnuti? Uzvišeni Allah je zabranio zemlji da uništi tijela vjerovjesnika.*

U drugoj predaji stoji da su prisutni pitali: „Kako da nam odvratiš selam kada si se u prah pretvorio?" On odgovori: *Allah je zabranio zemlji da uništi tijela vjerovjesnika. Kada god mi neko pošalje selam, bilo ko, Allah mi povrati dušu, kako bih mu odvratio.*

Autor, od istog prenosioca, a svojim lancem, bilježi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., spomenuvši petak, rekao: *Ko se opere i okupa, potrudi se da porani i rano ode u džamiju, zatim da sluša i shvati ono što se govori, te ne bude besposličio i poigravao se za vrijeme džume, za svaki korak mu se upiše nagrada, kao da je postio godinu dana.*

Muhammed b. Fudajl priča: „Pitao sam Jezida b. Haruna o riječi: *opere*, na što mi je odgovorio: 'Opere organe koji se peru prilikom abdesta, a *okupa* u značenju opere čitavo tijelo. Pitao sam ga o *porani i ode rano u džamiju.* Pa mi je rekao: - Porani sa svojim ustajanjem i kupanjem i porani sa odlaskom u džamiju.

Autor, svojim lancem prenosilaca, bilježi od Ebu Hurejre, r.a., da je Vjerovjesnik, s.a.v.s., rekao: *Sunce nije obasjalo, niti zašlo u boljem danu od petka. Nema nijedne životinje na zemlji koja ne poštuje i ne uvažava petak, osim dvonožaca, džina i ljudi. Na svakom džamijskom ulazu su dva meleka koja bilježe i pišu ljude, jednog po jednog i po redu. Zapisuju ih kao osobe koje su za kurbana zaklali deve, kao one koji su zaklali ovce, ptice ili samo po jaje. Kada imam sjedne, onda oni zatvore svoje bilježnice.*

A'meš bilježi od Ebu Saliha, a on od Ebu Hurejre, r.a., da je Vjerovjesnik, s.a.v.s., rekao: *Osobi koja se abdesti u petak i potrudi da upotpuni abdest, potom ode u džamiju na džumu-namaz, zauzme mjesto koje je blizu prvom safu, sluša i upamti ono što se govori, bit će oprošteni grijesi između dviju džume i, povrh toga, još tri dana. Ko se poigrava kamenčićima tokom hutbe* (predavanja petkom) *besposliči, a ko besposliči nema džume.*[11]

Ebu Seleme prenosi od Ebu Hurejre, r.a., da je Vjerovjesnik, s.a.v.s., rekao: *Najbolji dan koji je sunce obasjalo je petak: u njemu je stvoren Adem, a.s., u njemu*

11 Ovdje su spomenuti kamenčići, a tu možemo uvrstiti i tespih, prste, mobilni telefon, ključeve i drugo što odvraća pažnju klanjača od hutbe i onoga što imam govori. (Op. Prev.)

ga je Allah uveo u Džennet, u njemu je protjeran iz Dženneta; u njemu će nastupiti Smak svijeta i u njemu ima jedan trenutak u kojem će Allah vjerniku, ako Ga zamoli bilo što, udovoljiti.

Ebu Seleme kaže: „Abdullah b. Selam je rekao: 'Znao sam taj trenutak i to je jedan od zadnjih trenutaka dana. To je trenutak u kojem je stvoren Adem, a.s. Uzvišeni Allah kaže: ***Čovjek je stvoren od žurbe.*** (Sura Enbija, 37.)'"

Seid b. Musejjib je rekao: „Draže mi je da prisustvujem džumi nego da obavim dobrovoljni hadždž."

Ka'b Ahbar je rekao: „Draže mi je da popijem vrč vatre, nego vrč alkohola, a da popijem vrč alkohola draže mi je nego da izostavim klanjanje džume, a da izostavim džumu, draže mi je nego da prekoračujem ramena ljudi kada sjede u safu."

Od Ebu Hurejre, r.a., bilježi se da je rekao: „Kada je Poslanik, s.a.v.s., na minberi proučio neki ajet, Abdullah b. Mes'ud, r.a., pitao je Ubejja b. Ka'ba: 'Kada je objavljen ovaj ajet?'" U drugoj predaji stoji da je Ebu Derda, r.a., pitao Ubejja kada je objavljen taj ajet, pa ga je ovaj gurnuo laktom. Kada je namaz završio, Ubejj mu je rekao: „Od namaza imaš onoliko koliko si prisutan u njemu i koliko ne besposličiš." Abdullah je poslije otišao Poslaniku, s.a.v.s., i pitao ga o izjavi Ubejja, na što mu je Poslanik, s.a.v.s., rekao: *Ubejj je rekao istinu.* Onda je dodao: *Nema čovjeka koji se okupa i opere u petak, namiriše se onim što ima, ode u džamiju na džumu, ne povrijedi i ne uvrijedi nikoga, niti prekoračuje preko ramena ljudi, klanja propisano i, kada se imam popne na minberu, sjedne i pomno sluša što govori, a da mu Allah neće oprostiti greške koje je počinio između dviju džume.*

Abdurrahman b. Jezid prenosi od Ebu Lubabe b. Abdulmunzira da je Poslanik, s.a.v.s., rekao: *Petak je prvak među danima i s najvišim počastima kod Allaha. Taj dan kod Allaha ima veće mjesto od kurbanskog i ramazanskog bajrama. U njemu je pet događaja: stvoren je Adem, a.s.; u njemu ga je Allah spustio na Zemlju; u tome danu je umro Adem; a u petku ima jedan trenutak u kojem čovjek neće uputiti nikakvu dovu Allahu i zamoliti Ga bilo šta, a da mu Allah to i ne ispuni, osim ako traži nešto zabranjeno. U petku će se desiti i Smak svijeta. Nema nijednog meleka, bliskog Allahu, ni na nebesima ni na zemlji, a da nije obziran prema petku.*

Od Alije b. Ebi Taliba, r.a., prenosi se riječi: „Petkom šejtan sa svojim pomagačima i bratijom izlazi da ljudima prikaže što ljepšim tržnice i trgovine. Oni nose bajrake i zastave. Oni ljude zadržavaju na pijacama i u trgovinama i svrstavaju ih pod svoje zastave. Na džamijskim vratima su meleki koji zapisuju ljude po redu i po mjestu koji zauzmu u džamiji, sve dok se imam ne ispne na minberu. Ko se primakne imamu i posluša što govori, ne igrajući se i ne besposličareći, imat će dvije nagrade. Ko se udalji od imama i pomno sluša, ne besposličareći, imat će jednu nagradu. Ko se primakne imamu, bude besposličario i ne slušao ono što imam govori, imat će dvije kazne. Ko, pak, drugoga upozori riječju 'polahko!' ('Šuti' ili sličnu riječ ušutkivanja), progovorio je. Ko progovori, besposličio je, a ko besposliči nema džume." Potom je Alija, r.a., dodao: „Ovako sam čuo od vašeg Vjerovjesnika, s.a.v.s."

Fekih, da mu se Allah smiluje, rekao je: „Čuo sam svoga oca da kaže: 'Kazano nam je da je Salih Merri jedne noći uoči petka htio da ode u džamiju na sabah. Prolazio je pored mezarja i pomislio: 'Mogao bih posjediti do zore.' Potom je ušao u mezarje i klanjao dva rekata. Naslonio se na jedan kabur i zaspao. U snu je vidio da su oni u kaburima izašli iz svojih staništa i posjedali u krugove, pričajući. Ugledao je nekog mladića, prljave odjeće, koji je sjeo postrance, tužan i potišten. Nemalo poslije toga su došli sluge, prekriveni mahramama, noseći raznovrsne poslužavnike. Kojem god bi od prisutnih bio ponuđen poslužavnik, on je uzimao tanjir i odlazio u svoj kabur. Posljednji je ostao mladić. Njemu nije bilo ništa ponuđeno. Ustao je tužan i krenuo svom kaburu. Pitao sam ga: Allahov robe, zbog čega te vidim tužnog i što znači sve ovo što sam vidio? On me upita: 'Salihu Merri, jesi li vidio poslužavnike?' Rekao sam da jesam i pitao ga što je na njima, a on mi odgovori: 'To su darovi koje živi šalju svojim umrlim. Kada god živi podijele sadaku za umrle, ili upute dovu za njih, to im se dostavi uoči petka. Ja sam čovjek iz Sinda. Krenuo sam da obavim hadždž sa svojom majkom. Kada smo došli do Basre, ja sam umro, a moja se majka udala, poslije moje smrti. Svom mužu nije rekla da je imala sina. Dunjaluk ju je zaokupio i ona me nikada ne spominje, niti me se prisjeća. Stoga sam tužan, jer nemam nikoga ko bi me se sjetio.' Pitao sam ga dalje: A gdje živi tvoja majka? On mi je opisao mjesto. Kada je svanulo i kada sam klanjao sabah, otišao sam se raspitati za mjesto stanovanja te žene. Kazali su mi gdje je i otišao sam kod nje. Zatražio sam dozvolu da me primi. Rekao sam joj da sam Salih Merri. Dozvolila mi je da uđem. Rekao sam joj da ne bih volio da iko čuje ono što imam da joj kažem. Primaknuo sam joj se na toliko da nas je dijelila samo koprena i rekao joj: Allah ti se smilovao, da li ti imaš sina? Ona reče: 'Nemam.' Pitao sam dalje: A da li si ga imala? Ona duboko uzdahnu i reče: 'Imala sam sina, mladića koji je umro.' Ja sam joj tada ispričao što mi se desilo. Zaplakala je toliko da su joj suze natopile obraze, a onda je rekla: 'Salihu, to je moj sin koji mi je draži od moje nutrine. Moj trbuh mu je bio stanište, moja prsa su mu bila hranište, a moje krilo sklonište.' Onda mi je dala hiljadu dirhema i rekla: 'Podijeli ovo kao sadaku za moje milo čedo i radost mojih očiju, a ja više nikada neću zanemariti upućivanje dove i dijeljenje sadake za njega, do kraja svog života.' Otišao sam od nje i podijelio tih hiljadu dirhema. Drugo uoči petka sam otišao do mezarja, klanjao dva rekata i primaknuo se mezaru. Oborio sam glavu i zaspao. Opet sam usnio ljude koji su izašli iz svojih kabura i vidio mladića u bijeloj odjeći, radosnog i nasmijanog. On je došao do mene i rekao mi: 'Salihu Merri, Allah te nagradio svakim dobrom zbog onog što si učinio za mene. Dobio sam poklon.' Pitao sam ga: Zar vi znate kada je petak? On mi reče: 'Znamo. I ptice u zraku znaju kada je petak i govore: 'Neka je pozdravljen odabrani dan.'"

Autor kaže: „Pričao mi je povjerljiv i pouzdan čovjek, svojim lancem prenosilaca od Enesa b. Malika, r.a., da je rekao: 'Džibril je došao Poslaniku, s.a.v.s., noseći bijelo i svijetlo ogledalo, u čijoj se sredini nalazila jedna crna tačka. Poslanik, s.a.v.s., upita ga: *Što je ovo Džibrilu?* On mu odgovori: 'To je dan džume, petak. Allah ti ga nudi da ti bude praznikom, tebi i tvome ummetu koji će doći poslije tebe. U njemu imate samo dobro. Ko u njemu uputi dovu Allahu za nešto što

mu je određeno, Allah će mu i dati, a ako mu ne bude dosuđeno, Allah će mu ostaviti za onaj svijet nešto što je bolje od toga. Mi taj dan smatramo danom kada se neizmjerno dijeli i daje i zovemo ga prvakom svih dana.' Poslanik, s.a.v.s., upita: *A zašto to?* On reče: 'Jer je tvoj Gospodar u Džennetu učinio jednu dolinu koju je ispunio uzvisinama od bijelog miska. Kada nastupi petak, doći će vjerovjesnici i posjedati na prijestolja od nura koja će biti ukrašena draguljima. Iza tih prijestolja će biti poredana sjedala od nura na kojima će sjediti siddikuni i šehidi. Onda će doći džennetlije iz perivoja Džennetu adna i posjedati na te uzvisine od bijelog miska. Uzvišeni Gospodar će im reći: 'Ja sam Onaj čije ste obećanje potvrdili i povjerovali. Upotpunio sam vam Svoju blagodat i ovo je mjesto gdje vam se čini počast. Tražite od Mene.' Oni će reći: 'Gospodaru, podari nam Svoje zadovoljstvo i Džennet.' On će reći: 'Moje zadovoljstvo vas je i dovelo do ovog obitavališta i zbog Mog zadovoljstva ste i stekli ove počasti.' Oni će onda tražiti zadovoljstvo i On će im ga podariti i dati im više nego što žele i traže. To je ono što ćete steći vrijednošću preostalih džuma. Pootvarat će im se, poslije toga, ono što čovjek ne može ni da zamisli, niti je oko ikada vidjelo. Onda će se vjerovjesnici vratiti na svoja mjesta u Džennetu, siddikuni i šehidi svojim mjestima. Svi će se vratiti svojim staništima. Ništa im neće biti potrebnije i ni za čim neće priželjkivati, kao za džumom kako bi osjetili još veću čast. Zbog toga se taj dan zove dan povećavanja i u njemu će nastupiti Smak svijeta.'"

Enes b. Malik, r.a., prenosi da je Vjerovjesnik, s.a.v.s., rekao: *Zajednički namazi i džuma do druge džume potiru grijehe koji se počine između njih, osim velikih grijeha.*

Allah najbolje zna.

ČASNOST DŽAMIJA

Autor, svojim lancem prenosilaca, bilježi od Ebu Hurejre, r.a., da je Vjerovjesnik, s.a.v.s., rekao: *Kada neko od vas uđe u džamiju, neka ne sjeda dok ne klanja dva rekata.*

Fekih, da mu se Allah smiluje, rekao je: „Ovaj savjet se odnosi samo na vrijeme u kojem je dozvoljeno klanjati dobrovoljne namaze. Ako čovjek uđe u džamiju nakon klanjane ikindije, ili sabaha, onda ne bi trebalo da klanja ova dva rekata, jer je Poslanik, s.a.v.s., zabranio klanjanje u tim vremenima. On će u njima slaviti i veličati Allaha i izgovarati *la ilahe illellah*, učiti salavate na Vjerovjesnika, s.a.v.s., i na taj način će dostići vrijednost namaza i odužiti se časnosti džamije i onome što je dužan da učini u njoj."

Autor, svojim lancem prenosilaca, bilježi od Lejsa b. Ebi Selima, a on od jednog od svojih učitelja, da je rekao: „Ebu Derda, r.a., čuo je da je Selman Farisi, r.a., kupio slugu, pa mu je napisao pismo u kojem ga je izružio zbog toga. Između ostalog je napisao: 'Brate, posveti se ibadetu prije nego što te spopadne neka kušnja i zauzetost, pa se nećeš moći posvetiti ibadetu. Iskoristi dovu vjernika koji je u nevolji i kušnji. Smiluj se siročetu i pomiluj ga po glavi, nahrani ga svojom hranom, pa će ti se srce raznježiti i smekšati i ostvarit ćeš svoju potrebu. Jednom sam vidio Vjerovjesnika, s.a.v.s., kada mu je došao neki čovjek i požalio se na tvrdoću i osornost srca, pa mu je Poslanik, s.a.v.s., rekao: *Da li bi volio da ti omekša srce i da ostvariš svoju potrebu?* Čovjek je potvrdno odgovorio, a Poslanik, s.a.v.s., rekao je: *Budi milostiv prema siročetu, pomiluj ga po glavi i nahrani ga od svoje hrane. Na taj način će ti srce omekšati i ostvarit ćeš svoje potrebe.* Brate, neka ti džamija bude kućom. Čuo sam Allahovog Poslanika, s.a.v.s., da kaže: *Džamije i mjesta gdje se namaz obavlja su staništa bogobojaznih.* Allah garantira onima koji su džamije uzeli za svoja staništa razdraganost, čilost i poletnost, i garantira im siguran prelazak preko Sirata i spas od Džehennema, te ostvarenje Allahova zadovoljstva."

Hakim b. Umejr, r.a., jedan od Poslanikovih, s.a.v.s., ashaba, rekao je: „Na dunjaluku se ponašajte kao gosti, a džamije uzmite za svoja staništa. Svoja srca naučite nježnosti i blagosti. Često razmišljajte i plačite i neka vas ne zavedu vaši prohtjevi."

Katade je rekao: „Ne bi trebalo da se vjernik vidi igdje osim na jednom od tri mjesta: u džamiji, koja će ga oživjeti; u kući, koja će ga zakloniti i zaštititi ili u obavljanju nekog dozvoljenog posla i zarađivanja u kojem nema harama."

Nizal b. Sebure je rekao: „Munafik (licemjer) se u džamiji osjeća kao ptica u kavezu."

Bilježi se da je Halef b. Ejjub sjedio u džamiji, kada ga je došao sluga pitati nešto. On je ustao, izašao iz džamije i odgovorio mu. Neko ga je pitao za razlog takvog postupka, a on je rekao: „U džamiji nisam progovorio ništa što je vezano za dunjaluk mnogo godina, pa mi je bilo mrsko da to i sada učinim."

Fekih, da mu se Allah smiluje, rekao je: „Čovjek stiče ugled kod Allaha shodno svojem poštovanju i poštivanju Allahovih naredbi, svojem odnosu prema Njegovim kućama i shodno svom odnosu prema Njegovim robovima. Džamije su Allahove kuće i vjernik bi trebalo da im ukazuje puno poštovanje, jer poštivanje džamija je poštivanje Allaha."

Prenosi se da je jedan zahid rekao: „U džamiji se nikada nisam naslanjao ni na šta, niti se potpomagao nečim; nikada nisam opružio noge u džamiji, niti sam ikada progovorio nešto što je vezano za dunjaluk." On je ovo kazao kako bi se ugledalo na njega, a ne kako bi se pohvalio.

Od Evzaija se bilježi da je rekao: „Pet djela je Poslanik, s.a.v.s., provodio, a to su radili i oni koji su došli poslije njega i slijedili ga u dobru: održavanje zajednice, slijeđenje sunneta, održavanje džamija, učenje Kur'ana i džihad na Allahovom putu."

Prenosi se od Hasana b. Alija, r.a., da je rekao: „Trojica su u Allahovoj blizini/komšiluku. Prvi je čovjek koji je došao u džamiju samo radi Allaha i on je Allahov gost sve dok ne izađe iz džamije. Drugi je onaj koji posjeti brata muslimana i to učini samo radi Allaha. On je Allahov posjetilac, sve dok se ne vrati svojoj kući. I treći je čovjek koji ode na hadždž ili umru i to čini samo radi Allaha. On je Allahov izaslanik sve dok se ne povrati kući i svojoj porodici."

Neko je rekao: „Tri su zaštite vjerniku: džamija, spominjanje Allaha i učenje Kur'ana. Vjernik, ako je u jednom od ovoga troga, zaštićen je od šejtana."

Hasan Basri je rekao: „Mehr (materijalna naknada i zaruka) džennetskih hurija je čišćenje džamija i njihovo održavanje."

Enes b. Malik, r.a., rekao je: „Čovjeku koji u džamiju unese jednu svjetiljku, meleki i Nosači Arša mole Allaha za oprost grijeha, dokle god traje ta svjetiljka u džamiji."

Omer b. Hattab, r.a., rekao je: „Džamije su Allahove kuće na zemlji, a klanjači su Allahovi posjetioci. Posjećeni je obavezan da počasti i ugosti posjetioca."

Fekih, da mu se Allah smiluje, rekao je: „Neko je rekao da se časnost džamija ogleda u petnaest djela. Prvo je da čovjek nazove selam kada uđe u džamiju, a ako zatekne ljude da sjede u njoj. Ako ne bi nikoga bilo u džamiji, ili bi ljudi klanjali, onda će reći: 'Neka je selam na nas od našeg Gospodara i na sve dobre Allahove robove.'

Drugo je da klanja dva rekata nafile, prije nego što sjedne, shodno predaji od Poslanika, s.a.v.s.: *Svaka stvar ima svoj pozdrav* (tehijjet), *a džamijski pozdrav i izraz poštovanja su dva rekata nafile.*

Treće je da u džamiji ništa ne kupuje, niti što prodaje.

Četvrto je da u džamiji ne izvlači sablju iz korica.

Peto je da ne recituje poeziju u kojoj nema svrhe, niti da pjeva pjesme.

Šesto je da ne podiže glas, osim da bi Allaha spominjao i veličao.

Sedmo je da ne govori ništa od onoga što je vezano za dunjaluk.

Osmo je da ne prekoračuje preko ramena ljudi.

Deveto je da se ne otima za mjesto u džamiji i da se ne gura da bi ga zauzeo.

Deseto je da nikoga ne tijesni u saffu.

Jedanaesto je da ne prolazi ispred klanjača.

Dvanaesto je da ne pljucka u džamiji.

Trinaesto je da ne pucketa prstima u džamiji, niti da ih krši kako bi izazvao pucketanje.

Četrnaesto je da džamiju čisti od prljavštine i da pazi na to da je ne posjećuju ludaci ili djeca, koji bi ju mogli zaprljati, i da ne provodi šerijatske kazne u džamiji.

Petnaesto je da što više Allaha spominje u džamiji i da to nikako ne zanemaruje."

Prenosi se od Hasana da je Vjerovjesnik, s.a.v.s., rekao: *Doći će vrijeme kada će ljudi iz mog ummeta u džamijama govoriti o dunjalučkim stvarima. Allah nema potrebe za njima, pa, ako ih dočekate, nemojte sjediti s njima.*

Zuhri prenosi od Ebu Hurejre, r.a., da je Poslanik, s.a.v.s., rekao: *Četiri su tuđina i stranca na dunjaluku: Kur'an u prsima nepravednog čovjeka* (zulumćara), *džamija u kvartu gdje je ljudi ne posjećuju i ne klanjaju u njoj, mushaf u kući u kojoj se ne uči iz njega i dobar čovjek u hrđavoj sredini.*

Enes, r.a., prenosi da je Poslanik, s.a.v.s., rekao: *Džamije će biti proživljene kao bijele deve, noge će im biti od anbera, a vratovi od šafrana. Glave će im biti od miska, a zubi od smaragda. Njih će voditi mujezini, a imami će ukazivati na pravac kretanja. S njima će proći na Kijametskom okupljalištu ispred svih ljudi brzinom svjetlice. Ljudi će pitati: „Jesu li ovo bliski meleki ili poslani vjerovjesnici?" Tada će se čuti glas: „Vi, koji stojite, to nisu ni bliski meleki ni poslani vjerovjesnici, nego su to ljudi iz Muhammedova, s.a.v.s., ummeta, koji su vodili računa o zajedničkom namazu."*

Od Vehba b. Munebbiha se prenosi da je rekao: „Na Kijametskom danu će džamije biti kao lađe ukrašene biserjem i dragim kamenjem i one će zagovarati za one koji su ih posjećivali."

Od Alije b. Ebi Taliba, r.a., bilježi se da je rekao: „Doći će vrijeme kada će ljudi od islama imati samo ime, a od Kur'ana samo ono što je u mushafu zapisano. Trudit će se da izgrade što ljepše džamije, ali će one biti prazne od spominjanja Allaha (u njima se neće spominjati Allah). Najgori u to vrijeme bit će njihovi učenjaci. Od njih će poticati svaki nered i nevolja i njima će se vraćati."

VRIJEDNOST SADAKE

Autor, svojim lancem prenosilaca, bilježi od Ebu Zerra, r.a., da je rekao: „Namaz je stub islama, a džihad je vrhunac djelovanja. Sadaka je jako čudna. Sadaka je nešto interesantno. Sadaka je jako čudna." Kada su ga pitali o postu, rekao je: „To je nešto čime se približava Allahu i to je neopisivo dobro." Neko je pitao: „Koja je sadaka najbolja?" On odgovori: „Ona koja je najobilnija, pa ona do nje." Onda je proučio ajet: ***Nećete zaslužiti nagradu, sve dok ne udijelite dio od onoga što vam je najdraže*** (Sura Ali Imran, 92.). Neko je upitao: „A što ako čovjek nema?" On reče: „Neka dadne ono što mu je viška." Onaj upita: „A ako nema viška imovine?" „Onda neka dadne višak hrane." „A ako nema ni to?" „Onda neka pomogne sobom." „A što ako ne htjedne ili ne uradi tako?" „Onda neka se čuva od Džehennema makar košpicom hurme." „A ako ne uradi tako?" On odgovori: „Onda neka se ustegne i poštedi ljude svoga zla."

U drugoj predaji stoji da je ovo predaja od Poslanika, s.a.v.s.

Autor, svojim lancem prenosilaca, bilježi od Ebu Derdaa, r.a., da je Vjerovjesnik, s.a.v.s., rekao: *Nikada sunce ne izađe, a da s njegovih strana nisu dva meleka koji dozivaju. Njihov poziv i glas čuje sve što je na nebesima i na zemlji, osim ljudi i džina. Oni govore: „Ljudi, pohitajte svome Gospodaru. Ono što je malo, ali dovoljno, bolje je od mnogo koje obuzima." Druga dvojica meleka govore: „Allahu naš, onome ko dijeli svoj imetak brzo naknadi utrošeno još boljim, a onome ko škrtari svojim imetkom Ti ubrzaj propast.*

Svojim lancem prenosilaca, on bilježi od Ibn Abbasa, r.a., da je rekao: „Vjerovjesnik, s.a.v.s., prolazio je pored čovjeka koji je držao pokrivač Kabe i govorio: 'Molim Te, svetošću ove Kuće, da mi oprostiš!' Poslanik, s.a.v.s., rekao u je: *Allahov robe, moli svojom svetošću i čašću, jer je svetost vjernika kod Allaha veća od svetosti ove Kuće.* Čovjek reče: 'Allahov Poslaniče, počinio sam veliki grijeh.' Poslanik, s.a.v.s., upita ga: *A što je tvoj grijeh?* Čovjek odgovori: 'Imam veliki imetak, stada ovaca i krda konja, ali, kada mi neko zatraži nešto od moga imetka, kao da mi se vatra upali u meni i isijava mi iz lica.' Poslanik, s.a.v.s., reče mu: *Odmakni se od mene, griješniče, i nemoj me spaliti svojom vatrom. Tako mi Onoga Koji upravlja mojim životom, kada bi postio i klanjao hiljadu godina, a onda umro prezren (zbog škrtosti), Allah bi te strovalio u Džehennem. Zar ne znaš da je škrtost dio nevjerstva, a da je škrtosti mjesto u Džehennemu? Darežljivost je dio vjere, a vjera je u Džennetu.*"

Aiša prenosi da je Vjerovjesnik, s.a.v.s., rekao: *Darežljivost je drvo, čiji je korijen u Džennetu, a njegove grane su raširene nad dunjalukom. Ko se zakači za jednu njegovu granu, ona će ga odvesti u Džennet. Škrtost je drvo čiji je korijen u Džehennemu, a njegove grane su raširene nad dunjalukom, pa ko se uhvati za jednu njegovu granu, ona će ga odvesti u Džehennem.*

Od Vjerovjesnika, s.a.v.s., bilježi se da je rekao: *Škrtac je daleko od Allaha, daleko od Dženneta i daleko od ljudi, a blizu Džehennema. Darežljivac je blizu Allaha, blizu Džennetu i blizu ljudima, a daleko od Džehennema.*

Prenosi se da je Vjerovjesnik, s.a.v.s., rekao: *Svoj imetak zaštitite zekatom, svoje bolesne liječite sadakom, a razne nevolje dočekujte dovama.*

Abdurrahman Selmani, štićenik Omera, r.a., prenosi da je Poslanik, s.a.v.s., rekao: *Kada dođe prosjak, nemojte ga prekidati u njegovom traženju, sve dok ne kaže što hoće. Potom mu odvratite dostojanstveno i obzirno, dajući mu od imetka ili lijepo mu odvraćajući. Može se desiti da vam dođe neko ko nije ni čovjek ni džin, kako bi provjerio kako postupate s onim što vam je Allah dao na upravljanje.*

Seid b. Mesud Kindi prenosi da je Poslanik, s.a.v.s., rekao: *Nema čovjeka koji udijeli sadaku, noću ili danju, a da neće biti pošteđen smrti od zmijskog ujeda, zatrpan u ruševini ili iznenada.*

Ebu Hurejre, r.a., prenosi da je Vjerovjesnik, s.a.v.s., rekao: *Neće se umanjiti i okrnjiti imetak ako se iz njega izdvoji sadaka, niti će čovjek oprostiti nanesenu nepravdu, a da mu Allah neće povećati ugled. Neće čovjek biti ponizan Allahu, a da ga Allah neće uzdići.*

Ikrime prenosi da je Ibn Abbas, r.a., rekao: „Dva podsticaja su od šejtana, a dva od Allaha." Onda je proučio ajet: ***„Šejtan vas plaši neimaštinom i navraća vas da budete škrti, a Allah vam obećava oprost i nagradu Svoju.*** Allah vam naređuje pokoravanje i dijeljenje sadake, kako biste zadobili Njegov oprost i blagodat. ***Allah je neizmjerno dobar i zna sve*** (Sura Bekare, 268.). Allah je neizmjerno blagodaran i zna kakvu će nagradu dati onome ko dijeli sadaku."

Ibn Burejde prenosi od svoga oca da je Vjerovjesnik, s.a.v.s., rekao: *Nikada ljudi nisu prekršili svoju obavezu, a da ih Allah nije iskušao velikim krvoprolićem, niti se u narodu proširio nemoral i izopačenost, a da ih Allah nije kaznio velikim umiranjima. Ljudi ne uskrate i ne izbjegnu zekat, a da im Allah ne uskrati kišu.*

Dahhak prenosi od Nizala b. Sebureta da je rekao: „Na džennetskim vratima su ispisana tri reda. U prvom redu piše: 'La ilahe illellah muhammedun resulullah (Nema boga osim Allaha, a Muhammed je Allahov Poslanik).' U drugom stoji: 'Narod je griješan, a Gospodar mnogo prašta.' U trećem piše: 'Našli smo ono što smo radili, zaradili smo ono što smo udijelili, a izgubili smo ono što smo ostavili.'"

Neko je rekao: „Ko ne izvrši pet djela, bit će mu zabranjeno pet: prvo je da će onome ko uskrati zekat Allah uskratiti zaštitu imetka; drugo je da će onome ko uskrati sadaku Allah uskratiti zdravlje i čestitost; treće je da će onome ko uskrati desetinu (ušur) Allah uskratiti bereket (blagoslov) njegova zemljišta i oranica; četvrto je da će onome ko uskrati dovu, Allah uskratiti podmirenje potrebe i odazivanje; peto je da će onome ko se poigrava s namazom Allah uskratiti da na samrti izgovori *La ilahe illellah.*

Prenosi se da je Ibn Mesud, r.a. rekao: „Dirhem koji neko od vas podijeli u zdravlju, bolji je od hiljadu dirhema koje oporuči da se podijele kada mu dođe smrtni čas."

Fekih, da mu se Allah smiluje, rekao je: „Čuo sam svoga oca da kaže: 'U vrijeme Isaa, as., bio je neki čovjek kojeg su zvali Prokletnik (Mel'un), zbog

njegove škrtosti. Jednom mu je došao neki čovjek koji je htio da ide u rat i rekao mu: 'Mel'une, daj mi neko oružje kojim bih se borio u ratu i to će te zaštiti od Džehennema.' Ovaj ga je odbio i nije mu htio dati bilo što. Čovjek se okrenuo da ide, a Mel'un je osjetio kajanje i pozvao ga. Dao mu je svoju sablju. Čovjek je otišao i naišao na Isaa, a.s., koji je bio u društvu pobožnjaka, čiji je ibadet trajao sedamdeset godina. Isa, a.s., upitao ga je: 'Odakle ti ta sablja?' Čovjek mu reče: 'Dao mi ju je Mel'un.' Isa, a.s., jako se obradovao sadaki koju je Mel'un udijelio. Mel'un je bio na vratima svoje kuće. Kada je Isa prolazio tuda s pobožnjakom, Mel'un je u sebi rekao: 'Odoh da pogledam Isaa, a.s., u lice i da pogledam lice tog pobožnjaka koji je s njim u društvu.' Kada je ustao i krenuo prema njima, pobožnjak je rekao: 'Ja bježim od ovog prokletnika, prije nego što me sažeže svojom vatrom.' Allah je tada objavio Isau, a.s.: 'Reci Mome robu griješniku da sam mu oprostio zbog njegove sadake – sablje koju je poklonio i zbog njegove ljubavi prema tebi. I reci pobožnjaku da će ti biti sudrug u Džennetu.' Pobožnjak reče: 'Allaha mi, ne želim da budem u Džennetu s takvima kao što je on, niti želim da mi neko takav pravi društvo.' Onda je Allah objavio Isau, a.s.: 'Reci Mome robu: 'Nisi zadovoljan Mojom odredbom i nipodaštavaš Moga roba. Učinio sam te prokletnikom i džehennemlijom, zamijenio sam tvoje džennetsko mjesto za ono koje je njemu pripadalo u Džehennemu. Tvoje mjesto u Džennetu sam dao Mom robu, a njegovo mjesto u Džehennemu sam odredio tebi.''"

Ebu Hurejre, r.a., prenosi da je Vjerovjesnik, s.a.v.s., rekao: *Melek poziva s nebesa i govori: „Ko danas pozajmi, sutra će naći dobit od toga." Drugi melek poziva: „Ljudi, pripremajte se za smrt i izgrađujte ruševine."*

Prenosi se da je Vjerovjesnik, s.a.v.s., bio upitan: „Allahov Poslaniče, hoće li za nas biti bolja površina zemlje ili njena utroba, kada napustiš dunjaluk?" Ebu Hurejre, r.a., kaže: „Vjerovjesnik, s.a.v.s., rekao je: *Sve dok vaši namjesnici budu najbolji među vama, dok vaši bogataši budu najdarežljiviji među vama i sve dok se budete međusobno dogovarali, dotle su vam zemlja i život na njoj bolji od njene utrobe (smrti). Kada vaši namjesnici postanu najgori među vama, kada bogataši postanu najškrtiji i kada svoje životne poslove ostavite ženama, onda je zemljina utroba bolja za vas od života na njoj.*"

Od Abdullaha b. Mesuda, r.a., bilježi se da je rekao: „Ako želiš da svoju riznicu načiniš na mjestu na kojem joj ne mogu naškoditi memljivost i crvi i gdje je ne mogu naći lopovi, onda to učini tako što ćeš dijeliti sadaku."

Prenosi se da je Vjerovjesnik, s.a.v.s., rekao: *Ko da zekat, pruži gostoprimstvo gostu i opravda povjerenje, taj je sačuvan od škrtosti,* tj. time je otklonio škrtost od sebe.

Fekih, da mu se Allah smiluje, rekao je: „Potrudi se da dijeliš sadaku, bilo to malo ili puno, jer u sadaki ima deset dobrobiti: pet je vezano za dunjaluk, a drugih pet za Ahiret. One koje su na dunjaluku jesu: prvo je čišćenje imetka, kao što je rekao Vjerovjesnik, s.a.v.s.: *Doista, prilikom prodaje, ima i varanja i zaklinjanja i laži, pa sve to očistite sadakom.* Drugo je da je u sadaki čišćenje tijela od grijeha, kao što Allah kaže: ***Uzmi od dobara njihovih zekat, da ih njime očistiš*** (Sura Tevbe, 103.). Treće je da se time otklanjaju nedaće i bolesti, kao što je rekao

Vjerovjesnik, s.a.v.s.: *Svoje bolesnike liječite sadakom.* Četvrto je da se sadakom unosi radost kod siromaha i nevoljnika, a među najčestitijim djelima je obradovati vjernika. Peto je da se sadakom ostvaruje bereket u imetku i povećava opskrba. Uzvišeni Allah kaže: ***Što god vi udijelite, On će to nadoknaditi*** (Sura Sebe, 39.)

Pet dobrobiti na Ahiretu jesu: prva je da će sadaka biti hladovina onome koju je udjeljivao i štitit će ga od žestoke vrućine. Druga je da će zbog sadake lahko položiti račun. Treća je da će ona davati dodatnu težinu čovjekovim djelima. Četvrta je da će zbog nje brže prijeći Sirat. I peta je da će mu to povećati njegove stepene u Džennetu.

Kada u sadaki ne bi bilo nikakve druge odlike i koristi osim dove nevoljnika, svaki razuman bi trebalo da podstiče na nju i da žudi za njom, a kamo li što je u njoj i Allahovo zadovoljstvo i šejtansko poniženje. Prenosi se da čovjek ne može dati sadaku dok ne slomi i ne pokori sedamdeset šejtana. A u davanju sadake je i slijeđenje dobrih ljudi, jer je njihova preokupacija bila sadaka."

Autor, svojim lancem prenosilaca, bilježi od Aiše da je rekla: „Abdullah b. Zubejr je poslao Aiši nekog novca u dvije vrećice. U njima je bilo stotinu osamdeset hiljada dirhema. Aiša je postila taj dan. Počela je dijeliti te dirheme i pred veče joj, od čitave svote, nije ostao nijedan. Kada je došlo vrijeme iftara, rekla je svojoj služavci: 'Djevojko, donesi mi moj iftar.' Služavka joj je donijela hljeba i maslinova ulja i rekla joj: 'Zar nisi mogla od svega što si danas podijelila ostaviti jedan dio i kupiti nam mesa?' Aiša joj kaza: 'Nemoj se ljutiti, da si mi napomenula, sigurno bih tako i uradila.'"

Od Urveta b. Zubejra se prenosi da je rekao: „Vidio sam h. Aišu kako dijeli sedamdeset hiljada dirhema, a sama je nosila zakrpljenu odjeću."

Navodi se da je Abdulmelik b. Ebdžer naslijedio pedeset hiljada dirhema, pa je nekim svojim prijateljima poslao po kesu novca, uz riječi: 'Za svoju braću molim Allaha da im podari Džennet, pa kako da onda na njima škrtarim od dunjalučkih dobara?!'"

U jednoj predaji stoji: „Neka je žena došla do Hasana b. Ebi Sinana i tražila od njega da joj nešto da. On ju je pažljivo pogledao i uočio da je lijepa. Naložio je svome slugi da joj da četiri stotine dirhema. Neko mu je prigovorio: 'Allahov robe, žena je od tebe tražila dirhem, a ti si joj dao četiri stotine!' On uzvrati: 'Kada sam vidio njenu ljepotu, pobojao sam se da bi nas mogla zavesti i navesti na grijeh. Stoga sam htio da je učinim neovisnom ne bi li je neko poželio i oženio.'"

U jednoj predaji stoji da je neki ashab Vjerovjesnika, s.a.v.s., dobio na poklon ovčiju glavušicu. On ju je odbio riječima: „Moj brat, taj i taj, u većoj je nevolji nego ja i njemu je ona potrebnija nego meni. Njemu ti to odnesi." Kada je glavušica donesena imenovanom, on je rekao: „Potreba za tom glavušicom toga i toga je veća od moje, pa je njemu odnesi." Tako su slali jedan do drugog sve dok nije prošlo sedam kuća. Onda se vratila onom prvom. Tada je Allah objavio ajet: ***I više vole njima nego sebi, mada im je i samima potrebno.*** (Sura Hašr, 9.)"

Kažu da je povod objave ovoga ajeta bio jedan ensarija. Hasan pripovijeda da je neki čovjek, za vrijeme Poslanika, s.a.v.s., osvanuo kao postač. Pred mrak nije imao ništa čime bi se iftario, osim vode. Napio se vode i time okončao svoj post tog

dana. Sutradan je opet zapostio. Ni tu noć nije imao čime iftariti osim vodom, pa se vode i napio. Treći dan je zapostio i glad ga je savladala. Tu muku je uočio jedan ensarija. Pred veče je otišao svojoj kući i rekao porodici: „Večeras ćemo imati jednog gosta. Imamo li ga čime počastiti?“ Njegova supruga odgovori: „Imamo onoliko koliko je dovoljno da se jedan čovjek zasiti. Oboje smo postili.“ Imali su i malo dijete. Čovjek reče supruzi: „To što imamo ćemo dati našem gostu, da se nahrani, a mi ćemo osaburiti večeras. Uspavaj dijete prije večere. Kada postaviš večeru, pogasi svjetla, kako bi gost mislio da i mi jedemo s njim i kako bi se zasitio.“ Kada je gost došao, žena je iznijela poparu pred njih, a onda otišla do svjetiljke, čineći nešto kao da je popravi, i ugasila je. Domaćin je pružao ruku u posudu hrane, ali nije ništa uzimao, a gost je jeo i ispraznio posudu. Ujutro su klanjali sabah s Poslanikom, s.a.v.s. Po njegovu okončanju, Poslanik, s.a.v.s., okrenuo se tome čovjeku i rekao: *Allahu se svidio postupak tebe i tvoje supruge i zadovoljan je njime.* Onda je proučio ovaj ajet: ***I više vole njima nego sebi, mada im je i samima potrebno.*** To znači da daju prednost nekome drugom nad samima sobom i da sebi uskraćuju, mada su i sami gladni. ***A oni koji se učuvaju lakomosti, oni će, sigurno, uspjeti.*** Onaj ko od sebe otkloni škrtost, taj će i uspjeti i spasiti se Njegove kazne.“

Bilježi se od Hamida Leffafa da je rekao: „Zadovoljan sam, ako uradite četvero, makar su Selef radili drukčije. Jedno od toga je da se posvetite farzovima i ograničavanju na njih, kao što su se oni posvetili dobrovoljnim namazima i djelima. Drugo je da se bojite da vam Allah neće oprostiti vaše grijehe, kao što su se oni bojali da im njihova dobra djela neće biti primljena. Treće je da se ustežete harama, kao što su se oni ustezali halala. Četvrto je da budete osjećajni i milostivi prema svojoj braći i prijateljima, kao što su oni bili prema svojim neprijateljima.“

OD ČEGA SADAKA ŠTITI ONE KOJI JE UDJELJUJU

Autor, svojim lancem prenosilaca, bilježi od Ebu Ferdža Ezdija da je rekao: „Isa, a.s., sin Merjemin, prolazio je pored nekog naselja u kojem je živio neki krojač. Seljani mu rekoše: 'Isa, ovaj krojač nam cijepa odjeću i zadržava je. Zamoli Allaha da se ne vrati s puta.' Isa, a.s., reče: 'Allahu moj, ne dozvoli mu da se vrati sa svoga puta.' Krojač je krenuo iz sela kako bi uzimao mjere ljudima i ponio je sa sobom tri lepinje. Došao mu je neki pobožnjak, koji je u obližnjim brdima ibadetio Allahu, nazvao mu selam i pitao: 'Imaš li komad hljeba da me nahraniš ili nešto čime ćeš me napojiti? Volio bih vidjeti hljeb i osjetiti njegov miris, jer ga nisam jeo toliko i toliko vremena.' Ovaj mu je dao jednu lepinju. Pobožnjak reče: 'Krojaču, neka ti Allah oprosti tvoje grijehe i očisti tvoje srce.' Krojač mu dade i drugu lepinju. Pobožnjak reče: 'Krojaču, neka ti Allah oprosti sve tvoje i prijašnje i potonje grijehe.' Onda mu krojač dade i treću lepinju, pa pobožnjak reče: 'Krojaču, Allah ti sagradio dvorac u Džennetu.' Krojač se tu veče vratio u selo zdrav i čitav. Seljani rekoše Isau, a.s.: 'Isa, ovaj krojač se vratio.' On im odgovori: 'Zovnite ga.' Kada je krojač došao, Isa ga upita: 'Krojaču, reci mi što ti se danas dešavalo.' Krojač ispriča: 'Došao mi je jedan isposnik iz tih brda i zatražio od mene da ga nahranim. Nahranio sam ga trima lepinjama i, kada god sam mu dao jednu, on je upućivao Allahu dovu za mene.' Isa, a.s., reče: 'Dodaj mi svoj svežanj.' Krojač mu dade svoj svežanj i kada ga je Isa otvorio, unutra su našli crnu zmiju koja je bila svezana u željezo. Tada Isa uzviknu: 'Crna zmijo!' Ona odgovori: 'Odazivam ti se, Allahov vjerovjesniče.' On upita: 'Zar nisi poslana da naudiš ovome čovjeku?' Ona reče: 'Jesam, ali mu je došao neki isposnik iz brda i zatražio od njega da ga nahrani. Kada god mu je dao lepinju, ovaj je upućivao dovu za njega. Melek je stajao i govorio: 'Amin! (uslišaj Allahu)'. Allah je onda poslao meleka koji me zauzdao željeznim uzdama.' Isa, a.s., reče: 'Krojaču, trudi se od danas. Allah ti je oprostio blagoslovom tvoje sadake, koju si udijelio onom pobožnjaku.'"

Svojim lancem prenosilaca, autor bilježi od Salima b. Ebi Dža'da da je rekao: „Neka je žena izašla sa svojim djetetom napolje. Naišao je vuk i ukrao joj dijete. Ona je krenula za njim. Uz sebe je imala lepinju. Naišla je na nekog prosjaka i nahranila ga. Nakon toga, vuk se vratio, noseći njeno dijete i vratio ga. Tada je čula glas: 'Ovo je zalogaj za zalogaj.'"

Istim lancem prenosilaca bilježi se od Mu'attiba b. Semijja da je rekao: „Neki isposnik iz Benu Israila se bio posvetio robovanju i ibadetu u svojoj isposničkoj izbi šezdeset godina. Jednom je pogledao u dolinu i svidjela mu se, pa je pomislio: 'Eh, kada bih sišao s ovog brda, prohodao po dolini i razgledao je.' Tako je i postupio, ubrzo nakon toga. Uz sebe je imao jednu lepinju. Naišao je na neku ženu koja mu se otkrila i on je bio opčinjen njome. Nije se mogao suzdržati, nego ju je obljubio. Nedugo zatim, osjetio je približavanje smrti u trenutku kada je naišao neki prosjak. Dao mu je onu svoju lepinju, a onda izdahnuo. Na vagu je

postavljeno njegovo predano robovanje od šezdeset godina, na jedan tas, a na drugi je stavljen grijeh koji je počinio. Grijeh je bio teži od njegovog robovanja. Onda je stavljena lepinja na tas njegovih dobrih djela i prevagnula je grijeh."

Rekli su da sadaka otklanja sedamdeset vrsta nevolja i zla.

Od Ebu Zerra, r.a., bilježi se da je rekao: „Na zemlji se ne daje sadaka dok se ne savlada sedamdeset šejtana, koji nastoje da čovjeka odvrate od nje."

Od Katade se bilježi da je rekao: „Čuli smo da sadaka gasi grijeh kao što voda gasi vatru."

Prenosi se da je jednom, dok je h. Aiša sjedila kod kuće, došla joj neka žena, koja je šaku krila u rukavu. Aiša je upita: „Zašto kriješ ruku u rukavu, što je ne pokažeš?" Žena odgovori: „Nemoj me pitati, majko vjernika!" No, Aiša je insistirala: „Moraš mi reći." Žena tada kaza: „Majko vjernika, imala sam roditelje i otac mi je volio dijeliti sadaku, a majka je mrzila. Nikada je nisam vidjela da je išta udijelila kao sadaku osim komadić loja i iscijepanu odjeću. Kada su umrli, usnila sam kao da je nastao Kijametski dan. Vidjela sam majku kako stoji pred ostalim ljudima i kako je pokrivena onom pocijepanom odjećom. U ruci sam joj vidjela komadić loja koji je sisala i govorila: 'Vode, nepodnošljivo sam žedna!' Vidjela sam svoga oca na bunaru, kako poji ljude. Njemu nije bilo ništa draže nego napojiti žednog. Uzela sam lončić s vodom i napojila majku. Onda sam čula glas sa visine: 'Ko je napoji, ruka mu se osušila!' Probudila sam se i vidjela da mi je ruka paralizirana."

Kažu da je Maliku b. Dinaru, dok je jednom sjedio, došao neki prosjak, tražeći nešto. Malik je imao korpicu hurmi. Rekao je svojoj supruzi da je donese. Uzeo je korpicu i pola njenog sadržaja dao prosjaku, a polovinu je vratio supruzi. Supruga mu reče: „Zar ti imaš hrabrosti da se zoveš zahidom?! Jesi li vidio ikoga da kralju šalje polovičan poklon?" Onda je Malik pozvao prosjaka i dao mu ostatak hurmi. Potom se okrenuo svojoj supruzi i rekao: „A ti, trudi se i trudi. Allah je rekao: ***Držite ga i u okove okujte, zatim ga samo u vatri pržite, a onda ga u sindžire, sedamdeset lakata duge, vežite*** (Sura Hakka, 30-32.). Neko će pitati: 'Odakle ovakva žestina i zbog čega?' Rekao je: ***Jer on u Allaha Velikog nije vjerovao i da se nahrani nevoljnik - nije nagovarao*** (Sura Hakka, 33,34.). Znaj, ženo, pola tereta smo skinuli s vrata svojim vjerovanjem, a drugu polovinu treba da skinemo sadakom."

Autor kaže: „Pričao nam je Muhammed b. Fadl, svojim lancem prenosilaca, od nekog čovjeka iz Basre da je rekao: 'Neki beduin je imao stado ovaca, ali je malo dijelio sadaku. Davao je iz stada ono što je najslabije i najbolesnije. Jednom je usnio da su sve njegove ovce nasrnule na njega, a da ga je ona slaba ovca koju je dao u sadaku branila. Kada se probudio, rekao je: 'Allaha mi, ako mognem, učinit ću ti veliko društvo.' Poslije toga je davao najbolje iz stada i dijelio drugima.'"

Prenosi se od A'meša, on od Hajsemeta, a on od Adijja b. Hatima, da je rekao: „Poslanik, s.a.v.s., rekao je: *Nema nikoga od vas, a da mu se Allah neće obratiti. Čovjek će pogledati desno i vidjet će samo ono što je radio. Pogledat će lijevo i vidjeti samo svoja djela. Pogledat će ispred sebe i vidjet će Džehennem. Bojte se i branite se od Džehennema makar hurminom košpicom.*

Fekih, da mu se Allah smiluje, rekao je: „Kažu da je deset osobina kojima čovjek ostvaruje položaj odabranih i dobrih ljudi i kojima ostvaruje visoke stepene. Prva je da mnogo dijeli sadaku. Druga je da puno uči Kur'an. Treća je da sjedi i druži se s onima koji će ga podsjećati na Ahiret i odvraćati od dunjaluka. Četvrta je održavanje rodbinske veze. Peta je obilaženje bolesnih. Šesta je rijetko druženje s bogatima, koji su zbog svog bogatstva zanemarili Ahiret. Sedma je mnogo razmišljanja o tome šta ga sutra čeka. Osma je kratkoročna nada i često sjećanje na smrt. Deveta je mnogo šutnje i škrt govor. Deseta je poniznost, skromno odijevanje, ljubav prema sirotinji i druženje s njima, samilost i lijep odnos prema siročadi, nevoljnicima i milovanje njihovih glava."

Kažu da sedmero povećava vrijednost sadaki. Prvo je da se ona dijeli iz halal-imetka, jer Uzvišeni Allah kaže: ***Udjeljujte od lijepih stvari koje stječete*** (Sura Bekare, 267.). Drugo je da se daje i onda kada čovjek malo imetka ima. Treće je da čovjek požuri s njenim davanjem, kako ga smrt ne bi pretekla. Četvrto je da je očisti i dadne od najboljeg dijela imetka, bojeći se škrtosti, a ne da daje od onoga što ni njemu samom ništa ne vrijedi i čega se želi osloboditi što prije. Uzvišeni Allah kaže: ***Ne izdvajajte ono što ne vrijedi da biste to udijelili – kada ni vi sami ne biste to primili, osim zatvorenih očiju. I znajte da Allah nije ni o kome ovisan i da je hvale dostojan.*** Ni vi sami to ne biste uzeli, zbog toga što ništa ne vrijedi, kada bi vam neko davao to što vi dijelite drugom, osim zatvorenih očiju i da ne biste uvrijedili nekoga. Peto je da sadaku daje tajno, kako bi se izbjegao rijaluk i želja za pokazivanjem. Šesto je da se izbjegne pogovaranje i spominjanje sadake, kako se ne bi obezvrijedila. Sedmo je da ne uznemirava onoga kome se daje sadaka, kako ne bi zapao u grijeh. Uzvišeni Allah kaže: ***Ne kvarite svoju milostinju prigovaranjem i uvredama*** (Sura Bekare, 264.).

Allah najbolje zna.

VRIJEDNOSTI RAMAZANA

Autor, svojim lancem prenosilaca, bilježi od Ibn Abbasa, r.a., da je čuo Vjerovjesnika, s.a.v.s., da kaže: *Uistinu se Džennet svake godine ukrašava i dotjeruje, zbog dolaska ramazana. Kada nastupi prva noć ovog mjeseca, ispod Arša puhne vjetar, koji se zove Musire, zadrhti lišće na džennetskom drveću i zaigraju halke na džennetskim kapijama. Od toga nastaje takav ton da ljepši od njega nije niko čuo. Pojave se džennetske hurije, poredaju se po džennetskim uzvisinama i poviču: „Ima li zaručnika i mušterija koji će biti prosci kod Allaha i oženiti se nama? Ridvane, koja je ovo noć?" On im se odazove i kaže: „Ljepotice, ovo je prva noć ramazana." Uzvišeni Allah naredi: „Ridvane, otvori džennetske kapije postačima iz ummeta Muhammeda, s.a.v.s." Onda se obrati Džibrilu: „Džibrile, spusti se na zemlju i okuj i sveži u lance šejtanske otpadnike, a onda ih baci u morske dubine, kako ne bi mogli da zavode sljedbenike Mog miljenika Muhammeda, s.a.v.s., i kako im ne bi kvarili njihova posta." Allah svake ramazanske noći pozove tri puta: „Ima li nekoga da traži nešto, pa da mu to dam? Ima li pokajnika kome ću pokajanje primiti? Ima li nekoga ko traži oprosta, da mu oprostim?" Onda kaže: „Ko će ponuditi i posuditi dugoročni dug, koji je vrijedan, nekome ko će podmiriti taj dug i neće nanijeti nikakve nepravde?" Allah svaki dan ramazana oslobodi, prilikom iftara, milion ljudi od Džehennema, i to one koji su ga zaslužili. Uoči petka i petkom, svakog sata oslobodi džehennemske patnje milion onih koji su zaslužili Džehennem. Zadnji dan ramazana oslobodi džehennemskog azaba onoliko ljudi koliko je oslobodio od početka ramazana do tada. Kada nastupi lejletu-l-kadr, Allah naredi Džibrilu da se spusti u grupi meleka na zemlju. Nosi zelenu zastavu, koju usadi na krov Kabe. Džibril ima šest stotina krila, od kojih dva širi samo u noći kadra. Tu noć ih raširi i prekrije njima i istok i zapad. Džibril razašalje meleke i na istok i na zapad i oni selame svakog čovjeka kojeg zateknu da sjedi ili stojeći ibadet čini, svakog klanjača i onoga što Allaha spominje. Oni se rukuju s njima i aminuju na njihove dove. To traje sve do izlaska sunca. Kada izađe sunce, Džibril poviče: „Meleki, polazak, polazak!" Oni odgovore: „Džibrile, što je Allah uradio za potrebe vjernika iz Muhammedovog, s.a.v.s., ummeta?" On im kaže: „Allah ih je pogledao i oprostio svima, osim četverici." Meleki će pitati: „Koji su oni?" On će im odgovoriti: „Notornom alkoholičaru, neposlušnom i nezahvalnom svojim roditeljima, onome ko ne održava rodbinsku vezu i mušahinu."* Ashabi su pitali: „Allahov Poslaniče, a ko je mušahin?" On reče: *To je onaj koji ne govori s bratom muslimanom više od tri dana. Noć uoči bajrama se naziva* noć nagrade. *Kada osvane bajram, meleki budu razaslati u svaku oblast zemlje i svaku pokrajinu. Spuste se na zemlju i budu u svakoj ulici. Dozivaju glasom koji čuju sva stvorenja osim džina i ljudi: „Muhammedov ummete, izađite Plemenitom Gospodaru Koji obilno nagrađuje i Koji prašta velike grijehe." Kada ljudi zauzmu mjesta u džamijama i na musallama, Uzvišeni Allah kaže: „Meleki*

Moji, koja je nagrada najamniku ako dobro uradi svoj posao za koji je unajmljen?" Meleki odgovore: „Bože naš i Gospodaru, njegova nagrada treba da mu bude pravedno isplaćena." Allah kaže: „Vas uzimam za svjedoke, meleki Moji, da sam im, za njihov post i njihovo klanjanje, odredio nagradu – Moje zadovoljstvo i oprost." Onda Allah kaže: „Robovi Moji, tražite od Mene. Tako Mi Moje veličine i uznositosti, danas nećete ništa zatražiti od Mene, bilo da tražite za svoju vjeru ili dunjaluk, a da vam to neću i dati."

Svojim lancem prenosilaca, autor bilježi od Ebu Hurejre, r.a., da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: *Mom ummetu je u ramazanu dato pet blagodati koje nisu date nijednom ummetu prije njega: zadah iz usta postača je Allahu draži, ljepši i prijatniji od mirisa miska, meleki mole oprosta za postače sve dok se ne iftare, šejtani budu okovana i vezani u ramazanu, tako da ne mogu ostvariti nad ljudima ono što inače uspijevaju. Allah svaki dan ramazana ukrašava Džennet i govori mu: „Moji dobri i čestiti robovi samo što se nisu riješili svoje nevolje i teškoća i došli u tebe." I bude im oprošteno zadnju noć ramazana.* Neko je upitao: „Allahov Poslaniče, da li je to lejletu-l-kadr?" Poslanik, s.a.v.s., reče: *Ne, nego bi najamniku trebalo isplatiti njegovu najamninu odmah po završetku posla.*

Autor, svojim lancem prenosilaca, bilježi od Ebu Hurejre, r.a., da je rekao: „Poslanik, s.a.v.s., obradovao je svoje ashabe riječima: *Došao vam je ramazan, blagoslovljeni mjesec. Allah vam je dao u obavezu da ga postite, u njemu se pootvaraju džennetske kapije, pozatvaraju džehennemske, a šejtani budu okovani. U njemu je noć kadra (lejletu-l-kadr), koja je bolja od hiljadu mjeseci.*

Bilježi se od A'meša, a on od Hajseme da je rekao: „Oni su govorili: 'Vrijeme od ramazana do ramazana, od hadždža do hadždža, od džume do džume, od namaza do namaza potire grijehe koji se učine u međuvremenu, pod uslovom da se izbjegavaju veliki grijesi.'"

Prenosi se da je Omer b. Hattab, r.a., govorio, kada bi nastupao ramazan: „Dobro nam došao naš čistač. Čitav ramazan je dobro. Danju se posti, a noću klanja. Ono što se u njemu udijeli je kao ono što se udijeli na Allahovom putu."

Ebu Hurejre, r.a., prenosi da je Vjerovjesnik, s.a.v.s., rekao: *Ko posti ramazan i noći provodi u ibadetu, vjerujući i nadajući se nagradi, oproste mu se njegovi prijašnji grijesi.*

Ebu Hurejre, r.a., prenosi da je Vjerovjesnik, s.a.v.s., rekao: *Uzvišeni Allah je rekao: „Svako dobro djelo, koje čovjek uradi, umnogostručuje mu se od deset do sedamsto puta, osim posta. On je Moj i samo Ja mogu ocijeniti njegovu pravu vrijednost. Čovjek ostavlja svoje prohtjeve, hranu i piće radi Mene. Post je štit i postač ima dvije radosti: radost iftara i radost zbog susreta sa svojim Gospodarom na Kijametskom danu."*

Autor, svojim lancem prenosilaca, bilježi od Selmana Farisija, r.a., da je rekao: „Poslanik, s.a.v.s., držao nam je hutbu, zadnji dan šabana, kada je jednom rekao: *Ljudi, natkrilio vas je veličanstven i blagoslovljen mjesec: mjesec u kojem je lejletu-l-kadr, a ona je bolja od hiljadu mjeseci; mjesec u kojem vam je Allah propisao da postite i da dobrovoljno klanjate noću. Ko u ramazanu učini ikakvo dobro, dobrovoljno i drage volje, to mu se piše kao da je učinio neki farz izvan*

ramazana. Ko u njemu provede farz, piše mu se kao sedamdeset farzova izvan ramazana. To je mjesec sabura (ustrajnosti i strpljivosti), *a nagrada za sabur je Džennet. To je mjesec međusobnog pomaganja, mjesec u kojem se povećava opskrba vjerniku. Ko u ramazanu da iftar postaču, piše mu se kao da je oslobodio roba i praštaju mu se njegovi grijesi.* Mi smo kazali: Allahov Poslaniče, nismo svi u stanju da pravimo iftar postaču. On kaza: *Allah će tu nagradu dati i onome ko postaču ponudi gutljaj mlijeka, jednu hurmu ili gutljaj vode. Ko nahrani postača do sitosti, bit će mu oprošteni, zbog toga, njegovi grijesi i Gospodar će ga napojiti iz moga izvora, pa poslije toga nikada neće žeđi osjetiti, pa će ga i u Džennet uvesti. Imat će nagradu za svoj post i nagradu posta onoga kojeg je nahranio, a da se tome ne umanji nimalo od njegove nagrade. To je mjesec čiji je početak milost, sredina je oprost, a kraj je oslobođenje od Džehennema. Ko svojim uposlenicima olakša posao i zadatke u ramazanu, Allah će ga osloboditi Džehennema.*

Autor, svojim lancem prenosilaca, bilježi od Ibn Mesuda, r.a., da je rekao: „Nema čovjeka koji posti ramazan, provodeći vrijeme u šutnji i spominjanju Allaha, potvrđujući da je dozvoljeno ono što je On dozvolio, a zabranjeno ono što je On zabranio, koji ne počini nikakvu nevaljalštinu, a da sa zadnjim danom ramazana ne budu oprošteni svi njegovi grijesi. Bude mu za svaki tesbih i svako izgovoreno *la ilahe illellah* izgrađena kuća u Džennetu, od smaragda i iznutra ukrašena rubinima. U unutrašnjosti rubina će biti šator od šupljeg bisera u kojem će ga čekati hurija, kao njegova supruga. Ona će na sebi imati dvije zlatne narukvice ukrašene rubinima kojom bi zemlju mogla obasjati.“

Istim ovim lancem prenosilaca se bilježi od Ibn Mesuda, r.a., da je Vjerovjesnik, s.a.v.s., kada se približilo vrijeme ramazana, rekao: *Kada bi ljudi znali što je sve u ramazanu, moj bi ummet priželjkivao da on traje godinu dana.* Neki čovjek iz Huza'ata je rekao: „Allahov Poslaniče, kaži nam što je sve u ramazanu!“ On reče: *Džennet se ukrašava za doček ramazana, iz godine u godinu. Prve noći puhne vjetar ispod Arša i zašumi lišće u Džennetu. Hurije izađu da to pogledaju i kažu: „Gospodaru, u ovom mjesecu nam odaberi muževe među Tvojim robovima koji će nas radovati, a i koji će biti obradovani nama." Nema čovjeka koji isposti ramazan, a da ga Allah neće oženiti dvjema hurijama i nastaniti u šatoru od šupljeg bisera. To je opisano u Allahovim riječima:* ***Hurija u šatorima skrivenih*** *(Sura Rahman, 72.). Svaka među njima će biti odjevena u haljinu koja neće sličiti haljini bilo koje druge hurije. Bit će namirisane sa sedamdeset vrsta mirisa. Svaka od njih će biti na ležaju od rubina, ukrašenom biserom. Na svakom ležaju će biti sedamdeset prostirki, postavljenih kadifom. Svaka će imati i sedamdeset sluškinja. Ova nagrada je za svaki ispošteni dan, ne računajući dobra djela koja se učine u ramazanu i nagradu koja sljeduje za nju.*

Od Vjerovjesnika, s.a.v.s., bilježi se da je rekao: *Redžeb je mjesec mog ummeta i njegova vrijednost nad ostalim mjesecima je kao vrijednost mog ummeta nad ostalim ummetima. Šaban je moj mjesec i njegova vrijednost nad ostalim mjesecima je kao moja vrijednost nad ostalim vjerovjesnicima. Ramazan je Allahov mjesec i njegova vrijednost nad ostalim mjesecima je kao vrijednost Allaha nad svim stvorenjima.*

Autor bilježi od Muhammeda b. Fadla, a on svojim lancem prenosilaca od Hasana, da je rekao: „Vjerovjesnik, s.a.v.s., izašao je jednom iz svoje kuće i zatekao ljude da se prepiru napolju. Tada je rekao: *Došao sam, želeći da vam kažem kada je lejletu-l-kadr. Strahovao sam da ćete se osloniti na njenu vrijednost. Možda je i bolje da se prešuti. Tražite je u zadnjih deset dana, zadnjih devet dana, zadnjih sedam dana, zadnjih pet dana, zadnjih tri dana i u zadnjoj noći ramazana. Ono što ukazuje da je to noć kadra je činjenica da je to blaga i prijatna noć u kojoj nema vreline, niti studeni. Sunce ujutro izlazi, bez svojih zraka. Ko je provede u ibadetu, vjerujući i nadajući se Allahovoj nagradi, Allah će mu oprostiti sve prijašnje grijehe.*"

Fekih, da mu se Allah smiluje, rekao je: „Vjerovjesnik, s.a.v.s., uslovljava, u provođenju noći kadra u ibadetu, vjeru i nadanje u Allahovu milost. Vjerovanje je potvrđivanje Allahovog obećanja nagrade, a nadanje je da čovjek pristupi robovanju i ibadetu uz punu skrušenost i pokornost Allahu. Ako čovjek hoće da ostvari nagrade i vrijednosti koje je Poslanik, s.a.v.s., spomenuo, onda bi trebalo i da zna časnost ramazana. Trebalo bi da čuva svoj jezik od laži, ogovaranja i besposlenog govora. Svoje udove i organe neka čuva od grijeha i pogreški, svoje srce od zavisti i neprijateljstva prema muslimanima. Ako sve to uradi, trebalo bi i da strahuje da li će mu Allah to primiti ili neće."

Bilježi se da je jedan mudrac rekao: „Bože moj, zagarantirao si onome ko je u nevoljama dostojnu naknadu, a na Ahiretu nagradu. Bože moj, ako nam ne primiš ovaj naš post, onda nam nemoj uskratiti nagradu onog ko je u velikoj nevolji, Ti, Koji za dobro daješ mnogostruko dobro."

Bilježi se da je Ebu Zerr, r.a., rekao: „Postili smo s Allahovim Poslanikom, s.a.v.s., i kada je nastupila dvadeset i treća noć ramazana, on je ustao i klanjao trećinu noći. Dvadeset i četvrtu noć nije izlazio među nas. Dvadeset i petu noć je izašao među nas i klanjao, sve dok nije prošlo pola noći. Mi smo rekli: Mogli bismo noćas ostati čitavu noć u ibadetu. On odgovori: *Onaj koji izađe u džamiju i za svojim imamom klanja dokle je i on na namazu, piše mu se kao da je ibadetio čitavu noć.* Dvadeset i šestu noć nije klanjao (ništa poslije jacije, op. prev.). Dvadeset i sedmu noć je okupio svoje supruge, izašao među nas i klanjao s nama toliko da smo se pobojali da će nas proći *felah.*" Prisutni su Ebu Zerra pitali: „A što je *felah?*" On je odgovorio: „Zora i vrijeme jela."

Bilježi se da je h. Aiša rekla: „Vjerovjesnik, s.a.v.s., ušao je početkom noći u džamiju i klanjao. Ljudi su klanjali, kao što on klanja. Sutradan su pričali o tome što su radili prvu ramazansku noć u džamiji, nakon jacije. Drugu noć je ostalo još više ljudi i on je klanjao, a oni su klanjali za njim. Treću noć je bilo toliko ljudi da je džamija postala tijesna da ih primi, ali Poslanik, s.a.v.s., nije došao među njih, sve do sabaha. Kada je klanjao sabah, okrenuo im se i rekao: *Nemojte misliti da vas nisam noćas primijetio. Nisam došao među vas iz straha da će vam biti propisan noćni namaz, a vi ga nećete moći klanjati.*" Aiša dalje priča: „Vjerovjesnik, s.a.v.s., podsticao je muslimane na noćni ibadet u ramazanu, ali ih nije obavezivao. On je i umro, a noćni namaz nije postao obaveznim. Tako je bilo i za vrijeme Ebu Bekra,

r.a., i u početku hilafeta h. Omera. Onda je Omer uveo praksu da se zajednički klanja namaz u džamiji i odredio je Ubejja b. Ka'ba da ga predvodi."

Fekih, da mu se Allah smiluje, rekao je: „Otac mi je, svojim lancem prenosilaca, prenio da je h. Alija rekao: „Omer, r.a., odredio je zajedničko klanjanje teravije-namaza, na osnovu hadisa koji je čuo od mene." Prisutni upitaše: „A koji je to hadis, vođo vjernika?" Alija odgovori: „Čuo sam Allahovog Poslanika, s.a.v.s., da kaže: *Allah oko Arša ima mjesto koje se zove Haziretu-l-kuds (Sveti zabran) i on je od svjetlosti. Tu su meleki, čiji broj zna samo Allah. Oni Allahu robuju i svoj ibadet ne prekidaju ni za trenutak. Kada nastupe ramazanske noći, oni zamole Allaha da siđu na zemlju i da klanjaju s ljudima. Svaku noć se spuste s nebesa na zemlju i koga god dodirnu ili njih neko dodirne, taj će biti sretan i nikada neće osjetiti nikakve nesreće i nedaće.* Tada je Omer rekao: 'Mi smo najpreči da to imamo.' Okupio je ljude da zajednički klanjaju teraviju i to je postalo praksom."

Bilježi se da je h. Alija, jedne ramazanske noći, izašao iz kuće. Čuo je učenje Kur'ana iz džamija i vidio učače osvijetljene. Tada je rekao: „Neka Allah obasja mezar h. Omera, kao što je obasjao naše džamije Kur'anom."

Slična predaja i dova je zabilježena i od h. Osmana, da je Allah svima njima zadovoljan.

VRIJEDNOST DESET DANA ZUL-HIDŽDŽETA

Autor, svojim lancem prenosilaca, bilježi od Ibn Abbasa, r.a., da je Vjerovjesnik, s.a.v.s., rekao: *Nema dana u kojima je dobro djelo Allahu draže od ovih dana,* misleći na deset dana zu-l-hidždžeta. Prisutni su upitali: „Zar ni džihad na Allahovom putu?" On reče: *Čak ni džihad na Allahovom putu, osim ako čovjek izađe ulažući i život i imetak, pa se ne vrati ni živ niti mu od imetka išta ostane.*

Svojim lancem prenosilaca autor bilježi od Džabira b. Abdullaha, r.a., da je Poslanik, s.a.v.s., rekao: *Nema dana koji su draži i bolji Allahu od deset dana.* Neko upita: „Zar ni isti period proveden u borbi na Allahovom putu?" On odgovori: *Ni isti broj provedenih u borbi na Allahovom putu, osim čovjeka koji je toliko izmorio svoga konja da je pao od iscrpljenosti i koji je isušio svoje lice u borbi i na suncu.*

U drugoj predaji stoji: *Ko je uništio svog konja i prolio svoju krv.*

Autor prenosi od svoga oca, a on od Muhammeda b. Galiba, koji svojim lancem prenosilaca bilježi od h. Aiše da je rekla: „Neki mladić je bio poznat kao pjevač, ali, kada bi se pojavio mlađak zu-l-hidždžeta, počinjao bi postiti. Njegov slučaj je prenesen Poslaniku, s.a.v.s., pa ga je on pozvao da dođe. Kada je mladić došao, Poslanik, s.a.v.s., upita ga: *Što te nagnalo da postiš ove dane?* On odgovori: „Za tebe bih žrtvovao i oca i majku, Allahov Poslaniče. To su dani obreda i dani hadždža, pa se nadam da će mi Allah upisati moj ibadet i uvrstiti me u one koji su obuhvaćeni dovama hadžija." Poslanik, s.a.v.s., reče: *Za svaki dan koji ispostiš Allah ti upiše njegovu vrijednost koja je ravna oslobađanju stotine robova, za kurbane zaklanih stotinu deva i kao da si opremio stotinu konjanika za borbu na Allahovom putu. Za ibadete na dan uoči Arefata ti Allah upiše kao da si oslobodio hiljadu robova, zaklao hiljadu deva u kurbane i opremio hiljadu konja za borbu na Allahovom putu. Za dan Arefata ti bude upisano kao da si oslobodio dvije hiljade robova, zaklao dvije hiljade deva kao kurbane i opremio dvije hiljade konja za borbu na Allahovom putu. Piše ti se kao da si postio dvije godine, godinu prije i godinu poslije.*

U drugoj predaji stoji: *Post na Dan Arefata vrijedi koliko dvogodišnji post, a post dana Ašure vrijedi koliko post godinu dana.*

Komentatori Kur'ana o ajetu: ***Mi odredismo da čas susreta sa Musaom bude kad se napuni trideset noći, i dopunismo ih još sa deset, pa se vrijeme koje je odredio Gospodar njegov ispuni za četrdeset noći*** (Sura A'raf, 142.), kažu: „To je prvih deset dana zu-l-hidždžeta. Allah je vodio razgovor s Musaom, a.s., i približio ga Sebi, pa mu dao Ploče u tih deset dana."

Prenosi se da je Ebu Derda rekao: „Postite deset dana, mnogo učite dove, molite za oprost i dijelite sadaku. Čuo sam Allahova Poslanika, s.a.v.s., da kaže: *Teško se onome ko propusti i ko sebi uskrati vrednote deset dana. Naročito se potrudite da postite deveti dan. U njemu su tolika dobra da ih se ne može izbrojiti.*"

Autor, svojim lancem prenosilaca, bilježi od Abdullaha b. Ubejda b. Umejra Lejsija da je rekao: „Čuo sam da je Allah poklonio Musau, a.s., pet dova koje mu je Džibril dostavio u deset dana. Prva od njih je: *La ilahe illellahu vahdehu la šerike lehu; lehu-l-mulku ve lehu-l-hamdu juhji ve jumitu ve huve hajjun la jemutu bijedihi-l-hajru ve huve 'ala kulli šej'in kadir* (Nema boga osim Allaha, Jedinog, On nema ortaka. Sva vlast pripada Njemu i Njemu pripada sva hvala. On život i smrt daje, a On sam je Vječnoživi i ne umire. Kod Njega je svako dobro i On je svemoćan.). Druga je: *Ešhedu en la ilahe illellahu vahdehu la šerike lehu ilahen vahiden ehaden sameden lem jettehiz sahibeten ve la veleden* (Svjedočim da nema boga osim Allaha, Jedinog, On nema ortaka, Boga Jedinog, Jedinstvenog i Svepotrebnog. On nije uzeo ni družicu, ni poroda.). Treća je: *Ešhedu en la ilahe illellahu vahdehu la šerike lehu ehadun samedun lem jelid ve lem juled ve lem jekun lehu kufuven ehad.* (Svjedočim da nema boga osim Allaha, Jedinog, On nema ortaka. Jedan je, Svepotreban, nije rodio i rođen nije i niko Mu ravan nije.) Četvrta je: *Ešhedu en la ilahe illellahu vahdehu la šerike lehu lehu-l-mulku ve lehu-l-hamdu juhji ve jumitu ve huve hajjun la jemutu bijedihi-l-hajru ve huve 'ala kulli šej'in kadir* (Svjedočim da nema boga osim Allaha, Jedinog, On nema ortaka. Sva vlast pripada Njemu i Njemu pripada sva hvala. On život i smrt daje, a On sam je Vječnoživi i ne umire. Kod Njega je svako dobro i On je svemoćan.). Peta je: *Hasbijellahu ve kefa, semi'allahu limen de'a, lejse veraellahi munteha* (Dovoljan mi je Allah i ne treba mi niko. Allah neka čuje svakoga ko dovu upućuje. Poslije Allaha ne treba tražiti nikakav drugi cilj.).

Navodi se da su ove riječi objavljene u Indžilu, pa su havarijjuni pitali Isaa, a.s., o njihovoj vrijednosti. On je rekao da je nagrada i vrijednost ovih riječi, onome ko ih izgovori u deset dana, tolika da se ne može iskazati.

Ebu Nadr Hašim b. Kasim priča da mu je rekao neki čovjek koji je molio ovim dovama u deset dana da je usnio kao da je u petospratnoj kući od svjetlosti, koja je bila jedna nad drugom.

Mudžahid prenosi od Ibn Omera, r.a., da je Vjerovjesnik, s.a.v.s., rekao: *Nema dana koji su Allahu draži i cjenjeniji i u kojima je dobro djelo više vrednovano od ovih deset dana. Stoga, što više u njima izgovarajte tekbir, zahvalu Allahu i riječi „La ilahe illellah."*

Nafi' prenosi da je Ibn Omer, r.a., izgovarao tekbire tokom deset dana i na postelji i na sijelu.

Ata b. Ebi Rebbah je izgovarao tekbire tokom deset dana i na putu i na pijaci.

Džerir b. Jezid prenosi od Ebu Zijada da je rekao: „Seid b. Džubejr, Abdurrahman b. Ebi Lejla i muslimanski učenjaci koje smo sreli, u bajramskim danima i u danima tekbira, govorili su: *Allahu ekber, Allahu ekber, la ilahe illellahu vallahu ekber, Allahu ekber ve lillahi-l-hamd* (Allah je najveći, Allah je najveći. Nema boga osim Allaha, Allah je najveći. Allah je najveći i Allahu pripada svaka hvala.)."

Džafer b. Sulejman je rekao: „Vidio sam i doživio da Sabit Bennani prekida svoj govor i izlaganja u deset dana", misleći na sijela, kada se zikr činio, „i govorio

je: 'Allahu ekber, Allahu ekber, Allahu ekber. (Allah je najveći.).' Potom bi rekao: 'Ovo su dani zikra i ovako su postupali naši prethodnici.'"

Džafer priča: „Vidio sam i Malika b. Dinara da isto prakticira."

Mugire b. Šu'be prenosi od Ebu Muaššira da je rekao: „Pitao sam Neha'ija o tekbiru na putu, u toku deset dana, a on mi je rekao: 'Tako rade oni koji žele oponašati bolje od sebe.'"

Od Lejsa b. Ebi Sulejma se bilježi da je rekao: „Pitao sam Mudžahida o tekbiru na putu u toku deset dana, pa mi je rekao: 'Tako rade oni koji oponašaju.'"

Fekih, da mu se Allah smiluje, rekao je: „Bolje je u toku ovih dana izgovarati tekbire u sebi. Ako čovjek izgovara tekbir naglas, želeći da pokaže ponos na Šerijat i da podstakne i druge ljude da izgovaraju tekbir, u tome nema nikakve smetnje. O tome postoji i predaja."

Abdullah b. Mesud, r.a., prenosi da je Vjerovjesnik, s.a.v.s., rekao: *Allah je među danima izabrao četiri, a i među mjesecima je četiri učinio odabranim. Među ženama je izabrao četiri žene, kao i četvericu koji će prednjačiti u Džennetu. Za četvericom će Džennet čeznuti. Od odabranih dana, na prvom mjestu je petak, s jednim trenutkom u kojem će Allah muslimanu, ako zatraži nešto, bilo da se radi o dunjalučkoj ili ahiretskoj potrebi, to i dati. Drugi je dan Arefata. Kada osvane ovaj dan, Allah se diči i ponosi pred Svojim melekima i obrati im se: „Meleki Moji, pogledajte Moje robove koji su došli prašnjavi i zapušteni. Potrošili su svoga imetka i izmorili se. Budite Mi svjedoci da sam im oprostio." Treći je dan klanja kurbana. Kada nastupi ovaj dan i kada čovjek izvede svoga kurbana da ga zakolje, prva kap krvi koja kane briše sve grijehe koje je čovjek počinio. Četvrti odabrani dan je ramazanski bajram. Pošto ljudi isposte ramazan i odu da klanjaju bajram-namaz, Uzvišeni Allah kaže Svojim melekima: „Svaki radnik traži da bude isplaćen. Moji robovi su postili svoj mjesec i došli na bajram, očekujući svoju nagradu. Budite Mi svjedoci da sam im oprostio." Onda glasnik poviče: „Muhammedov ummete, vratite se svojim kućama, vaša hrđava djela su zamijenjena dobrim."*

Odabrani mjeseci su: Allahov izdvojeni mjesec redžeb i tri uzastopna mjeseca: zu-l-kade, zu-l-hidždže i muharrem.

Odabrane žene su: Merjem, kćerka Imranova, Hatidža, kćerka Huvejlidova, koja je prva povjerovala u Allaha i Njegova Poslanika, Asija, kćerka Muzahimova, faraonova žena, i Fatima, kćerka Muhammedova, predvodnica žena u Džennetu.

Od onih koji prednjače, svaki narod ima po jednog takvog. Muhammed, s.a.v.s., prednjači među Arapima, Selman prednjači među Perzijancima, Suhejb među Bizantijcima, a Bilal među Abesincima.

Četverica za kojima Džennet čezne su: vođa vjernika Alija b. Ebi Talib, Selman, Ammar b. Jasir i Mikdad b. Esved.

Bilježi se da je Salim b. Ebi Dža'd rekao: „Vjerovjesnik, s.a.v.s., rekao je Fatimi: *Ustani da zakolješ svoga kurbana i prineseš žrtvu. Allah će ti oprostiti tvoje grijehe s prvom kapi krvi tvog kurbana.* Imran b. Husajn je upitao: „Da li to važi samo za tebe i tvoju porodicu, Allahov Poslaniče, ili za sve muslimane?" Poslanik, s.a.v.s., reče mu: *To se odnosi na sve muslimane.*"

Od h. Aiše se bilježi da je Poslanik, s.a.v.s., rekao: *Prinosite kurbana i to činite dobrovoljno. Onome ko uzme svoga kurbana, kada treba da ga kolje i okrene ga prema Kibli, rogovi, papci, krv, dlaka, vuna ili kostrijet kurbana bit će izneseni i obračunat će mu se. Krv, koja padne na zemlju, pada u Allahovu zaštitu. Malo udijelite, a steći ćete veliku nagradu.*

O VRIJEDNOSTI DANA AŠURE

Autor, svojim lancem prenosilaca, bilježi od Ibn Abbasa, r.a., da je Poslanik, s.a.v.s., rekao: *Ko posti deseti dan muharrema (ašura), Allah će mu dati nagrade deset hiljada meleka. Ko posti deseti dan muharrema, Allah će mu dati nagrade deset hiljada hadžija i onih koji su umru obavili i nagradu deset hiljada šehida. Ko rukom potare glavu siročeta na dan ašure, Allah ga podigne, za svaku potrtu dlaku, po jedan stepen. Ko obezbijedi iftar vjerniku, na dan ašure, imat će nagradu kao da je ugostio čitav Muhammedov, s.a.v.s., ummet i kao da ih je sve nahranio.* Prisutni upitaše: „Allahov Poslaniče, da li to znači da je Allah dan ašure odabrao nad ostalim danima?“ On reče: *Jeste, Allah je stvorio sedam nebesa i sedam zemalja na dan ašure; stvorio je brda na dan ašure; stvorio je mora na dan ašure; stvorio je Levh i Kalem na dan ašure; stvorio je Adema na dan ašure; Havvu je stvorio na dan ašure; stvorio je Džennet i uveo Adema u njega na dan ašure; Ibrahim se rodio na dan ašure i toga dana ga je Allah spasio vatre. Na taj dan je Ibrahimu naređeno da žrtvuje sina i na taj dan je njegov sin otkupljen rogatim ovnom. Faraon je potopljen na dan ašure. Ejjub je bio oslobođen svoje bolesti na dan ašure. Allah je primio pokajanje Ademu, a.s., na dan ašure, oprostio je Davudu, a.s., na dan ašure, Sulejmanu je povratio vlast na dan ašure. Isa, a.s., rodio se na dan ašure. Isa, a.s., i Idris su podignuti na nebo na dan ašure. Vjerovjesnik, s.a.v.s., rodio se na dan ašure i Kijametski dan će biti na dan ašure.*

Svojim lancem prenosilaca, autor bilježi od Ikrime da je rekao: „U danu ašure je primljeno pokajanje Adema, a.s. To je dan u kojem je Nuh, a.s., pristao sa svojom lađom na kopno. On ga je postio iz zahvalnosti. To je dan u kojem je faraon potopljen i dan kada je Israelićanima more bilo otvoreno. Oni ga poste. Ako možeš da postiš taj dan, nemoj to propustiti.“

Prenosi od Muhammeda b. Mejsere da je rekao: „Čuo sam da će onima koji taj dan počaste svoju porodicu, Allah ukazati čast preostali dio godine.“

Sufjan kaže: „To smo probali i uvjerili se da je istina.“

Seid b. Džubejr prenosi od Ibn Abbasa, r.a., da je rekao: „Kada je Vjerovjesnik, s.a.v.s., došao u Medinu, zatekao je židove da poste ašuru. Pitao ih je za razlog, pa su mu rekli: 'To je dan u kojem je Allah pomogao Musau, a.s., i Israelićanima protiv faraona i njegova naroda. Mi ga postimo zbog njegova značaja i želeći da očuvamo uspomenu na to.' Onda je Vjerovjesnik, s.a.v.s., rekao: *Mi smo preči Musau, a.s., od njih.* Poslije toga je preporučio da se posti taj dan.“

Fekih, da mu se Allah smiluje, rekao je: „Učenjaci se razilaze u pitanju ovoga dana i njegova imena. Jedni kažu da se naziva ašura, jer je to deseti dan muharrema (ašir).

Drugi kažu da se tako naziva zbog toga što je Allah u njemu odlikovao desetericu vjerovjesnika sa deset kerameta. Primio je pokajanje Adema, a.s., na dan ašure. Uzdigao je Idrisa, a.s., na visoko mjesto na dan ašure. Nuhova lađa je pristala

na brdo Džudijj na dan ašure. Ibrahim, a.s., rodio se na dan ašure. Allah ga je odabrao za Svoga prijatelja i spasio od vatre na taj dan. Allah je primio pokajanje Davuda, a.s., na dan ašure. Uzdigao je Isaa, a.s., na dan ašure. Allah je spasio Musaa, a.s., iz mora i potopio faraona i njegov narod na dan ašure. Junus, a.s., izbavio se iz utrobe ribe na dan ašure. Sulejmanu, a.s., bila je vraćena vlast na dan ašure. Vjerovjesnik, s.a.v.s., rodio se na dan ašure.

Neki kažu da se zove ašura zbog deset počasti kojima je Allah odlikovao ovaj ummet. Prva počast je to što je dao mjesec redžeb, Allahov izdvojeni mjesec. On ga je dao kao čast ovom ummetu i odlikovao ga nad ostalim mjesecima, kao što je ovaj ummet odlikovao nad ostalim zajednicama ljudi. Druga počast je da je dao mjesec šaban i odlikovao ga nad ostalim mjesecima, kao što je Vjerovjesnika, s.a.v.s., odlikovao nad ostalim vjerovjesnicima. Treća je što je dao ramazan, koji je odlikovao nad ostalim mjesecima, kao što je Allah odlikovan nad svim stvorenjima. Četvrta je Noć kadra, koja je bolja i vrjednija od hiljadu mjeseci. Peta je što je dao ramazanski bajram, koji je dan nagrade i isplate. Šesta je deset dana, koji su dani spominjanja Allaha. Sedma je Dan Arefata i vrijednost posta na taj dan je u visini vrijednosti posta od dvije godine. Osma je kurban-bajram, dan žrtve. Deveta je da je dao dan džume, petak, koji je prvak i predvodnik ostalih dana. Deseta je dan ašure i ko ga isposti kao da je postio godinu dana.

Bilo koje od ovih vremena je počast koju je Allah dao ovom ummetu, kako bi ga očistio od njegovih grijeha."

Hišam b. Urve prenosi od svoga oca, a ovaj bilježi da je h. Aiša rekla: „Dan ašure je bio dan koji su Kurejšije postili još u džahilijjetu. Poslanik, s.a.v.s., postio ga je u Mekki, a kada je došao u Medinu, bio je propisan ramazanski post. Tada je Vjerovjesnik, s.a.v.s., rekao: *Bio sam vam naredio da postite dan ašure, a sada vam kažem: Ko hoće, neka ga posti, a, ko neće, ne mora.*"

Prenosi se od h. Aiše da je rekla: „Dan ašure je deveti dan."

Jedni kažu da je to jedanaesti dan, ali većina smatra da je to deseti dan mjeseca muharrema.

Allah najbolje zna.

VRIJEDNOSTI DOBROVOLJNOG POSTA I POSTA "BIJELIH DANA"

Autor, svojim lancem prenosilaca, bilježi od Amra b. Muhammeda Ma'merija da mu je Zejd b. Eslem rekao: „Ne znam da je rekao iko drugi osim Poslanika, s.a.v.s., sljedeće riječi: *Djela se vrjednuju na pet načina: djelo za koje je nagrada koliko i ono vrijedi, djelo koje je obavezujuće, djelo koje se nagrađuje deseterostruko, djelo koje se nagrađuje do sedamsto puta i djelo čiju nagradu ne zna niko osim Allaha. Djelo za koje se dobija ista nagrada koliko je i ono je kada čovjek učini grijeh, onda mu se piše koliko je taj grijeh, ili kada čovjek naumi učiniti dobro djelo, ali ga ne uradi. Njemu se piše kao da ga je uradio. Djelo koje obavezuje je kada čovjek dođe pred Allaha, a nije robovao i obožavao nikoga drugog osim Njega. Njemu je obavezan Džennet, kao što je Džehennem obavezan onome ko bude došao pred Allaha, a robovao je i obožavao nekog drugog. Djelo za koje je deseterostruka nagrada je kada čovjek uradi neko dobro djelo, pa mu se ono upiše kao deseterostruko. Djelo za koje je nagrada do sedamsto puta je ono koje se uradi na Allahovom putu, ili kada čovjek udijeli nešto na Allahovom putu. Njemu se tada piše nagrada do sedamsto puta. Djelo za koje se ne zna nagrada i niko je ne može procijeniti i odrediti osim Allaha jeste post.*

Svojim lancem prenosilaca, autor bilježi od Ebu Sadekata Jemanija da je rekao: „Bilal, r.a., došao je kod Poslanika, s.a.v.s., i zatekao ga da jede. Poslanik, s.a.v.s., pozva ga: *Bilale, priđi za sofru i jedi.* Bilal odgovori: 'Allahov Poslaniče, ja postim.' Poslanik, s.a.v.s., reče mu: *Mi jedemo našu opskrbu, a Bilalova opskrba je u Džennetu. Ako se postač nađe s ljudima koji jedu, svaki njegov organ čini tesbih, a meleki mole za njega i govore: 'Allahu naš, oprosti mu, smiluj mu se!' To traje sve dok čovjek sjedi s njima.*"

Autor, svojim lancem prenosilaca, bilježi od Hišama b. Vasila, štićenika Ebu Ujejneta, da je rekao: „Lekit mi je prenio od Ebu Berdeta, a on od Ebu Musaa Eš'arija, r.a., da je rekao: 'Putovali smo morem. Dok smo plovili pučinom, gdje su nas jedra nosila, nismo vidjeli ni ostrva ni kopna. Tada smo začuli da neko doziva: 'Vi na lađi, zastanite da vam nešto kažem.' Okretali smo se na sve strane, ali nikoga nismo vidjeli. Poziv se ponovio sedam puta, pa sam rekao: Ti koji nas dozivaš, zar ne vidiš u kakvom smo stanju i da se ne možemo zaustaviti zbog tebe, nego nam reci što hoćeš. Glas se odazva: 'Hoćete li da vam kažem o odredbi i obavezi koju je Allah sam Sebi propisao?' Mi rekosmo: Kaži nam što je to. Glas se ponovo začu: 'Allah je stavio Sebi u obavezu da će svakog čovjeka koji bude ožednio u vrelom danu napojiti na Kijametskom danu.'"

Bilježi se od Ibn Mubareka, on od Vasila, štićenika Ebu Ujejne, ovaj od Lekita b. Ebu Berdeta, a on od Ebu Musaa Eš'arija slična predaja, samo što je u njoj i dodatak da je Ebu Musa, r.a., iščekivao vreo dan i u njemu postio.

Autor, svojim lancem prenosilaca, bilježi od Ebu Malika Eš'arija, r.a., da je Poslanik, s.a.v.s., rekao: *Šest je sastavnih dijelova dobra: borba protiv Allahovih neprijatelja mačem, post u ljetu, lijep sabur* (ustrajnost i strpljivost) *u nevolji, prekidanje rasprave, makar se i bilo u pravu, pozivanje na namaz i klanjanje oblačnim danom* (ili je rekao: *u ljetnji dan) i lijepo i potpuno uzimanje abdesta u zimskom danu i hladnoći.*

Od Ebu Derdaa, r.a., autor, svojim lancem prenosilaca, bilježi da je rekao: „Da nema triju događaja, bilo bi mi svejedno umrijeti. Prvi je da svoje lice uprašim na sedždi, koju činim Allahu. Drugi je da postim kada su dani najduži i kada se previjam od gladi i žeđi. Treći je da sjedim s ljudima koji biraju najljepše riječi i izraze, kao što biraju najbolje hurme."

Autor, svojim lancem prenosilaca, bilježi od Sulejmana b. Ebi Sulejmana da je čuo Ebu Hurejru, r.a., da kaže: „Poslanik, s.a.v.s., podučio me trima djelima koja ću činiti sve do svoje smrti: da ne zaspim dok ne klanjam vitr-namaz, da svaki mjesec postim tri dana i da ne ostavljam duha-namaz."

Svojim lancem prenosilaca, autor bilježi od h. Hafse da je rekla: „Četiri nafile Vjerovjesnik, s.a.v.s., nije ostavljao: post na dan ašure, post deset dana, post tri dana svakog mjeseca i dva rekata prije sabahskog farza."

Svojim lancem prenosilaca autor bilježi od h. Alije da je Vjerovjesnik, s.a.v.s., rekao: *Postite mjesec strpljivosti i ustrajnosti* (sabra), misleći na ramazan, *i tri dana od svakog mjeseca. Takav post je kao da se posti čitavo vrijeme i to otklanja vrelinu prsa,* misli se na mržnju i varanje i ostale negativne osobine srca.

Autor, svojim lancem prenosilaca, bilježi od Abdullaha b. Šekika Ukajlija da je rekao: „Došao sam u Medinu i naiđem na Ebu Zerra, r.a.. Sebi sam rekao: Potrudit ću se da vidim u kakvom je stanju danas. Pitao sam ga: Da li si postač? On reče: 'Jesam.' Čekali smo dozvolu da pristupimo h. Omeru, i kada nam je dozvoljeno da uđemo, otišli smo do sofre i Ebu Zerr je počeo jesti. Ja sam ga gurnuo rukom, kako bih ga podsjetio da posti, a on mi reče: 'Nisam zaboravio što sam ti rekao. Rekao sam ti da sam postač i ja postim tri dana od svakog mjeseca i na takav način sam trajni postač.'"

Autor, svojim lancem prenosilaca, bilježi od Abdullaha b. Amra b. Asa, r.a., da je rekao: „Bio sam trudbenik i nastojao sam da provodim i prakticiram ibadete. Otac me oženio nekom ženom i jednom je došao kod mene, ali me nije zetekao kod kuće. Pitao je moju suprugu: 'Kako ti se sviđa tvoj muž?' Ona mu je rekla: 'Krasan li je on čovjek: noću ne spava, a danju posti i ne iftari.' Otac me kritizirao zbog toga i rekao mi: 'Oženio sam te muslimankom, a ti si je zanemario!' Nisam pridavao pažnju očevim riječima, jer sam osjećao da mogu podnijeti one obaveze koje sam sebi stavio i trudio sam se. To je doprlo do Poslanika, s.a.v.s., i on me pozvao i rekao mi: *Međutim, ja i spavam i klanjam, postim i ne postim. Ti klanjaj noću, ali i spavaj, posti od svakog mjeseca tri dana.* Ja sam rekao: Allahov Poslaniče, ja mogu više od toga. On mi kaza: *Posti jedan dan, a jedan dan iftari* (nemoj postiti). *To je post Davuda, a.s.* Pitao me koliko mi dana treba da proučim Kur'an. Rekao sam mu da Kur'an proučim za dva dana i dvije noći. On mi reče: *Uči ga svakih petnaest dana.*

Rekao sam mu: Allahov Poslaniče, ja mogu više. On mi reče: *Onda ga prouči svakih sedam dana.* Potom mi je rekao: *Svaki trudbenik ima svoj period zanosa i ushita, i svaki taj period ima i vrijeme kada to sve dosadi. Onaj kome njegovo vrijeme dosade i zlovolje bude naklonjeno mome sunnetu, taj je na pravom putu, a onaj ko se okrene nečemu drugome, taj je propao.*" Abdullah kazuje dalje: „Da sam primio olakšice koje mi je predlagao Poslanik, s.a.v.s., bilo bi mi draže nego sav moj imetak i porodica. Danas sam starac, iznemogao sam, ali mi je mrsko da zanemarim i ostavim ono što mi je naredio Poslanik, s.a.v.s."

Prenosi se da je Ibn Abbas, r.a., rekao: „Neki čovjek je došao i pitao o postu. On mu je rekao: 'Hoćeš li da ti kažem hadis koji je kod mene skrivena riznica? Ako hoćeš da postiš Davudov, a.s., post, to je da postiš jedan dan, a jedan ne postiš. Ako hoćeš post njegova sina Sulejmana, onda znaj da je on postio početkom svakog mjeseca tri dana, sredinom mjeseca tri dana i krajem mjeseca tri dana. Ako hoćeš post sina djevice neporočne (Isa, a.s.), on je postio svaki dan, jeo je ječam i oblačio grubu suknenu odjeću. Kada bi nastala noć, gdje god da bi ga zatekla, on bi zanijetio i klanjao namaz, sve dok se ne bi ukazala zora. Ni na jednom mjestu nije zastajao, a da na njemu nije klanjao dva rekata. Ako hoćeš da postiš kao što je postila njegova majka, onda dva dana posti, a dva nemoj. Ako hoćeš da postiš kao što je postio najbolji čovjek, Vjerovjesnik, Arap, Kurejšija, Otac Kasimov, Muhammed, s.a.v.s., on je postio tri dana svakog mjeseca. To znači da je postio *bijele dane* – trinaesti, četrnaesti i petnaesti dan hidžretskog mjeseca i govorio je da je taj post vrijedan kao da se neprekidno posti svaki dan."

Ebu Hurejre, r.a., prenosi da je Vjerovjesnik, s.a.v.s., rekao: *Ko posti ramazan, pa to poprati postom šest dana ševvala, kao da je postio čitavu godinu.*

Ebu Hurejre, r.a., kaže: „Izračunat ću vam to: post ramazana je kao post tristo dana, a šest dana ševvala je kao šezdeset dana, jer Uzvišeni kaže: ***Ko uradi dobro djelo, biće deseterostruko nagrađen*** (Sura En'am, 160.). Svaki dan odgovara drugim deset dana."

Fekih, da mu se Allah smiluje, rekao je: „Neki učenjaci smatraju da je mekruh (pokuđeno) postiti subotom, jer je u tome oponašanje kršćana."

Prenosi se da je Ibrahim Neha'i, na pitanje o postu subotom, rekao: „To je post menzesa."

Neko je rekao: „Potrebno je da čovjek posti napreskok dane, kako ne bi bilo sličnosti s postom kršćana. Smatram da nema nikakve smetnje da se posti subota, spojeno s drugim danom ili ne, jer onaj dan koji se ne posti je granica koja odvaja to dvoje."

Allah najbolje zna.

O TROŠENJU NA PORODICU

Autor, svojim lancem prenosilaca, bilježi od Ejjuba da je rekao: „Čuo sam da su Vjerovjesnikovi, s.a.v.s., ashabi bili u kući kada im je došao neki čovjek. Zadivila ih je njegova mladost i snaga, pa su rekli: 'Kamo sreće da ovaj svoju mladost i snagu uloži na Allahovom putu.' To je čuo Vjerovjesnik, s.a.v.s., i rekao: *Zar je na Allahovom putu samo onaj što se bori i bitke vodi? Ko se trudi da podmiri svoje potrebe, kako bi se očuvao i ostao čestit, on je na Allahovom putu. Ko se trudi da pazi na svoje roditelje i da ih obezbijedi, on je na Allahovom putu. Ko se trudi da zgrne bogatstvo da bi se njime ponosio, on je na šejtanovom putu.*

Svojim lancem prenosilaca, autor bilježi od Sevbana, r.a., da je Vjerovjesnik, s.a.v.s., rekao: *Najbolji i najvrjedniji dinar je onaj koji čovjek utroši na svoju porodicu, pa onda onaj koji utroši na svoju jahalicu, kojom se koristi na Allahovom putu, pa onda onaj koji utroši na svoje prijatelje, koji se s njim bore na Allahovom putu.*

Ebu Kulabe je rekao: „Na prvom mjestu je Poslanik, s.a.v.s., stavio porodicu. Koji je čovjek zaslužniji da dobije nagradu i kome treba pripasti veća nagrada od onoga koji nastoji da opskrbi svoju porodicu i nejač?!"

Od Ebu Seleme, r.a., bilježi se da je Vjerovjesnik, s.a.v.s., rekao: *Sadaka se daje od viška. Gornja ruka je bolja od donje i počni od onih o kojima se brineš i koje štitiš.*

Fekih, da mu se Allah smiluje, rekao je: „Čuo sam oca da kaže: 'Sabit Bennani je bio kod Enesa b. Malika, r.a., i on mu je rekao da je čuo Allahovog Poslanika, s.a.v.s., da kaže: *Allah garantira da će podmiriti dug Svome robu, ako se on zadužio zbog jednoga od triju razloga. Prvi je da je uzeo zajam da bi se oženio, tako bježeći od nemorala. Ako takav pokornik ne bude u mogućnosti da vrati dug i umre, Allah garantira da će podmiriti njegov dug na Kijametskom danu. Drugi razlog zaduženja je da bi pomogao muslimanima i da bi se opremio za borbu. Treći je da se zaduži kako bi opremio umrlog. Allah će zadovoljiti njegove tužioce na Kijametskom danu.* Sabit Bennani je otišao Hasanu Basriju i rekao mu šta je čuo od Enesa, r.a., pa mu je Hasan rekao: 'Enes je ostario, oslabio i zaboravio što je bolje od svega toga. Allah je zagarantirao, pored nabrojanih, i onom čovjeku koji se zaduži da bi opskrbio svoju porodicu i koji se trudi da vrati i podmiri dugove, ali to ne uspije prije smrti. Između njega i zajmodavaca neće biti nikakva nesporazuma i potraživanja na Kijametskom danu."

Ebu Hurejre, r.a., prenosi da je Vjerovjesnik, s.a.v.s., rekao: *Na nebesima imaju dva meleka, čiji je jedini posao da govore: „Allahu moj, onome koji dijeli Ti podari još više." A drugi govori: „Allahu moj, onome koji škrtari Ti ubrzaj propast."*

Mekhul prenosi da je Vjerovjesnik, s.a.v.s., rekao: *Ko se trudi da zaradi na dunjaluku opskrbu na dozvoljen način, kako bi sačuvao svoju čast i poštedio se*

prošenja od ljudi, nastojeći da opskrbi svoju porodicu i učini dobro svome komšiji, doći će na Kijametski dan lica sjajnog kao pun mjesec. Ko traži dunjaluk na dozvoljen način, ali želeći da se obogati, da pred drugima pokazuje svoje bogatstvo i hvali se njime, doći će pred Allaha, na Kijametskom danu, a Allah će biti srdit na njega.

Autor, svojim lancem prenosilaca, bilježi od Enesa b. Malika, r.a., da je rekao: „Pitao sam: Allahov Poslaniče, da li ti je draža lepinja koju podijelim kao sadaku ili da klanjam stotinu rekata nafile? On mi je odgovorio: *Lepinja koju podijeliš kao sadaku mi je draža nego da klanjaš dvije stotine rekata nafile.* Potom sam pitao: Allahov Poslaniče, da li ti je draže da podmirim potrebu bratu muslimanu ili da klanjam stotinu rekata nafile? On odgovori: *Draže mi je da podmiriš potrebu bratu muslimanu nego da klanjaš hiljadu rekata nafile.* Dalje sam pitao: Allahov Poslaniče, da li ti je draže da ostavim haram zalogaj ili da klanjam hiljadu rekata nafile? On odgovori: *Draže mi je da ostaviš haram zalogaj nego da klanjaš dvije hiljade rekata nafile.* Onda sam pitao: Allahov Poslaniče, da li ti je draže da ostavim ogovaranje (gibet) ili da klanjam hiljadu rekata nafile? On odgovori: *Draže mi je da ostaviš gibet nego da klanjaš deset hiljada rekata nafile.* Zatim sam pitao: Allahov Poslaniče, da li ti je draže da podmirim potrebe udovici, ili da klanjam deset hiljada rekata nafile? On kaza: *Da podmiriš materijalne potrebe nekoj udovici, draže mi je nego da klanjaš trideset hiljada rekata nafile.* Onda sam ga pitao: Allahov Poslaniče, da li ti je draže da se vrijeme provodi sjedeći sa porodicom ili sjedeći u džamiji? On reče: *Jedan sat sjedenja s porodicom mi je draži od itikafa u ovoj mojoj džamiji.* Onda sam ga pitao: Allahov Poslaniče, da li ti je draže ono što se potroši na porodicu ili ono što se podijeli i utroši na Allahovom putu? On reče: *Dirhem koji čovjek potroši na svoju porodicu mi je draži od hiljadu dinara potrošenih na Allahovom putu.* Potom sam pitao: Allahov Poslaniče, da li ti je draže dobročinstvo roditeljima ili robovanje od hiljadu godina? On odgovori: *Enese, istina je došla, a laž nestala. Laži je bilo i određeno da nestane. Dobročinstvo roditeljima mi je draže nego da se robuje milion godina.*

Autor, svojim lancem prenosilaca, bilježi od Ebu Kebšeta Enmarija da je rekao: „Poslanik, s.a.v.s., naveo nam je primjer dunjaluka kao primjer četverice ljudi. Prvi je primjer čovjeka kome je Allah dao znanje i imetak, pa on radi shodno tome znanju i tako se odnosi prema svome imetku. Drugi je primjer čovjeka kome je dao znanje bez imetka, pa on govori: 'Kada bi mi Allah dao kao što je dao tome i tome, radio bih kao i on.' I jedan i drugi imaju jednaku nagradu. Treći je primjer čovjeka kome je Allah dao bogatstvo, ali nije dao znanja, pa on ne troši imetak na opravdan način, nego ga troši u nemoralu. I četvrti je primjer čovjeka kome Allah nije dao ni bogatstva ni znanja i koji govori: 'Da mi je Allah dao bogatstvo, kao što je dao tome čovjeku, i ja bih s njim postupao kao što i on postupa.' I jedan i drugi imaju isti grijeh."

Svojim lancem prenosilaca, autor bilježi od Enesa b. Malika, r.a., da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: *U Džennetu imaju odaje čija se spoljašnjost vidi iznutra i čija se unutrašnjost vidi izvana.* Neko je upitao: „Ko će ih nastanjivati,

Allahov Poslaniče?" On reče: *Oni koji hrane gladne, koji nastoje da prijatno govore, koji dugo poste, koji šire selam i koji klanjaju noću, kada drugi ljudi spavaju.* Ashabi upitaše: „Allahov Poslaniče, takvi to i zaslužuju, ali ko to može podnijeti?" On odgovori: *Ko izgovori: „Subhanellahi ve-l-hamdu lillahi ve la ilahe illellahu vallahu ekber (*Slavljen neka je Allah, svaka hvala Allahu, nema boga osim Allaha, Allah je najveći)", *taj prijatno i lijepo govori i uljepšao je svoj govor. Ko nahrani svoju porodicu, on je onaj koji hrani potrebnike. Ko posti ramazan, taj je onaj koji mnogo posti. Ko sretne brata muslimana i nazove mu selam, taj je od onih koji šire selam. Ko klanja jaciju i poslije sabah, on je od onih koji klanjaju noću, kada drugi ljudi spavaju.* Ovdje se misli na židove, kršćane i vatropoklonike.

Allah, da je slavljen, najbolje zna.

VOĐENJE RAČUNA O VLASNIŠTVU I IMOVINI

Autor, svojim lancem prenosilaca, bilježi od Ata b. Jesara da je rekao: „Ebu Zerr, r.a., ošamario je svoga slugu, nakon čega ga je ovaj tužio Poslaniku, s.a.v.s. Poslanik, s.a.v.s., rekao je: *Nemojte udarati lica klanjača; hranite ih od onoga što i sami jedete i oblačite ih onim što i sami odijevate. Ako su vam neposlušni i ako nemate povjerenja u njih, onda ih prodajte.*

Svojim lancem prenosilaca, autor bilježi od Amira Ša'bija da je rekao: „Neki ashab je zatražio vode od svoje supruge. Ona je pozvala sluškinju, a ova se nije odmah odazvala. Žena ju je naružila i potvorila. Njen suprug joj je rekao: 'Na Kijametskom danu ćeš morati dokazati da je to tako kako pričaš, ili dovesti četiri svjedoka koji će posvjedočiti tvoje riječi.' Kada je žena to čula, oslobodila je sluškinju, a suprug joj je rekao: 'Nadam se da će tvoj čin naknaditi i poništiti prethodni postupak.'"

Ebu Zerr, r.a., prenosi da je Vjerovjesnik, s.a.v.s., rekao: *Vaša braća su u vašoj vlasti. Allah ih je učinio pod vašom vlašću. Ako neko od vas imadne brata pod svojom komandom, neka ga hrani onako kako i sebe hrani i neka ga oblači istom odjećom koju i sam oblači. Nemojte ih zaduživati nečim što je iznad njihovih mogućnosti, kada im naređujete da nešto urade. Ako ih zadužite nekim zadatkom i poslom, onda im i pomozite.*

Ebu Bekr, r.a., prenosi da je Vjerovjesnik, s.a.v.s., rekao: *U Džennet neće ući onaj koji se hrđavo odnosio prema svojim slugama. Ukazujte im čast kao što to činite prema svojoj djeci i hranite ih onim što i sami jedete.* Upitao sam: Allahov Poslaniče, čime se možemo koristiti od dunjaluka? On reče: *Možeš konjem kojeg vežeš i hraniš, kako bi se na njemu borio na Allahovom putu* (kako bi se njime koristio u borbi na Allahovom putu), *i rob kojim se koristiš. Ako ga vidiš da klanja, onda ti je brat.*

Prenosi se da je neki čovjek pitao Vjerovjesnika, s.a.v.s.: „Koliko da praštamo slugama?" Poslanik, s.a.v.s., odgovorio je: *Svaki dan po sedamdeset puta.*

Od Katade se bilježi da je rekao: „Među posljednjim Vjerovjesnikovim, s.a.v.s., riječima su: *Pazite na namaz i na one koji su u vašem vlasništvu.* Vodite računa o namazu i o tome da budete obzirni i pravedni prema onima koji su u vašem vlasništvu.

Od Ebu Hurejre, r.a., bilježi se da je Vjerovjesnik, s.a.v.s., rekao: *Neka žena je zaslužila Džehennem zbog mačke koju je svezala u kući i nije joj dala jesti ni piti. Nije je htjela odvezati da bi mogla sama sebi uloviti hranu i mačka je umrla.*

Od Hasana Basrija se bilježi da je rekao: „Vjerovjesnik, s.a.v.s., jedno jutro je prošao pored deve koja je bila svezana. Obavio je svoj posao i, vraćajući se kući, vidio je istu devu svezanu kao što je i bila. Tada se obratio njenom vlasniku: *Jesi li danas nahranio devu?* Čovjek reče da nije. Poslanik, s.a.v.s., kaza: *Znaj da će te ta deva tužiti na Kijametskom danu,* tj., tužit će ga Allahu i tražiti svoja prava.

Bilježi se od Abdu Hajra, a on od Alije b. Ebi Taliba, r.a., da je Vjerovjesnik, s.a.v.s., na jednoj hutbi rekao: *Ljudi, bojte se Allaha. Bojte se Allaha za ono što je u vašem vlasništvu. Hranite ih od onoga što i sami jedete i oblačite ih u ono što i sami nosite. Nemojte ih zaduživati preko njihovih mogućnosti. I oni su krv, meso i stvorenja, kao i vi sami. Znajte, onome ko im nanese nepravdu ja ću biti tužilac na Kijametskom danu, a Allah će biti sudija.*

Prenosi se od Avna b. Abdullaha da je svom slugi, kada bi ovaj pogriješio, govorio: „Kako si samo nalik svome gazdi!"

Ebu Berde b. Ebi Musa prenosi da je Vjerovjesnik, s.a.v.s., rekao: *Trojica imaju dvije nagrade, svaki od njih. Čovjek koji je imao sluškinju i lijepo je odgojio, zatim je učinio slobodnom, a onda je oženio, ima dvije nagrade. Čovjek koji je bio sljedbenik objavljene knjige i vjerovao u svog vjerovjesnika, a onda čuo ili dočekao vjerovjesnika Muhammeda, s.a.v.s., pa povjerovao u njega ima dvije nagrade. I čovjek koji ima robove i sluge, pa provodi svoje obaveze prema Allahu i obaveze prema onima koji su mu u vlasti ima dvije nagrade.*

Prenosi se da je Hasan Basri bio upitan o tome čemu sluga, kojeg gazda pošalje da obavi neki posao, a zatekne ga namasko vrijeme, da dadne prioritet. Hasan je odgovorio: „Najprije će izvršiti ono čime ga je zadužio njegov gazda."

Fekih, da mu se Allah smiluje, rekao je: „To znači da će ovako postupiti ako ima vremena da obavi namaz i ne boji se da bi namasko vrijeme moglo proći prije nego što obavi ono čime ga je gazda zadužio. Međutim, ako se boji da bi ga namasko vrijeme moglo proći, onda mu nije dozvoljeno da propusti namasko vrijeme, izvršavajući gazdinu zapovijest, jer je Vjerovjesnik, s.a.v.s., rekao: *Nema poslušnosti stvorenju ako je u njoj odbijanje i griješenje Stvoritelju.*

Čovjek bi trebalo da vodi računa o onome ko je u njegovoj vlasti i da ga ne opterećuje poslovima koji su iznad njegovih mogućnosti. Uzvišeni Allah nije opteretio Svoje robove nečim što ne mogu podnijeti. Trebalo bi i da se lijepo odnosi prema onima koje posjeduje, jer je lijep odnos i opohođenje prema njima moralna osobina vjernika.

Prenosi se da je Vjerovjesnik, s.a.v.s., rekao: *U Džennet neće ući onaj koji se hrđavo odnosi prema svojim slugama. Ukazujte im čast, kao što to činite prema svojoj djeci i hranite ih onim što i sami jedete.*

Prenosi se od Abdullaha b. Omera, r.a., da je vidio komadić hljeba bačenog u stranu. Rekao je svome slugi da ga podigne i očisti od prašine. Predvečer, kada je htio da se iftari, pitao je slugu: „Što si uradio s onim komadom hljeba?" Sluga je rekao da ga je pojeo. Onda mu je Ibn Omer rekao: „Slobodan si. Čuo sam Vjerovjesnika, s.a.v.s., da kaže: *Ko nađe komad hljeba, podigne ga sa zemlje i pojede, neće mu ni doći do želuca, a Allah će mu oprostiti.* Meni je mrsko da mi bude rob neko kome je Allah oprostio.

DOBROČINSTVO PREMA SIROČADIMA

Autor, svojim lancem prenosilaca, bilježi od Abdullaha b. Ebi Evfaa, r.a., da je Poslanik, s.a.v.s., rekao: *Ko potare glavu siročeta, iz samilosti prema njemu, Allah mu, za svaku dlaku koju je dotakao rukom, upiše dobro djelo. Za svaku dlaku mu izbriše po jedan grijeh i za svaku dlaku ga uzdigne po jedan stepen.*

Svojim lancem prenosilaca, autor bilježi od Ibn Abbasa, r.a., da je Poslanik, s.a.v.s., rekao: *Ko prihvati neko muslimansko siroče i priključi ga svojoj sofri i svojem piću, sve dok ga Allah neovisnim ne učini, Allah mu zasigurno garantira Džennet, osim ako ne učini nešto što mu Allah neće oprostiti. Kome Allah uzme kerime i on se strpi, Allah mu zasigurno obezbjeđuje Džennet, osim ako uradi nešto što Allah ne prašta.* Neko je upitao: „A što je kerime?" Poslanik, s.a.v.s., odgovori: *Oko. A ko bude imao tri kćeri i svaku od njih odgoji na lijep način, uzdržava ih dok ne umru ili se ne udaju, Allah mu zasigurno obezbjeđuje Džennet osim ako učini nešto što Allah neće oprostiti.* Onda ga je zovnuo neki beduin i rekao: „Allahov Poslaniče, a što ako bude imao dvije kćeri?" Poslanik, s.a.v.s., reče: *Ili dvije kćeri.*

Ibn Abbas, r.a., kada bi citirao ovaj hadis, dodavao bi: „Allaha mi, ovaj hadis je izuzetan."

Od Ebu Derdaa, r.a., bilježi se da je neki čovjek došao Allahovom Poslaniku, s.a.v.s., i požalio mu se na tvrdoću svog srca. Vjerovjesnik, s.a.v.s., reče mu: *Ako priželjkuješ da ti se srce smekša, onda pomiluj siroče po glavi i nahrani ga.*

Autor bilježi od Muhammeda b. Fadla, koji svojim lancem prenosilaca bilježi da je Ibn Omer, r.a., bio upitan o velikim grijesima i da je rekao: „Njih ima devet: širk (pripisivanje Allahu druga), namjerno ubistvo vjernika, bježanje sa bojnog polja, potvora čestite i udate žene, korištenje imetkom siročeta, korištenje kamatom, nepoštivanje roditelja, sihir (vračanje i bavljenje crnom magijom) i proglašavanje onoga što je zabranjeno dozvoljenim."

Od Mudžahida se bilježi da je Ibn Abbas, r.a., rekao: „Šest je pogubnih grijeha, za koje nema pokajanja: korištenje imetkom siročeta za vlastite potrebe, potvora čestite vjernice, bježanje s bojnog polja, sihir, pripisivanje Allahu druga i ubistvo jednog od vjerovjesnika."

Bilježi se da je Ibn Abbas, r.a., Allahove riječi: ***Oni koji bez ikakva prava jedu imetke siročadi - doista jedu ono što će ih u vatru dovesti i oni će u ognju gorjeti*** (Sura Nisa, 10.), protumačio: „Na Ahiretu će ući u Džehennem."

Kaže se: „Blago li se onoj kući u kojoj je siroče i teško se onoj kući u kojoj je siroče." Teško ukućanima koji ne znaju i ne priznaju prava siročeta i blago li se onima koji to znaju i priznaju.

Bilježi se da je neki čovjek došao Vjerovjesniku, s.a.v.s., i rekao: „Imam siroče u kući i zbog čega ga mogu kazniti udarcem?" Poslanik, s.a.v.s., odgovori mu: *Zbog iste greške zbog koje bi kaznio udarcem i vlastito dijete.* To znači da se može udariti siroče da bi mu se ukazalo na hrđavost nekog njegova postupka i da bi

ga se podučilo, ali taj udarac ne smije biti žestok koliko zna biti žestok udarac kojim roditelj udara svoje dijete.

Bilježi se da je Fudajl b. Ijad rekao: „Nekada udarac može biti korisniji siročetu od ukusna zalogaja."

Fekih, da mu se Allah smiluje, rekao je: „Ako čovjek može siročetu ukazati na grešku bez udaranja i ako ga može odgajati bez toga, onda i treba da tako postupa i da ga ne tuče. Udaranje siročeta je jako opasno, shodno predaji koju je prenio Ebu Džafer, svojim lancem prenosilaca, od Omera b. Hattaba, r.a., da je Poslanik, s.a.v.s., rekao: *Kada neko udari siroče, Arš se zatrese zbog njegova plača i Allah upita: 'Meleki moji, ko je rasplakao onoga kome sam roditelje prekrio zemljom?'* (A On najbolje zna.) *Meleki odgovore: 'Gospodaru naš, mi to ne znamo.' Tada Allah rekne: 'Budite Mi svjedoci da ću onoga ko odobrovolji i zadovolji siroče, Ja zadovoljiti na Kijametskom danu onim što Ja imam.'*"

Poslanik, s.a.v.s., milovao je siročad po glavi i bio je blag prema njima. Omer b. Hattab, r.a., činio je isto.

Od Abdurrahmana b. Ebzija se bilježi da je rekao: „Uzvišeni Allah je rekao Davudu, a.s.: 'Budi prema siročetu kao samilostan otac i znaj da ćeš žnjeti onako kako si posijao. Znaj da je dobra žena, koja je dobra svome mužu, kao okrunjeni kralj, kada god je pogleda njegovo oko radosno bljesne. Hrđava žena svome mužu je kao teško breme starom i nejakom čovjeku."

Od Zejda b. Eslema, r.a., bilježi se da je Vjerovjesnik, s.a.v.s., rekao: *Skrbnik siročeta i ja smo kao ova dvojica u Džennetu.* Onda je spojio dva prsta.

Od Ebu Imrana Džuvennija se bilježi da je Ebu Halil rekao: „Pročitao sam u pitanjima Davuda, a.s., da je rekao: 'Bože moj, koja je nagrada onome ko se pobrine o siročetu i udovici, žudeći za Tvojim zadovoljstvom?' On mu je rekao: 'Takvog pokornika ću staviti u Moju hladovinu, na Dan kada druge hladovine osim Moje ne bude bilo', znači u hladovinu Arša."

Od Avfa b. Malika Ešdže'ija se bilježi da je Vjerovjesnik, s.a.v.s., rekao: *Nema muslimana, koji ima tri kćeri koje odgaja i troši na njih do njihove udaje ili njihove smrti, a da mu one neće biti zaštita od Džehennema.* Neka žena je upitala: „Allahov Poslaniče, a ako ima dvije kćeri?" On reče: *I ako su dvije.*

Vjerovjesnik, s.a.v.s., rekao je: *Žena upalih obraza* (od brige za djecom) *i ja smo u Džennetu kao ova dvojica,* pa je sastavio prste. Ovom izjavom je mislio na udovicu, koja se nije udavala, želeći da svojim kćerkama da valjan odgoj, sve do njihove udaje ili smrti.

Jezid Rekkaši prenosi od Enesa b. Malika, r.a., da je Vjerovjesnik, s.a.v.s., rekao: *Ko s pijace donese svome djetetu neki poklon postupio je kao da je donio sadaku u usta. Neka počne od ženske djece, jer Allah je stavio nježnost ženama. Nježnost prema ženskome djetetu je kao plakanje iz straha od Allaha. Ko zaplače iz straha od Allaha, njemu je oprošteno. Ko obraduje žensko dijete, Allah će ga obradovati na Dan tuge.*

ZINALUK (BLUD)

Autor, svojim lancem prenosilaca, bilježi od Ebu Hurejre, r.a., i Zejda b. Halida, r.a., da su rekli: „Neka dvojica ljudi su se zavadili i požalili Poslaniku, s.a.v.s., jedan na drugoga. Jedan od njih reče: 'Allahov Poslaniče, presudi nam po Allahovoj Knjizi.' Drugi, koji je bio učeniji, reče: 'Naravno, Allahov Poslaniče, presudi nam po Allahovoj Knjizi i dozvoli mi da govorim.' Poslanik, s.a.v.s., reče mu: *Pričaj*. On poče: 'Moj sin je bio nadničar kod ovoga čovjeka i počinio je blud s njegovom suprugom. Meni su rekli da mom sinu sljeduje, kao kazna, kamenovanje do smrti. Ja sam ponudio stotinu ovaca i robinju, kao otkup za sina. Onda sam pitao učene i rekli su mi da je kazna za mog sina stotinu udaraca bičem i jednogodišnje progonstvo, a da je kamenovanje do smrti kazna za suprugu ovog čovjeka.' Poslanik, s.a.v.s., reče: *Tako mi Onoga Koji upravlja mojim životom, presudit ću vam po Allahovoj Knjizi. Tvoje ovce i sluškinja trebalo bi da ti budu vraćeni. Tvoga sina sljeduje stotinu udaraca bičem i jednogodišnji progon.* Onda je pozvao Enisa Eslemija i rekao mu: *Enise, idi kod te žene i ako prizna blud kamenuj je.* Enis je otišao, žena je priznala i kamenovali su je.“

Vjerovjesnik, s.a.v.s., ukazao je na kaznu za blud. Bludnik, a isto je i za bludnicu, ako je neudata, treba da bude kažnjen sa stotinu udaraca bičem, kao što Uzvišeni Allah kaže: ***Bludnicu i bludnika izbičujte sa stotinu udaraca biča, svakog od njih, i neka vas pri vršenju Allahovih propisa ne obuzima prema njima nikakvo sažaljenje,*** u smislu, nemojte da vas samilost omete da provedete Allahov propis i kaznu. Allah je milostiviji prema Svojim robovima nego vi. On je naredio da se bludnici kazne na dunjaluku. Ko ne bude kažnjen na dunjaluku, bit će udaren na Kijametskom danu vatrenim bičevima pred svim stvorenjima. Onda Allah kaže: ***Ako u Allaha i u onaj svijet vjerujete,*** što znači, ako zaista vjerujete u Allaha i u Kijametski dan, onda nemojte izostavljati kaznu, ***i neka kažnjavanju njihovu jedna skupina vjernika prisustvuje!*** (Sura Nur, 2.). Neka provođenju kazne prisustvuje grupa vjernika. Traži se i prisustvo vjernika, kako bi kazna bila oštrija, jer će se oni stiditi svijeta i mnoštva i to će im biti ukor zbog onog što su počinili. Ovo je kazna onome ko nije oženjen ili udat. Ako je čovjek ili žena u braku, onda sljeduje kamenovanje do smrti. To se čini pod uslovom da on ima suprugu s kojom je imao seksualni odnos, ili da ona ima supruga s kojim je imala taj odnos. Kazna njima dvoma je kamenovanje, kao što se prenosi od Vjerovjesnika, s.a.v.s., da je kamenovao Maiza b. Malika.

Prenosi se da je neka žena došla Vjerovjesniku, s.a.v.s., i priznala da je počinila blud. Bila je trudna, pa joj je Poslanik, s.a.v.s., rekao da se vrati kući i čeka poroda. Kada se porodila, došla je kod njega i on je naredio da je kamenuju, što su i učinili.

Ovo je kazna za blud (zinaluk) na dunjaluku. Ako se provede na dunjaluku, prijestupnici će biti pošteđeni, a ukoliko se ne provede kazna nad njima na

dunjaluku, bit će provedena na Ahiretu. Ahiretska kazna je mnogo žešća i gora od dunjalučke. Dobro se čuvajte zinaluka, jer je to golem grijeh. Uzvišeni Allah kaže: ***I što dalje od bluda, jer to je razvrat, kako je to ružan put!*** (Sura Isra, 32.). Nemojte bludničiti i izbjegavajte blud, jer je to grijeh koji povlači srdžbu i nezadovoljstvo Allahovo. Uistinu je to hrđav metod i hrđav način života za sve bludnike. Taj će ih put odvesti u Džehennem. Uzvišeni Allah u drugom ajetu kaže: ***Ne približujte se nevaljalštinama, bile javne,*** misleći na zinaluk ili velike nevaljalštine, ***ili tajne*** (Sura En'am, 151.), misleći na poljubac ili dodir. Sve je to zinaluk, jer u jednoj predaji stoji: „I ruke bludniče, a i oči bludniče." Uzvišeni Allah kaže: ***Reci vjernicima neka obore poglede svoje i neka vode brigu o stidnim mjestima svojim; to im je bolje, jer Allah, uistinu, zna ono što oni rade. A reci vjernicama neka obore poglede svoje i neka vode brigu o stidnim mjestima svojim*** (Sura Nur, 30,31.). Allah naređuje i muškarcima i ženama da svoje poglede čuvaju od zabranjenih dijelova tijela drugih žena i muškaraca i da svoja stidna mjesta čuvaju od zabranjenog. Allah je zabranio zinaluk u mnogim ajetima: u Tevratu, Indžilu, Zeburu i u Kur'anu. To je veliki grijeh i koji to grijeh može biti veći od uništavanja časti jednom muslimanu i od miješanja krvi!

Prenosi se od Džafera b. Ebi Taliba, r.a., da nikada nije počinio zinaluk, ni u džahilijjetu. Govorio je: „Ne bi mi se nimalo svidjelo da neko ukalja moju čast, pa ni ja neću da ukaljam nečiju."

Prenosi se da je jedan ashab rekao: „Dobro se čuvajte zinaluka, jer u njemu ima šest negativnih osobina: tri su na dunjaluku, a tri su na Ahiretu. Na dunjaluku je smanjenje opskrbe, uskraćivanje zadovoljstva i dobara bludniku i postajanje odvratnim kod ljudi. Na ahiretu su srdžba Gospodara, teško polaganje računa i ulazak u Džehennem, a Allah to naziva velikim Džehennemom."

Prenosi se da je Vjerovjesnik, s.a.v.s., rekao: *Vatra kojom se koristite i koju vidite je tek sedamdeseti dio džehennemske vatre.*

Prenosi se da je Vjerovjesnik, s.a.v.s., tražio od Džibrila: *Opiši mi Džehennem.* Džibril odgovori: „Muhammede, to je tamna i crna vatra. Kada bi se iz njega odvojila iskra veličine igle, spržila bi sve što je na zemlji. Kada bi se jedno od džehennemskih odijela okačilo između nebesa i zemlje, sve što je na zemlji bi pomrlo od smrada. Kada bi jedna kapljica zekkuma bila bačena na zemlju, zagorčala bi život svim njenim stanovnicima. Kada bi se jedan od devetnaest meleka, koje Allah spominje u svom Kitabu, pojavio Zemljanima, svi bi pomrli od strahote njegova izgleda i njegove žestine. Kada bi se jedna karika iz lanca, spomenutog u Kur'anu, bacila na zemlju, opržila bi je do donjeg kata i nastavila dalje." Poslanik, s.a.v.s., reče: *Dovoljno mi je, Džibrile.* Onda je zaplakao, pa je to učinio i Džibril. Poslanik, s.a.v.s., rekao je: *Džibrile, ti plačeš, a na takvom si mjestu kod Allaha!* Džibril mu kaza: „Muhammede, što mi garantira da ne mogu izgubiti to mjesto koje imam kod Allaha, ili da me neće iskušati, kao što je iskušao Haruta i Maruta, i kao što je iskušao Iblisa prokletnika?"

Džibril, pored sve časti i ugleda koje ima kod Gospodara, plakao je, a kako da ne zaplače griješnik! Nemoj se zanositi svojim životom i zdravljem, jer je dunjaluk prolazan, a kazna na Onom svijetu je dugotrajna. Dobro se čuvaj zinaluka, jer on

uzrokuje srdžbu, gnjev i bolnu kaznu. Najgori zinaluk je onaj u kojem se ustrajava, što je, recimo, kada se čovjek razvede od svoje žene (da joj talak) i ostane s njom u haramu, kada ne želi priznati to ljudima, jer se boji sramote. A kako da se ne boji sramote na Ahiretu, kada se budu otkrile sve tajne?!

Dobro se čuvaj sramote toga dana, kloni se zinaluka i nemoj ustrajavati u njemu. Nisi u stanju da izdržiš Allahovu kaznu. Stoga se pokaj Allahu, jer On prima pokajanja Svojih robova, a kada umreš nećeš imati nikakve koristi od svog kajanja. Pokajanje i kajanje su ti korisni dok si živ i na dunjaluku. Allah hvali vjernike koji čuvaju i vode računa o svojim stidnim mjestima, riječima: ***I koji stidna mjesta svoja čuvaju – osim od žena svojih ili onih koje su u posjedu njihovu, oni, doista, prijekor ne zaslužuju – a oni koji i pored toga traže, oni u zlu sasvim pretjeruju*** (Sura Mu'minun, 5-7.).

Obaveza svakog muslimana je da se pokaje od zinaluka i da ljude odvraća od toga. Svako mjesto u kojem se pojavi zinaluk Allah će iskušati nedaćom i bolešću.

Autor, svojim lancem prenosilaca, bilježi od Ikrime da je rekao: „Čuo sam Ka'ba da govori Ibn Abbasu: 'Kada vidite da su sablje isukane (među muslimanima) i da je krv prolivena, znajte da se prestalo voditi računa o Allahovim propisima, pa je Allah kaznio muslimane tako što ih je okrenuo jedne protiv drugih. Kada vidite da kiša kasni i da nije česta, znajte da su ljudi uskratili zekat, pa im je Allah ustegao Svoj blagoslov i ono što je kod Njega. Kada vidite da su se proširile bolesti, znajte da se i zinaluk proširio."

KORIŠTENJE KAMATOM

Autor, svojim lancem prenosilaca, bilježi od Ebu Hurejre, r.a., da je Vjerovjesnik, s.a.v.s., rekao: *U noći moga noćnog putovanja na nebo, sa sedmog neba, iznad moje glave, čuo sam grmljavinu, vidio svjetlice i ugledao ljude koji su imali trbuhe velike kao kuće. Njihovi trbusi su bili ispunjeni zmijama, koje su se mogle vidjeti izvana. Pitao sam Džibrila: Džibrile, ko su ovi? On mi odgovori: „To su oni koji su se koristili kamatom."*

Bilježi se od Ataa Horosanija da je Abdullah b. Selam rekao: „Kamata čini sedamdeset i dva grijeha, a najmanji oblik kamate je jednak grijehu zinaluka s vlastitom majkom, koji neko počini kao musliman. Dirhem kamate je gori nego trideset i nekoliko puta počinjeni zinaluk." Još je rekao: „Allah će dozvoliti da ustanu i dobar i hrđav čovjek, osim onoga koji se koristio kamatom; on će ustajati kao opsjednuti šejtanom, ili epileptičar, i kada god ustane past će."

Od Omera b. Hattaba, r.a., bilježi se da je rekao: „Zadnje što je objavljeno iz Kur'ana je ajet o kamati. Poslanik, s.a.v.s., preselio je na bolji svijet, a nije nam rastumačio taj ajet. Ostavite kamatu i sumnju", što znači da se ostave i veliki i mali grijeh.

Od Harisa se bilježi da je h. Alija rekao: „Poslanik, s.a.v.s., prokleo je korisnika kamate, onoga ko je zadužen za nju, ko joj je prisustvovao i svjedočio, ko ju je zapisivao. Prokleo je onog koji tetovira i ko tetovažu traži, onoga koji dozvoljava zabranjeno i kome se zabranjeno dozvoljava i prokleo je onoga ko uskraćuje zekat."

Bilježi se od Abdullaha b. Mes'uda, r.a., da je Vjerovjesnik, s.a.v.s., rekao: *Ako čovjek zaradi imetak na nedozvoljen način i podijeli ga kao sadaku, neće imati nagrade za to. Neće ga zadržati za sebe, a da mu u tome neće biti uskraćen blagoslov. Ako ga ostavi svojim nasljednicima, to će mu biti opterećenje u Džehennemu.*

Od Ebu Rafi'a se bilježi da je rekao: „Prodao sam srebrenu halhalu (vrsta nakita) h. Ebu Bekru. On je stavio halhalu u jednu ruku, a u drugoj ruci je držao dirheme i uočio je da je halhala malo teža od dirhema. Zatražio je makaze. Ja sam rekao: To što je viška, poklanjam ti, nasljedniče Allahovog Poslanika, s.a.v.s. On na to reče: 'Čuo sam Allahovog Poslanika, s.a.v.s., da kaže: *I onaj koji daje više, a i onaj koji traži više su u Džehennemu.*"

Ebu Seid Hudri, r.a., Ubade b. Samit, r.a., Ebu Hurejre, r.a., i drugi prenose od Vjerovjesnika, s.a.v.s., da je rekao: *Srebro za srebro se zamjenjuje onoliko koliko je teško, a sve što je višak je kamata. Pšenica za pšenicu i jednaka težina, a sve preko toga je kamata.* Naveo je ječam, hurme i so, a onda rekao: *Onaj ko traži više ili dodaje više, taj pravi kamatu.*

Od Ibn Mes'uda, r.a., bilježi se da je rekao: „Ostavljali smo devet desetina halala, bojeći se kamate."

Od h. Alije se bilježi da je rekao: „Ko se počne baviti trgovinom prije nego što upozna i shvati što je kamata, zapadne u nju. Utopi se i nestane u njoj."

Ala b. Abdurrahman prenosi od svoga oca, a on od svoga, da je h. Omer rekao: „Na našoj pijaci zasigurno neće prodavati i trgovati oni ljudi koji ne poznaju vjerske propise i koji nisu precizni i pravedni prilikom vaganja i mjerenja litrima."

Od Lejsa se bilježi, a on od Abdurrahmana b. Sabita da je rekao: „Očekivati je propast jedne generacije i naroda ako dozvole četiri prijestupa: ako budu varali i zakidali na kantaru, ako podvaljuju na vagi, ako javno čine zinaluk i ako se koriste kamatom. Ako počnu činiti zinaluk, onda će ih zadesiti razne bolesti. Ako varaju i zakidaju na vagi i kantaru, bit će im uskraćena kiša, a ako se koriste kamatom, izbit će ratovi."

Bilježi se od Ubejda Muharibija da je rekao: „Išao sam za h. Alijom po pijaci. On je imao štap i kada bi vidio čovjeka da nešto vaga, kucnuo bi ga štapom i upozorio: 'Pravedno vagaj.'"

Od Ibn Abbasa, r.a., bilježi se da je rekao: „Nearapi, naslijedili ste dvije radnje koje su upropastile narode prije vas: mjerenje vagom i litrom."

Bilježi se da je Poslanik, s.a.v.s., rekao: *Doći će vrijeme kada među ljudima neće biti nikoga ko se ne koristi kamatom.* Neko je upitao: „Allahov Poslaniče, zar će se svi koristiti kamatom?!" On odgovori: *Onaj koji se ne bude koristio kamatom, bit će posut njenom prašinom.* To znači da će biti obuhvaćen grijehom kamate, bilo kao pomagač u kamati, bilo kao svjedok, bilo kao zapisničar, bilo da će biti zadovoljan time. Tako će i on imati udjela u kamati.

Tako je rekao i h. Ebu Bekr: „I onaj koji daje i onaj koji traži višak su u Džehennemu."

Stoga bi trgovac trebalo da posjeduje osnovno znanje koje mu je potrebno za trgovinu, kako bi izbjegao kamatu. Trebalo bi da se potrudi da ispravno mjeri, i na vagi i na litru, jer Allah posebno ukazuje pažnju na to dvoje i žestoko prijeti, riječima: ***Teško onima koji pri mjerenju zakidaju*** – teška ih patnja čeka.

Kažu da je *Vejl* dolina u Džehennemu, pripremljena za one koji varaju i zakidaju na vagi i kantaru: ***koji punu mjeru uzimaju kada od drugih kupuju*** – onda gledaju da tačno bude izvagano i izmjereno, ***a kada drugima mjere na litar ili na kantar – zakidaju,*** gledaju da uskrate pravo drugome. ***Kako ne pomisle da će oživljeni biti na Dan veliki*** (Sura Mutaffifun, 1-5.). Zar takvi ne misle i ne znaju da će biti proživljeni na Kijametskom danu, koji je zastrašujući?

Čovječe, urazumi se! Od dana, kojeg Allah naziva velikim i zastrašujućim, postoji li išta drugo što je veće i strašnije i da li može biti išta gore od toga? Ajet: ***Na Dan kada će se ljudi zbog Gospodara svjetova dići!*** (Sura Mutaffifun, 6.) znači da će stajati pred Allahom i On će ih pitati i za ono što je bilo malo i ništavno u njihovim životima, a i za ono što su smatrali velikim i važnim. Čitaj u Njegovoj Knjizi: ***I naći će upisano ono što su radili. Gospodar tvoj neće nikome nepravdu učiniti.*** (Sura Kehf, 49.)

Blago li se onome ko bude pravedan na dunjaluku i ko bude vodio računa o pravima ljudi, a teško se onome ko ne bude pravedan prema ljudima i ko ne bude vodio računa o njihovim pravima.

Bilježi se od h. Omera da je Poslanik, s.a.v.s., rekao: *Pravednost je Allahova vaga na zemlji. Ko je uzme, ona će ga odvesti u Džennet. A ko je ostavi, takav postupak će ga odvesti u Džehennem.*

Znaj da se pravednost očekuje od vladara prema njegovim podanicima, ali i da je potrebna i u saradnji među njima samima. Obavezni ste da budete pravedni, kako biste bili spašeni žestoke patnje.

O GRIJESIMA

Autor, svojim lancem prenosilaca, bilježi od Džabira b. Abdullaha, r.a., da je rekao: „Čuo sam Allahova Poslanika, s.a.v.s., da kaže: *Na pločama koje je Allah dao Musau, a.s., bilo je i deset zapovijedi:*

Musa, nemoj Mi pripisivati ortaka i ničega. Obećavam, a Moje obećanje je istinito, da će lica onih koji su Mi pripisivali druga biti spržena vatrom.

Budi zahvalan Meni i svojim roditeljima i zaštitit ću te propasti. (To znači: čuvat ću te od svega što je pogubno za tebe, produžit ću ti život, podariti ugodno življenje i preselit ću te na mjesto koje je bolje i prijatnije od dunjalučkog.)

Nemoj ubiti nevinoga! Ako to učiniš, zemlja, ma koliko prostrana, postat će ti tijesna i izazvat ćeš Moju srdžbu, pa biti bačen u Džehennem.

Nemoj se Mojim imenom lažno zaklinjati, ni zbog grijeha. Ja neću očistiti i opravdati onoga ko Mene ne veliča i ko ne drži do Mojih imena.

Nemoj zavidjeti ljudima na onome čime sam ih obdario. Zavidnik je neprijatelj Mojim blagodatima, odbija Moju odredbu, srdit je na Moju podjelu koju sam učinio među Mojim robovima. S takvim nemam ništa, niti on ima sa Mnom.

Nemoj svjedočiti ono što nisi čuo, što nisi upamtio i u što tvoje srce nije sigurno. Ja ću one koji su svjedočili ispitivati podrobno, na Kijametskom danu, o njihovom svjedočenju.

Nemoj krasti i nemoj zinalučiti sa ženom svoga komšije. Ako to učiniš, Ja ću Svoje lice zakloniti od tebe i zatvorit ću pred tobom nebeske kapije.

Želi ljudima ono što želiš sebi.

Nemoj klati u nečije drugo ime osim u Moje, jer ne volim žrtvu koja je prinijeta u nečije drugo, a ne u Moje ime i koja nije prinesena isključivo radi Moga zadovoljstva.

Izdvoji subotu samo za Mene i tada oslobodi svoju porodicu poslova.

Poslanik, s.a.v.s., rekao je: *Allah je Musau, a.s., učinio subotu danom odmora, a nama je izabrao petak i učinio ga danom odmora za nas.*

Autor, svojim lancem prenosilaca, bilježi od Muhammeda b. Ka'ba Karezija da je rekao: „Poslanik, s.a.v.s., stajao je na minberi, stisnuo desnicu i rekao: *U kitab koji je Allah ispisao i u kojem su imena džennetlija, zajedno s njihovim porijeklom, ne dodaje se nijedno ime, niti se oduzima. Neka sretnici rade kao što rade griješnici, sve dok se ne kaže da su i sami nesretnici, čak da zaslužuju Džehennem. Onda će se desiti da ih Allah spasi, Svojom odredbom, nesreće i bit će spašeni prije nego što umru, pa makar prije smrti koliko je potrebno da se deva pomuze. Nesretnici će raditi i ponašati se kao sretnici i odabranici sve dok se ne kaže da su oni od njih, čak da su sami oni, ali će ih Allah zasigurno izvesti i isključiti iz grupe sretnika, prije njihove smrti, makar koliko je potrebno da se deva pomuze. Sretan je onaj kome je Allah odredio sreću i uspjeh, a djela se cijene spram njihovog kraja i završetka.*

Fedale b. Ubejd prenosi da je Poslanik, s.a.v.s., rekao na Oprosnom hadždžu: *Hoćete li da vam kažem kakav je mu'min? To je onaj od koga su sigurni imetak i život ostalih ljudi. Musliman je onaj od čijeg jezika i ruke su pošteđeni ostali ljudi. Mudžahid je onaj koji se bori sa samim sobom, kako bi bio u pokornosti Allahu. Muhadžir je onaj koji ostavi hrđava djela i grijehe.*

Ebu Derda, r.a., rekao je: „Robujte Uzvišenom Allahu, kao da Ga vidite, i sebe smatrajte umrlima. Znajte da vam je malo, a dovoljno, bolje nego mnogo koje će vas upropastiti. Znajte da dobročinstvo neće propasti, a da se zlo ne zaboravlja."

Ibn Omer, r.a., prenosi od Poslanika, s.a.v.s., da je rekao: *Dobročinstvo i dobro djelo ne propadaju, a grijeh se ne zaboravlja. Onaj ko svodi račune neće nestati. Radi kako hoćeš* što znači, *kako zaslužiš tako ćeš i dobiti.*

Fekih, da mu se Allah smiluje, rekao je: „Značenje riječi *kako zaslužiš tako ćeš i dobiti* je: Ako budeš činio dobro, nagradu za dobro ćeš i naći, a ako budeš činio hrđavo, na Kijametskom danu ćeš biti odgovarajuće kažnjen. To je u Allahovim riječima: ***Svešto činite – činite sebi, dobro i zlo*** (Sura Isra, 7.). To znači da Allah neće nikome nepravde nanijeti, neće nikome uskratiti nagrade za njegova dobra djela, niti će koga kažnjavati a da to nije zaslužio svojim grijehom.

Allah je ukazao na pravi put, poslao je Poslanika, plemenitog, dobrohotnog svome ummetu, i on je pojasnio put koji vodi Džennetu, kao i put koji vodi u Džehennem."

Ebu Hurejre, r.a., prenosi da je Poslanik, s.a.v.s., rekao: *Primjer mene i vas je primjer čovjeka koji je upalio vatru, na koju lete insekti, privučeni svjetlošću, i padaju u vatru. Ja vas sprječavam da padnete i odete u Džehennem.* To jest, čuvam vas od grijeha i neposlušnosti, jer grijesi odvode počinioca u Džehennem.

Kažu da je Ademova tevba bila primljena, a Iblisovo nije zbog pet razloga. Adem je priznao svoj grijeh, pokajao se zbog njega, korio samoga sebe zbog toga, požurio s pokajanjem i nije gubio nadu u Allahovu milost. Iblis, prokletnik, nije priznao svoga grijeha, nije se pokajao zbog grijeha, nije korio samoga sebe, nije požurio s pokajanjem i izgubio je nadu u Allahovu milost.

Ko bude kao Adem, njegovo pokajanje će biti primljeno, a ko bude kao Iblis, njegovo pokajanje neće biti primljeno.

Bilježi se da je Ibrahim b. Edhem rekao: „Draže mi je da uđem u Džehennem, a pokoravao sam se Allahu, nego da uđem u Džennet, a griješio sam Allahu."

U ovoj izjavi Ibrahim b. Edhem je mislio na to da bi njegov ulazak u Džennet, uzrokovan griješenjem Allahu, proizveo stid od Allaha, koji bi trajno ostao. A kada bi ušao u Džehennem, prije toga se pokoravajući Allahu, ne bi imao razloga za stid i nadao bi se izlasku iz Džehennema.

Bilježi se da je Malik b. Dinar prolazio pored nekog mladića. Bio je hladan dan, a na mladiću je bila samo iskrpljena košulja. Mladić je stajao, razmišljao i s njega se slivao znoj. Malik ga upita: „Što te drži na ovom mjestu?" On odgovori: „Učitelju, ovo je mjesto na kojem sam zgriješio Allahu." Iz ovoga događaja razumijemo da je mladić razmišljao o svojem grijehu i da je to razmišljanje uzrokovalo znojenje, jer se stidio Allaha.

Mekhul Šami je rekao: „Ko legne u postelju, ne razmišljajući o onome što je počinio toga dana, pa, ako je bilo dobro, neka zahvali Allahu, a ako je zgriješio, neka zatraži oprosta od Allaha, kao trgovac je koji troši novac i ulaže, ali ne vodi računa o tome koliko i u što. Takav trgovac će brzo bankrotirati, a da toga neće biti ni svjestan."

Rekli su: „Allah je objavio u jednoj knjizi: 'Robe Moj, Ja sam vladar i Meni nema kraja i nestanka. Pokoravaj Mi se u onom što sam ti naredio i kloni se onoga što sam ti zabranio, pa ću te učiniti živim i nećeš umrijeti. Robe Moj, kada nečemu kažem da bude ono to i postane.'"

Od Ebu Muhammeda b. Jezida se bilježi da je rekao: „Ako možeš da ne učiniš hrđavo onome koga voliš, onda tako i postupi." Neko upita: „A zar se može učiniti nešto hrđavo osobi koja se voli?" On odgovori: „Može. Tvoj nefs ti je najdraži i najviše ga cijeniš, a kada učiniš grijeh, onda si mu nanio zlo."

Jednom mudracu je rečeno: „Oporuči mi nešto!" On odgovori: „Nemoj zanemariti svoga Gospodara, nemoj zanemariti ostala stvorenja i nemoj zanemariti samoga sebe. Zanemario si svoga Gospodara ako služiš nekom stvorenju, a ne Njemu. Zanemario si ljude, ako ih spominješ kod drugih po hrđavom. Sebe i svoj nefs si zanemario ako ne vodiš računa o onome što ti je naređeno."

Bilježi se da je Kehmes b. Hasan rekao: „Učinio sam grijeh i zbog njega plačem četrdeset godina." Neko ga upita: „A koji je to grijeh, Allahov robe?" On odgovori: Posjetio me prijatelj. Ja sam kupio ribe kako bih ga ugostio i on je jeo. Onda sam otišao do komšijskog zida i otkinuo komad gline. Time sam obrisao ruke poslije jela."

Od Poslanika, s.a.v.s., bilježi se da je rekao: *Najveći grijeh kod Allaha je ništavan kod ljudi, a najmanji grijeh kod Allaha je ogroman kod ljudi.*

Fekih, da mu se Allah smiluje, rekao je: „To znači da je grijeh golem kod griješnika i on se boji posljedica toga grijeha. Takav grijeh je kod Allaha malehan. Međutim, ako je grijeh ništavan i malehan kod griješnika, onda postaje golem kod Allaha. Najveći grijesi su oni u kojima se ustrajava, kako stoji u predaji, koja se bilježi od jednog ashaba: 'Nema malehnog grijeha, ako se ustrajava u njemu, niti ima velikog grijeha, ako se čovjek kaje za njega i traži oprosta.'"

Prenosi se da je Avvam b. Havšeb rekao: „Četiri radnje su poslije počinjenog grijeha gore od samog grijeha: njegovo umanjivanje, samoobmanutost, radovanje i ustrajavanje."

Fekih, da mu se Allah smiluje, rekao je: „Nemoj nipošto dozvoliti da te zavede ovaj ajet: ***Ko uradi dobro djelo, bit će desetorostruko nagrađen, a ko uradi hrdavo djelo, bit će samo prema zasluzi kažnjen, i neće mu se učiniti nepravda.*** (Sura En'am, 160.) U ovom ajetu je uslovljeno da se s dobrim djelom i dođe na Kijametski dan. Lahko je nešto uraditi, ali treba s tim i doći na Kijametski dan, što je već teško. Grijeh se računa kao jedan, ali ima deset mahana: prva je to što čovjek, kada počini grijeh, rasrdi svoga Stvoritelja i On ga može svakog trenutka svladati. Druga je to što obraduje onoga ko mu je najmrži i ko je i Allahov i njegov neprijatelj, a to je Iblis. Treća je to što ga grijeh udaljava od najljepšeg i

najprijatnijeg mjesta, a to je Džennet. Četvrta je da ga približava najgorem mjestu, a to je Džehennem. Peta je da time zanemaruje ono što mu je najdraže, a to je njegov nefs. Šesta mahana je da prlja svoj nefs, koji je Allah stvorio čistim. Sedma je da uznemirava svoje pratioce, koji njega ne uznemiravaju, a to su Plemeniti pisari. Osma je da svojim grijehom rastužuje Vjerovjesnika, s.a.v.s., u njegovom mezaru. Deveta je da protiv sebe okreće noć i dan, uznemirava ih i rastužuje. Deseta je da je svojim grijehom izdao sve ljude i ostala stvorenja. Ljude je izdao tako što bi njegovo svjedočenje bilo odbačeno, ako bi trebalo da svjedoči u bilo čiju korist. To bi bilo učinjeno zbog grijeha i tako bi nanio štetu onome za koga bi svjedočio. Izdao bi ostala stvorenja, tako što se zbog njegovog grijeha umanjuje kiša.

Dobro se čuvaj grijeha, jer u grijehu su sve ove mahane i nedostaci. A svakim od ovoga on nanosi nepravdu samome sebi."

Neko je rekao: „Najškrtiji čovjek je onaj koji sebi uskraćuje ono u čemu je njegova sreća. Najnepravedniji je čovjek koji sebi nanosi nepravdu, griješeći Allahu. To je zato što onaj koji čini grijeh upropaštava sebe."

Jedan mudrac je rekao: „Dobro se čuvaj grijeha, jer je on negativnost koja postaje đule u katapultu. Tim đuletom se razbija zid pokornosti i ruši se. Onda kroz nastali otvor ulazi vjetar prohtjeva i gasi svjetlo spoznaje."

Jednog mudraca su pitali: „Što se s nama dešava? Čujemo znanje, ali se ne možemo okoristiti njime." On odgovori: „To je zbog pet razloga. Prvi je vaša nezahvalnost na blagodatima, kojima vas Allah obasipa. Drugi je vaše netraženje oprosta nakon počinjenog grijeha. Treći je vaše nepostupanje prema znanju. Četvrti je u tome što se družite s dobrim ljudima, ali ne radite ono što oni rade. Peti je nepostojanje želje da uzmete poduku iz smrti vaših umrlih."

Fekih, da mu se Allah smiluje, rekao je: „Čuo sam svoga oca da kaže: 'Bilježi se da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: *Nema nijednog dana, a da sa nebesa ne siđe pet meleka: jedan u Mekku, jedan u Medinu, jedan u Jerusalim, jedan u mezarje muslimana, a jedan na muslimanske tržnice.*

Onaj u Mekki, govori: 'Znajte da je onaj koji ostavi ono što mu je Allah naredio izašao iz Allahove milosti.'

Melek u Medini govori: 'Onaj koji ostavi sunete Vjerovjesnika, s.a.v.s., izgubio je njegov šefaat (zagovorništvo).'

Onaj u Jerusalimu govori: 'Osobi koja zarađuje haram imetak Allah neće primiti ni ostala djela.'

Onaj u muslimanskim mezarjima uzvikne: 'O vi, koji ste u mezarima, na čemu zavidite živima i za što se kajete?' Oni mu odgovaraju: 'Kajemo se zbog života koji nam je prošao i propuštenih prilika, a zavidimo onima, koji su u zajednicama, na njihovom učenju Kur'ana, na njihovim naučnim raspravama, na njihovim salavatima na Vjerovjesnika, s.a.v.s., i na njihovom traženju oprosta za počinjene grijehe, a mi ništa od toga ne možemo učniti.

Melek na muslimanskim tržnicama govori: 'Ljudi, polahko. Allah ima i bičeve i kazne. Onaj koji se boji Njegovih kazni i bičeva neka se potrudi da izliječi svoje rane. Neka se pokaje za svoje grijehe. Mi vas nastojimo probuditi i

podstaknuti na Ahiret, ali vi želju ne pokazujete. Strašimo vas, ali se vi ne bojite. Da nema ljudi koji su skrušeni, da nema dojenčadi, slabih životinja i da nema staraca koji su pogrbljeni i na ruku'u, na vas bi se izlila velika kazna. '"

Od h. Aiše se bilježi da joj je Poslanik, s.a.v.s., rekao: *Aiša, dobro povedi računa o tome da zanemariš grijehe, jer Allah ima onoga ko će ih zapisati i ko će ih istraživati.*

Neko je rekao: „Primjer malih grijeha je primjer sitnog drvlja, koje neko sakuplja i od toga upali veliku vatru."

Neko je rekao: „U Tevratu je zapisano: 'Ko sije dobrotu žanje mir i spas.'"

U Indžilu je zapisano: „Ko sije hrđavo žanje kajanje."

A u Kur'anu imamo riječi: ***Onaj ko čini zlo bit će kažnjen za to*** (Sura Nisa, 123.).

Ebu Kasim b. Muhammed bilježi da je Ibn Abbas, r.a., bio pitan o tome koji mu je draži od dvojice: čovjek koji ima puno grijeha, ali i puno dobrih djela ili čovjek koji ima malo grijeha ali i malo dobrih djela. Ibn Abbas je odgovorio: „Onaj što je bliže spasu", misleći na onoga koji ima malo grijeha.

Jedan mudrac je rekao: „Svako može učiniti dobro djelo, ali samo dostojanstveni i plemeniti mogu ostaviti grijehe."

Fekih, da mu se Allah smiluje, rekao je: „U Allahovoj Knjizi je dokaz da je napuštanje griješenja bolje od provođenja pokornosti, jer Allah za dobro djelo uslovljava njegovo pokazivanje na Kijametskom danu, dok napuštanje griješenja nije uslovljeno ničim. On kaže: ***Ko uradi dobro djelo, bit će desetorostruko nagrađen,*** kao i: ***i dušu od prohtjeva uzdržao Džennet će boravište biti sigurno.***" (Sura Nazi'at, 40,41.)"

Molimo Allaha da nam oprosti i smiluje se.

O NEPRAVDI (ZULUMU)

Autor, svojim lancem prenosilaca, bilježi od Ebu Musaa Eš'arija, r.a., da je Poslanik, s.a.v.s., rekao: *Allah sprema zamku zulumćaru (nepravedniku), pa, kada ga ščepa, ne pušta ga,* tj. neće se spasiti. Onda je proučio ajet: ***Eto, tako Gospodar tvoj kažnjava, kad kažnjava, sela i gradove koji su nasilje činili. Kažnjavanje Njegovo je zaista bolno i strašno.*** (Sura Hud, 102.)

Svojim lancem prenosilaca autor bilježi od h. Ebu Hurejre da je Poslanik, s.a.v.s., rekao: *Ko je nanio neku nepravdu svome bratu muslimanu, bilo moralnu ili materijalnu, neka danas zatraži da mu oprosti i halali, prije nego što dođe dan kada neće biti ni dinara ni dirhema. Taj dan će se uzimati od njegovih dobrih djela, ako ih bude imao, onoliko koliko vrijedi uvreda koju je nanio. Ako ne bi imao dobrih djela, onda će se uzeti od grijeha onoga kome je nanesena nepravda i natovariti se njemu.*

Autor, svojim lancem prenosilaca, bilježi od Ebu Hurejre, r.a., da je Poslanik, s.a.v.s., jednom upitao ashabe: *Znate li ko je gubitnik?* Oni odgovoriše: „Gubitnik je onaj koji nema ni dinara ni dirhema, niti ikakve nekretnine." Poslanik, s.a.v.s., reče: *Gubitnik iz moga ummeta je onaj koji dođe na Kijametski dan s namazom, zekatom i postom, a onoga je opsovao, onoga potvorio, od onoga ukrao, onome krv prosuo, onoga udario... Svakome od njih će biti davano od njegovih dobrih djela. Kada nestane dobrih djela, prije nego što podmiri svoje obaveze prema drugima, uzimat će se od njihovih grijeha i stavljati njemu na teret, a onda će biti bačen u Džehennem.*

Bilježi se od Ibn Mejsere da je rekao: „Za čovjeka u kaburu bit će dodijeljen bič, nakon što ga ukopaju, pa će mu doći Munkir i Nekir i reći: 'Tući ćemo te sa stotinu udaraca bičem.' Umrli će reći: 'Bio sam takav i takav i radio sam takva i takva djela.' Oni će to uvažiti i smanjiti mu broj udaraca za deset. On će im stalno govoriti kakva je djela činio, a oni će smanjivati broj udaraca sve dok ne dođe do jednog. Tada će mu reći: 'Udarit ćemo te jednom.' Od tog jednog udarca će se kabur ispuniti plamenom, a on će ih pitati: 'Zašto ste me udarili?' Oni će odgovoriti: 'Prolazio si pored čovjeka kome je nanijeta nepravda. Zatražio je da mu pomogneš, a ti si odbio.' Ovo je stanje onoga ko nije pomogao onome kome je nanijeta nepravda, a šta će tek biti onome ko je nanosio nepravdu i ko je bio zulumćar?!"

Mejmun b. Mihran je rekao: „Čovjek će učiti Kur'an i sam sebe proklinjati." Neko ga upita: „A kako je moguće da proklinje sam sebe?" On odgovori: „Čovjek će učiti ajet: ***Neka Allahovo prokletstvo stigne mnogobošce*** [12] (Sura Hud, 18.), a on je bio nepravedan."

Fekih, da mu se Allah smiluje, rekao je: „Nema većeg grijeha od nepravde. Za grijeh koji je između tebe i Allaha, nadaš se – Allah je Plemenit i prijeći će preko

12 U ovom ajetu je izraz *zalim* preveden kao mnogobožac, mada je to onaj koji nanosi nepravdu drugome. (op. prev.)

njega. Ako je grijeh između tebe i drugih ljudi, onda se nemaš čemu nadati osim tome da ti onaj koga si uvrijedio oprosti. Zulumćar bi trebalo da se pokaje za svoje nanošenje nepravde drugima i da zatraži oprosta od oštećenog još na dunjaluku. Ako nije to u stanju, onda bi trebalo da traži oprosta za onoga koga je uvrijedio i da Allaha moli za njega i da se pri tome nada da će mu onaj oprostiti."

Mejmun b. Mihran je rekao: „Čovjek, kada ošteti nekoga i imadne namjeru da zatraži oprosta od njega, ali ne uspije, pa moli Allaha poslije svakog namaza da oprosti oštećenom, bit će oslobođen odgovornosti za nepravdu koju je nanio."

Od Ibn Mes'uda, r.a., bilježi se da je rekao: „Ko pomogne zulumćaru, ili ga nauči kako da opovrgne pravo muslimana, doći će na Kijametski dan s Allahovom srdžbom i imat će teret te nepravde na svojim leđima."

Bilježi se da je h. Omer b. Hattab pitao Ahnefa b. Kajsa: „Ko je najveća neznalica među ljudima?" Ovaj odgovori: „Onaj ko proda svoj Ahiret za dunjaluk." Omer ga upita: „Hoćeš li da ti kažem ko je veća neznalica od toga?" Ahnef reče: „Hoću, vođo vjernika." Omer mu reče: „Onaj koji proda svoj Ahiret za dunjaluk drugog čovjeka."

Od h. Alije se bilježi da je rekao: „I dobro i hrđavo prema drugim ljudima činio sam samo zbog Allahovih riječi: ***Ko čini dobro, u svoju korist čini, a ko radi zlo, na svoju štetu radi.*** (Sura Fussilet, 46.). To znači da, ako učinim dobro, činim ga samome sebi, a ako nekome učinim hrđavo, samom sam sebi naštetio."

Autor, svojim lancem prenosilaca, bilježi od Ebu Seida Hudrija, r.a., da je rekao: „Neki muhadžir je imao neku potrebu kod Poslanika, s.a.v.s., i htio se s njim naći nasamo i izložiti mu je. Poslanik, s.a.v.s., bio je u logoru u Batha. Dolazio bi noću i tavafio, a kada bi se primakla zora, vraćao bi se i klanjao sabah. Jednom je u tavafu ostao do sabaha. Kada je uzjahao, čovjek je izašao pred njega, uzeo dizgine deve i rekao: 'Allahov Poslaniče, imam potrebu kod tebe.' On mu reče: *Pusti me, tvoja potreba će se zadovoljiti.* Čovjek nije htio da ga pusti. Pošto se Poslanik, s.a.v.s., pobojao da će ga čovjek zadržati od zajedničkog sabah-namaza, malo ga je udario bičem, a onda otišao i klanjao sabah u džematu. Kada je završio namaz, okrenuo se prema ljudima, a oni su se okupili oko njega. Tada je rekao: *Gdje je onaj kojeg sam malo prije udario bičem? Neka mi vrati udarac.* Čovjek je odgovorio: 'Štitim se Allahom, a onda Njegovim Poslanikom, s.a.v.s.' Poslanik, s.a.v.s., pozvao ga je: *Primakni se, primakni se.* Kada mu se čovjek primaknuo, Poslanik, s.a.v.s., sjede pred njega, dade mu svoj bič i reče: *Uzmi svoje pravo za primljeni udarac i vrati mi istom mjerom.* Čovjek odgovori: 'Štitim se Allahom od toga da bičujem Njegova Vjerovjesnika, s.a.v.s. Oprostio sam ti, Allahov Poslaniče.' Poslanik, s.a.v.s., tada reče: *Ljudi, bojte se svoga Gospodara. Niko od vas neće nanijeti nepravdu vjerniku, a da mu se Allah neće osvetiti za to na Kijametskom danu.*

Od istog prenosioca se bilježi da je Poslanik, s.a.v.s., rekao: *Mazlumi* (oni kojima je nanesena nepravda) *bit će uspješni na Kijametskom danu.*

Bilježi se da je Sufjan Sevri rekao: „Da se sretneš s Allahom sa sedamdeset grijeha, koji su između tebe i Njega, lakše ti je nego da se sretneš s Njim s jednim grijehom, koji je između tebe i nekog drugog čovjeka."

Bilježi se da je Ibrahim b. Edhem rekao: „Nijedan čovjek ne bi trebalo da se namiriše uljanim mirisom, niti nečim što je jeftinije od toga, ako je dužan, sve dok ne podmiri svoj dug."

Fudajl b. Ijad je rekao: „Da proučim jedan ajet iz Allahove Knjige i primijenim ga u životu, draže mi je nego da proučim hiljadu hatmi. Da obveselim vjernike i pomognem im u rješavanju njihovih problema, draže mi je nego da čitav život provedem u ibadetu. Da ostavim dunjaluk i da ga odbacim, draže mi je nego da imam vrijednost ibadeta svih stanovnika nebesa i zemlje. Da ostavim mjericu harama, draže mi je nego da obavim stotinu hadždžova od halal imetka."

Bilježi se da je Ebu Bekr Verrak rekao: „Najviše što izvodi iman iz srca je nepravda prema ljudima."

Ebu Kasim Hakim je bio upitan: „Da li ima grijeha koji izvode iman iz srca čovjeka?" On je odgovorio: „Ima. Tri djela izvode iman iz srca. Prvo je ostavljanje zahvalnosti Allahu, dž.š., na islamu. Drugo je nepostojanje straha od gubitka islama i treće je da čovjek učini nepravdu muslimanima."

Humejd prenosi od Enesa, r.a., da je rekao: „Vjerovjesnik, s.a.v.s., uputio je nekom čovjeku tri savjeta. Rekao mu je: *Često se prisjećaj smrti i to će te obuzeti od svega ostalog. Budi zahvalan, jer će ti to povećati blagodati. Često upućuj dove, jer ne znaš kada će ti Allah uslišati dovu. Zabranjujem ti troje. Nipošto nemoj prekršiti obavezu i nemoj pomagati da se ona prekrši. Dobro se čuvaj razvrata i nepravde, jer onome kome se nepravda nanese Allah bude pomagač. Dobro se čuvaj spletkarenja jer spletkarenje i njegov plod se vraćaju na spletkaroša.*"

Mensur prenosi od Mudžahida, a on od Jezida b. Semureta, da je rekao: „U Džehennemu imaju uvale i zatoni u kojima su zmije kao velike deve, a škorpije su kao mazge. Kada džehennemlije zatraže da im se olakša kazna, bit će im rečeno: 'Izlazite iz svojih rupa.' Onda će ih zmije uzimati za lica, usne i za druge organe, što Allah htjedne, i otkidati im kožu. Oni će onda zatražiti da budu zaštićeni od njih i da budu vraćeni u svoje odaje u Džehennemu. Onda će biti kažnjeni šugom, pa će se češati po koži toliko da će im se kosti ukazivati. Jedan od njih će biti upitan: 'Čovječe, da li ti to smeta?' On će odgovoriti: 'Naravno da mi smeta.' Tada će mu biti kazano: 'To je zato što si uznemiravao vjernika.' O tome govore Allahove riječi: ***Mi ćemo dvostrukom kaznom kazniti, zato što su pravili smutnju.*** (Sura Nahl, 88.)"

Bilježi se da je h. Omer rekao: „Vjerniku je dovoljno nesreće u trima mahanama: ako ljude kudi zbog mahana koje i sam ima; ako kod drugih primjećuje svaku mahanu, a svoje ne vidi i ako svog sagovornika uznemirava nečim što se njega ne tiče."

Prenosi se da je Poslanik, s.a.v.s., rekao: *Glasnik ispod Arša će, na Kijametskom danu, povikati: „Muhammedov ummete, ono što sam imao prema vama* (zamjerke) *oprostio sam vam i poklonio. Ostale su nesuglasice i nepravde među vama. Oprostite ih jedni drugima i uđite u Džennet Mojom milošću."*

O MILOSTI I SAOSJEĆANJU

Autor, svojim lancem prenosilaca, bilježi od Ebu Hurejre, r.a., da je Poslanik, s.a.v.s., rekao: *Dok je jedan čovjek putovao, jako je ožednio. Na putu je naišao na bunar. Sišao je u njega i napio se vode. Kada je izašao, vidio je psa koji je dahtao i gutao pijesak od žeđi. Čovjek je rekao samom sebi: Ovaj pas je žedan, kao što sam i ja bio. Sišao je u bunar i svoju cipelu napunio vodom. Cipelu je stavio u usta i ispeo se. Onda je napojio psa. Allah ga je nagradio za to njegovo djelo, oprostivši mu grijehe.* Prisutni upitaše: „Allahov Poslaniče, zar se može zaslužiti nagrada zbog životinje?" On odgovori: *Za sve što ima jetru se može zaslužiti nagrada.*

Svojim lancem prenosilaca, autor bilježi od Hasana da je Poslanik, s.a.v.s., rekao: *U Džennet može ući samo milostiv čovjek.* Prisutni rekoše: „Allahov Poslaniče, svi smo mi milostivi." On na to kaza: *Čovjek ne može biti milostiv samo prema sebi, nego istu milost treba da osjeća prema svim ljudima, a najmilostiviji prema svima je Allah.*

Autor, svojim lancem prenosilaca, bilježi od Abdullaha da je rekao: „Kada vidite da je vašeg brata stigla nevolja, nemojte ga proklinjati i nemojte biti šejtanovi pomoćnici protiv njega, nego recite: 'Allahu moj, oprosti mu i primi njegovo pokajanje.'"

Ša'bi priča: „Nu'man b. Bešir se ispeo na minberu, zahvalio se Allahu, a onda rekao: 'Čuo sam Allahovog Poslanika, s.a.v.s., da kaže: *Svi muslimani bi trebalo da budu dobrohotni jedni prema drugima. Njihova međusobna samilost je kao tjelesni organi. Kada jedan od njih oboli, čitavo tijelo to proprati nesanicom, sve dok ne nestane bola iz tog organa.*"

Od Enesa b. Malika, r.a., bilježi se da je rekao: „Jedne noći je Omer, r.a., obilazio Medinu i naišao je na grupu ljudi koja se ulogorila u blizini. Pobojao se da bi ih mogao neko opljačkati, pa je otišao do Abdurrahmana b. Avfa, r.a. Ovaj ga upita: 'Što tebe dovodi u ova doba, vođo vjernika?' Omer odgovori: 'Naišao sam na putnike koji su se ulogorili u blizini. Kako su umorni, mogli bi pospati i neko bi ih mogao pokrasti. Hajdemo im čuvati stražu.' Otišli su, sjedili blizu družine i čuvali im stražu. Kada su vidjeli da sviće, Omer je povikao: 'Družino, namaz. Namaz!' To je ponovio nekoliko puta. Kada su primijetili da se ljudi bude, njih dvojica su otišli."

Fekih, da mu se Allah smiluje, rekao je: „Ti bi trebalo da se ugledaš na one koji su bili prije tebe. Uzvišeni Allah hvali Vjerovjesnikove, s.a.v.s., ashabe zbog njihove samilosti koju su imali među sobom, riječima: ***A samilosni među sobom*** (Sura Feth, 29.). Oni su bili samilosni prema muslimanima, ali i prema ostalim ljudima. Bili su samilosni prema štićenicima islamske države (zimmijama), a kako su tek bili samilosni prema muslimanima!"

Bilježi se da je h. Omer vidio nekog zimmiju nemuslimana, koji je bio zašao u godine, kako obilazi od vrata do vrata i prosi, pa mu je rekao: „Nismo pravedni prema tebi. Od tebe smo uzimali džizju (iznos koji su nemuslimani plaćali u islamskoj državi da bi imali zaštitu i bili oslobođeni služenja vojske), kada si bio mlađi, a danas smo te zanemarili." Onda je naredio da mu se daje mjesečni iznos iz bejtu-l-mala muslimana (državne kase).

Bilježi se da je h. Alija rekao: „Vidio sam Omera, r.a., kako pogrbljen trči kroz Ebtah. Pitao sam ga: Kuda ideš, vođo vjernika? On mi reče: 'Jedna deva iz zekata koji su dali muslimani se izgubila, pa je tražim.' Rekao sam: Ponizio si i zadužio nasljednike (halife koji dođu poslije tebe). On odgovori: 'Nemoj me kritizirati, oče Hasanov. Tako mi Onoga Koji je poslao Muhammeda, s.a.v.s., sa vjerovjesništvom, kada bi se neka deva na obali Eufrata izgubila, Omer bi bio pitan za nju na Kijametskom danu. Nema poštovanja i časti onaj ko se ne brine o imetku muslimana, niti to ima onaj griješnik koji straši vjernike.'"

Hasan prenosi da je Poslanik, s.a.v.s. rekao: *„Ebdali"*[13] *iz mog ummeta neće ući u Džennet zbog mnogo klanjanih namaza i velikog broja dana posta, nego će im Allah ukazati milost zbog čistote njihovih srca, njihove darežljivosti i njihove milosti prema svim muslimanima.*

Abdulvehhab b. Muhammed iz Fa'nelana u Semerkandu, svojim lancem prenosilaca, bilježi od Humejda, a on od Enesa b. Malika, r.a., da je Poslanik, s.a.v.s., rekao: *Muslimani kod tebe imaju četiri prava: da pomogneš onoga koji čini dobro, da tražiš oprosta za griješnika među njima, da upućuješ dove za onoga ko je zalutao i da voliš onog koji se pokaje.*

Autor, svojim lancem prenosilaca, bilježi od h. Ebu Ejjuba da je rekao: „Čuo sam Allahovog Poslanika, s.a.v.s., da kaže: *Svaki musliman prema bratu muslimanu ima šest obaveza. Ako jednu ostavi, ostavio je svoju obavezu koju ima prema njemu. Ako ga brat musliman pozove, obavezan je da pozivu odgovori; ako se razboli, obavezan je da ga obiđe; ako umre, obavezan je da prisustvuje njegovoj dženazi; ako ga sretne, obavezan je da ga poselami; ako zatraži savjeta od njega, obavezan mu ga je pružiti i, ako kihne i zahvali Allahu, obavezan je da mu nazdravi.*

Bilježi se da je Poslanik, s.a.v.s., rekao: *Nema nijednog vjerovjesnika koji nije čuvao stada.* Neko je upitao: "Allahov Poslaniče, zar si i ti čuvao ovce?" On odgovori: *Jesam, i ja sam bio pastir.*

Fekih, da mu se Allah smiluje, rekao je: „Mudrost pastirstva vjerovjesnika je u tome što ih je Allah prvo kušao životinjama, kako bi mogli pokazati svoju samilost prema Njegovim stvorenjima, mada ih je On najbolje poznavao. Pošto bi ih vidio samilosne prema životinjama, davao im je poslanicu i činio da oni predvode ljude i objašnjavaju im vjeru."

Bilježi se da je Musa, a.s., rekao: „Gospodaru, zbog čega si me učinio Svojim odabranikom?" On mu je odgovorio: „Zbog tvoje milosti prema Mojim

13 Ebdali su, po sufijskom učenju, posebna kategorija evlija (bogougodnika) i do ovog stepena je teško uznapredovati.

stvorenjima. Čuvao si ovce Šu'ajbu, a.s., i jedna ti se ovca, iz stada, izgubila. Tražio si je i izmorio se, ali nisi odustajao od potrage, dok je nisi našao. Kada si je našao, privinuo si je na prsa i rekao: 'Jadnice, izmorila si me, ali si izmorila i sebe.' Zbog tvoje milosti prema Mojim stvorenjima sam te odabrao i počastio te vjerovjesništvom."

Ebu Hurejre, r.a., prenosi da je Poslanik, s.a.v.s., rekao: *Ko zaštiti i pokrije sramotu svoga brata muslimana na dunjaluku, Allah će sakriti njegovu sramotu i na dunjaluku i na Ahiretu. Ko svome bratu muslimanu olakša neku od dunjalučkih tegoba, Allah će mu olakšati jednu od tegoba na Kijametskom danu. Uzvišeni Allah je u pomoći Svome robu, sve dok je taj rob u pomoći svome bratu muslimanu.*

Katade prenosi od Enesa, r.a., da je Vjerovjesnik, s.a.v.s., rekao: *Tako mi Onoga Koji upravlja Muhammedovim životom, niko od vas neće imati potpuno vjerovanje, sve dok ne bude želio svome bratu muslimanu ono dobro koje želi samome sebi.*

Ša'bi prenosi da je h. Omer rekao: „Uzvišeni Allah neće ukazati milost onome ko nije pokazivao milost. Neće oprostiti onome ko nije praštao, niti će primiti pokajanje onome ko nije primao pokajanja drugih."

Prenosi se da je neki ashab rekao: „Milostivi će imati milost Svemilosnog. Smilujte se onima na zemlji i vama će se smilovati Onaj na nebesima."

Bilježi se da je Poslanik, s.a.v.s., rekao: *Ko nije milostiv prema ljudima, ni Allah neće biti milostiv prema njemu.*

Od Katade se bilježi da je rekao: „Čuli smo da je u Indžilu napisano: 'Čovječe, koliko budeš milostiv, toliko ćeš milosti i dobiti. Kako da očekuješ da ti se Allah smiluje, a ti nisi milostiv prema Njegovim robovima?"

Prenosi se da je Ebu Derda, r.a., išao za djecom i od njih kupovao ptice koje je onda oslobađao i govorio: „Idite slobodno i živite."

Šekik Zahid je rekao: „Kada spomeneš nekog čovjeka po hrđavom i pri tome ne osjetiš nikakvu samilost prema njemu, onda si gori od njega. Kada spomeneš dobrog i čestitog čovjeka, a ne osjetiš nikakvu slast u robovanju Allahu, onda si hrđav čovjek."

Malik b. Enes, r.a., rekao je: „Čuo sam da je Isa, a.s., rekao: 'Nemojte puno pričati nešto što nije spominjanje Allaha (zikrullah), pa da na taj način otvrdnete svoja srca. Tvrdo i osorno srce je daleko od Allaha, ali vi to ne znate. Nemojte srca ljudi posmatrati kao da ste gospodari, nego ih gledajte kao da ste robovi. Ljudi se dijele na dvije kategorije: one koji su na kušnji i one koji su pošteđeni kušnje. Smilujte se onima koji su na kušnji, a zahvalite Allahu na svojoj pošteđenosti kušnje.'"

Prenosi se da je Ebu Abdullah Šami rekao: „Tražio sam dozvolu da posjetim Tavusa, kada je pred mene izašao neki starac i obratio mi se: 'Ja sam taj kojeg tražiš.' Rekao sam mu: Ako si ti Tavus, onda si stvarno oronuo. Čovjek kaza: 'Učenjak ne može ostariti i oronuti.' Kada sam ušao u odaju, on mi reče: 'Pitaj i budi kratak.' Na to sam mu dobacio: Ako ti budeš kratak sa mnom i ja ću s tobom. On odgovori: 'Ako hoćeš, objedinit ću ti i Tevrat, i Indžil, i Kur'an u tri rečenice.'

Potvrdio sam da bih volio da tako uradi, a on reče: 'Boj se Allaha toliko da ni prema kome ne osjećaš veći strah nego što ga imaš prema Njemu. Nadaj se Njegovoj milosti više nego što strahuješ od Njega. Želi drugome ono što želiš sebi.'"

Prenosi se da je Ammar b. Jasir, r.a., rekao: „Ko objedini tri vrline kompletirao je iman: dijeljenje, kada mu je i samom potrebno; prosuđivanje drugog na osnovu sebe samog i širenje selama među ljudima."

Omer b. Abdulaziz je rekao: „Tri vrline su Allahu najdraže: praštanje, kada se čovjek može svetiti; iskrena namjera i predanost u poslu i samilost prema Allahovim robovima. Niko se ne smiluje Allahovim robovima, a da Allah ne pokaže Svoju milost prema njemu."

Hišam prenosi da je Hasan rekao: „Allah je objavio Ademu, a.s.: 'Ademe, četiri vrline objedinjuju svako dobro, tebi i tvom potomstvu. Jedna je Moja, jedna je tvoja, jedna je između tebe i Mene, a jedna je između tebe i ljudi. Moja je da Mi robuješ i da Mi ne pripisuješ druga. Tvoje je djelo, za koje ću ti dati nagradu i naknadu onda kada ti bude najpotrebnija. Između Mene i tebe je dova – ti je upućuješ, a Ja je primam. Između tebe i ljudi je da se prema njima odnosiš onako kako bi volio da se oni odnose prema tebi.'"

Allah najbolje zna.

O STRAHU OD ALLAHA

Autor, svojim lancem prenosilaca, bilježi od Seida b. Musejjiba da je rekao: „Omer, r.a., Ubej b. Ka'b i Ebu Hurejre otišli su kod Poslanika, s.a.v.s., i obratili mu se: 'Allahov Poslaniče, ko je najučeniji čovjek?' On odgovori: *Razumni.* Dalje upitaše: 'Allahov Poslaniče, ko je najpobožniji čovjek?' On reče: *Razumni* Ponovo upitaše: 'Allahov Poslaniče, ko je najvrjedniji čovjek?' Poslanik, s.a.v.s., odgovori: *Razumni.* Nakon ovoga odgovora, oni postaviše pitanje: 'Zar nije razuman onaj čiji je humanizam očit, koji je rječit, čija je ruka darežljiva i koji je ugledan?' Poslanik, s.a.v.s., odgovori: ***Jer sve je to samo uživanje u životu na ovome svijetu, a onaj svijet u Gospodara tvoga bit će za one koji budu Njegova naređenja izvršavali, a Njegovih zabrana se klonili*** (Sura Zuhruf, 35.). *Razuman je onaj koji je bogobojazan, makar na dunjaluku bio nipodaštavan i niskog porijekla.*" Ovdje se misli na bogobojaznog, koji se boji Allaha i kloni grijeha.

Bilježi se da je Malik b. Dinar rekao: „Kada čovjek na sebi uoči znak straha i znak nade, onda se prihvatio za čvrst oslonac. Znak straha je da izbjegava ono što je Allah zabranio, a znak nade je da radi i provodi ono što je Allah naredio."

Neko je rekao: „Nada i strah imaju dva obilježja. Obilježje nade je da činiš, u ime Allaha, ono čime je On zadovoljan, a znak straha je da izbjegavaš ono što je On zabranio."

Autor, svojim lancem prenosilaca, bilježi od Ibn Abbasa, r.a., da je rekao h. Omeru, kada je ovaj bio izboden nožem: „Vođo vjernika, primio si islam kada su ostali ljudi bili nevjernici. Borio si se uz Allahovog Poslanika, s.a.v.s., kada su ga ostali ljudi bili iznevjerili. Poslanik, s.a.v.s., otišao je s ovoga svijeta zadovoljan tobom. Nikada se dvojica nisu posvađala u pitanju o tebi i tvojoj vrijednosti. I, na kraju, umireš kao šehid." Omer mu odgovori: „Sve to što mi govorite je zavaravanje. Tako mi Allaha, kada bih imao sve ono što sunce obasjava, sve bih poklonio i svega bih se odrekao samo da budem siguran od strahote pojavljivanja (pred Allahom)."

Hasan Basri prenosi od Džabira, r.a., da je Poslanik, s.a.v.s., rekao: *Vjernik je između dvaju strahova: straha od onoga što je prošlo i ne zna šta će Allah učiniti s njim zbog toga, i straha od onoga što ga čeka, jer ne zna što mu je Allah odredio u budućnosti. Čovjek treba da se pripremi sobom za sebe. Od svog dunjaluka neka uzme ono što će mu biti korisno na Ahiretu i od svog života neka uzme ono što će mu koristiti u smrti. Tako mi Onoga Koji upravlja Muhammedovim životom, poslije smrti nema djelovanja, niti poslije dunjaluka ima nekog boravišta osim Dženneta ili Džehennema.*

Bilježi se da je Vjerovjesnik, s.a.v.s., rekao: *Uzvišeni Allah je rekao: „Tako Mi Moje uznositosti i veličine, neću dozvoliti da Moj rob osjeća dva straha i da osjeća sigurnost od dviju stvari. Ko Me se bude bojao na dunjaluku, dat ću mu*

sigurnost na Ahiretu. Ko bude siguran od Mene na dunjaluku i ne bude strahovao, zastrašit ću ga na Kijametskom danu."

Bilježi se da je Ammar b. Mensur rekao: „Bio sam ispod minbera Adijja b. Ertaeta, kada je rekao: 'Hoćete li da vam kazujem ono što sam čuo od Vjerovjesnika, s.a.v.s., a između mene i njega je bio samo jedan čovjek?' Prisutni potvrdno odgovoriše, a on nastavi: 'Poslanik, s.a.v.s., rekao je: *Allah ima na sedmom nebu meleke koji su Mu na sedždi od dana kada ih je stvorio, pa sve do Kijametskog dana. Kada nastupi Kijametski dan, oni će podići svoje glave i reći: 'Slavljen neka si, nismo Ti robovali na način kojeg si dostojan i koliko zaslužuješ.'"*

Prenosi se da je Ebu Mejsere, kada bi lijegao u postelju, govorio: „Kamo sreće da me mati nije ni rodila." Njegova supruga mu je jednom rekla: „Oče Mejserin, Allah ti je učinio i dao mnogo dobro i uputio te u islam." On reče: „Jeste, ali nam je Allah rekao da ćemo svi vidjeti Džehennem, ali nam nije rekao da li ćemo se svi i spasiti od njega."

Fudajl b. Ijad je rekao: „Ne zavidim ni bliskom meleku, ni poslanom vjerovjesniku. Zar neće i jedni i drugi biti koreni na Kijametskom danu? Zavidim onome što nije stvoreno."

Jedan mudrac je rekao: „Tuga priječi od hrane i umanjuje apetit, a strah priječi od činjenja grijeha. Nada daje podsticaja da se čine ibadeti, a sjećanje na smrt smanjuje želju za luksuzom."

Bilježi se da je Poslanik, s.a.v.s., rekao: *Kada vjernikovo srce zadrhti od straha prema Allahu, s njega grijesi spadaju kao što lišće opada s drveća.*

Poslanik, s.a.v.s., bio je upitan: „Ko je tvoj 'al' (porodica i najbliskiji), Allahov Poslaniče?" On je odgovorio: *Moj 'al' je svaki bogobojazni vjernik do Kijametskog dana. Moji štićenici i prisni prijatelji su bogobojazni. Niko od vas nema vrijednost i prednost nad drugim osim po takvaluku* (bogobojaznosti) *prema Allahu.*

Rebi' prenosi od Hasana da je Poslanik, s.a.v.s., rekao: *Tri vrline su izvor spasa, a tri mahane su pogubne. Pogubne su: škrtost, kojoj se čovjek pokorava i ne bori protiv nje; strast, kojoj se prepušta i koju slijedi i opčinjenost i zadivljenost samim sobom. Izvor spasa su: pravednost, i u srdžbi i u opuštenosti; umjerenost, i u imanju i u nemanju i strah od Allaha, koji se manifestira i javno i tajno.*

Bilježi se da je Rebi' b. Hajsem noći provodio besano, plačući i strahujući. Kada ga je majka vidjela takvog, pitala ga je: „Sine, da nisi koga ubio?" On joj odgovori: „Jesam." Ona ga upita: „Ko je ubijeni, kako bismo tražili oprosta od njegovih najbližih srodnika? Allaha mi, kada bi znali u kakvom si stanju, smilovali bi ti se." On reče: „Majčice, ubio sam samoga sebe (svoj nefs)."

Fekih, da mu se Allah smiluje, rekao je: „Strah od Allaha ima sedam manifestacija.

Prvo se pokaže na jeziku čovjeka. Tada čovjek nastoji da svoj jezik ustegne od laži, ogovaranja i besposlice. Uposli ga spominjanjem Allaha, učenjem Kur'ana i kazivanjem znanja.

Drugo je strah čovjeka za trbuh. Tada će nastojati da u svoj stomak unese samo ono što je dozvoljeno, a i od dozvoljenog će jesti samo onoliko koliko mu je neophodno.

Treće je da se boji za svoj vid, pa neće gledati u haram, niti će dunjaluk gledati požudno. Njegov pogled će biti samo s ciljem da uzme poduku.

Četvrto je da se boji za svoje ruke, pa ih neće pružati za haramom, nego onome čime je Allah zadovoljan i čime se pokorava Allahu.

Peto je da se boji za svoje noge, pa neće ići tamo gdje bi griješio Allahu.

Šesto je da se boji za svoje srce, pa će iz njega izbaciti svako neprijateljstvo, mržnju i zavist prema braći muslimanima, a u njega će ubaciti dobrohotnost i samilost prema njima.

Sedmo je da se boji za svoje ibadete i dobra djela, pa će svoje pokoravanje učiniti isključivo radi Allaha i bojat će se rijaluka (pretvaranja i pokazivanja pred drugim) i licemjerja. Ako sve ovako uradi, onda je od onih za koje Allah kaže: ***Za one koji budu Njegova naređenja izvršavali, a Njegovih zabrana se klonili.*** Allah u drugom ajetu kaže: ***A onima koji su se Allaha bojali želje će se ostvariti*** (Sura Nebe', 31.), što znači da će biti spašeni i sretni. I kaže Uzvišeni: ***A oni koji su se Allaha bojali, oni će na sigurnu mjestu biti*** (Sura Duhan, 51.).

Allah hvali bogobojazne na mnogo mjesta u svojoj Knjizi i kaže da će oni biti spašeni od Džehennema. Uzvišeni kaže: ***I svaki od vas će do njega stići! Gospodar tvoj se, sigurno, tako obavezao! Zatim ćemo one koji su se grijeha klonili spasiti, a nevjernike ćemo, da u njemu na koljenima kleče, ostaviti.*** (Sura Merjem, 71,72.)"

Autor, svojim lancem prenosilaca, bilježi od Ebu Avvama da je Ka'b Ahbar rekao: „Znate li što znače Allahove riječi: ***I svaki od vas će do njega stići?***" Prisutni odgovoriše: „Mislimo da *stizanje* znači da će svi u njega *ući.*" On kaza: „Ne, nego to znači da će se ljudi dovesti pred Džehennem, koji će smrditi i biti ogavan. Kada se svi ljudi poredaju oko njega, onda će biti rečeno: 'Uzmi one koji ti pripadaju, a ostavi one koji pripadaju Meni.' Džehennem će ščepati sve one koji mu pripadaju, a bolje poznaje one koji mu pripadaju nego što roditelj poznaje svoje dijete. Vjernici će biti spašeni i pošteđeni čak i od toga da im odjeću dotakne. Jedan od džehennemskih čuvara će biti opremljen gvozdenim štapom, koji će imati dva kraka. Njime će gurnuti džehennemlije. Jednim potezom će gurnuti sedamsto hiljada ljudi. Ovako je ili slično."

Hasan prenosi od Imrana b. Husajna, r.a., da je rekao: „Bili smo s Poslanikom, s.a.v.s., na jednom putovanju, kada je objavljen ovaj ajet: ***O ljudi, Gospodara svoga se bojte! Zaista će potres, kada Smak svijeta nastupi, veliki događaj biti!*** (Sura Hadždž, 1.) Poslanik, s.a.v.s., pitao je: *Znate li koji je to Dan?* Prisutni rekoše: 'Allah i Njegov Poslanik, s.a.v.s., najbolje znaju.' On reče: *To je Dan kada će Allah reći Ademu: 'Ustani i odaberi one koji su za Džehennem i one koji su za Džennet.' Adem će reći: 'Gospodaru, a koji su to koji trebaju u Džehennem, a koji su za Džennet?' Allah će reći: 'Od svake hiljade, devetsto devedeset i devet su za Džehennem, a jedan je za Džennet.'* Onda su prisutni počeli

plakati, pa je Poslanik, s.a.v.s., rekao: *Nadam se da ćete vi činiti trećinu stanovnika Dženneta.* Ljudi su donijeli tekbir. Onda je Poslanik, s.a.v.s., rekao: *Nije bilo nijednog vjerovjesnika prije koga nije bilo doba mračnjaštva (džahilijjeta), pa će se uzeti ljudi koji su živjeli u tom dobu. Ako ih bude nedovoljno, namirit će se od munafika. Vi ste, u odnosu na ostale narode, samo kao biljeg na potkoljenici neke životinje, ili kao svijetli biljeg na čelu deve.* Onda je rekao: *Nadam se da ćete vi sačinjavati dvije trećine džennetskih stanovnika.* Ljudi su donijeli tekbir, a on je nastavio: *Među vama* (mojim ummetom) *bit će dvije vrste stvorenja, gdje god se budu nalazili nadmašit će ih brojem, to su Jedžudž i Medžudž i nevjernici džina i ljudi, koji su umrli kao nevjernici.*"

Bilježi se da je Hasan Basri rekao: „Nemoj nikako dozvoliti da te zavedu riječi onog ko kaže da je čovjek s onim koga voli. Ti nećeš biti sa dobrim, čestitim i pobožnim osim ako budeš radio kao što su i oni radili. Židovi, kršćani i novotari vole vjerovjesnike, ali neće biti s njima."

Prenosi se da je Poslanik, s.a.v.s., rekao: *Kod koga je čitav dan prošao jednako dobro, on zavrjeđuje da mu se zavidi. Kod koga je jutro gore od dana, taj je proklet. Kod koga nema povećanja dobra, onda je oštećen, a ko ima više štete tome je smrt bolja od života.*

Bilježi se da je Ka'b Ahbar rekao: „Allah je stvorio prebivalište od smaragda ili bisera u kojem ima sedamdeset hiljada utočišta, a u svakom utočištu po sedamdeset hiljada odaja. Te odaje će nastanjivati vjerovjesnici, iskreni vjernici, šehidi, pravedni vođe i čovjek koji vlada sobom." Neko upita: „A ko je čovjek koji vlada sobom?" On odgovori: „Onaj kome se ponudi haram, a on ga ostavi, iz straha od Allaha."

Fekih, da mu se Allah smiluje, rekao je: „Čuo sam svoga oca da kaže: 'Za vrijeme Poslanika, s.a.v.s., bio je neki čovjek koji se zvao Hanzale, r.a.. On je pričao: 'Bili smo kod Poslanika, s.a.v.s., i on nam je govorio na takav način da su nam se srca raznježila i oči nam zasuzile. Duše su nam se topile od ljepote. Vratio sam se kući i žena je sjela sa mnom. Pričali smo o dunjalučkim stvarima, pa sam zaboravio stanje u kojem sam bio s Poslanikom, s.a.v.s. Nastavili smo govoriti o dunjaluku. U jednom trenutku sam se prisjetio onog kakav sam bio s Poslanikom, s.a.v.s., pa sam rekao samom sebi da sam postao munafikom i da sam dvoličan, jer sam izgubio osjećaj straha, raznježenosti i tuge koji sam imao. Izašao sam iz kuće i počeo vikati: Hanzala je postao munafik! Sreo me Ebu Bekr, r.a., i rekao: 'Nipošto, ti nisi munafik, Hanzala!' Otišao sam Vjerovjesniku, s.a.v.s., govoreći: Hanzala je munafik. Hanzala je munafik! Poslanik, s.a.v.s., reče mi: *Nipošto, ti nisi munafik, Hanzala.* Ja mu rekoh: Allahov Poslaniče, bili smo kod tebe i govorio si nam tako da su nam se srca raznježila, oči zasuzile i duše topile od milja. Vratio sam se svojoj supruzi i počeli smo pričati o dunjalučkim stvarima, tako da smo zaboravili ono u čemu smo bili kada smo s tobom. On reče: *Hanzala, kada biste ostali u stanju u kojem ste bili sa mnom, meleki bi vas zasretali na putu i rukovali se s vama. Posjećivali bi vas i u vašim kućama i u vašim posteljama. Hanzala, sve ima svoje vrijeme.*'"

Bilježi se da je h. Aiša rekla: „Pitala sam Allahovog Poslanika, s.a.v.s., da li se u ajetu: ***I oni koji od onoga što im se daje udjeljuju, i čija su srca puna straha, zato što će se vratiti svome Gospodaru*** (Sura Mu'minun, 60.) misli na one koji nekada čine grijeh, ali koji se boje. On mi je odgovorio: *Ne, to su oni koji čine dobra djela, ali se boje da li će im ona biti primljena."*

Fekih, da mu se Allah smiluje, rekao je: „Ko učini dobro djelo, trebalo bi da ima četiri straha. A što je tek s onim ko učini neko hrđavo djelo! Prvi strah je o tome da li će mu biti primljeno njegovo dobro djelo. Uzvišeni Allah je rekao: ***Allah prima samo od onih koji su dobri*** (Sura Maide, 27.)

Drugo je strahovanje od toga da li u njegovom djelu ima rijaluka (želje za pokazivanjem i dokazivanjem pred drugima). Uzvišeni Allah je rekao: ***A naređeno im je da se samo Allahu klanjaju, da Mu iskreno, kao pravovjerni, vjeru ispovijedaju, i da molitvu obavljaju, i da milostinju udjeljuju; a to je - ispravna vjera.*** (Sura Bejjine, 5.)

Treće je strahovanje od toga da li će uspjeti sačuvati svoja dobra djela i da li će ih uspjeti predati. Uzvišeni Allah je rekao: ***Ko uradi dobro djelo, bit će desetorostruko nagrađen, a ko uradi hrdavo djelo, bit će samo prema zasluzi kažnjen, i neće im se učiniti nepravda.*** U ovom ajetu je uvjetovano da se dođe na Kijametski dan s dobrim djelima.

Četvrto je da strahuje od neuspjeha u dobrim djelima, jer čovjek ne zna da li je u svojim dobrim djelima uspio ili nije, s obzirom na Allahove riječi: ***A uspjeh moj zavisi samo od Allaha; u Njega se uzdam i Njemu se obraćam.*** (Sura Hud, 88.)"

O ZIKRULLAHU (SPOMINJANJU UZVIŠENOG ALLAHA)

Autor, svojim lancem prenosilaca, bilježi od Kesira b. Murreta da je rekao da je čuo Ebu Derdaa, r.a., da kaže: „Poslanik, s.a.v.s., rekao je: *Hoćete li da vam kažem što vam je najvrjednije djelo, što vam je najčišće kod vašeg Gospodara, zbog čega vam se stepeni podižu, što vam je bolje od udjeljivanja zlata i srebra i što vam je bolje sukoba s neprijateljem, u kojem oni ubijaju vas i vi ubijate njih?* Prisutni rekoše: 'Svakako da hoćemo, Allahov Poslaniče.' On kaza: *Zikrullah!*"

Svojim lancem prenosilaca autor bilježi od Ebu Džafera da je Poslanik, s.a.v.s., rekao: *Tri postupka su najteža: da čovjek prosuđuje o drugome na osnovu sebe i svojih postupaka, materijalno pomaganje brata muslimana i spominjanje Allaha.*

Bilježi se da je Muaz b. Džebel, r.a., rekao: „Čovjek ne može učiniti ništa što bi ga moglo bolje zaštiti od Allahove kazne, nego što je zikrullah." Neko je upitao: „Zar ni džihad na Allahovom putu?!" On odgovori: „Ni džihad na Allahovom putu, jer je Allah rekao: ***Obavljanje molitve je najveća poslušnost!***[14] (Sura Ankebut, 45.)"

Hasan Basri je rekao: „Neko je upitao: 'Allahov Poslaniče, koje je djelo najvrjednije?' On je odgovorio: *Da ti jezik bude vlažan od spominjanja Allaha.*"

Malik b. Dinar je rekao: „Ko se ne opusti i ne nađe veće uživanje u Allahovom govoru nego u govoru stvorenja, ima malo dobrih djela, njegovo srce je slijepo i život promašen."

Enes b. Malik, r.a., prenosi da je Poslanik, s.a.v.s., rekao: *Spominjanje Allaha je znak imana, čišćenje od licemjerja, zaštišta od šejtana i brana od Džehennema.*

Vehb b. Munebbih prenosi da je Ibn Abbas, r.a., rekao: „Kada je Allah poslao Jahjaa, sina Zekerijjaovog, a.s., Israelićanima, uputio ga je na to da im prenese pet naredbi i da za svaku navede primjer. Naredio im je da Allahu robuju i ništa Mu, kao druga, ne pripisuju. Za to je naveo primjer: čovjek koji Allahu nešto pridruži je kao onaj koji je kupio roba iz svoga imetka, nastanio ga u svojoj kući, oženio djevojkom, dao mu imetak i rekao mu da trguje tim imetkom, da se hrani njime koliko mu je potrebno, a da zaradu njemu donese! Rob radi, a zaradu nosi neprijatelju svoga gazde, a gazdi daje tek neznatan dio. Ko bi, od vas, bio zadovoljan takvim robom?!

Naredio im je namaz i naveo primjer: primjer namaza je kao primjer čovjeka koji je zatražio prijem kod nekog kralja. Kralj mu je dozvolio da uđe i okrenuo mu se licem, kako bi čuo što ima reći i podmiri mu potrebu, a on se okreće lijevo i desno i nije mu stalo da završi posao. Kralj se od njega okrene i ne završe posao.

Naredio im je post. Naveo im je primjer i rekao: 'Primjer je čovjek koji je obukao vojnu uniformu i opasao se oružjem, pa neprijatelj ne može da dopre do njega niti može da ga povrijedi.'

14 Prijevod ovog ajeta bi bio: "A uistinu je spominjanje Allaha najveće." (op. prev.)

Naredio im je sadaku. Primjer je čovjek kojeg je neprijatelj zarobio, pa je on s njima sklopio sporazum da će raditi kako bi se otkupio za određenu svotu. Radio je u njihovom gradu i svu svoju zaradu davao njima sve dok se nije otkupio i oslobodio njihova zarobljeništva.

Naredio im je zikrullah. To je primjer ljudi kojima je neprijatelj za petama, ali im oni, u zadnjem trenutku, umaknu u tvrđavu i zaštite se od njih. Onda je Poslanik, s.a.v.s., rekao: *I ja vam naređujem ovih pet djela, koje je Allah naredio Jahjau, da ih dostavi, i naređujem još petero što je Allah meni naredio: džemat (zajedništvo), sem' (slušanje), ta'at (pokoravanje), hidžru (seljenje) i džihad na Allahovu putu. Ko bude prakticirao običaje džahilijjeta, on je potpalno drvo u džehennemskom ponoru.*"

Od Abdullaha b. Umejra se bilježi da je rekao: „Ko izgovori *elhamdulillahi* (hvala Allahu) pootvaraju mu se nebeske kapije. Ko izgovori tekbir, ispuni prostor između nebesa i zemlje. Tesbih (slavljenje Allaha) je toliko vrijedan da nagradu za njega ne može dokučiti niko osim Allaha."

Uzvišeni Allah je rekao: „Ako Me se Moj rob sjeti i spomene Me u sebi, Ja njega spomenem u Sebi, a ako Me spomene u društvu, Ja njega spomenem u društvu koje je bolje i časnije od njegovog."

Još je rekao: „Nema roba koji svoje lice spusti na jastuk spominjući Allaha i tako ga savlada san, a da ga Allah neće upisati kao onoga ko Allaha spominje, sve dok se ne probudi."

Fekih, da mu se Allah smiluje, rekao je: „Allahovo spominjanje roba je Njegov oprost i prelazak preko njegovih hrđavih postupaka, pa, kada čovjek spomene Gospodara, On njega spomene oprostom."

Navodi se da je h. Alija rekao: „Zikr je između dvaju zikrova, islam je između dviju sablji, dok je grijeh između dvaju farzova."

Riječima *zikr je između dvaju zikrova* htio je reći da čovjek ne može spomenuti Allaha sve dok ga Allah ne spomene podrškom, pa, kada spomene Allaha, i Allah njega spomene oprostom.

Riječima: *islam je između dviju sablji* hoće reći da se protiv čovjeka bori dok ne primi islam, a ako ostavi islam onda ga se pogubljuje.

Riječima: *grijeh je između dvaju farzova* hoće reći da mu je obaveza (farz) da ne griješi, a ako griješi, onda mu je obaveza da se pokaje.

Bilježi se da je Ibn Abbas, r.a., protumačio riječi iz ajeta ***od zla šejtana napasnika*** (Sura Nas, 4.) riječima: „To je šejtan koji drijema na srcu, pa, kada čovjek spomene Allaha, on se onesvijesti, a kada zanemari spominjanje Allaha, napada."

Bilježi se da je Poslanik, s.a.v.s., rekao: *Svaka stvar ima svoje glačalo, a glačalo srca je spominjanje Allaha.*

Ibrahim Neha'i je rekao: „Kada čovjek dođe u svoju kuću i nazove selam, šejtan kaže da nema ostanka u toj kući. Ako čovjek, kada mu se donese hrana, spomene Allaha, šejtan kaže: 'Ovdje nam nema ni hrane ni pića.' Iz te kuće izađe razočaran i ponižen."

Od h. Aiše se prenosi da je Poslanik, s.a.v.s., rekao: *Kada neko od vas jede hranu, neka započne s Bismilom, pa ako to zaboravi reći na početku jela, neka kaže kada završi.*

Ibn Mes'ud, r.a., rekao je: „Kada neko od vas jede hranu i ne izgovori *Bismilu*, šejtan jede s njim. Ako spomene Allahovo ime, šejtanu bude uskraćen ostatak hrane, povrati ono što je pojeo i potraži novu hranu."

Autor, svojim lancem prenosilaca, bilježi od Ebu Muhammeda, a on je bio jedan od prijatelja i učenika Enesa b. Malika, r.a., da je rekao: „Iblis je rekao svome Gospodaru: 'Gospodaru, ljudima si dao kuće u kojima Te mogu spominjati i veličati, a koje su moje kuće?' On mu reče: 'Kupatila.' 'Gospodaru, ljudima si dao okupljališta na kojima se sastaju, a koja su moja okupljališta?' On mu reče: 'Pijace i tržnice.' 'Gospodaru, njima si dao učenje (Kur'an), a što je moje učenje?' On mu odgovori: 'Tvoje učenje je poezija.' 'Gospodaru, njima si dao hadis, a što je moj hadis?' On mu kaza: 'Tvoj hadis je svaka izgovorena laž.' 'Gospodaru, njima si dao ezan, a što je moj ezan?' 'Tvoj ezan je muzika.' 'Gospodaru, njima si dao poslanike, a koji su moji poslanici?' 'Tvoji poslanici su vračari i proricatelji.' 'Gospodaru, njima si objavio Knjigu, a koja je moja knjiga?' 'Tvoja knjiga je tetovaža.' 'Gospodaru, njima si dao zamke i lovišta, a što su moje klopke i zamke?' 'Tvoje zamke su žene.' 'Njima si dao hranu, a što je moja hrana?' 'Svaka hrana pri čijem jelu nije spomenuto Moje ime.' 'Njima si dao i piće, a što je moje piće?' 'Tvoje piće je sve što opija.'"

Bilježi se da je Fudajl b. Ijad pričao da mu je neki čovjek došao i zatražio: „Preporuči mi nešto." Fudajl mu je rekao: „Upamti od mene pet savjeta.

Prvo, kada te nešto hrđavo zadesi, reci da je to Allahovom odredbom. Na taj način ćeš se poštediti okrivljavanja drugih ljudi.

Drugo, čuvaj svoj jezik i vodi računa o njemu, kako bi svi ljudi bili sigurni od tebe, a ti se tako spasio i osigurao od Allahove kazne.

Treće, vjeruj svome Gospodaru, kada ti je obećao opskrbu, i bit ćeš vjernik.

Četvrto, pripremaj se za smrt, kako ne bi umro kao nemaran.

I peto, puno spominji Allaha, gdje god budeš. Na taj način ćeš biti zaštićen i siguran od bilo kakve hrđave stvari."

Bilježi se da je Ibrahim b. Edhem vidio nekog čovjeka koji je pričao o dunjalučkim stvarima. Stao je pred njega i pitao: „Je li to govor za koji se nadaš da ćeš biti nagrađen?!" Čovjek odgovori: „Nije." On nastavi: „Hoćeš li, tim govorom, biti siguran od kazne?" Čovjek reče da neće. Onda Ibrahim reče: „Pa, što ti treba govor za koji se ne nadaš nagradi i zbog kojeg nisi siguran od kazne? Povedi računa da Allaha spominješ."

Ka'b Ahbar je rekao: „U jednoj od objavljenih knjiga smo našli napisano: 'Uzvišeni Allah kaže: 'Koga Moje ime i spominjanje Moga imena toliko zauzmu da zapostavi od Mene nešto tražiti, Ja mu dam više nego što dam onima koji traže od Mene.''"

Fudajl b. Ijad je rekao: „Kuća u kojoj se spominje Allahovo ime svijetli stanovnicima nebesa kao što svjetiljka svijetli u mračnoj kući. Kuća u kojoj se ne spominje Allahovo ime je tamna njenim stanovnicima."

U jednoj predaji stoji da je Musa, a.s., rekao: „Gospodaru, kako mogu znati da li nekoga voliš ili mrziš?“ On mu reče: „Musa, kada zavolim nekog roba, u njemu učinim dva znaka.“ Musa upita: „Gospodaru, a koji su to znaci?“ On mu reče: „Ilhamom (nadahnućem) ga potaknem da Me spominje, kako bih Ja spominjao njega u carstvu nebesa i zemlje. Čuvam ga od onoga što sam mu zabranio i od onoga što bi izazvalo Moju srdžbu, kako ne bi zaslužio Moju kaznu. Musa, kada mrzim roba, u njemu učinim dva znaka.“ Musa, a.s., upita: „Gospodaru, koji su to znaci?“ On odgovori: „Učinim da zaboravi da Me spominje i pustim mu na volju da čini što hoće. Na takav način on zapadne u ono što sam mu zabranio i što izaziva Moju srdžbu. Onda zasluži Moju kaznu.“

Ebu Mulejh prenosi od svoga oca: „Neki čovjek, Vjerovjesnikov, s.a.v.s., ashab jahao je s Alejhisselamom na istom sedlu. Životinja je posrnula i čovjek je uzviknuo: „Prokleti šejtan!“ Vjerovjesnik, s.a.v.s., reče mu: „Nemoj govoriti: *prokleti šejtan!,* jer on tada raste i buja, toliko da ispuni čitavu kuću. Reci: *Bismillahi.* Tada šejtan postaje manji i smanjuje se sve dok ne postane kao muha.“

Davud b. Kajs bilježi od Nafi’a, a on od Džubejra da je Vjerovjesnik, s.a.v.s., rekao: *Iskupljenje za grijehe na sijelu je da čovjek, prije nego što ustane, kaže: „Slavljen neka si, Allahu moj, i neka je Tebi neiscrpna hvala, svjedočim i srcem, i jezikom, i djelom da nema drugog boga osim Tebe, od Tebe oprosta tražim i Tebi se kajem.*

سُبْحَانَكَ اللَّهُمَّ وَبِحَمْدِكَ أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ أَسْتَغْفِرُكَ وَأَتُوبُ إِلَيْكَ

SUBHANEKELLAHUMME VE BIHAMDIKE EŠHEDU EN LA ILAHE ILLA ENTE ESTAGFIRUKE VE ETUBU ILEJKE

Ako je to bilo sijelo zikra, onda mu to dođe kao pečat i svjedodžba do Kijametskog dana, a ako je sijelo na kojem se besposličilo, onda time potire ono što je bilo prije nego što je to izgovorio.

Autor priča da im je govorio Ebu Kasim Abdurrahman b. Muhammed b. Vasi’: „Došao sam u Mekku i sreo se s bratom Salima b. Abdullaha. On mi je pričao da mu je otac govorio, prenoseći od svoga oca Omera b. Hattaba, r.a., da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: *Ko uđe na pijacu i izgovori: ‘Nema boga osim Allaha, Jedinog, On nema ortaka. Njegova je sva vlast i Njemu svaka hvala. On život i smrt daje, a sam je Vječnoživi i nikada ne umire. Kod Njega je svako dobro i On je Svemoćan’,*

لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ لَهُ الْمُلْكُ وَلَهُ الْحَمْدُ يُحْيِي وَيُمِيتُ وَهُوَ حَيٌّ لَا يَمُوتُ بِيَدِهِ
الْخَيْرُ وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ

LA ILAHE ILLELLAHU VAHDEHU LA ŠERIKE LEHU LEHU-L-MULKU VE LEHU-L-HAMDU JUHJI VE JUMITU VE HUVE HAJJUN LA JEMUTU BIJEDIHI-L-HAJRU VE HUVE ‘ALA KULLI ŠEJ-IN KADIR

Allah mu upiše hiljadu hiljada dobrih djela i izbriše hiljadu hiljada hrđavih djela i podigne ga za hiljadu hiljada stepeni. Onda sam otišao u Horosan Kutejbi b. Muslimu i rekao mu: Došao sam ti s lijepim poklonom. Prenio sam mu hadis. Kutejbe je onda uzjahao jahalicu i u grupi ljudi otišao do pijace, izviknuo ove riječi, a onda se vraćao kući."

Fekih, da mu se Allah smiluje, rekao je: „Znaj da je spominjanje Allaha najbolji ibadet, jer je Allah svim ostalim ibadetima odredio količinu i vrijeme, a zikru nije, nego je rekao da se on mnogo čini, bez ikakvog ograničenja. Uzvišeni kaže: ***O vjernici, često Allaha spominjite i hvalite*** (Sura Ahzab, 41.), što podrazumijeva da Ga se spominje u svakom trenutku i svakom stanju.

Pojašnjenje zikra u svakoj situaciji je moguće ako se zna da je čovjek, u svakoj svojoj situaciji, u jednom od sljedećih stanja: ili je u ibadetu i pokornosti, ili u grijehu, ili u blagodati, ili u teškoći. Ako je u pokornosti, onda treba da spominje Allaha i da traži i moli da mu bude primljeno. Ako je u grijehu, onda treba da moli Allaha da ga spriječi i zaštiti od grijeha i da mu podari tevbu. Ako je u blagodati, onda treba da spominje Allaha, zahvaljujući Mu. Ako je u nevolji i teškoći onda treba da Ga se sjeća i spominje strpljivošću.

Znaj da je u spominjanju Allaha pet pohvalnih osobina. Prva je da je u tome Allahovo zadovoljstvo. Druga je da to čovjeka podstiče i povećava mu želju za ibadetima. Treća je da u tome ima zaštita od šejtana, ako čovjek spominje Allaha i ako mu je On na pameti. Četvrta je da se zikrom srce raznježuje. Peta je da ga zikr sprječava od grijeha."

A Allah najbolje zna što je pravo i ispravno.

O DOVI

Autor, svojim lancem prenosilaca, bilježi od Ebu Hurejre, r.a., da je rekao: „Kome bude dato petero, neće mu biti uskraćeno petero. Kome bude data zahvalnost neće mu biti uskraćeno povećanje bereketa. Uzvišeni Allah je rekao: ***Ako budete zahvalni, Ja ću vam, zacijelo, još više dati*** (Sura Ibrahim, 7.). Ko bude imao strpljivosti i ustrajnosti, neće mu biti uskraćena nagrada, jer je Allah rekao: ***Samo oni koji budu strpljivi bit će bez računa nagrađeni*** (Sura Zumer, 10.). Kome bude data tevba, neće mu biti uskraćeno njeno primanje. Uzvišeni je rekao: ***On prima pokajanje od robova Svojih*** (Sura Šura, 25.). Ko bude imao istigfar (traženje oprosta), neće mu biti uskraćeno praštanje. Uzvišeni Allah kaže: ***Tražite od Gospodara svoga oprost jer On, doista, mnogo prašta*** (Sura Nuh, 8.). I ko bude imao dovu bit će mu ona primljena. Uzvišeni je rekao: ***Pozovite Me i zamolite, Ja ću vam se odazvati!*** (Sura Mu'min, 60.)."

Bilježi se i šesti dar – dijeljenje. Kome ono bude dato, neće mu pomanjkati imetka. Uzvišeni je rekao: ***Što god vi udijelite, On će to nadoknaditi, On najbolje opskrbljuje*** (Sura Sebe', 39.).

Svojim lancem prenosilaca, autor bilježi od Ebu Hurejre, r.a., da je Vjerovjesnik, s.a.v.s., rekao: *Nema muslimana koji uputi neku dovu, a da mu ona neće biti primljena, pa, ili će primanje dove osjetiti na dunjaluku, ili će ono biti ostavljeno za Ahireta, ili će ta dova poslužiti kao potiranje grijeha u onolikoj mjeri koliko vrijedi, ako nije, to što je čovjek tražio i molio, grijeh, ili prekidanje rodbinske veze.*

Bilježi se da je Jezid Rekkaši rekao: „Kada nastupi Kijametski dan, Allah će izložiti svaku dovu koju Mu je uputio Njegov rob na dunjaluku, a On je nije ispunio. Tada će reći: 'Robe Moj, molio si Me toga i tog dana, a Ja sam ti dovu zadržao. Ovo ti je nagrada za nju.' Čovjeku će toliko davati nagrade za njegove neispunjene dove da će poželjeti da mu nikada nijedna dova nije bila primljena."

Numan b. Bešir prenosi da je Vjerovjesnik, s.a.v.s., rekao: *Dova je ibadet.* Onda je proučio Allahove riječi: ***Gospodar vaš je rekao: „Pozovite Me i zamolite, Ja ću vam se odazvati! Oni koji iz oholosti neće da Mi se klanjaju – ući će, sigurno, u Džehennem poniženi."***

Ebu Zerr Gaffari, r.a., rekao je: „Za dovu je dovoljno dobrog djela koliko je hrani dovoljno soli."

Od Hasana Basrija se bilježi da je Vjerovjesnik, s.a.v.s., rekao: *Čovjek će biti u stalnom dobru sve dok ne počne požurivati.* Prisutni upitaše: „A kako će požurivati, Allahov Poslaniče?" On odgovori: *Tako što čovjek uputi dovu, a onda kaže: „Zamolio sam Allaha, a On mi nije udovoljio."*

Bilježi se da je Hasan otišao Ebu Osmanu Nehdiju da ga obiđe u bolesti. Neko je rekao Ebu Osmanu: „Oče Osmanov, zamoli Allaha dovama, dobro znaš što je rečeno o dovama bolesnika." On priča: „Ebu Osman je zahvalio Allahu, proučio

nekoliko ajeta iz Allahove Knjige, donio salavat na Vjerovjesnika, s.a.v.s., podigao ruke, a i mi smo podigli ruke s njim, i učio je dovu. Kada smo spustili ruke on je rekao: 'Radujte se; Allaha mi, Allah vam je primio dovu.' Hasan mu je rekao: 'Zar možeš nešto govoriti u Allahovo ime?' On odgovori: 'Mogu, Hasane. Ti da si mi nešto rekao, ja bih ti povjerovao, a kako da ne povjerujem Njemu koji kaže: ***Pozovite Me i zamolite, Ja ću vam se odazvati!*'** Kada su izašli iz Ebu Osmanove kuće, Hasan je rekao: 'Taj čovjek je znaniji.'"

Bilježi se da je Musa, a.s., pitao svoga Gospodara: „U koje vrijeme, Gospodaru, da Ti upućujem dove koje ćeš ih primiti?" On mu odgovori: „Ti si Moj rob, a Ja sam Gospodar. Kada god Me zamoliš, dovu ću ti primiti." Musa je nekoliko puta postavljao isto pitanje, pa mu Gospodar naposljetku reče: „Moli Me u noćnoj tmini i tišini. Tada primam dovu, makar Me molio za desetine stvari."

Bilježi se da je Rabija Adevija htjela posjetiti mezarje, pa je srela nekog čovjeka koji joj je rekao: „Zamoli Allaha za mene." Ona mu reče: „Allah ti se smilovao, pokoravaj se Allahu i moli Ga. On prima dovu onoga koji je u nevolji."

A'meš prenosi od Malika b. Harisa da je Uzvišeni Allah rekao: „Koga zikr obuzme toliko da zanemari da Me moli, dat ću mu više nego što dam onima koji Me mole."

Džafer b. Burkan prenosi od Saliha b. Jesara da je rekao: „Uzvišeni Allah kaže: 'Vi Mi upućujete dove i molite Me, a srca su vam daleko od Mene. To što priželjkujete nema osnove."

Jednom mudracu je rečeno: „Mi upućujemo dove, ali nam se one ne primaju. Uzvišeni je rekao: ***Pozovite Me i zamolite, Ja ću vam se odazvati!***" Mudrac reče: „Imate sedam razloga zbog kojih vam se dova ne prima." Oni upitaše: „A koji su to razlozi?" On im odgovori:

„Prvo je da ste rasrdili svoga Gospodara i niste tražili Njegovo zadovoljstvo, što znači da činite djela koja uzrokuju srdžbu i takvo ponašanje ne ostavljate, niti se kajete za takve postupke.

Drugo je da govorite: 'Mi smo Allahovi robovi', a ponašate se onako kako se ne ponašaju robovi. To znači da rob mora da radi ono što mu zapovijeda njegov vlasnik i da ne čini ono što nije traženo od njega.

Treće je da učite Kur'an, ali ne provodite i ne prakticirate ono što on sadrži. To znači da ne učite Kur'an s poštovanjem, razmišljanjem i ne provodite u praksu ono što vam Allah naređuje.

Četvrto je da govorite: 'Mi smo ummet Muhammeda, s.a.v.s.', ali ne postupate po njegovom sunnetu. To znači da jedete haram i sumnjive stvari i ne želite da se toga okanete.

Peto je da govorite da dunjaluk kod Allaha ne vrijedi ni koliko krilo komarca, a prepustili ste se njemu.

Šesto je da govorite da je dunjaluk prolazan i varljiv, a vaši postupci su takvi kao da ćete vječno ostati na njemu.

Sedmo je da govorite da je Ahiret bolji od dunjaluka, ali se ne trudite da ga steknete i izabrali ste i dali prednost dunjaluku u odnosu na Ahiret."

Fekih, da mu se Allah smiluje, rekao je: „Ko upućuje dovu, treba da svoju nutrinu očisti od harama, jer haram priječi primanje dove." Od Sa'da b. Ebi Vekkasa, r.a., bilježi se da je pitao: „Allahov Poslaniče, molim Allaha, ali mi dova nije primljena!" Poslanik, s.a.v.s., odgovori mu: *Sa'de, kloni se harama. Svaki trbuh u koji uđe i zalogaj harama priječi primanje dove četrdeset dana.*

Molilac ne bi trebalo da požuruje primanje dove, jer, kada zamoli Uzvišenog Gospodara, On će mu dovu primiti zasigurno. Možda će čovjek uočiti trenutno primanje dove, a možda će vidjeti da je ona primljena nakon nekog vremena. Može se desiti da rezultate svoje dove vidi na Ahiretu i ne dočeka ih na dunjaluku.

U jednoj predaji stoji da je Musa, a.s., proklinjao faraona i njegov narod i molio za njihovu propast, a Harun je aminovao na to. Onda im je Allah objavio: ***Uslišena je molba vaša! – a vas dvojica na Pravome putu ostanite*** (Sura Junus, 89.). Ibn Abbas u tumačenju ovog ajeta kaže: „Između upućivanja dove i njenog primanja je prošlo četrdeset godina."

Jezid Rekkaši prenosi da je Poslanik, s.a.v.s., rekao: *Kada Allah zavoli nekog roba, udari ga nevoljom, kao što se strana deva udari, kako bi se otjerala od pojila. Tada čovjek zasluži milost i samilost na nebesima. Nema nijedne dove koju uputi, a da mu Allah ne dadne jedno od troga...,* što smo već navodili.

Jedan mudrac je rekao: „Za četvericu nema sreće. Jedan od njih je onaj koji škrtari sa salavatom i selamom na Vjerovjesnika, s.a.v.s. Drugi je onaj koji neće da se odazove pozivu mujezina. Treći je onaj od kojeg drugi čovjek traži da mu pomogne u dobru, a on mu ne htjedne pomoć pružiti. I četvrti je onaj koji nije u stanju da upućuje dove za sebe i za ostale vjernike poslije svakog klanjanog namaza."

Abdullah Antaki je rekao: „Lijek srcu je u pet djela: druženje s dobrim ljudima, učenje Kur'ana, pražnjene utrobe od harama, noćni namaz i usrdno upućivanje dove i molitve u zoru."

Ibn Abbas, r.a., prenosi da je Vjerovjesnik, s.a.v.s., rekao: *Kada upućujete dove svome Gospodaru, činite to otvorenih dlanova i rukama potirite svoja lica.*

Allah najbolje zna.

O TESBIHU

Autor, svojim lancem prenosilaca, bilježi od Ebu Hurejre, r.a., da je Vjerovjesnik, s.a.v.s., rekao: *Dvije rečenice su lahke jeziku, teške na Mizanu i drage Svemilosnom: Slavljen neka je Allah i Njemu svaka hvala. Slavljen neka je Allah Veličanstveni.*

سُبْحَانَ اللهِ وَبِحَمْدِهِ سُبْحَانَ اللهِ الْعَظِيمِ

SUBHANELLAHI VE BIHAMDIHI SUBHANELLAHI-L-AZIMI.

Svojim lancem prenosilaca, autor bilježi od Halida b. Imrana da je Vjerovjesnik, s.a.v.s., jednom izašao među ashabe i pozvao: *Uzmite svoje štitove.* Ashabi su pitali: „Allahov Poslaniče, zar je neprijatelj na vidiku?“ On reče: *Ne, nego štitove od Džehennema.* Ashabi upitaše: „A što su nam štitovi od Džehennema?“ On reče: *Slavljen neka je Allah, Allahu svaka hvala, nema boga osim Allaha i Allah je Najveći. Nema promjene ni sile osim s Allahom Uzvišenim, Veličanstvenim.*

سُبْحَانَ اللهِ وَالْحَمْدُ لِلهِ وَلَا إِلَهَ إِلَّا اللهُ وَاللهُ أَكْبَرُ وَلَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللهِ الْعَلِيِّ الْعَظِيمِ

SUBHANELLAHI VE-L-HAMDULILLAHI VE LA ILAHE ILLELLAHU VALLAHU EKBERU VE LA HAVLE VE LA KUVVETE ILLA BILLAHI-L-'ALIJJI-L-'AZIMI.

One će na Kijametskom danu doći kao prethodnica, zaštitnica i zaleđina.

Značenje riječi da će biti prethodnica je u tome što će one čovjeka uvesti u Džennet. Sačuvat će ga od Džehennema i to je značenje riječi da će biti zaštitnica, a zaleđina je u značenju da će one čuvati onoga ko ih je učio.

Svojim lancem prenosilaca, autor bilježi od Ibn Abbasa, r.a., da je rekao: „Israfil je došao Vjerovjesniku, s.a.v.s., i rekao: 'Muhammede, reci: 'Slavljen neka je Allah, Allahu svaka hvala, nema boga osim Allaha i Allah je Najveći. Nema promjene ni sile osim s Allahom Uzvišenim, Veličanstvenim. Onoliko koliko je Allahovo znanje i koliko je teško Allahovo znanje i onoliko koliko popunjava Allahovo znanje'. Ko to izgovori jednom, Allah mu upiše pet blagodati: upiše ga od onih koji puno Allaha spominju i postane bolji od onih koji Allaha spominju i noću i danju, dobije sadnicu u Džennetu, od njega grijesi otpadaju kao što spada suho lišće sa drveća, Allah ga pogleda, a koga Allah pogleda taj neće biti kažnjen.'"

Bilježi se da je Ibn Abbas, r.a., rekao: „Kada je Allah stvorio Arš, naredio je Nosačima da ga podignu. To je njima bilo teško, pa im je Allah rekao: 'Recite:

Slavljen neka je Allah! Subhanellah.' Oni su to rekli i Arš im je postao lakši. To su govorili sve do stvaranja, Adema, a.s. Kada je on kihnuo, Allah ga je nadahnuo da kaže: 'Elhamdulillah (hvala Allahu).' Allah mu je rekao: 'Smilovao ti se tvoj Gospodar, zbog toga sam te i stvorio.' Meleki su rekli: 'Još jedna veličanstvena rečenica koju ne bi trebalo zanemariti.' To su spojili prvoj i govorili su, sve do Nuhovog poslanstva: 'Subhanellah, ve-l-hamdulillah.' Prvi koji su počeli obožavati kipove i idole su bili Nuhov narod, pa mu je Allah objavio da svome narodu naredi i da ih pozove u izgovaranje i prakticiranje *la ilahe illellah*. Tada će On biti zadovoljan njima. Tada su meleki rekli: 'Ovo je još jedna veličanstvena riječ, koju ne bismo smjeli zanemariti.' Spojili su ih prvim dvjema i govorili su sve vrijeme: 'Subhanellahi ve-l-hamdulillahi ve la ilahe illellahu.' To je trajalo sve dok Allah nije dao poslanicu Ibrahimu, a.s., i naredio mu da prinese žrtvu svoga sina, kojeg je otkupio rogatim ovnom. Kada je Ibrahim ugledao ovna, od velikog ushita je uzviknuo: 'Allahu ekber!' Meleki su rekli: 'Ovo je četvrta veličanstvena sintagma.' Nju su spojili s ostalim i govorili su: 'Subhanellahi ve-l-hamdu lillahi ve la ilahe illellahu vallahu ekber.' Kada je Džibril ispričao ove događaje Vjerovjesniku, s.a.v.s., on je, zadivljen, rekao: *La havle ve la kuvvete illa billahi-l-'alijji-l-'azimi.* Na to je Džibril rekao: 'Spojite i ove ostalim riječima.'"

Bilježi se da je Ibn Mesud, r.a., rekao: „Allah vam je podijelio, između vas, ahlak, kao što vam je podijelio opskrbu. Allah daje bogatstvo i onome koga voli i onome koga ne voli, ali iman-vjerovanje daje samo onome koga voli. Kada Allah zavoli nekog čovjeka, dadne mu iman. Onaj koji se usteže od udjeljivanja svoga imetka, onaj koji se boji neprijatelja i sukoba sa njim i onaj koji se boji da noću ne bi mogao ibadetiti, neka što više izgovaraju: La ilahe illellahu vallahu ekberu, subhanellahi ve-l-hamdulillahi."

Ebu Hurejre, r.a., prenosi da je Vjerovjesnik, s.a.v.s., rekao: *Da kažem: Subhanellahi ve-l-hamdulillahi ve la ilahe illellahu vallahu ekber, draže mi je od svega što sunce obasjava.*

Semure b. Džundub prenosi da je Vjerovjesnik, s.a.v.s., rekao: *Najvrijednije, što čovjek može izgovoriti, jesu četiri riječi: subhanellahi, elhamdulillah, la ilahe illellahu, Allahu ekber. Nije važno kojom od njih ćeš započeti.*

Bilježi se da je Ibn Mesud, r.a., kada bi čuo nekoga da upućuje dovu, nešto traži od Allaha i izgovara: ***Ko je taj koji će Allahu drage volje zajam dati*** (Sura Bekare, 245.), govorio: „Subhanellahi, ve-l-hamdulillahi ve la ilahe illellahu vallahu ekber." Onda bi dodao: „Ovo je dobrovoljni zajam."

Fekih, da mu se Allah smiluje, rekao je: „Ovo se odnosi na siromašna čovjeka, koji nema što udijeliti. On neka izgovori ove riječi i na taj način će steći nagradu onoga ko udjeljuje sadaku."

U jednoj predaji stoji da je Vjerovjesnik, s.a.v.s., podsticao svoje ashabe na sadaku. Oni su dijelili sadaku, a Ebu Umame Bahili, r.a., sjedio je pred Vjerovjesnikom, s.a.v.s., i micao usnama. Poslanik, s.a.v.s., reče mu: *Vidim da mičeš usnama. Reci mi što šapućeš.* On odgovori: „Allahov Poslaniče, vidim ljude da dijele sadaku, a ja nemam ništa što bih mogao dijeliti. U sebi govorim: Subhanellahi ve-l-hamdu lillahi ve la ilahe illellahu vallahu ekber." Vjerovjesnik,

s.a.v.s., kaza mu: *Ebu Umame, ove riječi su ti bolje nego mjera zlata, koju bi podijelio siromasima.*

Allah najbolje zna.

VRIJEDNOST SALAVATA NA VJEROVJESNIKA, S.A.V.S.

Autor, svojim lancem prenosilaca, bilježi od Muhammeda b. Abdurrahmana da je Vjerovjesnik, s.a.v.s., rekao: *Niko od vas me neće poselamiti, nakon moje smrti, a da mi Džibril neće doći i reći: „Muhammede, taj i taj ti šalje selam." Ja ću odgovoriti: I na njega neka su Allahov selam, milost i blagoslov.*

Svojim lancem prenosilaca, autor bilježi od Seida b. Musejjiba da je rekao: „Omer, r.a., rekao je: 'Čuo sam da se dova zaustavi između nebesa i zemlje i da se ne može pomaknuti sve dok ne doneseš salavat na svog Vjerovjesnika, s.a.v.s.'"

Svojim lancem prenosilaca, autor bilježi od Enesa b. Malika, r.a., da je rekao: „Vjerovjesnik, s.a.v.s., ispeo se na minber i rekao: *Amin.* Drugi put se ispeo i rekao: *Amin.* I treći put se ispeo i rekao: *Amin.* Onda je sjeo. Muaz mu je poslije rekao: 'Uspinjao si se stepenicima minbera i govorio tri puta *amin.* Poslanik, s.a.v.s., kaza: *Došao mi je Džibril i rekao: 'Muhammede, ko dočeka kraj ramazana, a ne bude mu oprošteno, pa umre i uđe u Džehennem, neka ga Allah udalji od Svoje milosti.' Ja sam dodao: Amin. Onda on reče: 'Ko dočeka jednoga ili oba roditelja da ostare kod njega, a on im ne bude činio dobročinstvo, pa umre i uđe u Džehennem, neka ga Allah udalji od Svoje milosti.' Ja sam dodao: Amin. Onda je rekao: 'A u čijem se društvu spomene tvoje ime, a on ne donese salavat na tebe, umre i uđe u Džehennem, neka ga Allah udalji od Svoje milosti.' Ja sam i na to rekao: Amin.*"

Muhammed b. Munkedir prenosi od Džabira b. Abdullaha, r.a., da je Vjerovjesnik, s.a.v.s., rekao: *Ko na mene donese salavat, svaki dan stotinu puta, Allah će mu podmiriti stotinu potreba, sedamdeset na Ahiretu i trideset na dunjaluku.*

Od Seida b. Umejra Ensarija, r.a., koji je učestvovao u Bitki na Bedru, bilježi se da je Poslanik, s.a.v.s., rekao: *Ko, iz mog ummeta, čistog i predanog srca, donese jedan salavat na mene, Allah na njega donese deset salavata, podigne ga za deset deredža i izbriše mu deset hrđavih djela.*

Autor kaže: „Čuo sam svoga oca da kaže: 'Sufjan Sevri, dok je tavafio oko Kabe, vidio je čovjeka koji nije ni podizao ni spuštao nogu, a da nije donosio salavat na Vjerovjesnika, s.a.v.s.' Sufjan priča: 'Pitao sam ga: Čovječe, ostavio si i tesbih i izgovaranje *la ilahe illellah*, a posvetio si se izgovaranju salavata na Vjerovjesnika, s.a.v.s.. Imaš li za to opravdanje?' On reče: 'A ko si ti, Allah ti se smilovao?' Predstavio sam se: Ja sam Sufjan Sevri. On mi reče: 'Da nisi jedinstven u svom vremenu, ne bih ti rekao razlog svoga postupka i ne bih ti odao tajnu.' Onda mi je rekao: 'Jednom sam sa svojim ocem otišao da obavim hadždž. U jednom konačištu, otac mi se razbolio. Ja sam ostao da ga liječim i, jedne noći, dok sam mu sjedio kod uzglavlja, otac mi je umro i lice mu je potamnilo. Ja sam rekao: Svi smo Allahovi i Njemu se vraćamo. Povukao sam njegov ogrtač i pokrio mu lice. Zadrijemao sam i zaspao. Usnio sam nekog čovjeka, od kojeg nisam vidio ljepšeg, čišće odjeće i ljepšeg mirisa. On je korak po korak prilazio, dok nije došao do moga oca. Otkrio

mu je lice, pomilovao ga po njemu i lice je postalo svijetlo. Okrenuo se da pođe, a ja sam ga uhvatio za odjeću i rekao: Allahov robe, ko si ti preko koga je Allah ukazao milost mome ocu u stranoj zemlji? On me upita: *Zar me ne poznaješ? Ja sam Muhammed b. Abdullah, kome je objavljen Kur'an. Tvoj otac je počinio mnogo grijeha, ali je puno salavata učio na mene. Kada ga je pogodilo ono što ga je pogodilo, zatražio je da mu pomognem. Ja sam pomagač onome ko često uči salavate na mene.* Poslije toga sam se probudio i vidio da je očevo lice postalo svijetlo.'"

Prenosi se od Amra b. Dinara, a on od Ebu Džafera, da je Vjerovjesnik, s.a.v.s., rekao: *Ko zaboravi salavat na mene, promašio je put koji vodi u Džennet.*

Ebu Berde, r.a., prenosi od svoga oca, a on od Vjerovjesnika, s.a.v.s., da je rekao: *Četiri su pokazatelja nepristojnosti: da čovjek obavlja malu nuždu stojeći, da potare lice prije nego što završi s namazom, da čuje ezan, ali da ne ponavlja i ne svjedoči ono što svjedoči mujezin i da budem spomenut kod njega i u njegovom društvu a on ne donese salavat na mene.*

Ebu Hurejre, r.a., prenosi da je Vjerovjesnik, s.a.v.s., rekao: *Donosite salavat na mene, jer je to vaš zekat. Molite Allaha da mi dodijeli vesilet.* Prisutni upitaše: „A što je vesilet, Allahov Poslaniče?" On odgovori: *To je najviši stepen u Džennetu koji će pripasti samo jednom čovjeku, a ja se nadam da ću ja biti taj čovjek.*

Fekih, da mu se Allah smiluje, rekao je: „Sintagma *vaš zekat* znači da je to čišćenje za ljude i oprost njihovih grijeha. Kada salavat na Vjerovjesnika, s.a.v.s., ne bi imao nikakvih drugih vrijednosti, osim što se za njega očekuje šefaat (zagovorništvo), bila bi obaveza svakom razumnom čovjeku da ga ne zapostavi, a što je tek s činjenicom da u salavatu na Vjerovjesnika, s.a.v.s., ima i Allahova praštanja grijeha?!"

Bilježi se od Enesa b. Malika, r.a., da je Vjerovjesnik, s.a.v.s., rekao: *Ko na mene donese jedan salavat, Allah na njega donese deset salavata i izbriše mu deset hrđavih djela.*

Ako hoćeš da se uvjeriš da je salavat na Vjerovjesnika, s.a.v.s., jedno od najvrjednijih djela, onda razmisli o ajetu u kojem Uzvišeni Allah kaže: ***Allah i meleki Njegovi blagosilju Vjerovjesnika. O vjernici, blagosiljajte ga i vi i šaljite mu pozdrav!*** (Sura Ahzab, 56.)! Za sve ostale ibadete je vezana Allahova naredba, dok je za salavat na Vjerovjesnika, s.a.v.s., Allah vezao Sebe, onda to naredio melekima, a onda i ostalim vjernicima. Ovim se potvrđuje da je salavat na Vjerovjesnika, s.a.v.s., najvrjednije dobro djelo.

Bilježi se od Abdurrahmana b. Ebi Lejla, a on od Ka'ba b. Udžreta, r.a., da je rekao: „Pitali smo Allahovog Poslanika, s.a.v.s.: Allahov Poslaniče, kako da donosimo salavat na tebe? On odgovori: *Recite: 'Allahu moj, neka je Tvoj salavat na Muhammeda i na Muhammedovu porodicu i neka je Tvoj blagoslov na Muhammeda i na Muhammedovu porodicu, kao što si svoj salavat i blagoslov spustio na Ibrahima i na Ibrahimovu porodicu. Uistinu si Ti hvale dostojan i slavljen.'*"

Neko je rekao: „Salavat na Vjerovjesnika, s.a.v.s., glasi: 'Allahu moj, salavat ste učinili na Muhammeda, Ti i Tvoji meleki.'"

Neko je rekao: „Salavat na Poslanika, s.a.v.s., glasi: 'Allahu moj, budi mi svjedok i neka mi Tvoji meleki budu svjedoci da donosim salavat na Muhammeda.'"

Neko je rekao: „Salavat na Muhammeda, s.a.v.s., glasi: 'Allahu moj, neka je Tvoj salavat na Muhammeda i njegovu porodicu; na Vjerovjesnika pismu neukog, na njegovu porodicu i ashabe, svaki puta kada Te spominju marljivi i svaki put kada zanemare da ga spomenu nemarni.'"

O VRIJEDNOSTI *LA ILAHE ILLELLAH*

Autor, svojim lancem prenosilaca, bilježi od Abdullaha b. Amra b. Asa, r.a., da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: *Allah će na Kijametskom danu izdvojiti jednog čovjeka i dovesti pred Mizan. Pred njim će biti otvoreno devedeset i devet sidžilla. Svaki sidžill će biti koliko pogled dopire, a u svima će biti nabrojani i zapisani svi njegovi grijesi i pogreške. Ti sidžilli će biti stavljeni na jedan tas vage, a onda će biti donesena kartica, ne veća od otiska prsta, na kojoj će biti napisano: Svjedočim, vjerujem i potvrđujem da nema boga osim Allaha i svjedočim, vjerujem i potvrđujem da je Muhammed Njegov rob i Poslanik. Kartica će biti stavljena na drugi tas vage, pa će pretegnuti.*

Svojim lancem prenosilaca, autor bilježi od Muttaliba b. Hantaba da je Vjerovjesnik, s.a.v.s., rekao: *Najvrjednije što smo rekli, vjerovjesnici prije mene i ja, jeste La ilahe illellah – nema boga osim Allaha.*

Autor, svojim lancem prenosilaca, bilježi od Enesa b. Malika, r.a., da je Poslanik, s.a.v.s., rekao: *Džibril mi je došao, učeći ovaj ajet:* ***Na Dan kada Zemlja bude zamijenjena drugom zemljom, a i nebesa, i kad svi izidu pred Allaha Jedinoga i Svemoćnog*** (Sura Ibrahim, 48.). Vjerovjesnik, s.a.v.s., pitao ga je: *Džibrile, kakvi će ljudi biti na Kijametskom danu?* Ovaj odgovori: „Muhammede, bit će na bijeloj zemlji na kojoj se nikada nije počinio nijedan grijeh. Kada Džehennem ispusti svoj uzdah, meleki će pohrliti Aršu i svaki od njih će govoriti: 'Gospodaru, ne molim Te ni za koga osim za sebe.' Brda će biti kao raščešljana vuna." Poslanik, s.a.v.s., ponovo upita: *Džibrile, a što su raščešljana brda?* On odgovori: „To je vuna koja se priprema za pređu. Brda i planine će se topiti od straha pred Džehennemom. Muhammede, Džehennem će biti doveden na Kijametskom danu i dahtat će. Sedamdeset hiljada meleka će nastojati da ga zauzda i vodi. Dovest će ga pred Allaha i On će mu se obratiti: 'Džehenneme, pričaj!' Džehennem će reći: 'Nema boga osim Allaha. Tako mi Tvoje veličanstvenosti i sile, danas ću se svetiti svima onima koji su se koristili Tvojom opskrbom, a robovali su drugome. Moći će me prijeći samo onaj ko ima dozvolu za to.'" Vjerovjesnik, s.a.v.s., dalje je pitao: *Džibrile, a što je i u čemu se ogleda dozvola za prelazak Džehennema na taj Dan?* Džibril odgovori: „Raduj se, Muhammede. Tvoj ummet će imati dozvolu za prolaz na Kijametskom danu. Znaj, svako ko posvjedoči da nema boga osim Allaha, dobio je dozvolu za prelazak džehennemskog mosta." Vjerovjesnik, s.a.v.s., dodade: *Hvala Allahu, Koji je mom ummetu darovao šehadet, da nema boga osim Allaha.*

Ata b. Ebi Rebbah je rekao: „Pitao sam Ibn Abbasa, r.a., o značenju ajeta: ***Koji oprašta grijehe i prima pokajanje, koji strahovito kažnjava*** (Sura Mu'min, 3.), pa mi je kazao: 'Prašta grijehe onima koji izgovaraju *La ilahe illellah,* a prima pokajanje i onima koji također izgovaraju *La ilahe illellah.* Strahovito kažnjava onoga ko ne izgovara *La ilahe illellah.*'"

Fekih, da mu se Allah smiluje, rekao je: „Obaveza svakog čovjeka je da što češće izgovara La ilahe illellah i da moli Allaha, i dan i noć, da mu ne oduzme vjerovanje i mogućnost da izgovara ovu rečenicu. Treba da se čuva grijeha, jer mnogi ljudi izgovaraju ovu rečenicu, ali im ona bude oduzeta pred kraj života zbog mnoštva grijeha koje su počinili. Dunjaluk napuštaju kao nevjernici, da nas Allah sačuva takvog kraja.

Koja je nevolja i nedaća gora i teža od ove! Čovjek čitav svoj životni vijek bude smatran muslimanom, a na Kijametskom danu ga prozovu u grupi nevjernika. To je najteži gubitak i nesreća. Nije nesreća za onoga ko izađe iz crkve ili drugog svetišta, pa bude bačen u Džehennem, nego je nesreća za onoga koji izađe iz džamije i bude bačen u Džehennem. Sve se to dešava zbog mnogih poganih i zabranjenih djela, koje je činio tajno. Može se desiti da neki čovjek dobije nešto od imovine drugih ljudi, pa pomisli: 'To ću potrošiti na sebe, a kada budem imao priliku vratit ću im i zatražiti da mi halale.' Onda se desi da umre, prije nego što je vratio dug i zadovoljio parničare. Može se desiti da se čovjek razvede od svoje supruge i da mu ona postane zabranjenom, no on ustvrdi: 'Kako da je pustim i razvedem se od nje, a imamo djecu!' Poslije toga ustraje u tom svom grijehu i griješnom životu s njom i smrt ga zatekne dok čini haram. Sve to može biti uzrokom da se čovjeku uskrati iman.

Brate, pogledaj i potrudi se da popraviš svoje stanje prije nego što ti dođe smrt, jer ti ne znaš kada će ona pokucati na tvoja vrata.

Znaj da je život kratak, a da je kajanje dugoročno. Stoga, što češće izgovaraj la ilahe illellah."

Hasan Basri je rekao: „La ilahe illellah je ulaznica za Džennet."

Enes b. Malik, r.a., prenosi da je Vjerovjesnik, s.a.v.s., bio upitan: „Allahov Poslaniče, da li Džennet ima cijenu?" On je rekao: *Ima, to je la ilahe illellah.*

Bilježi se da je Ebu Hurejre, r.a., rekao: „Pitao sam Allahovog Poslanika, s.a.v.s.: Allahov Poslaniče, koji su ljudi najpreči tvome šefaatu (zagovorništvu na Kijametskom danu)? On mi je odgovorio: *Onaj koji izgovori la ilahe illellah čista i predana srca.*"

Od Mudžahida se prenosi da je tumačio ajet: ***Zažalit će nevjernici često što nisu postali muslimani*** (Sura Hidžr, 2.) svojim riječima: „Kada se iz Džehennema oslobode oni koji su izgovarali la ilahe illellah, mnogobošci će govoriti: 'Kamo puste sreće da smo i mi bili muslimani!'"

Od Ataa se prenosi da je rekao: „Allahove riječi: ***Ko učini dobro djelo, dobit će veliku nagradu za njega*** (Sura Neml, 89.) znače da će onome ko izgovori la ilahe illellah nagrada biti Džennet, dok se u ajetu: ***A oni koji budu zlo činili, u vatru će naglavačke biti gurnuti*** (Sura Neml, 90.) misli na širk (mnogoboštvo)."

Bilježi se da je Hasan Basri za ajet: ***Zar nagrada za dobro učinjeno djelo može biti nešto drugo do dobro?!*** (Sura Rahman, 60.) rekao: „Da li nagrada onome ko kaže la ilahe illellah može biti ikakva druga osim Dženneta?"

Prenosi se da je Ibn Abbas, r.a., rekao: „Džibril je došao Vjerovjesniku, s.a.v.s., jednog dana i rekao: 'Muhammede, Gospodar ti šalje selam i pita: 'Zašto te vidim tužnog i potištenog?', a On najbolje zna zbog čega.' Muhammed, s.a.v.s.,

odgovori: *Džibrile, dugo i mnogo sam razmišljao o onome što čeka moj ummet na Kijametskom danu.* Džibril mu kaza: 'Muhammede, da li razmišljaš o nevjernicima ili muslimanima?' On odgovori: *Razmišljam o onima koji su govorili la ilahe illellah.* Onda ga je Džibril uzeo za ruku i podigao na noge. Odveo ga je do mezarja Benu Seleme. Svojim desnim krilom je udario po mezaru jednog umrlog i rekao: 'Ustani, Allahovom voljom.' Čovjek je ustao, lice mu je bilo svijetlo i govorio je *La ilahe illellah muhammedun resulullah el-hamdu lillahi rabbi-l-alemin.* Džibril reče tom čovjeku: 'Vrati se' i on se vrati u svoj mezar. Onda je Džibril udario svojim lijevim krilom po mezaru drugog čovjeka i naredio: 'Ustani, po Allahovoj odredbi.' Čovjek, kada je ustao, imao je potamnjelo lice, iskolačene oči i govorio je: 'Teško meni! Koje li tuge! Kakvog li žaljenja!' Džibril mu onda naredi da se vrati i čovjek se vrati u mezar. Tada je Džibril rekao: 'Ovako će biti proživljeni i na Kijametskom danu, onako kako su umrli na dunjaluku.'"

Od Vjerovjesnika, s.a.v.s., bilježi se da je rekao: *Podsjećajte svoje bližnje koji su na samrti na izgovaranje la ilahe illellah, jer ta rečenica ruši grijehe u cijelosti.* Prisutni upitaše: „Allahov Poslaniče, a ako je neko izgovara za života?" On reče: *Onda je još djelotvornija.*

Bilježi se da je Vjerovjesnik, s.a.v.s., rekao: *Obilazite ljude na samrti i podsjećajte ih na la ilahe illellah. Govorite im lijepo o Džennetu. I blag i učen, muškarac i žena, uznemireni su i unezvijereni u tim trenucima. Iblis, Allahov neprijatelj, tada je najbliži čovjeku, tada, kada napušta dunjaluk i ostavlja voljene i bliske. Nemojte u njima buditi beznađe, jer je muka teška i teško je stanje. Tako mi Onoga Koji upravlja Muhammedovim životom, posao koji obavlja Melek smrti je teži nego hiljadu udaraca sabljom.*

U jednoj predaji stoji da je neki čovjek iz Benu Israila bio jedan od najpobožnijih ljudi svog vremena, a drugi čovjek je bio jedan od najpokvarenijih i najgrješnijih ljudi. Pobožnjak je umro, pa je Musau, a.s., rečeno: „Taj čovjek je džehennemlija." Kada je umro griješnik, Musau, a.s., rečeno je: „Taj čovjek je džennetlija." Musa, a.s., otišao je pobožnjakovoj ženi i pitao je: „Što je radio tvoj muž?" Ona odgovori: „Bio je najpobožniji čovjek i to vam je svima poznato." On dalje upita: „A što je još radio?" Ona odgovori: „Kada bi odlazio na spavanje, govorio bi: 'Blago li se nama, ako je istina ono s čime je došao Musa, a.s.'" Kada je pitao griješnikovu ženu što je njen muž radio, ona je rekla: „Bio je najgori i najgrješniji čovjek i to vam je svima poznato." On je upita: „A što je još radio?" Ona kaza: „Kada bi odlazio u postelju, govorio bi: 'Nema boga osim Allaha i hvala Allahu na onome s čime je poslao Musaa, a.s.'"

Bilježi se da je Vjerovjesnik, s.a.v.s., rekao: *Ko izgovori La ilahe illellah, iz njegovih usta izađe zelena ptica, koja ima dva bijela krila ukrašena biserom i rubinom. Ona se uspne na nebesa i od nje se čuje, pod Aršom, zujanje, nalik zujanju pčela. Toj ptici se kaže da se smiri, a ona odgovori: 'Ne, sve dok se ne oproste grijesi onome ko me izgovorio.' Onda bude oprošteno onome ko je izgovorio tu rečenicu. Poslije toga se toj ptici se dadne sedamdeset jezika i ona traži oprosta za onoga ko je izgovorio la ilahe illellah i to će trajati sve do Kijametskog dana. Kada*

nastupi Kijametski dan, doći će ta ptica i za ruku uzeti onoga od koga je izašla, vodit će ga do Dženneta i uvesti u njega.

U jednoj predaji je zabilježeno da je Musa, a.s., kada je Allah potopio faraona i njegov narod, rekao: „Gospodaru, uputi me na neko djelo kojim bih Ti se mogao zahvaliti na blagodatima koje si mi dao.“ On mu reče: „Musa, reci: *La ilahe illellah.*“ Musa je tražio da mu se da još nešto, a Allah mu reče: „Musa, kada bi sedmera nebesa i sedmere zemlje stavio na jedan tas vage, a na drugi stavio *la ilahe illellah*, ono bi bilo teže.“

Od Mudžahida se bilježi da je rekao: „Za tri djela nema nikakve zapreke do Allaha: za svjedočenje da nema boga osim Allaha, za dovu onoga koji je ubijeđen da će mu dova biti primljena, za dovu roditelja za svoje dijete i za kletvu onoga kome je nepravda učinjena protiv onog ko mu je nepravdu nanio.“

Bilježi se da je jedan ashab rekao: „Ko izgovori *la ilahe illellah* čistog srca i koji otegne u izgovoru, veličajući i štujući Allaha, Allah mu oprosti četiri hiljade velikih grijeha.“ Neko je upitao: „A ako čovjek nema četiri hiljade grijeha?“ On reče: „Onda se praštaju grijesi njegovih ukućana i komšija.“

Fekih, da mu se Allah smiluje, rekao je: „Neko je rekao: ‘Ko upamti i sačuva sedam riječi, taj je kod Allaha častan, takav je kod Njegovih meleka i Allah mu prašta grijehe, makar ih bilo kao morske pjene. On će osjetiti slast imana i život i smrt će mu biti dobri.

Prvo je da prilikom započinjanja svakog posla izgovori Bismilu.

Drugo je da nakon obavljenog posla izgovori zahvalu Allahu.

Treće je da nakon izgovorene besposlice ili hrđavog govora, bilo da se radi o malom ili velikom, zatraži oprost od Allaha.

Četvrto je da svakom planiranju doda i izjavu: Inšaellahu (ako Allah da).

Peto je da, kada se nađe u nevolji ili hrđavoj situaciji, izgovori: *La havle ve la kuvvete illa billahi-l-alijji-l-azim* (Nema promjene ni sile osim sa Allahom.).

Šesto je da, kada doživi neki gubitak, u imetku ili u porodici, radilo se o maloj ili velikoj šteti, kaže: *Inna lillahi ve inna ilejhi radži'un* (Svi smo Allahovi i svi se Njemu vraćamo).

Sedmo je da danonoćno izgovara: La ilahe illellah.’“

Amr b. Dinar prenosi od Džabira b. Abdullaha, r.a., da je rekao: „Pričao nam je čovjek koji je čuo Muaza b. Džebela, r.a., da je na samrti rekao: ‘Otkrijte me. Uistinu sam čuo od Allahovog Poslanika, s.a.v.s., hadis koji vam nisam do sada kazao, jer sam se bojao da ćete se osloniti na to. Vjerovjesnik, s.a.v.s., rekao je: *Ko izgovori la ilahe illellah iskrenog, predanog i ubijeđenog srca, ući će u Džennet.*“

Bilježi se da je Vjerovjesnik, s.a.v.s., rekao: *Ko podsjeti umrlog na la ilahe illellah, ući će u Džennet.*

U drugoj predaji stoji da je Vjerovjesnik, s.a.v.s., rekao: *Čije zadnje riječi na dunjaluku budu la ilahe illellah, ući će u Džennet.*

Autor, svojim lancem prenosilaca, bilježi od Amra b. Dinara, a on od Džabira b. Abdullaha, r.a., da je Vjerovjesnik, s.a.v.s., rekao: *Hoćete li da vam kažem što je Nuh, a.s., naredio svome sinu? Kazao mu je: „Sine, izdajem ti dvije naredbe i dvije zabrane. Naređujem ti da izgovaraš i svjedočiš da nema boga osim*

Allaha, Jedinog, Koji nema ortaka. I nebesa i zemlja kada bi se stavili na jedan tas vage, a la ilahe illellah na drugi, la ilahe illellah bi bilo teže. Naređujem ti i da izgovaraš subhanellahi ve bi hamdihi (slavljen neka je Allah i Njemu neka je hvala). To je dova meleka i dova stvorenja. S tim riječima se opskrba spušta stvorenjima.

Zabranjujem ti da Allahu pripisuješ druga, jer onome ko to čini Allah zabranjuje Džennet. Zabranjujem ti i oholost, jer neće ući u Džennet iko u čijem srcu ima koliko i zrno gorušice oholosti."

U jednoj predaji je zapisano: „Ko izgovori *la ilahe illellah* čistog srca, ući će u Džennet."

U ovoj predaji je uslovljeno da izgovor bude čist i predan, a čisto i predano (ihlas) može biti samo ako takav izgovor čovjeka odvraća i sprječava od grijeha. Ako nije takvo, onda nije iskreno. Bojati se da je taj govor čovjeku povjerena stvar, koja se, u svakom momentu, može zatražiti i nazad.

Fekih, da mu se Allah smiluje, rekao je: „Ljudi su, u stvarima svoje vjere, podijeljeni u dvije kategorije. Postoje oni kojima je njihov iman darovan, a postoje i oni kojima je pozajmljen. Znak po kojem se može raspoznati da li je iman darovan, jeste da čovjeka sprečava da čini grijehe i da ga podstiče na činjenje dobra. Iman čovjeka kome je pozajmljen ne sprečava od grijeha, niti podstiče na činjenje dobrih djela, jer čovjek nema promišljanja i ono čime se ne može slobodno upravljati je pozajmljeno."

Enes b. Malik, r.a., prenosi da je Vjerovjesnik, s.a.v.s., rekao: *La ilahe illellah je cijena Dženneta.*

U drugoj predaji stoji da je to ključ Dženneta.

Neko je rekao: „*La ilahe illellah* je ključ Dženneta, ali ključ mora imati i zapore (zupce, nazubljenost), kako bi mogao otključati bravu. Ti zupci na ključu su: jezik, koji Allaha spominje i koji je čist od grijeha i ogovaranja, srce, koje je skrušeno i čisto od zavisti i varanja, trbuh, koji je čist i oslobođen od harama i sumnjivih stvari i udovi, koji su čisti od grijeha."

Od Ebu Zerra, r.a., bilježi se da je rekao: „Tražio sam: Allahov Poslaniče, poduči me nečemu što će me približiti Džennetu i udaljiti od Džehennema. On reče: *Kada uradiš nešto hrđavo, odmah počini i neko dobro djelo, jer ono se deseterostruko vrednuje.* Pitao sam dalje: Allahov Poslaniče, da li je *la ilahe illellah* dobro djelo? On reče: *To je jedno od najljepših dobrih djela.*"

Seleme b. Zejd bilježi od Huzejfe b. Jemana, r.a., da je rekao: „Islam će toliko oslabiti da niko neće znati ni što je namaz, ni što je post. Ostat će ljudi koji će govoriti: 'Oni prije nas su govorili *la ilahe illellah* i mi to govorimo.' Pitat će ih: 'A koja je korist od *la ilahe illellah?*' Ovi će odgovoriti: To je rečenica kojom će biti zaštićeni od Džehennema i zbog koje će biti uvedeni u Džennet.

O VRIJEDNOSTI KUR'ANA

Autor, svojim lancem prenosilaca, bilježi od Abdullaha b. Mesuda, r.a., da je rekao: „Kur'an je zagovornik, čije se zagovorništvo uvažava i koje je puno valjano. On je iskren i vjerodostojan protivnik. Ko ga postavi ispred sebe i odredi svojim vođom odvede ga u Džennet, a ko ga ostavi iza sebe, gurne ga u Džehennem."

Fekih, da mu se Allah smiluje, rekao je: „Riječi *zagovornik čije se zagovorništvo uvažava* znače da će se Kur'an zalagati za onoga ko ga je učio i njegovo zalaganje će biti prihvaćeno i uvaženo.

Sintagma *vjerodostojan protivnik* znači da će Kur'an doći i svjedočiti da ga čovjek nije učio i da ga je zanemarivao, a njegovo svjedočenje će biti primljeno i uvaženo.

Ko ga učini ispred sebe znači da će onoga koji ga bude učio i radio po njemu odvesti u Džennet. Ko ga ostavi iza sebe, zanemari ga i ne bude ga učio niti prakticirao upute koje su u njemu, Kur'an će ga gurnuti u Džehennem, na Kijametskom danu."

Istim ovim lancem prenosilaca se bilježi od A'meša, on od Hubejba b. Ebi Sabita, a on od Nafi'a b. Abdulharisa, koji je bio Omerov namjesnik u Mekki, da je jednom izašao pred Omera, r.a., kada je bio na jednom od svojih putovanja na hadždž, pa mu je Omer rekao: „Koga si postavio da upravlja Mekkom?" On reče: „Abdurrahmana b. Ebi Ebzija." Omer mu reče: „Zar si postavio štićenika da upravlja Kurejšijama?" On mu odgovori: „Vođo vjernika, nisam mogao naći nikoga ko je bolji poznavalac Kur'ana od njega." Omer mu reče: „Da, Allah radi Kur'ana i Kur'anom uzdiže neke ljude, a druge ponižava, a Abdurrahman je od onih koje je Allah uzdigao Kur'anom."

Autor, svojim lancem prenosilaca, bilježi od Abdullaha b. Mes'uda, r.a., da je rekao: „Kur'an je Allahova knjiga odgoja, pa se naučite iz nje onoliko koliko možete. Kur'an je Allahovo čvrsto uže, jasno svjetlo, koristan lijek, zaštita onome ko ga prihvati i spas onome ko ga slijedi. On se ne krivi, pa ga nije potrebno ispravljati; ne skreće i nije ga potrebno vraćati; a ne prestaju sve divote koje su u njemu; niti dosadi stalno ponavljanje njegova teksta. Učite Kur'an, jer će vas Allah nagraditi za svaki proučeni harf iz njega sa deset dobrih djela. Znajte da vam ne kažem da su za *elif-lam-mim* deset dobrih djela, nego vam kažem da je za *elif* deset dobrih djela, za *lam* deset i za *mim* deset dobrih djela."

A'meš prenosi od Ebu Hurejre, r.a., da je Vjerovjesnik, s.a.v.s., rekao: *Ko olakša svome bratu i oslobodi ga od neke dunjalučke nevolje, Allah će ga osloboditi jedne od ahiretskih nevolja i teškoća. Ko olakša drugome ko je u teškoj situaciji na dunjaluku, Allah će olakšati njemu, i na dunjaluku i na Ahiretu. Allah je na pomoći Svome robu, sve dok je Njegov rob pri ruci i na pomoći svome bratu muslimanu. Ko krene putem obrazovanja i naukovanja, Allah mu olakša put do Dženneta. Nikada se ne okupe ljudi u jednoj od Allahovih kuća s nijetom da uče iz Allahove Knjige i*

izučavaju njene sadržaje, a da se na njih ne spusti smirenost, prekrije ih milost i okruže ih meleki. Allah ih spominje među onima koji su kod Njega.

Jezid b. Ebi Habib prenosi da je Vjerovjesnik, s.a.v.s., rekao: *Ko dadne prednost Kur'anu nad svim ostalim, Allah će olakšati patnju njegovim roditeljima, makar oni bili i nevjernici.*

Od Abdullaha b. Amra b. Asa, r.a., bilježi se da je rekao: „Učaču Kur'ana kao da je vjerovjesništvo među plećima, samo što se njemu ne objavljuje. Ko uči Kur'an, a misli da bilo koje stvorenje ima bolje od toga što je njemu dato, zanemario je ono što je Allah veličanstvenim učinio i dao je prednost nečemu što je Allah zanemario. Čuvar Kur'ana ne bi trebalo da se ponaša kao što se ponašaju neznalice, kada se nađe u njihovom društvu, niti da se sveti kada se drugi svete, nego da prašta i da bude dobrohotan."

Abdullah b. Mesud, r.a., rekao je: „Čuvar Kur'ana bi trebalo da se poznaje po probdijenim noćima u kojima ostali ljudi spavaju; po danu u kojem posti, a ostali ljudi ne poste; po tuzi koju osjeća onda kada se drugi raduju; po plaču, koji ga obuzima onda kada se ostali ljudi smiju; po svojoj skrušenosti, onda kada se ostali uznose."

Hafiz bi trebalo da plače, da bude tužan, blag, smiren i prijatan; nipošto nemaran, osoran, galamdžija i nesmotren.

Muaz b. Džebel, r.a., prenosi da je Poslanik, s.a.v.s., rekao: „Troje su stranci i neshavaćeni na dunjaluku: Kur'an u prsima zulumćara, dobar čovjek među hrđavim ljudima i mushaf u kući u kojoj se ne uči iz njega."

Muhammed b. Ka'b Kurezi je rekao: „Učač Kur'ana kao da je vidio Vjerovjesnika, s.a.v.s." Onda je proučio ajet: ***A meni se ovaj Kur'an objavljuje i da njime vas i one do kojih on dopre opominjem.*** (Sura En'am, 19.)

U jednoj predaji je zabilježeno: „Broj pozicija i stepenovanje u Džennetu je shodan broju ajeta u Kur'anu. Učaču će se na Kijametskom danu reći da uči i da se uspinje. Ako bude znao pola Kur'ana napamet, reći će mu se: 'Da si znao više, i mi bismo ti stepene i položaj povećali.'"

Halid b. Bešir prenosi od Husejna b. Alija, r.a., a on od Vjerovjesnika, s.a.v.s., da je rekao: *Ko uči Kur'an na stajanju u namazu, za svaki harf ima stotinu dobrih djela. Ko uči Kur'an na sjedenju u namazu, za svaki harf ima pedeset dobrih djela. Ko uči Kur'an mimo namaza, za svaki harf mu Allah upiše deset dobrih djela. Ko sluša učenje Kur'ana, želeći nagradu za to, za svaki harf mu se upiše po jedno dobro djelo. Ko prouči Kur'an do kraja, kod Allaha ima pravo da mu dova bude primljena, pa ili odmah, ili naknadno.*

Od Vjerovjesnika, s.a.v.s., bilježi se da je rekao: *Samo munafik može trojici osporiti njihovu važnost i primat: pravednom vođi, čovjeku koji je osijedio u islamu i hafizu.*

Od Ebu Umame, r.a., bilježi se da je rekao: „Poslanik s.a.v.s. nas je podsticao na učenje Kur'ana, pa nam je rekao i o vrijednosti toga učenja. Savjetovao nas je da ga učimo i naučavamo, a naveo je i vrijednosti toga. Rekao nam je: *Kur'an će na Kijametskom danu doći onima koji su ga učili, onda kada im on bude najpotrebniji i*

izaći će pred onoga ko ga je učio u najljepšem obliku. Pitat će ga: 'Poznaješ li me?' Čovjek će pitati: 'A ko si ti?' Kur'an će odgovoriti: 'Ja sam onaj koga si volio i kome si čast ukazivao. Svoje noći si bdio uz mene i danju si me ponavljao i učio.' Čovjek će reći: 'Onda si ti, najvjerovatnije, Kur'an.' Potom će stupiti pred Allaha i vlast će mu se dati u desnu, a vječnost u lijevu ruku. Na glavu će mu se postaviti kraljevska kruna. Njegovim roditeljima, ako su muslimani, bit će data odjeća koja će biti mnogostruko veće vrijednosti nego što je dunjaluk i sve što je na njemu. Roditelji će pitati: 'Na osnovu čega smo zaslužili ovo, jer nismo svojim djelima?' Reći će im se: 'To je zaslugom vašeg djeteta i njegovog učenja Kur'ana. Zbog toga ste dobili to što ste dobili.'"

Poslanik, s.a.v.s., rekao je: *Naučite zehravejn (*dva ružičnjaka, misli se na kur'anske sure Bekare i Ali Imran), *jer će njih dvije doći na Kijametskom danu pred one koji su ih naučili, kao dva oblaka, dva brda ili dva jata ptica, koja će svojim krilima štititi onoga ko ih je naučio i koja će se zalagati za takvoga.* Onda je rekao: *Naučite suru Bekare, jer je u njenom uzimanju i prihvatanju blagoslov, a u njenom ostavljanju je kajanje i propast. Protiv nje se ne mogu boriti vračari i sihirbazi.* Potom je rekao: *Ovo je za onoga ko ga (Kur'an) nauči i ko se ne izigrava s njim, ko prakticira ono što je u njemu i ko ga ne zanemaruje, niti se koristi njime kako bi zarađivao i materijalnu korist imao.*

Od Sa'da b. Ebi Vekkasa, r.a., bilježi se izjava: „Ko prouči Kur'an do kraja, danju, meleki na njega čine salavat i mole se za njega sve dok ne omrkne, a ko prouči Kur'an do kraja noću, meleki na njega donose salavat i mole za njega sve dok ne osvane."

Ashabi su davali prednost završavanju Kur'ana danju.

Abdullah b. Mubarek je rekao: „Ashabi su voljeli da Kur'an, u ljetnjim danima, završavaju ujutro, a u zimskim danima su voljeli da ga završe početkom noći, kako bi salavat i dova meleka bili mnogobrojniji i trajniji."

Katade bilježi do Enesa b. Malika, r.a., a on od Ebu Musaa Eš'arija, r.a., da je Poslanik, s.a.v.s., rekao: *Primjer vjernika koji uči Kur'an je kao primjer turundže, koja ima lijepe i miris i okus. Primjer vjernika koji ne uči Kur'an je kao primjer hurme, koja ima lijep ukus, ali nikakav miris. Primjer griješnika koji uči Kur'an je kao primjer miomirisa koji ima lijep miris, ali gorak ukus. Primjer griješnika koji ne uči Kur'an je kao primjer gorčice, koja nema mirisa i gorkog je ukusa.*

Ukbe b. Amir, r.a., prenosi da je Vjerovjesnik, s.a.v.s., rekao: *Ko tajno uči Kur'an je kao onaj ko tajno udjeljuje sadaku, a onaj ko javno i glasno uči Kur'an je kao onaj ko javno sadaku daje.*

To znači da je dobro naglas učiti Kur'an, ali je još bolje i vrjednije to tajno činiti.

Od Velida b. Abdullaha se bilježi da je Vjerovjesnik, s.a.v.s., rekao: *Bili su mi izloženi svi grijesi. Nisam vidio većeg grijeha od zaboravljanja naučenog kod hafiza.*

Od Talka b. Habiba se bilježi da je Vjerovjesnik, s.a.v.s., rekao: *Ko nauči Kur'an, a onda ga zaboravi, bez opravdanog razloga, za svaki ajet će mu se oduzeti po jedan stepen u Džennetu i na Kijametski dan će biti gubav i kao optuženik.*

Od Poslanika, s.a.v.s., bilježi se da je rekao: *Ko nauči Kur'an, a onda ga zaboravi bez opravdanog razloga, na Kijametski dan će doći osakaćen.*

Od Dahhaka se bilježi: „Ako čovjek zaboravi naučeni Kur'an, to je uzrokovano grijehom koji je počinio.“ Onda je proučio ajet: ***Kakva god vas bijeda zadesi, to je zbog grijehova koje ste zaradili, a On mnoge i oprosti.*** (Sura Šura, 30.) A koja je nedaća veća i gora od zaboravljanja Kur'ana!

Autor, svojim lancem prenosilaca, bilježi od Ebu Hanife da je rekao: „Ko u toku godine prouči dva puta cijeli Kur'an, odužio se prema Kur'anu, jer je Poslanik, s.a.v.s., pred Džibrilom svake godine učio po jednom čitav Kur'an, a u godini u kojoj je preselio s ovoga svijeta, činio je to dva puta.“

VRIJEDNOST TRAŽENJA ZNANJA

Autor, svojim lancem prenosilaca, bilježi od Kesira b. Kajsa da je rekao: „Sjedio sam s Ebu Derdaom, r.a., u damaskoj džamiji, kada mu je došao neki čovjek i rekao: 'Ebu Derda, došao sam ti iz grada Allahovog Poslanika, s.a.v.s., Medine radi hadisa koji sam čuo da ga ti prenosiš.' Ebu Derda ga upita: 'Jesi li došao radi trgovine, neke lične potrebe, ili baš samo radi toga što si rekao?' Čovjek odgovori: 'Došao sam samo radi toga.' Ebu Derda mu reče: 'Čuo sam Allahovog Poslanika, s.a.v.s., da kaže: *Ko krene putem traženja znanja, Allah mu olakša jedan od puteva prema Džennetu. Meleki polože svoja krila svakome onome ko traži znanje, zbog zadovoljstva onim što on čini. Za svakog učenjaka oprost traži sve što je na nebesima i sve što je na zemlji, čak i ribe u morskim dubinama. I uistinu je vrijednost učenog nad pobožnim kao što je vrijednost punog mjeseca nad zvijezdama. Učenjaci su, doista, nasljednici vjerovjesnika. Vjerovjesnici nisu u nasljedstvo ostavili ni dirheme ni dinare, nego su ostavili znanje, pa ko uzme znanje, uzeo je istinsku sreću.*"

Autor, svojim lancem prenosilaca, bilježi od Ibn Mesuda, r.a., da je rekao: „Dvojica brižnika se nikada ne mogu zasititi: učenik koji je žedan znanja i čovjek koji žudi za dunjalukom. Oni nisu jednaki: učenik stalno povećava zadovoljstvo Svemilosnog, a ovaj drugi stalno povećava svoju nesreću." Potom je proučio ajete: ***A Allaha se boje od robova Njegovih - učeni*** (Sura Fatir, 28.). ***Uistinu, čovjek se uzobijesti čim se neovisnim osjeti*** (Sura Alek, 6,7.).

Svojim lancem prenosilaca autor bilježi od Ibn Sirina da je rekao: „Ušao sam u jednu džamiju u Basri i tamo zatekao Esveda b. Seri'a, kako čini zikr s ljudima. Oko njega su posjedali klanjači koji su bili u džamiji, a u drugom kraju džamije su sjedili učenjaci fikha i pričali o fikhskim problemima i obnavljali naučeno. Zanijetio sam dva rekata između te dvije halke. Kada sam završio s namazom, rekao sam samome sebi: Možda je najbolje da odem i da sjednem u Esvedovu halku, možda im Allah primi njihove dove i njihovo dobro djelo, pa i mene obuhvati milost koja se spušta na njih. Onda sam pomislio: Kada bih otišao u halku u kojoj se izučava fikh, možda ću čuti nešto što nisam znao i možda to budem primijenio u praksi. Tako sam bio u nedoumici i ona je potrajala, pa sam promašio i jednu i drugu halku. Te noći sam usnio da mi jedan čovjek kaže: 'Da si se priključio halki u kojoj se učio i obnavljao fikh i fikhski propisi, našao bi Džibrila kako sjedi s njima.'"

Svojim lancem prenosilaca autor bilježi od Enesa b. Malika, r.a., da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: *Ko hoće da gleda one koje je Allaha oslobodio Džehennema neka pogleda u učenike, tragaoce za znanjem. Tako mi Onoga Koji upravlja Muhammedovim životom, nema nijednog učenika koji ode na vrata učitelja, a da mu Allah za svaki harf i za svaki korak neće upisati nagradu jednogodišnjeg ibadeta. Za svaki korak-stopu će mu sagraditi grad u Džennetu.*

Kada hoda po zemlji, ona će moliti oprosta za njega. I omrknut će i osvanuti oprošten od grijeha. Meleki će biti svjedoci u njegovu korist i takvi ljudi su oni koje je Allah oslobodio Džehennema.

Autor kaže: „Čuo sam fekiha Ebu Džafera da svojim lancem prenosilaca prenosi da je Vjerovjesnik, s.a.v.s., ušao u džamiju i ugledao dvije halke. U jednoj su spominjali Allaha, a u drugoj su se podučavali fikhu, molili Allaha i podsticali ljude da se obraćaju Allahu. Vjerovjesnik, s.a.v.s., rekao je: *I na jednom i na drugom sijelu je dobro, ali je jedno od njih bolje od onoga drugog. Ovi prvi mole Allaha i On će im, ako hoće, primiti ibadet i dati ono što mole, a, ako hoće, i odbit će ih. Drugi podučavaju neznalice i uče se onome što ne znaju, a ja sam poslan kao učitelj. Ova grupa je bolja.* Onda je sjeo s njima."

Od Ebu Derdaa, r.a., bilježi se da je rekao: „Da naučim nešto o nekom problemu što nisam znao, draže mi je nego da čitavu noć provedem u ibadetu."

Od Ibn Mesuda, r.a., bilježi se da je rekao: „Živite u vrijeme kada je praksa bolja od znanja, a doći će vrijeme kada će znanje biti bolje od prakse."

Seid b. Musejjib prenosi od Ebu Seida Hudrija, r.a., da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: *Na Zemlji su najvrdjenija tri djela: traženje znanja, džihad i zarađivanje. Učenik je Allahov miljenik, borac je Allahov štićenik, a onaj koji stiče i zarađuje je Allahov prijatelj.*

Eban prenosi od Enesa b. Malika, r.a., da je Vjerovjesnik, s.a.v.s., rekao: *Ko traži znanje radi nekoga drugog, a ne radi Allaha, neće napustiti dunjaluk sve dok ne bude pronašao i dok mu ne bude došlo znanje koje je isključivo radi Allaha. Ko traži znanje radi Allahovog zadovoljstva, taj čovjek je kao postač koji danju posti, a noći provodi u ibadetu. Bolje je čovjeku da nauči jedno poglavlje iz nauke nego čitava dolina Ebu Kubejs ispunjena zlatom i da sve to zlato potroši na Allahovom putu.*

Abdullaha b. Mubareka su pitali: „Kada je najbolje za čovjeka da počne učiti?" On reče: „Onog trenutka kada neznanje postane prezreno kod njega, onda mu je najbolje da počne učiti."

Bilježi se da je Ibn Mubarek bio na samrti, a neki čovjek sjedio kraj njega i čitao mu naučno štivo. Neko mu je rekao: „Zar i u ovakvoj situaciji ti slušaš i naučavaš?" On odgovori: „Možda čujem neku riječ kojom bih se mogao koristiti, a koju nisam čuo do sada."

Od Muaza b. Džebela, r.a., prenosi se da je rekao: „Podučavajte se znanju, jer je naukovanje dobro djelo, traženje znanja je ibadet, a obnavljanje znanja je slavljenje Allaha. Naučno istraživanje i traganje je džihad na Allahovom putu. Naučiti neznalicu je sadaka, a dostaviti znanje nekome ko ga je dostojan je sredstvo kojim se približava Allahu. Zar znanje nije put za sticanje staništa u Džennetu? Zar se znanjem ne razbija usamljenost i čamotinja? Zar znanje nije prijatelj u tuđini, sagovornik u samoći, zar ono ne ukazuje na sreću i ne vodi njoj i zar ne pomaže u podnošenju nevolje i u njenom prevazilaženju? Zar ono ne podiže ugled kod prijatelja i zar ono nije oružje protiv neprijatelja? Allah zbog znanja uzdiže ljude i čini ih predvodnicima i onima na koje se ugleda u dobru. Svako se nastoji ugledati na njih i slijediti ih, oponašati njihove postupke. Meleki ih posjećuju u njihovim

odajama, potiru ih svojim krilima i za njih se moli i traži oprosta za njihove grijehe sve što je i suho i sirovo, ribe u moru, pitome i divlje životinje na zemlji i sve ptice. Sve se to čini, jer je znanje to koje oživljava srce i oslobađa ga neznanja; ono daje svjetlo vidu i oslobađa ga od tmine. Ono daje i snagu tijelu nakon slabosti. Čovjek svojim znanjem ostvaruje stepene istaknutih i uglednih ličnosti i najveće položaje, i na dunjaluku i na Ahiretu. Razmišljanje o naučnim pitanjima jednako je postu, a naučna rasprava je jednaka noćnom ibadetu. Znanjem se održavaju rodbinske veze, njime se raspoznaju halal/dozvoljeno i haram/zabranjeno. Znanje je vođa, a prakticiranje je sljedbenik. Sretnici su oni koji su nadahnuti na znanje i traženje znanja, a ono je uskraćeno nesretnicima."

Fekih, da mu se Allah smiluje, rekao je: „Prenio nam je Ebu Kasim Abdurrahman b. Muhammed, svojim lancem prenosilaca, od Hasana Basrija da je rekao: 'Ne znam da ima išta bolje od džihada na Allahovom putu, osim traženja znanja. Ono je bolje od džihada na Allahovom putu. Ko izađe iz svoje kuće, da bi naučio jedno naučno poglavlje, meleki ga okruže i prekriju svojim krilima. Na njega ptice donose salavat i mole se za njega u zraku, divlje životinje u divljini, ribe u moru i Allah mu daje nagradu sedamdeset i dvojice iskrenih i predanih robova. Stoga, tražite znanje i podučavajte se. Znanjem težite smirenosti, blagosti, dostojanstvu i budite ponizni pred onima od kojih primate i usvajate znanje, ali i prema onima koje podučavate znanju. Nemojte se svojim znanjem nadmetati s drugim učenim, niti svoje znanje ističite pred neznalicama, da biste ih ponizili. Nemojte se svojim znanjem koristiti kao sredstvom kojim ćete zadobiti mjesto kod vlastodržaca, niti svoje znanje uzimajte kao nešto čime ćete se uzdizati nad ostalim ljudima i nipodaštavati ih, pa da postanete oholi i uznositi učenjaci koje će zadesiti Allahova srdžba i koje će On, licem prema tlu, baciti u Džehennem. Tražite znanje koje vam neće škoditi u vašem ibadetu Allahu i Allahu robujte na takav način koji vam neće škoditi i smetati u traženju znanja. Ne može se koristiti jednim, ako nema drugog. Nemojte biti kao oni ljudi koji su ostavili naukovanje i posvetili se ibadetu, pa kada su omršavili i kada im se koža zategla na njihovim tijelima, uzeli su sablje i krenuli u borbu protiv ostalih ljudi. Da su tražili znanje, ono bi ih spriječilo od takvog postupka. Onaj ko radi nešto bez znanja je kao neko ko je izgubio put, pa koliko god se više trudi toliko se više udaljava od pravog puta i više luta. Ono što kvari i šteti je mnogo veće nego što mu koristi." Neko je upitao: „A na osnovu čega govoriš takvo nešto, oče Seidov?" On odgovori: „Sreo sam sedamdeset učesnika Bedra koji su tako govorili i u traženju znanja sam proveo četrdeset godina."

Od Ebu Derdaa, r.a., bilježi se da je rekao: „Ljudi, kakvi ste to, pa vidim da vam učenjaci odlaze i nestaju, a vaši neznalice ne teže da nešto nauče? Tražite znanje, prije nego što vam ono bude uskraćeno, jer se znanje uzdiže i nestaje nestankom učenih."

Abdullah b. Amr b. As, r.a., prenosi da je Poslanik, s.a.v.s., rekao: *Allah ne uzdiže znanje jednim potezom, nego ga uzima uzimanjem učenjaka i njihova znanja. Tako, kada nestane učenih, ljudi će uzimati neznalice za svoje vođe. Pitat će ih za rješenja i oni će im ih kazivati, pa će zavoditi ljude, a i sami su zavedeni i u zabludi.*

Bilježi se da su pitali Ibn Mubareka: „Kada bi ti Allah objavio da će te usmrtiti večeras, što bi ti radio u toku dana?“ On odgovori: „Čitavo vrijeme bih proveo u traženju znanja i naukovanju.“

Od Ibrahima Neha'ija se bilježi da je rekao: „Fekih/učenjak je neprestano u namazu.“ Prisutni ga upitaše: „Kako je stalno u namazu?“ On odgovori: „Jer nikada ga nećeš sresti, a da on ne spominje Allaha. On stalno govori što je dozvoljeno/halal i šta je zabranjeno/haram.“

Neko je rekao: Učenjaci su svjetiljke u svom vremenu. Svaki učenjak je svjetiljka vodilja prema kojoj se vode njegovi savremenici.“

Bilježi se da je Salim b. Ebi Dža'd rekao: „Moj gazda me kupio za tristo dirhema i oslobodio me ropstva. U sebi sam rekao: Kakav zanat da izučim, kako bih živio? Odabrao sam nauku i naukovanje nad svim ostalim zanatima. Nije prošlo puno vremena, a došao mi je u posjetu halifa i tražio da ga primim, a ja to nisam htio.“[15]

Prenosi se da je Salih Merri bio pozvan kod halife, vladara vjernika, i on ga je pozvao da sjedne blizu njega. Kada je sjeo, Salih je rekao: „Hasan je rekao i to je istina.“ Halifa ga upita: „A što je to rekao Hasan?“ Salih reče: „Hasan je rekao: 'Znanje povećava čast ugledniku i roba uzdiže na položaj slobodnjaka. U protivnom, ko je jedan Salih Merri pa da sjedi u sviti vođe vjernika? Za to je zaslužno znanje.'“

Od Enesa b. Malika, r.a., bilježi se da je rekao: „Tražite znanje makar i u Kini, jer je traženje znanja i naukovanje obaveza svakom muslimanu.“

Ibn Musejjib prenosi od Ebu Bekra, a on od Avna b. Abdullaha, da je neki čovjek došao Ebu Zerru Gaffariju, r.a., i rekao: „Hoću da učim, ali se bojim da ću proćerdati svoje znanje i da ga neću prakticirati.“ On mu kaza: „Ako uzmeš znanje i okitiš se njime, bolje ti je nego da ostaneš neznalica.“ Onda je taj čovjek otišao Ebu Derdau, r.a., i rekao mu isto, pa mu je Ebu Derda rekao: „Ljudi će biti proživljeni u onom stanju u kojem su umrli. Učenjak će biti proživljen kao učenjak, a neznalica će biti proživljen kao neznalica.“ Onda je taj čovjek otišao Ebu Hurejri, r.a., i rekao mu isto što je rekao i prethodnoj dvojici, pa mu je Ebu Hurejre rekao: „Nećeš naučiti ništa što je gore proćerdati nego ne naučiti ništa.“

Ebu Hurejre, r.a., prenosi da je Vjerovjesnik, s.a.v.s., rekao: *Allahu se ne može robovati ničim boljim i vrednijim od razumijevanja i znanja o vjeri. Jedan učenjak je šejtanu gori i teži za savladati nego hiljadu pobožnjaka. Svaka stvar ima svoje stub i oslonac, a stub i oslonac vjere je fikh/znanje.*

U jednoj predaji stoji: „Učenjaci u Basri su se razišli u mišljenju. Jedni su govorili da je znanje bolje i vrednije od imetka, a drugi su rekli da je imetak bolji od znanja. Poslali su glasnika Ibn Abbasu, r.a., s pitanjem ko je u pravu. Ibn Abbas im je odgovorio: 'Znanje je bolje i vrednije.' Glasnik upita: 'Ako budu tražili dokaz za tvoju tvrdnju, što da im odgovorim?' On reče: 'Reci im: Znanje je nasljedstvo vjerovjesnika, a imetak je nasljedstvo faraona. Znanje te čuva i pazi, a ti čuvaš i paziš imetak. Allah neće dati znanje nikome, osim onih koje voli, a imetak daje

15 Stekao je toliki ugled kao učenjak da su mu i vladari dolazili kući i mogao je da i njima zapovijeda. (op. prev.)

onima koje voli, a i onima koje ne voli, čak više daje imetak onima koje ne voli. Zar nisi čuo Allahove riječi: ***A da neće svi ljudi postati nevjernici, Mi bismo krovove kuća onih koji ne vjeruju u Milostivog od srebra učinili, a i stepenice uz koje se penju, i vrata kuća njihovih i divane na kojima se odmaraju, i ukrase od zlata bismo im dali, jer sve je to samo uživanje u životu na ovome svijetu, a onaj svijet u Gospodara tvoga bit će za one koji budu Njegova naređenja izvršavali, a Njegovih zabrana se klonili.*** (Sura Zuhruf, 33-35.) Znanje se ne smanjuje, ako se udjeljuje i širi, a imetak se smanjuje, ako se troši i dijeli. Onaj ko ima imetak, kada umre, prestane i sjećanje na njega, a učenjak kada umre, njegovo ime i sjećanje na njega ostaju. Onaj ko ima imetak umire, a učenjak ne umire. Onaj ko ima imetak bit će pitan za svaki dirhem, kako ga je stekao i u što utrošio, a učenjak će za svaki hadis i priču koju je izrekao biti uzdignut za jedan stepen u Džennetu.'"

Bilježi se da je h. Alija rekao: „Ljudi se dijele u tri kategorije: božanski učenjak, učenik koji se naučava na putu spasa i ostali ljudi, među kojima su neznalice, ološ i oni koji slijede svakoga i koji se priklanjaju kako vjetar puše."

Još je rekao: „Znanje je bolje od imetka, jer te znanje čuva, a ti čuvaš imetak. Znanje se čisti dijeljenjem i širenjem, a imetak se smanjuje dijeljenjem. Učenjaci su poznati i traju dokle god je vremena, njihova tijela su nestala, ali sjećanje na njih i njihovo znanje ostaju."

Bilježi se da je Ebu Derda, r.a., rekao: „Učenjak i učenik imaju jednak udio u nagradi. Ljudi se dijele na dvije kategorije: učenjake i učenike. Sve ostalo je beskorisno."

PROVOĐENJE NAUČENOG U PRAKSI

Autor, svojim lancem prenosilaca, bilježi od Enesa b. Malika, r.a., da je Poslanik, s.a.v.s., rekao: *Učenjaci su povjerenici poslanika nad Allahovim robovima sve dok se ne budu miješali s vlastodršcima i dok ne budu počeli žuditi za dunjalukom. Kada postanu pohlepni za dunjalukom, onda su iznevjerili poslanike, pa ih i vi izbjegavajte i čuvajte ih se.*

Svojim lancem prenosilaca autor bilježi od Ebu Derdaa, r.a., da je rekao: „Čovjek nije učenjak sve dok ne bude učenik, a nije pravi učenjak sve dok ne bude prakticirao ono što zna."

Od Ebu Derdaa, r.a., bilježi se da je rekao: „Teško onome koji ne zna, jednom, a onome koji zna, a ne postupa shodno svome znanju, sedam puta."

Od istog ashaba se bilježi da je rekao: „Ne bojim se da mi se na Kijametskom danu kaže: 'Amriću, što si radio?' Bojim se da mi se na Kijametskom danu ne kaže: 'Amriću, što si prakticirao i provodio od onoga što znaš?'"

Bilježi se da je Isa, a.s., rekao: „Ko nauči, prakticira naučeno i druge tome podučava, taj se u nebeskim sferama naziva veličanstvenim."

Prenosi se da je h. Omer pitao Abdullaha b. Selama: „Koji su pravi učenjaci?" On mu je odgovorio: „Oni koji provode ono što znaju." Omer je ponovo pitao: „A što odnosi znanje iz prsa učenih?" On odgovori: „Pohlepa."

Bilježi se da je Isa, a.s., rekao: „Nimalo slijepcu ne koristi svjetiljka koju će nositi da bi drugome osvijetlio put, niti ima koristi kuća čija je svjetiljka na krovu. Tako, ni vi nemate koristi ako kazujete mudre savjete, a ne provodite ih u svome životu."

Isa, a.s., rekao je: „Puno je vrsta drveća, ali ne daje svako drvo ploda. Puno je i učenih, ali nije svaki učeni i podesan da bude odgajatelj i vođa. Puno je plodova, ali nisu svi jestivi, kao što je i puno nauke, ali nije svaka i korisna."

Od Evza'ija se bilježi da je rekao: „Ko prakticira i radi po onome što zna, tome će se pokazati i otkriti i ono što ne zna."

Sehl b. Abdullah je rekao: „Svi ljudi su mrtvi, osim učenih. A svi učeni su opijeni i zaneseni, osim onih koji rade shodno svome znanju. Praktičari svoga znanja su obmanuti, osim onih koji su iskreno predani, a i iskreno predani su u opasnosti."

Od Vjerovjesnika, s.a.v.s., bilježi se da je rekao: *Nemojte sjediti sa svakim učenim, osim ako vas on odvraća od peteroga i zove peteromu: ako vas odvraća od sumnje i vodi u nešto što je sigurno, ako vas iz oholosti vodi u poniznost i skromnost, ako vas iz neprijateljstva vodi u dobrohotnost, ako vas iz rijaluka (želje za pokazivanjem) vodi u ihlas (iskrenost i predanost) i ako vas iz želje za dunjalukom vodi u zuhd.*

Bilježi se da je h. Alija rekao: „Ako učenjak ne radi po svome znanju, onda će i neznalici biti mrsko da nauči bilo što od njega. To je zato što, ako učen ne postupa

shodno onome što zna, njegovo znanje nije korisno ni njemu ni bilo kome drugom. Znanje se skuplja uvažavanjem i poštovanjem. Čuli smo da je neki čovjek iz Benu Israila sakupio osamdeset kovčega znanja, pa je Allah objavio jednom od svojih vjerovjesnika: 'Reci tome i tome mudracu: 'Kada bi sakupio još toliko znanja, od njega ne bi bilo koristi, ako ne budeš prakticirao ove tri stvari: prvo je da ne voliš dunjaluk, jer to nije boravište vjernika; drugo je da se ne družiš sa šejtanom, jer on nije prijatelj vjernicima i treće je da ne vrijeđaš vjernike, jer to nije osobina vjernika.''"

Sufjan b. Ujejne je rekao: „Nijednom čovjeku neznanje nije pohvalno. Ko postupa shodno svome znanju, najučeniji je čovjek, a ko ostavi postupanje po svom znanju, neznalica je."

Još je rekao: „Prije su govorili da se neznalici prašta sedamdeset grijeha, dok se učenom ne bi oprostio nijedan od njih."

U jednoj predaji stoji da se meleki čude trima pojavama:

čude se učenom griješniku koji ljudima kazuje ono što sam ne prakticira;

čude se kaburu griješnika, koji se gradi od gipsa ili mermera

i čude se urezivanju imena na mezaru griješnika.

Neko je rekao: „Najviše će se kajati i najteže kajanje i žaljenje na Kijametskom danu će osjećati trojica:

čovjek koji je imao čestitog i valjanog slugu, pa će sluga ući u Džennet, a on u Džehennem,

čovjek koji je skupljao i gomilao imetak, ali nije provodio obaveze prema Allahu u tom svom imetku, pa će umrijeti i njegovi nasljednici će podijeliti i utrošiti taj imetak na Allahovom putu. Oni će zbog toga imetka biti spašeni, a on, koji ga je skupljao i gomilao, zaradit će Džehennem.

Treći je učenjak koji je bio griješan i koji je ljudima kazivao što treba da rade da bi bili spašeni. Oni koji budu postupali po njegovim savjetima, bit će spašeni, a on će biti u Džehennemu."

Neki čovjek je rekao Hasanu Basriju: „Učenjaci govore tako i tako." Hasan ga upita: „A da li si ti ikada vidio učenog čovjeka? Učen čovjek je onaj koji ne pridaje pažnju dunjaluku (zahid je prema njemu), žudi za Ahiretom, dobro vodi računa o svojim grijesima i svjestan ih je i u stalnom je ibadetu svome Gospodaru."

Neko je rekao: „Kada učenjaci počnu gomilati halal, onda se obični svijet okrene skupljanju onoga što je sumnjivo, a kada se učenjaci počnu koristiti sumnjivim stvarima, onda se običan svijet okrene haramu. Kada se učeni počnu koristiti haramom, onda običan svijet izlazi iz vjere."

Fekih, da mu se Allah smiluje, rekao je: „Kada učeni počnu gomilati halal i ono što je dozvoljeno, običan svijet se ugleda na njih i smatra da treba gomilati bogatstvo, a pošto ne znaju pojedinosti o onome što im je dozvoljeno, oni zapadaju i u sumnjive stvari. Kada učenjaci počnu uzimati sumnjive stvari i ustezati se od zabranjenih, obični ljudi se na njih ugledaju i ne razlikuju haram od sumnjivog, pa počnu činiti i koristiti se onim što je zabranjeno. Kada se učenjaci počnu koristiti haramom, onda se neznalice ugledaju na njih i smatraju da je to dozvoljeno. Zbog toga što zabranjeno smatraju dozvoljenim, oni postaju nevjernici."

Neko je rekao: „Na Kijametskom danu će se neznalice kačati za učene i govoriti: 'Vi ste znali što je ispravno, pa zašto nam niste ukazivali na to? Zašto nas niste odvraćali? Onda mi ne bismo uradili ono što smo uradili."

Od Vjerovjesnika, s.a.v.s., bilježi se da je bio upitan: „Koji su ljudi najgori?" On je odgovorio: *Učenjak koji se iskvari.*

Neko je rekao: „Kada se učenjak iskvari, zbog njegove iskvarenosti se pokvari i svijet."

Bilježi se da je Bišr b. Hars govorio učenjacima hadisa: „Dajite zekat na hadise koje kazujete." Oni ga upitaše: „A kako ćemo dati zekat na to?" On reče: „Od stotinu hadisa koje kazujete, pet ih provodite u životu."

Jedan mudrac je rekao: „Traženje znanja u naše vrijeme je drugorazredno, slušanje znanja služi da bi se popunilo vrijeme i radi zabavljanja. Govoriti znanje je strast, a provoditi ga u praksu je jednako smrti."

Bilježi se da je Vjerovjesnik, s.a.v.s., rekao: *Ko skuplja znanje, ponukan četirima motivima, ući će u Džehennem: ako traži znanje da bi se nadmetao s učenim, da bi se pokazao pred neukim, da bi bio popularan među ljudima ili da bi od vlasti imao nagradu, položaj, ugled ili uvažavanje.*

Sufjan Sevri je rekao: „Početak znanja i naukovanja je šutnja, na drugom mjestu dolazi slušanje, onda je, na trećem mjestu, pamćenje, zatim dolazi prakticiranje i provođenje naučenog, a tek na petom mjestu je širenje tog znanja."

Ebu Derda, r.a., rekao je: „Budi učenjak, učenik ili slušalac, a nemoj biti četvrti, pa da propadneš. Nemoj biti onaj koji niti zna, niti uči, niti sluša."

Neko je rekao: „Učenjaka imaju tri kategorije: prvi je onaj koji zna o Allahu i koji zna Allahove naredbe, drugi je onaj koji zna Allaha, ali ne i Njegove propise i treći je onaj koji zna Allahove propise, ali ne zna Allaha. Onaj koji zna Allaha i Njegove propise je onaj koji se boji Allaha i zna koje su kazne za grijehe i šta je naređeno. Onaj koji zna Allaha, a ne zna Allahove propise je onaj koji se boji Allaha, ali ne zna kazneno pravo, niti farzove. Onaj ko zna Allahove propise, a ne zna Allaha, jeste onaj koji zna kazneno pravo i Allahove naredbe, ali se ne boji Allaha."

Fekih, da mu se Allah smiluje, rekao je: „Čuo sam svoga oca da prenosi od Muhammeda b. Dženaha da je Ebu Hafs rekao: „Učenom se povećavaju ljepota, strahopoštovanje, doborohotnost, samilost, podnošenje tegoba, ustrajnost, blagost, poniznost, odsustvo želje za tuđim imetkom, trajno čitanje i istraživanje naučnih djela, malo vratara i da mu vrata budu otvorena i velikodostojniku i beznačajnom čovjeku jednako. Čuli smo da je Davud, a.s., bio iskušan mnoštvom vratara."

Ebu Hafs je rekao: „Deset osobina su pogane i ružne kod deset vrsta ljudi: strogoća i osornost kod vladara, škrtost kod bogataša, pohlepa kod učenjaka, žudnja kod siromaha, bestidnost kod onih koji imaju plemenito porijeklo, mladalaštvo kod staraca, oponašanje žena od strane muškaraca i oponašanje muškaraca od strane žena, pohođenje i obilaženje dunjalučara od zahida i neznanje o ibadetu."

Fudajl b. Ijad je rekao: „Kada učenjak poželi dunjaluk i žudi za njim, onda sjedenje s njim i učenje od njega kod neznalice povećava neznanje, kod griješnika povećava griješenje i razvrat i srce vjernika čini osornim i tvrdim."

Jedan mudrac je rekao: „Govor mudrih je besposlica neznalicama, a govor neznalica je pouka mudrima."

Fekih, da mu se Allah smiluje, rekao je: „To znači da se neznalice, kada čuju mudre riječi, ismijavaju i od njih prave šale, a mudraci, kada čuju ono što govore neznalice i uvide svu niskost njihova govora, uzimaju pouku iz toga i nastoje da nikada ne kažu nešto slično."

Neko je rekao: „Sva volja i težnja neznalice je da sluša, a težnja učenih je da ono što čuju i shvate, dok je težnja zahida da očuvaju i u životu provedu ono što su čuli i shvatili."

Kod Allaha je sva podrška.

VRIJEDNOST NAUČNIH SKUPOVA

Autor, svojim lancem prenosilaca, bilježi od Ebu Vakida Lejsija da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., sjedio sa svojim društvom kada su mu prišla trojica ljudi. Jedan od njih je vidio slobodno mjesto u krugu oko Poslanika, s.a.v.s., i sjeo na to mjesto. Drugi je sjeo iza njih, a treći je otišao s tog mjesta. Kada je Poslanik, s.a.v.s., završio sa svojim govorom, rekao je: *Hoćete li da vas obavijestim o ovoj trojici? Prvi se priklonio Allahu, pa ga je Allah zaštitio, drugi se postidio Allaha, da bi mogao povrijediti ljude, pa se Allah postidio njega, a treći se okrenuo, pa se Allah okrenuo od njega.*

Svojim lancem prenosilaca, autor bilježi od Šehra b. Havšeba da je rekao: „Lukman je rekao svome sinu: 'Sine, kada vidiš ljude da spominju Allaha, sjedni s njima. Ako si učen, koristit će ti tvoje znanje, a ako si neznalica, oni će te podučiti. Može se desiti da ih Allah obaspe Svojom milošću, pa da i tebe zadesi dio te milosti. Ako vidiš ljude da ne spominju Allaha, nemoj ni sjedati s njima, jer ako si učen, nimalo nećeš imati koristi od svoga znanja, a ako si neznalica, tvoje neznanje će se još povećati i povećat će ti se nesreća. Može se desiti da ih Allah obaspe svojom srdžbom, pa da ona i tebe pogodi.'"

Autor, svojim lancem prenosilaca, bilježi od Ebu Seida Hudrija, r.a., da je Vjerovjesnik, s.a.v.s., rekao: *Uzvišeni Allah ima grupu meleka, zaduženih da putuju zemljom i tragaju za mjestima i ljudima koji Allaha spominju. Kada naiđu na takvu grupu ljudi, dozivaju se i govore: „Hodite ovamo! Ovdje je ono za čim tragate." Okupe se oko tih ljudi, koji Allaha spominju, i prekriju ih. Kada se uspnu na nebesa, Allah ih upita: „Kako ste ostavili Moje robove?" (Mada On zna bolje od njih.) Oni odgovore: „Ostavili smo ih, a oni Ti zahvaljuju, slave Te i spominju." Allah ih upita: „Što traže?" Oni odgovore: „Traže Džennet." Allah ih upita: „A da li su vidjeli Džennet?" Meleki kažu: „Nisu." „A što bi radili da su ga vidjeli?" Meleki kažu: „Da su vidjeli Džennet, još bi ga gorljivije tražili i molili se za njega." „A od čega traže zaštitu?" „Traže zaštitu od Džehennema." Allah ih upita: „A da li su ga vidjeli?" Meleki odgovore: „Nisu." „A kako bi se ponašali da su ga vidjeli?" Meleki odgovore: „Da su ga vidjeli, još žešće bi nastojali da se udalje od njega i njihovo traženje da budu pošteđeni njega bi bilo još jače i srčanije." Allah tada kaže: „Prizivam vas za svjedoke, meleki Moji, da sam im oprostio." Meleki kažu: „Gospodaru, među njima ima jedan koji je tu slučajno, došao je da bi podmirio neku potrebu." Allah kaže: „To su ljudi koji ne zaslužuju da bilo ko u njihovom društvu bude nesretan."*

Abdullah b. Mesud, r.a., prenosi da je Poslanik, s.a.v.s., rekao: *Primjer dobrog sagovornika je kao primjer prodavača mirisa: ako ti ne da ništa od mirisa, barem ćeš osjetiti njegov miris. A primjer hrđavog sagovornika je primjer kovača, ako ti ne sprži odjeću, onda će te zadesiti makar dim iz njegova mijeha.*

Od Ka'ba Ahbara se bilježi da je rekao: „Allah je zapisao dvije rečenice i stavio ih ispod Arša, prije nego što je stvorio stvorenja. Meleki ne znaju koje su to riječi i ja znam bolje od njih." Neko je upitao: „Oče Ishakov, a koje su to rečenice?" On reče: „Jedna od njih je: 'Kada bi čovjek radio koliko svi dobri ljudi zajedno, a potom se družio s hrđavim ljudima i razvratnicima, Ja bih mu ta njegova djela upisao kao grijeh i na Kijametskom danu bih ga proživio s griješnicima.' Druga je: 'Kada bi čovjek činio zla koliko svi griješnici zajedno, nakon njegova druženja s dobrim ljudima i pobožnjacima, Ja bih mu grijehe zamijenio dobrim djelima i na Kijametskom danu ga proživio s dobrim ljudima."

Fekih, da mu se Allah smiluje, rekao je: „Kažu da onaj ko ode učenjaku i sjedne s njim, a nije u stanju da upamti znanje koje mu se kazuje, ima sedam počasti.

Prva je da će steći nagradu onih koji traže znanje.

Druga je da će biti pošteđen grijeha i pogreški, sve dok bude prisustvovao tome sijelu.

Treća je da će biti obasut milošću, kada napusti sijelo.

Četvrto je da će i njega obasuti milost koja se spušta na taj naučni skup zbog njihovog blagoslova.

Peto je da će mu se pisati dobra djela sve dok bude sjedio i slušao ono što se kazuje.

Šesto je da ih meleki natkriljuju svojim krilima od velikog zadovoljstva koje osjećaju zbog njihovog postupanja.

Sedmo je da će svaka stopa koju podigne ili spusti biti potiranje grijeha i podizanje stepeni kao i povećanje dobrih djela.

Poslije ovih, Allah mu ukaže još šest počasti.

Prva je da ga počasti ljubavlju prema prisustvovanju naučnim skupovima i sijelima.

Druga je da je svaki onaj ko se ugleda na učene jednak s njima u nagradi, s tim da se njima nimalo ne oduzima od njihove nagrade.

Treća je da, ako bude oprošteno ijednom od njih, bit će mu zagovornik na Kijametskom danu.

Četvrta je da će mu srce ohladiti i izgubiti interes za druženjem s griješnicima.

Peta je da će početi da živi načinom života onih koji traže nauku i dobrih ljudi.

Šesta je da će ojačati Allahove propise i Njegovu vjeru, jer Uzvišeni Allah kaže: ***Budite Božiji ljudi, jer vi Knjigu znate i nju proučavate!*** (Sura Ali Imran, 79.) Znači, budite učeni i znani. Ovo se odnosi na one koji nisu u stanju da išta upamte, dok oni koji pamte i znaju imaju mnogostruko više."

Jedan mudrac je rekao: „Allah je i na dunjaluku stvorio džennet i ko uđe u njega naužívat će se lijepog života." Prisutni su pitali: „A koji je to džennet?" On odgovori: „Medžlis na kojem se Allah spominje i na kojem se nauka kazuje."

Od Vjerovjesnika, s.a.v.s., bilježi se da je rekao: *Jedno dobro sijelo vjerniku potire dvije hiljade hiljada hrđavih sijela.*

Bilježi se da je Omer b. Hattab, r.a., rekao: „Desit će se da čovjek izađe iz svoje kuće s grijesima velikim kao što su brda Tihame. Kada čuje da se kazuje znanje, pobojat će se za sebe, pokajat će se za svoje grijehe i vratit će se svojoj kući, bez ijednog grijeha. Nemojte napuštati naučne skupove, jer Allah nije stvorio na zemlji nijedno mjesto koje je časnije kod Allaha od naučnog sijela i mjesta gdje se ljudi okupljaju radi nauke."

Humejd prenosi od Enesa b. Malika, r.a., da je rekao: „Neki čovjek je došao Vjerovjesniku, s.a.v.s., i pitao: 'Kada će Smak svijeta?' Poslanik, s.a.v.s., upita ga: *Što si pripremio za njega?* Čovjek odgovori: 'Nisam pripremio ni mnogo namaza ni mnogo posta, ali jesam svoje ljubavi prema Allahu i Njegovom Poslaniku, s.a.v.s.' Poslanik, s.a.v.s., reče mu: *Čovjek je s onim koga voli i ti ćeš biti s onim koga voliš.*" Enes dodaje: „Nisam vidio da su se muslimani ičemu više obradovali kao što su se obradovali kada su to čuli."

Od Ibn Mesuda, r.a., bilježi se da je rekao: „Tri istine ću reći: Allah neće uzeti nekog roba za Svog štićenika na dunjaluku i prepustiti da se na Kijametskom danu neko drugi brine o njemu. Nije isti onaj koji ima imalo udjela u islamu, kao onaj koji nema nimalo. I čovjek će biti s onim koga voli. Četvrto je nešto što, i kada bih se zakleo da je istina, ne bih pogriješio. Allah neće zaštititi i sakriti sramotu Svome robu na dunjaluku, a da je neće sakriti i na Ahiretu."

Bilježi se da je Ebu Hurejre, r.a., otišao na tržnicu i povikao: „Vi se ovdje gurate, a Muhammedovo, s.a.v.s., nasljedstvo se dijeli u džamiji." Ljudi su pohitali u džamiju, ostavljajući kupoprodaju. Onda su se vratili i rekli Ebu Hurejri: „Ebu Hurejre, nismo vidjeli da se dijeli ikakvo nasljedstvo!" On ih upita: „A što ste vidjeli?" Oni rekoše: „Vidjeli smo ljude kako spominju Allaha i uče Kur'an." On im reče: „To i jeste nasljedstvo Muhammeda, s.a.v.s."

Od Alkame b. Kajsa se bilježi da je rekao: „Da poranim ljudima koje bih mogao pitati o Allahovim naredbama, ili da oni mene pitaju, draže mi je nego da opremim stotinu konjanika na Allahovom putu."

Bilježi se da je Vjerovjesnik, s.a.v.s., rekao: *Nikada se ne sastane grupa ljudi da spominje Allaha, a da ih ne pozove nebeski glasnik: „Ustajte, vaša hrđava djela su zamijenjena dobrim i sve vam je oprošteno." Nikada se ne sastane određeni broj ljudi, na zemlji, kako bi Allaha slavili i veličali, a da s njima ne sjedne i isti toliki broj meleka.*

Šekik Zahid je rekao: „Ljudi sa mog sijela odlaze podijeljeni u tri grupe: ili kao čisti nevjernici, ili kao čisti munafici, ili kao čisti vjernici. To je zbog toga što tumačim Kur'an, pa prenosim Allahove riječi ili riječi Njegova Poslanika, s.a.v.s. Ko mi ne povjeruje, čisti je nevjernik, kome se stisne u prsima zbog ovoga pa mu je teško povjerovati, čisti je licemjer, a ko razmisli o onome što je radio, pa naumi da ostavi grijehe nakon što sasluša tumačenje, čisti je vjernik."

Fekih, da mu se Allah smiluje, rekao je: „Neko je rekao: 'Ko sjedi s osam kategorija ljudi, Allah mu povećava osam osobina:

ko sjedi s bogatašima, Allah mu poveća ljubav za dunjalukom i želju za njim;

ko sjedi sa sirotinjom i siromasima, Allah mu poveća zahvalnost i zadovoljstvo Njegovom odredbom;

ko sjedi s vlastodršcima, Allah mu povećava oholost i osornost;

ko sjedi sa ženama, Allah mu povećava neznanje, strast i sklonost njihovom razmijevanju stvari i njihovoj pameti;

ko sjedi sa djecom, Allah mu povećava besposlicu i želju za igrom i šalom;

ko sjedi sa griješnicima, Allah mu povećava njegovu drskost za činjenjem grijeha, griješno postupanje i odlaganje tevbe;

ko sjedi sa dobrim ljudima, Allah mu povećava želju za činjenjem dobrih djela i ibadeta i izostavljanje grijeha i zabranjenih djela;

ko sjedi s učenjacima, Allah mu povećava znanje i vere' (ostavljanje sumnjivih i dozvoljenih stvari iz straha da se počini zabranjeno).'"

Neko je rekao: „Tri spavanja Allah mrzi i mrzi tri smijanja. Spavanje koje Allah mrzi je ono na skupu na kojem se Allah spominje i znanje kazuje, spavanje nakon klanjanog sabah-namaza, spavanje prije jacije i treće je spavanje na namaskom farzu.

Smijeh koji Allah mrzi je onaj na ispraćaju džennaze, smijeh na skupu na kojem se Allah spominje i znanje kazuje i smijeh u mezarju."

Ebu Jahja Verrak je rekao: „Četiri su velike nedaće: propuštanje početnog tekbira za namaz, propuštanje skupa na kojem se Allah spominje i znanje kazuje, propuštanje bitke sa neprijateljem i propuštanje stajanja na Arefatu (kada čovjek ode na hadždž pa propusti da mu hadždž bude i valjan)."

Neko je rekao: „Druženje s učenim je učvršćivanje vjere i ukras tijelu. A sijeljenje sa griješnicima je ranjavanje vjere i skrnavljenje tijela."

Bilježi se da je Vjerovjesnik, s.a.v.s., rekao: *Gledanje u učenog čovjeka je ibadet, gledanje u Kabu je ibadet i gledanje u mushaf je ibadet.*

Fekih, da mu se Allah smiluje, rekao je: „Kada prisustvovanje naučnom sijelu ne bi imalo nikakve druge koristi osim što se gleda u učenog čovjeka, bila bi dužnost svakom razumnom čovjeku da podstiče druge i sam žudi da prisustvuje tim sijelima. A što je tek sa saznanjem da je Vjerovjesnik, s.a.v.s., učenjaka uporedio sa sobom, kada je rekao: *Ko posjeti učenog, kao da je posjetio i mene. Ko se rukuje s učenim, kao da se i sa mnom rukovao. Ko sjedi s učenim, kao da je i sa mnom sjedio, a ko sjedi sa mnom na dunjaluku, Allah će učiniti da sjedi sa mnom, u Džennetu, na Kijametskom danu.*"

Bilježi se da je Hasan Basri rekao: „Primjer učenih je primjer zvijezda. Kada se one pojave na nebu, prema njima se orijentira, a, kada ih nema, onda su ljudi uplašeni i neodlučni kuda poći. Smrt učenjaka je gubitak za islam, koji se ne može nadoknaditi, dok je svijeta i vijeka."

O ZAHVALNOSTI (ŠUKRU)

Autor, svojim lancem prenosilaca, bilježi od Enesa b. Malika, r.a., da je Vjerovjesnik, s.a.v.s., rekao: *Uzvišeni Allah je zaista zadovoljan onim čovjekom koji, nakon završenog jela ili ispijenog pića, zahvali Allahu na tome.*

Svojim lancem prenosilaca, autor bilježi od Esme b. Zejd da je rekla: „Čula sam Allahovog Poslanika, s.a.v.s., da kaže: *Kada Allah okupi pređašnje i potonje ljude, doći će glasnik koji će povikati takvim glasom da će ga svi moći čuti: 'Danas će svi okupljeni znati ko je najpreči da mu se čast ukaže. Neka ustanu oni koji su se lišavali svojih postelja i sna noću.' Takvi će ustati, a bit će ih vrlo malo. Onda će glasnik povikati: 'Neka ustanu oni koje trgovina ni prodaja nisu mogle omesti od spominjanja Allaha.' I takvi će ustati, a bit će ih malo. Onda će glasnik povikati: 'Neka ustanu oni koji su se Allahu zahvaljivali, i u dobru i u zlu.' Ustat će i takvi, a i njih će biti malo. Potom će početi polaganje računa za ostale ljude.*"

Svojim lancem prenosilaca, autor bilježi od Hasana da je rekao: „Musa, a.s., pitao je svoga Gospodara: 'Gospodaru, kako je Adem mogao da Ti se zahvali na svim blagodatima koje si mu dao? Stvorio si ga Svojom rukom, udahnuo mu od Svoga Ruha, nastanio ga u Svom Džennetu i naredio si melekima da mu učine sedždu?' On mu odgovori: 'Musa, Adem je znao da je to od Mene, pa Mi je zahvalio na svemu tome. To je bilo njegovo zahvaljivanje na svim blagodatima kojim sam ga obdario.'"

Bilježi se od Seida b. Katade da je Vjerovjesnik, s.a.v.s., rekao: *Četvero, kome bude dato, dato mu je dobro i dunjaluka i Ahireta: jezik koji Allaha spominje, zahvalno srce, strpljivo tijelo i supruga, vjernica i čestita.*

Neko je rekao: „Jedna od dova Davuda, a.s., bila je: 'Allahu moj, molim Te da mi podariš četvero i da me zaštitiš od četveroga. Ono što Te molim je jezik koji će Te slaviti i veličati, srce koje će biti zahvalno, tijelo koje će biti strpljivo i suprugu koja će me pomagati u mojim dunjalučkim i ahiretskim poslovima. Molim Te da me zaštitiš od poroda koji će mi biti gospodar, od supruge koja će me osijediti prije nego što je vrijeme da osijedim, od imetka koji će mi biti teret i opterećenje i od komšije koji će, kada vidi neko moje dobro, to sakriti, a, kada vidi nešto hrđavo, razglasiti ga.'"

Bilježi se da je Muavija b. Ebi Sufjan, r.a., pitao svoje sagovornike: „Što je čestitost i čednost za vas?" Svaki od njih je izrekao svoju definiciju, pa je Muavija rekao: „Afije/čestitost i čednost kod čovjeka čine četiri dobra: kuća koja će ga skloniti i biti mu utočište, opskrba koja mu je dostatna (ugodan život), supruga kojom će biti zadovoljan i koja će ga zadovoljavati i da ga mi ne poznajemo i ne uznemiravamo." Ovim je htio reći da ga vlasti ne poznaju i ne uznemiravaju, jer je Muavija bio halifa i vladar.

Bilježi se da je Sufjan Sevri rekao: „Ako ti Allah dadne dvije blagodati, stalno Mu se zahvaljuj na njima i hvali Ga. Jedna od njih je udaljenost od vlasti i njihovih vrata, a druga je da budeš daleko od vrata ljekara."

Od Bekra b. Abdullaha Mizenija se bilježi da je rekao: „Ko je musliman i ima zdravo tijelo, taj ima čast i glavnu blagodat, i dunjaluka i Ahireta. Prvak svih blagodati na dunjaluku je zdravlje, a prvak svih blagodati na Ahiretu je islam."

Od Ibn Abbasa, r.a., bilježi se da je Vjerovjesnik, s.a.v.s., rekao: *Dvije su blagodati zbog kojih se mnogi ljudi zanesu i zavaraju* (ne vode računa o njima), *a to su: zdravlje i slobodno vrijeme.*

Bilježi se da je jedan od tabiina rekao: „Ko bude imao mnoge blagodati, neka često izgovara zahvalu Allahu. Ko ima mnoge brige, neka često izgovara istigfar (traži oprosta za grijehe). Koga pritisne siromaštvo, neka često i što više izgovara: La havle ve la kuvvete illa billahi-l-alijji-l-azim (nema snage ni promjene osim s Allahom, Uzvišenim Veličanstvenim)."

Bilježi se da je Vjerovjesnik, s.a.v.s., rekao: *Ako se u hrani nađu četiri svojstva, onda je ona kompletna i zadovoljava sve potrebno: ako je zarađena halalom, ako se u njenom jedenju spomene Allahovo ime, ako je jede mnogo ruku i ako se, na kraju, kada se završi s njom, kaže elhamdulillahi.*

Hasan prenosi da je Vjerovjesnik, s.a.v.s., rekao: *Allah ne dadne čovjeku neku blagodat, bilo malu ili veliku, a čovjek se zahvali na njoj riječima: elhamdulillahi, a da mu ono što je dato ne bude bolje od onog što je uzeto.*

Bilježi se da je Vjerovjesnik, s.a.v.s., rekao: *Zadivljujuće kod vjernika (mumina) je to što je sve kod njega dobro. Ako ga zadesi neko dobro i on se zahvali na tome, to mu je dobro. Ako ga zadesi neko zlo i on osaburi, i to mu je dobro.*

Bilježi se da je Mekhul bio upitan o značenju ajeta: ***Zatim ćete toga dana za sladak život biti pitani sigurno!*** (Sura Tekasur, 8.) Rekao je: „To je hladno piće, hladovina kuća, sit trbuh, zdravo tijelo (bez mahana) i prijatan san."

Bilježi se da je Isa, a.s., jednom izašao sa svojim prijateljima. Na sebi je imao vuneni prsluk, vunenu košulju i gaće. Bio je ošišane glave i brkova, plakao je i bio izblijedio u licu. Na njemu su se ogledali tragovi gladi, a usne su mu bile ispucale od žeđi. Dlake na prsima i podlakticama su bile poduge, pa je rekao: „Es-selamu alejkum, ja sam onaj koji je dunjaluk stavio na njegovo mjesto, uz Allahovu dozvolu. Time se ne uzdižem, niti tu ima oholosti. Israelićani, zanemarite dunjaluk i bit će vam lahko na njemu. Ostavite dunjaluk i Ahiret će vas počastima dočekati. Nemojte zanemariti Ahiret, pa da vam dunjaluk bude časniji od njega. Dunjaluk nije za one koji čast zaslužuju, jer on svaki dan zove nevaljalštinama i propašću." Onda je rekao: „Ako ste moji sabesjednici, onda se pripremajte na neprijateljstvo i mržnju prema dunjaluku. Ako to ne učinite, onda mi niste braća i sabesjednici. Israelićani, uzmite hramove za svoja boravišta, a kabure svojim kućama i ponašajte se na ovome svijetu kao gosti. Zar ne vidite ptice na nebu, niti što siju niti žanju, a Allah ih hrani na nebesima. Israelićani, jedite ječmeni hljeb i bilje koje niče iz zemlje. Znajte da se ne možete zahvaliti dostojno ni na tome, a kako tek na nečemu što je više od toga."

Bilježi se da je Seid b. Džubejr rekao: „Prvi koji će ući u Džennet je onaj ko se zahvaljuje Allahu, i u dobru i u zlu.“

Fekih, da mu se Allah smiluje, rekao je: „Znaj da su hvala i zahvala ibadet prijašnjih i potonjih generacija, da je to ibadet meleka, ibadet vjerovjesnika, ibadet stanovnika zemlje i ibadet džennetlija. Kada kažem da je to ibadet vjerovjesnika, Adem, a.s., prvi put kada je kihnuo, rekao je: 'Elhamdulillah'. Nuhu, a.s., kada je Allah potopio njegov narod i kada ga je spasio i one vjernike koji su vjerovali s njim, Allah je naredio da Mu se zahvali i rekao mu: ***Pa, kada se smjestiš u lađu, ti i oni koji su uz tebe - reci: 'Hvala Allahu, koji nas je spasio naroda koji ne vjeruje!'*** (Sura Mu'minun, 28.) Ibrahim, a.s., rekao je: ***Hvala Allahu, koji mi je u starosti podario Ismaila i Ishaka. Gospodar moj, uistinu, uslišava molbe.*** (Sura Ibrahim, 39.) Davud i Sulejman, a.s., rekli su: ***Hvala Allahu, koji nas je odlikovao iznad mnogih vjernika, robova Svojih!*** (Sura Neml, 15.) Džennetlije Allahu zahvaljuju u šest situacija. Jedna je u Allahovim riječima: ***A vi, o grješnici, danas se odvojite!*** (Sura Ja sin, 59.). Kada se griješnici izdvoje, džennetlije će reći: 'Hvala Allahu, Koji nas je spasio od naroda koji ne vjeruje!' Drugi put će biti kada pređu preko Sirata, a spomenut je u Allahovim riječima: ***Hvaljen neka je Allah.*** Govorit će: ***Koji je od nas tugu odstranio – Gospodar naš, zaista, mnogo prašta i blagodaran je*** (Sura Fatir, 34.). Treći put će biti kada se okupaju Vodom života i kada budu gledali u Džennet. Tada će reći: ***Hvaljen neka je Allah, koji nas je na Pravi put uputio; mi ne bismo na Pravome putu bili da nas Allah nije uputio*** (Sura A'raf, 43.). Četvrti put će biti kada uđu u Džennet i kada kažu: ***Hvala Allahu, koji nam je obećanje Svoje ispunio i u Džennetu nam mjesto darovao, da se u njemu nastanimo, gdje hoćemo!*** (Sura Zumer, 74.) Peti put će biti kada zauzmu svoja mjesta u Džennetu i kada kažu: ***Hvaljen neka je Allah,*** govorit će, ***koji je od nas tugu odstranio – Gospodar naš, zaista, mnogo prašta i blagodaran je, Koji nam je, od dobrote Svoje, vječno boravište darovao, gdje nas umor neće doticati i u kome nas klonulost neće snalaziti.*** (Sura Fatir, 34,35.) Šesti put će biti kada završe s obrokom i kada kažu: ***I neka je hvaljen Allah, Gospodar svjetova!*** (Sura En'am, 45.)“

Jedan učenjak je rekao: „Zahvaljujem se na trima dobrima. Prvo je to što je Allah stvorio hiljadu različitih vrsta stvorenja i uočio sam da je čovjek najodlikovanije među njima, a mene je učinio muškarcem. Drugo je to da sam vidio da je islam najbolja vjera i najdraža Allahu, a mene je učinio muslimanom. Treće je to da sam uvidio da je Muhammedov, s.a.v.s., ummet najbolji, a mene je učinio da budem iz ummeta Muhammeda, s.a.v.s.“

Bilježi se od Ebu Hurejre, r.a., da je Vjerovjesnik, s.a.v.s., rekao: *Allah je, kada je stvorio sva stvorenja, podijelio ih u četiri kategorije: meleke, džine, ljude i šejtane. Sve je podijelio na deset dijelova, pa je devet desetina učinio melekima, a jedan dio su džini, ljudi i šejtani.*

Neko je rekao: „Sva se stvorenja mogu podijeliti na deset dijelova: devet dijelova čine šejtani i džini, a jedan dio su ljudi. Potom su ljudi izdijeljeni na stotinu dvadeset i pet vrsta. Stotinu vrsta su Jedžudž i Medžudž, Satudž i Maluk i drugi slični njima. Svi su oni nevjernici i njihovo konačno odredište je Džehennem.

Dvadeset i pet vrsta su ostali ljudi. Dvanaest, od preostalih, čine Bizantinci, Hazari, Slaveni i slični njima. Šest je vrsta na zapadu: Cigani, Etiopljani, crnci i slični njima. Šest je na istoku i čine ih: Turkmeni, Hakani, Memeluci, Teguzi, Halendži, Kimaki i Jemeki. Svi oni će u Džehennem, osim onih koji prime islam među njima. Ostaje jedna vrsta za muslimane, od stotinu dvadeset i pet vrsta ljudi.

Obaveza je svakom vjerniku da se zahvaljuje Allahu na ovome, da bude svjestan Njegove blagodati, da zna da ga je Allah odabrao među svim stvorenjima i učinio ga vjernikom. Onda je ova vrsta muslimana podijeljena na sedamdeset i tri dijela. Sedamdeset i dva dijela slijede različite ideje i svi su u zabludi, a samo je jedan, sedamdeset i treće, na pravome putu, putu sunneta."

Neko je rekao da je zahvala podijeljena na opću i na posebnu. Opća je zahvala jezikom i priznanjem Allahove blagodati. Posebna je zahvala jezikom i duboka spoznaja srcem, služenjem organima, čuvanjem jezika i ostalih organa od onoga što nije dozvoljeno.

Od Muhammeda b. Ka'ba se bilježi da je rekao: „Zahvala je djelovanje, shodno riječima Uzvišenog: ***Trudite se i budite zahvalni, o čeljadi Davudova!*** (Sura Sebe, 13.). Znači, radite i trudite se kako biste se zahvalili na pravi način."

Od Amra b. Šuajba, on od svoga oca, a on od svoga, prenosi da je Vjerovjesnik, s.a.v.s., rekao: *Ko bude imao dvije osobine Allah će ga upisati kao zahvalnog i ustrajnog. Jedna od njih je da u vjeri i stvarima vjere gleda onoga ko je iznad njega, pa se ugleda na njega, a u stvarima dunjaluka gleda onoga ko je ispod njega i njegova nivoa, pa se Allahu zahvaljuje na onome čime ga je obdario.*

Fekih, da mu se Allah smiluje, rekao je: „Potpuna zahvalnost je trojaka.

Prvo je da, kada ti Allah nešto da, pogledaš ko ti je to dao i da Mu se zahvališ na tome.

Drugo je da budeš zadovoljan onim što ti je dao.

Treće je da, dokle god osjećaš korist od darovanog i dok osjećaš snagu u svom tijelu, ne griješiš Mu."

Mejmun b. Mihran prenosi da je Ibn Abbas, r.a., rekao: „Uzvišeni Allah ima odličnike među Svojim stvorenjima. Kada učine dobro djelo, oni se raduju, a kada pogriješe, onda traže oprosta za grijehe. Kada budu darovani blagodatima, onda su zahvalni, a kada budu iskušani, onda su strpljivi."

Bilježi se da je Muhammed b. Ka'b Kurezi rekao: „Sulejman b. Davud je uzjahao jahalicu, kada su mu došli neki ljudi i rekli: 'Allahov poslaniče, dato ti je nešto što nije dato nikome prije tebe.' Sulejman, a.s., reče: 'Kome budu date četiri blagodati taj ima bolje nego što je dato Davudovoj porodici od dunjalučkih dobara: strah od Allaha, javno i tajno iskazivan, umjerenost, i u bogatstvu i u siromaštvu, pravednost, i u srdžbi i u zadovoljstvu, i zahvaljivanje Allahu, i u radosti i u žalosti.'"

Bilježi se da je Ebu Zerr, r.a., bio upitan o tome kojem čovjeku je ukazana najveća blagodat, pa je odgovorio: „Tijelo koje je u zemlji, sigurno od kazne, koje iščekuje nagradu za svoja djela."

O VRIJEDNOSTI STICANJA I ZARAĐIVANJA

Bilježi se od Ebu Hurejre, r.a., da je Poslanik, s.a.v.s., rekao: *Ko traži i zarađuje na dunjaluku na halal-način, kako ne bi prosio i tražio od drugih ljudi, kako bi osigurao svoju porodicu i pomogao svome komšiji, Allah će ga na Kijametskom danu proživjeti lica sjajnog kao mlađak mjesec. Ko traži i stiče dunjalučko bogatstvo na halal-način, ali da bi imao što veće bogatstvo i kako bi se mogao njime ponositi pred ostalim ljudima, na Kijametskom danu će se sresti sa Allahom Koji će na njega biti srdit.*

Nusajr b. Jahja je rekao: "Jedan od naših prijatelja nam je pričao da je Davud, a.s., običavao izlaziti prerušen među svoje podanike i raspitivati se o svom ponašanju i vladanju kod svih na koje je naišao na putu. Jednom mu se Džibril pojavio u liku nekog čovjeka, pa ga je Davud upitao: 'Momče, šta ti misliš o Davudu?' On mu reče: 'Dobar čovjek i vladar, samo ima jednu mahanu.' Davud, a.s., upita: 'A koja je to mahana?' On mu reče: 'On koristi imetak iz opće kase muslimana, a Allahu je najdraži onaj rob koji jede od onoga što zaradi svojim trudom i rukama.' Davud, a.s., se vratio u svoje odaje plačući i usrdno govoreći: 'Gospodaru, podući me nekom zanatu koji ću raditi svojim rukama i na taj način biti neovisan od zajedničke kase svih muslimana.' Allah ga je podučio pravljenju štitova i oklopa i željezo je učinio mehkim u njegovim rukama, tako da je ono postajalo kao tijesto od kojeg mogao da pravi šta hoće. Kada bi završio sa državnim poslovima i potrebama svojih podanika, onda bi se predavao pravljenju štitova i oklopa i prodavao ih je, tako se hraneći i izdržavajući sebe i svoju porodicu. O tome govore Allahove riječi: ***I učinili smo da mu mekahno gvožđe bude.*** (Sura Sebe, 10), ***I naučismo ga da izrađuje pancire za vas da vas štite u borbi s neprijateljem - pa zašto niste zahvalni?*** (Sura Enbija, 80)"

Sabit Bennani je rekao: "Doznao sam da afije-čestitost i čednost ima deset dijelova; devet je u šutnji a jedan je u bježanju od ljudi. Ibadet se dijeli na deset dijelova; devet je u traženju opskrbe i zarađivanju, a jedan je u ibadetu."

Džabir b. Abdullah, r.a., prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: *Kad god čovjek otvori pred sobom vrata kukanja i traženja, Allah mu otvori vrata siromaštva. Ko se ustegne, Allah će ga zaštititi, a ko se pokaže neovisnim, Allah će ga obogatiti. Da neko od vas uzme uže i ode u ovu dolinu pa nasiječe drva, napravi svežanj i dođe na pijacu pa to proda ili trampi za mjericu hurmi, bolje mu je nego da pita i prosi od ljudi, pa mu oni daju ili ne daju.*

Bilježi se da je Vjerovjesnik, s.a.v.s., rekao: *Bavite se tekstilom jer je i vaš praotac Ibrahim bio trgovac tekstilom.*

Ebu Hurejre, r.a., prenosi da je Vjerovjesnik, s.a.v.s., rekao: *Zekerijja, a.s., bio je stolar.*

Hišam b. Urve prenosi od svoga oca, a on od hazreti Aiše da je rekla: "Sulejman, a.s., jednom je ljudima govorio sa minbere a u ruci je držao palmino

lišće od kojeg je pravio korpe, ili nešto drugo, pa kada bi završio, dao bi to nekom čovjeku i rekao mu da ode na tržnicu i to proda."

Šekik b. Ibrahim je protumačio Allahove riječi: ***Kad bi Allah svim Svojim robovima davao opskrbu u obilju, oni bi se na Zemlji osilili*** (Sura Šura, 27) na ovaj način: "Kada bi Allah ljudima dao opskrbu bez truda, oni bi imali mnogo slobodnog vremena i pokvarili bi se. On ih je zaposlio tako što moraju zarađivati za život i na takav način oni nemaju vremena da se odaju besposlici."

Seid b. Musejjib je rekao: "Nema nikakva dobra u onome ko ne sakuplja imetak na dozvoljen način i čisti ga kako mu je naređeno, čuvajući imetkom svoju čast i obraz."

Od Omera b. Hattaba, r.a., se prenosi: "Siromasi, podignite svoje glave i bavite se trgovinom. Jasan je put i način. Nemojte biti teret ostalim ljudima."

Avvam b. Havšeb prenosi od Ebu Saliha, štićenika hazreti Omera: "Omer nam je naređivao da se udružujemo po trojica: jedan bi obezbjeđivao sirovinu i robu, drugi prodavao a treći ratovao na Allahovom putu."

Avvam priča: "Govorio mi je Ebu Salih kojeg sam vidio kao stražara u jednoj od obalskih kula: 'Nas trojica smo ortaci. Sada je moj red i moja smjena učestvovanja u ratu."

Ibn Mubarek je rekao: "Ko ostavi tržnicu, njegova ljudskost je propala i njegov ahlak je hrđav."

Ibrahim b. Jusuf je rekao Muhammedu b. Selemetu: "Potrudi se da odeš na tržnicu i da se baviš zarađivanjem, jer je za onog ko tako radi to najčasnije."

Džabir b. Abdullah, r.a., prenosi da je Vjerovjesnik, s.a.v.s., rekao: *Ko posadi sadnicu, ili posije njivu, pa od toga pojede čovjek, životinja, ptica ili zvijer, sve mu se to broji kao sadaka.*

Od Enesa b. Malika, r.a., se prenosi da je Vjerovjesnik, s.a.v.s., rekao: *Kada bi nastupio Kijametski dan, a neko od vas imao sadnicu u rukama, ako je u stanju da je posadi, neka to i učini.*

Od Mekhula se prenosi da je Vjerovjesnik, s.a.v.s., rekao: *Dobro se čuvajte toga da istražujete tuđe mahane, ili da pretjerano nekoga hvalite, ili da nekoga klevećete ili da budete besposleni i ljenčuge.*

Od A'meša se bilježi da je Ebu Meharik rekao: "Poslanik, s.a.v.s., je bio sa svojim ashabima kada je pored njih prošao neki beduinski mladić, dobro razvijen. Ebu Bekr i Omer su rekli: 'Kamo sreće da on svoju mladost i snagu upotrijebi na Allahovom putu. Kolika bi samo njegova nagrada bila?!' Poslanik, s.a.v.s., tada reče: *Ako ide da zaradi i pomogne svojim starim roditeljima, on je na Allahovom putu. Ako ide da zaradi svojoj djeci, on je na Allahovom putu. Ako ide da zaradi sebi kako ne bi morao tražiti od drugih ljudi, onda je na Allahovom putu. Ako zarađuje kako bi stekao slavu i pokazao se pred drugim, onda je na šejtanovom putu.*

Od Ibn Omera, r.a., se prenosi da je Vjerovjesnik, s.a.v.s., rekao: *Allah voli svakog vjernika koji ima neki posao (zanimanje) i koji skrbi za porodicu. Ne voli besposlenog čovjeka koji je zdrav. Takve ne voli ni kada je dunjaluk u pitanju, a ni Ahiret.*

Džafer b. Muhammed prenosi od svoga oca: "Vjerovjesnik, s.a.v.s., je izlazio na pijacu i kupovao potrepštine svojoj porodici. Neko ga je pitao o tome, a on je rekao: Džibril mi je rekao: 'Ko se potrudi da obezbijedi potrebe svojoj porodici kako bi ih zaštitio od toga da traže od drugih ljudi, taj je na Allahovom putu.'

Bilježi se da je Enes b. Malik, r.a., rekao: "Neki čovjek je došao Vjerovjesniku, s.a.v.s., i zatražio od njega nešto. Poslanik, s.a.v.s., ga je upitao: *Imaš li išta u kući?* Čovjek reče: 'Imam, Allahov Poslaniče. Imamo nagorjelu prostirku na kojoj sjedimo, spavamo na njoj, pa se jednim njenim krajem pokrijemo a na drugi kraj liježemo. Imamo jednu posudu iz koje i jedemo i pijemo i kupamo se iz nje.' Poslanik, s.a.v.s., mu reče: *Donesi mi i jedno i drugo.* Čovjek mu je donio oboje. Poslanik, s.a.v.s., ih je uzeo u ruke i pitao: *Ko će kupiti ovo dvoje?* Neki čovjek reče: 'Ja dajem dirhem za obje stvari.' Poslanik, s.a.v.s., upita: *Ima li neko da daje više od dirhema?* To je pitao dva puta. Onda je neki čovjek rekao: 'Ja ću uzeti za dva dirhema?' On mu dade obje stvari i uze dva dirhema i dade ih čovjeku, pa mu reče: *Za jedan dirhem kupi hrane i odnesi svojoj porodici, a za drugi dirhem kupi sjekiru i dođi mi.*

Kada je čovjek došao sa sjekirom, Poslanik, s.a.v.s., mu napravi držalicu za sjekiru svojom rukom, pa mu reče: *Idi i sijeci drva pa ih prodaji. Nemoj da te vidim petnaest dana.* Čovjek je otišao i za tih petnaest dana zaradio deset dirhema od kojih je kupio hranu i odjeću. Poslanik, s.a.v.s., ga je upitao: *Zar to nije bolje nego da ti na Kijametskom danu tvoja prošnja od ljudi načini crnu tačku na licu, koju ne može izbrisati ništa osim džehennemske vatre?!*

Jedan mudrac je rekao: "Niko razuman neće sebi dozvoliti da ode u naselje u kojem nema petero: poštovan vođa, pravedan sudija, postojeća tržnica-pijaca, tekuća rijeka i iskusan doktor."

Jednog mudraca su pitali: "Šta je najbolja zarada?" On je odgovorio: "Dunjalučku zaradu najbolje je tražiti i zarađivati u onome što je halal, kako bi čovjek podmirio svoju potrebu i kako bi mogao ispravno obavljati ibadet, a ostatkom obezbijediti opskrbu za Kijametski dan. Najbolja ahiretska zarada i zarađivanje je znanje koje prati praksa i koje se drugima kazuje, dobro djelo koje ćeš učiniti za Kijametski dan i lijep sunnet koji ćeš oživjeti." Onda su ga pitali: "A koja je najgora zarada i zarađivanje?" On reče: "Najgora zarada i zarađivanje na dunjaluku je haram imetak koji si zaradio i potrošio na grijeh i ostavio nasljednicima koji se neće pokoravati Gospodaru. Najgora ahiretska zarada je nečije pravo koje si zanemario iz zavisti, grijeh koji si ustrajno činio i hrđav običaj koji si oživio i u praksu sprovodio na nepravedan način."

NEGATIVNE POSLJEDICE ZARAĐIVANJA I ČUVANJE OD HARAMA

Prenosi se od Katade da je rekao: "Spomenuto nam je da je Vjerovjesnik, s.a.v.s., rekao: *Ako hoćete, zaklet ću vam se da je trgovac veliki griješnik.* Katade nastavlja: Poslanik, s.a.v.s., govorio je: *Za svako čuđenje je da trgovac bude iskren i predan; on se preko dana zaklinje a preko noći svodi račun i zaradu.*

Nusajr b. Jahja je rekao: "Čuo sam da je jedan učenjak rekao: 'Dunjaluk i vjera ne mogu opstati ako nema četvero: učenjaka, namjesnika, ratnika i onih koji zarađuju."

Fekih, da mu se Allah smiluje, rekao je: "Čuo sam jednog zahida da tumači ove riječi ovako: 'Namjesnici su pastiri i oni treba da vode računa o podanicima. Učenjaci su nasljednici vjerovjesnika i oni ljudima kazuju put koji vodi Ahiretu i ljudi se ugledaju na njih. Ratnici su Allahova vojska na zemlji koji treba da iskorijene nevjerstvo i da obezbijede sigurnost muslimanima. Oni koji zarađuju su Allahovi povjerenici na zemlji i oni treba da obezbijede blagostanje ostalim ljudima.'

Onda je rekao: 'Na pastire i učenjake se ljudi ugledaju i slijede njihov način života. A ako ratnici krenu u pohod radi oholosti i uznositosti, i ako idu radi pohlepe, kada i kako će pobijediti neprijatelja?! Ako oni koji zarađuju varaju ljude, kako će onda ljudi biti sigurni od njih?!"

Jedan mudrac je rekao: "Ako trgovac nema tri osobine, onda je gubitnik i na dunjaluku i na Ahiretu. Prvo, treba da mu je jezik čist od troga - laži, besposlice i zakletve.

Drugo je da ima čisto srce i da u njemu nema troga - prevare, podvale i zavisti.

Treće je da vodi računa o trome - džumi i zajednici, da traži znanje i nauku u određeno vrijeme i da daje prednost Allahovom zadovoljstvu nad zadovoljstvom nekoga drugog."

Od Alije b. Ebi Taliba, r.a., se prenosi: "Ako trgovac nije naučen i znan, onda će zapasti u kamatu, pa će potonuti duboko i još dublje."

Omer b. Hattab, r.a., je rekao: "Ko nema osnovnog znanja u vjeri neka se ne približava našim tržnicama i nipošto neka se ne bavi trgovinom."

Sufjan Sevri je rekao: "Nipošto ne gledajte kako su trgovci na tržnici obučeni, jer se ispod njihove odjeće krije vučja narav." Još je rekao: "Dobro se čuvajte bogatih komšija, učača za novac i namjesnikovih učenjaka."

Muhammed b. Šimal je otišao na pijacu-tržnicu i rekao: "Vi koji ste na tržnici, vaša tržnica je propala, vaša trgovina je pogrešna, vaš komšija je zavidnik, a vaše prebivalište je Džehennem."

Ibn Abbas, r.a., je rekao: "Zaraditi na halal- način teže je nego premjestiti brdo s jednog na drugo mjesto."

Bilježi se da je Junus b. Ubejd rekao: "Ne znam da danas postoji išta manje i rjeđe od halal-dirhema koji se dijeli u pravu stvar, brata-prijatelja u kojeg se može pouzdati zbog njegova islama, i trudbenika koji radi po sunnetu. Toga je sve rjeđe i rjeđe. Kada bismo našli halal-dirhem, njime bismo molili da Allah ozdravi naše bolesne."

Muaz b. Džebel, r.a., je rekao: "Svaki rob će biti doveden pred Allaha na Kijametskom danu. Neće pomaći ni koraka prije nego bude upitan o četiri stvari: o svome tijelu i u šta ga je koristio, o svom životu i kako ga je proveo, o svom znanju i kako ga je koristio i praktikovao i o svom imetku, kako ga je stekao i u šta potrošio."

Jedan mudrac je rekao: "Sve što munafik-licemjer uzme i zaradi od dunjaluka stiče pohlepom, uskraćuje zbog sumnje i dijeli da bi se pred drugim pokazao. Iskren vjernik uzima strahujući, zadržava zahvaljujući i dijeli iskreno i predano želeći Allahovo zadovoljstvo."

Jahja b. Muaz Razi je rekao: "Pokornost je pohranjena u jednoj od Allahovih riznica čiji ključ je dova, a zupci na tom ključu su halal-zarada."

Ibn Šibrime je rekao: "Za svako čuđenje je onaj koji se usteže od halala bojeći se da bi se mogao razboljeti. Kako se ne usteže od harama iz straha da bi mogao dospjeti u Džehennem?!"

Ibn Zubejr prenosi od Džabira, r.a., da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: *Ljudi, niko od vas neće umrijeti sve dok ne potroši svoju opskrbu, stoga nemojte usporavati opskrbu. Bojte se Allaha i nastojte da lijepo zarađujete. Uzimajte ono što vam je dozvoljeno a izbjegavajte i ostavljajte ono što vam je Allah zabranio.*

Mudrac/Hakim je rekao: "Ljudi se u zarađivanju dijele na četiri kategorije: prva kategorija su oni koji smatraju da je opskrba od Allaha i da se može zaraditi; to su mušrici.

Druga kategorija su ljudi koji smatra da je opskrba od Allaha ali ne znaju da li im je Allah dodijelio svu njihovu opskrbu ili nije; to su munafici sumnjičavci.

Slijedeći su oni koji smatraju da je opskrba od Allaha ali ono što imaju ne dijele na pravedan način i griješe prema Allahu u onome čime ih je obdario; to su griješnici.

Posljednji su oni koji smatraju da je opskrba od Allaha, a zarađivanje i sticanje samo sredstvo da se dođe do Allahove opskrbe; oni podmiruju svoje obaveze u imetku i ne griješe Allahu. To su iskreni i predani vjernici."

Zejd b. Erkam je rekao: "Ebu Bekr Siddik, r.a., je imao jednog slugu koji mu je svaku noć, na mazgi, donosio šta će jesti. Ebu Bekr ne bi htio probati donesenu hranu dok ne bi pitao kako je zarađena. Jednom je momak došao sa nekom hranom i Ebu Bekr ju je počeo jesti a da nije pitao kako je zarađena. Momak mu reče: 'Svaki put si me pitao kako sam zaradio hranu i odakle sam ti je donio, a noćas si to izostavio i nisi me pitao!' Ebu Bekr mu reče: 'Teško tebi, glad me prevarila pa nisam pitao. Reci mi kako si je zaradio?' Momak reče: 'Liječio sam ljude od uroka, još u džahilijjetu, i obećali su mi da će me nagraditi. Danas sam kod njih vidio slavlje i podsjetio sam ih na dato obećanje. Oni su mi dali ovu hranu koju sam ti

donio.' Kada je to čuo Ebu Bekr je izazvao povraćanje, i mnogo se mučio i patio kako bi povratio taj zalogaj koji je pojeo. Promijenio je boju lica i posve potamnio, ali nije uspio da ga povrati. Kada su oni oko njega vidjeli koliko se on trudi i koliko mu patnje to predstavlja, rekli su mu da uzme vode i da se napije, pa će lakše povratiti. On je uzeo lončić vode i popio ga pa onda ponovio pokušaj da povrati. Trudio se i povraćao sve dok nije izbacio onaj zalogaj iz trbuha. Prisutni su ga pitali: 'Zar sva ova muka i trud radi tog zalogajčića?!' On reče: 'Čuo sam Allahovog Poslanika, s.a.v.s., da kaže: *Allah je zabranio Džennet svakom tijelu koje je bilo hranjeno ili se hrani haramom.*

Fekih, da mu se Allah smiluje, rekao je: "Ko hoće da ima halal-zaradu, treba da povede računa o pet stvari. Prvo je da ne odgađa nijedan od Allahovih farzova kako bi mogao da zarađuje i da nijednu Allahovu obavezu ne skraćuje zarad zarađivanja.

Drugo je da nikoga od Allahovih stvorenja ne vrijeđa radi zarađivanja i sticanja.

Treće je da bude umjeren u svom zarađivanju i da se ograniči na ono što je dovoljno njemu i njegovoj porodici, i da ne teži gomilanju bogatstva.

Četvrto je da se ne premara u zarađivanju i da se ne iscrpljuje.

Peto je da svoju opskrbu ne smatra plodom svoga truda nego da to smatra Allahovom blagodati, a zaradu da vidi samo kao sredstvo da se do te blagodati dođe."

Bilježi se da je Vjerovjesnik, s.a.v.s., rekao: *Ko zaradi imetak na griješan način, pa onda to utroši na sadaku, na održavanje rodbinskih veza ili potroši na Allahovom putu - sve će to biti objedinjeno i bačeno u Džehennem.*

Imran b. Husajn, r.a., je rekao: "Allah neće primiti hadždž, umru, džihad, sadaku, oslobođenje roba niti dobrovoljno dijeljenje onom čovjeku koji je to zaradio kamatom, prijevarom, krađom ili podvalom." Onda je rekao: "Petero je za petero."

Ibn Mesud, r.a., prenosi da je Poslanik, s.a.v.s., rekao: *Ne može čovjek zaraditi haram-imetak i potrošiti ga kao sadaku, a očekivati nagradu za to, niti od toga trošiti na svoju porodicu a da mu bude blagoslovljeno to što troši. Neće ostaviti takav imetak svojim nasljednicima a da mu to ne bude teret koji će ga gurnuti u Džehennem. Allah ne potire hrđavo hrđavim, nego hrđavo potire dobrim.*

Od Hasana Basrija se prenosi da je Vjerovjesnik, s.a.v.s., rekao: *Imetak je onaj koji se stiče. Najgori trgovci među vama su oni koji žive s vama i koji vam se hvastaju a i vi njima se hvališete, oni se kunu vama a i vi se kunete njima.*

Vjerovjesnik, s.a.v.s., je bio upitan o najljepšoj i najboljoj zaradi, pa je rekao: *Ono što čovjek zaradi svojim rukama, i svaka čestita trgovina u kojoj nema sumnje i prevare.*

Katade je rekao: "Govorilo se: 'Iskren i pošten trgovac će biti u hladovini Arša na Kijametskom danu."

VRIJEDNOST JE NAHRANITI GLADNOG I O LIJEPOM AHLAKU - ĆUDOREĐU

Atijje Avfi je rekao: "Džabir, r.a., mi je rekao: 'Atijje, upamti moj vesijjet-preporuku i savjet. Mislim da se nećemo družiti više, osim ovog putovanja na kojem smo sada. Voli Muhammedovu, s.a.v.s., porodicu i njegove ashabe i voli one koji vole Muhammedovu, s.a.v.s., porodicu, makar činili grijehe i pogreške. Mrzi one koji mrze Muhammedovu, s.a.v.s., porodicu pa makar oni postili i noći u ibadetu provodili. Hrani gladnoga, širi selam i klanjaj noću kada ostali ljudi spavaju. Čuo sam Allahovog Poslanika, s.a.v.s., da kaže: *Allah je Ibrahima uzeo za prisnog prijatelja-halila samo zato što je on hranio gladnog, što je širio selam i što je klanjao kada su drugi ljudi spavali.*

Gajran b. Hubejb je rekao: "Neki čovjek je došao Ibn Abbasu, r.a., i rekao mu: 'Ovi muhadžiri i ensarije kažu da mi ne vrijedimo ništa.' Ibn Abbas mu reče: 'Nije tako. Ako budeš klanjao, davao zekat, posjetio Allahovu Kabu-hadždž obavio, ako budeš ukazivao gostoprimstvo gostu, ući ćeš u Džennet."

Šurejh Huza'i je rekao: "Čuo sam Allahovog Poslanika, s.a.v.s., da kaže: *Ko vjeruje u Allaha i u Sudnji dan, neka počasti svoga gosta. Nagradu će dobiti na Kijametskom danu. Gostoprimstvo traje tri dana, a sve preko toga se smatra sadakom.*

Bilježi se od Ataa da je rekao: "Ibrahim, a.s., je imao običaj da, kada pri objedu ne bi imao nikoga ko bi jeo s njim, ide milju ili dvije milje daleko od svoje kuće, tražeći nekoga da mu se pridruži za sofrom."

Ikrime je rekao: "Ibrahim, a.s., je dobio nadimak Otac gostiju-*Ebu Dajfan.* Na svojoj kući je imao, na sve četiri strane svijeta, po jedna vrata i na svakim od njih je iščekivao goste."

Hazreti Alija je rekao: "Draže mi je da okupim svoju braću na mjericu ili dvije mjerice hrane, nego da odem na tržnicu i da kupim i oslobodim roba."

Ibn Omer, r.a., je imao običaj ne pozivati na pripravljenu hranu nekoga na kome bi se vidjeli dostojanstvo i bogatstvo. Ako bi prošao neki siromašak, on bi ga pozvao, govoreći: "Zašto zvati na ručak i jelo nekoga ko ga nije ni željan, a propustiti pozvati nekoga ko je gladan i željan jela?!"

Bilježi se da je Vjerovjesnik, s.a.v.s., bio upitan: "Što je to zbog čega će ljudi najviše ući u Džennet?" On je rekao: *Takvaluk-strah, bogobojaznost i čestitost i lijep ahlak-ćudoređe.* Onda je upitan: "A zbog čega će ljudi najviše u Džehennem?" On odgovori: *Zbog dvije šupljine; usta i polnog organa, i hrđavog ahlaka.*

Hazreti Aiša je rekla: "Lijep ahlak, lijep komšiluk i održavanje rodbinskih veza popravljaju uslove života i produžuju životni vijek, makar ljudi bili i griješnici."

Ata b. Ebi Rebbah prenosi od Ibn Omera, r.a., da je rekao: "Bio sam u društvu deveterice ljudi u Poslanikovoj, s.a.v.s., džamiji. To su bili: Ebu Bekr, Omer, Osman, Alija, Abdurrahman, Ibn Mesud, Muaz, Huzejfe i Ebu Seid Hudri. Tada je došao jedan mladić ensarija i nazvao selam Vjerovjesniku, s.a.v.s., a onda sjeo i pitao: "Koji je vjernik najbolji?" Poslanik, s.a.v.s., mu je odgovorio: *Onaj koji ima najljepši i najbolji ahlak.* Mladić upita: "A koji je vjernik najspremniji?" Poslanik, s.a.v.s., mu reče: *Onaj koji se najviše prisjeća smrti i koji se najbolje priprema da je dočeka, prije nego mu ona dođe. To su najspremniji.* Onda je momak ušutio, a Poslanik, s.a.v.s., nam se okrenuo i rekao: *Muhadžiri i ensarije, molim Allaha da ne dočekate da budete iskušani s pet stvari: Neće se pojaviti razvrat u nekoj sredini i raširiti toliko da ga počnu javno raditi a da se među njima neće proširiti kuga i bolesti koje su bile nepoznate njihovim pređama i izumrlim generacijama.*

Neće ljudi zakidati na litru i kantaru, a da neće biti iskušani i kažnjeni teškim godinama, nepravednim vladarom i teškom materijalnom krizom.

Neće ljudi uskratiti zekat a da im neće biti uskraćena kiša, plodonosna i blagotvorna kiša s nebesa, i da nema životinja nikada im kiša ne bi ni pala.

Neće ljudi prekršiti obavezu prema Allahu i Njegovom Poslaniku, s.a.v.s., a da im Allah ne natovari vanjskog neprijatelja na vrat.

Njihove vođe neće ostaviti suđenje po Allahovoj Knjizi, a da Allah neće dati da se međusobno zamrze i napadaju.

Ebu Hurejre, r.a., prenosi da je Vjerovjesnik, s.a.v.s., rekao: *Vi ne možete ljude zadovoljiti ni kupiti svojim imetkom, ali se potrudite da ih pridobije vaše prijatno lice i lijep ahlak.*

Nuvvas b. Sem'an Ensari, r.a., je rekao: "Pitao sam Allahovog Poslanika, s.a.v.s., o dobročinstvu-birru i o grijehu, pa mi je rekao: *Dobročinstvo je lijep ahlak, a grijeh je ono što te tišti u prsima i za što ti ne bi bilo drago da drugi ljudi saznaju.*

Ebu Hurejre, r.a., prenosi da je Vjerovjesnik, s.a.v.s., rekao: *Čovjekova čast je njegova vjera, njegovo ljudstvo je njegov razum, a njegovo dostojanstvo i porijeklo je njegov ahlak.*

Ebu Sa'lebe Hašeni prenosi da je Vjerovjesnik, s.a.v.s., rekao: *Najdraži mi je i najbliže će sjediti do mene na Ahiretu, među vama, onaj čovjek koji ima najljepši ahlak. Najmrži mi je i najdalje od mene će sjediti na Ahiretu, onaj među vama koji ima najgori ahlak.*

Ibn Abbas, r.a., je rekao: "Lijep ahlak topi grijehe kao što sunce topi snijeg, a hrđav ahlak kvari dobra djela kao što sirće kvari med."

Jahja b. Seid bilježi od Muaza b. Džebela, r.a: "Zadnje što mi je oporučio Poslanik, s.a.v.s., kada sam nogu stavio u stremen svoga sedla, bile su riječi: *Muaze b. Džebel, neka tvoj ahlak bude lijep kada si s ljudima.*

Džabir b. Abdullah, r.a., prenosi da je Poslanik, s.a.v.s., rekao: *Lijep ahlak je uzda milosti u nosu onog ko ga ima, a krajevi uzde su u rukama meleka. Melek ga navodi na dobro, a dobro ga vodi u Džennet. Hrđav ahlak je uzda kazne u nosu onog ko ga ima, a krajevi uzde su u rukama šejtana. Šejtan ga vodi zlu, a zlo ga vodi u Džehennem.*

Džabir b. Abdullah, r.a., prenosi da je Vjerovjesnik, s.a.v.s., rekao: *Ova vjera je vjera koju sam odabrao za sebe i kojom sam zadovoljan. Nju može poboljšati i popraviti samo dvoje: darežljivost i lijep ahlak. Počastite i ukrasite svoju vjeru ovim dvjema stvarima i osobinama dokle god živite u njoj.*

Neko je rekao: "Kada čovjek pozove goste, onda domaćin treba da povede računa o tri stvari, a gost treba da vodi računa o tri stvari. Ono što je potrebno da radi domaćin je: da ne opterećuje gosta više nego on podnosi i da u tome ne prelazi granice sunneta, da ga hrani samo onim što je halal i da vodi računa o tome da gost na vrijeme klanja namaze.

Gost je obavezan da uradi sljedeće: da sjedi ondje gdje mu domaćin kaže da sjedne, da bude zadovoljan i pokaže zadovoljstvo onim što mu se ponudi i da zamoli Allaha da njegovog domaćina blagoslovi, kada bude napuštao kuću u kojoj je bio."

Bilježi se da je Vjerovjesnik, s.a.v.s., rekao: *Ko daje zekat na svoj imetak, pruži gostoprimstvo svome gostu i ne traži od svojih sugrađana usluge, taj je čist od škrtosti.*

Kod Allaha je svaka podrška.

O TEVEKKULU (OSLANJANJU NA ALLAHA)

Salim b. Ebi Dža'de je rekao: "Isa, a.s., je rekao: 'Nemojte ostavljati i skladištiti hranu za sutra, jer sutra će doći i sa sobom donijeti svoju nafaku. Pogledajte mrave i sve ono što Allah hrani i opskrbljuje. Ako kažete da su mravlji stomaci malehni, onda pogledajte ptice. Ako kažete da ptice imaju krila, onda pogledajte divlje zvijeri kako su samo uhranjene i debele."

Ebu Mudžlizi je rekao: "Omer, r.a., je pričao: 'Uopće mi nije bitno kako ću osvanuti, da li ću osvanuti u onome što mi je drago ili onom što mi nije drago jer ne znam da li je za mene dobro u onome što volim ili onome što ne volim."

Prenosi se od Muttaliba b. Hantaba da je Vjerovjesnik, s.a.v.s., rekao: *Sve što vam je Allah naredio nisam propustio da vam naredim, i sve što vam je Allah zabranio nisam propustio da vam zabranim. Znajte da mi je Povjerljivi Ruh-Džibril, a.s., udahnuo u moj razum da niko neće umrijeti prije nego potroši sve što mu je propisano. Ako se nekome učini da mu nešto od propisanog nije došlo na vrijeme, onda neka traži na najbolji način jer vi ne možete dobiti od Allaha i ne možete izmoliti ničim boljim od pokoravanja Njemu.*

Ibn Abbas, r.a., prenosi da je Vjerovjesnik, s.a.v.s., rekao: *Ko želi da bude najjači čovjek neka se oslanja na Allaha. Ko želi da bude najplemenitiji i najčasniji čovjek, neka se boji Allaha. Ko želi da bude najbogatiji i najneovisniji čovjek, neka više vjeruje u postojanost i sigurnost onoga što je kod Allaha nego što vjeruje u postojanost onoga što on ima.*

Bilježi se da je Davud, a.s., rekao svome sinu Sulejmanu: "Sinko, na takvaluk nekog čovjeka ukazuju tri stvari; lijep tevekkul (oslanjanje na Allaha) u onome što nije ostvario, zadovoljstvo onim što je ostvario i zadobio i strpljivost u propuštenom."

Ebu Muti' Belhi rekao je Hatimu Esammu: "Čuo sam da prolaziš putem kroz pustinju tevekkulom bez ikakve opskrbe i prtljaga?" Ovaj reče: "Nije tačno, nosim prtljag." Ebu Muti' upita: "A šta ti je prtljag?" On reče: "Na mojim putovanjima prtljag mi čine četiri stvari. Kompletan dunjaluk, sa svim njegovim dobrima vidim kao Allahovo vlasništvo. Sva stvorenja vidim kao nekoga o kome se Allah brine i koga Allah hrani. Smatram da su svi uzroci i sva opskrba u Allahovim rukama, i smatram da se Allahova odredba provodi nad svim Njegovim stvorenjima." Ebu Muti' reče: "Uistinu je tvoja poputbina krasna, Hatime. Ako je imaš stalno pri sebi, preći ćeš i ahiretske pustopoljane i staze, a kako da ne uspiješ s njom na dunjaluku?!"

Neki čovjek je došao Šekiku Zahidu i zatražio da mu nešto oporuči i preporuči. Šekik mu reče: "Upamti tri stvari: robuj Allahu i On će ti dati postojanost i čvrstinu. Bori se i ratuj s Allahovim neprijateljem i On će ti dati pomoć i podršku. Vjeruj u Njegovo obećanje i On će ti ga ispuniti."

Ibn Mesud, r.a., je rekao: "Kada bi učenjaci vodili računa o svom znanju i kada bi ga kazivali onome kome je ono potrebno, svojim znanjem bi imali vlast nad svim savremenicima i upravljali bi dunjalukom. Međutim, oni ga kazuju dunjalučarima kako bi stekli dunjalučka dobra i tako postaju beznačajni kod onih koji imaju dunjaluk. Čuo sam vašeg Vjerovjesnika, s.a.v.s., da kaže: *Ko sve svoje brige i stremljanja učini jednim stremljenjem* (misli se da sva svoja stremljenja usmjeri Ahiretu), *Allah će ga poštediti dunjalučkih briga. Koga obuzmu dunjalučke brige i stremljenja, Allahu ne znači ništa u koju će ga od džehennemskih dolina baciti i u kojoj od džehennemskih kaznionica kažnjavati.*

Neko je rekao da je u Tevratu zabilježeno: "Čovječe, pokreni svoje ruke i Ja ću ti pružiti i povećati opskrbu. Pokoravaj Mi se u Mojim naredbama i nemoj Mi govoriti šta je bolje za tebe."

Bilježi se da je hazreti Alija rekao: "Islam je sagrađen na četiri stuba: jekinu-čvrstom ubjeđenju, adlu-pravednosti, sabru-strpljivosti i ustrajnosti i na džihadu-nastojanju i trudu na Allahovom putu."

Učenjaci tumače ove četiri stvari i kažu: Jekin može biti dvojak - jedan vid je da čovjek radi zarad Allaha iskreno i predano i time ne želi ništa od dunjalučkih dobara ili zadovoljstva ljudi. Drugi vid je da vjeruje u Allahovo obećanje, koje se tiče opskrbe.

Adl, također, može biti dvojak - jedan vid je da čovjek ispuni svoju obavezu i prije nego bi se zatražilo od njega da je ispuni. Drugi vid je da u traženju kod nekog drugog, čovjek to traži na najljepši mogući način.

Sabr je, isto tako, dvojak - jedno je da se bude strpljiv i ustrajan u provođenju Allahovih naredbi, a drugo da se bude ustrajno i dosljedno u klonjenju od onoga što mu je Allah zabranio.

Što se tiče džihada, i on je dvojak - jedno je da čovjek nipošto ne zanemari svoga neprijatelja, a najveći neprijatelj je šejtan, i drugo da bude svjestan da je većina nevolja i nereda među ljudima uzrokovana bogatstvom. Stoga budi zadovoljan i s malo imetka kako te ne bi zaveo i potakao na činjenje zla."

Šekik je upitao Hatema Esamma: "Koliko vremena ti navraćaš kod mene?" On reče: "Trideset godina." Šekik ga upita: "Šta si naučio za tih trideset godina?" On reče: "Naučio sam šest rečenica, i kada bih uspio da ih provedem u praksu, mislim da bih uspio da se očuvam dunjalučkih kušnji." Šekik mu reče: "Koje su to rečenice, možda i ja uspijem da ih prakticiram i tako se spasim dunjalučkih kušnji?" On mu reče: "Razmišljao sam o Allahovim riječima: ***Na Zemlji nema nijednog živog bića, a da ga Allah ne hrani.*** (Sura Hud, 6) Sebe vidim kao jedno od živih bića koje Allah opskrbljuje i znam da će mi ono što mi je propisano i stići. Allah daje opskrbu slonu i pored sve njegove veličine, ali ne zaboravlja ni komarca bez obzira koliko je on malehan. U potpunosti sam se prepustio Allahu i prepustio sam se robovanju Njemu. Ne dozvoljavam da me išta obuzme i spriječi od toga."

Šekik mu reče: "Vrlo lijepo si to razumio, a šta je sljedeće?" On mu reče: "Razmišljao sam o Allahovim riječima: ***Vjernici su samo braća.*** (Sura Hudžurat, 10) Spoznao sam da su vjernici braća, a brat je samilostan prema svome bratu. Smatram da neprijateljstvo koje je među ljudima ima svoj korijen u zavisti. Stoga se

trudim i nastojim da svu zavist izbacim iz svoga srca. Nastojim da srce dovedem na taj nivo svijesti da nevolju brata vjernika na istoku, doživljavam kao vlastitu nevolju, a kada bi muslimana zadesilo neko dobro na zapadu, radovao bih se tome kao da je to dobro i radost moja vlastita."

Šekik mu reče: "Lijepo si to razumio i prihvatio, a šta je treće?" On reče: "Razmišljao sam i uočio da svaki čovjek ima nekoga koga naročito voli. Svako ko osjeća ljubav prema nekome, on mora i pokazati tu svoju ljubav. Otkrio sam da je meni najdraže robovanje Allahu, a sve ostalo što je drago i voljeno mi izmiče i nestaje osim pokoravanja Allahu. Ono ostaje sa mnom čitav moj život, do kabura, bit će sa mnom na Okupljalištu i bit će sa mnom kada budem prelazio Sirat. Stoga sam zanemario sve ahbabe i voljene stvari, a uzeo sam pokoravanje Allahu svojom najdražom stvari."

Šekik mu reče: "Dobro si to razumio i shvatio, a šta je četvrto?" On mu reče: "Razmišljao sam i shvatio da svaki čovjek ima svoga neprijatelja, a prema neprijatelju se mora i pokazivati neprijateljstvo i čuvati se od njega. Uvidio sam da je moj neprijatelj šejtan i nevjernik. Uvidio sam da je mnogo lakše suprotstaviti se nevjerniku nego šejtanu. Ako neprijatelj ratuje protiv mene i ja ću protiv njega, pa ako me ubije, bit ću šehid, a ako ja njega ubijem imat ću nagradu. Shvatio sam da je suprotstavljanje šejtanu jako teško jer on mene vidi, a ja njega ne mogu vidjeti. On nastoji da mu pravim društvo i da me odvede u Džehennem. Stoga sam se posvetio tome da otkrijem njegovo neprijateljstvo i da mu se opirem dokle god budem živ, a zapostavio sam neprijateljstvo svakog drugog."

Šekik mu reče: "Lijepo si to uočio, a šta je peto?" On reče: "Razmišljao sam i uočio da svaki čovjek ima prebivalište, a svako prebivalište treba i da se izgradi i održava. Shvatio sam da je moje prebivalište kabur. Stoga se trudim da ga izgradim i učinim što ljepšim i prijatnijim za boravak." Šekik reče: "Dobro si to shvatio, a šta je šesto?" On mu reče: "Razmišljao sam i otkrio da svakoga neko traži. Vidio sam da mene traži Melek smrti. Ne znam kada će me stići pa se pripremam za njega i nastojim da ga dočekam kao što se mlada priprema za svoju prvu bračnu noć koju će provesti u kući svoga muža. Kada mi dođe Melek smrti, ne želim da odgađam svoj susret s njim ni jednog trenutka." Šekik mu reče: "Lijepo si to razumio. Ako budemo to prakticirali, bit ćemo spašeni i ja i ti."

Abdurrahman b. Ebi Lejla je rekao: "Neki čovjek je došao Vjerovjesniku, s.a.v.s., i upitao: "Allahov Vjerovjesniče, da li da pustim svoju devu slobodno i da se oslonim na Allaha, ili da je svežem i onda se oslonim na Allaha?" Vjerovjesnik, s.a.v.s., mu je odgovorio: *Sveži je i onda se osloni na Allaha.*

Jedan mudrac je rekao: "Allahove evlije-štićenici su odlikovani sa tri svojstva: potpuno vjeruju Allahu u svemu, u svakoj stvari su zavisni od Allaha i Allahu se vraćaju i obraćaju za svaku stvar."

Fudajl b. Ijad je rekao: "Ljudima su najdraži oni ljudi koji su najneovisniji od ljudi i koji nikada ništa ne traže od njih. Najmrži su im oni ljudi koji svoje potrebe nastoje podmiriti preko ljudi i koji stalno nešto traže od njih. Allahu su najdraži oni ljudi koji stalno od Njega traže i mole da im On podmiri njihove potrebe, a najmrži

su Mu oni ljudi koji hoće da budu neovisni od Njega i traže da im potrebe podmiri neko drugi."

Bilježi se da je Lukman, na samrti, rekao svome sinu: "Sinko, mnogo je preporuka i savjeta koje sam ti dao do sada. Sada hoću da te posavjetujem i da ti oporučim šest stvari u kojima je sadržano znanje i prijašnjih i potonjih. Prvo je da se ne baviš dunjalukom i da ga ne tražiš osim koliko ti treba do kraja tvog života.

Drugo je da svome Gospodaru robuješ onoliko koliko ti je On potreban.

Treće je da za ahiret radiš onoliko koliko bi htio da na njemu živiš i uživaš.

Četvrto je da se posvetiš oslobađanju od onoga što ne vidiš da bi mogao biti spašen od njega.

Peto je da tvoje činjenje grijeha i tvoja hrabrost da ih činiš bude u onolikoj mjeri koliko si u stanju da podnosiš Allahovo kažnjavanje.

Šesto je da, ako hoćeš da griješiš Allahu, izabereš za to mjesto na kojem te ne vidi ni Allah ni Njegovi meleki."

Jednog mudraca su pitali: "Koja je razlika između jekina i tevekkula?" On je rekao: "Jekin je da vjeruješ Allahu kada se radi o svim ahiretskim uzrocima, a tevekkul je da vjeruješ Allahu u svim dunjalučkim stvarima i uzrocima."

Neko je rekao da je tevekkul dvojak: jedan vid je vezan za opskrbu i tu nije dozvoljeno ništa drugo doli sigurnosti i prepuštanja. Drugi je vezan za traženje nagrade za urađeno. Čovjek treba biti siguran i vjerovati Allahovom obećanju nagrade za učinjeno i strahovati da li će njegovo djelo koje je učinio biti primljeno ili neće."

Ata b. Saib prenosi da je Ja'la b. Murre rekao: "Sastali smo se sa jednom grupom hazreti Alijinih prijatelja i pristaša, pa smo rekli: "Bilo bi dobro da čuvamo vođu vjernika. On ima mnogo neprijatelja i nismo sigurni da oni neće pokušati atentat na njega." Dok smo tako stajali na vratima njegovih odaja, on je izašao da klanja. Upitao nas je: "Šta vi radite tu?" Mi rekosmo: "Čuvamo te, vođo vjernika, jer je mnogo onih koji ti pokazuju neprijateljstvo i bojimo se da bi mogli pokušati da te ubiju." On reče: "Da li me branite i čuvate od stanovnika nebesa, ili od stanovnika zemlje?" Mi rekosmo: "Čuvamo te od stanovnika zemlje. Nemamo nikakva načina da te sačuvamo od stanovnika nebesa." On reče: "Onda znajte da se ništa na zemlji ne može dogoditi prije nego to Allah odredi na nebesima. Nema čovjeka koji nema dva meleka koji su zaduženi da ga brane i čuvaju od svakog zla sve dok ne dođe ono što mu je određeno i dosuđeno. Kada mu dođe to, onda ga oni napuštaju i ostavljaju ga njegovoj sudbini."

VERE' (OSTAVLJANJE DOZVOLJENOG IZ STRAHA DA BI SE MOGLO POČINITI ZABRANJENO)

Prenosi se od Seida da je Katade rekao: "Abdullah b. Mutarref je govorio: 'Srest ćeš se s dvojicom ljudi: jedan od njih ima mnogo više posta, namaza i sadake od drugog, ali drugi ima veću i bolju nagradu.' Neko ga upita: 'Kako je to moguće?' On reče: 'Zbog toga što ovaj drugi ima jači vere'."

Bilježi se od Ebu Ma'šera da je Ammare rekao: "Kada se Abdullah b. Revvaha uputio prema Mu'ti, rekao je Poslaniku, s.a.v.s., da mu nešto preporuči i oporuči. Poslanik, s.a.v.s., mu je rekao: *Odlaziš u područje gdje se sedžda rijetko čini, pa ti nastoj da je činiš što češće.* On mu reče: 'Daj mi još nešto.' Poslanik, s.a.v.s., mu reče: *Spominji Allaha jer će ti On biti na pomoći sve dokle god tražiš.* Abdullah je krenuo, a onda se povratio i rekao: 'Allahov Poslaniče, daj mi još nešto.' Poslanik, s.a.v.s., mu reče: *Spominji Allaha. Allah je neparan voli neparno.* On reče: 'Daj mi još.' Poslanik, s.a.v.s., mu reče: *Dobro, nipošto nemoj posustajati. Nipošto nemoj posustajati, nipošto nemoj posustajati da ako učiniš deset grijeha učiniš i jedno dobro djelo.*

Prenosi se od Enesa b. Malika, r.a., da je Allahov Poslanik s.a.v.s. rekao: *Garantujte mi za šestero i ja vam garantujem Džennet: Kada govorite nemojte lagati, kada nešto obećate nemojte to obećanje i ne održati, kada vam se nešto povjeri nemojte to povjerenje izigrati i iznevjeriti. Obarajte svoje poglede i čuvajte svoja stidna mjesta i polne organe i svoje noge i ruke čuvajte od harama. Ako sve ovo imate, onda ćete ući u Džennet svoga Gospodara.*

Hasan prenosi od Imrana b. Husajna, r.a., da je Vjerovjesnik, s.a.v.s., rekao: *Uzvišeni Allah je rekao: „Robe Moj, prakticiraj i provodi ono što sam ti u obavezu stavio i bit ćeš najpobožniji čovjek. Čuvaj se onoga što sam ti zabranio i bit ćeš najčestitiji čovjek. Budi zadovoljan onim čime sam te opsrkbio i bit ćeš najbogatiji čovjek."*

Fudajl b. Ijad je rekao: "Pet stvari je znak vječite sreće i uspjeha; jekin-čvrsto uvjerenje u srcu, vere' u vjeri, zuhd na dunjaluku, stid u očima i skrušenost u tijelu. Pet stvari je znak vječite nesreće; osornost srca, ispraznost očiju, nedostatak stida, želja za dunjalukom i dugoročna nada."

Omer b. Hattab, r.a., je rekao: "Ostavljali smo devet desetina halala bojeći se da ne zapadnemo u sumnjivo ili zabranjeno."

Bilježi se da je i Abdullah b. Mesud, r.a., rekao sličnu stvar.

Jedan mudrac je rekao: "Čudan li je dunjaluk, u cijelosti, ali se naročito čudim čovjeku koji je obmanut sa petero stvari. Čudim se čovjeku koji živi u dunjalučkom luksuzu što taj luksuz ne želi da uloži za Dan kada će mu trebati i biti neophodan.

Čudim se jeziku, sposobnom da govori, kako može neprestano govoriti za svoju korist, a ne želi da spominje Allaha i Kur'an uči.

Čudim se zdravom i slobodnom čovjeku koji nikada ne posti, kako ne posti od svakog mjeseca po tri dana ili približno toliko - kako ne razmišlja o rezultatima posta koji ga čekaju?

Čudim se čovjeku koji liježe u postelju i spava do zore, ne razmišljajući o vrijednosti dva rekata noćnog namaza, kako ne ustaje noću da klanja.

Čudim se onome ko se drzne protiv Allaha i počini ono što mu je Allah zabranio, a zna da će mu to biti izloženo na Kijametskom danu - kako ne razmišlja o posljedicama svoga djela i ne ustegne se od njega?"

Ibn Mubarek je rekao: "Novčić harama koji ostavim je bolji je od hiljadu novčića koje podijelim na Allahovom putu."

Ibn Mubarek je u Šamu bilježio i zapisivao hadis, pa mu se slomilo pero kojim je pisao. Pozajmio je drugo pero i nakon što je završio s pisanjem, zaboravio ga je vratiti onome od koga ga je posudio, i stavio ga je u svoju bilježnicu. Kada je stigao u Merv i otvorio bilježnicu, vidio je taj kalem i sjetio se od koga ga je uzeo. Odmah se opremio i vratio u Šam kako bi kalem vratio vlasniku.

Od Ša'bija se prenosi: "Čuo sam Numana b. Bešira, r.a., da je rekao: 'Čuo sam Allahovog Poslanika, s.a.v.s., da kaže: *Halal i dozvoljeno su jasni, a haram i zabranjeno su jasni. Između toga postoje sumnjive stvari koje mnogi ljudi ne mogu razlučiti i svrstati gdje im je mjesto. Ko se čuva sumnjive stvari, taj je očistio svoju vjeru i čast, a ko zapadne u sumnjivu stvar, taj je zapao u haram. To je kao kad pastir čuva ovce oko zabrana, gdje postoji stalna prijetnja da bi one mogle ući u tuđi posjed. Svaki kralj ima svoj zabran i svoj teritorij, a Allahov zabran je ono što je On zabranjenim učinio. Znajte da u tijelu ima jedan komad mesa, pa ako je on dobar i zdrav, dobro je i zdravo čitavo tijelo, a ako se ono pokvari, onda će i cijelo tijelo biti pokvareno i bolesno. Taj komad mesa je srce.*

Ebu Musa Eš'ari, r.a., je rekao: "Svaka stvar ima svoje granice i ograničenja, a granice islama su četiri stvari: vere', poniznost, zahvalnost i sabur. Vere' je srž i ukras svemu, poniznost je zaštita od oholosti, sabur je spas od Džehennema a zahvala je džennetska nagrada."

Od Vjerovjesnika, s.a.v.s., se bilježi da je rekao: *Kada biste klanjali toliko da se pogurite, i postili da postanete mršavi kao grana, ništa vam ne bi koristilo ako u tome nema vere'a.*

Fekih, da mu se Allah smiluje, rekao je: "Znak pravog vere'a je da čovjek smatra deset stvari svojom obavezom.

Prvo je da svoj jezik čuva od gibeta-ogovaranja, shodno Allahovim riječima: ***I ne ogovarajte jedni druge*** (Sura Hudžurat, 12)

Drugo je izbjegavanje hrđavog mišljenja o muslimanima, shodno riječima Uzvišenog: ***Klonite se mnogih sumnjičenja, neka sumnjičenja su, zaista, grijeh.*** Na to utiču i riječi Vjerovjesnika, s.a.v.s: *Dobro se čuvajte primisli i sumnjičenja, jer to je najlažniji govor.*

Treće je da izbjegava podrugivanje i ismijavanje drugih, shodno riječima Uzvišenog: ***Neka se muškarci jedni rugima ne rugaju, možda su oni bolji od njih.*** (Sura Hudžurat, 11)

Četvrto je da obara pogled od zabranjenih stvari, shodno riječima Uzvišenog: ***Reci vjernicima neka obore poglede svoje.*** (Sura Nur, 30)

Peto je da iskreno govori, shodno riječima Uzvišenog: ***I kad govorite, da krivo ne govorite.*** (Sura En'am, 152)

Šesto je da zna i uoči Allahove blagodati koje su mu darovane kako ne bi o sebi imao visoko mišljenje, shodno riječima Uzvišenog: ***Allah je vama milost podario time što vas je u pravu vjeru uputio, ako iskreno govorite.*** (Sura Hudžurat, 17)

Sedmo je da dijeli svoj imetak u prave i korisne stvari, a da ga ne dijeli u besposlicu, shodno riječima Uzvišenog: ***I oni koji, kad udjeljuju, ne rasipaju i ne škrtare.*** (Sura Furkan, 67) To znači da oni to ne dijele i ne troše u grijeh, niti škrtare kada se radi o davanju radi Allahova zadovoljstva, ***već se u tome drže sredine.***

Osmo je da za sebe ne traži položaja i poštovanja niti teži veličini, shodno riječima Uzvišenog: ***Taj drugi svijet daćemo onima koji ne žele da se na Zemlji ohole i da nered čine.*** (Sura Kasas, 83)

Deveto je da vodi računa o pet propisanih dnevnih namaza, da ih obavlja u njihovom vremenu i u cijelosti, vodeći računa o ruku'u-pregibanju i sedždi-spuštanju lica na zemlju, shodno Allahovim riječima: ***Redovno molitvu obavljajte, naročito onu krajem dana, i pred Allahom ponizno stojte.*** (Sura Bekare, 238)

Deseto je da se pridržava sunneta i džemata-zajednice, shodno riječima Uzvišenog: ***I doista, ovo je Pravi put moj, pa se njega držite i druge puteve ne slijedite, pa da vas odvoje od puta Njegova; - eto, to vam On naređuje, da biste se grijeha klonili.*** (Sura En'am, 153)"

Muhammed b. Ka'b Kurezi je rekao: "Ako možeš primijeniti i nikada ne ostaviti i zanemariti tri stvari, onda se potrudi da tako i učiniš:

Nipošto se nemoj uzdizati ni nad kim, jer Allah kaže: ***Nepravda koju činite da biste u životu na ovome svijetu uživali - samo vama šteti.*** (Sura Junus, 23) Nipošto nemoj spletke praviti bilo kome, shodno riječima Uzvišenog: ***A spletke će pogoditi upravo one koji se njima služe.*** (Sura Fatir, 43) I nipošto nemoj prekršiti datu obavezu, jer Allah kaže: ***Onaj ko prekrši zakletvu krši je na svoju štetu.*** (Sura Feth, 10)"

Ibrahim b. Edhem je rekao: "Zuhd se dijeli u tri kategorije: zuhd koji je obaveza, zuhd koji je dobrovoljan i zuhd koji je spas.

Obavezni zuhd je čuvanje od harama, zuhd spram harama. Dobrovoljni zuhd je zuhd spram halala i dozvoljenog i zuhd koji je spas i zaštita je zuhd spram sumnjivih stvari."

Još je rekao: "Dvije su vrste vere'a: vere' koji je obavezan i vere' zaštite i opreza. Obavezni vere' je da se čovjek kloni grijeha prema Allahu, a vere' opreza je da se čovjek kloni onog što mu je sumnjivo.

Dvije vrste su tuge: tuga koja je u tvoju korist i tuga koja je protiv tebe. Ona koja je u tvoju korist je tvoja tuga i čeznutljivost za Ahiretom, a tuga koja je protiv tebe je tvoja čeznutljivost za dunjalukom i njegovim ukrasima."

Fekih, da mu se Allah smiluje, rekao je: "Čisti i iskreni vere' je da svoj pogled oboriš i ustegneš od harama, da svoj jezik ustegneš od laži i ogovaranja, da sve svoje organe ustegneš od svih oblika harama."

Omer b. Hattab, r.a., je dobio ulje iz Šama u dva velika bureta. Dijelio ga je među ljudima sipajući im u vrčeve. Kraj njega je stajao njegov sin čija je kosa bila malo duža i kada god bi punio neki vrč, svojom kosom bi dodirivao ulje. Omer mu reče: "Vidim da ti kosa ima veliku volju i želju da uzme ulje koje pripada muslimanima." Uzeo ga je za ruku i odveo brici koji ga je obrijao. Onda je Omer rekao: "Ovo je sigurnije za tebe."

Ibrahim b. Edhem je bio iznajmio jahaću životinju kako bi otišao u Amman. Dok je jahao, nekako mu je ispao bič. Kada je primijetio da ga nema, sjahao je, svezao životinju i pješke se vratio do mjesta gdje mu je bič ispao. Neko mu je rekao: "Da si okrenuo jahalicu i vratio se jašući do tog mjesta bilo bi ti lakše." On je odgovorio: "Ja sam jahalicu iznajmio da bih otišao a ne da bih se s njom vraćao."

Ebu Ruzejn prenosi od Muaza, r.a: "Bio sam s Vjerovjesnikom, s.a.v.s., koji je jahao na magarcu na kojem je bilo sedlo. Upitao me je: *Muaze, znaš li koje je Allahovo pravo kod Njegovih robova?* Ja sam rekao: "Allah i Njegov Poslanik, s.a.v.s., najbolje znaju." On reče: *Da Mu robuju i ništa Mu ne pripisuju.* Onda me pitao: *A znaš li šta imaju pravo robovi tražiti od Allaha ako to urade?* Ja sam rekao: "Allah i Njegov Poslanik, s.a.v.s., najbolje znaju." On reče: *Oni imaju pravo na to da ih On uvede u Džennet.*

STID

Prenosi se od Ebu Ejjuba Ensarije, r.a., da je Vjerovjesnik, s.a.v.s., rekao: *Četiri su stvari praksa svih poslanika: upotreba mirisa, brak, upotreba misvaka i stid.*

Prenosi se od Ukbeta b. Amira, r.a., da je Vjerovjesnik, s.a.v.s., rekao: *Ono što su ljudi upamtili od izreka prijašnjih vjerovjesnika jeste: 'Ako se ne stidiš, radi šta hoćeš.'*

Od Ibn Mesuda, r.a., se prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: *Stidite se Allaha iskrenim stidom.* Prisutni upitaše: "Allahov Poslaniče, mi se stidimo Allaha i neka je hvala Allahu na tome." Poslanik, s.a.v.s., reče: *Ne mislim na taj stid. Onaj ko se iskreno i na pravi način stidi Allaha, taj će čuvati svoju glavu i ono što njome shvata i prima, svoj trbuh i ono što u njega stavlja. Neka mu je stalno na pameti smrt i nestanak. Ko hoće Ahiret ostavit će dunjalučke ukrase, a ko to sve uradi, taj se Allaha stidi iskrenim i pravim stidom.*

Od Hasana se bilježi da je Vjerovjesnik, s.a.v.s., rekao: *Stid je dio vjere, a vjera je u Džennetu. Bestidnost je dio razvrata a razvrat je u Džehennemu.*

Selman Farisi, r.a., je rekao: "Da triput umrem, pa oživim, draže mi je nego da gledam nečije stidne dijelove ili da neko pogleda moje stidne dijelove tijela."

Hazreti Alija je rekao: "Allah je prokleo i onoga ko gleda i onoga u koga se gleda."

Bilježi se da je Vjerovjesnik, s.a.v.s., rekao: *Nikome nije dozvoljeno da uđe u kupatilo ako nema neki ogrtač na sebi.*

Hasan Basri je rekao: "Nije dobro da iko uđe u kupatilo bez dva ogrtača, jednim kojim će pokriti stidne dijelove tijela i jednim kojim će pokriti oči." Ovim se misli na to da će svoj pogled ustezati od toga da gleda u stidne dijelove drugih ljudi.

Bilježi se da je Isa, a.s., rekao: "Dobro se čuvajte pogleda jer on budi strast u srcu, a strast je dovoljno iskušenje i nevolja onome ko je ima."

Jedan mudrac-hakim je bio upitan o griješniku, pa je rekao: "To je onaj koji ne obara svoj pogled od ljudskih sramota i njihovih vrata."

Bilježi se da je Ata rekao: " Vjerovjesnik, s.a.v.s., je prolazio pored nekog čovjeka koji se kupao, pa je rekao: *Ljudi, Allah je stidan, blag i Onaj Koji pokriva. On voli stid i zaklon, pa kada se neko od vas kupa i pere neka se skloni od očiju drugih ljudi.*

Bilježi se od Enesa b. Malika, r.a., da Vjerovjesnik, s.a.v.s., kada bi htio da obavi prirodnu potrebu, ne bi podizao svoje odjeće sve dok se ne bi posve približio tlu.

Fekih, da mu se Allah smiluje, rekao je: "Stid se dijeli na dvije kategorije: stid koji je između tebe i drugih ljudi i stid koji je između tebe i Allaha. Ono što je između tebe i ljudi je da oboriš svoj pogled i sačuvaš ga od onoga što ti nije

dozvoljeno. A stid koji je između tebe i Allaha je da budeš svjestan Njegovih blagodati prema tebi i da se stidiš da Mu činiš grijeh."

Omer, r.a., je ušao kod Vjerovjesnika, s.a.v.s., i zatekao ga da plače. Upitao ga je: "Šta te rasplakalo, Allahov Poslaniče?" On mu reče: *Džibril mi je rekao da se Allah stidi kazniti Svoga roba koji je osijedio kao musliman. A zar se starac ne stidi griješiti Allahu nakon što je osijedio u islamu?!*

Behz b. Hakim prenosi od svoga oca, a on od svoga oca da je rekao: "Allahov Poslaniče, šta od naših stidnih mjesta možemo pokazati a šta ne smijemo?" Poslanik, s.a.v.s., mu odgovori: *Čuvaj svoja stidna mjesta od svih osim od svoje supruge i onih koji su u tvojoj vlasti.* On upita: "Allahov Poslaniče, šta kažeš o tome ako se neko od nas nađe sam?" Poslanik, s.a.v.s., reče: *Allah je najpreči da Ga se stidiš.*

Jedan od dobrih prethodnika (Selefa) je rekao svome sinu: "Kada te tvoj nefs nagovara da počiniš neki veliki grijeh, onda pogledaj u nebo i postidi se onih koji su na nebesima. Ako to ne učiniš onda pogledaj u zemlju i postidi se onih koji su u njoj. Ako se ne bojiš ni onih na nebesima niti se stidiš onih u zemlji, onda se smatraj životinjom."

Fudajl b. Ijad je rekao: "Zar nećeš zatvoriti svoja vrata, spuštati svoj zastor, stidjeti se ljudi? Zar se nećeš stidjeti Kur'ana koji ti je u prsima, ili se stidjeti Silnog Kojem ništa nije skriveno?"

Mensur b. Ammar je u jednoj mudroj izreci rekao: "Ko bude svjestan i uoči svoje sramote, neće imati vremena da se bavi sramotama i mahanama drugih ljudi. Ko se oslobodi pokrovca i odjeće čestitosti, ničim se drugim ne može pokriti i sakriti. Ko je zadovoljan Allahovom opskrbom, taj neće priželjkivati i čeznuti za onom što drugi ljudi imaju. Ko isuče sablju nemorala, tome će ruka stradati od nje. Ko kopa rupu svome bratu, sam će u nju upasti. Ko pocijepa tuđi pokrovac i zastor, otkrit će se njegove vlastite mahane. Ko zaboravi svoje pogreške, tome su tuđe pogreške ogromne. Ko se opire sudbini stradat će. Ko riskira svojim životom taj će i stradati. Ko se zadovolji samo svojom pameću, taj će i pogriješiti. Ko se uznosi nad ostalim ljudima taj je ponižen. Ko se u potpunosti predaje nekome poslu, odustat će od njega. Ko se ponosi nad ostalim ljudima, taj će biti obezvrijeđen. Ko ih vrijeđa, bit će ispsovan. Ko se druži sa ološem, taj je ništavan. Ko se druži sa učenim, on je poštovan. Ko uđe na sumnjivo mjesto, bit će optužen da je i sam nevaljao, a ko se poigrava i izigrava sa vjerom, taj je u nevolji. Ko nastoji da pribavi tuđe dobro osiromašit će, a ko iščekuje ozdravljenje i čestitost, strpljivost mu je malehna. Ko ne zna gdje staje, koraci će ga odvesti u kajanje. Ko se boji Allaha on će uspjeti, ko nema iskustva bit će izvaran, ko se bori sa onim koji su u pravu bit će nadvladan. Ko nosi više nego može podnijeti, onemoćat će. Ko zna svoj kraj, taj se ne nada nadugo, a ko se navikne slijediti i živjeti po neznanju, taj neće naći put pravednosti."

DJELOVANJE PREMA NAMJERI

Zejd b. Mejsere je rekao: "Uzvišeni Allah je rekao: 'Ne primam govor svakog mudraca, nego gledam u njegovu namjeru, želju i poriv. Pa ako su mu želja i poriv radi Mene, onda njegovu šutnju učinim razmišljanjem, njegov govor učinim zikrom, makar i ne progovarao."

Autor bilježi od A'meša, a on od Ibrahima Neha'ija da je rekao: "Nekada čovjek progovori nešto što je pokuđeno i hrđavo, ali time želi samo da ostvari dobro, pa Allah, u srca ljudi, ubaci opravdanje i razumijevanje za taj izrečeni govor i ljudi počnu govoriti: 'Nije on htio nikakvo zlo sa tim svojim riječima.' Neko, opet, izgovori lijepe riječi ali njima ne želi da postigne dobro, pa Allah, u srca ljudi, ubaci razumijevanje i oni počnu govoriti: 'On ovim svojim govorom nije htio da postigne ikakvo dobro."

Avn b. Abdullah je rekao: "Dobri i pobožni ljudi su se dopisivali i pisali tri riječi: 'Ko radi za Ahiret i da bi ostvario sreću na Ahiretu, Allah će ga poštedjeti dunjalučke brige. Ko popravi svoju nutrinu, Allah će učiniti pozitivnom i njegovu vanjštinu. Ko popravi ono što je između njega i Allaha, Allah će popraviti ono što je između njega i ljudi."

Hasan Basri je tumačio Allahove riječi: ***Reci: "Svako postupa po svom nahođenju*** (Sura Isra, 84) ovako: "Svako radi prema svome nijetu-namjeri i shodno iskrenosti i ispravnosti namjere, takvo mu je i djelo koje iz nje proiziđe."

Vjerovjesnik, s.a.v.s., je rekao: *Namjera vjernika je bolja od njegova postupka.*

Jedan učenjak je ovo objasnio: "To zato što će on biti nagrađen za svoju lijepu namjeru, makar je i ne sproveo u praksu, ali neće imati nagrade za postupak ako on nije imao prethodnu namjeru."

Neko je rekao: "Namjera vjernika je bolja od njegova djela, jer on duže planira nego što djeluje. On planira da čitav svoj život radi dobro, ali nije u stanju da svaki trenutak svoga života provede čineći dobro."

Neko je rekao: "Nijet-namjera je stvar srca, a ono je izvor spoznaje. Ono što je izvor spoznaje je mnogo bolje i vrjednije od svega ostalog."

Bilježi se da je Vjerovjesnik, s.a.v.s., rekao: *Na Kijametskom danu će biti izvedan jedan čovjek koji će imati dobrih djela koliko brdo. Onda će povikati telal: 'Ko ima bilo kakvo potraživanje kod toga i toga neka dođe i uzme svoje pravo.' Dolazit će ljudi i uzimati od njegovih dobrih djela toliko da mu od njih neće ostati ništa. Čovjek će se unezvjeriti i onda će mu Gospodar reći: 'Ti kod Mene imaš jednu riznicu koju nisam pokazao nijednom svome meleku i nikom od svojih stvorenja.' Čovjek će reći: 'Gospodaru, a šta je u njoj?' Gospodar će mu reći: 'Zbog tvoje namjere da ćeš učiniti dobro, Ja sam ti upisao kao da si ga uradio i nagradio ga koliko za sedamdeset puta.'*

U jednoj predaji je zabilježeno: "Među Israelićanima je bio jedan pobožnjak koji je prolazio pored pješčane dine i u sebi poželio da je ta dina, umjesto od pijeska, od brašna pa da ga podijeli svojim sunarodnicima i tako ih poštedi velike gladi koja ih je bila zadesila. Allah je objavio vjerovjesniku koji je živio u to vrijeme: 'Reci tome i tome pobožnjaku da mu Allah poručuje: Zapisao sam ti nagradu koju bi imao da si podijelio kolika je ona pješčanu dina brašna.'

U jednoj predaji stoji da će čovjek biti doveden na Kijametskom danu i da će mu biti data knjiga njegovih djela u desnu ruku i on će u njoj vidjeti zapisan obavljeni hadždž, umru, džihad, zekat i sadaku, pa će u sebi reći: "Ništa od ovoga nisam uradio i ovo mora da nije moja knjiga." Allah će mu reći: "Čitaj, to je tvoja knjiga. Živio si svoj život i stalno si razmišljao: 'Da imam imetka, obavio bih hadždž. Kada bih imao imetka, borio bih se na Allahovom putu.' Iz tvoje namjere sam znao da si iskren i dao sam ti nagradu kao da si sve ono što si naumio i uradio."

Fekih, da mu se Allah smiluje, rekao je: "Iskrenost namjere se može poznati ako čovjek ne škrtari ni s ono malo što ima pri sebi. To znači da, kada bi ugledao čovjeka koji se sprema za hadždž, u sebi pomisli: 'Kada bih imao dovoljno imetka, obavio bih i ja hadždž s ovim čovjekom, a pošto nemam nikakvih drugih mogućnosti osim ova dva dirhema, njih ću dati ovom čovjeku.' Kada bi vidio borca, nedovoljno opremljenog, pa rekao u sebi: 'Kada bih imao imetka, i ja bih ratovao, ali pošto nemam ništa više od ovo nekoliko dirhema, dat ću ih tome ratniku kojem su potrebni, ili ću dati nekome ko je u mom komšiluku.' Ako bi škrtario i s ono malo što ima, Allah zna da bi on škrtario i kada bi imao mnogo više. Škrtario bi i s mnogo kao što škrtari s ono malo što ima i stoga mu se ne piše nagrada za njegovu namjeru.

Isti je slučaj i kada kaže: 'Kada bih naučio Kur'an, učio bih i noću i danju.' Ako bi učio sure koje je naučio napamet, u svakom slobodnom trenutku, Allah zna da bi on tako činio i kada bi znao ostatak Kur'ana napamet. Onda mu Allah da nagradu kao da je čitav Kur'an naučio napamet, a ako ne uči ni ono što zna napamet, onda je njegova namjera lažna i Allah to zna."

Sehl b. Sa'd Sa'idi prenosi da je Vjerovjesnik, s.a.v.s., rekao: *Namjera vjernika je bolja od njegova djela, a djelo licemjera je bolje od njegove namjere. A svaki čovjek radi shodno svojoj namjeri.*

Muhammed b. Ali prenosi da je Vjerovjesnik, s.a.v.s., rekao: Ko zavoli nekog čovjeka zbog pravednosti koju ovaj čini, mada je on kod Allaha džehennemlija, Allah mu upiše nagradu, za tu njegovu ljubav, kao da voli nekog ko je džennetlija. A ko mrzi nekog čovjeka zbog grijeha koje čini, makar on kod Allaha bio zapisan kao džennetlija, Allah će mu upisati nagradu za tu njegovu mržnju, kao da mrzi nekog džehennemliju."

Bilježi se u jednoj predaji da je Allah objavio Musau, a.s: "Musa, da li si ikada išta uradio radi Mene?" Musa, as., je odgovorio: "Bože moj, Tebi klanjam, Tebi postim i radi Tebe dijelim sadaku i stalno Te spominjem." Allah mu reče: "Tvoj namaz je dokaz u tvoju korist, post ti je zaštita, sadaka ti je hladovina, a spominjanje-zikr ti je svjetlo, a šta si radi Mene uradio?" Musa, a.s., reče: "Bože moj, ukaži mi na neko djelo koje je Tvoje i radi Tebe." Allah mu reče: "Musa, da li si prijateljevao i u zaštitu uzeo radi Mene i mog zadovoljstva nekoga, da li si

neprijateljstvo pokazao prema nekome radi Mene?!" Iz ovog pitanja je Musa, a.s., shvatio da je najvrjednije djelo ljubav u ime Allaha i mržnja u ime Allaha.

Ebu Hurejre, r.a., prenosi da je Vjerovjesnik, s.a.v.s., rekao: *Allah ne gleda u vaše likove niti u vaš imetak. Ne gleda ni u vaše stanje. On gleda u vaša djela i u vaša srca.*

Aiša prenosi da je Vjerovjesnik, s.a.v.s., rekao: *Ko traži Allahovo zadovoljstvo time što će razočarati i razljutiti ljude, Allah će biti njime zadovoljan i učinit će da i ljudi budu zadovoljni njime. Ko traži zadovoljstvo ljudi time što će rasrditi Allaha, Allah će se rasrditi na njega i učiniti da se i ljudi rasrde na njega.*

A'meš prenosi od Ebu Amra Šejbanija, a on od Ebu Mes'uda Ensarija: "Neki čovjek je došao Vjerovjesniku, s.a.v.s., želeći džihad i rekao: "Allahov Poslaniče, opremi me za borbu." Poslanik, s.a.v.s., mu reče: *Otiđi tome i tome i on će te opremiti potrebnim.* Čovjek je otišao rečenom i on mu je dao devu. Zatim se vratio Poslaniku, s.a.v.s., i rekao mu šta je bilo, pa mu je Poslanik, s.a.v.s., rekao: *Ko nekome ukaže na dobro, ima nagradu kao i onaj ko ga je učinio.*

U drugoj predaji je: *Upućivač na dobro je kao i počinitelj dobra.*

Od Huzejfe b. Jemana, r.a., prenosi se: "Došao je neki prosjak među ashabe, za vrijeme Poslanika, s.a.v.s., i prosio je. Ljudi su šutjeli, pa je jedan od njih nešto dao prosjaku, a onda su dali i ostali. Poslanik, s.a.v.s., je tada rekao: *Ko uvede neko dobro pa se ljudi povedu za njim, ima nagradu svoju i ima nagradu svih onih koji se ugledaju na njega, a da se njima ništa ne oduzima od njihovih nagrada. Ko uvede nešto hrđavo i za njim se drugi povedu, ima kaznu svoju i kaznu svih onih koji ga budu slijedili u tome a da se njima ništa ne oduzima od njihove kazne.*

Temim Dari, r.a., prenosi da je Vjerovjesnik, s.a.v.s., rekao: *Ko dođe na Kijametski dan s pet stvari, Džennet mu neće biti zatvoren i onemogućen: ko bude dobrohotan i savjetovao radi Allaha, Njegova Poslanika, Njegove Knjige, predvodnika vjernika i ostalih ljudi.*

Bilježi se u drugoj predaji da je Vjerovjesnik, s.a.v.s., rekao: *Znajte da je vjera nesihat-dobrohotnost i savjet.* Neko od prisutnih je upitao: "Kome, Allahov Poslaniče?" On reče: *Allahu, Poslaniku, s.a.v.s., Njegovom Kitabu i svim ostalim muslimanima.*

Fekih, da mu se Allah smiluje, rekao je: "Činjenica da je to dobrohotnost i savjet Allahu ogleda se kroz tvoje vjerovanje u Allaha, tvoje pozivanje ostalih ljudi da vjeruju u ono što ti vjeruješ i želju da svi ljudi budu vjernici.

Tvoja dobrohotnost i savjet Njegovom Poslaniku, s.a.v.s., je da vjeruješ u ono s čime je on došao od Allaha i da praktikuješ njegove sunnete, ljudima ukazujući na njih.

Tvoja dobrohotnost i savjet Njegovoj Knjizi je da je učiš i radiš po njenim uputama, želeći da je svi ljudi uče i rade po onom što je u njoj.

Tvoja dobrohotnost i savjet predvodnicima vjernika je da im se pokoravaš u onome što su ti naredili i da se kloniš onoga što su ti zabranili, da im preporučuješ dobro i odvraćaš ih od zla i da im se ne suprotstavljaš oružjem.

Tvoja dobrohotnost i savjet ostalim muslimanima se ogleda kroz to da im voliš ono što bi volio i što voliš i samom sebi i da mrziš da ih zadesi ono što ti je mrsko da zadesi i tebe, i da stalno priželjkuješ da među njima vlada sloga i ljubav."

Fekih, da mu se Allah smiluje, rekao je: "Koliko je samo spavača kojima se piše nagrada kao da stalno klanjaju, i koliko je klanjača koji su budni, ali im se piše kao da spavaju. Ako čovjek koji ima ustaljenu praksu da u praskozorje ustaje, abdesti se i klanja do izlaska sunca, prespava jednu noć s tom namjerom i ne ustane na svoj uobičajeni namaz, pa kada se probudi osjeti tugu i žal zbog propuštenog, upiše mu se kao da je klanjao, zbog njegove iskrene namjere. Ako se čovjek koji nema običaj da ustaje i klanja noćni namaz probudi i pomisli da je zora, pa ustane, abdesti se i ode u džamiju i uvidi da još nije vrijeme sabaha, u sebi govoreći: 'Da sam znao da još nije vrijeme sabaha ne bih ni dolazio niti bih ustajao iz postelje', piše mu se kao da je čitavo vrijeme spavao, mada je on, u suštini, budan."

SAMOOPČINJENOST

Abdullah b. Mesud, r.a., je rekao: "Spas je u dvije stvari: takvaluku i namjeri, a propast je u dvije stvari - beznađu i samoopčinjenosti."

Vehb b. Munebbih je rekao: "U narodu koji je bio prije vas, bio je jedan čovjek koji je Allahu robovao sedamdeset godina. Samo subote nije postio, pa je tražio od Allaha da mu usliša jednu molbu, ali mu Allah nije htio udovoljiti. Onda se okrenuo samome sebi i rekao: 'Da je ikakva dobra u tebi, Allah bi ti podmirio potrebu zbog sveg tvog zalaganja od prije.' Istog trenutka mu je došao melek i rekao: 'Čovječe, trenutak u kojem si samog sebe prekorio je bolji nego sav tvoj prethodni ibadet."

Ša'bi je rekao: "Nekog je čovjeka, kada bi hodao, pratio oblak iznad njega. Jednom je naišao na nekog čovjeka koji je rekao: 'Ići ću u sjeni ovoga čovjeka.' Onda je onaj pomislio u sebi: 'Zar neko ovakav da ide u mojoj sjeni?!', diveći se samome sebi. Kada su se razdvojili, oblak je otišao sa onim drugim čovjekom."

Omer b. Hattab, r.a., rekao: "Tvoja tevba-pokajanje je pozitivna i dobra ako postaneš svjestan svojih grijeha. Tvoja dobra djela su uspješna ako su od tebe odbacila opčinjenost sobom i samodopadnost. Tvoja zahvalnost ima uspjeha ako kroz nju uvidiš svoju nesavršenost i svoju nepotpunost."

Bilježi se da je Omer b. Abdulaziz, ako bi se prilikom držanja govora pobojao da bi mogao imati visoko mišljenje o sebi, prekidao govor. Kada bi pisao nešto i pobojao se da bi to moglo pobuditi u njemu samodopadnost, pocijepao bi list i rekao: "Allahu moj, štitim se Tobom od zla moga nefsa."

Mutarref b. Abdullah je rekao: Draže mi je da provedem noć spavajući, a osvanem kajući se zbog spavanja, nego da noć provedem u ibadetu a probudim se opčinjen sobom i diveći se svom postupku."

Bilježi se da je hazreti Aišu neki čovjek pitao: "Kada ću znati da sam dobar i dobročinitelj?" Ona mu je rekla: "Onda kada postaneš svjestan da si griješan." "A kada ću znati da sam griješan?" Ona mu reče: "Onda kada znadneš i postaneš svjestan da činiš dobro."

Neki mladić, Israelićanin, nije htio da ima išta s dunjalukom, te se bio odvojio i osamio od ljudi. U jednoj pustoj dolini se prepustio ibadetu. Njemu su se uputila dvojica uglednih staraca od njegova naroda kako bi ga nagovorili da se vrati kući. Rekli su mu: "Momče, na tešku si se stvar odlučio i nećeš moći ustrajati u tome." On im je rekao: "Stajanje ljudi pred Allahom je mnogo žešća i teža stvar od ovoga na šta sam se ja odlučio." Oni mu rekoše: "Ti imaš rodbinu, i bilo bi ti vrjednije da Allahu robuješ među njima i čuvajući rodbinske odnose s njima." On im reče: "Ako moj Gospodar bude zadovoljan sa mnom, On će učiniti da i svi moji rođaci i prijatelji budu zadovoljni sa mnom." Oni mu rekoše: "Momče, ti si mlad i neiskusan. Mi smo probali to što ti hoćeš i bojimo se za tebe da bi mogao o sebi visoko misliti." On reče: "Onaj ko upozna sebe, njemu ne može naškoditi

samoopčinjenost." Onda je jedan od dvojice staraca pogledao u svog pratioca i rekao: "Ustani, momak je osjetio džennetski miris i neće primiti našeg savjeta."

U jednoj predaji stoji da je Davud, a.s., izašao u pustinju i robovao svome Gospodaru godinu dana. Kada je prošla godina dana, on je rekao: "Gospodaru, leđa su mi se povila, oči otežale i suze presušile, ali i dalje ne znam šta će biti sa mnom i šta me čeka?" Allah je nadahnuo žabu: "Idi i odgovori Mome robu Davudu." Žaba mu je rekla: "Allahov vjerovjesniče, zar svome Gospodaru prigovaraš i spominješ jednogodišnje robovanje?! Tako mi Onoga ko te poslao s istinom kao vjerovjesnika, ja na tlu slavim, veličam i zahvaljujem Gospodaru trideset godina, a moji prsni mišići dršću od straha pred mojim Gospodarom." Davud, a.s., je zaplakao kada je čuo te riječi. – U drugoj predaji se navodi da se ovo desilo sa Musaom, a.s., nakon što je ubio Kopta.

Fekih, da mu se Allah smiluje, rekao je: "Onaj ko hoće da u sebi uništi samodopadljivost, treba da se pozabavi sa četiri stvari. Prvo, da bude svjestan da je sva podrška od Allaha. Ako bude svjestan ove činjenice, onda će se posvetiti zahvaljivanju Allahu i neće se diviti samome sebi i uznositi se.

Drugo, neka pogleda i razmisli o blagodatima kojima ga je Allah obasuo. Ako bude tako uradio, onda će se posvetiti zahvaljivanju Allahu na njima i njegov udio u poslu i zaradi će se smanjiti u njegovim očima, tako da neće osjećati samodopadljivost.

Treće, da se boji da li će mu njegova djela biti primljena. Ako se bude pozabavio tim mislima, neće se imati kada diviti samome sebi.

Četvrto je da gleda i razmišlja o svojim grijesima koje je počinio. Ako se u njemu pojavi strah od toga da bi njegova hrđava djela i njegovi grijesi mogli biti teži od njegovih dobrih djela, njegova samodopadnost će iščiliti.

Kako da se čovjek divi svojim djelima a još ne zna kakva će biti njegova knjiga djela. Njegova zadivljenost i sreća će moći da se pokažu tek nakon čitanja knjige."

Ibn Abbas, r.a., je rekao: "Čuo sam Allahove riječi: ***Evo vam, čitajte knjigu moju*** (Sura Hakka, 19), i nisam znao kome će te riječi biti upućene sve dok Ka'b nije došao Omeru b. Hattabu, r.a., a mi sjedili kod njega. On reče Ka'bu: 'Ka'be, pričaj nam nešto ali nemoj da ta priča bude nalik Allahovoj Knjizi.' Ka'b je rekao: 'Allah će, na Kijametskom danu, proživjeti stvorenja u jednoj prostranoj dolini u kojoj će ih moći dovikati glasnik i moći će se obuhvatiti pogledom. Onda će svaki narod biti prozivan po svojim vođama, onima koji su ih podučavali uputi ili vodili na stranputicu. Najprije će biti prozvan vođa koji je pozivao na pravi put. On će istupiti i bit će mu data knjiga njegovih djela u desnicu. Njegova hrđava djela bit će sakrivena. On će svoja hrđava djela čitati nasamo, kako ne bi rekao da je na osnovu svojih djela zadobio Džennet. Sva njegova dobra djela će biti predstavljena ostalim ljudima i oni će ih čitati. Onda će govoriti: 'Blago li se njemu, koliko samo dobra on ima?!' On će čitati svoja hrđava djela i pomislit će: 'Propao sam.' Onda će na kraju knjige naći napisano: 'Oprostio sam ti.' Bit će mu data kruna od svjetla koja će zasljepljivati one koji je budu gledali. Reći će mu se: 'Idi svojim prijateljima i sljedbenicima i obraduj ih viješću da svakog od njih čeka ono što si i ti dobio.' Kada

im se okrene, svi okupljeni u dolini će ga pogledati. Neće biti nijednog koji neće reći: 'Allahu moj, učini tog čovjeka članom naše stranke. Allahu moj, dovedi ga nama.' Onda će istupiti njegovi sljedbenici i on će im reći: 'Evo vam, čitajte moju knjigu. Meni je oprošteno. Radujte se, jer svima vama sljeduje ono što sam ja dobio.'

Kada bude prozvan onaj koji je pozivao u zabludu, pristupit će i bit će mu pružena knjiga njegovih djela. On će pružiti desnicu da je primi, ali će se desnica ukočiti i smotati mu oko vrata, a ljevica će mu doći na leđa. On će okrenuti glavu i čitat će svoja dobra djela, nasamo, kako ne bi rekao da su njegova hrđava djela zapisana a da su dobra djela koja je počinio zanemarena. – Onda će mu se reći: 'Radio si tako i tako i nagradio sam te za tvoja djela.' Tako će trajati dok se ne podmire sva njegova dobra djela. Njegova hrđava djela će biti pokazana svim ostalim ljudima i oni će ih čitati i govoriti: 'Teško se njemu, koliko je samo njegova zla!!' Kada dođe do kraja svoje knjige, naći će napisano: 'Uistinu si zaslužio da budeš kažnjen.' Lice će mu, nakon toga, potamnjeti kao mrkla noć. Stavit će mu užarenu krunu iz koje će se izvijati dim. Onda će mu se reći: 'Idi svojim pristašama i sljedbenicima i obraduj ih viješću da svakog od njih čeka isto što i tebe.' Kada im se okrene, svi iz doline će ga gledati i svaki od njih će govoriti: 'Allahu moj, nemoj ovoga učiniti našim. Allahu moj, nemoj ga dovesti među nas.' Proklinjat će ga svaka skupina kraj koje prođe. Onda će doći svojim pristašama a oni će ga, kada ga vide, proklinjati i odricati ga se. On će njih proklinjati i o tome Allah kaže: ***A poslije, na Sudnjem danu, jedni drugih ćete se odricati i jedni druge ćete proklinjati.*** (Sura Ankebut, 25) On će im reći: 'Radujte se, svakog od vas čeka ono što sam i ja dobio."

Od Mesruka se prenosi: "Čovjeku je dovoljno znanja da se iskreno boji Allaha. Čovjeku je dovoljno neznanja da bude opčinjen i zadivljen svojim djelima."

Mudžahid je rekao: "Seid b. As, r.a., je poslao neke ljude kako bi ga nahvalili hazreti Osmanu b. Affanu. Mikdad, r.a., koji je bio prisutan kod Osmana, ustao je, u lice im bacio prašine i rekao: 'Čuo sam Allahova Poslanika, s.a.v.s., da kaže: *Bacite prašinu u lice onima koji nekoga hvale.*

O VRIJEDNOSTI HADŽDŽA

Abdullah b. Abbas, r.a., je rekao: "Bili smo s Vjerovjesnikom, s.a.v.s., na Mini kada se pojavila skupina ljudi iz Jemena i rekli: 'Za tebe bismo žrtvovali i majke i očeve, reci nam koje su vrijednosti hadždža.' On reče: *Naravno. Kada čovjek izađe iz svoje kuće kako bi obavio hadždž ili umru, kada god podigne nogu da bi napravio korak, s njegova tijela grijesi otpadaju kao što lišće otpada sa drveća. Kada dođe u Medinu i uruči mi selam, meleki mu odvrate na selam. Kada dođe na Zul-Hulejfu i okupa se, Allah ga očisti grijeha. Kada obuče ihrame, Allah mu obnovi dobra djela. Kada kaže: 'Lebbejkellahumme lebbejke!' (Odazivam ti se, Allahu moj, odazivam), Gospodar mu odgovori: 'Odazivam ti se i hrlim. Čujem tvoje riječi i gledam te.' Kada uđe u Mekku i učini tavaf, pa učini sa'j između Saffe i Merve, Allah mu neprestano spušta dobra. Kada stoje na Arefatu i kada se izmiješaju njihovi glasovi u dovama za podmirenje njihovih potreba, Allah se ponosi pred svojim melekima koji su na svih sedam nebesa i kaže: 'Meleki Moji i stanovnici svih Mojih nebesa, zar ne vidite Moje robove koji su došli radi Mene sa svih krajeva Zemlje. Oni su prašnjavi i čupavi. Potrošili su svog imetka i izmorili svoja tijela. Tako Mi Moje veličine i veličanstvenosti, i tako Mi Moje plemenitosti, uistinu ću griješnike među njima učiniti dobrima i očistit ću ih od grijeha kao što su bili čisti na dan kad ih je majka rodila.' Kada pobacaju kamenčiće i obriju svoje glave, i kada posjete Kabu, glasnik ispod Arša poviče: 'Vraćajte se svojim kućama, oprošteni od grijeha i nastavite se truditi i raditi od početka.'*

Autor bilježi od hazreti Alije: "Činio sam tavaf sa Vjerovjesnikom, s.a.v.s., oko Allahove Časne kuće, i upitao ga: 'Žrtvovao bih za tebe i oca i majku, Allahov Poslaniče, šta predstavlja ova Kuća?' On reče: *Alija, Allah je dao da postoji ova kuća na dunjaluku kako bi praštao grijehe mom ummetu.* Onda sam pitao: 'Žrtvovao bih za tebe i oca i majku, a šta je ovaj crni kamen?' On reče: *To je dragulj koji je bio u Džennetu i Allah ga je spustio na dunjaluk. On je svijetlio kao što svijetli sunce, ali je pocrnio i promijenio boju nakon što su ga dodirivale mušričke ruke.*

Abbas b. Mirdas je rekao: "Allahov Poslanik, s.a.v.s., je na Dan Arefata molio za svoj ummet milost i oprost. Puno je činio tu dovu svome Gospodaru, pa mu je Gospodar odgovorio: 'Udovoljio sam ti, osim nepravde koju učine jedni prema drugima.' Poslanik, s.a.v.s., je rekao: *Gospodaru, Ti si moćan da nagradiš onoga kome je nepravda nanesena boljim od onoga koliko vrijedi nepravda koju mu je nanio nasilnik.* Gospodar mu nije odgovorio taj dan. Sutradan, na Muzdelifi, Poslanik, s.a.v.s., je ponovio svoju molbu, pa mu je Gospodar odgovorio: 'Oprostio sam im svima.' Poslanik, s.a.v.s., se nasmiješio, nakon toga.' Neki od njegovih ashaba je rekao: 'Allahov Poslaniče, nasmiješio si se u trenutku u kojem ti nije bio običaj da se smiješiš?' On reče: *Nasmiješio sam se zato što je Iblis, Allahov*

neprijatelj, kada je saznao da mi je Allah primio dovu koju sam uputio za svoj ummet, pao i počeo proklinjati, kukati i plakati posipajući se prašinom po glavi.

Ebu Hurejre, r.a., prenosi da je Poslanik, s.a.v.s., rekao: *Ko obavi hadždž, ne općeći sa svojom suprugom i ne griješeći, vrati se kući kao na dan kada ga je majka rodila.*

Hazreti Omer je rekao: "Ko dođe ovoj Kući ne želeći ništa drugo osim nje, i učini tavaf oko nje, bude oslobođen grijeha kao na dan kada ga je majka rodila."

Bilježi se da je Vjerovjesnik, s.a.v.s., rekao: *Nikada šejtan nije viđen slabiji, poniženiji i srditiji od Dana Arefata. To zbog toga što vidi ogromnu milost koja se spušta i Allahovo praštanje velikih grijeha. Nikada prije toga nije viđen u takvom stanju, osim na Dan Bedra.*

Omer b. Abdulaziz je rekao: "U onome što je objavljeno Musau, a.s., stoji i Allahova Časna kuća i njena vrijednost. On je pitao: 'Bože moj, šta je hadždž?' On mu je rekao: 'Moja Kuća koju sam odabrao nad svim drugim kućama i Moj harem kojeg je Moj prijatelj Ibrahim učinio časnim i zabranjenim. U njega će dolaziti iz svih krajeva Zemlje izgovarajući La ilahe illellah i učeći telbiju, kao što se rob odaziva svome gospodaru.' Musa, a.s., upita: 'Bože moj, a koja je nagrada za to?' On mu reče: 'Oprostit ću im toliko da će imati pravo zagovorništva za svoje komšije i rođake.' Musa upita: 'Bože moj, a ko su ti za koje će zagovor činiti?' On mu reče: 'To su oni koji nemaju čistu zaradu niti čisto srce. One koji su griješnici među njima, poklanjat ću onima koji su dobri.'

Ebu Harun Abdi prenosi da je Ebu Seid Hudri, r.a., rekao: "Činili smo hadždž sa Omerom b. Hattabom, r.a., početkom njegova hilafeta, i on je ušao u Harem Kabe, zastao pred Hadžerul-esvedom (Crnim kamenom) i rekao: 'Ti si kamen koji niti šteti niti koristi i da nisam vidio Allahovog Poslanika, s.a.v.s., da te ljubi, nikada te ne bih poljubio.' Onda je hazreti Alija rekao: 'Nemoj tako nešto govoriti, vođo vjernika. Taj kamen i šteti i koristi, Allahovom voljom. Da nisi od onih koji su učili Kur'an i koji poznaju ono što je u njemu, ne bih ti se suprotstavljao.' Omer mu reče: 'Oče Hasanov, kako ćeš naći tumačenje za to u Allahovoj riječi?' On mu reče: 'Uzvišeni Allah kaže: ***I kad je Gospodar tvoj iz kičmi Ademovih sinova izveo potomstvo njihovo i zatražio od njih da posvjedoče protiv sebe: "Zar Ja nisam Gospodar vaš?" - oni su odgovarali: "Jesi, mi svjedočimo" - i to zato da na Sudnjem danu ne reknete: "Mi o ovome ništa nismo znali."*** (Sura A'raf, 172) Pošto su potvrdili svoj robovski status i položaj, On je tu potvrdu zapisao na list i taj list je pohranio u ovaj kamen. Taj kamen je Allahov povjerilac i čuvar tajne. On će svjedočiti u korist svima onima koji održe svoje obećanje, na Kijametskom danu.' Onda je Omer rekao: 'Oče Hasanov, Allah je u tvojim prsima dao znanje koje nije malehno."

Ibn Abbas je rekao, nakon što je oslijepio: "Ni za šta se ne kajem tako kao što se kajem što nisam obavio hadždž pješice, jer sam čuo Allahove riječi: ***Dolazit će ti pješke i na kamilama iznurenim.*** (Sura Hadždž, 27)

Fekih, da mu se Allah smiluje, rekao je: "Ako je Mekka blizu, onda nema nikakve smetnje da čovjek obavi hadždž pješice i to mu je najbolje. Ako se radi o

velikim razdaljinama, onda je bolje da jaše, jer bi se pješak premorio i oslabilo bi mu tijelo. Ako je siguran da se neće premoriti ni da će mu se zdravlje promijeniti, onda mu je bolje da hadždž obavi pješice."

Hasan Basri je rekao: "Meleki izlaze pred hadžiju i nazivaju selam onima koji jašu, rukuju se sa onima koji jašu na mazgama i magarcima, a grle se s onima koji pješače."

Dahhak prenosi da je Vjerovjesnik, s.a.v.s., rekao: *Koji god musliman izađe iz svoje kuće želeći da učestvuje u borbi na Allahovom putu pa ga njegova životinja ritne i usmrti prije nego je učestvovao u borbi, ili ga ugrize neka otrovnica, ili umre na bilo koji drugi iznenadan način, smatra se šehidom. Koji god musliman izađe iz svoje kuće želeći da obavi hadždž i posjeti Allahovu Časnu kuću pa ga snađe smrt prije nego dođe do nje, Allah mu garantuje Džennet.*

Bilježi se da je Vjerovjesnik, s.a.v.s., rekao: *Allahu moj, oprosti hadžiji i svima onima za čiji oprost grijeha moli hadžija.*

Ata prenosi od Ibn Omera, r.a., da je Vjerovjesnik, s.a.v.s., rekao: *Namaz u ovoj mojoj džamiji je vrijedan kao hiljadu namaza u nekoj drugoj džamiji osim Mesdžidul-haramu.*

U drugoj predaji je: *Namaz u mojoj džamiji je bolji od deset hiljada namaza na nekom drugom mjestu, osim u Mesdžidul-haramu. Namaz u Mesdžidul-haramu je bolji od namaza u nekoj drugoj džamiji za stotinu hiljada namaza. Namaz na Allahovom putu je bolji od dvjesto hiljada namaza.* Onda je rekao: *Hoćete li da vam kažem šta je bolje od toga? Čovjek koji ustane u noćnoj tmini, abesti se, vodeći računa o abdestu, i klanja dva rekata namaza kojima želi samo ono što je kod Allaha.*

Jezid b. Bišr prenosi od Ibn Omera, r.a., da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: *Islam se gradi i temelji na petero: svjedočenju da nema boga osim Allaha i da je Muhammed, s.a.v.s., Allahov rob, klanjanju namaza, davanju zekata, postu ramazana i obavljanju hadždža.*

Seid b. Musejjib prenosi da je Vjerovjesnik, s.a.v.s., rekao: *Allah će, zbog jednog hadždža, uvesti tri osobe u Džennet: onoga ko je oporučio da se hadždž obavi za njega, onoga ko obavi hadždž i onoga ko opremi hadžiju. Tako je i za umru, tako i za džihad.*

Allah najbolje zna.

VRIJEDNOST BORBE I DŽIHADA

Ebu Hurejre, r.a., prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: *Nikada se neće zajedno sastati, u nutrini čovjeka, prašina na Allahovom putu i džehennemski dim. Niti će biti zajedno u srcu vjernika, iman i škrtost.*

Autor bilježi od Hasana da je Vjerovjesnik, s.a.v.s., rekao: *Jedno jutro ili jedan dan na Allahovom putu bolji je od čitave Zemlje i svega što je na njoj. Postojanost čovjeka u bojnom redu je bolja nego ibadet od šezdeset godina.*

Istim lancem prenosilaca bilježi od Ebu Muavije, on od Hadždžadža, ovaj od Muksema, a on od Ibn Abbasa, r.a., da je rekao: "Vjerovjesnik, s.a.v.s., je poslao je Abdullaha b. Revvahu, r.a., u jedan pohod. To se desilo u petak. Abdullah je rekao: 'Klanjat ću džumu sa Vjerovjesnikom, s.a.v.s., a onda ću stići svoje drugove.' Njegovi prijatelji iz čete već su bili otišli. Kada ga je Vjerovjesnik, s.a.v.s., ugledao nakon namaza, pitao ga je: *Šta je s tobom pa nisi sa svojim drugovima?* On reče: 'Htio sam da klanjam džumu, a onda da se pridružim svojim drugovima.' Vjerovjesnik, s.a.v.s., mu reče: *Kada bi podijelio sve što je na zemlji, ne bi mogao dostići nagradu njihovog ranog odlaska.*

Selman Farisi, r.a., je rekao: "Jedna noć straže, na morskoj obali, bolja je od čitavog mjeseca posta i noćnog bdijenja u ibadetu nekog drugog čovjeka. Ko umre na Allahovom putu kao stražar, Allah će ga zaštititi od kaburskih iskušenja i zaštititi ga Velikog straha. Njegova dobra djela će mu se nastaviti pisati, kao da je živ, sve do Kijametskog dana. Posjeta kaburu takvog stražara je stražarenje do Kijametskog dana."

Abdullah b. Ubejda b. Umejr prenosi da je njegov otac rekao: "Allahov Poslanik, s.a.v.s., bio je upitan: 'Šta je islam?' Odgovorio je: *Lijep i prijatan govor, hraniti gladnog i širiti selam.* Onda je postavljeno pitanje: 'A koji je vid islama najbolji?' On je rekao: *Islam onoga od čijeg jezika i ruke su sigurni ostali muslimani.* Onda je upitan: 'A koji je namaz najbolji?' On je odgovorio: *Onaj koji ima najduže stajanje.* Onda je pitan: 'A koja je sadaka najbolja?' On je odgovorio: *Ona koju čovjek da a ni sam nije bogat.* Onda je postavljeno pitanje: 'A koji je iman najbolji?' Odgovorio je: *Strpljivost i praštanje.* Onda su postavili pitanje: 'A koji je džihad najbolji?' On je rekao: *Džihad čovjeka ko se toliko bori da mu njegov konj ugine i tijelo bude izranjavano.* Onda je upitan: 'A koji je rob najbolji?' On je odgovorio: *Onaj koji je najskuplji.*

Bilježi se da je Vjerovjesnik, s.a.v.s., rekao: *Neće se sastati u nosnicama roba muslimana prašina na Allahovom putu i džehennemski dim.*

Bilježi se da je Vjerovjesnik, s.a.v.s., rekao: *Svako oko će plakati na Kijametskom danu, osim tri oka: oka koje je plakalo od straha prema Allahu, oka koje se ustezalo od onoga što je Allah zabranio i oka koje je čuvalo stražu i bdjelo na Allahovom putu.*

Bilježi se od Ebu Hurejre, r.a., da je Vjerovjesnik, s.a.v.s., rekao: *Bili su mi predstavljeni prva trojica iz moga ummeta koji će ući u Džennet i prva trojica koji će ući u Džehennem. Prvi koji će ući u Džennet su: šehid, rob kojeg dunjalučko ropstvo i sužanjstvo nije priječilo od robovanja Allahu i čestit siromah koji je imao porodicu koju je hranio. Prva trojica koji će ući u Džehennem su: nepravedan namjesnik, bogataš koji nije provodio svoje obaveze spram imetka i uznosit siromah.*

Vjerovjesnik, s.a.v.s., je bio upitan o tome koje je djelo najvrjednije, pa je odgovorio: *Namaz u njegovo vrijeme, dobročinstvo roditeljima i džihad na Allahovom putu.*

Mejmun b. Mihran prenosi da je Ibn Abbas, r.a., rekao: "Ko dadne konja za borbu na Allahovom putu, ima nagradu kao neko ko se bori na Allahovom putu zalažući svoj imetak i život. Ko da sablju (oružje) za borbu na Allahovom putu, na Kijametskom danu će to oružje doći i progovoriti: 'Ja sam sablja tog i tog čovjeka. Neprestano sam se borila na Allahovom putu sve do dana današnjeg.' Ko da strijelu za borbu na Allahovom putu, Allah mu to ostavi i pokazat će mu na Kijametskom danu, pred svim stvorenjima, a ona će biti veća od brda Uhud. Ko opremi borca na Allahovom putu, Allah će ga učiniti njegovim znakom raspoznavanja na Kijametskom danu. Ko dadne štit da se koristi na Allahovom putu, Allah će mu ga na Kijametskom danu učiniti štitom od Džehennema. Ko bude imao neku ranu ili ubod zarađen u borbi, Allah će učiniti da mu to bude svjetlo na Kijametskom danu, koje će mu osvjetljavati put. Na Kijametski dan će doći a ta će rana mirisati kao misk i to će moći osjetiti sva stvorenja. Ko napoji svoga brata na Allahovom putu, Allah će ga napojiti iz zapečaćene posude na Kijametskom danu. Ko posjeti svoga brata na Allahovom putu, za svaki korak koji učini, Allah mu upiše jedno dobro djelo, podigne ga za jedan stepen i oprosti mu jedan grijeh. Ko odgaja konja za borbu na Allahovom putu, Allah mu za svaku dlaku upiše po jedno dobro djelo, podigne ga za jedan stepen i oprosti mu po jedan grijeh. Ko jednu noć čuva stražu na Allahovom putu, Allah će ga poštedíti Velikog straha na Kijametskom danu."

Ibn Abbas, r.a., je rekao: "Kada učestvuješ u pohodu na Allahovom putu, budi na začelju kolone i pomaži onima koji su slabi; osiguraj one koji se plaše i imat ćeš nagradu kao i oni na čelu, a da se njima neće nimalo uskratiti od njihove nagrade."

Bilježi se da je jedan od ashaba rekao: "Sablje su ključevi Dženneta. Kada se sukobe dva tabora na Allahovom putu, hurije se nakite i ukrase. Promatraju borbu i kada čovjek krene u borbu, one kažu: 'Allahu moj, pomozi ga i pomozi mu.' Ako se čovjek okrene i počne bježati, one se sakriju od njega i govore: 'Allahu moj, oprosti mu.' Ako pogine, Allah mu, s prvom kapi krvi koja izađe iz njegova tijela, oprosti sve njegove grijehe i dođu mu dvije hurije koje mu brišu prašinu s lica."

Bilježi se da je neki čovjek, Abesinac, došao Allahovom Poslaniku, s.a.v.s., i rekao: "Allahov Poslaniče, kao što vidiš, lice mi je suho i ružno, imam neprijatan miris i nije mi časno porijeklo. Gdje je moje mjesto ako se budem borio i poginuo?" Poslanik, s.a.v.s., mu reče: *Tvoje je mjesto u Džennetu.* Čovjek je primio islam i rekao: "Imam stado ovaca i šta da radim s njima?" Poslanik, s.a.v.s., mu je rekao:

Usmjeri ih prema Medini, a onda ih pusti i one će doći gazdi. Čovjek je i uradio tako. Započela je borba i ljudi su ginuli. Kada je borba završena, Poslanik, s.a.v.s., je rekao: *Idite i potražite vašu braću.* Ashabi su uradili kako im je rečeno. Došli su Poslaniku, s.a.v.s., i rekli: "Allahov Poslaniče, onaj Abesinac je nađen mrtav u toj i toj dolini." Vjerovjesnik, s.a.v.s., je otišao s njima, i kada je došao do Abesinca, rekao je: *Allah će ti danas uljepšati lice, namirisati ga i uljepšat će ti tvoje porijeklo.* Zatim je zaplakao i okrenuo se od njega. Ashabi su upitali: "Allahov Poslaniče, vidimo da si se okrenuo od njega?" On reče: *Tako mi Onoga Ko upravlja mojim životom, vidio sam njegove supruge hurije kako mu hrle, toliko brzo da su im se vidjele halhale na nogama.*

Neko je rekao: "Borci se dijele u tri kategorije. Jedni čuvaju i napasaju životinje, drugi ih služe i opslužuju a treći direktno učestvuju u borbi. Svi oni imaju jednaku nagradu. Najbolji među njima je onaj koji čuva i napasa životinje a kada dođe vrijeme za borbu, učestvuje u borbi, onda dolazi onaj koji ih služi i opslužuje i kada je borba učestvuje u borbi."

Prenosi se od Enesa b. Malika, r.a., da je Vjerovjesnik, s.a.v.s., rekao: *Najveću nagradu među ljudima ima onaj ko im je na usluzi.*

Bilježi se od hazreti Enesa da je Vjerovjesnik, s.a.v.s., rekao: *Nema nijednog čovjeka koji umre, i bude imao lijepu nagradu kod Allaha, da će poželjeti da se vrati na dunjaluk, makar čitav dunjaluk sa svim što je na njemu bio njegov* (To znači da čovjek neće poželjeti da se vrati na dunjaluk, makar imao čitav dunjaluk u svom vlasništvu jer se boji smrtnog straha), *osim šehida koji je vidio vrijednost pogibije na Allahovom putu. On će priželjkivati da se vrati na dunjaluk i da još jednom pogine kao šehid.*

Seid b. Džubejr je protumačio Allahove riječi: ***I umrijet će oni na nebesima i oni na Zemlji, ostat će samo oni koje bude Allah odabrao*** (Sura Zumer, 68): "To su šehidi koji će imati isukane sablje ispod Arša." U drugoj predaji je: "Šehidi koji će biti opasani sabljama i poredani oko Arša."

Katade je rekao: "Allah je borcima-mudžahidima dao tri odlike: ko od njih pogine, postaje živ i opskrbljen; ko bude pobijeđen, Allah mu da veliku nagradu, a ko ostane živ, Allah mu da lijepu opskrbu."

Od Hasana Basrija se bilježi da je Vjerovjesnik, s.a.v.s., rekao: *Onaj ko moli Allaha da mu da šehidsku smrt, pa umre, bit će upisan kao šehid.*

Ibn Mesud, r.a., je tumačio Allahove riječi: ***Ne, oni su živi i u obilju su kod Gospodara svoga*** (Sura Ali Imran, 169): "Njihove duše su u voljama zelenih ptica koje po Džennetu lete kako im je volja, a prenoće u svjetiljkama koje su okačene ispod Arša."

Prenosi se od Muaza b. Džebela, r.a., da je Vjerovjesnik, s.a.v.s., rekao: *Ko se bori na Allahovom putu toliko koliko je dovoljno da se pomuze deva, njemu je zagarantovan Džennet. Ko moli Allaha da mu podari šehidsku smrt, iz dubine srca i iskreno, a onda umre ili pogine, ima nagradu šehida. Ko bude ranjen na Allahovom putu, ili proboden, na Kijametskom danu će doći, a rana će imati boju šafrana i mirisat će kao misk.*

Hasan Basri prenosi da je Vjerovjesnik, s.a.v.s., rekao: *Svako oko će plakati na Kijametskom danu, osim četiri oka: oka koje je izbijeno na Allahovom putu, oka koje je plakalo iz straha od Allaha, oka koje je bdjelo iz straha od Allaha i oka koje je čuvalo stražu muslimanskim borcima.*

VRIJEDNOST RIBATA (STRAŽARENJA)

Hazreti Osman je rekao: "Do sada sam tajio, a danas ću vam otkriti. Ništa me nije potaklo na to, osim straha da bih vam mogao nešto sakriti što bi vam moglo koristiti. Čuo sam Allahova Poslanika, s.a.v.s., da kaže: *Ribat - stražarenje i bdijenje u jednom danu na Allahovom putu, bolje je od posta hiljadu dana i hiljadu noći probdjevenih u ibadetu.*

Selman Farisi, r.a., je prolazio pored Šurehbila b. Simta, koji je čuvao stražu u jednoj kuli u Perziji, pa mu je rekao: "Hoćete li da vam kažem hadis koji sam čuo od Allahova Poslanika, s.a.v.s? On je rekao: *Jedan dan ribata na Allahovom putu je bolji nego čitav mjesec posta i noćnog ibadeta. Ko bude umro kao stražar na Allahovom putu, bit će zaštićen kaburskog iskušenja i od svakog njegovog dobrog djela će se uzeti ono što je najbolje učinio. Takva nagrada pisat će mu se sve do Kijametskog dana.*

Fekih, da mu se Allah smiluje, rekao je: "Moj otac mi je pričao svojim lancem prenosilaca od Nafi'a, a on od Ibn Omera, r.a., da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: *Ko izgovori jedan tekbir na Allahovom putu, to će mu na vagi njegovih djela na Kijametskom danu biti kao velika stijena koja je teža i od nebesa i od zemlje i svega što je na njima. Ko na Allahovom putu izgovori* ***la ilahe illellah vallahu ekber****, glasno uzvikujući, Allah će mu upisati Svoje najveće zadovoljstvo. A kome Allah dodijeli Svoje najveće zadovoljstvo, Allah će ga okupiti sa Muhammedom, Ibrahimom i ostalim vjerovjesnicima, da je Allahov salavat i selam na njih.*

Fekih, da mu se Allah smiluje, rekao je: "Postoji razilaženje među učenjacima oko toga šta je veliko zadovoljstvo - ridvanul-ekber. Jedni kažu da je to viđenje Allaha. Drugi kažu da je ridvanul-ekber takvo zadovoljstvo nakon kojeg se nikada neće rasrditi na njega."

Ebu Hurejre, r.a., je rekao: "Neki čovjek je došao Allahovom Poslaniku, s.a.v.s., i rekao: "Allahov Poslaniče, kojim načinom i koliko od svoga imetka da dijelim pa da dostignem nagradu i stepen borca na Allahovom putu?" Poslanik, s.a.v.s., ga upita: *A koliki je tvoj imetak?* Čovjek reče: "Imam šest hiljada." On mu reče: *Kada bi sve to podijelio, ne bi mogao ostvariti nagradu koliko ima borac na Allahovom putu za samo jedno spavanje.*

Muhammed b. Mukatil Abdani prenosi od svoga oca: "Prije se govorilo: Ko obrije svoju glavu, u pauzi od straže na Allahovom putu, pa onda tu kosu zakopa u zemlju, pisat će mu se nagrada stražara sve dok je ta kosa zakopana i dok traje (a poznato je da kosa ne truhne i ne propada)."

Osman b. Ata prenosi od svoga oca: "Neki čovjek je ušao sa Abdurrahmanom b. Avfom u njegov vrt i vidio kako Abdurrahman oslobađa trideset robova. Čovjek se divio takvom postupku, a Abdurrahman mu reče: "Hoćeš li da ti kažem šta je bolje i vrjednije od toga?" Čovjek reče da hoće, pa mu

Abdurrahman reče: "Kada bi čovjek krenuo da učestvuje na Allahovom putu, u nekom pohodu, na svojoj jahalici, s bičem zakačenim oko prsta. Kada ga uhvati drijemež i bič mu se pomakne, taj trzaj biča je bolji od ovoga što sam ja uradio."

Ibn Mubarek svojim lancem prenosilaca, bilježi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: *Allah će na Kijametskom danu proživjeti ljude koji će preko Sirata prijeći kao vjetar. Neće imati nikakva računa i ispitivanja i neće imati kazne.* Ashabi su pitali: "A ko su ti ljudi, Allahov Poslaniče?" On im je rekao: *To su oni koji su umrli bdijući na granicama islamske teritorije.*

Ebu Umame Bahili, r.a., prenosi da je Vjerovjesnik, s.a.v.s., rekao: *Četverici ljudi nagrada teče i nakon njihove smrti: onome ko umre bdijući na Allahovom putu i stražareći; onome ko umre podučavajući druge određenom znanju - njemu će biti pisana nagrada onih koji ga budu prakticirali; onome ko podijeli sadaku ili učini nešto od trajnog dobra – njemu će se pisati dobra djela i nagrada dokle god to bude trajalo, i čovjeku koji iza sebe ostavi dobro dijete koje će moliti za njega nakon njegove smrti.*

Fekih, da mu se Allah smiluje, rekao je: "Čuo sam fekiha Ebu Džafera da prenosi od Ebu Kasima, a on od Ebu Muti'a: "Ribat-stražarenje za koje se obećava nagrada je ono koje se provodi prema nekome ko nije musliman."

Sufjan b. Ujejne je rekao: "Kada neprijatelj napadne neku oblast, onda ona postaje oblašću ribata i takva ostaje do četrdeset godina. Ako na tu oblast navali dva puta, onda ona postaje oblašću ribata-bdijenja do stotinu dvadeset godina. Ako navali na tu oblast tri puta, onda ona postaje oblašću ribata sve do Kijametskog dana."

VRIJEDNOST STRELJAŠTVA I JAHANJA

Džabir b. Zejd je rekao: "Nadmetao sam se u gađanju lukom i strijelom sa jednim od Poslanikovih, s.a.v.s., ashaba. Jedan dan nisam došao i on se raspitivao za mene. Pitao me zašto nisam došao taj dan. Ja sam mu rekao za razlog, a on mi je rekao: "Hoćeš da ti kažem hadis koji sam čuo od Allahova Poslanika, s.a.v.s., i koji će ti biti podrška da ustraješ u streljaštvu?" Rekao sam da hoću i on mi reče: "Čuo sam Allahovog Poslanika, s.a.v.s., da kaže: *Uzvišeni Allah radi jedne strijele trojicu ljudi uvede u Džennet. Uvede strijelca, onoga ko prodaje i nabavlja strijele i onoga ko ih pravi.*

Vjerovjesnik, s.a.v.s., je rekao: *Gađajte strijelama i učite se jahanju. Draže mi je i bolje je za vas da se naučite streljaštvu od toga da se naučite jahati. Svaka zabava kojom se vjernik bavi je besposlica, osim u tri slučaja: streličarstvo, odapinjanje strelica iz luka, treniranje konja, i slobodno vrijeme koje provodi sa svojom porodicom u igri. To se ne smatra besposlicom nego potrebom.*

Mekhul prenosi da je Omer b. Hattab, r.a., pisao stanovnicima Šama: "Svoju djecu podučavajte plivanju, streličarstvu i jahanju, i učite ih da se kriju i sklanjaju za stvari."

Mudžahid je rekao: "Vidio sam Ibn Omera, r.a., kako se, u košulji, krije između dvije mete."

Od Huzejfe, r.a., se bilježi da je rekao: "On je imao običaj da se prikrada između dvije mete u jednoj košulji."

Bilježi se da je Poslanik, s.a.v.s., na Dan Uhuda, rekao Sa'du: *Ciljaj, Sa'de, za tebe bih dao i oca i majku.*

Fekih, da mu se Allah smiluje, rekao je: "U ovoj predaji je dokaz vrijednosti streljaštva jer Poslanik, s.a.v.s., nikome nije rekao da bi za njega žrtvovao oca i majku, osim Sa'du, jer je bio izvanredan strijelac. Vjerovjesnik, s.a.v.s., je uputio dovu za Sa'da i rekao: *Allahu moj, učini njegovo gađanje preciznim i primi njegove dove.*

Bilježi se od Amra b. Šurehbila da je Vjerovjesnik, s.a.v.s., rekao: *Deve su ponos za one koji ih imaju, ovce su blagoslov-bereket, a zauzdani i izvježbani konji su dobro do Kijametskog dana.*

U drugoj predaji je: *Svaka dika je u konjskim grivama, a poniženje je u kravljim repovima.*

Znači, ako se ljudi predaju džihadu, onda je u tome ponos i dika islamu, a ako ostave džihad i prepuste se tome da slijede kravlje repove, onda će biti poniženi.

Od Amra b. Anbese, r.a., se prenosi da je Vjerovjesnik, s.a.v.s., rekao: *Ko ispali jednu strijelu na Allahovom putu, on je jednak oslobodiocu roba.*

Od Ukbeta b. Amira, r.a., se bilježi da je Vjerovjesnik, s.a.v.s., rekao: *Vama će se zemlja otvoriti i nećete se morati brinuti za opskrbu. Stoga nemojte nipošto zanemariti streličarstvo.*

Hazreti Omer je rekao: "Strjelište je jedna od džennetskih bašči. Strijelac na strjelištu je kao strijelac koji cilja na neprijatelja. Onaj ko mu donosi strijele za svaki korak ima nagradu kao da je oslobodio roba."

Ukbe b. Amir, r.a., prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., na minberi proučio ovaj ajet: ***I protiv njih pripremite koliko god možete snage*** (Sura Enfal, 60), a onda rekao: *Znajte da je snaga streljaštvo.* To je ponovio tri puta.

Bilježi se da je Vjerovjesnik, s.a.v.s., rekao: *Ko ostavi bavljenje streljaštvom, nakon što se bio izvještio, ostavio je sunnet.*

U drugoj predaji: *Ostavio je veliku blagodat.*

Neko je rekao: "Častan čovjek ne treba da se usteže od četiri stvari, makar i namjesnik bio: da ustane sa svoga mjesta pred svojim roditeljima, da služi svoga gosta, da jaše svog konja i da služi onome ko ga odgaja i podučava nauci."

Allah najbolje zna.

ADABI [16] RATOVANJA

Prenosi se od Abdullaha b. Omera, r.a., da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: *Nemojte priželjkivati susret i bitku sa neprijateljem. Tražite od Allaha čestitost, a kada se sretnete sa neprijateljem, onda budite postojani i mnogo Allaha spominjite.*

Avf b. Malik Ešdže'i, r.a., je rekao: "Ko hoće da bude borac i istinski trudbenik-mudžahid na Allahovom putu, koji provodi sunnet u svojem nastojanju, treba da povede računa o deset svojstava:

Prvo je da ne izlazi u borbeni pohod bez dozvole roditelja. Drugo je da vodi računa o obavezama koje je dužan prema Allahu - namazu, postu, zekatu i keffaretu za grijehe, a onda da se ustegne od onoga što je dužan spram ljudi - nepravde koju im je nanio, ogovaranja i hrđavog govora. Treće je da svojoj porodici ostavi sredstva koja će im biti dostatna za vrijeme njegova odsustva. Četvrto je da njegova zarada bude sa halalom, jer Allah prima samo ono što je čisto. Peto je da sluša i pokorava se svome vođi i zapovjedniku, makar on bio i rob Abesinac, ako je postavljen da mu bude zapovjednik. Šesto je da provede svoje obaveze prema saborcu i saputniku, da mu se osmjehne kada god ga sretne, da dijeli više nego što on dijeli, da ga njeguje u bolesti i bude mu na usluzi. Sedmo je da na putu ne vrijeđa muslimana niti štićenika islamske države. Osmo je da ne bježi sa bojnog polja. Deveto je da ništa ne potkrada od ratnog plijena. Uzvišeni Allah kaže: ***A onaj ko nešto utaji – donijet će na Sudnji dan to što je utajio i tada će se svakome u potpunosti dati ono što je zaslužio, nikome se nepravda neće učiniti.*** (Sura Ali Imran, 161) I deseto je da svojim ratovanjem ne želi ništa drugo osim uzdići vjeru i pomoći vjernicima."

Neko je rekao: "Za ratnika je neophodno da ima deset osobina: da u srcu nema kukavičluka, nego da je hrabar kao lav; da bude ohol kao tigar i da se ne ponižava pred neprijateljem; da bude hrabar kao medvjed i da se bori čitavim tijelom; da bude nasrtljiv kao vepar koji nipošto neće okrenuti leđa ako se krene na njega; da napada kao vuk, ako ne može s jedne strane, navalit će s druge; u nošenju tereta da bude kao mrav koji nosi mnogostruko više nego je težak; da bude postojan kao stijena koja se ne miče s mjesta; u podnošenju i trpljenju da bude kao magarac, kada ga zaspu strijele i udarci mačeva; da bude odan kao pas koji bi i u vatru za svojim gospodarom; da se koristi prilikom kao pijevac, a u porazu da bude lukav kao lisica."

16 Adabi su moralna načela i pravila ponašanja

VRIJEDNOST MUHAMMEDOVOG, S.A.V.S., UMMETA

Od Mukatila b. Sulejmana se prenosi da je Musa, a.s., rekao: "Gospodaru, u Pločama vidim da će postojati narod koji će imati pravo zagovora i za koje će se zagovarati, pa učini ih mojim ummetom!" Allah mu je rekao: "To je ummet Muhammeda." Musa, a.s., je rekao: "Gospodaru, u Pločama vidim ummet koji će se boriti protiv onih koji su u zabludi i koji će ubiti Ćoravog Dedždžala, učini ih mojim ummetom!" On mu reče: "To je ummet Muhammeda." Musa, a.s., reče: "Gospodaru, u Pločama vidim ummet koji se čisti vodom i prašinom, učini ih mojim ummetom!" Gospodar mu reče: "Oni su ummet Muhammeda." Musa, a.s., reče: "Gospodaru, u Pločama vidim ummet koji uzima sadaku i koristi se njome, a prijašnji narodi su morali spaliti svoju sadaku i zekat, učini ih mojim ummetom!" Gospodar mu reče: "Oni su ummet Muhammeda." Musa, a.s., reče: "Gospodaru, u Pločama vidim ummet u kojem, ako neko naumi da učini dobro djelo i ne učini ga, upiše mu se nagrada dobrog djela, a ako ga učini piše mu se deseterostruka nagrada pa do sedamsto puta, a i više. A ako naumi da učini neko hrđavo djelo, ne piše mu se ništa, a ako ga uradi, onda mu se piše kao da je jedno hrđavo djelo počinio, učini ih mojim ummetom!" Gospodar mu reče: "Oni su ummet Muhammeda." Musa, a.s., reče: "Gospodaru, u Pločama vidim ummet iz kojeg će sedamdeset hiljada ljudi ući u Džennet bez polaganja računa, učini ih mojim ummetom!" Gospodar mu reče: "Oni su ummet Muhammeda."

Ma'mer bilježi od Katade sličnu predaju u kojoj je i dodatak: "Musa, as. reče: "Gospodaru, u Pločama vidim ummet koji su najbolji ummet koji je bio na Zemlji, traže da se čini dobro a od svega hrđavog odvraćaju, učini ih mojim ummetom!" Gospodar mu reče: "Oni su ummet Muhammeda." Musa, a.s., reče: "Gospodaru, u Pločama vidim ummet koji će zadnji doći, ali koji će prednjačiti na Kijametskom danu, učini ih mojim ummetom!" Gospodar mu reče: - Oni su ummet Muhammeda." Musa, a.s., reče: "Gospodaru, u Pločama vidim ummet čija će Knjiga biti u njihovim prsima, a čitali su ga gledajući, učini ih mojim ummetom!" Gospodar mu reče: "Oni su ummet Muhammeda." Kao da je Musa, a.s., priželjkivao da bude u ummetu Muhammeda, s.a.v.s. Allah mu je objavio: ***"O Musa," reče On "Ja sam tebe odlikovao nad ostalim svijetom poslanstvom Svojim i govorom Svojim. Ono što ti dajem uzmi i zahvalan budi!"*** (Sura A'raf, 144) ***U narodu Musaovu ima ljudi koji na Istinu upućuju i koji prema njoj pravedno sude.*** (Sura A'raf, 159) Onda je Musa, a.s., bio zadovoljan.

Mukatil b. Hibban prenosi da je Vjerovjesnik, s.a.v.s., rekao: *Kada sam imao Noćno putovanje, Džibril me vodio sve do Velikog zastora kod Sidre munteha. Tada mi je rekao: 'Muhammede, nastavi dalje.' Ja sam rekao: 'Džibrilu, ne mogu, nego ti idi dalje.' On reče: 'Muhammede, niko osim tebe ne može preći ovo mjesto i ti si kod Allaha časniji od mene.' Onda sam nastavio i došao do zlatnog prijestolja na kojem je bila džennetska svila. Džibril, iza mene je dozivao: 'Muhammede, Allah te*

hvali, pa slušaj i pokoravaj se i nemoj da te zastraši Njegov govor.' Počeo sam hvaliti Allaha i rekao sam: 'Svi pozdravi, blagoslovi i ljepote su Allahu.' Uzvišeni Allah je rekao: 'Neka je selam na tebe, Vjerovjesniče, Allahova milost i Njegov blagoslov.' Ja sam rekao: 'Neka je i na nas selam i sve dobre Allahove robove.' Onda je Džibril rekao: 'Svjedočim da nema boga osim Allaha i svjedočim da je Muhammed Njegov rob i Poslanik.'

التَّحِيَّاتُ لِلَّهِ وَالصَّلَوَاتُ وَالطَّيِّبَاتُ السَّلَامُ عَلَيْكَ أَيُّهَا النَّبِيُّ وَرَحْمَةُ اللَّهِ وَبَرَكَاتُهُ السَّلَامُ عَلَيْنَا وَعَلَى عِبَادِ
اللَّهِ الصَّالِحِينَ أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَأَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ

ETTEHIJJATU LILLAHI VESSALAVATU VETTAJJIBATU ESSELAMU 'ALEJKE EJJUHENNEBIJJU VE RAHMETULLAHI VE BEREKATUHU ESSELAMU 'ALEJNA VE 'ALA 'IBADILLAHISSALIHINE EŠHEDU EN LA ILAHE ILLELLAHU VE EŠHEDU ENNE MUHAMMEDEN 'ABDUHU VE RESULUHU

Allah je rekao: ***Poslanik vjeruje u ono što mu se objavljuje od Gospodara njegova.*** *(Sura Bekare, 285) A ja sam rekao: I ja, Gospodaru, vjerujem u Tebe.* ***I vjernici - svaki vjeruje u Allaha, i meleke Njegove, i knjige Njegove, i poslanike Njegove: 'Mi ne izdvajamo nijednog od poslanika Njegovih',*** *(kao što su židovi razliku pravili među svojim poslanicima, Musaom i Isaom i kao što kršćani prave razliku između njih). Onda je Allah rekao:* ***Allah nikoga ne opterećuje preko mogućnosti njegovih,*** *(više nego može podnijeti)* ***u njegovu korist je dobro koje učini,*** *(slijedi mu nagrada za svako dobro koje je počinio)* ***a na njegovu štetu zlo koje uradi.*** *(Sura Bekare, 286) Onda mi je rekao: 'Pitaj i bit će ti dato.' Ja sam rekao: '****Oprosti nam, Gospodaru naš; tebi ćemo se vratiti.*** *Oprosti nam naše grijehe jer Tebi ćemo se svi vratiti na Kijametskom danu.' Uzvišeni Allah je rekao: 'Oprostit ću tebi i svima iz tvoga ummeta ko Mene bude smatrao jednim i samo Meni robovao i potvrđivao istinitost tebe.' Onda je rekao: 'Muhammede, traži i dobit ćeš.' Ja sam rekao: '****Gospodaru naš, ne kazni nas ako zaboravimo ili što nehotice učinimo!*** *' Allah mi je rekao: 'Imaš to što tražiš, neću vas kažnjavati i pitati za ono što ste zaboravili ili nehotice uradili ili na nešto prisiljeni bili.' Onda mi reče: 'Traži i dobit ćeš.' Ja sam rekao: '* ***Gospodaru naš, ne tovari na nas breme kao što si ga tovario na one prije nas.*** *' (stoga što je Israelićanima, kada bi počinili neki grijeh, Allah zabranjivao da jedu prijatna jela. O tome Allah kaže:* ***I zbog teškog nasilja jevreja mi smo im neka lijepa jela zabranili koja su im bila dozvoljena.*** *(Sura Nisa, 160) Allah mi je rekao: 'Imaš to, traži i dobit ćeš.' Rekao sam: '* ***Gospodaru naš, ne stavljaj nam u dužnost ono što ne možemo podnijeti,*** *jer moj ummet je slab. Allah mi je rekao: ' Imaš to, traži još i dobit ćeš.' Ja sam rekao:* ***'Pobriši grijehe naše i oprosti nam, i smiluj se na nas. Ti si Gospodar naš, pa nam pomozi protiv naroda koji ne vjeruje!'*** *Allah mi je rekao: 'Imaš to.* ***Ako vas bude dvadesetak izdržljivih, pobijedit će dvije stotine.*** *(Sura Enfal, 65)*

Mudžahid prenosi od Ebu Hurejre, r.a., da je Vjerovjesnik, s.a.v.s., rekao: *Dato mi je petero što nije dato nijednom vjerovjesniku prije mene: poslan sam i crvenim i crnim, čitava zemlja mi je učinjena mjestom na kojem mogu sedždu činiti i učinjena mi je čistom. Potpomognut sam strahom i panikom na mjesec dana hoda. Dozvoljen mi je ratni plijen i dat mi je šefaat-zagovorništvo koje sam ostavio da iskoristim za svoj ummet.*

Fekih, da mu se Allah smiluje, rekao je: "Pričao nam je fekih Ebu Džafer: 'Govori se da je Omeru b. Hattabu bio nešto dužan neki židov. Jednom ga je Omer sreo i rekao: 'Tako mi Onoga Ko je odabrao Kasimova oca, s.a.v.s., nad ostalim ljudima, nećeš mi bježati kada si mi potreban.' Židov mu reče: 'Allah nije odabrao Kasimovog oca nad ostalim ljudima.' Omer je, na te riječi, podigao ruku i ošamario židova.' Židov mu reče: 'Tužit ću te Kasimovom ocu i neka nam on presudi.' Došli su Vjerovjesniku, s.a.v.s., i židov reče: 'Omer je tvrdio da te Allah izabrao nad svim ljudima, a ja sam tvrdio da te Allah nije odabrao. Onda je on podigao ruku i ošamario me.' Vjerovjesnik, s.a.v.s., reče: *Ti ćeš, Omere, da mu se odužiš za šamar.* Zatim je rekao: *Židove, činjenica je da je Adem Allahov odabranik, Ibrahim Allahov prijatelj, Musa Allahov sagovornik, Isa Allahov ruh, a ja sam Allahov miljenik. Jeste, židove. Allah je moj ummet nazvao izvedenicom iz svoja dva imena. Njegovo ime je Selam - Onaj Koji daje spas i utočište, a moj ummet je nazvao muslimanima. Sebe je nazvao Mu'min - Onaj Koji daje sigurnost, a moj ummet je nazvao muminima. Jeste, židove. Tražio sam dan koji je On nama ostavio* (misli se na džumu-petak)*, pa je to naš dan, a vaš je sutra a kršćanski je prekosutra. Jeste, židove. Vi ste prijašnji, a mi smo potonji, ali ćemo imati prednost na Kijametskom danu. Jeste, židove. Džennet je zabranjen svim vjerovjesnicima sve dok ga ja ne nastanim i zabranjen je svim ostalim ummetima sve dok u njega ne uđe moj ummet.*

Ka'b Ahbar je rekao: "Allah je odlikovao ovaj ummet sa tri stvari, kao što se odlikuju vjerovjesnici: jedna od njih je da je svakog vjerovjesnika učinio svjedokom protiv njegova naroda, a ovaj ummet je učinio da budu svjedoci protiv svih ljudi. On je Svojim poslanicima rekao: ***O poslanici, dozvoljenim i lijepim jelima se hranite i dobra djela činite*** (Sura Mu'minun, 51), a ovom ummetu je rekao: ***Jedite ukusna jela koja smo vam podarili.*** (Sura Bekare, 172) Rekao je da svaki vjerovjesnik ima dovu koja će mu biti primljena, a ovom ummetu je rekao: ***Pozovite Me i zamolite, Ja ću vam se odazvati!*** (Sura Mu'min, 60)

Neko je rekao: "Allah je ovaj ummet odlikovao sa pet stvari-kerameta: prvo, stvorio ih je kao slabe kako se ne bi oholili, drugo, stvorio ih je malehnim kako bi troškovi hrane, pića, odjeće i obuće bili manji. Treće je da im je život učinio kratkim kako bi imali što manje grijeha. Četvrto je da ih je učinio siromašnim kako bi njihovo polaganje računa na Kijametskom danu bilo što lakše i peto je da ih je učinio zadnjim ummetom kako bi njihov boravak u kaburu bio što kraći."

Navodi se da je Adem, a.s., rekao: "Allah je Muhammedovom, s.a.v.s., ummetu dao četiri odličja koja nije dao nama: jedno je da je moja tevba bila primljena u Mekki, a Muhammedovom, s.a.v.s., ummetu je dozvoljeno da se pokaju i tevbu učine na svakom mjestu i Allah im prima tevbu.

Drugo je da sam bio obučen, a kada sam zgriješio, izgubio sam svoju odjeću, a Muhammedov, s.a.v.s., ummet griješi neobučen, ali ih Allah oblači.

Treće je da me Allah, kada sam zgriješio, odvojio od moje supruge, a Muhammedov, s.a.v.s., ummet griješi, ali ih Allah ne odvaja od njihovih supružnika.

Četvrto je da sam, nakon grijeha, bio prognan iz Dženneta, a Muhammedov, s.a.v.s., ummet će griješiti izvan Dženneta i zbog tevbe će ući u njega."

Hazreti Alija je rekao: "Dok je Vjerovjesnik, s.a.v.s., sjedio sa grupom muhadžira i ensarija, došla mu je jedna grupa židova i rekla: 'Muhammede, pitat ćemo te o riječima koje je Allah dao Musau, sinu Imranovom, a.s., i daje ih samo vjerovjesnicima koji imaju i poslanicu ili bliskim melekima.' Vjerovjesnik, s.a.v.s., im reče: *Pitajte.* Oni rekoše: 'Muhammede, reci nam nešto o ovih pet namaza koje je Allah propisao tvome ummetu?' On reče: *Podnevski namaz nastupa kada sunce bude na polovini neba i tada svaka stvar slavi i veliča svoga Gospodara; ikindijsko vrijeme je vrijeme kada je Adem okusio plod zabranjenog drveta; akšamsko vrijeme je ono u kojem je Allah primio pokajanje Ademu, a.s., i nema vjernika koji klanja ovaj namaz, nadajući se Allahovoj nagradi, pa uputi dovu za nešto, a da mu Allah to i ne dadne. Jacija je vrijeme i namaz koji su klanjali poslanici prije mene, a sabah je u vrijeme izlaska sunca. Sunce izlazi između dva šejtanska roga i svaki nevjernik mu čini sedždu pored Uzvišenog Allaha.* Oni rekoše: 'Istinu si rekao. Muhammede, koja je nagrada klanjaču?' Vjerovjesnik, s.a.v.s., reče: *Podnevski namaz je u vrijeme kada se Džehennem raspiri i nema nijednog vjernika koji klanja ovaj namaz a da Allah neće zabraniti džehennemskom plamenu da ga dodirne na Kijametskom danu. Ikindijski namaz je u vrijeme kada je Adem, a.s., okusio zabranjenog ploda i nema vjernika koji klanja ovaj namaz a da neće izaći oslobođen grijeha kao na dan kada ga je majka rodila.* Onda je proučio ajet: ***Redovno molitvu obavljajte, naročito onu krajem dana, i pred Allahom ponizno stojte.*** *(Sura Bekare, 238) Akšamski namaz je u vrijeme kada je Allah primio Ademovo, a.s., pokajanje i koji god vjernik klanja ovaj namaz, nadajući se nagradi, pa zatraži nešto od Allaha, Allah će mu to i dati. Jacijski namaz je u mrklo doba noći, a kabur je mračan, Kijametski dan je mračan i nema vjernika koji klanja ovaj namaz, idući kroz pomrčinu do džamije, a da Allah neće zabraniti džehennemskom plamenu da ga dira, i dobit će svjetlo kojim će sebi osvijetliti put i prijeći preko Sirata. Što se tiče sabaha, nema nijednog vjernika koji klanja sabah četrdeset dana u džamiji, a da mu Allah neće dati dvije zaštite; zaštitu od Džehennema i zaštitu od licemjerja.* Židovi rekoše: 'Istinu si rekao, Muhammede. A zašto je Allah propisao tvome ummetu da posti trideset dana?' On reče: *Kada je Adem, a.s., pojeo plod zabranjenog drveta, to se zadržalo u njegovom trbuhu trideset dana, pa je Allah propisao njegovom potomstvu da gladuju trideset dana. Jedu noću i to je blagodat Allahova prema Njegovim stvorenjima.* Oni rekoše: 'Istinu si rekao, Muhammede. Reci nam koja je nagrada za post, tvome ummetu?' On reče: *Ko god posti jedan dan mjeseca ramazana, nadajući se za to Allahovoj nagradi, Allah će mu dati sedam stvari: da se meso koje se razvilo iz harama topi sa njegovog tijela, približi ga Svojoj milosti i da mu nagradu za najbolje dobro djelo, zaštiti ga gladi i žeđi, olakša*

mu kabursku patnju i dadne mu, na Kijametskom danu, svjetlo uz koje će prijeći preko Sirata, i razne počasti u Džennetu. Oni rekoše: 'Istinu si rekao, Muhammede. Reci nam, sada, o tvojoj odlikovanosti nad ostalim vjerovjesnicima.' On reče: *Nema nijednog vjerovjesnika a da nije prokleo svoj narod, a ja sam svoju dovu ostavio da iskoristim za svoj ummet i u njegovu korist* (misli se na šefaat-zagovorništvo). Oni rekoše: 'Istinu si rekao, Muhammede, svjedočimo da nema boga osim Allaha i da si ti Allahov Poslanik.'

Ka'b Ahbar je rekao: "Čitao sam u onome što je Allah objavio Musau, a.s: 'Musa, za dva rekata koje klanja Ahmed i njegov ummet (sabah-namaz), oprostit ću grijehe koje počine u toku noći i dana i taj dan će biti pod Mojom zaštitom. Musa, što se tiče četiri rekata koja klanja Ahmed i njegov ummet (misli se na podne-namaz), za prvi klanjani rekat ću im dati oprost, za drugi klanjani rekat ću im otežati vagu njihovih dobrih djela, za treći klanjani rekat ću zadužiti meleka da traži oprosta za njih i da čine tesbih za njih, za četvrti klanjani rekat otvorit ću im nebeske kapije i na njima će se pojaviti hurije. Musa, četiri rekata koja klanja Ahmed i njegov ummet (a to su četiri rekata ikindijskog farza), svi meleki nebesa i zemlje molit će oprost za njih. Za koga traže oprosta meleki, toga neću kažnjavati. Musa, za tri rekata koja klanja Ahmed i njegov ummet (tri rekata akšamskog farza), kada sunce zađe, otvorim im nebeske kapije i ništa neće zatražiti a da im neću udovoljiti i želje podmiriti. Musa, četiri rekata koja klanja Ahmed i njegov ummet, kada sunce izgubi sav svoj odsjaj (jacija), bolja su im od dunjaluka i svega što je na njemu. Nakon njih bivaju oslobođeni grijeha kao što su bili čisti onaj dan kada ih je majka rodila. Musa, Ahmed i njegov ummet će uzimati abdest, kao što sam im naredio, i za svaku kap koja im padne s tijela, dat ću im džennetsku bašču veliku kao nebesa i zemlja. Musa, Ahmed i njegov ummet poste svake godine jedan mjesec, a to je mjesec ramazan. Za svaki dan posta im dam grad u Džennetu i za svako dobro koje počine u ramazanu, od dobrovoljnih ibadeta, dam im nagradu kao da su farz obavili. U ramazanu sam učinio jednu noć, noć Kadra, i ko u njoj jednom zatraži oprosta, iskreno se kajući i čistog srca, ako bi umro tu noć ili taj mjesec, dajem mu nagradu trideseterice šehida. Musa, u Muhammedov, s.a.v.s., ummetu ima ljudi koji na svakoj uzvisini stoje i svjedoče da nema boga osim Allaha. Nagrada im je za to kao što je nagrada vjerovjesnicima. Moja milost im je propisana, a Moja srdžba je daleko od njih. Nikada neću zakloniti vrata pokajanja nikome od njih sve dokle god budu svjedočili da nema boga osim Allaha."

Prenosi se od Ebu Hurejre, r.a., da je Vjerovjesnik, s.a.v.s., rekao: *Prvi koji će biti prozvan i pozvan na Kijametskom danu bit će Nuh i njegov narod, i njega će se pitati: 'Da li si dostavio poslanicu s kojom si poslan svome narodu?' On će reći: 'Jesam, Gospodaru.' Onda će njegov narod biti pitan: 'Da li vam je Nuh dostavio Allahovu Poslanicu?' Oni će reći: 'Nije, Allaha nam. Da si nam poslao poslanika, mi bismo slijedili Tvoje ajete-znakove i bili bismo vjernici. Ništa od onoga što mu je naređeno da dostavi, nije nam dostavio.' Onda će se reći Nuhu, a.s: 'Ovi tvrde da im nisi ništa dostavio. Da li imaš nekoga ko će svjedočiti u tvoju korist a protiv njih?' On će reći: 'Imam.' 'A koga to imaš?' Reći će: 'To je ummet Muhammeda. s.a.v.s. Pozvat će se Muhammedov, s.a.v.s., ummet i pitat će ih se, pa će reći: 'Da,*

mi svjedočimo da je Nuh, a.s., dostavio poslanicu svome narodu.' Onda će Nuhov narod pitati: 'Kako vi možete svjedočiti protiv nas, a mi smo bili prvi narod, a vi ste zadnji narod koji je imao poslanicu?' Oni će reći: 'Mi svjedočimo da nam je Allah poslao poslanika i da mu je objavio Knjigu, a u toj Knjizi je i vijest i kazivanje o vama.'

Ebu Hurejre, r.a., je rekao: "Mi smo zadnji ummet koji je na zemlji ali ćemo biti prvi na Kijametskom danu. O tome govore Allahove riječi: ***I tako smo od vas stvorili pravednu zajednicu da budete svjedoci protiv ostalih ljudi, i da poslanik bude protiv vas svjedok.*** (Sura Bekare, 143)

OBAVEZE SUPRUGE PREMA MUŽU

Abdullah b. Burejde prenosi od svoga oca: "Neki beduin je došao Vjerovjesniku, s.a.v.s., i rekao: 'Primio sam islam i pokaži mi nešto što će povećati moje uvjerenje.' Poslanik, s.a.v.s., ga upita: *A šta želiš?* On reče: 'Pozovi ono drvo da ti dođe.' Poslanik, s.a.v.s., reče: *Otiđi tom drvetu i pozovi ga.* Čovjek je otišao do drveta i rekao: 'Odazovi se Allahovom Poslaniku.' Drvo se naglo na jednu stranu, te mu je popucalo korijenje, pa se naglo na drugu stranu, a onda naprijed pa nazad. Kada je korijenje popustilo, krenulo je prema Poslaniku, s.a.v.s., vukući korijenje i grane. Kada je došlo do Vjerovjesnika, s.a.v.s., nazvalo mu je selam. Tada je beduin rekao: 'Dovoljno mi je to što sam vidio.' Poslanik, s.a.v.s., je naredio drvetu da se vrati i ono se vratilo svome mjestu, vratilo svoje korijenje u rupu i onda se uspravilo i učvrstilo. Onda je beduin rekao: 'Dozvoli mi, Allahov Poslaniče, da ti poljubim glavu i noge.' Poslanik, s.a.v.s., mu je dozvolio i beduin mu je poljubio glavu i noge, a onda pitao: 'Da li mi dozvoljavaš da ti učinim sedždu?' Poslanik, s.a.v.s., mu reče: *Nećeš mi učiniti sedždu niti bilo ko ikome od stvorenja treba da čini sedždu. Da je ikome naređena sedžda da je učini nekome, onda bi bila neređena ženi da je učini svome mužu, zbog iskazivanja poštovanju njegovom pravu koje ima.*

Ata prenosi da je Ibn Omer, r.a., rekao: "Neka žena je došla Vjerovjesniku, s.a.v.s., i rekla: 'Allahov Poslaniče, koje je pravo muža nad ženom?' On joj je rekao: *Ona ne smije da mu se uskrati, makar bila na sedlu, niti smije postiti ijedan dan bez njegovog dopuštenja, osim ramazanskog posta. Ako to uradi, onda on ima nagradu za njen post, a ona je griješna. Ne smije izaći iz kuće prije nego joj on dozvoli, a ako izađe, onda je proklinju meleki milosti i meleki kazne sve do njenog povratka.*

Katade je rekao: "Čuli smo da je Ka'b govorio: 'Kada žena pobjegne (izađe iz kuće bez dozvole) iz kuće svoga muža, ne prima joj se namaz sve do povratka u kuću, dok ne stavi svoju ruku u muževu i kaže: 'Radi sa mnom šta želiš.' Žena koja klanja i ne moli Allaha za svoga muža, namaz joj se ne prima sve dok ne počne moliti i za muža.'

Od Katade se bilježi da je rekao: "Čuli smo da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., u jednoj svojoj hutbi-obraćanju, na Mini, rekao: *Ljudi, vi imate prava kod svojih supruga, a i one imaju svoja prava kod vas. Vaša prava kod njih su da vam one čuvaju vaše postelje i da nikome, koga vi ne volite, ne dozvoljavaju da uđe u vašu kuću. Ne smiju da počine preljubu. Ako to učine, Allah vam dozvoljava da ih udarite, ali ne udarcem koji bi ih unakazio ili osakatio. One imaju pravo od vas tražiti da im obezbijedite odjeću i pristojan život.*

Prenosi se od Enesa b. Malika, r.a., da je Vjerovjesnik, s.a.v.s., rekao: *Žena koja klanja pet dnevnih namaza, posti mjesec ramazana, vodi računa o svojim stidnim mjestima i pokorava se svome mužu, neka izabere džennetsku kapiju na koju će ući.*

Od istog ashaba se prenosi da je Vjerovjesnik, s.a.v.s., rekao: *Kada bi iz jedne nozdrve muža tekla krv, a iz druge slina, pa žena sve to gutala, ne bi se mogla odužiti i sprovesti pravo koje on ima nad njom.*

OBAVEZE MUŽA PREMA SUPRUZI

Prenosi se od Enesa b. Malika, r.a., da je rekao: "Allahov Poslanik, s.a.v.s., bio je pitan o tome koji vjernik ima najkompletniji iman-vjerovanje, pa je rekao: *Onaj koji ima najljepše ponašanje prema svojoj supruzi.*

Autor bilježi od Ibn Omera, r.a., da je Vjerovjesnik, s.a.v.s., rekao: *Svako od vas je pastir i svako će biti pitan i odgovoran je za svoje stado. Imam-vođa koji rukovodi ljudima je pastir i bit će pitan za svoje stado. Čovjek je pastir svoje porodice i bit će pitan za svoje stado. Rob je pastir imetka svoga gazde i bit će pitan o njemu. Žena je pastirica u kući svoga muža i bit će pitana o tome. Znajte da ste svi pastiri i svi ćete biti pitani za svoja stada.*

Prenosi se od Ebu Hurejre, r.a., da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: *Ko oženi ženu uz zagarantovani mehr (materijalnu naknadu) koliko joj priliči, a ima namjeru da joj ga ne isplati i ne dadne, taj je bludnik, a onaj ko pozajmi svotu nemajući namjeru da dug vrati, taj je kradljivac.*

Hasan Basri prenosi da je Vjerovjesnik, s.a.v.s., rekao: *Lijepo se ophodite sa svojim suprugama jer su one kod vas i nemaju ništa za sebe. Uzeli ste ih kao nešto što vam je Allah povjerio i njihova stidna mjesta su vam postala dozvoljenim uz riječ Uzvišenog Allaha.*

Fekih, da mu se Allah smiluje, rekao je: "Žena-supruga ima pravo da traži od svoga muža pet stvari: prvo je da je opsluži iza zastora i ne dozvoljava joj da izlazi iza zastora. To je sramota i njeno pojavljivanje je grijeh i neugledno je.

Drugo je da je poduči onome što joj je potrebno da nauči o propisima abdesta, namaza i posta.

Treće je da je hrani halal-zaradom, jer meso koje se razvija iz harama bit će topljeno i prženo u Džehennemu.

Četvrto je da joj ne nanosi nepravdu jer je ona neko ko mu je povjeren (emanet).

Peto je da podnosi njene kritike, ako bi ga ona kritikovala, a sve to da bi joj pokazao svoju dobru volju i kako ne bi došlo do nečega goreg od toga."

Bilježi se da je neki čovjek došao hazreti Omeru da mu se požali na svoju suprugu. Kada je došao do Omerovih vrata, čuo je njegovu suprugu Umm Kulsum, kako viče na njega i kako mu prigovara. Čovjek je u sebi rekao: "Htio sam da mu se požalim na svoju suprugu, a on ima isti problem kao i ja." Onda je krenuo natrag, ali ga je Omer pozvao i pitao zašto je došao. Čovjek mu reče: "Htio sam da ti se požalim na svoju suprugu, ali sam čuo ono što sam čuo od tvoje supruge i krenuo sam da se vratim." Omer mu reče: "Praštam joj zbog njenih prava koja ima kod mene: prvo, ona je zastor između mene i Džehennema i uz nju se moje srce smiruje od harama. Drugo, ona mi je rizničar, kada izađem iz kuće ona čuva moj imetak. Treće, ona mi je pralja i pere mi moje rublje i odjeću. Četvrto ona je lavica koja pazi

moju djecu. Peto, ona mi je kuharica." Čovjek reče: "I moja je žena ista kao i tvoja, pa iz onog razloga iz kojeg ti praštaš svojoj supruzi i ja ću praštati svojoj."

Enes b. Malik, r.a., prenosi da je Vjerovjesnik, s.a.v.s., rekao: *Za četiri troška čovjek neće polagati račun na Kijametskom danu: za ono što potroši na svoje roditelje, za ono što potroši za svoj iftar, za ono što potroši za pripremanje sehura i za ono što potroši na svoju porodicu.*

Bilježi se da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: *Postoje četiri vrste dinara-novca: dinar koji potrošiš na Allahovom putu, dinar koji podijeliš sirotinji i nevoljnicima, dinar koji potrošiš za oslobođenje roba i dinar koji potrošiš na svoju suprugu (porodicu). Najveću nagradu imaš za onaj dinar koji potrošiš na suprugu (porodicu).*

IZMIRIVANJE ZAVAĐENIH I ZABRANA SVAĐANJA I SUKOBLJAVANJA

Ebu Ejub Ensari, r.a., prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: *Nije dozvoljeno muslimanu da zapostavi svoga brata muslimana više od tri dana; da se sretnu pa da ovaj okrene lice a i onaj okrene svoje lice. Bolji od njih dvojice je onaj koji prvi nazove selam.*

Od Hasana Basrija se prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: *Nipošto se nemojte zanemarivati međusobno. Ako već morate, onda nemojte da to traje više od tri dana. Bilo koja dva muslimana da umru prekinutih odnosa, neće biti zajedno u Džennetu.*

Od Enesa b. Malika, r.a., se prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: *Allah ima Svoje robove kojima će, na Kijametskom danu, biti postavljena prijestolja od svjetla, a nisu ni vjerovjesnici ni šehidi. Njima će zavidjeti i vjerovjesnici i šehidi.* Prisutni su upitali: "Ko su oni, Allahov Poslaniče?" On reče: *To su oni koji se međusobno vole u ime Allaha.*

Bilježi se od Ebu Hurejre, r.a., da je Vjerovjesnik, s.a.v.s., rekao: *Džennetske kapije se otvaraju ponedjeljkom i četvrtkom, i ta dva dana se prašta svakom robu koji ne pripisuje Allahu druga, osim ako između čovjeka i njegova brata muslimana ima zavada. Tada se kaže: 'Ostavite ovu dvojicu dok se izmire. Ako i urade neko dobro djelo, oni koji su zavađeni više od tri dana, ono im se ne prima.*

Bilježi se od Ebu Umame, r.a., da je Vjerovjesnik, s.a.v.s., rekao: *Kada bude noć polovine mjeseca šabana, Allah se spusti na zemlji najbliže nebo i pogleda stanovnike Zemlje. Oprosti svima, osim nevjernicima i zavađenim.*

Fekih, da mu se Allah smiluje, rekao je: "Spuštanje Allaha je spuštanje Njegove odredbe, kao što kaže: ***Ali im je Allahova kazna došla odakle se nisu nadali*** (Sura Hašr, 2), misli se na Njegovo naređenje."

Bilježi se od Enesa b. Malika, r.a., da je Vjerovjesnik, s.a.v.s., rekao: *Peteroma se namaz ne prima: ženi na koju je muž srdit, robu koji je pobjegao od svoga vlasnika, zavađenom koji nije govorio sa svojim bratom muslimanom više od tri dana, notornom pijanici i imamu koji predvodi ljude u namazu a oni nisu zadovoljni njime.*

Bilježi se da je Vjerovjesnik, s.a.v.s., rekao: *Hoćete li da vam kažem o lagahnoj sadaki koju Allah voli?* Prisutni su rekli: "Hoćemo, Allahov Poslaniče." On reče: *Izmiriti dvojicu zavađenih koji su prekinuli odnose.*

Bilježi se od Ebu Derdaa, r.a., da je Vjerovjesnik, s.a.v.s., rekao: *Hoćete li da vam kažem šta je bolje od posta, namaza i sadake?* Prisutni su rekli: "Svakako, Allahov Poslaniče." On reče: *Pomiriti dvojicu zavađenih koji su prekinuli odnose.*

Jedan ashab je rekao: "Ko ne može da sprovede osam stvari, onda treba da se pozabavi sa drugih osam kako bi postigao vrijednost i nagradu prvih osam. Prvo:

onaj ko hoće da ima vrijednost noćnog namaza a želi spavati, onda neka se potrudi da ne griješi danju.

Drugo: onaj ko hoće da ima vrijednost dobrovoljnog posta, a ne posti, neka čuva svoj jezik.

Treće: onaj ko hoće da ima vrijednost učenih, neka puno razmišlja

Četvrto: onaj ko hoće da ima odliku boraca i trudbenika, a ne učestvuje u borbi, neka se bori protiv šejtana

Peto: onaj ko hoće vrijednost sadake a nije u stanju da je udjeljuje, neka ljudima kazuje znanje koje je čuo i usvojio.

Šesto: onaj ko hoće vrijednost hadždža a nije u stanju da ga obavi, neka se trudi da ne propusti džumu.

Sedmo: onaj ko hoće da ostvari i postigne stepen pobožnjaka, neka se potrudi da pomiruje zavađene i neka nipošto među ljudima ne sije neprijateljstvo i mržnju.

Osmo: onaj ko hoće vrijednost ebdala, neka svoju ruku stavi na prsa i neka svome bratu poželi isto što želi i samome sebi."

Ali b. Husejn je rekao: "Kada Allah okupi prijašnje i potonje, glasnik će povikati: 'Gdje su izuzetni?' Ustat će određena grupa ljudi i krenuti prema Džennetu, ali će ih meleki presresti i pitati: 'Gdje ste se zaputili?' Oni će reći: 'Hoćemo Džennet.' Meleki će pitati: 'Zar prije polaganja računa?' Oni će reći: 'Da, prije polaganja računa.' Meleki će pitati: 'A ko ste vi?' Oni će reći: 'Mi smo odličnici.' Meleki će pitati: 'A koja je bila vaša odlika na dunjaluku?' Oni će reći: 'Mi smo imali osobinu da podnosimo kad nas vrijeđaju, a da praštamo kad nam se učini hrđavo.' Meleki će reći: 'Ulazite u Džennet. ***Divne li nagrade onima koji su se trudili!***(Sura Zumer, 74)

Onda će glasnik povikati: 'Gdje su strpljivi i ustrajni?' Ustat će grupa ljudi i krenuti prema Džennetu, ali će ih meleki presresti i pitati: 'Gdje ste se zaputili?' Oni će reći: 'Hoćemo Džennet.' Meleki će pitati: 'Zar prije polaganja računa?' Oni će reći: 'Da, prije polaganja računa.' Meleki će pitati: 'A ko ste vi?' Oni će reći: 'Mi smo strpljivi i ustrajni.' Meleki će pitati: 'A u čemu se ogledala vaša strpljivost i ustrajnost na dunjaluku?' Oni će reći: 'Ustrajavali smo u pokornosti Allahu i ustrajavali smo u klonjenju od griješenja Allahu.' Meleki će im reći: 'Ulazite u Džennet. ***Divne li nagrade onima koji su se trudili!***

Onda će glasnik povikati: 'Gdje su Allahove komšije u Njegovoj kući?' Ustat će grupa ljudi i krenuti prema Džennetu, ali će ih meleki presresti i pitati: 'Gdje ste se zaputili?' Oni će reći: 'Hoćemo Džennet.' Meleki će pitati: 'Zar prije polaganja računa?' Oni će reći: 'Da, prije polaganja računa.' Meleki će pitati: 'A ko ste vi?' Oni će reći: 'Mi smo Allahove komšije na Njegovoj zemlji.' Meleki će pitati: 'A kako ste to bili u komšiluku?' Oni će reći: 'Voljeli smo se u ime Allaha, izmjenjivali smo se u ime Allaha i međusobno se posjećivali u ime Allaha.' Meleki će im reći: 'Ulazite u Džennet. ***Divne li nagrade onima koji su se trudili!***

Prenosi se od Ebu Hurejre, r.a., da je Vjerovjesnik, s.a.v.s., rekao: *Allah će, na Kijametskom danu, pitati: 'Gdje su oni koji su se voljeli u Moje ime?' Tako mi Moje uzvišenosti i veličine, danas ću ih staviti u Svoj hlad, danas kada drugog hlada osim Moga nema.*

Ebu Umame, r.a., je rekao: "Hodaj milju i posjeti bolesnika. Hodaj dvije milje i posjeti brata u ime Allaha. Hodaj ti milje i pomiri dvojicu zavađenih."

Enes b. Malik, r.a., je rekao: "Ko pomiri dvojicu zavađenih, za svaku progovorenu riječ, u tom cilju, Allah mu daje nagradu kao da je oslobodio roba."

Ebu Bekr Verrak je rekao: "Allah je poslao svoga Vjerovjesnika, s.a.v.s., da bi ljude pozivao Allahu. Od njih je tražio da zaposle četiri stvari: srce, jezik, udove i ahlak. Svaku od ove četiri stvari zadužio je sa dvije stvari:

Od srca traži da poštuje Allahove naredbe i da bude samilosno i osjećajno prema Njegovim stvorenjima.

Od jezika traži da Allaha spominje stalno i ustrajno i da bude ljubazan prema ostalim ljudima.

Od udova traži da robuju Allahu i da budu na pomoći muslimanima.

Od ahlaka traži da bude zadovoljan Allahovom odredbom i da bude dobrohotan prema ljudima i podnosi njihove uvrede."

Sehl b. Ebi Salih prenosi od Ataa b. Jezida, a on od Temima Darija, r.a., da je Vjerovjesnik, s.a.v.s., rekao: *Znajte da je vjera dobrohotnost.* To je rekao tri puta. Prisutni su upitali: "Prema kome, Allahov Poslaniče?" On je rekao: *Allahu, Poslaniku, Njegovom Kitabu, vođama vjernika i svim muslimanima.*

Fekih, da mu se Allah smiluje, rekao je: "Dobrohotnost Allahu je da vjeruješ Allaha i da Mu ne pripisuješ išta, da radiš po onome što ti je Allah naredio a kloniš se onoga što ti je zabranio, da ljude pozivaš tome i ukazuješ im na to.

Dobrohotnost Njegovom Poslaniku, s.a.v.s., je da radiš po njegovom sunnetu i da ljude pozivaš sunnetu.

Dobrohotnost-nesihat Njegovoj Knjizi je da vjeruješ u nju, da je učiš i radiš po onome što je u njoj i da ljude pozivaš tome.

Dobrohotnost vođama vjernika je da se ne boriš oružjem protiv njih, da za njih moliš Allaha da ih učini pravednim i da ljude pozivaš tome.

Dobrohotnost ostalim ljudima je da im voliš ono što voliš samome sebi, da popravljaš stanje među njima, da im ne okrećeš leđa i ne prekidaš odnose s njima i da moliš Allaha da im da dobro."

Ali b. Ebi Talib, r.a., je rekao: "Jedna od stvari koja uzrokuje oprost je da razveseliš brata muslimana."

Ma'mer prenosi od Zuhrija, a on od Humejda, a on od svoje majke Umm Kulsum b. Ukbe, da je Vjerovjesnik, s.a.v.s., rekao: *Nije lažljivac onaj ko neistinom popravi stanje među ljudima, pa kaže dobro ili proširi dobru vijest. Popravljanje stanja među ljudima je jedan od ogranaka vjerovjesništva, a zavada među ljudima je jedan od ogranaka sihira-vradžbine.*

Bilježi se da je Vjerovjesnik, s.a.v.s., rekao: *Najbolju nagradu na Kijametskom danu kod Allaha će imati oni ljudi koji su najviše koristili drugim ljudima na dunjaluku. Allahu bliski ljudi, na Kijametskom danu, će biti oni koji su nastojali da poprave stanje među ljudima.*

POVEZANOST S VLASTIMA

Od Enesa b. Malika, r.a., se prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: *Učenjaci su povjerenici poslanika sve dok se ne počnu vezati s vlastima i dok ne počnu hlepiti i sakupljati dunjalučka bogatstva. Kada se počnu vezati za vlasti i skupljati dunjalučka bogatstva, onda su izdali povjerenje poslanika i vi ih ostavite, izbjegavajte i čuvajte se takvih učenjaka.*

Ubejd b. Umejr prenosi da je Vjerovjesnik, s.a.v.s., rekao: *Koliko god se čovjek približi vlastima, u tolikoj mjeri se udalji od Allaha, i koliko se poveća broj njegovih sljedbenika, toliko će se povećati broj njegovih šejtana. Neće se povećati njegov imetak a da mu neće i polaganje računa biti otežano.*

Huzejfe, r.a., je rekao: "Dobro se čuvajte mjesta i pozicija u kojima se javlja kušnja." Neko je pitao: "A koja su to mjesta?" On je rekao: "Vrata namjesnika i vlasti."

Neko je rekao hazreti Ibn Omeru: "Dešava se da kad odemo kod vlasti govorimo jednu priču, a kada izađemo od njih, govorimo suprotno." On mu je rekao: "Mi smo to smatrali licemjerstvom-munafiklukom."

Ibn Mesud, r.a., je rekao: "Može se desiti da čovjek dođe kod nekog predstavnika vlasti kao vjernik, a kada odlazi od njega, ode bez vjere." Neko od prisutnih je pitao: "A kako je to moguće?" On je odgovorio: "Tako što on predstavnika vlasti nastoji zadovoljiti nečim što srdi Allaha."

Jedan od prijašnjih učenjaka je rekao: "Kada vidiš učenog da često odlazi bogatim, znaj da to čini da bi se pokazao pred drugima, a kada vidiš učenog da odlazi vlastima, onda znaj da je on ahmak."

Ebu Hurejre, r.a., je rekao: "Nema ništa štetnije za ovaj ummet od troje: ljubavi prema dinaru i dirhemu, ljubavi prema vlasti i odlazak na vrata predstavnika vlasti. A Allah je od svega toga dao izlaz."

Mekhul je rekao: "Ko se nauči Kur'anu i vjerskim propisima, a onda ode vlastima dodvoravajući im se i pokoravajući im se u svemu, bit će bačen u džehennemsku vatru, u dubinu koliko je koraka napravio."

Mejmun b. Mihran je rekao: "U druženju sa vlastima su dvije opasnosti: ako im se pokoravaš, onda rizikuješ svoju vjeru, a ako ih ne poslušaš, onda rizikuješ život. Jedini siguran izlaz je da im budeš nepoznat."

Bilježi se da je Fudajl b. Ijad rekao: "Čovjek koji se ne miješa sa vlastima, makar ne dodavao na svoje farzove ništa, bio bi bolji od onog čovjeka koji posjećuje i miješa se sa vlastima a po čitave dane posti i čitave noći bdije na namazu, koji hadždž obavlja i koji se bori."

Neko je rekao: "Kako je pogan onaj učenjak za kojeg, kada pitamo gdje se nalazi, čujemo da je kod namjesnika."

Hasan prenosi da je Vjerovjesnik, s.a.v.s., rekao: *Neprestano će Allahova pažnja biti nad ovim ummetom sve dok čestiti ne počnu veličati i hvaliti svoje*

griješnike, dok odličnici ne postanu blagi prema otpadnicima, i dok učeni ne postanu skloni vlastima. Kada se to desi, onda će im Allah uskratiti Svoj bereket-blagoslov, dat će da nad njima zavladaju osioni, u srca će im ubaciti strah i na njih spustiti nemaštinu.

Bilježi se da je Isa, a.s., rekao: "Učenjaci, skrenuli ste s puta i volite dunjaluk. Isto kao što su vladari prepustili mudrost i nauku vama, tako i vi prepustite vlast njima."

Šekik b. Seleme prenosi da je Omer b. Hattab, r.a., odredio Bišra b. Asima Sekafija da sakuplja zekat od Hevazina. Bišr je kasnio, pa ga je Omer sreo i pitao: "Zbog čega kasniš? Zar ne vidiš da smo ti omogućili da ti se ljudi pokoravaju i da te slušaju?" On reče: "Jesam, ali sam čuo Allahovog Poslanika, s.a.v.s., da kaže: *Ko bude imao vlast nad ljudima, bit će doveden na Kijametskom danu i postavljen na most preko Džehennema, pa ako bude dobar, spasit će se, a ako bude hrđav, past će u džehennemski ponor koji je dubok sedamdeset godina.* Omer je napustio Bišra tužan i pokunjen. Sreo ga je Ebu Zerr, r.a., i pitao zbog čega je takav. Omer mu je rekao: "A kako da ne budem? Čuo sam Bišra b. Asima da kaže tako i tako." Ebu Zerr ga upita: "A zar ti nisi čuo Poslanika, s.a.v.s., da tako kaže?" Omer reče da nije, a Ebu Zerr reče: "Svjedočim da sam čuo Allahovog Poslanika, s.a.v.s., da kaže: *Ko bude imao vlast nad ljudima, bit će doveden na Kijametskom danu i postavljen na most preko Džehennema, pa ako bude dobar, spasit će se, a ako bude hrđav, past će u džehennemski ponor koji je dubok sedamdeset godina, a Džehennem je mračan i taman.*

Hazreti Aiša prenosi da je Vjerovjesnik, s.a.v.s., rekao: *Na Kijametskom danu će i pravedan sudija-kadija doživjeti tako žestoko polaganje računa da će poželjeti da nikada nije presudio među dvojicom ljudi.*

Ebu Hurejre, r.a., prenosi da je Vjerovjesnik, s.a.v.s., rekao: *Koga se postavi na sudijsko mjesto, kao da ga se zaklalo bez noža.*

Bilježi se da je Ebu Hanife došao kod Ebu Džafera Devanikija i ovaj mu je rekao: "Ebu Hanife, pomozi nam u provođenju naše zadaće." Ebu Hanife mu je rekao: "Ja nisam dovoljno dobar za toga." Ovaj mu reče: "Subhanellah, pomozi nam u našem poslu." Ebu Hanife reče: "Vođo vjernika, ako govorim istinu, onda sam ti rekao razlog zbog kojeg ne mogu to prihvatiti, a ako sam ti slagao, onda ti nije dozvoljeno da me, kao takvog, uposliš i predaš mi tu dužnost."

Ebu Musa Eš'ari, r.a., je rekao: "Krenuo sam Poslaniku, s.a.v.s., i priključila su mi se dvojica ljudi. Kada smo ušli Allahovom Poslaniku, s.a.v.s., oni rekoše: "Allahov Poslaniče, dozvoli nam da upravljamo nekim oblastima." Vjerovjesnik, s.a.v.s., reče: *Mi ne postavljamo na upraviteljske položaje onoga ko to priželjkuje i teži tome.*

Bilježi se da je Vjerovjesnik, s.a.v.s., rekao Ka'bu b. Adžretu, r.a: *Ka'be, molim Allaha da te zaštiti od vlasti nad neznalicama i bezobraznicima.* To je rekao tri puta. *Što se tiče namjesnika koji će doći poslije mene, ko potvrdi njihovu laž i pomogne im da čine nepravdu, ti nemaju ništa sa mnom niti ja imam išta s njima. Ka'be b. Adžrete, svako meso koje se razvija i buja iz harama je najpreče da bude u Džehennemu. Ka'be b. Adžrete, post je zaštita i štit, a sadaka poništava grijehe.*

Namaz je sredstvo približavanja Allahu. Ka'be b. Adžrete, ljudi se dijele u dvije skupine: onaj ko kupuje sebe, taj se oslobodio, a ko se prodaje taj je propao.

Prenosi se od Ebu Abdullaha Talikanija iz Semerkanda, a on od Zubejra b. Bekkara Zubejrija, a on od Isaa b. Junusa, a on od Musaa b. Abdussameda, a on od Zazana: "Bili smo s Abdullahom b. Abbasom, r.a., jednim od ashaba, na njegovom balkonu. Ugledavši neke ljude kako idu sa zavežljajima i tovarima, upitao je: "Šta je s ovim ljudima?" Rekli smo mu: "Bježe od kuge." On reče: "Kugo, uzmi me! Kugo, uzmi me!" Neko ga upita: "Zašto prizivaš smrt, a bio si sa Poslanikom, s.a.v.s., i čuo si ga da zabranjuje takvo nešto?" On reče: "Molim Allaha da me usmrti zbog šest stvari koje sam doživio, a čuo sam da se Poslanik, s.a.v.s., plaši za svoj ummet i boji se da bi one mogle doći." Mi smo pitali: "A koje su to stvari?" On reče: "Vlast u rukama djece i nezrelih, mnoštvo policije i uhoda, podmitljivost sudija, prekidanje rodbinskih veza, nipodaštavanje štićenika islamske države i nezainteresovanost za obaveze, i dolazak generacije koja je uzela ovaj Kur'an kao nešto čime se zapijeva. Ne poštuju ono što je u njemu i daju prednost nekom čovjeku koji nije ni najučeniji među njima niti je najbolji, nego samo zato što on zapijeva prilikom učenja Kur'ana."

Bilježi se da je Hasan Basri prolazio pored kuće Ibn Hubejra i ugledao mnoge učenjake pred njegovim vratima, pa je rekao: "O učeni, ovo nije sijelo pobožnih."

Bilježi se da je Vjerovjesnik, s.a.v.s., rekao: *Dobro se čuvajte blizine bogataša, učenjaka u službi vlasti i učača koji prodaju svoje učenje.*

Dahhak b. Muzahim je rekao: "Proveo sam besanu čitavu noć nastojeći da pronađem prave izraze kojim bih mogao zadovoljiti svoga vladara a ne rasrditi svoga Stvoritelja, i nisam uspio."

Isa b. Musa je sreo Ibn Šibrimeta i upitao ga: "Zašto nam ne dolaziš?" On mu je odgovorio: "A koja mi je korist od dolaska kod tebe? Ako me približiš sebi, dovodiš me u kušnju, ako me udaljiš, onda me zabrinjavaš (uznemiriš), a nemam ništa čime bih te ustrašio ili nadu u tebi pobudio (zadovoljio)."

Ibn Abbas, r.a., je rekao: "Izbjegavajte kapije koje pripadaju vlastima i vlastodršcima. Koliko god imali dunjalučke koristi od toga, oni će vam, zauzvrat, uzeti od vašeg Ahireta ono što je bolje i vrjednije od onog što ste dobili."

Jedan od prijašnjih učenjaka je rekao: "Odlazak kod vladara poziva te i vodi u troje: nastojiš da stekneš njihovo zadovoljstvo, velikim ti se učine njihovo bogatstvo i dunjalučki položaj i nastojiš da opravdaš njihove postupke." Nema promjene ni sile osim s Allahom, Visokim i Veličanstvenim.

ONO ŠTO JE POHVALNO KOD BOLESTI I OBILAŽENJA BOLESNIKA

Prenosi se od Ataa b. Jesara da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: *Kada se čovjek razboli, Allah mu pošalje dva meleka i kaže im: 'Pogledajte šta govori Moj rob onima koji ga obilaze.' Ako čovjek, prilikom nečijeg obilaska, zahvali Allahu, meleki to kažu Allahu, mada On najbolje zna, i Allah kaže: 'Recite Mome robu da ću ga, ako ga usmrtim, uvesti u Džennet, a ako mu podarim ozdravljenje, da ću mu zdravlje poboljšati i da ću mu oprostiti njegove hrđave postupke.*

Seid b. Vehb je rekao: "Ušao sam sa Selmanom Farisijem, r.a., kod njegova prijatelja i Selman mu je rekao: "Allah iskušava Svoga roba vjernika različitim kušnjama, a onda ga očisti od njih. Tako, te mu kušnje (bolesti) budu potiranje prijašnjih grijeha i zamjena za preostale. Allah kuša svog roba griješnika različitim bolestima pa ga ozdravi. On je onda kao deva koju su vlasnici svezali pa onda pustili da slobodno pase, i ona ne zna razlog zašto je svezana niti zna zašto je ponovo puštena."

A'meš prenosi od Ibrahima Tejmija, a on od Harsa b. Suvejda a on od Ibn Mesuda, r.a: "Ušao sam kod Vjerovjesnika, s.a.v.s., i zatekao ga jako iscrpljenog i bolnog. Pomilovao sam ga i rekao: 'Uistinu si u žestokim bolovima.' On reče: *Jesam, patim i bolujem kao što bi bolovala dvojica od vas.* Ja sam rekao: 'Je li zato što imaš i dvostruku nagradu?' On reče: *Jeste, tako mi Onoga Ko upravlja mojim životom, na zemlji nema nijednog muslimana koji se razboli ili u neku drugu nevolju dopadne a da ga Allah ne oslobodi grijeha i da oni ne padaju s njega kao što drveće stresa sa sebe lišće.*

Prenosi se od Selmana Farisija, r.a., da je Vjerovjesnik, s.a.v.s., rekao: *Kada temperatura obuzme vjernikov nefs, onda ruh poviče iz dubine ljudskog tijela: 'Groznico, šta hoćeš od ovog vjernika?' Groznica odgovori: 'Plemenita i dobra dušo, ovaj tvoj nefs je bio čist pa se zaprljao grijesima i pogreškama. Ja ih samo skidam s njega.' Tada ruh poviče: 'Ako je tako, onda dođi',* tri puta, *i očisti ga.'*

Bilježi se od Džafera b. Burkana, a on od nekog starca, a on od jednog muhadžira da je obišao bolesnika i rekao mu: "Čuo sam da bolesnik u svojoj bolesti ima četiri odlike: pero kojim se zapisuju njegova djela bude podignuto i ne piše, piše mu se nagrada kao za djela koja je činio dok je bio zdrav, svaka greška i grijeh koji je počinio se istražuje po njegovim kostima i zglobovima i izbacuje iz njega, pa ako bi umro, umro bi oprošten od grijeha, a ako poživi, živjet će kao neko kome je oprošteno."

Muaz b. Džebel, r.a., je rekao: "Kada Allah iskuša Svoga roba vjernika nekom bolešću, onda kaže lijevom meleku: 'Podigni svoju pisaljku i ne piši mu grijehe!', a desnom meleku kaže: "Piši Mom robu ono što je najbolje radio dok je bio zdrav. On je pod Mojom garancijom."

Ebu Hurejre, r.a., je rekao: "Allahovom Poslaniku, s.a.v.s., je došla groznica u liku crne starice i on je pitao: *Ko si ti?* Ona mu je rekla: 'Ja sam Izvor pohabanosti (Umm Muleddem).' On je upita: *A čime se baviš, Umm Muleddem?* Ona reče: 'Jedem meso i sišem krv. Moja temperatura je iz džehennemskog zadaha.' Poslanik, s.a.v.s., je iz ovoga zaključio da je ona groznica. Ona mu reče: 'Allahov Poslaniče, pošalji me onome ko ti je najdraži.' On ju je poslao ensarijama. Groznica je ensarije držala sedam dana, pa su poslali jednog izaslanika Poslaniku, s.a.v.s., da moli za njih. Poslanik, s.a.v.s., je uputio Allahu dovu za ensarije i Allah ih je oslobodio groznice. Poslije toga, kada bi ih Poslanik, s.a.v.s., vidio, govorio je: *Dobro mi došli oni koje je Allah valjano pročistio.*

Od Ibn Omera, r.a., se bilježi da je Vjerovjesnik, s.a.v.s., rekao: *Nemojte prisiljavati vaše bolesnike da jedu i piju, jer njih Allah hrani i poji.*

Bilježi se da je Vjerovjesnik, s.a.v.s., rekao: *Stenjanje bolesnika je tesbih, njegovo zapomaganje je tehlil, njegovo disanje je sadaka, njegovo spavanje je ibadet, njegovo prevrtanje u postelji, sa strane na stranu, je džihad na Allahovom putu i piše mu se nagrada kao ona koja mu se upisala za njegovo najbolje dobro djelo koje je počinio dok je bio zdrav.*

Bilježi se da je Vjerovjesnik, s.a.v.s., rekao: *Četverica počinju sa svojim djelima ispočetka: bolesnik sa ozdravljenjem, mnogobožac sa primanjem islama, onaj ko klanja džumu vjerujući i nadajući se Allahovoj nagradi i hadžija koji je hadždž obavio od halal-zarade.*

Bilježi se da je Vjerovjesnik, s.a.v.s., rekao: *Tri su stvari iz riznica dobročinstva: zatomljavanje bolesti, skrivanje sadake i skrivanje nevolje.*

Bilježi se da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., došao kod Selmana koji je ležao bolestan, i rekao mu: *U svojoj postelji, sada imaš tri odlike: prvo je podsjetnica od tvoga Gospodara, drugo je potiranje i brisanje tvojih prijašnjih grijeha i treće je da je dova bolesnika dova koja se prima, pa moli Allaha koliko god možeš više.*

Ibn Mesud, r.a., je rekao: "Bolesniku se ne piše nikakva nagrada jer se nagrada piše za počinjeno djelo, njemu se samo praštaju grijesi."

Fekih, da mu se Allah smiluje, rekao je: "Ne piše mu se nagrada zbog njegove bolesti, ali mu se piše nagrada kao za ono djelo koje je čino kada je bio zdrav, ako je činio dobro, pa ga sada ne može činiti. Allah zna da bi on i dalje činio dobra da je zdrav. Stoga mu se i piše nagrada kao da je počinio sva ta dobra koja bi činio u zdravom stanju, a bolest mu je potiranje grijeha. Grijesi se brišu pod uslovom da se pokaje grijeha, jer ako se ne pokaje nego ima namjeru da, ako ozdravi, nastavi raditi hrđava djela koja je i do bolesti radio, onda mu se neće brisati njegovi grijesi."

Bilježi se od Hasana Basrija da je Vjerovjesnik, s.a.v.s., rekao: *Groznica je zaštita svakom vjerniku od Džehennema.*

Prenosi se od Ebu Seida Hudrija, r.a., da je Vjerovjesnik, s.a.v.s., rekao: *Vaš Gospodar je rekao: 'Tako mi Moje veličine i veličanstvenosti, nijednog Svoga roba kojem želim da se smilujem, neću izvesti sa dunjaluka sve dok ga ne očistim od grijeha koje je počinio bolešću koja će napasti njegovo tijelo, ili teškim životom. Ako i poslije toga ostane neki grijeh, dat ću mu tešku smrt tako da pred Mene dođe*

kao na dan kada ga je majka rodila. Nijednog roba kojeg želim kazniti, neću izvesti sa dunjaluka dok ga ne nagradim za svako dobro djelo koje je počinio, pa ili tjelesnim zdravljem ili komotnim i luksuznim životom. Ako ostane išta od dobrih djela koja nisam nagradio na dunjaluku, dat ću mu lahku smrt, pa će pred Mene doći bez ijednog dobrog djela.'

Asim Ahvel prenosi da je Ebu Alije rekao: "Već pedeset godina govorimo da čovjek, kada se razboli teškom bolešću, bude oslobođen grijeha kao na dan kada ga je majka rodila. Uzvišeni Allah kaže: 'Pišite Mom robu nagradu za ona dobra djela koja je činio dok je bio zdrav, sve dok ga ne usmrtim ili dok ga ozdravim."

Bilježi se da je Vjerovjesnik, s.a.v.s., rekao: *Ko obiđe bolesnika, neprestano je posut milošću, a kada sjedne kod bolesnika onda bude uronjen u nju.*

Od Ibn Omera, r.a., se prenosi da je Vjerovjesnik, s.a.v.s., rekao: *Ko obiđe bolesnika kao da je postio jedan dan na Allahovom putu, a za jedan dan se piše nagrada kao da je postio sedamsto dana. Ko isprati dženazu kao da je postio jedan dan na Allahovom putu, a za jedan dan se piše nagrada kao za sedamsto dana.*

Bilježi se da je neki čovjek došao Ummu Derda i požalio joj se na osornost i grubost svoga srca. Ona mu reče: "To je najveća i najteža bolest. Ako hoćeš lijeka toj bolesti, obilazi bolesne, ispraćaj dženaze i posjećuj mezarja." On je tako i uradio, i primijetio je na sebi znakove poboljšanja. Vratio se do nje i rekao joj: "Allah te nagradio svakim dobrom."

ODLIČNOST DOBROVOLJNOG NAMAZA

Svojim lancem prenosilaca autor bilježi od Hasana Basrija da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: *Klanjač ima tri dara: meleki ga natkrile od njegovih stopa do nebeskog svoda, na njega pada dobročinstvo od nebeskog svoda do njegove glave, a jedan melek upozorava: 'Kada bi ovaj klanjač znao kome se obraća, usukao bi se!'*

Bilježi se od Omera b. Hattaba, r.a., da je Vjerovjesnik, s.a.v.s., poslao neku vojnu skupinu u pohod i oni su se vratili sa velikim ratnim plijenom. Neko je rekao: "Allahov Poslaniče, nismo vidjeli nijednu ekspediciju koja je imala brži napad i veći plijen od ove ekspedicije koju si ti poslao." On ih upita: *Hoćete li da vam kažem koja je ekspedicija brža i koja ima veći ratni plijen od ove?* "Hoćemo, Allahov Poslaniče", odgovoriše. On im reče: *To su oni koji klanjaju sabah, zatim ostanu na svojim mjestima u džamiji i spominju Allaha sve do izlaska sunca, a onda, nakon što sunce odskoči, klanjaju dva rekata i vrate se svojim kućama i porodicama. Takvi ljudi su munjevitiji u akciji i imaju mnogo veći plijen.*

Od Ebu Zerra, r.a., se prenosi da je Vjerovjesnik, s.a.v.s., rekao: *Na svaki svoj zglob čovjek je dužan da svaki dan da sadaku.* Onda je nastavio: *Naređivanje dobra je sadaka, odvraćanje od zla je sadaka, spominjanje Allaha je sadaka, tvoja šala i igranje sa suprugom je sadaka.* Mi smo upitali: "Allahov Poslaniče, zar će se čovjeku i kad podmiri svoju strast pisati kao da je udijelio sadaku?! On reče: *A kada bi to uradio s nekim koga mu je Allah zabranio, zar mu to ne bi bio grijeh?* Odgovorismo da bi. Poslanik objasni: *Ako to uradi sa onim koga mu je Allah dozvolio, onda je to sadaka.* Onda je nastavio: *A sve to mogu zamijeniti dva rekata duha-namaza.*

Ebu Rafi' je rekao: "Ustani i klanjaj četiri rekata! Na svakom rekatu prouči Fatihu i neku suru. Kada završiš učenje na prvom rekatu, prije nego odeš na ruku', reci: 'Slavljen neka je Allah (Subhanellah), i hvala Allahu (ve-l-hamdu lillah), i Allah je Najveći (vallahu ekber)'; potom učini ruku', i na ruku'u izgovori to isto deset puta; kada se uspraviš sa ruku'a, ponovi to deset puta. Iste ove riječi ponovi deset puta na sedždi, poslije sedžde, na drugoj sedždi i poslije druge sedžde. Ukupno je to sedamdeset i pet puta na svakom rekatu; na četiri rekata to je tristo puta. Kada bi tvojih grijeha bilo koliko je pijeska u pustinjskoj dini, Allah bi ti to oprostio." Onda je rekao: "Ko to ne može da čini svaki dan, neka čini svake sedmice, ako ne može svake sedmice, onda može jednom u mjesecu, a ako ne može jednom u mjesecu, onda barem jednom godišnje."

Ka'b Ahbar je rekao: "Kada bi neko od vas mogao vidjeti kolika je nagrada za dva rekata dobrovoljnog namaza, vidio bi da je ona veća od visokih planina, dok je nagrada za propisane namaze veća nego se to može iskazati."

Zejd b. Halid Džuheni prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: *Klanjajte u svojim kućama i nemojte od njih praviti kabure.*

Semure b. Džundub, r.a., prenosi od jednog Poslanikovog, s.a.v.s., ashaba da je rekao: "Dobrovoljni namaz čovjeka u njegovoj kući je, u odnosu na onaj koji klanja među ljudima, vrjedniji onoliko koliko je propisani namaz obavljen u džematu vrjedniji od onoga koji se klanja sam."

Bilježi se da je Vjerovjesnik, s.a.v.s., rekao: *Dobrovoljni namaz čovjeka u njegovoj kući je svjetlo, pa osvijetlite svoje kuće.*

Ebu Hurejre, r.a., prenosi da je Vjerovjesnik, s.a.v.s., rekao: *Ko klanja između akšama i jacije dvadeset rekata, Allah će mu sačuvati njegovu porodicu, imetak, vjeru, dunjaluk i Ahiret. Ko klanja sabah i na mjestu gdje je klanjao ostane do izlaska sunca, a poslije toga klanja dva rekata, Allah će mu dati zastor pred Džehennemom na Kijametskom danu.*

Zejd b. Eslem prenosi od Ibn Omera, r.a., da je rekao: "Zatražio sam od Ebu Zerra, r.a., da mi da neku preporuku i savjet. On mi reče: 'Isto to što ti od mene tražiš i ja sam tražio od Allahova Poslanika, s.a.v.s., i on mi je rekao: *Ko klanja dva rekata duha-namaza, neće biti upisan među nemarne. Ko klanja četiri rekata duha-namaza, bit će upisan među pokorne robove. Ko ga klanja sa šest rekata, taj dan mu neće biti upisan nijedan grijeh. Ko ga klanja sa osam rekata bit će upisan kao poslušan Allahu, a ko klanja dvanaest rekata ovog namaza bit će mu izgrađena kuća u Džennetu.*

Ebu Hurejre, r.a., prenosi da je Vjerovjesnik, s.a.v.s., rekao: *Na Džennetu postoji kapija koja se zove Kapija Duha, pa kada nastupi Kijametski dan, glasnik će povikati: 'Gdje su oni koji su ustrajavali u duha-namazu? Ovo vam je kapija i ulazite na nju.'*

Bilježi se da je Abdullah b. Mesud, r.a., rekao: "Kada je čovjek na namazu, on kuca na vrata Kralja i Vladara. Onaj ko ustrajno kuca na tim vratima, ona će mu se i otvoriti."

Neko je rekao da je vrijednost noćnog nad dnevnim namazom kao vrijednost skrivene sadake u odnosu na javnu.

Bilježi se od Enesa b. Malika, r.a., da je Vjerovjesnik, s.a.v.s., rekao: *Nema nijednog mjesta na kojem se klanja neki namaz ili se spomene Allah, a da to mjesto neće uskliknuti od sreće tako da će se njegov povik čuti do najdubljeg od sedam katova zemlje, i uznosit će se i ponositi nad mjestima koja ga okružuju. Nema nijednog čovjeka koji dođe u neku pustaru i tu htjedne klanjati, a da mu se zemlja neće dotjerati i ukrasiti.*

Bilježi se od Halida b. Ma'dana da je rekao: "Čuo sam da se tvoj Gospodar ponosi, pred melekima, trojicom ljudi. Prvi je čovjek koji se nađe u pustari, prouči ezan i zanijeti da sam klanja namaz. Tada Allah kaže: 'Pogledajte Mog roba, on klanja sam i niko ga osim Mene ne vidi. Neka siđe sedamdeset hiljada meleka i neka klanjaju iza njega.' Drugi je čovjek koji ustane u noći i klanja sam, pa kada padne na sedždu zaspi. Tada Allah kaže: 'Pogledajte Moga roba, njegova duša je kod Mene, a tijelo mu je na sedždi Meni.' Treći je čovjek koji na bojnom polju ostane postojan sve do pogibije."

Muafi b. Imran je rekao: "Ponos vjernika je njegova neovisnost od ostalih ljudi, a njegova čast je noćno bdijenje i ibadet."

UPOTPUNJAVANJE NAMAZA I SKRUŠENOST U NAMAZU

Bilježi se od Selmana Farisija, r.a., da je rekao: "Namaz je vaga, pa ko bude precizan s njim i njemu će biti isplaćeno u potpunosti, a ko bude zakidao – pa, poznato vam je šta Allah kaže o onima koji pri mjerenju zakidaju."

Huzejfe b. Jeman, r.a., je vidio nekog čovjeka kako u namazu ne upotpunjuje ni ruku' ni sedždu. Prišao mu je i rekao: "Kada bi umro pri ovakvoj praksi, ne bi umro kao musliman."

Bilježi se od Hasana Basrija da je Vjerovjesnik, s.a.v.s., rekao: *Hoćete li da vam kažem koji je čovjek najgori kradljivac?* Prisutni rekoše: "Naravno, Allahov Poslaniče." On reče: *To je onaj koji krade od svoga namaza.* "A kako neko može krasti od svoga namaza?", upitaše. Poslanik odgovori: *Tako što ne upotpunjuje ni ruku' ni sedždu.*

Ibn Mesud, r.a., je rekao: "Koga njegov namaz na podstiče na dobro a odvraća od zla, taj se samo više udaljava od Allaha." Onda je proučio ovaj ajet: ***I obavljaj namaz, namaz, zaista, odvraća od razvrata i od svega što je ružno.*** (Sura Ankebut, 45)

Hakem b. Ujejne je rekao: "Ko u namazu posmatra ko mu je s desne, a ko s lijeve strane, taj nema namaza."

Muslim b. Jesar je govorio svojim ukućanima: "Kada sam na namazu, pričajte šta hoćete jer vas onda ne čujem."

Bilježi se da je Jakub Kari bio na namazu kada je došao kradljivac i uzeo mu ogrtač. S tim ogrtačom je otišao do svoje družine. Kad prepoznaše ogrtač, rekoše mu: "Vrati ga tom dobrom čovjeku, jer mi se bojimo njegove kletve." Ovaj prebaci ogrtač preko leđa i vrati ga, izvinjavajući se. Kada je Jakub završio s namazom, ispričaše mu šta se desilo, a on reče: "Niti sam osjetio kada ga je uzeo niti kada ga je vratio."

Bilježi se da je Rabija Adevija bila na namazu i učinila sedždu na rogozini, te joj je komadić trske upao u oko. Ona to nije ni osjetila sve dok nije završila namaz.

Kada bi Hasan b. Ali htio da se abdesti mijenjao bi boju u licu, a kad su ga pitali za razlog on je rekao: "Hoću da stanem pred Veličanstvenog Vladara." Kada bi dolazio do vrata džamije, podizao bi glavu i govorio: "Bože moj, Tvoj rob Ti je na vratima. Ti koji činiš dobro i dobročinitelju, došao Ti je neko ko je počinio mnogo hrđavog. Naredio si da dobročinitelj među nama prašta onome ko počini hrđavo. Ti si Dobročinitelj a ja sam hrđav, pa pređi i oprosti ono hrđavo što sam počinio na najljepši način. O, Najplemenitiji." Onda bi ušao u džamiju.

Vjerovjesnik, s.a.v.s., je vidio nekog čovjeka kako klanja i poigrava se sa svojom bradom, pa je rekao: *Da je srce ovoga skrušeno, bili bi skrušeni i njegovi udovi.*

Prenosi se da bi hazreti Aliji, kada bi se primaklo vrijeme namaza, udovi zadrhtali i boja lica se mijenjala. Pitali su ga za razlog, a on je odgovorio: "Došlo je vrijeme emaneta - povjerenja koji je Allah ponudio nebesima, zemlji i brdima. Svi su odbili da ga prihvate i ustegli su se od njega, a prihvatio ga je čovjek. A ja ne znam da li emanet provodim na lijep i dobar način ili ne."

Ovo se prenosi i od Zejnul-abidina Alijja b. Husejna b. Alija b. Ebi Taliba.

Seid b. Džubejr je rekao: "Bili smo kod Ibn Abbasa, r.a., u džamiji u Taifu, Ikrime, Mejmun b. Mihran, Ebu-Ali, ja i još neki ljudi, kada je mujezin ustao i rekao: "Allahu ekber! Allahu ekber!" Ibn Abbas je zaplakao tako da su mu suze natopile odjeću, a očni kapci natekli i pocrvenjeli. Ebu Ali mu je rekao: "Amidžiću Allahovog Poslanika, s.a.v.s., zbog čega toliko plačeš? Čuli smo ezan pa nismo zaplakali, međutim, sad plačemo zbog tvoga plača." On reče: "Kada bi ljudi znali šta mujezin govori, ne bi se prepuštali odmoru i opuštenosti, niti bi spavali." Mi mu rekosmo: "Reci nam šta govori mujezin." On reče: "Kada mujezin kaže: 'Allahu ekber! Allahu ekber!', on kaže: 'Vi koji ste zauzeti, oslobodite se svoje zauzetosti i prepustite se ezanu. Odmorite svoja tijela i pristupite najboljem poslu.' Kada kaže: 'Ešhedu en la ilahe illellah!', on kaže: 'Prizivam za svjedoke sve one koji su na nebesima i na zemlji, sva stvorenja, da svjedoče u moju korist kod Allaha na Kijametskom danu, da sam vas pozivao.' Kada kaže: 'Ešhedu enne Muhammederresulullah!', on kaže: ' Meni će biti svjedoci na Kijametskom danu svi vjerovjesnici i Muhammed, s.a.v.s., da sam vas svaki dan pozivao pet puta.' Kad mujezin kaže: 'Hajja 'alessalah!', on kaže: 'Allah vam je dao ovu vjeru, pa je čuvajte!' Kada kaže: 'Hajja 'alel-felah!', on kaže: 'Zaronite u milost i uzmite svoj udio u uputi.' Kada kaže: 'Allahu ekber! Allahu ekber!', on kaže: 'Svi poslovi su zabranjeni prije nego se namaz klanja.' Kada kaže: 'La ilahe illellah!', on kaže: 'Emanet sedam nebesa i sedam zemalja vam je stavljen na vrat, pa ako hoćete pristupite mu, a ako hoćete ostavite ga!"

Vjerovjesnik, s.a.v.s., je rekao: *Desit će se da dva čovjeka stanu na namaz i da jednako traje ruku' i sedžda i jednog i drugog, a da razlika u kvalitetu namaza jednog i drugog bude kao razlika između nebesa i zemlje."*

Neko je rekao: "Mihrab se zove mihrabom jer je on ratno poprište (harb znači rat). U njemu se vodi rat protiv šejtana kako ne bi obuzeo srce čovjeka."

Hatim Zahid je ušao kod Isama b. Jusufa, i Isam ga upita: "Hatime, znaš li da klanjaš ispravno?" Hatim mu reče da zna, a Isam nastavi: "A kako klanjaš?" Hatim odgovori: "Kada se približi namasko vrijeme, potrudim se da abdest uzmem na najljepši način, onda stanem na mjesto gdje ću klanjati i smirim se u cijelosti. Zamislim da je pred mojim očima Kaba, da je Mekamu-Ibrahim pred mojim prsima, a Allah najbolje zna šta mi je u srcu. Zamislim da su mi noge na Siratu, da mi je Džennet s desne strane a Džehennem s lijeve. Zamislim da mi je Melek smrti iza leđa i zamislim da mi je to zadnji namaz koji klanjam. Onda izgovorim početni tekbir, uz puno uvažavanje i poniznost, a zatim učim Kur'an razmišljajući o značenju ajeta. Učinim ponizno ruku'-pregibanje, i krajnje ponizno padnem na sedždu. Onda sjednem na tešehhud i izgovaram ga s punom nadom i strahom. Predajem selam po sunnetu i iskreno. U stanju između straha i nade, obavežem se

na ustrajnost." Isam ga upita: "Hatime, zar je takav tvoj namaz?" On mu reče: "Jeste, tako ja klanjam." "Koliko već klanjaš na takav način?" "Trideset godina." Tada Isam zaplaka i reče: "Nikad nijedan namaz nisam klanjao na takav način."

Bilježi se da je Hatima prošao jedan namaz u džematu, pa mu je jedan njegov prijatelj otišao i izjavio saučešće. Hatim je zaplakao i rekao: "Da mi je umro sin, pola građana Belha bi došlo da mi izjavi saučešće, a kad sam propustio namaz u džematu došlo mi je samo nekoliko prijatelja da to urade. Lakše bi mi bilo da su mi pomrla sva moja djeca nego ovo što sam propustio zajednički namaz."

Jedan mudrac je rekao: "Namaz je kao pružanje gostoprimstva koje Allah pruža monoteistima, svaki dan po pet puta. Kako god gostoprimstvo podrazumijeva raznovrsnu hranu, od koje svaka vrsta ima svoj okus i slast, tako je i sa namazom. U njemu ima postupaka i različitih vidova zikra. Svaki postupak ima svoju nagradu i potiranje grijeha."

Kaže se da je mnogo klanjača ali je malo onih koji vode računa o svome namazu. Allah opisuje vjernike kao one koji vode računa o svom namazu: ***I one koji namaz obavljaju*** (Sura Hadždž, 35), a munafike-licemjere naziva klanjačima, ali kaže: ***A teško onima koji, kada namaz obavljaju, namaz svoj kako treba ne izvršavaju.*** (Sura Ma'un, 4,5)

Za vjernike, dakle, Allah kaže da vode računa o svom namazu, a vođenje računa o namazu je trajno izvršavanje namaza, vođenje računa o njegovom vremenu i o tome da se ruku' i sedžda u potpunosti provedu.

Jedan mudrac je rekao: "Kada se radi o obavljanju namaza, ljudi se dijele u dvije kategorije, opću i posebnu. Posebna kategorija ljudi prilazi svome namazu uz puno poštovanje, Kur'an uči sa potpunim ubjeđenjem i strahopoštovanjem. Obavljaju ga svjesni njegove važnosti i veličine i izlaze iz namaza sa strahom da li će biti primljen. Opća kategorija prilazi namazu nemarno, obavljaju ga u neznanju, klanjaju ga s raznim primislima i izlaze iz namaza sigurni da će im biti primljen."

Jedan perzijski mudrac je rekao: "Kada se čovjek abdesti sa različitim zlim mislima i primislima, ne uvažavajući i ne veličajući ono što radi, i kada klanja razmišljajući o dunjalučkim poslovima, onda mu njegov namaz neće biti primljen."

Drugi mudrac je rekao: "Četiri stvari uranjaju u četiri oblasti, i pomaljaju se na četiri mjesta:

1. Allahovo zadovoljstvo uranja u pokoravanje i ibadet, a pomalja se u kućama darežljivih.

2. Allahova srdžba uranja u grijehu, a pomalja se u kućama škrtih ljudi.

3. Lijep život i udobnost skrivaju se u dobrim djelima, a javljaju se u kućama klanjača.

4. Tjeskoban život krije se u grijesima i svoju glavu pomalja u kućama onih koji ne vode računa o svojim namazima."

Rečeno je: "Kada se ljudi prepuste i počnu raditi šest stvari, vi radite drugih šest i posvetite se njima: Kada se ljudi prepuste mnogom poslu i tome da što više urade, vi nastojte da ono što uradite bude što kvalitetnije.

Kada se ljudi prepuste dodatnim stvarima, vi se posvetite upotpunjavanju farzova.

Kada se ljudi posvete tome da ono što javno urade prikažu što ljepšim, vi se potrudite da ono što tajno činite bude što bolje.

Kada se ljudi posvete mahanama drugih ljudi i njihovim nedostacima, vi se pobrinite o svojim mahanama.

Kada se ljudi posvete izgrađivanju i uljepšavanju dunjaluka, vi se potrudite da uljepšate i izgradite svoj Ahiret.

Kada se ljudi posvete udovoljavanju stvorenjima, vi se potrudite da steknete i zaslužite Allahovo zadovoljstvo."

A Allah najbolje zna.

PRIMLJENE DOVE

Bilježi se od Ebu Evfaa, r.a., da je rekao: "Vjerovjesniku, s.a.v.s., je došao neki beduin i rekao: 'Allahov Vjerovjesniče, poduči me nečemu što bi mi moglo zamijeniti učenje Kur'ana, jer ja ne mogu da upamtim ništa iz Kur'ana.' Poslanik, s.a.v.s., mu reče: *Reci: 'Subhanellahi, vel-hamdu lillahi ve la ilahe illellahu vallahu ekber. Ve la havle ve la kuvvete illa billahil-'alijjil-'azim.'* Prstima je brojao rečenice i izbrojio ih pet. Čovjek je za trenutak šutio, a onda upitao: "Allahov Poslaniče, to je mom Gospodaru, a šta je meni?" Poslanik, s.a.v.s., mu reče: *Reci: 'Allahu moj, oprosti mi, smiluj mi se, uputi me, opskrbi me i učini me čestitim.*

اللَّهُمَّ اغْفِرْ لِي وَارْحَمْنِي وَاهْدِنِي وَعَافِنِي وَارْزُقْنِي

ALLAHUMME- GFIR LI VERHAMNI VEHDINI VE 'AFINI VERZUKNI.

I to je propratio brojanjem na prste i izbrojio pet puta. Zatim je čovjek otišao, a Vjerovjesnik, s.a.v.s., je rekao: *Beduin je napunio ruke dobrom, ako opravda ono što je rekao.*

Značenje riječi: 'Poduči me onome što bi mi moglo zamijeniti učenje Kur'ana', jeste: Pošto taj čovjek zna iz Kur'ana ono što uči na namazu, i što mu je neophodno, a ne zna ništa više osim toga, pa upotrijebi ove riječi, nadati se da će time ostvariti nagradu koju ima onaj koji uči Kur'an.

Osman b. Ebu 'As, r.a., je rekao: " Došao mi je Allahov Poslanik, s.a.v.s., dok sam imao bolove koji su me raskidali. Vjerovjesnik, s.a.v.s., mi reče: *Potari glavu sedam puta i reci: ' Štitim se Allahom i Njegovom svemoći od zla koje osjećam i kojeg se bojim.'*

أَعُوذُ بِاللَّهِ وَقُدْرَتِهِ مِنْ شَرِّ مَا أَجِدُ وَأُحَاذِرُ

E'UZU BILLAHI VE KUDRETIHI MIN ŠERRI MA EDŽIDU VE UHAZIRU.

Dalje nastavlja: "Rekao sam to i Allah me izliječio bola."

Bilježi se od Ataa da je rekao: "Ko klanja dvanaest rekata na kojima ništa ne progovori, a onda, na zadnjem rekatu, prouči suru Fatihu sedam puta, Ajetu-l-kursijju sedam puta, i kaže: 'Nema boga osim Allaha Jedinog, kome nema ravna. Njegova je sva vlast i apsolutna hvala je samo Njemu, On sve može.'

لَا إِلَٰهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ لَهُ الْمُلْكُ وَلَهُ الْحَمْدُ وَهُوَ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ

LA ILAHE ILLELLAHU VAHDEHU LA ŠERIKE LEHU LEHU-L-MULKU
VE LEHU-L-HAMDU VE HUVE 'ALA KULLI ŠEJ-IN KADIRUN

deset puta, a onda padne na sedždu i kaže: 'Allahu moj, molim Te veličanstvenošću Tvoga Arša i krajnjom milošću Tvoje Knjige, i Tvojim velikim imenom, i Tvojom nedostižnom veličinom, i Tvojim potpunim i savršenim riječima', pa uputi dovu, dova će mu biti primljena."

اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ بِمَعَاقِدِ الْعِزِّ مِنْ عَرْشِكَ وَمُنْتَهَى الرَّحْمَةِ مِنْ كِتَابِكَ وَبِاسْمِكَ
الْعَظِيمِ وَجَدِّكَ الْأَعْلَى وَكَلِمَاتِكَ التَّامَّاتِ

ALLAHUMME INNI ES-ELUKE BIME'AKIDI-L-'IZZI MIN 'ARŠIKE
VE MUNTEHERRAHMETI MIN KITABIKE VE BISMIKE-L-'AZIMI
VE DŽEDDIKE-L-A'LA VE KELIMATIKETTAMMATI.

Bilježi se od Mejmune b. Sa'd, koja je bila služavka kod Poslanika, s.a.v.s., da je rekla: "Vjerovjesnik, s.a.v.s., je prolazio pored Selmana, r.a., koji je učio dovu nakon namaza, pa ga pitao: *Selmane, je li to imaš neku potrebu kod svoga Gospodara?* On mu odgovori: "Imam, Allahov Poslaniče." Poslanik, s.a.v.s., mu reče: *Prije svoje dove uputi pohvalu i zahvalu svome Gospodaru i opiši Ga onako kako On opisuje sebe, veličaj Ga tesbihom, zahvali Mu potpunom zahvalom i tehlilom (izgovaranjem la ilahe illellah).* Selman je upitao: "A kako da Ga pohvalim, Allahov Poslaniče?" On mu reče: *Prouči suru Fatihu tri puta, jer ona je pohvala Allahu.* On upita: "A kako da Ga opišem?" On reče: *Prouči suru Ihlas tri puta, jer ona opisuje Allaha i njome je opisao sebe.* On upita: "A kako da Ga slavim?" On reče: *Reci: Neka je slavljen Allah, apsolutna hvala Allahu. Nema boga osim Allaha i Allah je Najveći.*

سُبْحَانَ اللَّهِ وَالْحَمْدُ لِلَّهِ وَلَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَاللَّهُ أَكْبَرُ

SUBHANELLAHI VE-L-HAMDULILLAHI
VE LA ILAHE ILLELLAHU VALLAHU EKBER.

A onda traži šta hoćeš."

Od Abdullaha b. Mesuda, r.a., se bilježi da je rekao: "Ko kaže: 'Molim Allaha, Veličanstvenog, osim kojeg boga nema, Vječno Živog i Svepotrebnog, da mi oprosti i Njemu se kajem', tri puta, poslije svakog namaza, Allah će mu oprostiti njegove grijehe kada bi ih bilo kao morske pjene."

أَسْتَغْفِرُ اللَّهَ الَّذِي لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ الْحَيُّ الْقَيُّومُ وَأَتُوبُ إِلَيْهِ

ESTAGFIRULLAHELLEZI LA ILAHE ILLAHUVE-L-HAJJE-L-KAJJUME
VE ETUBU ILEJH.

Fekih, da mu se Allah smiluje, rekao je: „Ovo važi ako je istigfar došao uz srčano kajanje."

Hasan b. Ali, r.a., je rekao: "Garantujem svakome onome ko prouči dvadeset ajeta, da će biti pošteđen zla svakog šejtana otpadnika, nepravedne vlasti i kradljivca, te da mu zvijeri neće moći nauditi. Ti ajeti su: Ajetul-kursijja, tri ajeta sure A'raf: ***Gospodar vaš je Allah, Koji je nebesa i Zemlju u šest vremenskih razdoblja stvorio, a onda svemirom zagospodario; On tamom noći prekriva dan, koji ga u stopu prati, a Sunce i Mjesec i zvijezde se pokoravaju Njegovoj volji. Samo On stvara i upravlja! Uzvišen neka je Allah, Gospodar svjetova! Molite se ponizno i u sebi Gospodaru svome, ne voli On one koji se previše glasno mole. I ne pravite nered na Zemlji, kad je na njoj red uspostavljen, a Njemu se molite sa strahom i nadom; milost Allahova je doista blizu onih koji dobra djela čine.*** (Sura A'raf, 54-56); zatim prvih deset ajeta sure Saffat: ***Tako Mi onih u redove poredanih i onih koji odvraćaju i onih koji opomenu čitaju – vaš Bog je, uistinu, Jedan, Gospodar nebesa i Zemlje i onoga što je između njih i Gospodar istoka! Mi smo nebo najbliže vama sjajnim zvijezdama okitili i čuvamo ga od svakog šejtana prkosnoga da ne prisluškuje meleke uzvišene; njih sa svih strana gađaju da ih otjeraju: njih čeka patnja neprekidna, a onoga koji što ugrabi - stigne svjetlica blistava.*** (Sura Saffat, 1-10); tri ajeta sure Rahman: ***O družine džina i ljudi, ako možete da preko granica nebesa i Zemlje prodrete, prodrite, moći ćete prodrijeti jedino uz veliku moć! – pa, koju blagodat Gospodara svoga poričete?! Na vas će se ognjen plamen i rastopljeni mjed prolivati, i vi se nećete moći odbraniti*** (Sura Rahman, 33-35); tri zadnja ajeta sure Hašr: ***On je Allah - nema drugog boga osim Njega - On je poznavalac nevidljivog i vidljivog svijeta, On je Milostivi, Samilosni! On je Allah - nema drugog boga osim Njega, Vladar, Sveti, Onaj koji je bez nedostataka, Onaj koji svakoga osigurava, Onaj koji nad svi bdi, Silni, Uzvišeni, Gordi. Hvaljen neka je Allah, On je vrlo visoko iznad onih koje smatraju Njemu ravnim! On je Allah, Tvorac, Onaj koji iz ničega stvara, Onaj koji svemu daje oblik, On ima najljepša imena. Njega hvale oni na nebesima i na Zemlji, On je Silni i Mudri.*** (Sura Hašr, 22-24)

Bilježi se da je Ebu Hurejre, r.a., rekao: "Neki čovjek iz plemena Benu Eslem je rekao Vjerovjesniku, s.a.v.s: "Nisam oka sklopio noćas." Poslanik, s.a.v.s., ga je upitao: *A zbog čega?* Čovjek mu reče: "Zbog uboda škorpije." Poslanik, s.a.v.s., mu reče: *Da si rekao, kada si omrknuo: 'Štitim se svim Allahovim potpunim i savršenim riječima od zla koje je stvorio',*

أَعُوذُ بِكَلِمَاتِ اللّٰهِ التَّامَّاتِ كُلِّهَا مِنْ شَرِّ مَا خَلَقَ

E'UZU BIKELIMATILLAHITTAMMATI KULLIHA MIN ŠERRI MA HALEKA

Ne bi ti ništa naudilo, Allahovom voljom."

Seid b. Musejjib prenosi od Muaza b. Džebela, r.a., da ga je Vjerovjesnik, s.a.v.s., tražio u petak. Kada je klanjao, Muaz mu je došao i Poslanik, s.a.v.s., ga je pitao: *Zašto te ne viđam?* Muaz mu odgovori: "Allahov Poslaniče, dužan sam jednom Židovu, pa sam se pobojao, ako izađem, da će me zadržati i neću ti moći doći." On mu reče: *Muaze, hoćeš li da te naučim jednoj dovi, pomoću koje će te, ako je proučiš, Allah riješiti duga, ma koliko ga bilo?* Kada je odgovorio da hoće, on reče: *Nakon što proučiš:* ***Reci: 'O Allahu, Koji svu vlast imaš, Ti vlast onome kome hoćeš daješ, a oduzimaš je od onoga od koga hoćeš; Ti onoga koga hoćeš uzvisuješ, a onoga koga hoćeš unizuješ; u Tvojoj ruci je svako dobro - Ti, uistinu, sve možeš! Ti uvodiš noć u dan, i uvodiš dan u noć; Ti od neživog stvaraš živo, i od živog neživo; Ti opskrbljuješ koga hoćeš, bez računa.'*** (Sura Ali Imran, 26,27), *prouči: 'Milosniče dunjaluka i Ahireta, daješ ih kome hoćeš, a uskraćuješ ih od koga hoćeš. Smiluj mi se milošću kojom ćeš me poštediti milosti bilo koga drugog.*

يَا رَحْمَانَ الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ تُعْطِيهِمَا مَنْ تَشَاءُ وَتَمْنَعُهُمَا مَنْ تَشَاءُ ارْحَمْنِي رَحْمَةً
تُغْنِينِي بِهَا عَنْ رَحْمَةِ مَنْ سِوَاكَ

JA RAHMANEDDUN-JA VE-L-AHIRETI TU'TIHIMA MEN TEŠAU
VE TEMNE'UHUMA MEN TEŠAU IRHAMNI RAHMETEN TUGNINI BIHA 'AN
RAHMETIN MEN SIVAKE

Za ovu dovu kažu da bi zarobljenik, kada njome zamoli, bio oslobođen zarobljeništva.

Bilježi se od Ebu Umame Bahilija, r.a., da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: *Ko kaže, kada osvane: 'Allahu moj, Tebi neka je svaka hvala, nema boga osim Tebe, moj Gospodaru, a ja sam Tvoj rob, vjerujem u Tebe iskreno Ti ispoljavajući svoju vjeru. Osvanuo sam na Tebi datoj obavezi i uzdajući se u Tvoje obećanje, onoliko koliko mogu. Tebi se kajem od svakog svog hrđavog postupka i od Tebe tražim oprosta za svoje grijehe, niko ne može oprostiti osim Tebe."*

اللَّهُمَّ لَكَ الْحَمْدُ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ رَبِّي وَأَنَا عَبْدُكَ آمَنْتُ بِكَ مُخْلِصًا لَكَ دِينِي أَصْبَحْتُ عَلَى
عَهْدِكَ وَوَعْدِكَ مَا اسْتَطَعْتُ وَأَتُوبُ إِلَيْكَ مِنْ سَيِّءِ عَمَلِي وَأَسْتَغْفِرُكَ لِذُنُوبِي إِنَّهُ
لَا يَغْفِرُ الذُّنُوبَ إِلَّا أَنْتَ

ALLAHUMME LEKE-L-HAMDU LA ILAHE ILLA ENTE RABBI VE ENE
'ABDUKE AMENTU BIKE MUHLISAN LEKE DINI ASBAHTU 'ALA 'AHDIKE
VE VA'DIKE MESTETA'TU VE ETUBU ILEJKE MIN SEJJII 'AMELI
VE ESTAGFIRUKE LIZUNUBI INNEHU LA JAGFIRUZZUNUBE ILLA ENTE

Ako umre taj dan, onda mu je Džennet zagarantovan. Ako ovo isto kaže naveče, pa umre tu noć, zagarantovan mu je Džennet, samo što treba reći: 'Omrkao sam.' (emsejtu).

Ebban b. Osman prenosi od svoga oca da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: *Ko osvane i kaže: 'Sa imenom Allaha uz čije ime ne može naškoditi ništa ni na Zemlji ni na nebesima, On sve čuje i sve zna, tri puta, neće mu nauditi nikakva nevolja sve dok ne omrkne, a ako to kaže kada omrkne, neće mu ništa nauditi sve dok ne osvane.*

بِسْمِ اللَّهِ الَّذِي لَا يَضُرُّ مَعَ اسْمِهِ شَيْءٌ فِي الْأَرْضِ وَلَا فِي السَّمَاءِ وَهُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ

BISMILLAHILLEZI LA JEDURRU ME'ASMIHI ŠEJ'UN FI-L-ERDI VE LA FISSEMAI VE HUVESSEMI'U-L-ALIMU

Kada je Ebbana zadesila paraliza, da nas Allah sačuva toga, pitali su ga: "Gdje si bio kada smo o ovome govorili?" On je rekao: "Allaha mi, nisam vam slagao, nego, kada je Allah htio da me iskuša ovim čime me iskušao, dao je da zaboravim tu dovu."

Nafi' bilježi od Ibn Omera, r.a., da je rekao: "Bio sam prisutan kod Allahovog Poslanika, s.a.v.s., kada mu je došao jedan čovjek i rekao: "Allahov Poslaniče, imetak mi se topi!" Poslanik, s.a.v.s., ga je pitao: *A što ne učiš dovu meleka i tesbih svih stvorenja kojim se oni opskrbljuju?* Čovjek je pitao: "A šta je to, Allahov Poslaniče?" On mu reče: *Slavljen neka je Allah i Njemu svaka hvala. Tražim oprosta od Allaha. Ovo kaži stotinu puta, između zore i dok završiš sa sabahom. Dunjaluk će ti doći ponizan i na silu.*

سُبْحَانَ اللَّهِ وَبِحَمْدِهِ سُبْحَانَ اللَّهِ الْعَظِيمِ أَسْتَغْفِرُ اللَّهَ

SUBHANELLAHI VE BIHAMDIHI SUBHANELLAHI-L-AZIMI ESTAGFIRULLAH

Urve prenosi da je hazreti Aiša rekla: „Kada bi Vjerovjesnik, s.a.v.s., htio spavati, skupio bi dlanove i puhnuo u njih. Učio bi Ihlas i Muavvezetejn, a onda se potrao rukama po licu, glavi i ostatku tijela."

Ibrahim b. Hakem prenosi od svoga oca, a on od Ikrime, da je rekao: "Dok je jedan čovjek putovao, prošao je pored jednog čovjeka koji je spavao i kod njega vidio dva šejtana. Jedan je govorio drugom: 'Idi i zavedi srce ovom čovjeku!' Kada mu se približio, nije mu mogao ništa, nego se vratio svome prijatelju i rekao: 'Ovaj čovjek je zaspao sa ajetom protiv kojeg ne možemo ništa.' Onda je otišao njegov prijatelj i kada se približio spavaču, nije mu mogao ništa, nego se vratio svom prijatelju i rekao: 'Istinu zboriš.' Onda su otišli. Putnik je probudio spavača i rekao mu šta je vidio i doživio, a onda ga je upitao: 'S kojim si to ajetom zaspao?' On mu reče: 'Proučio sam: ***Gospodar vaš je Allah, Koji je nebesa i Zemlju u šest vremenskih razdoblja stvorio, a onda svemirom zagospodario; On tamom noći***

prekriva dan, koji ga u stopu prati, a Sunce i Mjesec i zvijezde se pokoravaju Njegovoj volji. Samo On stvara i upravlja! Uzvišen neka je Allah, Gospodar svjetova! Molite se ponizno i u sebi Gospodaru svome, ne voli On one koji se previše glasno mole. I ne pravite nered na Zemlji, kad je na njoj red uspostavljen, a Njemu se molite sa strahom i nadom; milost Allahova je doista blizu onih koji dobra djela čine."

Bilježi se od Imrana b. Džerira da je Ebu Mudžliz rekao: "Ko se boji nepravednog namjesnika, neka kaže: 'Zadovoljan sam Allahom kao Gospodarom, islamom kao vjerom i Muhammedom, s.a.v.s., kao vjerovjesnikom, Kur'anom kao vodiljom i ustavom.' Allah će ga spasiti od tog namjesnika."

رَضِيتُ بِاللهِ رَبًّا وَبِالْإِسْلَامِ دِينًا وَبِمُحَمَّدٍ ﷺ نَبِيًّا وَبِالْقُرْآنِ إِمَامًا وَحَكَمًا

REDITU BILLAHI RABBEN VE BI-L-ISLAMI DINEN VE BI MUHAMMEDIN S.A.V.S. NEBIJJEN VE BI-L-KUR'ANI IMAMEN VE HAKEMEN

Malik prenosi da je Jahja b. Seid rekao: "Čuo sam da je Halid b. Velid, r.a., rekao Allahovom Poslaniku, s.a.v.s: "Allahov Poslaniče, imam košmarne snove." Poslanik, s.a.v.s., mu je rekao: *Reci: 'Štitim se Allahovim savršenim riječima od Njegove srdžbe i kazne, zla Njegovih robova, od šejtanskog zavođenja i štitim se Tobom, Gospodaru, od njihovog prisustva.'*

أَعُوذُ بِكَلِمَاتِ اللهِ التَّامَّاتِ مِنْ غَضَبِهِ وَعِقَابِهِ وَشَرِّ عِبَادِهِ وَمِنْ هَمَزَاتِ الشَّيَاطِينِ وَ
أَعُوذُ بِكَ رَبِّ أَنْ يَحْضُرُونِ

E'UZU BIKELIMATILLAHITTAMMATI MIN GADABIHI VE 'IKABIHI VE ŠERRI 'IBADIHI VE MIN ŠERRI HEMEZATIŠŠEJATINI VE E'UZU BIKE RABBI EN JAHDURUN

Bilježi se da je Vjerovjesnik, s.a.v.s., uzeo Muaza, r.a., za ruku i rekao mu: *Oporučujem ti i preporučujem, Muaze, da ne propustiš nikad da poslije namaza proučiš: 'Allahu moj, pomozi mi da Te spominjem, da Ti zahvaljujem i da Ti na najbolji način robujem.'*

اللَّهُمَّ أَعِنِّي عَلَى ذِكْرِكَ وَشُكْرِكَ وَحُسْنِ عِبَادَتِكَ

ALLAHUMME E'INNI 'ALA ZIKRIKE VE ŠUKRIKE VE HUSNI 'IBADETIKE

Bilježi se da je Huzejfe b. Jeman r.a. rekao: "Kada bi se Vjerovjesnik, s.a.v.s., budio iz sna, govorio bi: *Hvala Allahu, Koji me oživljava nakon što me usmrtio i pred Njim ćemo se okupiti.*

الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي أَحْيَانِي بَعْدَ مَا أَمَاتَنِي وَإِلَيْهِ النُّشُورُ

ELHAMDU LILLAHILLEZI AHJANI BA'DE MA EMATENI VE ILEJHINNUŠURU

Ebu Hurejre, r.a., prenosi da je Vjerovjesnik, s.a.v.s., rekao: *Ako neko od vas usnije neki ružan san koji ga preplaši, neka pljune na lijevu stranu tri puta i neka zatraži Allahovu zaštitu od Njegova zla tri puta, i ništa mu neće nauditi.*

Bilježi se da je Enes b. Malik, r.a., rekao: "Neki čovjek je došao Allahovom Poslaniku, s.a.v.s., i upitao: "Allahov Vjerovjesniče, koja je dova najbolja?" On mu reče: *Da moliš svoga Gospodara, Allaha, za čestitost i čistotu na dunjaluku i na Ahiretu.* Drugi dan mu je došao i pitao: "Allahov Vjerovjesniče, koja je dova najbolja?" On mu je rekao: *Da moliš Allaha da ti da čestitost i čistotu i na dunjaluku i na Ahiretu.* Treći dan mu je došao isti čovjek i postavio isto pitanje, pa mu je Vjerovjesnik odgovorio na isti način. Zatim mu je Vjerovjesnik, s.a.v.s., rekao: *Ako budeš imao čistotu i čestitost na dunjaluku i na Ahiretu, onda si uspio.*

Bilježi se da je Ibn Mesud, r.a., krećući na putovanje i uzjahujući životinju, govorio: "Hvaljen neka je Onaj Koji je dao da nam one služe, mi to sami ne bismo mogli postići i mi ćemo se, sigurno, Gospodaru svome vratiti! Allahu moj, Ti si saputnik, Ti se brineš o porodici koju sam ostavio. Allahu moj, skrati nam i olakšaj putovanje. Allahu moj, tražimo Tvoju zaštitu od nedaća putovanja, ružnih prizora i nedaća u imetku, porodici i potomstvu."

سُبْحَانَ الَّذِي سَخَّرَ لَنَا هَذَا وَمَا كُنَّا لَهُ مُقْرِنِينَ وَإِنَّا إِلَى رَبِّنَا لَمُنْقَلِبُونَ اللَّهُمَّ
أَنْتَ الصَّاحِبُ فِي السَّفَرِ وَالْخَلِيفَةُ فِي الْأَهْلِ اللَّهُمَّ اطْوِ لَنَا الْأَرْضَ وَهَوِّنْ عَلَيْنَا السَّفَرَ
اللَّهُمَّ إِنَّا نَعُوذُ بِكَ مِنْ وَعْثَاءِ السَّفَرِ وَكَآبَةِ الْمَنْظَرِ وَسُوءِ الْمُنْقَلَبِ فِي الْمَالِ وَالْأَهْلِ وَالْوَلَدِ

SUBHANELLEZI SEHHARE LENA HAZA VE MA KUNNA LEHU MUKRININE
VE INNA ILA RABBINA LEMUNKALIBUN ALLAHUMME ENTESSAHIBU
FISSEFERI VE-L-HALIFETU FI-L-EHLI ALLAHUMME TVI LENE-L-ERDA
VE HEVVIN 'ALEJNSSEFERE ALLAHUMME INNA NE'UZU BIKE MIN
VE'SAI SSEFERI VE KEABETI-L-MENZARI VE SUI-L-MUNKALEBI FI-L-MALI
VE-L-EHLI VE-L-VELEDI

Ibn Mesud, r.a., je rekao: "Kada zanoćiš prvu noć sa svojom suprugom, naredi joj da klanja dva rekata, onda je primi za glavu i reci: 'Allahu moj, blagoslovljenom učini meni moju suprugu, a i mene blagoslovljenim njoj. Podari joj opskrbu u meni a i meni u njoj. U onome što je dobro za nas ti nas ujedini, a ono što si od nas odvojio neka bude dobro za nas.

اللَّهُمَّ بَارِكْ لِي فِي أَهْلِي وَبَارِكْ لِأَهْلِي فِيَّ وَارْزُقْهَا مِنِّي وَارْزُقْنِي

مِنْهَا وَاجْمَعْ بَيْنَنَا مَا جَمَعْتَ بِخَيْرٍ وَفَرِّقْ بَيْنَنَا مَا فَرَّقْتَ بِخَيْرٍ

ALLAHUMME BARIK LI FI EHLI VE BARIK LI EHLI FIJE VERZUKHA MINNI VERZUKNI MINHA VEDŽME' BEJNENA MA DŽEMMA'TE BIHAJRIN VE FERRIK BEJNENA MA FERRAKTE BIHAJRIN

Džafer b. Muhammed je rekao: "Čudim se onome koji, iskušan sa četiri stvari, zanemari druge četiri: čudim se onome koji, poklopljen brigom, ne kaže: ***'Nema boga osim Tebe, hvaljen neka si, a ja sam se zaista ogriješio prema sebi*** (Sura Enbija, 87), jer je Allah rekao: ***Odazvasmo se i tegobe ga spasismo; eto, tako Mi spašavamo vjernike.***(Sura Enbija, 88). Čudim se onome koji se boji nekog zla da ne kaže: ***Dovoljan je nama Allah i divan je On Gospodar!*** (Sura Ali Imran, 173), jer Allah kaže: ***I oni su se povratili obasuti Allahovim blagodatima i obiljem, nikakvo ih zlo nije zadesilo i postigli su da Allah bude njima zadovoljan - a Allah je neizmjerno dobar*** (Sura Ali Imran, 174). Čudim se onome ko se boji ljudskih spletki kako ne kaže: ***A ja Allahu prepuštam svoj slučaj; Allah, uistinu, robove svoje vidi*** (Sura Mu'min, 44), jer je Allah rekao: ***I Allah ga je sačuvao nevolje koju su mu oni snovali, a faraonove ljude zla kob zadesi.*** (Sura Mu'min, 45) I čudim se onome ko priželjkuje Džennet kako ne kaže: ***Mašallah! Moć je samo u Allaha!*** (Sura Kehf, 39), jer Allah kaže: ***Pa - Gospodar moj može mi bolji vrt od tvoga dati.*** (Sura Kehf, 40.)

Bilježi se da je Katade rekao: "Neki je čovjek, za vrijeme Allahova Poslanika, s.a.v.s., učio dovu: "Allahu moj, ako ćeš me kazniti na Ahiretu, kazni me na dunjaluku." Poslije toga se razbolio i toliko je bio iscrpljen i iznuren bolešću da je postao kao biljka. O tome su obavijestili Allahovog Poslanika, s.a.v.s., i on mu je otišao. Podigao je njegovu glavu, a čovjek nije mogao micati. Neko je rekao: "Allahov Poslaniče, on je upućivao takvu i takvu dovu." Poslanik, s.a.v.s., mu reče: *Čovječe, ti ne možeš podnijeti Allahovu kaznu, nego reci: 'Allahu moj,* ***Gospodaru naš, podaj nam dobro i na ovome i na onome svijetu, i sačuvaj nas patnje u ognju!*** (Sura Bekare, 201) Onda je čovjek proučio ovu dovu i ozdravio.

Neki je čovjek usnio Utbu Gulama, nakon što je ovaj umro, i u snu ga pitao: "Šta je Gospodar učinio s tobom?" On mu je rekao: "Moj Gospodar mi je oprostio zbog dova koje sam učio. One su ti napisane na zidu." Kada se čovjek probudio, vidio je na zidu napisano Utbetovom rukom: "Allahu moj, Ti koji upućuješ zalutale, Ti koji si Milostivan prema griješnima, Ti koji praštaš pogreške, smiluj se svome robu i zaštiti od velike opasnosti njega i sve muslimane. Učini nas od dobrih koji imaju opskrbu i u društvu onih na koje si svoje blagodati prosuo, vjerovjesnicima, iskrenim, šehidima i dobrim ljudima. Uistinu je to lijepo društvo. Tako Ti Tvoje milosti, Najmilostiviji."

Kažu da će za slijedećih pet rečenica proučenih poslije svakog namaza biti upisana nagrada ebdala: "Allahu moj, popravi Muhammedov, s.a.v.s., ummet. Allahu moj, smiluj se ummetu Muhammeda, s.a.v.s.. Allahu moj, poštedi ummet Muhammeda, s.a.v.s.. Allahu moj, oprosti ummetu Muhammeda, s.a.v.s.. I oprosti svima koji vjeruju u Tebe."

Ebban prenosi da je Enes b. Malik, r.a., rekao kako se Hadždžadž b. Jusuf naljutio na njega i rekao: "Da nema naredbe Abdulmelika b. Mervana, ja bih s tobom uradio to i to." Enes mu je rekao: "Ti to ne bi mogao učiniti." Hadždžadž ga upita: "A šta bi me spriječilo da to učinim?" Enes mu reče: "Dove koje me je naučio Allahov Poslanik, s.a.v.s., i koje ja učim svako jutro i svako veče. Hadždžadž zatraži od njega da ga poduči njima, ali Enes odbi. Ovaj je insistirao, ali je Enes uporno odbijao da ih ga nauči." Ebban dalje priča ovako: "Kada se Enes razbolio, zamolio sam ga da mi kaže koje su to dove, a on je rekao: 'Tri puta reci: Sa imenom Allaha, i protiv mene i u moju korist. Sa imenom Allaha za moju porodicu, imetak i porod. Sa imenom Allaha, za sve što mi je dao moj Gospodar. Allah, Allah, Allah, moj Gospodar. Njemu ne pripisujem ništa. Allah, Allah, Allah, moj Gospodar, Njemu ne pripisujem ništa. Allahu ekber, Allahu ekber, Allahu ekber, Najjači, Najveličanstveniji i Jači od sveg čega se bojim i od čega strahujem. Allahu moj, štitim se Tobom od zla svoga nefsa i od svakog šejtana neposlušnika, i od zla svakog osionog i inatnog silnika. ***A ako oni glave okrenu, ti reci: 'Meni je dovoljan Allah, nema boga osim Njega; samo se uzdam u Njega, On je Gospodar svemira veličanstvenoga!'*** (Sura Tevba, 129) Uistinu je cijenjena Tvoja blizina, nedostižna je Tvoja hvala i osim Tebe drugog boga nema."

BLAGOST

Bilježi se da je hazreti Aiša rekla: "Jedna grupa Židova je zatražila da bude primljena kod Vjerovjesnika, s.a.v.s., i kada su ušli, rekli su: 'Essamu alejke!' (Budi otrovan! Otrov na tebe!) Vjerovjesnik, s.a.v.s., je rekao: *I na vas!* Ja sam rekla: 'I na vas Allahov otrov i prokletstvo.' Vjerovjesnik, s.a.v.s., je rekao: *Aiša, Allah voli blagost i obzirnost u svemu.* Upitala sam: 'Zar nisi čuo šta su rekli?' On reče: *I ja sam njima rekao: ' I na vas'.*"

Od Aiše se prenosi da je Vjerovjesnik, s.a.v.s., rekao: *Aiša, kome bude data blagost i obzirnost, tome je dato dobro i dunjaluka i Ahireta. A kome bude uskraćena blagost i obzirnost, tome je uskraćen i dio dobra i na dunjaluku i na Ahiretu.*

Od Seida b. Musejjiba se prenosi da je Vjerovjesnik, s.a.v.s., rekao: *Pokazatelj razuma i trezvenosti, nakon imana u Allaha, jeste lijepo ophođenje s ljudima i prijaznost s njima. Nikada čovjek nije propao ako se savjetovao s drugima, niti je iko bio sretan ako se oslonio samo na svoje mišljenje. Kada Allah hoće da upropasti nekog Svoga roba, prvo što mu uradi je da mu poremeti njegov stav i mišljenje. Oni koji su činili dobro na dunjaluku, oni će imati dobro i na Ahiretu. Oni koji su činili pogano i nevaljalo na dunjaluku, njih čeka isto takvo i na Ahiretu.*

Bilježi se od Ebu Hurejre da je Vjerovjesnik, s.a.v.s., rekao: *Allah je obziran i voli obzirnost, i za obzirnost i ljubaznost daje što ne daje za osornost.*

Od Aiše se bilježi da je Vjerovjesnik, s.a.v.s., rekao: *Kada Allah hoće dobro nekome i njegovoj porodici, onda među njih spusti razumijevanje i blagost. Kada bi* rifk *(razumijevanje i obzirnost) bilo stvorenje, niko ne bi vidio ništa ljepše od toga. Kada bi* unf *(osornost i grubost) bilo stvorenje, ljudi ne bi vidjeli ništa ružnije i odvratnije od toga.*

Hazreti Aiša je rekla: "Jahala sam na devi s kojom sam imala problema, pa sam je udarala. Vjerovjesnik, s.a.v.s., mi je rekao: *Aiša, budi blaga i imaj razumijevanja. Neće se rifk - razumijevanje naći ni kod koga a da ga neće uljepšati niti će i od koga biti oduzeto a da ga neće unakaziti.*

Alija b. Ebi Talib, r.a., je rekao: "Kada je objavljen ajet: ***Kada Allahova pomoć i pobjeda dođu*** (Sura Nasr, 1), Poslanik, s.a.v.s., je bio bolestan. Nedugo poslije toga je izašao među ljude, u četvrtak, a glavu je bio stegao pojasom. Ispeo se na minber, a zatim sjeo. Lice mu je bilo požutjelo a oči ispunjene suzama. Pozvao je Bilala i naredio mu da poziva ljude po Medini, jer Allahov Poslanik, s.a.v.s., hoće nešto da oporuči i to je zadnja njegova oporuka. Bilal je pozivao i Medinelije, i stari i mladi, su se sakupili. Sva svoja vrata su ostavili otvorena, a njihova roba na tržnici je ostala bez čuvara. Čak su i djevojke izašle iz svojih zaklona (djevojačkih odaja) kako bi čule Poslanikovu, s.a.v.s., oporuku. Džamija je postala pretijesna da sve primi. Vjerovjesnik, s.a.v.s., je govorio: *Napravite mjesta za one koji dolaze.* Onda

je Vjerovjesnik, s.a.v.s., ustao i zaplakao. Zahvalio se Allahu i pohvalio Ga, donio salavat na sve prijašnje poslanike, i na sebe samoga, a onda rekao: *Ja sam Muhammed b. Abdullah b. Abdulmuttalib b. Hašim, Arap, iz harema, Mekkelija poslije kojeg nema vjerovjesnika. Ljudi, znajte da sam iscrpljen i približilo se vrijeme za moj odlazak sa dunjaluka. Čeznem za susretom sa svojim Gospodarom. Kolika je samo moja tuga zbog rastanka sa mojim ummetom! Šta li će oni govoriti poslije mene? Allahu moj, spasi ih, spasi ih. Ljudi, poslušajte moju oporuku, upamtite je i čuvajte. Neka oni koji su prisutni to prenesu onima koji nisu s nama. To vam je moja posljednja oporuka-vesijjet. Ljudi, Allah vam je u svojoj Knjizi pojasnio šta vam je dozvoljeno, a šta vam je zabranjeno, šta treba da radite, a čega da se klonite. Ono što vam je dozvoljeno i smatrajte dozvoljenim, a što vam je zabranjeno i vi zabranjujte. Vjerujte u ono što je manje jasno i radite po onome što je jasno. Uzimajte pouku iz primjera koji su u Knjizi navedeni.* Onda je podigao glavu prema nebu i rekao: *Allahu moj, dostavio sam i budi mi svjedok.*

Ljudi, dobro se čuvajte onih prohtjeva koji vode u zabludu i koji su daleko od Allaha i od Dženneta, a blizu su Džehennema. Dobro čuvajte džemat-zajednicu i čestitost - postojanost. To vam je blizu Allaha i blizu Dženneta, a daleko od Džehennema. Onda je rekao: *Allahu moj, dostavio sam.*

Ljudi, Allah, Allah, neka vam bude u vašoj vjeri i povjerenim vam stvarima. Tako vam Allaha, Allah neka vam bude na pameti kada se ophodite prema onima koji su u vašoj vlasti. Hranite ih onim što i sami jedete, odijevajte ih onako kako se i sami odijevate i nemojte ih zaduživati nečim što je iznad njihovih mogućnosti. I oni su meso i krv i stvorenja kao i vi sami. Znajte, onoga ko im bude nepravdu činio, ja ću dočekati kao protivnik na Kijametskom danu, a Allah će presuditi. Tako vam Allaha, neka vam Allah bude na umi u odnosu prema vašim suprugama. Njihove mehrove im isplatite u cijelosti i nemojte im nepravde činiti, pa da vam budu uskraćena vaša dobra djela na Kijametskom danu. Jesam li dostavio?

Ljudi, ***sebe i porodice svoje čuvajte od vatre*** *(Sura Tahrim, 6), podučavajte ih, odgajajte, jer su vam oni pomoćnici i emanet koji vam je povjeren. Jesam li dostavio?*

Ljudi, pokoravajte se onima koji su preuzeli na sebe poslove upravljanja (ulil-emr) i nemojte im se suprotstavljati, makar se radilo i o sakatom robu Abesincu. Onaj ko se njima pokorava, taj se pokorava meni, a ko se pokorava meni, taj se pokorava Allahu. Ko njima odbija poslušnost, taj odbija poslušnost i meni, a ko meni odbija poslušnost, on odbija poslušnost Allahu. Nemojte ustajati protiv njih i ne kršite zavjete koje ste im dali. Jesam li dostavio?

Ljudi, obavezni ste voljeti moju porodicu. Obavezni ste voljeti hafize. Obavezni ste voljeti svoje učene. Nemojte ih nipošto mrziti, zavidjeti im i kuditi ih. Onaj ko ih voli, taj voli i mene, a ko voli mene taj voli i Allaha. Onaj ko njih mrzi, taj mrzi i mene, a ko mene mrzi taj mrzi i Allaha. Jesam li dostavio?

Ljudi, dobro vodite računa o obavezi pet dnevnih namaza, prethodno dobro vodeći računa o abdestu, i vodeći računa da u potpunosti obavite ruku' i sedždu. Ljudi, dajite zekat na svoj imetak, jer onaj ko ne daje zekat, taj nema namaza, a ko

nema namaza taj nema ni vjere, ni posta, ni hadždža a ni džihada. Allahu moj, da li sam dostavio?

Ljudi, Allah je obaveznim hadždž učinio svakom onome ko za to ima mogućnosti, a ko to ne učini, neka umre kako hoće; kao židov ili kao kršćanin, ili kao vatropoklonik. Jedino opravdanje mu je bolest koja bi ga onemogućila da hadždž obavi, ili nepravedan vladar. U protivnom neće imati moga šefaata-zagovorništva, niti će se napojiti sa moga izvora. Da li sam dostavio?

Ljidi, Allah će vas, na Kijametskom danu okupiti na jednoj ravnici, veličanstvenom mjestu. Tada će biti teško, na taj Dan neće koristiti ni imetak ni potomstvo, osim onome ko Allahu dođe sa čistim srcem. Da li sam dostavio?

Ljudi, čuvajte svoj jezik, svoje oči učinite plačnim a srca poniznim, svoja tijela izmorenim i borite se protiv svojih neprijatelja. Svoje džamije izgradite i održavajte svojim prisustvom u njima, a vaša vjera neka bude čista i iskrena. Budite dobrohotni prema braći vjernicima i nastojte da što više dobrih djela učinite za svoju korist. Čuvajte svoja stidna mjesta, od svog imetka dijelite sadaku i nemojte biti zavidni pa da vam nestanu dobra djela. Nemojte se međusobno ogovarati, pa da propadnete. Jesam li dostavio?

Ljudi, nastojte da što više robova oslobodite i radite dobro za Dan kada će vam biti potrebno i kada ćete biti u velikoj nevolji. Ljudi, ne nanosite nepravdu, jer će se Allah parničiti s onim ko nepravdu čini i On će s vama račun svoditi. Njemu ćete se vratiti a On neće biti zadovoljan vašim grijesima. Ljudi, ko od vas uradi neko dobro djelo, to je za njegovu korist, a ko uradi nešto hrđavo, to je uradio na svoju štetu. Tvoj Gospodar nikome neće nanijeti nepravdu. Bojte se Dana kada ćete se Allahu povratiti i kada će svakome biti isplaćeno i dato onako kako je zaslužio i nikome neće nepravda biti nanesena. Ljudi, ja idem svome Gospodaru. Iscrpljen sam i Allahu ostavljam vašu vjeru i vaše emanete. Neka je Allahov spas na vas, skupino mojih ashaba, i neka je spas na čitav moj ummet. Neka je Allahov spas na vas, Allahova milost i Njegov blagoslov.

Onda je sišao sa minbere i otišao svojoj kući. Poslije toga nije više izlazio. Neka je Allahov salavat na njega, njegovu porodicu, ashabe, sve one koji ga vole i čitav njegov ummet.

PRAKTICIRANJE SUNNETA

Od Malika se prenosi da je rekao: "Čuo sam da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: *Ostavio sam vam dvije dragocjenosti i dokle god ih se budete pridržavali, nećete zalutati: Allahovu Knjigu i moj sunnet.*

Bilježi se od Hasana da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: *Malo prakse koja je u skladu sa sunnetom je bolje nego mnogo djela koja su nastala iz novotarije. Svaka novotarija je zabluda, a svaka zabluda vodi u Džehennem.*

Abdullah b. Mesud, r.a., je rekao: "Umjerenost u sunnetu je bolja od mnogog truda i umaranja novotarijama."

Hasan je rekao: "Nema nikakve koristi od riječi koju ne prate djela, a nema koristi ni od riječi ni od djela ako nisu propraćena iskrenom namjerom. Ni od riječi, ni od djela ni od namjere nema koristi ako nije u skladu sa sunnetom."

Ma'kal b. Jesar prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: *Dvojicu ljudi neće obuhvatiti moj šefaat-zagovorništvo.* U drugoj predaji: *Dvije kategorije ljudi iz mog ummeta neće obuhvatiti moj šefaat: vođu koji je nepravedan i čovjeka koji pretjeruje u vjeri i izlazi iz nje.* (Misli se na onoga koji pretjeruje u vjeri i vjerskim propisima u tolikoj mjeri da se udalji od sunneta i džemata.)

Ubejj b. Ka'b je rekao: "Vodite računa o pravom putu i sunnetu, jer nema čovjeka koji je na pravom putu i sunnetu, pa se prisjeti Svemilosnog i oči mu se napune suzama strahopoštovanja prema Allahu, a da će ga vatra ikada pržiti. Nema čovjeka koji je na pravom putu i sunnetu, pa se prisjeti Svemilosnog, oči mu se napune suzama i koža naježi iz straha od Allaha, a da neće biti oslobođen grijeha kao drvo čije se lišće osušilo i vjetar ga raznio. Umjerenost na pravom putu i sunnetu je bolja od mnogog truda u nečemu što je oprečno pravom putu i sunnetu. Trudite se da djela koja činite, mnogo ili umjereno, budu u skladu sa praksom vjerovjesnika i njihovim sunnetima.

Bilježi se da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: *Israelićani su se podijelili na sedamdeset i jednu grupu, a ovaj ummet će se podijeliti na sedamdeset i dvije skupine. Od njih će sedamdeset i jedna u Džehennem, a jedna će u Džennet.* Prisutni su upitali: "Allahov Poslaniče, a koja je to grupa?" On odgovori: *To su oni koji budu slijedili sunnet i zajednicu. (Ehlussunne ve-l-džema'a).*

Bilježi se da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: *Onaj ko se bude pridržavao moga sunneta kada se moj ummet pokvari, imat će nagradu stotine šehida.*

Abdullah b. Mesud, r.a., je rekao: "Šta mislite o vremenu kada će vas pritisnuti kušnja u kojoj će ljudi ostarjeti, i u kojoj će se mladi odgajati i rasti. Ljudi će se na nju navići, i smatrati je sunnetom-stalnom praksom, a ako je neko pokuša promijeniti ili raditi drugačije, govorit će se: "To je naopako i neprihvatljivo!" Neko je upitao: "A kada će to biti, Abdullah?" On reče: "Kada bude mali broj povjerljivih među vama, a bude mnogo namjesnika na vlasti, kada bude malo učenih a bude mnogo učača, kada se bude željelo dunjaluk ostvariti ahiretskim

djelima i kada ljudi budu učili i naučavali ali ne za dobrobit vjere. Oni koji budu imali vlast nad vama, ako im se budete pokoravali, odvest će vas u zabludu, a ako im se oduprete, ubit će vas." Neko upita: "Šta nam savjetuješ da činimo?" On reče: "Stalno boravite u svojoj kući; u protivnom vam je Džehennem najpreči." Onda je njegov sagovornik stavio ruku na prsa i rekao: "Ubio si me, Ibn Umm Abd!"

Abdullah b. Amr b. As, r.a., je rekao: "Allahov Poslanik, s.a.v.s., nam je govorio: *Ljudi, ukazujte počast mojim ashabima i činite im dobro. Volite ih jer su najbolji ljudi moji ashabi među kojima sam dobio poslanicu. Vjerujte u Allaha i potvrđujte moje poslanstvo. Vjerujte u istinitost onoga s čime sam došao od Allaha, slijedite to i prakticirajte. Poslije ashaba, najbolja je ona generacija koja je poslije njih. Oni vjeruju u mene i slijede Allahovu naredbu, a nisu me vidjeli. Poslije njih je generacija koja ih slijedi i koji će vjerovati u mene. Poslije njih će doći naraštaj koji neće voditi računa o namazima i koji će slijediti svoje prohtjeve. Oni će ostaviti ono što sam im naredio, a slijedit će i prakticirati ono što sam im zabranio. Krnjit će vjeru svojim prohtjevima i željama i pokazivat će se ljudima svojim djelima. Zaklinjat će se a da im niko neće tražiti da se kunu, svjedočit će, a niko od njih neće tražiti da svjedoče. Kada im se nešto povjeri, oni će to povjerenje izigrati i neće ga opravdati. Govorit će i lagati, i govorit će nešto što neće pratiti svojom praksom. Od njih će biti uzdignuto znanje i blagost, a zavladat će nezanje i nemoral. Nestat će stida između njih i povjerenja, a proširit će se laž, prevara, neposlušnost roditeljima, prekidanje rodbinskih veza, dugoročna nada, škrtost, pohlepa za dunjalukom, zavist, zinaluk, hrđavo ponašanje-ahlak, hrđav komšiluk i oni će izlijetati iz vjere kao što izlijeće strjelica odapeta iz luka. Smak svijeta će doći onda kada na Zemlji budu najgori ljudi. Ako želite da nastanjujete Džennet i uživate njegove blagodati, onda se čvrsto pridržavajte sunneta i zajednice. Dobro se čuvajte inovacija jer je svaka inovacija (u vjeri) novotarija, a svaka novotarija je zabluda. Allah nikada neće dati jedinstvo Muhammedovom, s.a.v.s., ummetu u nečemu što je zabluda. Ko ostavi pokornost, napusti zajednicu, zanemari Allahove naredbe i bude radio suprotno Allahovim propisima, srest će se sa Allahom, Koji će biti srdit na njega i Koji će ga uvesti u Džehennem.*

Arbad b. Sari Sulemi, r.a., je rekao: "Poslanik, s.a.v.s., nam je držao govor i davao savjete od kojih su nam oči suzile i srca drhtala. Onda je neko od ashaba upitao: "Allahov Poslaniče, ovo sliči oproštajnom govoru i savjetu, pa šta nam preporučuješ?" On reče: *Oporučujem vam takvaluk prema Allahu, slušanje i pokoravanje. Onaj ko bude živio poslije mene vidjet će mnoga razilaženja. Dobro se čuvajte novotarija, jer to je zabluda. Ko dočeka takvo vrijeme, neka se pridržava moga sunneta i sunneta-prakse Hulefai rašidina (pravih halifa-vođa) poslije mene koji su na uputi. To čvrsto prihvatite kao da vam život od toga zavisi.*

Ebu Seid Hudri, r.a., prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: *Ko se koristi i hrani dozvoljenim, prakticira sunnet i od čijeg zla su sigurni ostali ljudi, taj će ući u Džennet.* Neko je rekao: "Allahov Poslaniče, takvih ima mnogo među ljudima." On reče: *U stoljećima koja dolaze poslije mene bit će ih vrlo malo.*

Abdullah b. Mesud, r.a., je rekao: ”Poslanik, s.a.v.s., mi je iscrtao liniju i rekao: *Ovo je Allahov put.* Onda je iscrtao linije s lijeve i desne strane prve linije i rekao: *Ovo su puteljci. Na svakom od njih je šejtan koji poziva sebi.* Onda je proučio: ***I doista, ovo je Pravi put moj, pa se njega držite i druge puteve ne slijedite, pa da vas odvoje od puta Njegova; - eto, to vam On naređuje, da biste se grijeha klonili.*** (Sura En’am, 153)

Bilježi se da je Vjerovjesnik, s.a.v.s., rekao: *Svaka stvar ima svoju mrlju, a mrlja ovoj vjeri su prohtjevi.*

Ša’bi je rekao: “Prohjevi se i zovu prohtjevima jer će gurnuti onog ko ih slijedi u Džehennem.”

Mudžahid je rekao: “Ne znam koja je blagodat kojom me Allah obdario veća i bolja za mene - to što me uputio u islam ili što me poštedio i očistio prohtjeva.”

Ebu Zerr, r.a., prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: *Ko se suprotstavi zajednici koliko pedalj, taj je skinuo ogrlicu islama sa svoga vrata.*

Uvejs Kareni je rekao Heremu b. Hajjanu, kada mu je ostavljao oporuku: “Dobro se čuvaj da napustiš zajednicu, pa da tako ostaviš i svoju vjeru a da toga i ne budeš svjestan. Ako to uradiš, onda ćeš, na Kijametskom danu ući u Džehennem.”

Allah daje podršku iz Svoje neizmjerne blagodarnosti i plemenitosti.

TUGA ZBOG AHIRETA

Omer b. Hattab, r.a., je rekao: "Izvagajte svoja djela prije nego vam budu izvagana, sa sobom svedite račun prije nego se račun bude svodio s vama. Pripremite se za Veliko izlaganje, a to je Kijametski dan: ***Tada ćete ispitivani biti, i nijedna tajna vaša neće sakrivena ostati.***" (Sura Hakka, 18)

Prenosi se od Ebu Zerra, r.a., da je Vjerovjesnik, s.a.v.s., prenoseći od svoga Gospodara, rekao: *Robovi Moji, zabranio sam nepravdu Samome Sebi i među vama sam zabranio nepravdu, pa nemojte nepravde činiti. Robovi Moji, svi ste zabludjeli osim onih koje sam Ja uputio. Molite Me da vas uputim i Ja ću vas uputiti. Robovi Moji, svi ste vi gladni osim onih koje Ja nahranim, pa tražite od Mene da vas nahranim i Ja ću vas nahraniti. Robovi Moji, svi ste vi goli osim onih koje Ja odjenem, tražite od Mene da vas odjenem i Ja ću vam odjeću dati. Robovi Moji, vi griješite noću i danju, a Ja praštam sve grijehe. Tražite od Mene da vam oprostim i Ja ću vam oprostiti. Robovi Moji, kada biste svi vi, i prvi i potonji, i džini i ljudi imali vjeru najpobožnijeg čovjeka, to ništa ne bi povećalo Moju vlast. Robovi Moji, kada biste svi vi, i prvi i potonji i ljudi i džini bili kao najgrješniji i najgori čovjek, to ne bi nimalo umanjilo Moju vlast. Robovi Moji, kada biste svi vi, i prijašnji i potonji, i ljudi i džini stali na jednu površinu i svaki od Mene tražio što mu treba i kada bih svakome od njih dao ono što traži, to nimalo ne bi umanjilo ono što imam, osim onoliko koliko bi mora nestalo kada bi se konac stavio u njega i izvukao. Robovi Moji, vaša djela su bitna, za njih ću vas pitati i račun ćete polagati, za njih ću vas nagraditi na Kijametskom danu. Ko bude imao dobra, neka zahvali Allahu, a ko nađe nešto drugo, neka ne kori i ne krivi nikoga drugog osim samoga sebe.*

Ebu Seid Hudri, r.a., prenosi da je Vjerovjesnik, s.a.v.s., rekao: *Obilazite bolesnike i ispraćajte dženaze, to će vas podsjećati na Ahiret.*

Bilježi se da je neki mudrac gledao kako ljudi sažalijevaju umrlog kojeg su ispraćali na mezarje. Onda je rekao: „Bolje bi vam bilo da tako osjećate sažaljenje i samilost prema samima sebi. On je umro i siguran je od tri strahote: jedna od njih je viđenje Meleka smrti, druga je gorčina smrti i treća je strah od završetka života."

Ebu Derda, r.a., je čuo nekog čovjeka kako za dženazom pita: "Ko je ovo?" Ebu Derda mu je rekao: "To si ti. Ako ti je krivo, onda sam to ja. Uzvišeni Allah je rekao: ***Ti ćeš, zacijelo, umrijeti, a i oni će, također, pomrijeti.***(Sura Zumer, 30)

Hasan Basri je vidio nekog čovjeka kako jede u mezarju, pa mu je rekao: "Ovaj čovjek je licemjer; smrt mu je pred očima, a on priželjkuje hranu i uživa u njoj."

Hasan Basri je, također, rekao: "Za svako čuđenje je ponašanje ljudi koji su pozvani da spakuju svoje stvari i koji su pozvani na putovanje, a oni, svi do zadnjeg, sjede i besposliče."

Bilježi se da se Hasan Basri, kada bi vidio umrlog, ponašao kao da se vratio sa majčine dženaze.

Ibrahim Tejmi je rekao: "Ko vjeruje, a nije tugaljiv i ustrašen, bojati se da neće biti džennetlija, jer džennetlije govore: ***Prije smo među svojima strahovali.*** (Sura Tur, 26)

Ibn Mesud, r.a., je rekao: "Hafiz-čuvar Kur'ana treba da se poznaje noću, kada ostali ljudi spavaju, a danju kada ostali ljudi ne poste; po sjeti kada su ostali ljudi veseli, po plaču kada se ostali ljudi smiju; po šutnji kada ostali pričaju, po skromnosti kada se ostali ljudi uznose i ponose. Hafiz Kur'ana treba da bude tugaljiv, blag, smiren i prijatan, a ne da bude osoran, nemaran, glasan ili oštar."

Šekik b. Ibrahim je rekao: "Čovjek nema boljeg prijatelja od brige i straha. Briga za počinjene grijehe i strah za preostali dio života, jer ne zna šta ga čeka i šta će ga zadesiti."

Hakim-Mudrac je rekao: "Onaj ko se brine i tuguje u nečemu što ne spada u ovo troje, taj ne zna ni šta je tuga ni šta je radost: jedno je briga za vjeru - da li će se njegov život završiti s njom ili neće. Drugo je briga za Allahovu naredbu, da li će je upotpuniti ili neće. Treće je briga za parničare, da li će ih zadovoljiti ili neće."

Enes b. Malik, r.a., prenosi da je Vjerovjesnik, s.a.v.s., rekao: *Nikada oko neće zasuziti, niti se raznježiti, a da Allah neće zabraniti Džehennemu da ga prži. Ako suza poteče licem čovjeka, njegovo lice neće biti iznureno niti poniženo. Nema nijednog dobrog djela a da za njega ne postoji i nagrada, osim suze. Ona gasi džehennemska mora. Kada bi čovjek, u nekom narodu, plakao strahujući od Allaha, Allah bi se smilovao tome narodu zbog plača toga čovjeka.*

Ka'b Ahbar je rekao: "Da plačem iz straha od Allaha, toliko da mi krv poteče iz očiju, draže mi je nego da podijelim zlata koliko sam težak. Nema nijednog ko zaplače iz straha od Allaha, pa mu suza padne na zemlju, a da će ga Džehennem dotaći, osim ako se kap, sa nebesa ponovo vrati na nebesa, a to se ne dešava. Kako god se kap koja padne sa nebesa nikada ne vraća na nebesa, tako i onaj koji je na dunjaluku plakao iz straha od Allaha nikada neće biti kažnjen Džehennemom."

Abdullah b. Mesud, r.a., prenosi da je Vjerovjesnik, s.a.v.s., rekao: *Nema čovjeka iz čijeg oka izađe kap kolika je mušica ili glava mušice, uzrokovana strahom od Allaha, i padne mu na lice, a da će ga ikada dotaći džehennemska vatra.*

Ikrime prenosi da je Ibn Abbas, r.a., rekao: "Nikada oko ne zasuzi osim uz Allahovu milost, i nikada čovjekovo oko ne pusti suzu a da prije toga melek ne pomiluje njegovo srce."

Bilježi se od Hasana Basrija da je Vjerovjesnik, s.a.v.s., rekao: *Nema kapi koje su draže Allahu od dvije kapi: suze koja kane u tmini noći, i kapi krvi koja kane na Allahovom putu.*

Zijad Numejri je rekao: "Uzvišeni Allah je rekao u jednoj od Svojih knjiga: "Nikada čovjek ne zaplače zbog straha od Mene, a da ga neću zaštititi Svoje kazne, i nikada čovjek neće zaplakati zbog straha od Mene a da mu te suze neću zamijeniti smijehom u Džennetu."

Omer b. Abdul-Aziz jedne je noći klanjao noćni namaz i učio: ***Kada sa okovima o vratu i sindžirima budu vučeni po ključaloj vodi, a zatim u vatri prženi.*** (Sura Mu'min, 71,72) Neprestano je taj ajet ponavljao plačući, i tako je i osvanuo.

Temim Dari, r.a., je učio ajet: ***Misle li oni koji čine zla djela, da ćemo s njima postupiti jednako kao sa onima koji vjeruju i dobra djela čine, da će im život i smrt biti isti? Kako loše rasuđuju!*** (Sura Džasije, 21) To je plačući ponavljao do zore.

U jednoj predaji se kaže da je Davud, a.s., kada bi učinio neku grešku, odbijao da pije piće u kojem nema pola njegovih suza.

Behz b. Hakim je rekao: "U namazu nas je predvodio Zurare b. Ebi Evfa i učio je: ***A kada se u rog puhne.*** (Sura Muddessir, 8) Iznijeli smo ga mrtvog sa namaza.

U Allaha je sva podrška.

O TOME KAKO OSVIĆE ČOVJEK

Mudžahid je rekao: "Omer, r.a., mi je rekao: 'Mudžahide, kada osvaneš, nemoj se nadati da ćeš omrknuti, a kada omrkneš, nemoj se nadati da ćeš osvanuti. Iskoristi svoj život prije nego ti dođe smrt, i svoje zdravlje prije nego te snađe bolest, jer ne znaš šta ćeš sutra postati."

Jedan mudrac je rekao: "Kada čovjek osvane, treba da naumi četiri stvari: da provede ono što mu je Allah u obavezu stavio, da se kloni onoga što mu je Allah zabranio, da bude pravedan prema onome s kim bude sarađivao, i da nastoji da se izmiri sa svojim parničarima. Ako osvane sa ovim namjerama, nadam se da će biti od onih koji su dobri i koji su uspjeli."

Jednog mudraca su upitali: "S kakvom namjerom čovjek treba da ustane iz svoje postelje?" Odgovorio je: "Prije nego što razmotrite ustajanje, razmotrite njegovo spavanje. Tek onda treba pitati o tome kako ustati. Onaj ko ne zna kako spavati, taj ne zna ni kako ustati." Onda je rekao: "Čovjek ne bi trebalo da legne spavati sve dok ne popravi četiri stvari: Prvo je da na zemlji nema neko ko mu zamjeri; treba da ode kod njega i zatraži od njega da mu oprosti, jer može se desiti da mu dođe Melek smrti i odvede ga pred njegova Gospodara, a on neće imati nikakva opravdanja.

Drugo je da ne liježe u postelju ako mu je ijedna obaveza kojom ga je Allah obavezao ostala neizvršena.

Treće je da ne liježe u postelju sve dok se ne pokaje od grijeha koje je počinio, jer može se desiti da umre tu noć i da bude upisan kao neko ko je ustrajavao u grijesima.

Četvrto je da ne liježe u postelju sve dok ne napiše oporuku, jer može se desiti da umre bez ostavljene oporuke."

Neko je rekao: "Ljudi osvanu u tri kategorije: jedni su oni koji traže imetak, drugi koji traže grijeh i treći koji traže pravi put. Onaj ko osvane tražeći imetak, taj neće pojesti više nego mu je Allah dodijelio, makar imao ne znam koliko imetka. Onaj ko traži grijeh, toga će zadesiti poniženje i nedaća. Onaj ko traži pravi put, Allah će mu dati i opskrbu i ukazati na pravi put."

Jedan mudrac je rekao: „Ko dočeka jutro, obavezan je na dvije stvari: sigurnost i strah. Treba da bude siguran u ono što mu je Allah obezbijedio od opskrbe i treba da strahuje od toga šta ga čeka, sve do svoga kraja. Ako bude proveo ovo dvoje, Allah će ga počastiti s dvije stvari; jedna od njih je zadovoljstvo onim što ima i druga je slast u obavljanju ibadeta."

Sufjan Sevri prenosi od svoga oca, a on od Seida b. Mesruka da je rekao: "Kada bi neko pitao Rebi' b. Hajsema kako je osvanuo, on bi odgovorio: "Osvanili smo kao slabići i griješnici. Jedemo našu opskrbu i čekamo naš smrtni čas."

Malika b. Dinara neko je pitao: "Kako si osvanuo?" Odgovorio je: "Kako da osvane neko ko treba da se seli iz boravišta u boravište, a ne zna da li mu je konačna odrednica Džennet ili Džehennem?"

Bilježi se da je neko pitao Isaa, a.s.: "Kako si osvanuo, Ruhullahu?" "Osvanuo sam tako što ne posjedujem ono što bih želio, niti mogu da se odbranim od onoga od čega strahujem. Osvanuo sam kao sužanj svojih djela, a svako dobro je u tuđem vlasništvu i niko nema više potreba od mene", odgovorio je.

Amira b. Kajsa su pitali: "Kako si osvanuo?", pa je rekao: "Osvanuo sam kao neko ko je samog sebe prekrio grijesima. Allah me obasuo svojim blagodatima i ne znam da li je moj ibadet da bi se pobrisali grijesi ili da bih se zahvalio Allahu na Njegovim blagodatima?!"

Muhammed b. Sirin je pitao nekog čovjeka: "Kako si?", a on mu je odgovorio: "Kako da bude neko ko je dužan petsto dirhema, a nije u stanju da ih vrati?" Ibn Sirin je otišao u svoju kuću i iznio hiljadu dirhema koje je dao tom čovjeku, i rekao mu: "Petsto dirhema neka ti posluži za podmirenje duga, a drugih petsto potroši na svoju porodicu." Poslije toga, Ibn Sirin nikoga nije pitao kako je, bojeći se šta bi mu čovjek mogao reći pa bi morao podmiriti njegovu potrebu.

Ibrahim b. Edhem je rekao: "Ko osvane, obavezan je da se zahvali na četiri stvari. Prvo neka kaže: 'Hvala Allahu, Koji je obasjao moje srce svjetlom upute i učinio me vjernikom, a nije me učinio od onih koji su zalutali.

Zatim neka kaže: 'Hvala Allahu, Koji me učinio pripadnikom Muhammedovog, s.a.v.s., ummeta.

Zatim neka kaže: 'Hvala Allahu, Koji nije učinio da moja opskrba bude u nečijim drugim rukama osim u Njegovim.

Na kraju neka kaže: 'Hvala Allahu Koji je pokrio moje sramote."

Bilježi se da je Šekik b. Ibrahim rekao: "Kada bi čovjek živio dvije stotine godina ne znjući za ove četiri stvari, ništa ne bi bilo preče za njega od Džehennema: prvo je da spozna Allaha, drugo da bude svjestan i da zna Allahovo djelovanje, treće je da zna samoga sebe, i četvrto da zna ko je Allahov neprijatelj i ko je njegov neprijatelj.

Allaha treba da zna javno i tajno jer nema nikoga ko može nešto dati ili uskratiti osim Allaha. Poznavanje Allahovog djelovanja je potrebno da zna da Allah ne prima ona djela koja nisu iskreno u ime Allaha. Poznavati samoga sebe je potrebno da bi znao svoje slabosti i da ne može otkloniti od sebe ništa od onoga što mu je Allah poslao, nego treba biti zadovoljan onim što mu je Allah dodijelio. Poznavanje Allahovog neprijatelja i svoga neprijatelja je potrebno da bi upoznao njegovo zlo, i da bi mu uzvratio spoznajom i poznavanjem i na taj način ga porazio."

Neko je rekao: U svakom danu u kojem čovjek osvane Allah ga obaveže sa deset stvari: prvo je da spominje Allaha kada ustane, jer je Uzvišeni rekao: ***I veličaj i hvali Gospodara svoga kad ustaješ*** (Sura Tur, 48), te ***O vjernici, često Allaha spominjite i hvalite, i ujutro i navečer Ga veličajte*** (Sura Ahzab, 41,42).

Drugo je pokrivanje sramota. Uzvišeni kaže: ***O sinovi Ademovi, lijepo se obucite kad hoćete molitvu obaviti! I jedite i pijte, samo ne pretjerujte; On ne voli one koji pretjeruju.*** (Sura A'raf, 31) Minimalno udovoljiti lijepom oblačenju znači pokriti stidna mjesta.

Treće je da se upotpuni abdest u vrijeme namaza. Uzvišeni kaže: ***O vjernici, kad hoćete molitvu obaviti, lica svoja i ruke svoje do iza lakata operite - a dio glava svojih potarite - i noge svoje do iza članaka; a ako ste džunubi, onda se okupajte; a ako ste bolesni ili na putu ili ako ste izvršili prirodnu potrebu ili ako ste se sastajali sa ženama, a ne nađete vode, onda rukama svojim čistu zemlju dotaknite i njima preko lica svojih i ruku svojih pređite. Allah ne želi da vam pričini poteškoće, već želi da vas učini čistim i da vam blagodat Svoju upotpuni, da biste bili zahvalni.*** (Sura Maide, 6)

Četvrto je da upotpuni svoje namaze u njihovo vrijeme. Uzvišeni kaže: ***Jer vjernicima je propisano da u određeno vrijeme namaz obavljaju.*** (Sura Nisa, 103) To je, znači, utvrđena obaveza koja ima svoje tačno određeno vrijeme.

Peto je da bude uvjeren u Allahovo obećanje koje se tiče opskrbe, shodno riječima Uzvišenog: ***Na Zemlji nema nijednog živog bića, a da ga Allah ne hrani. On zna gdje će koje boraviti i gdje će sahranjeno biti. Sve to ima u jasnoj Knjizi.*** (Sura Hud, 6)

Šesto je zadovoljstvo onim što mu je Allah dodijelio, shodno riječima Uzvišenog: ***Mi im dajemo sve što im je potrebno za život na ovome svijetu i Mi jedne nad drugima uzdižemo po nekoliko stepeni da bi jedni druge služili. - A milost Gospodara tvoga bolja je od onoga što oni gomilaju.*** (Sura Zuhruf, 32)

Sedmo je oslanjanje na Allaha, jer Allah kaže: ***Ti se pouzdaj u Živog, koji ne može umrijeti*** (Sura Furkan, 58), ***a u Allaha se pouzdajte, ako ste vjernici*** (Sura Maide, 23).

Osmo je sabur-ustrajnost i strpljivost kada se radi o Allahovoj naredbi i odredbi. Uzvišeni kaže: ***A ti strpljivo čekaj presudu Gospodara svoga*** (Sura Tur, 48.) i: ***O vjernici, budite strpljivi i izdržljivi, na granicama bdijte i Allaha se bojte, da biste postigli ono što želite!*** (Sura Ali Imran, 200)

Deveto je zahvalnost na Allahovim blagodatima, shodno Allahovim riječima: ***Budite Allahu zahvalni, ta vi se samo Njemu klanjate!*** (Sura Bekare, 172) Prva blagodat je tjelesno zdravlje, a najveća blagodat je vjera islam. Mnogobrojne su Allahove blagodati. Uzvišeni Allah kaže: ***I ako biste Allahove blagodati brojali, ne biste ih nabrojali*** (Sura Ibrahim, 34)

Deseto je da se koristi onim što je halal. Uzvišeni kaže: ***O vjernici, jedite ukusna jela koja smo vam podarili.*** (Sura Bekare, 172) - Pod ovim se misli na ono što je dozvoljeno.

O RAZMIŠLJANJU

Ataa b. Ebi Rebbah je rekao: "Ušao sam sa Ibn Omerom, r.a., i Ubejdom b. Umejrom kod hazreti Aiše. Nazvali smo joj selam i ona je pitala: "Ko su ovi?" Mi smo rekli: "Abdullah b. Omer i Ubejd b. Umejr." Ona reče: 'Dobro nam došao, Ubejde b. Umejre. Zašto si nas posjetio?" On reče: Reci nam šta ti se najviše dopalo kod Allahovog Poslanika, s.a.v.s.?" Ona reče: "Sve što je on radio bilo je dobro i lijepo. Jedne noći je došao i sa mnom legao u postelju. Njegova koža se prilijepila za moju kožu i on mi je rekao: *Aiša, dozvoljavaš li mi da robujem svome Gospodaru?* Ja sam rekla: 'Allaha mi, prijatna mi je tvoja blizina i tvoj prohtjev.' On je ustao, otišao do bačvice i uzeo abdest, a onda je zanijetio i plakao. Plakao je toliko da su mu suze natopile poprsje. Zatim se naslonio na desnu stranu i desnicu je stavio pod obraz i plakao, pa sam vidjela da su mu suze padale na zemlju. Nakon što je oglasio nastupanje zore, došao je Bilal i kada ga je vidio da plače, pitao ga je: "Zbog čega plačeš, Allahov Poslaniče, a Allah ti je oprostio i prijašnje i potonje grijehe?" On mu odgovori: *Bilale, zar da ne budem zahvalan rob? A zašto ne bih plakao kada mi je objavljeno:* ***U stvaranju nebesa i Zemlje i u izmjeni noći i dana su, zaista, znamenja za razumom obdarene, za one koje i stojeći i sjedeći i ležeći Allaha spominju i o stvaranju nebesa i Zemlje razmišljaju. 'Gospodaru naš, Ti nisi ovo uuizalud stvorio; hvaljen Ti budi i sačuvaj nas patnje u vatri!'*** (Sura Ali Imran, 190,191) Onda je rekao: *Teško onome ko prouči ove ajete a ne razmišlja o njima i njihovom značenju.*

Bilježi se u jednoj predaji da se onome ko pogleda u zvijezde, razmišlja o njihovoj ljepoti i o Allahovoj moći, pa prouči: ***Gospodaru naš, Ti nisi ovo uzalud stvorio; hvaljen Ti budi i sačuvaj nas patnje u vatri!,*** upiše dobrih djela koliko je zvijezda na nebu.

Amir b. Kajs je rekao: "Najradosniji na Kijametskom danu će biti oni koji su najduže tugovali na dunjaluku. Najviše će se na Ahiretu smijati oni koji su najviše plakali na dunjaluku. Najčišći iman-vjerovanje na Kijametskom danu će imati oni koji su najviše razmišljali na dunjaluku."

Ebu Derda, r.a., je rekao: "Ova predaja se prenosi od Allahovog Poslanika, s.a.v.s: *Među ljudima ima onih koji su ključ svakog dobra i koji zatvaraju svako zlo. Zbog svega toga oni imaju veliku nagradu. Ima i onih ljudi koji su ključ svakog zla i koji zatvaraju svako dobro i za to će imati veliki grijeh. Blago li se onome kome se daju ključevi dobra a koji zaključava zlo. Da razmišljam jedan trenutak draže mi je nego da čitavu noć provedem u ibadetu.*

A'meš bilježi od Amra b. Murreta da je rekao: "Vjerovjesnik, s.a.v.s., je prolazio je pored grupe ljudi koji su razmišljali, pa je rekao: *Razmišljajte o stvorenjima, a nemojte razmišljati i raspravljati o Stvoritelju.*

Hišam b. Urve prenosi od svoga oca da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: *Šejtan će doći nekome od vas i pitati ga: 'Ko je stvorio nebesa?' On će reći: '*

Allah.' Onda će šejtan pitati: 'A ko je stvorio zemlju?' Čovjek će reći: 'Allah.' Onda će šejtan pitati: 'A ko je stvorio Allaha?' Kada neko od vas osjeti takvo nešto, neka kaže: 'Vjerujem u Allaha i Njegovog Poslanika.'

Bilježi se da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: *Razmišljanje od jednog sahata je bolje nego ibadet godinu dana.*

Fekih, da mu se Allah smiluje, rekao je: "Ako čovjek hoće da ostvari nagradu za razmišljanje, neka razmišlja o pet stvari: o ajetima i znakovima, o blagodatima, o nagradi, o kazni i o Allahovoj blagodati prema njemu i o njegovoj nezahvalnosti i ravnodušnosti prema Njemu.

Razmišljanje o ajetima i znakovima podrazumijeva razmišljanje o Allahovoj moći u onome što je stvorio: nebesa, Zemlju, izlazak sunca sa istoka i zalazak na zapadu, smjenjivanju dana i noći, o stvaranju njega, kao što Allah kaže: ***Na Zemlji su dokazi za one koji čvrsto vjeruju a i u vama samima - zar ne vidite?*** (Sura Zarijat, 20,21) Ako čovjek razmišlja o ajetima i znakovima, to mu povećava njegovo uvjerenje i spoznaju.

Razmišljanje o blagodatima se ogleda u tome da čovjek razmišlja o blagodatima koje je Allah stvorio. Jedan mudrac je bio upitan o razlici između blagodati i uživanja, pa je rekao: 'Sve što se može vidjeti od uživanja to je blagodat, a ono što je sakriveno, to je uživanje. Na primjer, ruka je blagodat, ali je snaga koja je u ruci uživanje te blagodati. Lice je blagodat, ali je ljepota lica i njegova prijatna spoljašnjost uživanje. Usta su blagodat, a sposobnost da se osjeti ukus je uživanje. Noge su blagodat, a sposobnost hodanja je uživanje. Ako čovjek ima noge ali nema sposobnost hodanja, data mu je blagodat ali ne i uživanje u toj blagodati. Vene, kosti i mišići su blagodati, a njihovo zdravlje je uživanje.'

Neko je rekao: "Blagodat je ostvarenje uživanja a uživanje je otklanjanje nevolje. "

Ima i onih koji kažu suprotno ovome. Postoje i oni koji kažu da su ove dvije riječi jednakog značenja. Uzvišeni Allah je rekao: ***I ako biste Allahove blagodati brojali, ne biste ih nabrojali.*** Čovjek koji razmišlja o blagodatima i uživanjima povećava svoju ljubav.

Razmišljanje o nagrađivanju i nagradi podrazumijeva da čovjek razmišlja o nagradi koju je Allah pripravio za svoje evlije u Džennetu. Razmišljanje o Njegovoj nagradi će potaknuti želju za njima i on će pojačati svoj trud kako bi ih ostvario i nastojat će pojačati svoje ibadete Allahu.

Razmišljanje o Njegovoj kazni znači da čovjek razmišlja o onome što je Allah pripravio svojim neprijateljima u Džehennemu, raznovrsne patnje i kazne. Takvo razmišljanje će mu pojačati strah i biti mu podsticaj da ostavi grijehe.

Razmišljanje o Njegovom dobročinstvu prema njemu je da razmišlja o Allahovom dobročinstvu koje se ogleda u pokrivanju njegovih grijeha i toga što ga nije kaznio za njih, u tome što ga je podstakao na tevbu. Neka razmisli o sebi i svojem nemaru, kako je ostavio Allahove naredbe a počinio ono što mu je zabranio. Razmišljanje o tome povećava stid i ustručavanje.

Ako razmišlja o ovih pet stvari, onda je među onima za koje je Vjerovjesnik, s.a.v.s., rekao: *Razmišljanje jedan sahat je bolje nego ibadet od godinu dana.*

Neka ne razmišlja o nečemu drugom, jer je razmišljati o nečemu drugom vesvesa-zlomisao.

Jedan mudrac je rekao: Nemoj se predavati razmišljanju o troje: nemoj razmišljati o siromaštvu pa da ti se poveća briga i zabrinutost, i da ti se poveća pohlepa; nemoj razmišljati o nepravdi onoga ko ti je nanio nepravdu jer će ti srce usplamtjeti, povećat će se tvoja mržnja i produžit će se njeno trajanje; nemoj razmišljati o dugom opstanku na dunjaluku pa da ti se omili skupljanje imetka i bogatstva - tako ćeš proćerdati svoj život i stalno ćeš odlagati pristupanje poslu."

Neko je rekao: „Osnov vjere je da čovjek nauči svoje srce da ne razmišlja o onome što ga se ne tiče. Kada god srce počne razmišljati o onome što ga se ne tiče, on ga natjera na razmišljanje o onome što ga se tiče. To je najveća i najteža borba, ali i najvrjednija i najkorisnija za onoga ko joj pribjegne. Ko se nije u stanju savladati izvan namaza, teško da će se moći tome oduprijeti i u namazu."

Jedan mudrac je rekao: "Upotpunjavanje ibadeta je u iskrenosti namjere, a upotpunjenost dobrog djela je u pokornosti i poniznosti. I jedno i drugo se mogu kompletirati kroz zuhd prema dunjaluku. Sve nabrojano će biti kompletno ako se tuguje i brine zbog Ahireta, a potpunost brige i tuge je ako se stalno razmišlja o smrti, srčanim razmišljanjem, i ako razmišljaš o mnoštvu svojih grijeha."

Neko je rekao: "Ahlak-ćudoređe i moralno ponašanje ebdala je sadržano u deset stvari: čistota prsa, darežljivost u imetku, iskrenost jezika, poniznost duše, sabur u teškim trenucima, plač u samoći, dobrohotnost prema svim stvorenjima, samilost prema vjernicima, razmišljanje o svemiru i uzimanje poduke iz događaja."

Mekhul-Šami je rekao: "Onaj ko liježe u postelju treba da razmišlja o onome što je učinio toga dana. Ako je radio dobro, treba da zahvali Allahu na tome, a ako je počinio grijeh, treba da zatraži oprosta za to od Allaha i da to ostavi. Ako to ne radi, onda je sličan trgovcu koji dijeli i troši a ne svodi računa, pa doživi bankrot i propadne a da toga i ne bude svjestan."

Jedan mudrac je rekao: "Mudrost se javlja iz četiri stvari: prvo je da tijelo bude oslobođeno dunjalučkih poslova i zauzetosti. Drugo je da trbuh bude prazan od dunjalučke hrane. Treće je da u ruke budu prazne od dunjalučkih dobara. I četvrto je da razmišlja o tome kakav je dunjalučki kraj, odnosno da razmišlja o tome kako će završiti jer ne zna šta ga čeka niti zna da li će njegova djela biti primljena ili neće. Allah prima samo ona djela koja su dobra i čista."

Fekih, da mu se Allah smiluje, rekao je: "Čuo sam grupu učenjaka koji pripisuju Halidu b. Ma'danu ovaj hadis: "Pitao sam Muaza b. Džebela, r.a., da mi kaže neki hadis koji je čuo od Allahovog Poslanika, s.a.v.s., i kojeg je upamtio i prisjetio ga se svaki dan otkako ga je čuo. On je zaplakao tako da sam pomislio da neće ušutiti. Kad je prestao, reče: 'Za tebe bih dao i oca i majku, Allahov Poslaniče! On mi je pričao dok sam s njim jahao na istom sedlu. Podigao je glavu prema nebesima i rekao: *Hvala Allahu Koji je Svojim robovima presudio ono što je najbolje.* Onda je zovnuo: *Muaze!* Ja sam rekao: 'Odazivam se, Allahov Poslaniče, vođo svakom dobru i Vjerovjesniče milosti.' On reče: *Reći ću ti nešto što nijedan vjerovjesnik nije kazivao svome narodu. Ako to upamtiš, koristit će ti, a ako ga čuješ a ne upamtiš, izgubit ćeš bilo kakvo opravdanje kod Allaha na Kijametskom danu.*

Onda je rekao: *Allah je stvorio sedam meleka prije nego je stvorio sedmera nebesa, i svako nebo ima svoga meleka. Na svaku nebesku kapiju je postavio jednog od njih. Meleki čuvari i pratioci čovjeka zapisuju svako djelo koje čovjek uradi, od svog ustajanja pa do počinka. Onda se ta djela uzdižu praćena svjetlošću koja je kao sunčeva svjetlost. Kada dođu do Zemlji najbližeg neba, melek čuvar ga pokaže lijepim i traži da se za njega da nagrada, a Melek prvog neba kaže: 'Zaustavite to djelo i njime udarite onoga ko ga je uradio po licu. Recite mu: 'Allah ti ne oprostio!' Ja vodim računa o ogovaranju, a ovaj čovjek je ogovarao muslimane i ja neću dozvoliti da njegovo djelo prođe pored mene do drugog neba.'*

Meleki se uzdižu sa djelom koje svijetli i osvjetljava pa kada dođu do drugog neba, Melek drugog neba kaže: 'Zaustavite to djelo i njime udarite onoga ko ga je uradio po licu. Recite mu: 'Allah ti ne oprostio!', jer je on htio da tim svojim djelom ostvari dunjalučki interes. Ja sam taj koji vodi računa o dunjalučkim djelima i neću dozvoliti da to djelo prođe pored mene.'

Desi se da meleki čuvari krenu put neba sa dobrim djelima čovjeka, kiteći se njime jer tu ima i sadake i mnogog namaza. Proći će prvu i drugu kapiju, ali će im Melek trećeg neba reći: 'Zaustavite to djelo i njime udarite onoga ko ga je uradio po licu. Recite mu: 'Allah ti ne oprostio!' Ja sam onaj koji vodi računa o kiburu-oholosti. Onaj ko učini nešto i oholi se pred ljudima tim svojim djelom, moj Gospodar mi je naredio da ne puštam to djelo da dalje prođe.'

Meleki će se uspinjati sa dobrim djelima koja će svjetlucati kao zvijezde na nebu i koja će biti ukrašena sa postom i tesbihom, pa će doći do četvrtog neba i Melek četvrtog neba će reći: 'Zaustavite to djelo i njime udarite onoga ko ga je uradio po licu. Recite mu: 'Allah ti ne oprostio!' Ja sam melek koji je zadužen za čovjekovu samodopadnost i opčinjenost sobom. Onaj ko uradi neko djelo i u njega unese samodopadnosti, moj Gospodar mi je naredio da ga ne puštam dalje.' Onda će tim djelom udariti po licu onoga ko ga je uradio i proklinjat će ga tri dana.

Meleki će se uspinjati sa dobrim djelom čovjeka koje će biti ukrašeno i u pratnji ostalih meleka, kao svatovi, i ono će biti nakićeno kao mlada za prvu noć sa svojim mladoženjom. U tom djelu će biti džihada i dobrovoljnog namaza između dva propisana namaza. Doći će do Meleka petog neba i on će reći: 'Zaustavite to djelo i njime udarite onoga ko ga je uradio po licu. Natovarite mu ga na vrat, jer je on zavidio onima koji su naukovali i radili po onome što znaju, u ime Allaha, a on ih je svojom zavišću napadao i ružno o njima govorio.' Oni će mu natovariti to djelo na leđa i proklinjati ga dokle god je živ.

Meleki će se uspinjati sa dobrim djelom čovjeka koje je obavljeno sa potpunim abdestom i mnogim noćnim namazom, pa će doći do šestog neba i Melek šestog neba će reći: 'Zaustavite to djelo i njime udarite onoga ko ga je uradio po licu. Ja sam melek koji vodi računa o milosti, a ovaj čovjek nije bilo milostivan ni prema čemu. Kada bi neki Allahov rob počinio grijeh ili doživio neku štetu, on bi se radovao, a moj Gospodar mi je naredio da ne dopuštam da to djelo prođe pored mene.'

Meleki će se uzdizati sa djelom koje je čovjek učinio a u kojem je bilo iskrenosti, truda i vere'a, i koje će svijetliti kao svjetlica. Doći će do Meleka sedmog

neba, a on će reći: 'Zaustavite to djelo i njime udarite onoga ko ga je uradio po licu i zatvorite njegovo srce. Ja sam melek koji pokriva i pokrivam svako djelo koje nije u ime Allaha. On je ovim djelom htio slavu i da ga se spominje na sijelima. Htio je da bude poznat i u drugim gradovima, a moj Gospodar mi je naredio da ne puštam takvo djelo da prođe pored mene.'

Uzdizat će se meleki sa djelom koje će biti ukrašeno lijepim ahlakom i mnogim zikrom. Pratit će ga meleki sa svih nebesa i doći će pod Arš. Svjedočit će u korist onoga ko je počinio takvo djelo, a Allah će reći: 'Vi pazite na djela Mog roba, a Ja pratim šta je u njegovoj duši. On, ovim djelom, nije htio Moje zadovoljstvo nego je htio nešto drugo. Na njemu je Moje prokletstvo.' Meleki će reći: 'Neka je na njega Tvoje i naše prokletstvo.' Onda će stanovnici nebesa povikati: 'Na njemu je Allahovo prokletstvo, prokletstvo sedam nebesa i sedam zemalja i naše prokletstvo.' Onda je Muaz zaplakao i rekao: Upitao sam: 'Allahov Poslaniče, šta da radim?' On mi je rekao: *Ugledaj se na svog Vjerovjesnika, Muazu. Budi čvrsto ubijeđen da će ti djelo biti primljeno, makar ono i ne bilo potpuno. Svoj jezik suzdrži od svoje braće i neka tvoji grijesi budu samo tvoj teret a nemoj njima opterećivati svoju braću. Nemoj sebe pravdati kuđenjem svoje braće. Nemoj sebe uzdizati tako što ćeš ponižavati svoju braću. I nemoj svojim djelima da se pokazuješ pred drugim ljudima."*

U Allaha je svaka podrška.

PREDZNACI SMAKA SVIJETA

Huzejfe b. Jeman, r.a., je rekao: "Neki čovjek je došao Vjerovjesniku, s.a.v.s., i upitao: 'Allahov Poslaniče, kada je Smak svijeta?' Poslanik, s.a.v.s., mu je rekao: *Upitani ne zna ništa bolje od onog koji pita, ali on ima svoje predznake: slaba trgovina (ekonomska kriza), kiša poslije koje neće biti bilja, proširit će se kamatno poslovanje, bit će mnogo vanbračne djece, veličat će se i ukazivat će se poštovanje bogatašima, griješnici će biti vrlo glasni u džamijama i podizat će svoje glasove, a nevaljalci će nadvladavati čestite i poštene i njihova riječ će biti važnija.* Čovjek je upitao: 'Šta mi preporučuješ da radim, Allahov Poslaniče?' On mu reče: *Bježi sa svojom vjerom ili se povuci u svoju kuću i ne napuštaj je."*

Bilježi se od Isaa b. Ebi Isaa Asfehanija da je rekao: "Poslanik, s.a.v.s., je bio upitan: 'Allahov Poslaniče, kada je Smak svijeta?' On je rekao: *Ništa upitani o tome ne zna bolje od onog koji pita, ali je deset predznaka Smaka svijeta: lukav i prepreden čovjek će u vrijeme pred Smak biti uvažavan i blizak vlastima i ljudima, bit će mnogo griješnika, vrlo malo pravednika koji neće moći ništa učiniti da promijene stanje, namaz će biti samo želja, zekat će se smatrati porezom, povjerenje i povjerljivost će biti nešto izuzetno i rijetko, oni koji lijepo uče će se namnožiti. Tada će djeca upravljati poslovima, žene će imati vlast i od žena će se tražiti savjet.*

Bilježi se od Amra da je rekao: "Kod Mervana su, u Medini, sjedila trojica ljudi i čuli ga da priča o predznacima Smaka svijete i da je prvi predznak pojava Dedždžala. Onda su otišli Abdullahu b. Omeru, r.a., i rekli mu šta je Mervan pričao. Abdullah je rekao: "Čuo sam Allahovog Poslanika, s.a.v.s., da kaže: *Prvi predznak Smaka svijeta je izlazak sunca sa zapada, ili pojava Životinje. Jedno je odmah poslije drugog.* Onda je nastavio pričati i rekao je: *To će se desiti kada sunce zađe i dođe do Arša. Učinit će sedždu pod Aršom i zatražiti dozvolu da se vrati, ali mu neće biti dozvoljeno. To će trajati sve dok Allah ne odluči da ono izađe sa zapada. Tada će doći pod Arš i zatražit će dozvolu da se vrati, ali mu se neći ništa dozvoliti. Vratit će se ponovo i zatražiti dozvolu, ali mu se neće dozvoliti. Sunce će spoznati da mu se neće dozvoliti da izađe sa istoka, pa će reći: 'Gospodaru, koliko sam samo daleko od ljudi.' Tako će biti neko vrijeme, pa kada noć bude kao ogrlica, sunce će doći i zamoliti da izađe, pa će mu se reći: 'Izađi sa svoga mjesta.'* Onda je Abdullah proučio: ***Onoga dana kada neki predzanaci od Gospodara tvoga dođu, nijednom čovjeku neće biti od koristi to što će tada vjerovati, ako prije nije vjerovao ili ako nije, kao vjernik, kakvo dobro uradio. Reci: 'Samo vi čekajte, i mi ćemo, doista, čekati!'*** (Sura En'am, 158)

Bilježi se od Ubejda b. Umejra, r.a., da je Vjerovjesnik, s.a.v.s., rekao: *Dedždžala će pratiti mnogi ljudi koji će govoriti: 'Mi znamo da je on lažljivac, ali ga pratimo kako bismo imali šta jesti i kako bismo se mogli koristiti drvećem.' Kada se spusti Allahova srdžba, sve njih će prekriti.*

Prenosi se od Hasana, a on od Semureta b. Džunduba, r.a., da je Vjerovjesnik, s.a.v.s., rekao: *Dedždžal će se pojaviti i bit će ćorav u desno oko. On će liječiti gubavce i leprozne, i oživljavat će umrle. Pitat će ljude: 'Ko je vaš Gospodar?' Ko kaže: 'Ti si moj gospodar', taj je iskušan i zaveden. A ko kaže: 'Moj Gospodar je Allah', pa makar i umro zbog te izjave, taj je zaštićen njegove smutnje i zavođenja. Na zemlji će ostati koliko Allah htjedne da ostane, a onda će doći Isa. sin Merjemin, a.s., sa zapada. Doći će vjerujući i potvrđujući Muhammeda, s.a.v.s., i njegovo poslanstvo, i ubit će Dedždžala.* Onda je Poslanik, s.a.v.s., rekao: *Tada će nastupiti Smak svijeta.*

Bilježi se od Katade, a on od Allaa b. Zijada Advija da je Abdullah b. Omer, r.a., rekao: "Neće nastupiti Smak svijeta sve dok se ukućani ne okupe oko jedne posude i budu jasno znali ko je među njima vjernik, a ko nevjernik." Neko je pitao: "A kako to?" On je rekao: "Pojavit će se Životinja iz zemlje (dabbetul-erdi) i svakog čovjeka će pomilovati po mjestu kojim je činio sedždu. Vjernika će potrati po licu i pojavit će se bijela tačka koja će se proširiti čitavim licem. Nevjerniku će se pojaviti crna tačka i proširit će se čitavim licem. Tako će, na tržnicama, kupovati i prodavati i govorit će jedni drugima: 'Kako možeš to prodati, vjerniče?' i: 'Kako to možeš kupiti, nevjerniče?' - i niko nikoga neće kuditi niti kritikovati zbog toga."

Ibn Abbas, r.a., je rekao: "Životinja će imati paperje i perje, imat će četiri noge i izaći će iz jedne doline Tihame."

Ibn Omer, r.a., je tumačio Allahove riječi: ***I kad dođe vrijeme da oni budu kažnjeni, Mi ćemo učiniti da iz zemlje iziđe jedna životinja koja će im reći da ljudi u dokaze Naše nisu uvjereni.*** (Sura Neml, 82) pa je rekao: "To su oni koji ne naređuju dobro niti zabranjuju zlo."

Ebu Hurejre, r.a., prenosi da je Vjerovjesnik, s.a.v.s., rekao: *Neće nastupiti Smak svijeta sve dok sunce ne izađe sa zapada. Kada sunce izađe sa zapada, svi će ljudi povjerovati, ali im vjerovanje njihovo neće koristiti, ako prije nisu vjerovali ili ako nisu, kao vjernici, kakvo dobro uradili.*

Prenosi se od Ibn Ebi Evfaa, r.a., da je Vjerovjesnik, s.a.v.s., rekao: *Dočekat ćete noć koja će trajati koliko vam sada traju tri noći. Kada dođe ta noć, trudbenici će je prepoznati i neki od njih će ustati i proučit će svoj vird-redovni noćni ibadet, a onda će leći i spavati. Onda će ponovo ustati, u određeno i naviknuto vrijeme i proučit će svoj vird, pa leći, i opet će ustati i proučiti ga. Dok oni tako budu radili, ljudi će se usplahiriti i pitati: 'Šta je ovo?!' Bježat će u džamije. Tamo će ih dočekati izlazak sunca sa zapada. Kada sunce dođe do polovine neba, vratit će se i izaći sa istoka. O tome govore Allahove riječi:* ***Onoga dana kada neki predznaci od Gospodara tvoga dođu, nijednom čovjeku neće biti od koristi to što će tada vjerovati, ako prije nije vjerovao ili ako nije, kao vjernik, kakvo dobro uradio. Reci: 'Samo vi čekajte, i mi ćemo, doista, čekati!'***

Ebu Hurejre, r.a., prenosi da je Vjerovjesnik, s.a.v.s., rekao: *Vjerovjesnici su složno bratstvo. Njihovi narodi su različiti, ali im je jedna vjera. Ja sam najbliži Isau sinu Merjeminom. Između mene i njega nije bilo nijednog vjerovjesnika i on je moj nasljednik u mom ummetu. Sići će (s neba) i ubiti svinju, slomiti krst, ukinuti glavarinu i zaustaviti ratove. Zemlja će se ispuniti pravdom i pravičnošću, nakon*

što je bila ispunjena nepravdom i nasiljem, u tolikoj mjeri da će lav biti u društvu deva, tigar s kravama, vukovi sa ovcama, čak će se djeca igrati sa zmijama.

Abdullah b. Omer, r.a., je rekao: "Kada siđe Isa, sin Merjemin, i Dedždžal ga vidi, pred njim će se topiti kao što se topi loj. Isa će ubiti Dedždžala i Židovi će se razbježati od njega. Njih će se tražiti i ubijati pa će i kamen govoriti: 'Allahov robe, muslimanu, Židov se sakrio iza mene. Dođi i ubij ga!"

Od Ebu Hurejre r.a. se bilježi da je Vjerovjesnik, s.a.v.s., rekao: *Jedžudž i Medžudž svaki dan kopaju branu kojom su zazidani, i kada je toliko iskopaju da primijete sunčevo svjetlo, njihov vođa im kaže: ' Vratite se, sutra ćemo nastaviti. ' Onda Allah vrati branu kao što je i bila. Kada dođe vrijeme da se oni pojave, kopat će branu i kada dođu dotle da vide sunčevo svjetlo, njihov vođa će im reći: ' Vratite se svojim mjestima, sutra ćemo nastaviti s kopanjem, ako Allah dozvoli. ' Vratit će se brani, sutradan, i zateći je onakvom kakvom su je ostavili prethodni dan. Prokopat će je i krenuti na ljude. Svu vodu na koju naiđu će popiti. Ljudi će bježati od njih u svoje utvrde. Allah će na njih poslati crve koji će im napadati vratove i tako će ih uništiti.*

Ebu Seid, r.a., rekao: "Ljudi će dolaziti na hadždž i obilaziti Kabu, i drveće će se saditi i poslije Jedžudža i Medžudža."

Abdullah b. Selam je rekao: "Nijedan pripadnik Jedžudža i Medžudža nije umro, a da za sobom nije ostavio hiljadu potomaka, ili više."

Hasan Basri je rekao: "Čuo sam da je Vjerovjesnik, s.a.v.s., rekao: *Neposredno pred Smak svijeta bit će smutnja i nevolje, kao noćna tmina. U tim neredima će čovjekovo srce zamrijeti kao što mu zamire i tijelo. Čovjek će, u to vrijeme, osvitati kao vjernik, a omrknuti kao nevjernik, i omrknut će kao vjernik, a osvanuti kao nevjernik. Ljudi će, u ta vremena, prodavati svoju vjeru za neznatnu dunjalučku korist.*

Ala bilježi od Ebu Hurejre, r.a., da je Vjerovjesnik, s.a.v.s., rekao: *Radite što više dobrih djela prije nego se pojavi šest stvari; prije nego sunce izađe sa zapada, prije Dedždžala, prije Životinje, smrti nekog od vas, ili prije Smaka svijeta.*

Abdullah b. Sabat prenosi da je Vjerovjesnik, s.a.v.s., rekao: *Zadesit će vas preobličenje, pomor i kamenovanje.* Prisutni upitaše: "Allahov Poslaniče, zar i one koji će svjedočiti da nema boga osim Allaha?" On reče: *Da, ako među njima budu četiri stvari: pjevačice, muzika, alkohol i svila.*

Bilježi se da je Ubejj b. Ka'b tumačio Allahove riječi: ***Reci: 'On je kadar poslati protiv vas kaznu iznad vaših glava ili ispod vaših nogu ili da vas u stranke podijeli i učini da silu jedni drugih iskusite.' Pogledaj samo kako Mi potanko iznosimo dokaze da bi se oni urazumili!*** (Sura En'am, 65), pa je rekao: "Ovdje se govori o četiri stvari koje se moraju pokazati: dvije su se pokazale dvadesetpet godina nakon Poslanikovog, s.a.v.s., preseljenja na Ahiret - ljudi su se podijelili u frakcije i međusobno su zaratovali. Druge dvije će se zasigurno pojaviti, a to su zatiranje u zemlju i opći neredi i nesigurnost."

Bilježi se da je Vjerovjesnik, s.a.v.s., kada je objavljen ovaj ajet, zamolio Allaha i On ga je poštedio zatiranja u zemlju i pretvaranja u nešto drugo, a dvoje je ostalo: slijeđenje prohtjeva i raznovrsnih ideja i međusobne borbe i trvenja.

A'meš bilježi od Ebu Duhaa a on od Mesruka da je rekao: "Jedan čovjek je govorio u džamiji: 'Kada nastupi Smak svijeta pojavit će se dim sa nebesa i zagluhnut će i zaslijepiti licemjere, a vjernici će to doživjeti kao nahladu.' Otišao sam kod Abdullaha b. Mesuda i to mu rekao. On je bio naslonjen na ruku, pa je sjeo i rekao: "Ljudi, ko od vas ima znanja, pa bude upitan o njemu, neka ga i kaže, a ko nema, neka kaže: 'Allah najbolje zna.' Uzvišeni Allah je rekao svome Vjerovjesniku, s.a.v.s.: ***Reci: 'Ne tražim ja od vas za ovo nikakvu nagradu i ja nisam izvještačen.*** (Sura Sad, 86) Povod objave ovom ajetu je bio kada su Kurejšije utjerivali u laž Allahovog Poslanika, s.a.v.s., pa je on rekao: *Allahu moj, pojačaj Svoju kaznu Mudarru. Allahu moj, pomozi me protiv njih sa sedam godina, kao što je bilo sedam Jusufovih godina. Allahu moj, daj im gladne godine kao što su bile gladne godine za vrijeme Jusufa, a.s.* Oni su bili kažnjeni krizom i nerodnom godinom, tako da su jeli kosti i lešine, od žestine gladi. Neko od njih bi pogledao u nebo i pričinjavalo mu se da je između nebesa i zemlje dim. O tome govore Allahove riječi: ***Zato sačekaj dan kad će im se činiti da prema nebu vide vidljiv dim*** (Sura Duhan, 10)

Ibn Omer, r.a., je rekao: "Omer, r.a., je pisao pismo Sa'du b. Ebi Vekkasu, r.a., koji je bio na Kadisijji, da pošalje Nadleta b. Muaviju u Halevan. Sa'd je poslao Nadleta sa tristo konjanika. Oni su otišli u Halevan i navalili na njega. Zadobili su veliki plijen i roblje. Vratili su se Sa'du, zadržavši (ukravši) dio plijena i roblja za sebe.

Kada su došli na neku visoravan, Nadle je zaučio ezan i kada je rekao: 'Allahu ekber, Allahu ekber!', začuo se glas: 'Veličaš Velikog, Nadle!' Kada je rekao: 'Ešhedu en la ilahe illellah!', glas je povikao: 'To je izjava istinita i neporočna, Nadle!' Kada je rekao: 'Ešhedu enne muhammeden resulullah!' Glas je rekao: 'Njime nas je obradovao Isa, a.s.' Kada je Nadle rekao: 'Hajja 'alessalah! (Dođi na namaz!)', glas je rekao: 'Blago li se onome ko ga klanja i ko vodi računa o njemu.' Kada je rekao: 'Hajja 'alel-felah! (Dođi na spas!)', glas je rekao: 'Spašen je onaj ko odgovori i slijedi Muhammeda, s.a.v.s.. Kada je Nadle rekao: 'Allahu ekber, Allahu ekber! La ilahe illellah!', glas je rekao: 'Potpuno si predan, Nadle i neka Allah zabrani Džehennemu tvoje tijelo.' Kada je Nadle završio ezan, rekao je: 'Ko si ti, Allah ti se smilovao? Jesi li melek ili si neki džinn, ili pripadnik neke grupe Allahovih robova? Čujemo tvoj glas, ali te ne vidimo. Mi smo izaslanici Allaha, izaslanici Allahova Poslanika, s.a.v.s., izaslanici Omerovi.'

Pojavio mu se neki starac koji je imao nekog gmizavca, velikog kao mlinski točak, bijele kose i brade. Na sebi je imao dva vunena ogrtača i rekao: 'Neka je Allahov mir, milost i blagoslov na vas! (Esselamu 'alejkum ve rahmetullahi ve berekatuhu).' Primili su selam i rekli: 'I na tebe neka je Allahov selam, milost i blagoslov. Ko si ti, Allah ti se smilovao?' On reče: 'Ja sam Zerneb b. Jer'ala, jedan od štićenika dobrog roba Isaa, a.s. On me nastanio u ovom brdu i zamolio Allaha da mi podari dugovječan život, toliko koliko ću ga moći dočekati da siđe sa nebesa.

Pošto se nisam vidio sa Muhammedom, s.a.v.s., onda barem poselamite Omera od mene. Recite mu: 'Omere, dobro povedi računa i djeluj, jer se Čas primakao. Recite mu da je za ummet Muhammeda, s.a.v.s., najbolje da bježi ako se u njemu pojave ove stvari: Kada se muškarci budu zadovoljavali muškarcima, a žene ženama; kada se na odgovorna mjesta budu postavljali oni koji ih nisu dostojni; kada stariji ne budu samilosni prema mlađima, a mlađi ne budu poštovali starije; kada ostave naređivanje dobra i ne budu ga radili, i ostave zabranjivanje zla a sami ga ne budu izbjegavali; kada učeni među njima budu tražili znanje samo kako bi zaradili što više dinara i dirhema; kada kiša bude ljeti, a djeca počnu dovoditi do očaja svoje roditelje; kada bude veliki broj nevaljalih, a čestitih i valjanih bude vrlo malo i rijetko; kada budu gradili velike građevine i kada budu slijedili svoje prohtjeve; kada budu prodavali vjeru za dunjalučka dobra i kada im nečija krv ne bude puno značila; kada budu prekidali svoje rodbinske veze i kada budu prodavali vlast; kada budu gradili visoke munare, ukrašavali mushafe i kitili džamije; kada se proširi mito i korupcija, i često korišćenje kamatom; kada bogataš postane ugledan (zbog svoga bogatstva) i kada žene pojašu sedla.' Onda nam je nestao iz vida."

Bilježi se da je Sa'd, poslije toga, otišao sa četiri hiljade ljudi, na to brdo, i učio ezan za svaki namaz četrdeset dana, ali nije čuo nikakvog odgovora niti išta drugo.

Allah daje podršku.

HADISI KOJI SE PRENOSE OD EBU ZERRA, R. A.

Bilježi se od Ebu Zerra, r.a., da je rekao: "Ušao sam u džamiju i zatekao Poslanika, s.a.v.s., da sam sjedi u njoj. Rekao sam mu: 'Allahov Poslanik, s.a.v.s., sjedi ili radi objave ili neke potrebe.' On reče: *Primakni mi se, Džundube.* Ja sam mu se primakao i iskoristio sam to što sam bio nasamo sa Poslanikom, s.a.v.s., pa sam ga upitao: 'Allahov Poslaniče, naredio si nam abdest, a šta je abdest?' On reče: *Ebu Zerre, nema namaza bez abdesta, a abdest potire grijehe počinjene prije njega.* Pitao sam: 'Allahov Vjerovjesniče, naredio si nam namaz, a šta je namaz?' On reče: *Namaz je najbolja stvar, pa ko hoće neka ga smanji i ograniči se na malo, a ko hoće neka ga poveća.* Ja sam pitao: 'Allahov Poslaniče, naredio si nam zekat, a šta je zekat?' On reče: *Ebu Zerre, nema imana ko nema povjerenja, a nema namaza ko nema zekata. Allah je obavezao bogataše da čiste svoj imetak u onolikoj mjeri koja će biti dostatna njihovoj sirotinji. Allah će pitati bogataše za njihov zekat i kažnjavati ih zbog njega. Ebu Zerre, nimalo se neće umanjiti imetak zbog zekata. Imetak neće propasti ni na moru ni na kopnu, osim ako se ne daje zekat na njega. Ebu Zerre, zekat će drage volje, na svoj imetak, dati vjernik, a zekat će uskratiti i ustegnuti se od njega samo mušrik.* Ja sam pitao: 'Allahov Poslaniče, naredio si nam post, a šta je post?' On reče: *Post je štit, a u Allaha je nagrada za njega. Postač ima dvije radosti: radost prilikom iftara i radost prilikom susreta sa svojim Gospodarom. Zadah iz usta postača je Allahu ljepši od mirisa miska. Ljudima će, na Kijametskom danu, biti postavljena sofra, a prvi koji će s nje jesti su postači.* Ja sam pitao: 'Allahov Vjerovjesniče, naredio si nam da saburimo, a šta je sabur?' On reče: *Primjer sabura je primjer čovjeka koji ima kesicu mirisa-miska i nalazi se u društvu ljudi. Svakom se sviđa miris koji osjećaju od njega.* Pitao sam: 'Allahov Vjerovjesniče, naredio si nam sadaku, a šta je sadaka?' On reče: *Bah, bah!* (Izraz čuđenja i divljenja) *Ebu Zerre, sadaka u tajnosti gasi Gospodarovu srdžbu. Javna sadaka otklanja od onoga ko je dao sedamsto zala. Sadaka gasi grijehe, gasi džehennemsku jaru i Gospodarovu srdžbu. Sadaka je veličanstvena stvar. Sadaka je veličanstvena stvar. Sadaka je veličanstvena stvar.* Pitao sam: 'Allahov Vjerovjesniče, naredio si nam da oslobađamo robove, a kojeg roba je najbolje i najvrjednije osloboditi?' On reče: *Najbolje je osloboditi onoga koji je najskuplji.* Pitao sam: 'Allahov Vjerovjesniče, a koja je hidžra najbolja?' On reče: *Da napustiš sve ono što je hrđavo i loše.* Pitao sam: 'Allahov Vjerovjesniče, a koji ljudi su najsigurniji i najbolji?' On reče: *Oni od čijeg jezika i ruke su mirni ostali ljudi.* Pitao sam: 'Allahov Vjerovjesniče, a koji su ljudi najslabiji?' On reče: *Oni koji nisu u stanju ni dovu da upute.* Pitao sam: 'Allahov Vjerovjesniče, koji ljudi su najškrtiji?' On reče: *Oni koji škrtare sa nazivanjem selama.* Pitao sam: 'Allahov Vjerovjesniče, koji su mudžahidi najbolji i najvrjedniji?' On reče: *Oni koji su iscrpili svoga konja i prolili svoju krv.* Pitao sam: 'Allahov Vjerovjesniče, reci mi o Ibrahimovim, a.s., suhufima (listovima) i ostalim knjigama, kada su objavljene?'

On reče: *Ibrahimovi suhufi su objavljeni prvu noć ramazana, Indžil je objavljen dvanaestu noć ramazana, Zebur je objavljen osamnaestu noć ramazana, Tevrat je objavljen osmu noć ramazana, a Kur'an je objavljen dvadeset i četvrtu noć ramazana.* Ja sam pitao: 'Allahov Vjerovjesniče, koliko je bilo vjerovjesnika, a koliko poslanika?' On reče: *Vjerovjesnika je bilo stotinu dvadesetčetiri hiljade, a od njih je bilo tristotrinaest poslanika. Bilo je onih koji su bili vjerovjesnici a nisu bili poslanici, a bilo je i vjerovjesnika poslanika.* [17]

Od Abdulvehhaba b. Muhammeda se prenosi slična predaja od Ebu Zerra r.a., u kojoj je dodatak: "Pitao sam: 'Allahov Vjerovjesniče, koji je dio noći najbolji i najvrjedniji?' On mi je rekao: *Najdublja noć, pred zoru.* Pitao sam: 'A koji je namaz najbolji?' On reče: *Onaj na kojem se dugo uči kunut.* Pitao sam: 'A koja je sadaka najbolja?' On reče: *Trud onoga kome je i samom potrebno i koji ni sam nema dovoljno ali daje siromašnom.* Pitao sam: 'Ko je bio prvi vjerovjesnik?' On reče: *Adem, a.s.* Pitao sam: 'Allahov Poslaniče, da li je Adem bio poslanik?' On reče: *Jeste, Allah ga je lično, Svojom Rukom stvorio i u njega od Svoga Ruha udahnuo.* Onda je rekao: *Četverica vjerovjesnika su bili Sirjanije: Adem, Šit, Idris i Nuh.* (po nekoj predaji i Isa, a.s.) *Četverica su bili Arapi: Hud, Salih, Šuajb i tvoj vjerovjesnik, s.a.v.s., Ebu Zerre.* Pitao sam: 'Koliko je Kitaba Allah objavio Svojim poslanicima?' On reče: *Stotinu četiri Kitaba: Šitu i Ademu je objavio pedeset listova, Idrisu je objavio trideset listova, Ibrahimu je objavio deset listova, Musau, prije Tevrata, objavio je deset listova i Tevrat, Indžil, Zebur i Kur'an.* Ja sam rekao: 'Allahov Vjerovjesniče, preporuči mi nešto.' On reče: *Boj se Allaha, jer to je osnovni kapital i najbolje što možeš učiniti.* Rekao sam: 'Allahov Poslaniče, reci mi još!' On reče: *Potrudi se da spominješ Allaha, učiš Kur'an, jer to ti je svjetlo na nebesima, čast i slava na zemlji. Potrudi se da budeš u džihadu na Allahovom putu, jer to je isposništvo mog ummeta. Potrudi se da šutiš, osim kada se radi o dobru, jer time odgoniš šejtana od sebe i to ti je pomoć u tvojoj vjeri. Dobro se čuvaj smijanja jer ono umrtvljuje srce i odnosi svjetlost lica.*

Autor bilježi od svoga oca, a on svojim lancem prenosilaca od hazreti Ebu Zerra Gaffarija da je rekao: "Ušao sam u džamiju i zatekao Allahovog Poslanika, s.a.v.s., da sjedi sam u njoj. U sebi sam se kolebao. Prvo bih se odlučio da odem kod njega kako bih se okoristio time što sam ga našao samoga, a zatim bih se predomislio, pa bih rekao sebi: 'Neću ga ometati u onome u čemu je.' Ipak, pobijedila je moja želja da mu priđem. Otišao sam do njega i nazvao mu selam. Sjeo sam i dugo sam tako ostao, a on mi se nije obraćao. Pomislio sam da mu je možda teško palo moje sjedenje kod njega, a on mi reče: *Ebu Zerre, da li si klanjao išta?* Odgovorio sam da nisam. On mi reče: *Ustani i klanjaj. Svaka stvar ima svoj pozdrav a pozdrav džamiji je dva klanjana rekata.* Ustao sam i klanjao, a onda sjeo kod njega i tako sam dugo ostao. On mi reče: *Ebu Zerre, zatraži Allahovu zaštitu od prokletog šejtana i od zla ljudskih i džinskih šejtana.* Ja sam pitao: 'Allahov

17 Poslanik je posebni, odabrani Allahov rob kome je On dostavljao objavu i Vjerozakon-Šerijat, a vjerovjesnik je odabrani Allahov rob koji je pojašnjavao poslanicu koja je objavljena njemu ili nekome prije njega i koje ljude pozivao vjerovanju u Allaha i u dotičnu poslanicu. (op. prev.)

Poslaniče, a da li i među ljudima ima šejtana?' On upita: *Zar nisi čuo Allahove riječi:* ***šejtane u vidu ljudi i džina*** (Sura En'am, 112)? Onda je ušutio. Pošto sam vidio da mi ništa ne govori niti mi se obraća, odlučio sam da ja progovorim, pa sam pitao: 'Allahov Poslaniče, naredio si mi namaz, a šta je namaz?" ...(postavljajući slična pitanja koja smo spomenuli), a onda je rekao: "Onda su se ljudi okupili i Vjerovjesnik, s.a.v.s., je rekao: *Hoćete li da vam kažem ko je najškrtiji čovjek?* Prisutni su rekli: 'Naravno da hoćemo, Allahov Poslaniče.' On je rekao: *Onaj u čijem društvu se mene spomene a on ne donese salavat na mene.*

Abdullah b. Mesud, r.a., je rekao: "Kada je Vjerovjesnik, s.a.v.s., poduzeo vojni pohod na Tebuk, s njim su krenuli i neki munafici. Zatim su odustajali od njega, po jedan ili po dvojica, i ashabi su govorili Poslaniku, s.a.v.s.: 'Allahov Poslaniče, odustao je taj i taj', a on bi rekao: *Pustite ga, ako u njemu ima ikakva dobra, Allah će vam ga priključiti, a ako nema, onda vas je poštedio njegova prisustva.* Onda su rekli: 'Allahov Poslaniče, Ebu Zerr je zaostao.' Poslanik, s.a.v.s., je rekao: *Pustite ga, ako u njemu ima dobra, Allah će vam ga priključiti.* Ebu Zerr, r.a., je bio zaostao jer je njegova deva bila spora. On ju je korio, ali nije bilo koristi. Pošto ga je bila dobro usporila, Ebu Zerr je uzeo svoje stvari s nje, naprtio na leđa i krenuo tragovima Poslanika, s.a.v.s., pješice, opterećen tovarom, na velikoj vrućini i usamljen. Ashabi su povikali: 'Allahov Poslaniče, prema nama ide neki usamljeni čovjek, pješak.' Poslanik, s.a.v.s., je rekao: *Neka bude Ebu Zerr.* Kada su ga ljudi bolje osmotrili, rekli su: 'Allahov Poslaniče, Allaha nam, to je Ebu Zerr.' Oči Poslanika, s.a.v.s., su zasuzile i rekao je: *Allah se smilovao Ebu Zerru, on hoda sam, umrijet će sam i bit će proživljen sam.*

Muhammed b. Ishak priča da je Burejde b. Sufjan Eslemi prenio od Muhammeda b. Ka'ba da je rekao: "Kada je Ebu Zerr, r.a., otišao u Rebezu, za vrijeme Osmanovog, r.a. hilafeta, i tamo umro, niko nije bio uz njega osim njegove žene i sluge. On im je oporučio da ga okupaju i zamotaju u kefine, a onda da ga ostave kraj puta. Rekao im je: 'Onom koji prvi naiđe putem, vi recite: 'Ovo je Ebu Zerr, jedan od Poslanikovih, s.a.v.s., ashaba, pa nam pomozite da ga ukopamo.' Kada je umro, njih dvoje su uradili kako im je on rekao, a onda su ga ostavili pokraj puta. Naišao je Abdullah b. Mesud, r.a., sa još nekim ljudima iz Iraka. Kada ih je momak vidio, krenuo je prema njima i rekao im: Ovo je Ebu Zerr, ashab Allahovog Poslanika, s.a.v.s., pa nam pomozite da ga ukopamo.' Ibn Mesud je krenuo prema Ebu Zerru glasno plačući i jecajući. Onda je rekao: 'Istinu je rekao Allahov Poslanik, s.a.v.s.: *Usamljen si hodao, usamljen si umro i usamljen ćeš biti proživljen.* Onda ga je zagrnuo i nastavili su prema Medini, a Ibn Mesud im je govorio šta je Poslanik, s.a.v.s., za njega govorio kada su išli na Tebuk."

Ijas b. Seleme prenosi od svoga oca, a on od Ebu Zerra, r.a.: "Rekao mi je Vjerovjesnik, s.a.v.s.: *Poslije mene će te zadesiti nevolja.* Ja sam pitao: 'Da li će me ona snaći u ime Allaha?' Poslanik, s.a.v.s., je rekao: *Da, u ime Allaha.* Ja sam rekao: 'Dobro mi došlo ono što je od Allaha.' On reče: *Ebu Zerre, slušaj i pokoravaj se, makar klanjao i za crncem.* Kada je Allahov Poslanik, s.a.v.s., preselio i ostavio Ebu Bekra, r.a., za nasljednika, Ebu Bekr je pozvao Ebu Zerra, pozdravio ga i zaplakao, a onda rekao: 'Čuo sam Allahovog Poslanika, s.a.v.s., šta je rekao za tebe

i molim Allaha da me ne učini spomenutim' (misleći da moli Allaha da ga ne učini od onih u čijem će vremenu Ebu Zerr doživjeti kušnju i nepravdu ili zbog koga će ga ona zadesiti). Kada je Omer, r.a., preuzeo hilafet, pozvao ga je i rekao: 'Čuo sam šta je Poslanik, s.a.v.s., rekao za tebe i molim Allaha da me ne učini spomenutim u hadisu.' Kada je Omer umro, Osman, r.a., je preuzeo hilafet. Abdullah b. Abbas, r.a., priča: 'Bio sam kod Osmana kada je Ebu Zerr zatražio dozvolu da uđe kod njega. Rekao sam: 'Vođo vjernika, ovo je Ebu Zerr koji traži dozvolu za prijem.' On mi je rekao: 'Dozvoli mu, ako hoćeš.' Ja sam mu dozvolio i on je ušao i sjeo. Onda mu je Osman rekao: 'Ti si taj koji tvrdi da je bolji od Ebu Bekra i Omera?!' Ebu Zerr mu reče: 'Ja to nisam nikada rekao.' Osman reče: 'Ja ću ti dokazati da jesi.' Ebu Zerr mu reče: 'Allah ti lice oveselio! Ja ne znam kakav je tvoj dokaz, a znam šta sam govorio.' Osman upita: 'A kako si govorio?' Ebu Zerr reče: 'Rekao sam: Allahov Poslanik, s.a.v.s., je rekao: *Najdraži i najbliži će mi biti onaj koji nastavi praksu s kojom sam ga i ostavio i to čini sve do svoje smrti. Svi vi ste nešto uzeli od dunjaluka osim mene.* Osman je onda rekao: 'Stigni Muaviju i odvedi ga do Šama.'

Kada je stigao u Šam, počeo je podučavati ljude i često ih je znao rasplakati i raznježiti. Govorio je: 'Nemojte nipošto zanoćiti a da vam u kući ima dinar i dirhem, osim ako to neće biti korišteno na Allahovom putu ili da bi se pomoglo nekome drugom.' Muavija je zaplakao, a i ljudi koji su bili s njim. Zatim mu je poslao hiljadu dinara, želeći da se uvjeri da li su njegove riječi u suprotnosti sa njegovim djelima, i da li je ono što tajno radi u suprotnosti sa onim što javno čini. On je uzeo tih hiljadu dinara i podijelio ih, tako da njemu nije ništa ostalo. Muavija je pozvao glasnika drugi dan i rekao mu: 'Idi do Ebu Zerra i reci mu: Muavija me poslao s hiljadu dinara nekome drugome i ja sam pogriješio kada sam ih tebi dao.' Glasnik mu je došao sa tim i rekao mu: 'Spasi me Muavijine kazne. Poslao me s hiljadu dinara nekome drugome, i ja sam pogriješio pa ih tebi dao.' Ebu Zerr mu reče: 'Poselami Muaviju od mene i reci mu: Ništa od tvojih dinara nije ostalo kod nas. Ako ih želiš, sačekaj nas tri dana i mi ćemo ih sakupiti.'

Pošto se Muavija uvjerio da njegova djela prate njegove riječi, napisao je Osmanu: Ako u Šamu imaš ikakvih potreba, pošalji mi Ebu Zerra i po njemu traži.' Osman je napisao: 'Reci mu neka mi se vrati.' Kada se Ebu Zerr vratio, Osman je bio u džamiji. On mu je otišao i nazvao mu selam. Osman mu je odvratio selam i pitao ga: 'Kako si ti, Ebu Zerre?' On mu reče: 'Dobro, a kako ste vi?' Onda je Osman izašao, a Ebu Zerr je otišao i klanjao dva rekata, pa sjeo, a ljudi su posjedali oko njega i pitali ga: 'Ebu Zerre, reci nam nešto što si čuo od Allahovog Poslanika, s.a.v.s..' On im reče: 'Hoću. Moj miljenik, s.a.v.s., mi je pričao: *Na deve se daje zekat, na poljoprivredne proizvode se daje zekat, na dirheme se daje zekat, a i na ovce se daje zekat. U čijoj kući se nađe dinar ili dirhem koji nije namijenio za zekat ili da bi ga utrošio na Allahovom putu, to je gomilanje novca kojim će biti pržen na Kijametskom danu.* Prisutni su rekli: 'Ebu Zerre, boj se Allaha i razmisli o onome što govoriš. Takvog imetka ima mnogo kod ljudi.' On reče: 'Zar niste učili Allahove riječi: ***Onima koji zlato i srebro gomilaju i ne troše ga na Allahovom putu - navijesti bolnu patnju*** (Sura Tevbe, 34)? Tako je ostao dvije ili tri noći, pa

mu je Osman poslao glasnika da mu kaže da ide u Rebezu, napušteno naselje. On je otišao prema Rebezi i tamo naišao na stanovnike koji su bili crnci. Neko je rekao Ebu Zerru: 'Prođi ti u mihrab i predvodi namaz', a on je odbio i klanjao je za crncem. Nakon namaza je rekao: 'Istinu je rekao Allahov Poslanik, s.a.v.s. On mi je rekao: *Slušaj i pokoravaj se, makar klanjao za crncem.* Tu je ostao sve do svoje smrti.

Bilježi se da je Ebu Zerrova supruga rekla: " Kada je Ebu Zerr, r.a. bio na samrti, ja sam zaplakala, a on me upitao: 'Zašto plačeš?' Rekla sam: 'Umireš u pustoj zemlji, a ja nemam ni odjeće u koju bih te umotala.' On reče: 'Nemoj plakati i raduj se. Čuo sam Allahovog Poslanika, s.a.v.s., da kaže ljudima, među kojima sam bio i ja: *Među vama je jedan čovjek koji će umrijeti u pustoj oblasti i njegovoj dženazi će prisustvovati grupa vjernika.* Od tih ljudi svi su pomrli u naseljima ili u grupama, osim mene. Allaha mi, Poslanik, s.a.v.s., nije lagao, a ne lažem ni ja. Ja sam taj čovjek, nego gledaj i pazi na put.' Ona priča: 'Rekla sam: Hadžije su prošle i na putu nema prolaznika.' Stajala sam na jednoj uzvisini i gledala ko prolazi putem. Odlazila sam njemu i njegovala ga. Dok sam tako radila, naišla je jedna skupina ljudi s tovarima na devama. Mahnula sam im svojim ogrtačem i oni su požurili do mene. Pitali su me: 'Allahova robinjo, šta je s tobom?' Ja sam rekla: 'Jedan od muslimana je na umoru, pa ga opremite.' Oni su pitali: 'A ko je on?' Rekla sam: 'Ebu Zerr.' Oni su pitali: 'Zar ashab Allahovog Poslanika, s.a.v.s.?!' Rekla sam da je to on. Rekoše da bi za njega žrtvovali i očeve i majke. Požurili su do njega i nazvali mu selam, a on im je izrazio dobrodošlicu. Rekao im je: 'Radujte se. Čuo sam Allahovog Poslanika, s.a.v.s., da govori ljudima, među kojima sam bio i ja: *Među vama je jedan čovjek koji će umrijeti u pustoj oblasti i njegovoj dženazi će prisustvovati grupa vjernika.* Od tih ljudi svi su pomrli u naseljima ili u grupama, osim mene. Ja sam taj čovjek a vi ste spomenuta skupina. Kada bih imao ogrtač koji bi mi mogao poslužiti kao kefin, ili moja supruga, ne bih prihvatio da budem umotan u drugačije kefine, osim te odjeće ili ogrtača moje supruge. Molim vas Allahom, nemojte da me umota u kefine neko od vas ko je namjesnik, poštar, zapovjednik ili uglednik.' Među tim ljudima nije bilo nijednog ko nije bio nešto od toga ili ko već nije obavljao neku od navedenih dužnosti. Bio je samo jedan ensarija koji je rekao: 'Adžo, ja ću te opremiti i zamotati u kefine. Nisam bio ništa od onoga što si naveo. Zamotat ću te u svoj ogrtač ili u dvije košulje, ili u dva ogrtača koje je istkala moja mati.' On mu je rekao: 'Ti ćeš me i opremiti.' Onda je umro i ensarija ga je opremio. Čitava ta skupina su bili vjernici koji su se vratili svojim kućama radosni zbog onoga što im je rekao Ebu Zerr."

O ULAGANJU TRUDA U IBADETU

Bilježi se od Muaza b. Džebela, r.a., da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: *Hoćete li da vam ukažem na vrata dobra?* Ja sam rekao: 'Hoću.' On reče: *Post je štit, sadaka je neoboriv dokaz, a bdijenje čovjeka u noćnoj tišini gasi svaki grijeh.*

Ebu Ubejde, r.a., je rekao: "Čuo sam Allahovog Poslanika, s.a.v.s., da kaže: *Post je štit osim ako ga neko pocijepa.*(misli se ako ga pocijepa ogovaranjem).

Bilježi se od Hasana da je rekao: "Četvero je ahiretska poputbina; post u kojem je duševno i tjelesno zdravlje, sadaka koja je brana između čovjeka i vatre, namaz koji čovjeka približava njegovom Gospodaru i suze koje brišu grijehe."

Fekih, da mu se Allah smiluje, rekao je: "Neko je rekao da je osnov pokoravanja-ta'ata u tri stvari; strahu, nadi i ljubavi. Znak straha je ostavljanje zabranjenih stvari, znak nade je želja za pokoravanjem i ibadetima a znak ljubavi je čežnja za susretom i povratkom. Temelj grijeha je u tri stvari: oholosti, pohlepi i zavisti. Oholost se prvo pokazala kod Iblisa kada mu je naređeno da učini sedždu, ali se on uzoholio i postao proklet. Pohlepa se pojavila kod Adema, a.s., kada je probao zabranjenog ploda kako bi imao vječnost u Džennetu, pa je istjeran iz njega. Zavist se pojavila kod Ademovog sina Kabila, pa je ubio svoga brata i tako zaslužio Džehennem."

Obaveza svakoga je da izbjegava grijehe i trudi se da što više ibadeti, da svoje ibadete očisti i da budu iskreno u ime Allaha. Bilježi se da je Vjerovjesnik, s.a.v.s., rekao: *Ko iskreno robuje Allahu četrdeset dana, izvor mudrosti će poteći iz njegova srca na njegov jezik.*

Neko je rekao: "Trojica u svojim srcima siju ljutnju, uzrokuju srdžbu i ruše sve ono što su izgradili: jedan od njih je obuzet istraživanjem mahana drugih ljudi. Drugi je opčinjen samim sobom. Treći je taj koji se pokazuje pred drugim ljudima svojim djelima. Tri kategorije ljudi siju ljubav u srcima, podstiču na čestitost i imaju ugleda na nebesima: jedan od njih je onaj ko ima lijep ahlak. Drugi je onaj ko je iskren u svojim djelima, i treći je ponizan čovjek."

Omer b. Hattab, r.a., je rekao: "Svodite račun sa samim sobom prije nego se bude tražilo da račun polažete, jer vam je to lakše i olakšat će vaše polaganje računa. Vagajte svoja djela prije nego vam djela budu vagana. Spremajte se za Veliki skup: ***Tada će ispitivani biti, i nijedna tajna vaša neće sakrivena ostati.***

Jahja b. Muaz je rekao: "Ljudi se dijele na tri kategorije: one koji zbog svoje brige za Ahiretom zanemaruju životne brige i zarađivanje, one koji su zbog brige za životom i skupljanjem bogatstva zaboravili na Ahiret, i one koji su se predali i jednom i drugom. Prvi su na stepenu onih koji su uspjeli i koji su abidi-oni koji mnogo ibadet čine. Drugi su na stepenu onih koji su propali. Treći su na stepenu onih koji riskiraju."

Bilježi se da je Hatim Zahid rekao: "Kvalitet četiri stvari mogu ocijeniti četverica: vrijednost mladosti mogu ocijeniti samo starci. Vrijednost opuštenosti

mogu ocijeniti samo bolesnici i oni koji su u stalnim kušnjama. Vrijednost zdravlja znaju samo bolesnici i vrijednost života i življenja znaju samo oni koji su umrli."

Fekih, da mu se Allah smiluje, rekao je: "Ovo je izvedeno iz Poslanikovog, s.a.v.s., hadisa: *Iskoristi petero prije peteroga: iskoristi svoju mladost prije starosti, svoje zdravlje prije bolesti, svoje bogatstvo prije siromaštva, svoje slobodno vrijeme prije zauzetosti i svoj život prije smrti.*

Čovjek treba da bude svjestan vrijednosti svog života i da iskoristi svaki trenutak. Treba da samom sebi govori: "Ne znam u kakvoj ću situaciji biti sljedećeg trenutka." Treba da razmišlja o kajanju umrlih i o tome da oni priželjkuju da žive onoliko koliko im je potrebno da klanjaju dva rekata, ili toliko koliko bi mogli reći *la ilahe illellah,* a ti si to u stanju reći, pa se trudi da robuješ Allahu prije nego dođe vrijeme kajanja i grižnje savjesti.

Hatima su pitali: "Na osnovi čega si gradio svoje djelovanje?" On je rekao: "Na četiri stvari: jedna od njih je da sam znao i bio svjestan da imam opskrbu koja neće otići drugome, kao što ničija opskrba neće meni doći, i u to sam bio ubijeđen. Drugo je da sam bio svjestan da imam farzove-obaveze koje ne može obaviti neko drugi za mene i tome sam se predao. Treće je da sam bio svjestan da imam Gospodara Koji me vidi u svakom momentu i stidio sam se Njega. Četvrto je da sam bio svjestan da imam svoj kraj koji mi se približava, pa sam htio da ga dostojno dočekam."

Fekih, da mu se Allah smiluje, rekao je: "Nastojati da se preduhitri smrt znači pripremati dobra djela i ustezati se od onoga što je Allah zabranio. Također, to znači predati se Allahu i usrdno moliti za čvrstoću i postojanost u činjenju dobra i ustezanju od zla, kao i za lijep kraj života."

Jedan mudrac je rekao: "Čovjek neće osjetiti slast ibadeta i robovanja sve dok ibadetu ne pristupi sa iskrenom namjerom, dok ne bude svjestan da je svaka blagodat od Allaha, dok sve bude radio sa strahopoštovanjem i svoje djelo predavao s ihlasom-potpunom predanošću i iskrenošću. Ako čovjek radi neko djelo sa iskrenom namjerom i zna da ga je Allah podržao u tom njegovom djelu, i ako smatra da je to djelo koje čini Allahova blagodat prema njemu pa mu pristupi sa zahvalnošću, onda će od Allaha dobiti još više, jer Uzvišeni Allah kaže: ***Ako budete zahvalni, Ja ću vam, zacijelo, još više dati***.(Sura Ibrahim, 7) Ako nešto čini sa strahopoštovanjem, onda se Allah obavezuje da će ga nagraditi. Uzvišeni kaže: ***Allah zaista neće dopustiti da propadne nagrada onima koji čine dobro.*** (Sura Tevba, 120) Nagrada na dunjaluku je slast ibadeta, a na Ahiretu je nagrada Džennet. Ako ta djela preda Allahu s potpunom predanošću i iskrenošću, Allah će mu ih primiti. Znak primanja djela je podrška da se čine druga dobra djela koja su bolja od onih koje je on činio."

Kažu da se obmanutost ogleda u tri stvari: prvo je da čovjek sakuplja imetak koji će ostaviti iza sebe nekome drugom. Drugo je povećavanje grijeha koji će ga upropastiti. Treće je ostavljanje djela koja bi ga mogla spasiti.

Znak po kojem se može raspoznati munib-predan Allahu je u tri osobine: prvo je da je svoje srce ispunio razmišljanjem. Drugo je da je svoj jezik uposlio

zikrom-spominjanjem Allaha. Treće je da je svoje tijelo uposlio služenjem-robovanjem.

Onaj koji sam sebe zavarava ima tri osobine: prvo je da se prepušta svojim prohtjevima i zanemaruje pogreške. Drugo je da odgađa tevbu razmišljajući da za nju ima vremena-dugoročnom nadom. Treće je da se nada uspjehu na Ahiretu, a to ne prati svojim djelima.

Jedan mudrac je rekao: "Ko tvrdi troje, a to ne prati sa troje, neka zna da se šejtan ismijava njime: prvo je da tvrdi da osjeća slast zikra-spominjanja Allaha, a voli dunjaluk. Drugo je da tvrdi da teži zadovoljstvu Stvoritelja, a nije ljut na samoga sebe. Treće je da tvrdi da svoja djela iskreno čini i sa ihlasom, a voli i nastoji da ga ljudi hvale."

Ebu Nadre je rekao: "Ko bude imao četiri stvari a ne bude zbog njih bolji, on je onaj kome Allah ne prima dobra djela. Prvo je da čovjek ratuje pa se vrati kući a nije postao bolji i nije povećao svoja dobra djela. To je znak da mu njegovo ratovanje nije primljeno. Drugo je da čovjek posti i isposti mjesec ramazana a ne popravi se. To je znak da mu Allah nije primio njegova posta. Treće je da čovjek obavi obavezni hadždž i ne popravi se. To je znak da mu Allah nije primio hadždž. Četvrto je da se čovjek razboli i ozdravi, a ne popravi se. To je znak da mu grijesi nisu izbrisani."

Neko je rekao: "Razuman čovjek treba da provede četiri stvari kako bi njegova djela bila dobra i kako njegov trud ne bi bio uzalud: da zna da su mu njegova djela dokaz njemu u prilog, da posjeduje tevekkul-oslanjanje, kako bi se mogao posvetiti robovanju a zanemariti ljude i njihov uticaj, da ima sabura kako bi njegovo djelo bilo upotpunjeno i da je u ihlasu-potpuno predan i iskren kako bi time stekao nagradu."

Hasan Basri je rekao: "Čovjek nije žudio i tražio ovo dobro (misli na Džennet), a da se nije i trudio da to ostvari, da nije omršao u nastojanju i da nije u tome ustrajavao i tako ostao sve dok se sretne sa Allahom. Zar nisi čuo Allahove riječi: ***Onima koji govore: 'Gospodar naš je Allah' - pa poslije ostanu pri tome.*** (Sura Fussilet, 30)

Jedan mudrac je rekao: "Znak po kojem se može poznati onaj koji ustrajava je da bude postojan kao planina, jer planina ima četiri osobine: topi se na vrelini, učvršćuje se na hladnoći, ne može je pomjeriti vjetar a poplava ne može odnijeti. Tako je i sa ustrajnim vjernikom, jer i on ima četiri osobine: ako mu neko učini dobro, učinjeno dobročinstvo ga ne navraća da osjeća sklonost prema dobročinitelju bez razloga; ako neko učini nešto hrđavo prema njemu, taj postupak ga ne navodi da prema tom čovjeku osjeća nepravednu mržnju; prohtjevi njegova nefsa ga ne navode da učini nešto što je oprečno Allahovoj naredbi i dunjalučke ljepote ga ne odvode i ne obuzimaju od pokoravanja Allahu."

Neko je rekao: "Sedam stvari su riznica dobra, a svaka od njih je, po Allahovoj Knjizi, obaveza: prvo je ihlas-potpuna predanost i iskrenost u ibadetu. Uzvišeni Allah kaže: ***A naređeno im je da se samo Allahu klanjaju, da Mu iskreno, kao pravovjerni, vjeru ispovijedaju, i da molitvu obavljaju, i da milostinju udjeljuju; a to je - ispravna vjera.*** (Sura Bejjine, 5)

Drugo je dobročinstvo prema roditeljima. Uzvišeni kaže: ***Budi zahvalan Meni i roditeljima svojim, Meni će se svi vratiti.*** (Sura Lukman, 14)

Treće je održavanje rodbinskih veza. Uzvišeni kaže: ***I Allaha se bojte - s imenom čijim jedni druge molite - i rodbinske veze ne kidajte.*** (Sura Nisa, 1)

Četvrto je provođenje emaneta. Uzvišeni kaže: ***Allah vam zapovijeda da odgovorne službe onima koji su ih dostojni povjeravate i kada ljudima sudite da pravično sudite. Uistinu je divan Allahov savjet! - A Allah doista sve čuje i vidi.*** (Sura Nisa, 58)

Peto je da se ne pokorava nikome, kada se radi o grijehu, shodno Allahovim riječima: ***I da jedni druge, pored Allaha, bogovima ne držimo!*** (Sura Ali Imran, 64)

Šesto je da ne radi shodno svojim prohtjevima: ***I dušu od prohtjeva uzdržao.*** (Sura Nazi'at, 40)

Sedmo je da se trudi u ibadetima i da se boji Allaha i od Njega se nada nagradi. Uzvišeni Allah je rekao: ***I oni se Gospodaru svome iz straha i želje klanjaju, a dio onog što im Mi dajemo udjeljuju.*** (Sura Sedžda, 16)

Stoga je obaveza svakom čovjeku da bude u strahu i da plače, jer teška je stvar u pitanju i krajnje neizvjesna.

U jednoj predaji je zabilježeno da je Isa, a.s., prolazio pored jednog naselja u kojem je bilo brdo. Na tom brdu se čuo plač i ridanje, pa je pitao stanovnike mjesta: „Kakav je ovo plač i ridanje?“ Oni mu rekoše: „Isa, otkako smo nastanili ovo mjesto čujemo taj plač i to ridanje s brda“. Isa je rekao: „Gospodaru, dozvoli ovom brdu da progovori.“ Allah je dao sposobnost govora brdu i ono je reklo: „Isa, šta hoćeš od mene?“ On reče: „Reci mi nešto o svom plaču i ridanju?“ Brdo reče: „Isa, ja sam brdo od kojeg se uzimao kamen iz kojeg su klesani idoli i kumiri kojima se robovalo mimo Allaha i koje su obožavali. Bojim se da me Allah baci u Džehennem. Čuo sam Allahove riječi: ***Onda se čuvajte vatre za nevjernike pripremljene, čije će gorivo biti ljudi i kamenje.*** (Sura Bekare, 24) Zatim je Allah objavio Isau, a.s: „Reci brdu da se smiri jer Ja ću ga čuvati od Džehennema. Kamenje, i pored svoje čvrstoće, boji se Allaha, a kako da ga se ne boji hudi čovjek koji je slab i koji se boji vatre, ali ne traži da ga Allah zaštiti od nje. Čovječe, boj se Džehennema tako što ćeš se kloniti grijeha. Čovjek grijesima uzrokuje Allahovu srdžbu i Njegovu kaznu, a ti ne možeš podnijeti Allahovu kaznu.“

Enes b. Malik, r.a., je rekao: „Kada su objavljene Allahove riječi: ***I tako smo od vas stvorili pravednu zajednicu da budete svjedoci protiv ostalih ljudi, i da poslanik bude protiv vas svjedok*** (Sura Bekare, 143), Poslanikove, s.a.v.s., oči su zasuzile, i rekao je: *Ljudi, Allah me poslao kao vjerovjesnika i kao poslanika. Vas je odabrao da budete sljedbenici Njegova vjerovjesnika i mene je učinio da budem svjedokom vama, a vas je učinio svjedocima prijašnjim narodima i generacima.* Onda je ustao jedan ensarija, Kajs b. Urve, i rekao: „Allahov Poslaniče, kako da svjedočimo za prijašnje narode, a ne pripadamo njima, nismo bili s njima, niti su oni bili naši savremenici?“ Poslanik, s.a.v.s., mu reče: *Sine Urvetov, kada nastupi Kijametski dan i kada se zemlja zamijeni drugom zemljom, kada nebesa budu kao smotak lista uvijena, kada stvorenja budu proživljena i neki od njih budu sa tamnim licima, a drugi sa svijetlim i kada budu stajali četrdeset godina...* Neko je upitao:

„Allahov Poslaniče, a šta će čekati toliko vremena?" On reče: *Čekat će glas o kojem Uzvišeni Allah kaže:* ***Toga dana će se oni glasniku odazvati, morat će ga slijediti i pred Milostivim glasovi će se stišati i ti ćeš samo šapat čuti.*** (Sura Ta-ha, 108) *Samo će se usne pomjerati ali se glasa neće čuti. Bit će povedeni na zemljište na kojem nije krv prolivena, a onda će biti izvedene životinje i svaka će podmiriti nepravdu kod one koja joj je nepravdu nanijela. Onda će se svim životinjama reći: 'Budite zemlja!' Životinje će postati zemljom i o tome govore Allahove riječi:* ***A nevjernik uzviknuti: "Da sam, bogdo, zemlja ostao!*** (Sura Nebe', 40) *Onda će biti doveden svaki vjerovjesnik sa svojim narodom i njima će se suditi po pravdi. Neki će biti odvedeni u Džennet, a neki u Džehennem. Onda će glasnik povikati: 'Gdje je Nuh, a.s.?', pa će ga dovesti. Allah će pitati: 'Nuhu, jesi li dostavio poslanicu i opravdao povjerenje, proveo emanet?' On će reći: 'Jesam, Gospodaru, dostavio sam poslanicu i sproveo emanet.' Onda će biti doveden njegov narod i reći će se: 'Narode Nuhov, ovo je Nuh kojeg sam vam poslao da vas poziva iskrenoj riječi i da li vam je dostavio poslanicu?' Oni će reći: 'Gospodaru naš, nije nam došao ni donosilac radosnih vijesti a ni upozoritelj.' Allah će reći: 'Nuhu, tvoj narod te niječe. Da li imaš nekoga ko će svjedočiti u tvoju korist?' On će reći: ' Imam, ummet Muhammeda,s.a.v.s. Onda će glasnik povikati: 'Najbolji narode koji je ikada bio među ljudima, vi koji ste postili mjesec ramazana!' Oni će ustati, kao što Allah kaže u svojoj Knjizi:* ***Na licima su im znaci, tragovi od padanja licem na tle.*** (Sura Feth, 29), *i reći: 'Odazivamo ti se, Allahov glasniče.' Allah će reći:' Muhammedov ummete, da li ćete svjedočiti u Nuhovu korist?' Oni će reći: 'Naravno, Gospodaru. Svjedočimo da je on dostavio poslanicu i da je proveo emanet.' Onda će Nuhov narod reći: 'Nuh je prvi vjerovjesnik a Muhammed je zadnji vjerovjesnik, pa kako može svjedočiti neko ko nije živio u naše vrijeme?!' Oni će reći: 'U Allahovoj Knjizi koju je objavio Muhammedu, s.a.v.s., stoji:* ***Mi smo poslali Nuha narodu njegovu: 'Opominji narod svoj prije nego što ga stigne patnja nesnosna!'*** (Sura Nuh, 1), *a mi smo učili Objavu do kraja. Uzvišeni Allah će reći: 'Istinu ste rekli, Muhammedov ummete. Obavezao sam se da neću nikoga kazniti bez dokaza. Međusobno se izmirite i oprostite jedni drugima, Muhammedov ummete, sve nepravde koje ste nanijeli jedni drugima, Ja sam vam oprostio ono što je između vas i Mene.'*

NEPRIJATELJSTVO ŠEJTANA I POZNAVANJE NJEGOVIH ZAMKI

Bilježi se od Safijje b. Džahš da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: *Šejtan kola čovjekovim tijelom kao što krv kola.*

Ibn Abbas, r.a., je protumačio Allahove riječi: ***Reci: 'Tražim zaštitu Gospodara ljudi,"*** - znači, njihovog Vladara i Onoga ko njima upravlja, ***Vladara ljudi,*** svih njih, i džina i ljudi, ***Boga ljudi,*** Stvoritelja ljudi, ***od zla šejtana napasnika,*** misli se na šejtana ***koji zle misli unosi u srca ljudi - od džina i od ljudi!'*** (Sura Nas, 1-6) koji na jednak način ulazi i u prsa ljudi i u prsa džina i donosi im zlomisli. Kada spomenu Allaha, on se obeznani i izlazi iz njihovih prsa.

Bilježi se da je Vjerovjesnik, s.a.v.s., rekao: *Poslan sam kao pozivač i dostavljač objave, a od upute i upućivanja nemam ništa. Iblis je stvoren kao neko ko uljepšava i ukrašava, ali on od zablude nema ništa.* Znači, šejtan je taj koji ukrašava i lijepim prikazuje grijehe, ali nema nikakve veće ovlasti.

Stoga je potrebno da se čovjek potrudi da otkloni zlomisli od sebe i da postupa suprotno onome što od njega hoće njegov neprijatelj. Uzvišeni Allah je rekao: ***Šejtan je, uistinu, vaš neprijatelj, pa ga takvim i smatrajte!*** (Sura Fatir, 6)

Razuman čovjek treba da je u stanju da razlikuje prijatelja od neprijatelja, pa da se pokorava prijatelju, a da ne slijedi svoga neprijatelja.

Neko je rekao: „Obilježje neznalice su četiri stvari: srdi se bez razloga, slijedi prohtjeve svoga nefsa i kada nije dobro, svoj imetak troši na na nepriličnom mjestu i slabo raspoznaje prijatelja od neprijatelja." Neznalica, dakle, bira pokornost šejtanu nad pokornošću Allahu. Kako je samo ružna njegova zamjena, pokoravanje šejtanu nad pokoravanjem Allahu. Uzvišeni je rekao: ***Pa zar ćete njega i porod njegov, pored Mene, kao prijatelje prihvatiti, kad su vam oni neprijatelji? Kako je šejtan loša zamjena nevjernicima!*** (Sura Kehf, 50)

Obilježje razumnog čovjeka su četiri stvari: blag je prema neznalici, sebi uskraćuje ono što nije ispravno, svoj imetak troši gdje treba i dobro poznaje svoga prijatelja i svoga neprijatelja i zna ih razlikovati."

Vehb b. Munebbih rekao: „Iblis je sreo Jahja b. Zekerijaa, a.s., pa je Jahja pitao: 'Reci mi kakve su ljudske prirode koje vi volite?' On mu reče: 'Postoji kategorija ljudi koji su zaštićeni, kao i ti i mi im ne možemo ništa. Postoji druga kategorija koji su u našim rukama kao lopta u rukama djece i mi smo ih prepustili njima samima. Postoji i treća kategorija, i oni su nam najteži. Mi napadnemo nekoga od njih i s njim uradimo šta hoćemo, a onda on pribjegne istigfaru i pokvari nam svo naše djelovanje. Pa niti odustajemo od njega, niti možemo ostvariti svoj cilj s njim."

Jedan mudrac je rekao: „Razmišljao sam i nastojao otkriti na koji način šejtan dolazi čovjeku, i otkrio sam da on dolazi iz deset pravaca i preko deset stvari:

1. prvo prilazi preko pohlepe i hrđavog mišljenja. Tu sam ga dočekao čvrstim uvjerenjem i zadovoljstvom onim što imam. Razmišljao sam o ajetu kojim bih se mogao pomoći u tom pravcu i našao sam da je to ajet: ***Na Zemlji nema nijednog živog bića, a da ga Allah ne hrani. On zna gdje će koje boraviti i gdje će sahranjeno biti. Sve to ima u jasnoj Knjizi.*** (Sura Hud, 6) Time sam ga porazio.

2. Zatim šejtan prilazi čovjeku iz pravca ljubavi za životom i dugoročnom nadom. Dočekao sam ga sa strahom od iznenadne smrti. Razmišljao sam o ajetu kojim bih se mogao pomoći u tom pravcu i našao sam da je to ajet: ***I ne zna čovjek u kojoj će zemlji umrijeti*** (Sura Lukman, 34), i tako sam ga savladao na tom pravcu njegova napada.

3. Prilazi mu iz pravca težnje za luksuzom i odmorom. Dočekao sam ga sa viješću o prolaznosti dunjalučkih uživanja i hrđavog polaganja računa. Razmišljao sam o ajetu kojim bih se mogao pomoći u tom pravcu i našao sam da je to ajet: ***Pusti ih neka jedu i naslađuju se, i neka ih zavara nada – znat će oni!*** (Sura Hidžr, 3), i riječi: ***Šta ti misliš, ako im Mi dopuštamo da godinama uživaju, i naposlijetku ih snađe ono čime im se prijeti, zar će imati šta od slatkog života koji su provodili?*** (Sura Šu'ara, 205-207), i tako sam ga savladao.

4. Prilazi mu sa strane opčinjenosti i samodopadnosti. Dočekao sam ga smrću i strahom od hrđavog završetka života. Razmišljao sam o ajetu kojim bih se mogao pomoći u tom pravcu i našao sam da je to ajet: ***A među njima bit će nesretnih i sretnih.*** (Sura Hud, 105) Pošto ne znam u kojoj sam od ove dvije skupine, tako sam ga slomio.

5. Šejtan dolazi sa strane nipodaštavanja i neuvažavanja braće i ostalih ljudi, pa sam ga dočekao tako što sam znao njihovu vrijednost. Razmišljao sam o ajetu kojim bih se mogao pomoći u tom pravcu i našao sam da je to ajet: ***A snaga je u Allaha i Poslanika Njegova i u vjernika, ali licemjeri neće da znaju*** (Sura Munafikun, 8), i tako sam ga slomio.

6. Vidio da dolazi iz pravca zavisti, pa sam ga dočekao pravičnošću i Allahovom podjelom dobara i blagodati Njegovim stvorenjima. Razmišljao sam o ajetu kojim bih se mogao pomoći u tom pravcu i našao sam da je to ajet: ***Mi im dajemo sve što im je potrebno za život na ovome svijetu*** (Sura Zuhruf, 32) i tako sam ga slomio i porazio.

7. Šejtan čovjeku prilazi iz pravca želje za pokazivanjem pred drugima-rijaluka i uživanja u ljudskim pohvalama. Dočekao sam ga ihlasom-potpunom predanošću i iskrenošću. Razmišljao sam o ajetu kojim bih se mogao pomoći u tom pravcu i našao sam da je to ajet: ***Ko žudi da od Gospodara svoga bude lijepo primljen, neka čini dobra djela i neka, klanjajući se Gospodaru svome, Njemu nikoga ne pridružuje!*** (Sura Kehf, 110) Čovjek, dakle, treba da bude iskreno predan, i na taj način sam ga savladao.

8. Vidio sam da dolazi sa strane škrtosti. Dočekao sam ga nezainteresovanošću onim što imaju ljudi i sviješću da će to propasti i nestati, a ono što je kod Allaha da će trajno ostati. Razmišljao sam o ajetu kojim bih se mogao pomoći u tom pravcu i našao sam da je to ajet: ***Ono što je u vas - prolazno je, a ono što je u Allaha - vječno je*** (Sura Nahl, 96), i time sam ga savladao.

9. Vidio sam da dolazi sa strane oholosti, pa sam ga dočekao skromnošću i skrušenošću. Razmišljao sam o ajetu kojim bih se mogao pomoći u tom pravcu i našao sam da je to ajet: ***O ljudi, Mi vas od jednog čovjeka i jedne žene stvaramo i na narode i plemena vas dijelimo da biste se upoznali. Najugledniji kod Allaha je onaj koji ga se najviše boji, Allah, uistinu, sve zna i nije Mu skriveno ništa*** (Sura Hudžurat, 13), i tako sam ga savladao.

10. Vidio sam da dolazi sa strane hlepnje, pa sam ga dočekao beznađem za ono što je kod ljudi i čvrstim uvjerenjem u ono što je kod Allaha. Razmišljao sam o ajetu kojim bih se mogao pomoći u tom pravcu i našao sam da je to ajet: ***A onome koji se Allaha boji, On će izlaz naći i opskrbit će ga odakle se i ne nada*** (Sura Talak, 2,3)"

U jednoj predaji stoji da je Iblis, Allah ga prokleo, došao Musau, a.s., koji je govorio sa svojim Gospodarom i jedan od meleka mu je rekao: „Teško tebi, čemu se nadaš da ćeš ostvariti s njim dok je u ovakvom stanju?" Iblis reče: „Nadam se onome čemu sam se nadao i od njegova oca Adema koji je bio u Džennetu."

Neko je rekao: „Kada nastupi vrijeme namaza, Iblis naredi svojim vojnicima da se raziđu po svijetu i da dolaze ljudima i da im odnose pažnju od namaza. Šejtan dođe čovjeku koji hoće da klanja i nastoji ga zauzeti kako bi odgodio namaz i ne klanjao ga u njegovom vremenu. Ako to ne uspije, onda ga nagovara da ne upotpunjava ruku' i sedždu, učenje Kur'ana, tesbih i dove. Ako ni to ne uspije, onda nastoji da mu srce ispuni razmišljanjem o dunjalučkim stvarima. Ako ni to ne uspije, onda Iblis naredi da se taj šejtan veže i baci u more. Ako uspije u bilo čemu od navedenog, onda ga počasti i nagradi."

Uzvišeni Allah, kada govori o Iblisu, kaže: ***Kunem se da ću ih na Tvom Pravom putu presretati*** (Sura A'raf, 16), znači na putu islama, i stalno ću ih vrebati, ***pa ću im sprijeda*** - učinit ću da oni sumnjaju u postojanje Ahireta, ***i straga***, - a dunjaluk ću im prikazivati lijepim i oni će se osjećati sigurnim i zadovoljnim na njemu, ***i zdesna*** – u pitanjima vjere i pokoravanja ću ih zavoditi, ***i slijeva prilaziti***, - i nagovarati na činjenje grijeha. ***I Ti ćeš ustanoviti da većina njih neće zahvalna biti!*** (Sura A'raf, 17) U pitanju je zahvalnost na Allahovim blagodatima. U drugom ajetu, Allah kaže: ***O sinovi Ademovi, neka vas nikako ne zavede šejtan kao što je roditelje vaše iz Dženneta izveo*** (Sura A'raf, 27), i: " ***Šejtan vas plaši neimaštinom i navraća vas da budete škrti*** (Sura Bekare, 268), i: ***Šejtan je, uistinu, vaš neprijatelj, pa ga takvim i smatrajte!***

Allah ukazuje na to da je šejtan neprijatelj svim ljudima i da želi da ih zavede kako bi ih, zajedno sa sobom, odvukao u Džehennem. Svako razuman će uzeti sebi u obavezu da se bori protiv šejtana kako bi ga se oslobodio jer on je otvoreni neprijatelj svakom vjerniku. Vjernik, i pored šejtana, ima neprijatelja, kao što Enes b. Malik, r.a., prenosi da je Vjerovjesnik, s.a.v.s., rekao: *Vjernik je između pet teških nevolja: vjernika koji mu zavidi, munafika koji ga mrzi, neprijatelja koji se bori protiv njega i ubija ga, šejtana koji ga odvodi na stranputicu i svoga nefsa koji ga zavodi.*

Vidimo da nefs biva uzrok zablude i stranputice. Stoga musliman treba da traži pomoć od Allaha da ga ojača protiv njegovih neprijatelja i da ga podrži u

onome čime je On zadovoljan i što voli. Sve je ovo lahko onome kome Allah olakša.

Salih prenosi od Abdurrahmana b. Zijada b. En'ama da je rekao: „Dok je Musa, a.s., sjedio u jednom sijelu, došao mu je Iblis zaogrnut u šarenu kukuljicu. Kada mu se primakao, skinuo je kukuljicu i nazvao mu selam. Musa, a.s., ga upita: 'Ko si ti?' On reče: 'Ja sam Iblis.' 'A radi čega si došao?' 'Došao sam da ti nazovem selam zbog tvog izuzetnog položaja kod Allaha.' 'A šta predstavlja ona kukuljica koju si skinuo?' 'Pomoću nje kradem ljudska srca.' 'Reci mi kojim to grijehom uspostavljaš kontrolu nad čovjekom koji ga počini?' 'Kada čovjek počne da o sebi ima visoko mišljenje i da prikazuje i kazuje samo svoja dobra djela, a zaboravlja na svoje grijehe, onda ga savladam i uspostavim kontrolu nad njim.'

Vehb b. Munebbih je rekao: „Allah je naredio Iblisu da ode Muhammedu, s.a.v.s., i da mu odgovori na sve što ga bude pitao. On je došao, Poslaniku, s.a.v.s., u liku jednog starca noseći štap u ruci. Poslanik, s.a.v.s., ga je pitao: *Ko si ti?* On mu je rekao: 'Ja sam Iblis.' *A zašto si došao?* 'Allah mi je naredio da ti dođem i odgovorim na sve što me budeš pitao.' Vjerovjesnik, s.a.v.s., mu reče: *Prokletniče, koliko imaš neprijatelja u mom ummetu?* On reče: 'Petnaest kategorija ljudi, od kojih si prvi ti. Drugi je pravedan imam-vođa, treći je ponizan bogataš, četvrti je iskren trgovac, peti je skrušen učenjak, šesti je dobrohotan vjernik, sedmi je vjernik milostivna srca. Osmi je pokajnik koji je postojan u svojoj tevbi,a deveti onaj koji se kloni harama. Deseti je vjernik koji vodi računa da je stalno čist, jedanaesti vjernik koji daje puno sadake. Dvanaesti je vjernik koji ima lijepo ophođenje s ljudima. Trinaesti je vjernik koji koristi ljudima, četrnaesti hafiz koji puno uči Kur'an, a petnaesti je onaj čovjek koji bdije i klanja noćni namaz kada ostali ljudi spavaju.' Onda je Vjerovjesnik, s.a.v.s., upitao: *A ko su ti drugovi iz mog ummeta?* On reče: 'Njih je deset kategorija, a prvi je od njih nepravedan vladar. Drugi je oholi bogataš, treći je trgovac varalica, a četvrti alkoholičar. Peti je onaj ko prenosi glasine i izaziva smutnju. Šesti je bludnik. Sedmi je onaj ko se koristi imovinom siročeta. Osmi je onaj ko ne vodi naročito računa o namazu i ko se izigrava s namazom. Deveti je onaj ko ne daje zekat. Deseti je onaj ko ima dugoročnu nadu. To su moja braća i prijatelji."

Bilježi se u jednoj predaji da je među Israelićanima bio jedan čovjek koji je u svojoj ćeliji robovao Bogu. Njemu je bilo ime Nersis Pobožnjak. Njegova dova je bila primana i ispunjavale su se sve njegove molitve. Ljudi su mu dolazili sa bolesnicima i on je za njih učio dove od kojih su ozdravljali. Iblis je pozvao svoje šejtane, da je Allahovo prokletstvo na njih, i rekao im: „Ko će zavesti ovoga pobožnjaka? Sve nas je izmorio?" Jedan otpadnik među šejtanima se javio i rekao: „Ja ću ga zavesti, a ako ne uspijem u tome, onda nisam dostojan da ti budem podanik i štićenik." Iblis mu je rekao: „Pobrini se za njega."

Taj šejtan je otišao do jednog od kraljeva Israelićana i ušao u njegovu kuću. Kralj je imao jednu lijepu kćer, koja je važila za jednu od najljepših žena. Dok je sjedila sa svojim ocem, majkom i braćom, on ju je napao. Oni se jako zabrinuše za njeno stanje, jer se ona ponašala kao luđakinja, i to stanje je potrajalo danima. Onda im taj šejtan dođe u liku čovjeka i reče im: „Ako hoćete da izliječite tu djevojku,

odvedite je tome i tome pobožnjaku-isposniku i on će je izliječiti." Oni su uzeli djevojku i otišli s njom. On je učio kod nje i ona je ozdravila. Kada su se vratili kući, šejtan ju je ponovo zaposjeo, a onda otišao njenim roditeljima i rekao: „Ako hoćete da ona posve ozdravi i da joj se ludilo ne vraća, onda je vodite tome pobožnjaku i neka kod njega ostane nekoliko dana." Oni su otišli isposniku kako bi je ostavili kod njega, ali je isposnik odbio da je primi kod sebe. Oni su ga preklinjali, te on na kraju dozvoli da je ostave kod njega.

Dok je isposnik postio svaki dan, a noću bdio u molitvi, šejtan nije napadao djevojku, ali kada bi isposnik krenuo da sjedne jesti, šejtan bi je napadao i ona bi se razgolitila. Isposnik bi zakrenuo lice da je ne bi gledao i to je potrajalo. Jednom ju je, ipak, pogledao u lice i tijelo i vidio da od toga nije bilo ljepšeg ni tijela ni lica. Nije uspio da se ophrve želji, nego joj je prišao i obljubio je. Ona je od toga ostala noseća. Onda mu je došao šejtan i rekao mu: „Obljubio si djevojku i ona je zatrudnila. Od kraljeve kazne, kada sazna šta si mu uradio sa kćerkom, može te spasiti samo to da je ubiješ i da je zakopaš blizu svoje ćelije. Kada te upitaju za nju, ti reci da joj je došao smrtni čas, da je umrla i da si je zakopao. Oni će ti povjerovati." Onda je isposnik ustao, prišao djevojci i zaklao je. Zakopao ju je blizu svoje ćelije i kada su došli njeni rođaci da se raspitaju za nju, on im je rekao da je ona umrla. Oni su mu povjerovali i vratili se svojim kućama.

U drugoj predaji stoji da je on rekao da je ona ozdravila i vratila se svojoj kući. Oni su mu povjerovali i vratili se svojim kućama. Tražili su je kod ostalih rođaka, ali im je šejtan došao u liku čovjeka i rekao: „Isposnik ju je obljubio i ona je ostala bremenita. Pošto se bojao da bi se to moglo razglasiti, ubio ju je i zakopao." Poslije tih riječi kralj je otišao sa svojom pratnjom isposniku. Iskopali su kabur i našli je preklanu. Onda su uzeli isposnika i razapeli ga na krst. Šejtan mu dođe i reče: „Ja sam ti sve ovo uradio i ja te mogu svega toga spasiti. Reći ću im da ju je neko drugi zaklao i oni će mi povjerovati, ali mi moraš učiniti sedždu, a ne da ta sedžda bude Allahu učinjena." Isposnik ga upita: „Kako da ti učinim sedždu u ovakvom stanju?" Šejtan mu reče: „Bit ću zadovoljan da samo malo nakloniš prema meni." Isposnik mu je učinio sedždu, a šejtan mu reče: „Nemam ništa s tobom." O tome govore Allahove riječi: ***Slični su šejtanu kad kaže čovjeku: "Budi nevjernik!" - pa kad on postane nevjernik, on onda rekne: "Ti se mene više ne tičeš, ja se, zaista, Allaha, Gospodara svjetova, bojim!" Obojicu ih na kraju čeka vatra, u kojoj će vječno boraviti, a to će biti kazna za sve nevjernike.*** (Sura Hašr, 16,17)

Fekih, da mu se Allah smiluje, rekao je: „Znaj da imaš četiri neprijatelja i potrebno ti je da se boriš sa svakim od njih. Jedan od njih je dunjaluk i on je varljiv i prepun zamki. Uzvišeni Allah kaže: ***A život na ovome svijetu je samo varljivo nasladivanje*** (Sura Ali Imran, 185), i kaže: ***I neka vas u Allaha šejtan ne pokoleba.*** (Sura Lukman, 33)

Drugi ti je neprijatelj tvoj nefs i on ti je najgori neprijatelj. Treći ti je neprijatelj šejtan, a četvrti je šejtan u ljudskom liku i dobro ga se čuvaj, jer on ti je žešći neprijatelj od džinskog šejtana. Džinski šejtan te uznemirava samo zlomislima, dok te ljudski šejtan može odvesti u hrđavo društvo i može te

uznemiravati lično i javno. On će neprestano tražiti načina da te odvrati od onoga pri čemu si i šta zastupaš."

Šeddad b. Evs prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: *Dobro pripremljen i promućuran je onaj čovjek koji sam sa sobom svodi račun i koji se trudi i radi za ono što dolazi poslije smrti* (znači da sa sobom svodi račun na dunjaluku i provodi ibadete koji će mu koristiti poslije smrti), *a nemoćan je onaj koji slijedi prohtjeve svoga nefsa i koji priželjkuje da mu Allah oprosti.*

Bilježi se da je Isa, sin Merjemin, a.s., rekao: „Nije čudo čovjek koji je stradao i način na koji je stradao, nego je čudo čovjek koji se spasio i način na koji se spasio." Pod ovim se misli na to da je Džennet i put do njega prekriven poteškoćama, a Džehennem i put do njega prekriveni su strastima i prohtjevima. Svaki nefs ima svoga šejtana koji ga nagovara na zlo i meleka koji ga navraća na dobro. Šejtan stalno prikazuje nešto lijepim i prijatnim, a melek ga uporno odvraća od toga. Kome se nefs prikloni, on je pobjednik i tako čovjek postupi.

ZADOVOLJSTVO

Mejmun b. Mihran je rekao: „Omer b. Abdulaziz mi je naredio da mu dolazim dva puta mjesečno. Kad sam jednom dolazio, on me je ugledao sa svoga prozora i dozvolio mi da uđem prije nego sam došao do dvorske kapije. Ušao sam po svome običaju i zatekao ga kako sjedi na svom podmetaču. Grubi prekrivač je bio preko podmetača a on je ušivao svoju odjeću. Nazvao sam mu selam i on mi je odvratio selam, a onda me nagovarao da sjednem s njim. Kada sam sjeo, on me propitivao o našim namjesnicima, policiji, zatvorskim čuvarima i o svim ostalim službama pojedinačno. Onda se ispitao sa mnom. Kada sam ustao da idem, upitao sam ga: 'Vođo vjernika, zar u tvojoj porodici nema neko ko bi te mogao zamijeniti u tome što radiš?' On reče: 'Mejmune, tebi je, od tvoje vjere, dovoljno bilo da ostvariš to što si ostvario. Danas smo ovdje a sutra smo na nekom drugom mjestu.' Zatim sam izašao od njega i ostavio ga u njegovom poslu."

Bilježi se od Katade da je protumačio Allahove riječi: ***I kad se nekome od njih javi da mu se rodila kći, lice mu potamni i postaje potišten*** (Sura Nahl, 58) pa je rekao: „Ovakva je bila praksa Arapa mnogobožaca i Allah nam kazuje o njihovoj hrđavoj praksi. Vjernik je odlučan da bude zadovoljan onim što mu je Allah dodijelio. Allahova odredba je bolja nego odredba čovjeka samome sebi. Čovječe, što ti Allah dosudi i presudi, makar ti bilo i mrsko, bolje je nego ono što ti sebi odrediš makar ti bilo i lijepo i drago. Boj se Allaha i budi zadovoljan Njegovom odredbom."

Fekih, da mu se Allah smiluje, rekao je: „Ove riječi su u potpunom skladu sa ajetom u kojem Allah kaže: ***Ne volite nešto, a ono može biti dobro za vas; nešto volite, a ono ispadne zlo po vas. Allah zna, a vi ne znate.*** (Sura Bekare, 216) Dakle, u pitanju je nešto što je u vašu korist i što je korisno za vašu vjeru, samo što vi to ne znate. Kao da se kaže: Budite zadovoljni Mojom odredbom jer vi ne znate u čemu je dobro za vas."

Jedan mudrac je rekao: „Naš život ima četiri stadija: život koji živimo na dunjaluku, naš boravak u kaburu, boravak na Okupljalištu i naše odlaženje u vječno boravište zbog kojeg smo i stvoreni. Primjer života na dunjaluku je konačište hadžija na putu za hadždž. Oni se ne mogu ni opustiti, niti svoje životinje rastovariti, jer može doći naredba za nastavak putovanja. Naš boravak u kaburu je kao zadržavanje u nekom hanu gdje se hadžije mogu odmoriti dan ili dva, rastovariti svoje životinje i nakon toga nastaviti putovanje. Naš boravak na Okupljalištu je kao njihov dolazak u Mekku. To je njihov krajnji cilj i cilj svake skupine koja dolazi sa različitih strana svijeta i iz različitih udaljenosti. Oni će obaviti obrede hadždžda i onda se raspršiti lijevo i desno. Tako je i sa Kijametskim danom: kada završe sa polaganjem računa, jedna skupina će otići u Džennet, a jedna u Džehennem."

Šekik b. Ibrahim je rekao: „Pitao sam sedamsto učenjaka o pet stvari i svaki od njih mi je dao isti odgovor. Pitao sam: 'Ko je razuman?' Rekli su mi da je razuman onaj ko ne voli dunjaluk. Pitao sam: 'Ko je bogat?' Rekli su mi da je bogat onaj koji je zadovoljan onim što mu je Allah dodijelio. Pitao sam: 'Ko je opremljen i postojan?' Rekli su mi da je to onaj koji nije dozvolio da ga dunjaluk zavede. Pitao sam: 'Ko je učen (fekih)?' Rekli su mi da je to onaj ko se ustegao od traženja viška. Pitao sam: 'Ko je škrt?' Rekli su mi da je škrt onaj ko ne provodi Allahovo pravo u svom imetku."

Neko je rekao: „Allah se srdi na Svoga roba u tri slučaja: kad se čovjek ograniči samo na ono što mu je Allah naredio, kad ne bude zadovoljan onim što mu je Allah dodijelio i treća je kad traži nešto i ne može to ostvariti, pa se rasrdi na svoga Gospodara."

Jedan mudrac je tumačio Allahove riječi: ***Kradljivcu i kradljivici odsijecite ruke njihove*** (Sura Maide, 38): „Pravnici kažu da treba odsjeći ruku onome ko ukrade deset dirhema. Ovih deset dirhema nema svetosti sve dok se vjerniku ne odsiječe ruka zbog njih. Međutim, ruku treba odsjeći iz dva razloga: jedan je što se porušila svetost i ugled muslimana, a druga je što nije bio zadovoljan onim što mu je Allah dodijelio, pa je posegao za tuđim imetkom. Allah je naredio da mu se odsiječe ruka kao kazna za ono što je učinio a i kako bi bio pouka drugim ljudima i ukazao na činjenicu da je potrebno biti zadovoljan Allahovom odredbom."

Vjernik treba da je zadovoljan Allahovom odredbom i onim što mu je On dodijelio, jer je zadovoljstvo dodijeljenim moralna osobina vjerovjesnika i dobrih ljudi.

Ebu Derda, r.a., je rekao: „Dvanaest osobina spada u moralne osobine vjerovjesnika: svi su bili ubijeđeni i vjerovali su u ono što je Allah obećao; digli su ruke od onoga što ljudi posjeduju; bili su u stalnom neprijateljstvu sa šejtanom; bili su posvećeni sebi, vodeći računa o tome kakvi su; bili su samilosni prema stvorenjima; podnosili su uvrede i vrijeđanja ljudi; bili su u potpunosti uvjereni u Džennet - kada bi uradili neko djelo, bili su ubijeđeni da Allah neće dozvoliti da nagrada za to djelo propadne; bili su ponizni kada se radilo o istini; pozivali su lijepim savjetom ondje gdje su nailazili na neprijateljstvo; njihov osnovni kapital bilo je siromaštvo; nisu zadržavali višak imetka, nego su ga dijelili sirotinji; stalno su bili pod abdestom i nisu se radovali dunjalučkim bogatstvima, ako bi ih imali, niti su žalili zbog propuštene prilike da ostvare bogatstvo."

Jedan učenjak je rekao: „Čast-hurmet zahida je u deset stvari: prvo je da osjeća neprijateljstvo prema šejtanu i ispoljava ga. Neka to smatra svojom obavezom, jer Uzvišeni Allah kaže: ***Šejtan je, uistinu, vaš neprijatelj, pa ga takvim i smatrajte!***

Drugo da ne radi ništa bez dokaza – svakom poslu kojem pristupa, neka pristupi tek nakon što se uvjeri da bi mu to mogao biti dokaz u njegovu korist na Kijametskom danu. Uzvišeni Allah kaže: ***Dokaz svoj dajte ako je istina to što govorite!*** (Sura Bekare, 111)

Treće je da stalno bude spreman za susret sa smrću. Uzvišeni Allah je rekao: ***Svako živo biće će smrt okusiti!*** (Sura Ali Imran, 185)

Četvrto je da voli u ime Allaha, a i mrzi u ime Allaha. Uzvišeni Allah je rekao: ***Ne treba da ljudi koji u Allaha i u onaj svijet vjeruju budu u ljubavi sa onima koji se Allahu i Poslaniku Njegovu suprotstavljaju, makar im oni bili očevi njihovi, ili braća njihova, ili rođaci njihovi. Njima je On u srca njihova vjerovanje usadio.*** (Sura Mudžadele, 22) To znači da onaj ko vjeruje ne može prijateljevati s onim ko se opire Allahovim naređenjima, makar mu to bio otac, sin, braća ili rodbina.

Peto je da naređuje dobro a odvraća od zla, shodno Allahovim riječima: ***I traži da se čine dobra djela, a odvraćaj od hrđavih i strpljivo podnosi ono što te zadesi - dužnost je tako postupiti.*** (Sura Lukman, 17)

Šesto je da uzima pouku i da razmišlja o Allahovim odredbama, shodno Allahovim riječima: ***I o stvaranju nebesa i Zemlje razmišljaju. "Gospodaru naš, Ti nisi ovo uzalud stvorio*** (Sura Ali Imran, 191), i kaže: ***Zato uzmite iz toga pouku, o vi koji ste obdareni!*** (Sura Hašr, 2)

Sedmo je da svoje srca čuva od razmišljanja o onome u čemu nema Allahovog zadovoljstva, shodno Allahovim riječima: ***I sluh, i vid, i razum, za sve to će se, zaista, odgovarati.*** (Sura Isra, 36)

Osmo je da nikada ne osjeća sigurnost od Allahove kušnje i ispita, shodno Allahovim riječima: ***Allahove kazne se ne boji samo narod kome propast predstoji.*** (Sura A'raf, 99)

Deveto je da nikada ne gubi nadu u Allahovu milost, s obzirom na Allahove riječi: ***Ne gubite nadu u Allahovu milost! Allah će, sigurno, sve grijehe oprostiti; On, doista, mnogo prašta i On je milostiv.*** (Sura Zumer, 53)

Deseto je da se ne opušta i ne raduje zbog dunjalučkih dobara koja mu je Allah dao, niti da tuguje ako bi ga ona zaobišla, shodno Allahovim riječima: ***Da ne biste tugovali za onim što vam je promaklo, a i da se ne biste previše radovali onome što vam On dade. Allah ne voli nikakve razmetljivce, hvalisavce.*** (Sura Hadid, 23) To znači da čovjek ne zna da li je dobro u onome što je zadobio ili u onome što ga je promaklo. Stoga treba da bude i u jednom i u drugom slučaju jednakog raspoloženja.

Vjernik je kao primjer mirte (bot. Myrtus communis), a munafik je kao behar. Mirta je postojana, bilo vruće ili hladno, a beharu šteti i najmanja promjena. Tako i vjernik treba da bude jednakog stanja i u nevolji i u zadovoljstvu, da bude zadovoljan Allahovom odredbom. Munafik nije zadovoljan onim što mu je Allah odredio, pa je osion i obijestan u blagodatima, a pati i boluje kada je u nevolji. Vjernik treba da slijedi praksu vjerovjesnika i zahida, a ne da se ugleda na praksu nevjernika i munafika.

Kod Allaha je svaka podrška.

SAVJETI

Ebu Seid Hudri, r.a., je rekao: "Allahov Poslanik, s.a.v.s., nam je govorio jednog dana od ikindije do zalaska sunca, i taj govor su neki zapamtili, a neki zaboravili. Rekao je: *Znajte da je dunjaluk sladak i svjež. Allah vas je ostavio da na njemu boravite i dobro prati šta i kako radite. Stoga, dobro se bojte dunjaluka i bojte se žena. Svi ljudi su stvoreni i predodređeni za različite sklonosti i različitih su priroda-naravi. Ima ih koji su stvoreni kao vjernici, žive kao vjernici i umrijet će kao vjernici. Ima onih koji se rode kako vjernici, žive kao vjernici, a umru kao nevjernici. Ima ih koji se rode kao nevjernici, žive kao nevjernici i umru kao vjernici.*

Znajte da je srdžba džehennemska varnica koja se raspiri u ljudskom srcu. Pogledajte samo kako mu se oči zažare i nozdrve raširе. Kada neko od vas osjeti nešto od ovoga, neka se drži zemlje i tla. Najbolji ljudi su oni koji se sporo ljute i srde a brzo odljute i smire. Ako se brzo rasrdi i brzo smiri, nije ni to hrđavo. Znajte da su najgori oni ljudi koji se brzo ljute i srde, a sporo smiruju. Ako se sporo ljuti i sporo se smiruje, pa ni to nije propast. Znajte da su najbolji trgovci oni koji na lijep način traže i na lijep način završavaju posao. Ako na lijep način traži a hrđavo završava posao, ni to nije loše. Najgori trgovci su oni koji hrđavo započinju i hrđavo završavaju posao. Ako hrđavo počinje a na lijep način završava posao, ni to nije loše. Znajte da će svaki varalica imati svoju zastavu na Kijametskom danu po kojoj će se prepoznavati. Znajte da nema veće prevare od prevare koju učini vođa neke zajednice.

Najbolji džihad je reći pravednu riječ i pravednu stvar pred nepravednim vladarom. Nipošto nemojte dozvoliti da vas strah od ljudi spriječi da kažete istinu, ako je prisustvovao tome i ako zna da je to istina.

Kada se sunce posve primaklo zalasku, on je rekao: *Znajte da je od dunjaluka ostalo koliko je ostalo ovom suncu do njegova zalaska.*

Ebu Hurejre, r.a., je rekao: „Na Dan Hunejna smo bili s Allahovim Poslanikom, s.a.v.s., i on je rekao za nekog čovjeka koji je tvrdio da je musliman: *Ovaj je džehennemlija.* Kada je nastupila bitka, taj čovjek se pokazao kao vanredan borac. Neki od ashaba je došao Allahovom Poslaniku, s.a.v.s., i rekao: „Allahov Poslaniče, zar nisi vidio čovjeka za kojeg si tvrdio da je džehennemlija kako se na Allahovom putu bori kao najbolji borac?" Poslanik, s.a.v.s., je opet rekao: *On je džehennelija.* Neki ljudi su počeli i da sumnjaju u izjavu koju su čuli. Dok su bili u takvom stanju, čovjek je ranjen. Zbog bolova koje je osjećao, posegnuo je rukom u tobolac i izvadio jednu strjelicu. Njome je sebi prerezao vrat. Muslimani su pohitali Poslaniku, s.a.v.s., i rekli: „Allahov Poslaniče, Allah je potvrdio tvoje riječi. Taj i taj je počinio veliki grijeh i oduzeo sebi život." Onda je Vjerovjesnik, s.a.v.s., rekao: *Ti, ustani i reci ljudima: Neće ući u Džennet ko nije vjernik.* Potom je Vjerovjesnik, s.a.v.s., rekao: *Svako djelo se cijeni po njegovom završetku i*

posljedici. Nema koristi u mnogom namazu i mnogom postu, nego se gleda kako će taj čovjek završiti svoj život.

Prenosi se od Abdullaha b. Mesuda, r.a., da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., koji uvijek istinu govori i čije su riječi potvrđene, rekao: *Svakog od vas se stvara na takav način da u utrobi majke provede četrdeset dana kao spermom oplođena jajna ćelija. Potom je zakvačak i takav ostane četrdeset sljedećih dana. Potom je embrij i takav ostaje četrdeset dana. Onda Allah pošalje meleka sa četiri zapovijedi. Allah mu naredi: 'Zapiši mu njegovu smrt, njegovu nadu, njegovo djelovanje i opskrbu i zapiši da li je sretnik ili nesretnik.' Čovjek, tako, čitav svoj život radi kao džennetlija, i kada mu ostane koliko lakat do Dženneta, njegova sudbina ga pretekne i on počini nešto što je odlika džehennemlija i svoj život okonča kao takav. Ima i onih koji čitav svoj život rade kao džehennemlije i kada ostane između njega i Džehennema koliko lakat, pretekne ga sudbina i određenje i on svoj život i svoja djela okonča sa nekim djelom koje je ulaznica za Džennet i okonča kao džennetlija.*

Ovaj hadis je potvrda prethodnom hadisu: *Svako djelo se sudi prema njegovoj posljedici.*

Obaveza svakog muslimana je da moli Uzvišenog Allaha da mu njegov kraj učini dobrim i pozitivnim. Najviše se treba bojati toga da mu se oduzme iman i da ga iman napusti u smrtnim mukama.

Bilježi se da je Jahja b. Muaz Razi rekao: „Allahu moj, najveća mi je sreća u tome što si me počastio vjerom-imanom i strah me da mi ga oduzmeš. Dokle god je taj strah prisutan kod mene, nadam se da mi ga nećeš oduzeti.“

Ebu Kasim Hakim iz Semerkanda je bio upitan: „Da li se zbog grijeha oduzima iman čovjeka?“ On je rekao: „Da, tri su grijeha zbog kojih se oduzima vjerovanje čovjeku: jedan od njih je da ne bude zahvalan Allahu na blagodatima imana kojim ga je obasuo, drugi je da se ne boji toga da bi mu iman mogao biti oduzet, i treći da nanosi nepravdu muslimanima.“

Hasan Basri je rekao: „Čovjek će biti izložen džehennemskoj patnji i kazni hiljadu godina, a onda će biti izveden i uveden u Džennet.“ Onda je Hasan rekao: „Kamo puste sreće da ja budem taj čovjek!“

Hasan je to rekao jer se bojao na koji način će okončati svoj život. Ovako su se svi dobri ljudi bojali i ovako se dobri ljudi boje za svoj kraj i način na koji će zapečatiti svoja djela.

HIKAJE

Bilježi se od Enesa, r.a., da je rekao: „Neki čovjek je došao Allahovom Vjerovjesniku, s.a.v.s., i upitao: 'Allahov Poslaniče, da li će me crna boja moje kože i ružnoća mog lica spriječiti od ulaska u Džennet?' Vjerovjesnik, s.a.v.s., mu je odgovorio: *Ne, tako mi Onoga Koji kontroliše i upravlja mojim životom, sve dokle god budeš ubijeđen u postojanje svoga Gospodara i dok budeš vjerovao da je istina ono s čim je došao Njegov Poslanik.* Čovjek je rekao: „Tako mi Onoga Ko te počastio vjerovjesništvom, posvjedočio sam da nema boga osim Allaha i da je Muhammed Njegov rob i Njegov Poslanik, osam mjeseci prije nego sam došao na ovo mjesto i na ovo sijelo. Prosio sam kćeri mnogih koji su prisutni sada s tobom, a i onih koji nisu, ali su me odbijali zbog boje moje kože i ružnoće moga lica. Moje porijeklo je priznato u mom plemenu, Benu Sullem, ali sam boju kože naslijedio od svojih dajidža." Allahov Poslanik, s.a.v.s., je pitao: *Da li je danas među nama Amr b. Vehb?* (On je bio iz Sekifa i skoro je primio islam.) Ljudi rekoše da nije među njima, pa je Poslanik, s.a.v.s., pitao: *Znaš li gdje je njegova kuća?* Čovjek odgovori da zna. *Otiđi njegovoj kući, tiho pokucaj na vrata, nazovi selam i kada uđeš u kuću, reci: Allahov Poslanik, s.a.v.s., me je oženio vašom kćerkom.*

Amr je imao kćerku koja je bila prilično lijepa i jako pametna. Kada je došao Amrovoj kući, pokucao je na vrata i nazvao selam. Oni su mu izrazili dobrodošlicu, jer su čuli arapski jezik, i otvorili mu vrata. Kada su vidjeli boju njegove kože i ružnoću njegova lica, malo su ustuknuli. On im je rekao: „Allahov Poslanik, s.a.v.s., me je oženio vašom kćerkom." Oni su mu grubo odgovorili i izgrdili ga. Čovjek je izašao i otišao Allahovom Poslaniku, s.a.v.s. U međuvremenu je djevojka rekla svom ocu: „Oče, traži sebi spasa prije nego te osramoti Objava. Ako me je Allahov Poslanik, s.a.v.s., njemu obećao, onda sam ja zadovoljna onim čime je zadovoljan Allah i Njegov Poslanik, s.a.v.s. Poslije ovih riječi, njen otac je izašao iz kuće i otišao Allahov Poslaniku, s.a.v.s., i sjeo na najlošije mjesto u sijelu. Poslanik, s.a.v.s., ga upita: *Jesi li ti onaj koji je onako odgovorio Allahovom Poslaniku?* Čovjek reče: „Jesam, i molim Allaha da mi oprosti. Mislio sam da laže. Ako govori istinu, dat ćemo mu svoju kćer za suprugu. Molim Allaha da me zaštiti Svoje srdžbe i srdžbe Svoga Poslanika, s.a.v.s."

Nakon toga je udao svoju kćer za toga čovjeka uz dogovoreni mehr od četiri stotine dirhema. Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao je njenom mužu, Seidu Sullemiju: *Idi svojoj drugi i prespavaj s njom.* On reče: „Tako mi Onoga ko te poslao s istinom, ja nemam taj iznos dok ne bih zatražio od svoje braće." Poslanik, s.a.v.s., mu reče: *Tvoj mehr (ugovoreni iznos) će dati trojica vjernika. Otiđi Osmanu b. Affanu i od njega uzmi dvije stotine dirhema.* On je otišao kod njega i on mu je dao koliko je tražio i više. *Otiđi Abdurrahmanu b. Avfu i od njega uzmi dvije stotine dirhema.* On mu je dao koliko je tražio i više. *Otiđi Aliji i on će ti dati dvije stotine dirhema.* Alija mu je dao koliko je tražio i više.

Dok je ovaj čovjek bio na tržnici i kupovao potrepštine za kuću i suprugu, pojavio se glasnik i povikao: „Allahovi jahači, polazite!“ Glasnik Allahovog Poslanika, s.a.v.s., je pozivao na mobilizaciju. Čovjek je pogledao u nebo i rekao: „Allahu moj, Bože nebesa i zemlje i Bože Muhammedov, s.a.v.s.. Ove dirheme koje imam ću potrošiti na ono što voli Allah, Njegov Poslanik, s.a.v.s. i vjernici.“ Kupio je konja, sablju, koplje i štit, pritegao svoju amamu-pojas preko trbuha, obmotao lice i vidjele su mu se samo oči. Takav je stao pred muhadžire, koji su se propitivali o tome ko je on, jer im je bio nepoznat. Alija im je rekao: „Ostavite čovjeka na miru. Možda je on jedan od stranaca koji je došao iz Bahrejna ili Šama i raspitivao se kod vas o islamu, sastavnim dijelovima islama i njegovom učenju, pa je poželio da danas s vama učestvuje u borbi.“ Čovjek je uporno vježbao kopljem i sabljom, izmorivši svoga konja. Zatim je sjahao i zavrnuo rukave, potpuno spreman za borbu.

Kada je Allahov Poslanik, s.a.v.s., vidio crninu njegovih podlaktica, prepoznao ga je i pitao: *Jesi li ti Sa'd?* Čovjek reče: „Jesam, za tebe bih žrtvovao i oca i majku.“ On mu reče: *Sretno ti porijeklo!* Sa'd se uključio u borbu, boreći se kopljem i sijekući sabljom. Tako je pobio mnogo Allahovih neprijatelja. U jednom trenutku su ashabi povikali: „Poginuo je Sa'd.“ Poslanik, s.a.v.s., je krenuo prema njemu. Kada mu je prišao, podigao je njegovu glavu i stavio je sebi u krilo, potrao mu lice svojom odjećom i rekao: *Kako je samo prijatan tvoj miris i koliko si samo drag Allahu i Njegovom Poslaniku, s.a.v.s.* Onda je Poslanik, s.a.v.s., zaplakao, a nakon toga se nasmijao, pa se okrenuo. Nakon toga je rekao: *Došao je do izvora, Gospodara mi Kabe.* Ebu Lubabe je rekao: „Žrtvovao bih za tebe i oca i majku, Allahov Poslaniče, a šta je izvor?“ On reče: *To je izvor koji mi je dao moj Gospodar. On je velik koliko je rastojanje između Busre i San'ae. Njegove obale su od bisera i rubina. Voda mu je bjelja od mlijeka a slađa od meda. Ko se s njega napije nikada neće ožednjeti.* Onda Ebu Lubabe reče: „Allahov Poslaniče, vidjeli smo te da plačeš, onda si se nasmijao, a onda zakrenuo lice?“ On reče: *Plakao sam zbog svog žala za Sa'dom. Smijao sam se zbog njegova mjesta i položaja kod Allaha. Lice sam zakrenuo jer sam vidio njegove supruge-hurije koje su mu hrlile otkrivenih potkoljenica. Zakrenuo sam lice kako ih ne bih gledao i stideći se njih.* Onda je naredio da se sakupi njegovo oružje, konj i lične stvari i rekao: *Odnesite to njegovoj supruzi i recite joj: Allah ga je oženio boljim ženama nego što je vaša djevojka.*

Sa'd b. Omer je rekao: „Trojica ljudi, iz naroda prije vas, su izašli na put. Zadesila ih je kiša i oni su se sklonili u jednu pećinu. Dok su bili u pećini, odronila se stijena i zatrpala im ulaz. Rekoše jedan drugom: Trag nam se zametnuo i niko i ne zna gdje smo. Ostao nam je Allah i naša dobra djela.“ (U značenju: zamolite Allaha svojim dobrim djelima koja ste počinili i možda nam Allah da neki izlaz.) Onda jedan od njih reče: 'Allahu moj, znaš da sam imao amidžičnu koja mi se veoma sviđala. Nastojao sam da je zavedem ali je ona to odbijala. Jednom je zapala u veliku krizu i došla mi je da bih joj pomogao. Ja sam joj rekao: 'Ne, sve dok mi ne dozvoliš da te obljubim.' Ona je to odbila. Otišla je svojoj kući, ali se vratila. Bila je u velikoj nevolji. U drugoj predaji je: Čovjek joj je bio jako bolestan a imali su sitnu djecu. Zadesila ih je velika glad i nestašica. Došla mi je i zatražila pomoć, i treći i

četvrti put, a ja sam joj govorio: 'Pomoći ću ti kada mi se podaš.' Ona je na kraju pristala i rekla: 'Radi šta hoćeš' Kada smo zauzeli poziciju koju imaju muž i žena, ona je zadrhtala i rekla: 'Nije ti dozvoljeno da razriješiš čvor osim uz puno pravo na njega.' Ja sam je ostavio i nisam s njom ništa uradio. Dao sam joj ono što joj je bilo potrebno. Allahu moj, ako Ti je poznato da sam to uradio želeći Tvoje zadovoljstvo, onda nas oslobodi naše nevolje.' Nakon ove dove, na ulazu se stijena malo pomakla.

Drugi je rekao: 'Allahu moj, znaš da sam imao roditelje koji su bili u poznim godinama. Sam sam muzao ovce i nosio im mlijeko da piju. Jedne večeri sam im odnio mlijeko, a oni su bili zaspali. Nisam htio da ih budim, ali me i progonio strah da bih mogao izgubiti ovce, ako ih ostavim bez nadzora. Ipak sam ostavio ovce njihovoj sudbini, a posudu s mlijekom sam držao u ruci i čekao do zore. Ovce su bile same u pustinji i prepuštene divljim zvijerima. Allahu moj, ako znaš da sam to uradio želeći Tvoje zadovoljstvo, oslobodi nas nevolje.' Poslije ove dove se stijena pomakla s ulaza, ali nedovoljno da bi mogli izaći.

Onda je treći rekao: 'Allahu moj, znaš da sam bio iznajmio radnike koji su mi radili za dva mudda-mjerice hrane. Kada su završili posao za koji sam ih unajmio, ja sam im isplatio njihovu najamninu, ali mi je jedan od njih rekao: 'Ja sam radio bolje od njih, pa mi i daj veću najamninu.' Odbio sam, a on se rasrdio. – U drugoj predaji: Jedan od najamnika je došao polovinom dana i radio do kraja dana, ali je za pola dana radio koliko ostali za čitav dan. Smatrao sam da mu trebam dati najamninu kao i svima ostalima, ali je jedan od radnika prigovorio: 'Taj je došao polovinom dana, a ja sam radio od jutra i daješ nam istu nagradu?!' Ja sam ga pitao: 'Da li sam tebi dao manje od dogovorenog?' On se naljutio, odbio je da primi svoju najamninu i otišao. Ja sam uzeo dvije mjerice pšenice i posijao je. Požnjevenu pšenicu sam prodao i od toga kupio krave, ovce, deve i još mnogo toga. Nakon nekog vremena došao mi je onaj najamnik. Bio je zapao u krizu i došao je da uzme svoju najamninu. Ja sam mu rekao: 'Sve što vidiš ovdje je tvoje.' Allahu moj, ako znaš da sam to uradio želeći Tvoje zadovoljstvo, onda nas oslobodi nevolje.' Onda se stijena pomakla sa ulaza pećine i oni su izašli.

Ovu predaju prenosi i Nu'man b. Bešir od Allahovog Poslanika, s.a.v.s., da im je pričao o Rekimu pa je naveo ovu priču. Pored Nu'mana, ovo prenose još neki ashabi samo što postoje neke razlike u izrazima.

Fekih, da mu se Allah smiluje, rekao je: „Među Israelićanima je bio jedan pobožnjak koji je bio lijep i umilan. Pravio je sjekire i prodavao ih. Jednom je prolazio pored kapije kraljevskog dvorca i ugledala ga je kraljičina služavka. Otišla je kraljici i rekla joj: 'Pred kapijom sam vidjela čovjeka od kojeg nema ljepšeg. On hoda i prodaje sjekire.' Kraljica joj reče: 'Otiđi i dovedi mi ga.' Sluškinja ga dovede i kada je mladić ušao, kraljica ga je pogledala i veoma joj se svidio. Rekla mu je: 'Ostavi te sjekire i uzmi ovaj pokrivač.' Svojoj sluškinji je rekla: 'Donesi nam mirise i kreme. Uživat ću s njim i on će uživati sa mnom.' Njemu je rekla: 'Ako mi budeš pokoran, nećeš imati potrebe da prodaješ sjekire.' On je mnogo puta rekao: 'Ja to ne želim.' Ona mu reče. 'Ako i ne želiš, neću te pustiti vani sve dok ne podmirim svoju potrebu s tobom i dok se ne naužívam tvoje ljepote.'

Naredila je da se sva vrata pozaključavaju. Kada je on to vidio, upitao je: 'Da li na krovu vašeg dvorca ima ikakvo mjesto za uživanje?' Ona mu reče da ima. Naredila je sluškinji da se ispne s njim na krov i da se on očisti. Kada su se popeli na krov, on otiđe do ivice i uvidje da je dvorac visok te da nema ništa za šta bi se mogao uhvatiti i spustiti se s krova. Počeo je sam sebe prekoravati: 'Moj nefsu, godinama težiš da stekneš zadovoljstvo Plemenitog Gospodara i hlepiš za time, noću i danju i za jednu noć sve te godine truda ti mogu propasti. Allaha mi, ti si varalica. Došla ti je ova noć i pokvarila sav tvoj trud i sva tvoja nastojanja, a pred Allaha ćeš izaći sa tim grijehom.' Tako je korio samoga sebe. Poslanik, s.a.v.s., rekao je: *Kada se spremio da skoči sa krova, Allah je rekao Džibrilu: 'Džibrile!' On reče: Odazivam Ti se i hrlim!' On reče: 'Jedan od Mojih robova hoće da izvrši samoubistvo kako ne bi izazvao Moju srdžbu i kako ne bi počinio grijeh. Dočekaj ga na svoja krila kako ne bi bio povrijeđen zbog skoka.' Džibril je raširio svoja krila i na njih dočekao tog mladića i spustio ga na zemlju kao što samilostan otac spušta svoje dijete.*

Potom je ovaj otišao svojoj ženi. Sjekire su mu bile ostale u onom dvorcu. Već se bilo zanoćalo i supruga ga upitala: 'Gdje je zarada od sjekira?' On joj reče: 'Nisam ništa zaradio.' Ona ga upita: 'A šta ćemo večerati?' On reče: 'Večeras ćemo biti bez večere. Ustani i potpali peć. Ne bi nam bilo drago da nas naše komšije počnu ogovarati kad ne vide da je vatra potpaljena. Žena je ustala i potpalila ognjište, a onda sjela kod svoga muža. Malo zatim je neka komšinica pokucala na vrata i pitala: 'Komšinice, imaš li žeravice?' Ova joj je rekla: 'Imam, uđi i uzmi je sa ognjišta.' Ova je ušla i uzela žeravicu, a onda pitala: 'Šta je to s tobom? Sjediš i pričaš sa svojim mužem, a hljeb samo što nije izgorio?' Ova je ustala i zatekla punu tepsiju hljeba. Uzela ga je u krpu i otišla svome mužu pa rekla: 'Tvoj Gospodar ovo radi samo zbog toga što si ugledan kod Njega. Moli Allaha da nam olakša ostatak života.' On joj reče. 'Budi zadovoljna ovakvim životom.'

Međutim, ona je navaljivala sve dok on nije rekao: 'Dobro, uradit ću kako želiš.' Iza pola noći je ustao, klanjao i zamolio Allaha: 'Allahu moj, moja supruga traži od mene pa joj podari nešto što će joj omogućiti sigurnu egzistenciju do kraja života.' Plafon se otvorio i pojavila se ruka u kojoj je bio dragulj od kojeg se čitava kuća obasjala kao od sunčeva svjetla.' On ju je uštinuo za nogu i probudio. Rekao joj je: 'Uzmi to što si tražila.' Ona reče: 'Nemoj žuriti. Jesi li me zato probudio? Sanjala sam zlatna prijestolja, poredana i ukrašena dragim kamenjem, ali je jedno od njih bila okrnjeno. Pitala sam: 'Čije je ovo prijestolje?' Rekli su mi: 'To je prijestolje tvoga muža koji pripada ostatku društva.' Pitala sam: 'A otkud je ova rupa na njemu?' Rekli su mi: 'To je zbog toga što si navaljivala na svoga muža.' Rekla sam: 'Ne želim ništa što bi moglo okrnjiti tvoje mjesto. Zamoli svoga Gospodara da to vrati kako je i bilo.' On je zamolio Gopodara i dragulj je bio vraćen kako je i došao."

Fekih, da mu se Allah smiluje, rekao je: „Otac mi je pričao da je Abdullah b. Ferdž Pobožnjak rekao: 'Jednom sam izašao po majstora koji bi mi popravio kuću. Pokazali su mi jednog čovjeka koji je bio lijepog lica. Pred njim je bila korpa i zidarski alat. Pitao sam ga: 'Da li bi mi radio kod kuće do večeras?' On reče da hoće. Pitao sam ga: 'Za koliko?' On reče: 'Za dirhem i deseti dio dirhema.' Rekao

sam mu: 'Ustaj i kreni sa mnom.' On je taj dan radio koliko bi uradila trojica drugih radnika.

Kada sam drugog dana otišao i potražio ga, rekli su mi da on izlazi samo jednom sedmično, i to tog i tog dana. Čekao sam taj dan i otišao da ga potražim. Našao sam ga kako sjedi sa korpom i zidarskim alatom pred sobom. Pitao sam ga da li bi radio za mene, i on je pristao. Pitao sam ga za koju cijenu, a on je rekao da hoće dirhem i deseti dio dirhema. Rekao sam mu da ustane i krene sa mnom. Taj dan je radio za trojicu. Naveče sam mu isplatio dva dirhema i dvije desetine dirhema, a onda ga pitao za njegov slučaj. On me upita: 'Zašto si mi dao ovoliko?' Rekao sam da su to dva dirhema i dvije desetine dirhema, a on reče: 'Zar ti nisam rekao da je moja cijena dirhem i desetina dirhema? Pokvario si mi moju najamninu i neću sada uzeti ništa.' Onda sam mu isplatio dirhem i desetinu dirhema, ali je on odbio da uzme išta. Bio sam uporan, pa on reče: 'Subhanellah, kažem ti da neću, a ti navaljuješ na mene.' Odbio je išta uzeti i otišao.

Otišao sam svojoj supruzi i ona mi reče: 'Allah ti uradio ono što si ti htio s njim. Radio je posao za trojicu, a ti si mu pokvario njegovu najamninu.' Otišao sam ga potražiti, i čuh da je bolestan. Raspitivao sam se za njegovu kuću i rekli su mi gdje stanuje. Tražio sam dozvolu da ga posjetim i pustili su me unutra. Zatekao sam ga umotanog u čaršaf, a u kući nije imao išta osim te korpe i zidarskog pribora. Nazvao sam mu selam i on mi je odvratio. Onda sam mu rekao: 'Imam jednu molbu za tebe. Znaš koja je vrijednost obveseliti vjernika, a ja bih htio da ti dođeš kod mene kući, i da te ja njegujem.' On me upita: 'Da li to stvarno želiš?' Odgovorio sam mu da želim, a on mi reče: 'Imam tri uvjeta.' Rekoh da pristajem, a on reče: 'Želim da mi ne donosiš hranu dok to ne zatražim od tebe.' Ja sam pristao, a on reče: 'Kada umrem, želim da me ukopaš u ovim mojim haljinama.' I na to sam pristao. Onda on reče: 'Treći uvjet je teži i od prvog i od drugog, a to ću ti kazati kasnije.'

Onda sam ga uprtio na leđa i odnio svojoj kući. Sutradan ujutro me pozvao: 'Allahov robe!' Otišao sam mu i pitao ga šta želi. On mi reče: 'Sada ću ti reći svoj treći uvjet. Ja sam na samrti. Otvori kesu koja mi je u džepu.' Otvorio sam je i u njoj našao prsten za zelenim kamenom. On mi reče: 'Kada umrem i kada me ukopaš, uzmi ovaj prsten i daj ga Harunu Rešidu, vođi vjernika. Reci mu: Vlasnik ovog prstena ti je rekao: Dobro pazi i nipošto nemoj umrijeti u ovakvim mukama. Ako umreš u ovakvim mukama, jako ćeš se kajati.'

Kada sam ga ukopao, raspitao sam se za dan kada Harun izlazi iz dvorca. Napisao sam šta mi se desilo s tim čovjekom i predao mu pismo. Zbog toga sam imao grdnih muka i primio mnogo udaraca. Kada je Harun ušao u svoj dvorac i pročitao slučaj, rekao je: 'Dovedite mi onoga ko je napisao ovo pismo.' Otišao sam kod njega i on me pitao šta je bilo sa mnom. Ja sam izvadio prsten i kada ga je on vidio, pitao me: 'Odakle ti ovaj prsten?' Ja sam mu rekao: 'Dao mi ga je jedan zidar. Pogledao sam mu oči i vidio da su se ispunile suzama. Suze su mu potekle i natopile bradu, a onda s brade i odjeću. Zatim je rekao: 'Zidar, zidar!' Primakao me sebi pa me odmakao. Onda sam mu rekao: 'Vođo vjernika, on je ostavio i oporuku. Rekao mi je: Kada dostaviš ovaj prsten Harunu, reci mu: Vlasnik ovog prstena te selami i

rekao ti je: Nemoj nipošto umrijeti u ovakvim mukama. Ako umreš ovako, jako ćeš se kajati.'

On je ustao a onda se bacio na pod. Glavu i bradu je trljao rukama i govorio: ' Sinak, savjetuješ svoga oca i živ i mrtav.' U sebi sam rekao: Izgleda da mu je to bio sin a ja nisam prepoznao. Harun je dugo plakao a onda je sjeo. Donijeli su mu vode i on se umio, a onda me pitao: 'Kako si ga upoznao?' Ja sam mu ispričao čitav slučaj i on se dobro isplakao, a onda rekao: 'To mi je bilo najstarije dijete. Moj otac je bio Mehdi. On mi je rekao da se oženim Zubejdom, ali sam jednom vidio jednu ženu koja mi se jako svidjela. Oženio sam je da moj otac ne zna. Od nje sam dobio toga sina. Odveo sam ih u Basru i dao joj ovaj prsten i još mnogo toga. Rekao sam joj: 'Nemoj kazivati ko si, a kada čuješ da sam postao halifa, dođi mi.' Kada sam postao halifa, raspitivao sam se o njoj, ali su mi rekli da su njih dvoje umrli. Nisam znao da je on ostao na životu. Gdje si ga ukopao?' Rekao sam mu da sam ga ukopao na mezarju Abdullaha b. Mubareka. On mi reče: 'Imam jednu molbu za tebe. Kada sunce zađe, sačekaj me i ja ću ti doći maskiran. Odvest ćeš me na njegov kabur jer želim da ga posjetim.' Čekao sam ga poslije akšama i on je izašao u pratnji svojih slugu. Stavio je ruku u moju ruku i odveo sam ga do kabura njegova sina. Čitavu noć je preplakao. Govorio je: 'Sinak, svoga oca si svjetovao i živ i mrtav.' Plakao sam zbog njegova plača. Kada je svanulo, vratili smo se. Blizu kapije dvorca, on mi se približio i rekao: 'Naredio sam da ti se da deset hiljada dirhema i da ti se to daje svaki mjesec. Kada umrem, ostavio sam oporuku da ti se to isplaćuje dokle god si živ. Ti si to zaslužio zbog svoga postupka prema mom sinu.' Na ulazu mi je rekao: 'Dobro razmisli o onom što sam ti oporučio i dođi po to kada sunce izađe.' Ja sam rekao: 'Ako Allah da.' Otišao sam svojoj kući i nikada mu više nisam otišao.

Fekih, da mu se Allah smiluje, rekao je: „Moj otac mi je pričao da je hazreti Alija rekao: „Kada je Allahov Poslanik, s.a.v.s., bratimio muslimane, pobratio je Seida b. Abdurrahmana i Sa'lebeta Ensariju. Vjerovjesnik, s.a.v.s. pokrenuo je vojnu na Tebuk, pa je Seid krenuo s borcima, a svoga brata Sa'lebu je ostavio da mu pazi na porodicu. Sa'lebe je išao sjeći drva i donosio ih je Seidovoj porodici, donosio im je potrebnu vodu na leđima i za sve to se nadao nagradi od Allaha. Jednom je Sa'lebe ušao u kuću i došao mu je Iblis, da je proklet, i rekao mu: 'Pogledaj šta je iza zastora.' Sa'lebe je podigao zastor i vidio suprugu svoga pobratima Seida. Ona je bila lijepa i on nije mogao da se suzdrži, nego je ušao kod nje i počeo je napastvovati. Ona mu je rekla: 'Sa'lebe, nisi očuvao čast svoga brata koji je otišao da se bori na Allahovom putu.' Onda je Sa'lebe počeo da proklinje samoga sebe i pobjegao je u brda. Počeo je vikati: 'Bože moj, Ti si Ti a ja sam ja. Ti si onaj Koji stalno prašta, a ja sam onaj koji stalno griješi!'

Kada se Vjerovjesnik, s.a.v.s., vratio iz pohoda, sva braća su pohrlila svojim pobratimima, ali Seida nije dočekao njegov pobratim. Seid je otišao svojoj kući i pitao svoju suprugu: 'Ženo, šta je uradio moj pobratim, u ime Allaha?' Ona mu reče: 'On je zaronio u more grijeha i pobjegao je u brda.' Seid je izašao da traži svoga pobratima i našao ga je kako leži okrenut prema zemlji, glave pokrivene rukama i kako viče: 'Kojeg li samo poniženja za onoga ko griješi svome Gospodaru!' Seid mu reče: 'Ustane, brate. Šta te je dovelo u ovaj položožaj?' On

mu reče: 'Neću ustati osim ako mi ruku ne stegneš oko vrata i povedeš me kao što se vodi ponizni rob vratima svoga gospodara.'

Seid je uradio to što je tražio od njega. Sa'lebe je imao kćerku koja se zvala Himsane i ona je vodila svoga oca i dovela ga pred vrata hazreti Omera. On je ušao kod njega i rekao mu: 'Napastvovao sam suprugu svoga pobratima dok se on borio na Allahovom putu, pa ima li ikakve nade da mi se primi moja tevba?' Omer mu je rekao: 'Izlazi od mene dok te nisam uhvatio za kosu! Izlazi od mene, kod mene tvoje kajanje ne pije vode!'

Sa'lebe je izašao od Omera i otišao kod Ebu Bekra. Kada je ušao kod njega, rekao mu je: 'Napastvovao sam ženu svoga brata koji je bio u borbi na Allahovom putu, pa da li za mene ima tevbe?' Ebu Bekr mu reče: 'Izlazi od mene! Nemoj mene izlagati vatri svoga grijeha. Nikada ti neću oprostiti!' On je otišao od njega i otišao na vrata hazreti Alije. I njemu je rekao: 'Napastvovao sam suprugu svoga brata koji je bio u borbi na Allahovom putu, pa da li ima tevbe za mene?' Hazreti Alija mu je rekao: 'Izlazi od mene, nikada ti neću oprostiti!'

Izašao je i od njega, stalno govoreći: 'Kćeri, ovi ljudi su u meni probudili beznađe i nadam se da to neću dočekati i od Allahovog Poslanika, s.a.v.s. Kćerka ga je odvela do vrata Allahovog Poslanika, s.a.v.s., i kada je ušao kod njega, Poslanik, s.a.v.s., ga pogleda i reče: *Podsjetio si me na džehennemske lance i okove.* Sa'lebe reče: 'Allahov Vjerovjesniče, žrtvovao bih za tebe i oca i majku. Napastvovao sam suprugu svoga brata koji se borio na Allahovom putu, pa da li za mene ima tevbe?' Vjerovjesnik, s.a.v.s., mu reče: *Izlazi od mene, za tebe nema tevbe kod mene, nikada.*

Sa'lebe izađe od njega i kćerka mu reče: 'Babuka, nisi mi više otac niti sam ja tvoja kćerka sve dok s tobom ne bude zadovoljan Muhammed, s.a.v.s., i njegovi ashabi.' Onda je Sa'lebe otrčao u brda i vikao: 'Gospodaru, otišao sam Omeru i on me htio udariti. Otišao sam Ebu Bekru i on me istjerao. Otišao sam Aliji i on me otjerao. Otišao sam Vjerovjesniku, s.a.v.s., i on me doveo u beznađe. Šta ćeš Ti sa mnom učiniti, Gospodaru, osim što ćeš reći na moju dovu *da* ili *ne?* Ako kažeš *ne*, koje li nesreće, kajanja i teškoće! Ako kažeš *da*, blago li se meni!'

Pripovjedač nastavlja: „Onda je melek sišao sa nebesa i pitao Vjerovjesnika, s.a.v.s: 'Uzvišeni Allah te pita: 'Da li si ti stvorio stvorenja ili Ja?' Vjerovjesnik, s.a.v.s., je odgovorio: *Ti ih stvaraš, Gospodaru!* Melek reče: 'Silni ti poručuje: Obraduj Moga roba time što sam mu oprostio. Vjerovjesnik, s.a.v.s., je pitao svoje ashabe: *Ko će mi od vas dovesti Sa'lebu?* Ebu Bekr i Omer su ustali i rekli: 'Allahov Poslaniče, mi ćemo ti ga dovesti!' Onda su ustali hazreti Alija i Selman Farisi i rekli: 'Allahov Poslaniče, mi ćemo ti ga dovesti!' On je rekao Aliji i Selmanu da dovedu Sa'lebu. Krenuli su njegovim tragom i naišli na jednog pastira iz Medine. Alija ga je pitao: 'Da li si vidio jednog od Poslanikovih, s.a.v.s., ashaba?' Čobanin je rekao: 'Vjerovatno tražite onog koji bježi od Džehennema?' Oni rekoše da upravo njega traže i da im pokaže put, pa im je pastir rekao: 'Kada nastupi noć, on dođe u ovu dolinu, ispod ovog drveta i što jačim glasom izvikuje: 'Kojeg li poniženja i sramote za onoga ko se ogriješi prema svome Gospodaru!' Oni su stali

na to mjesto i čekali da padne noć. Onda je došao Sa'lebe, stao ispod drveta, pao na sedždu, gorko plačući.

Čuvši njegov plač, Selman me je otišao i rekao: 'Sa'lebe, ustani, Gospodar svjetova ti je oprostio.' On ih je pitao: 'Kako ste ostavili moga miljenika Muhammeda, s.a.v.s.?' Selman mu reče: 'Ostavili smo ga onako kako Allah voli i kako bi ti volio.'

Kada je Bilal zaučio ezan za sabah, uveli su ga u džamiju i stavili u zadnji saff. Allahov Poslanik, s.a.v.s., je učio: ***Zaokuplja vas nastojanje da što imućniji budete*** (Sura Tekasur, 1), i Sa'lebe je zahroptao. Kada je Vjerovjesnik, s.a.v.s., proučio: ***Sve dok grobove ne naselite*** (Sura Tekasur, 2), Sa'lebe je drugi put zahroptao i napustio dunjalučki svijet. Kada je Vjerovjesnik, s.a.v.s., završio s namazom, došao je do Sa'lebe i rekao: *Selmane, pospi ga vodom*! Selman mu reče: 'Vjerovjesniče, on je otišao s dunjaluka (umro je).' Zatim je došla i njegova kćerka i rekla: 'Allahov Vjerovjesniče, šta je s mojim ocem? Mnogo mi je nedostajao.' On joj reče: 'Uđi u džamiju.' Kada je ušla u džamiju, zatekla je svoga oca mrtvog i prekrivenog pokrovom. Stavila ruku na glavu i progovorila: 'Babuka, koje li nevolje za mene! Ko će se o meni brinuti poslije tebe?' Vjerovjesnik, s.a.v.s., joj je rekao: *Himsano, da li bi bila zadovoljna da ti ja budem otac, a Fatima sestra?* Ona reče: 'Svakako da bih, Allahov Poslaniče.' Kada su ponijeli Sa'lebu, Vjerovjesnik, s.a.v.s., je pratio njegov ispraćaj i kada su došli do ivice kabura, on je išao na vrhovima prstiju. Kada se vratio, Omer ga upita: 'Allahov Poslaniče, vidio sam da si hodao na vrhovima prstiju?' On mu reče: *Omere, nisam mogao da spustim stopala na zemlju od mnoštva meleka.*

Fekih, da mu se Allah smiluje, rekao je: „Ovu predaju kazuju na različite načine i kažu da su sljedeći ajeti objavljeni zbog Sa'lebe: ***I za one koji se, kada grijeh počine ili kad se prema sebi ogriješe, Allaha sjete i oprost za grijehe svoje zamole - a ko će oprostiti grijehe ako ne Allah? - i koji svjesno u grijehu ne ustraju. Njih čeka nagrada - oprost od Gospodara njihova i džennetske bašče kroz koje će rijeke teći, u kojima će vječno ostati, a divne li nagrade za one koji budu tako postupili!*** (Sura Ali Imran, 135,136)

Fekih, da mu se Allah smiluje, rekao je: „Otac mi je pričao, svojim lancem prenosilaca, da je Ahnef b. Kajs rekao: 'Došao sam u Medinu želeći posjetiti Omera b. Hattaba, r.a. Naišao sam na veliku halku u kojoj je Ka'b Ahbar pričao ljudima. Govorio je:' Kada je Ademu došao smrtni čas, on je rekao: Gospodaru moj, neprijatelj će se radovati kada me vidi mrtvog, a njega će se ostaviti do određenog vremena. Tada mu bi rečeno: 'Ademe, ti ćeš okusiti Džennet, a Prokletnik će čekati svoje vrijeme kako bi osjetio smrtni bol i prijašnjih i potonjih.' Onda je Adem Meleku smrti rekao: 'Opiši mi kakva je smrt.' Kada mu je Melek opisao, Adem je povikao: 'Dovoljno mi je, dovoljno mi je!'

Ljudi su se počeli meškoljiti i zatražili su: 'Oče Ishakov, Allah ti se smilovao, kaži nam kako mu je pokazao smrt?' On je odbio da im kaže. Ljudi su navaljivali na njega i on im reče: 'Kada dunjaluk dođe do svoga kraja i kada dođe vrijeme da se puhne u Rog, ljudi će stajati na svojim tržnicama. Svađat će se, trgovati i pričati.

Dok budu u tom poslu, začut će strahovit prasak od kojeg će polovina njih pasti u nesvijest i neće sebi dolaziti tri dana. Druga polovina će poremetiti pameću i ostat će stajati unezvjereni na nogama, kao ovce kada vide zvijeri. Dok budu u tom užasu, začut će se gromoglasan prasak, između nebesa i zemlje, i neće ostati na zemlji niko ko će to preživjeti. Dunjaluk će nestati i neće ostati nijedan čovjek i nijedan džin, nijedan šejtan, zvijer ili pitoma životinja živim. To je vrijeme koje je Allah ostavio Iblisu. Onda će Allah reći Meleku smrti: 'Stvorio sam ti pomagača koliko ima prijašnjih i potonjih, dao sam ti snagu stanovnika nebesa i zemlje. Danas te odijevam odjećom srdžbe i ljutnje. S Mojom srdžbom i ljutnjom idi do onoga koga sam prokleo i kamenovanim učinio, Iblisa, i daj mu da iskusi gorčinu smrti svih prijašnjih i potonjih, džina i ljudi, i uvećaj mu je mnogostruko. S tobom neka bude sedamdeset hiljada zebanija, krajnje ljutih i osornih, i neka svaki od njih nosi rasplamsale okove. Njegovu smrdljivu dušu iščupaj sa sedamdeset hiljada užarenih kuka. Pozovi Malika da ti otvori džehennemske kapije.' Melek smrti će se pojaviti u takvom obliku da bi se stanovnici nebesa i stanovnici Zemlje, kada bi ga vidjeli, istopili od strahote njegova izgleda. Doći će Iblisu i povikat će na njega, pa će Iblis zahroptati i zaurlati na takav način, da bi stanovnici istoka i zapada, kada bi ga čuli, pomrli od strahote. Melek smrti će mu reći: 'Stani, pokvarenjače! Danas ćeš iskusiti bol smrti svih onih koje si zaveo. Koliko života si uništio i koliko generacija si zaveo? Koliko li je samo onih koji će s tobom dijeliti Džehennem? Ovo je vrijeme do kojeg si se dogovorio sa svojim Gospodarom. Prokletniče, gdje ćeš pobjeći?' Šejtan će pobjeći na istok i tamo će ga dočekati Melek smrti. Zaronit će u more i tamo naići na Meleka smrti, a more će ga izbaciti. Bježat će po zemlji, ali nigdje neće moći naći skloništa i pribježišta. Stat će na pola dunjaluka, kod kabura Adema, a.s., i reći: 'Zbog tebe, Ademe, ja sam postao proklet. Kamo sreće da nikada nisi ni bio stvoren!' Onda će pitati Meleka smrti: 'Iz kakve čaše ćeš mene napojiti?'(tj, na koji način ćeš meni uzeti dušu?). Melek smrti će mu reći: 'Onako kako se uzima duša džehennemlijama' (na onoliko bolan način koliko je bolna patnja svih džehennemlija, i još bolnije).

Iblis će zaroniti u zemlju jednom, drugi put će vrištati, pa će bježati s istoka na zapad, i sa zapada na istok. Doći će do mjesta gdje je prvi put sišao, nakon progona iz Dženneta. Tu će ga dočekati zebanije sa čengelama. Zemlja će, čitava biti kao žeravica. Zebanije će ga bosti i kačiti tim čengelama i ostat će u samrtnim mukama i patnjama koliko Allah htjedne. Ademu i Havi će biti rečeno: 'Izađite i vidite šta je zadesilo vašeg neprijatelja i vidite kakvu on smrt treba da iskusi!' Kada izađu i vide ga u kakvoj je patnji i koje su mu smrtne muke, reći će: 'Gospodaru naš, upotpunio si Svoju blagodat."

Hikaja o mladiću koji je prodao sebe Allahu

Fekih, da mu se Allah smiluje, rekao je: „Otac mi je pričao da je Abdulvahid b. Zejd rekao: 'Dok sam jednom sjedio na ovom mjestu i spremao se da

izađem u borbu, naredivši svojim učenicima da se pripreme za ponedjeljak ujutro, jedan čovjek je učio: ***Allah je od vjernika kupio živote njihove i imetke njihove u zamjenu za Džennet koji će im dati - oni će se na Allahovu putu boriti, pa ubijati i ginuti. On im je to zbilja obećao u Tevratu, i Indžilu, i Kur'anu - a ko od Allaha dosljednije ispunjava obećanje Svoje? Zato se radujte pogodbi svojoj koju ste s Njim ugovorili, i to je veliki uspjeh.*** (Sura Tevbe, 111). Tada je ustao neki momčić od petnaestak godina kojem je otac bio umro i ostavio veliki imetak u nasljedstvo, pa je rekao: 'Abdulvahide, Allah je kupio od vjernika njihove živote i imetke u zamjenu za Džennet?' Ja sam mu rekao: 'Tako je, mili.' On reče: 'Budi mi svjedok, Abdulvahide, da sam dao svoj imetak i život za Džennet.' Ja sam mu rekao: 'Oštrica sablje je mnogo teška. Ti si dječak i bojim se da nećeš moći ustrajati i da nećeš provesti pogodbu do kraja.' On reče: 'Abdulvahide, zar da budem slab kad Allahu prodajem svoj imetak i život za Džennet? Budi mi svjedokom da sam se prodao Allahu.'

Nakon ovih riječi, mi smo se osjetili kao da ništa ne vrijedimo, jer je jedan dječak učinio nešto što mi ne možemo. On je sav svoj imetak podijelio kao sadaku, osim konja, oružja i poputbine. Kada je došao dan polaska, prvi koji je došao je bio dječak. Rekao je: 'Esselamu alejke, Abdulvahide.' Ja sam mu odgovorio: 'Alajkesselamu, Allahova milost i blagoslov. Neka trgovina koji si učinio bude plodna.' Onda smo krenuli. On je danju postio, a noću je klanjao. Služio nas je i čuvao naše životinje. Kada bismo zanoćili, on je stražario. Tako smo došli u zemlju Romeja (Vizantinaca). Jednog dana, on je trčeći došao do nas i uzvikivao je: 'Kolika je samo čežnja za Zadovoljnim okom!' Moji prijatelji su rekli: 'Ovaj mladić je, vjerovatno, poremetio pameću.' Kada se primakao, povikao je: 'Abdulvahide, ne mogu više čekati. Prevelika je moja čežnja za Zadovoljnim okom.' Pitao sam ga: 'Mili, a kakvo je to Zadovoljno oko?' On reče: 'Zadrijemao sam i zaspao i usnio sam da mi je došao neki čovjek i rekao: 'Vodim te zadovoljnim očima.' Odveo me u vrt u kojem je bila rijeka od vode koja nije bila ustajala. Na obali te rijeke su bile ljepotice nakićene i odjevene toliko lijepo da se ne da opisati. Kada su me vidjele, obradovale su se i rekle: 'Ovo je muž Radosnog oka i došao je.' Ja sam rekao: 'Esselamu alejkunne (neka je Allahov spas na vas), je li među vama Zadovoljno oko?' One rekoše: 'Ne, mi smo samo njene sluškinje. Idi još naprijed.' Krenuo sam naprijed i došao do rijeke mlijeka koje se ne mijenja. Ona je tekla kroz vrt koji je bio ukrašen različitim ukrasima. Na obali rijeke sam vidio takve ljepotice da sam skoro pamet izgubio od njihove ljepote. Kada su me vidjele, povikale su: 'Ovo je, Allaha nam, muž Zadovoljnog oka koji nam je došao.' Ja sam im nazvao selam i pitao ih: 'Da li je među vama Zadovoljno oko ('Ajnaul-merdijje)?' One mi primiše selam i rekoše: 'Allahov velijo, mi smo njene služavke i robinje. Idi još naprijed.' Išao sam i došao do rijeke od vina. Na njenoj obali su bile takve ljepotice od kojih sam zaboravio one koje sam vidio. Nazvao sam im selam i pitao: 'Da li je među vama 'Ajnaul-merdijje?' One rekoše: 'Nije, mi smo njene sluškinje. Idi još naprijed.' Nastavio sam ići i došao do rijeke od pročišćenog meda i tamo zatekao ljepotice koje su svojom ljepotom zasjenile one pored kojih sam prošao. Nazvao

sam im selam i pitao ih: 'Da li je među vama 'Ajnu-l-merdijje?' One mi rekoše: 'Mi smo njene sluškinje. Idi ti još naprijed.'

Nastavio sam ići i došao do nekog šatora od probušenog bisera. Na ulazu šatora je bila ljepotica koja je bila nakićena i obučena tako da je to neopisivo. Kada me vidjela, obradovala se i povikala: 'Ajnu-l-merdijje, došao ti je muž!' Približio sam se šatoru i ušao u njega. Tamo sam zatekao nju kako sjedi na svom naslonjaču od zlata, ukrašenom biserom i rubinima. Kada sam je vidio, izgubio sam se. Ona mi je rekla: 'Dobro došao, štićeniče Svemilosnog. Približio se vakat tvog dolaska nama.' Pošao sam da je zagrlim, ali mi ona reče: 'Polahko, još nije došlo vrijeme da me zagrliš. Još uvijek je u tebi života. Večeras ćeš biti sa nama, ako Allah htjedne.' Abdulvahide, tada sam se trgnuo iz sna i jedva čekam da se sretnem s njom.' Abdulvahid je rekao: 'Nismo čestito ni završili naš razgovor, a na nas je navalila jedna neprijateljska jedinica. Mi smo se prihvatili oružja i nasrnuli na njih. S nama je bio i taj momčić. Izbrojao sam devetericu neprijateljskih vojnika koje je pobio taj mladić, a on je pao kao deseti. Prolazio sam pored njega dok se valjao u vlastitoj krvi. Nasmijao se punih usta i ispustio dušu."

Hikaja o Džurejdžu isposniku

Autor bilježi od Jezida b. Havšeba da je njegov otac rekao: „Čuo sam Allahovog Poslanika, s.a.v.s., da kaže: *Da je Džurejdž isposnik bio pametan, znao bi da je odazvati se pozivu majke bolje nego njegovo robovanje svom Gospodaru.*

Autor nastavlja: „Čuo sam i od drugih priču o Džurejdžu. On je bio isposnik među Israelićanima. Robovao je Allahu u svojoj ćeliji i jednom mu je došla njegova majka, a on je bio na namazu. Pozvala ga je, ali on joj se nije odazvao jer je bio zauzet molitvom. Onda je ona rekla: 'Allah te iskušao prostitutkom!' Neka žena u tom mjestu je bila izašla radi potrebe i na nju je naišao neki pastir. Obljubio ju je u blizini Džurejdžove ćelije i ona je zanijela.

Stanovnoci te oblasti su jako prezirali blud i kada se na toj ženi pojavio znak da je počinila blud, sačekali su da se ona porodi. Kada se porodila, otišli su namjesniku te oblasti i rekli mu da je žena rodila kopile. On ju je pozvao i pitao: 'Odakle ti to dijete?' Ona reče: 'Od Džurejdža isposnika. On me obljubio.' Kralj je poslao po Džurejdža. Kada su došli do njegove ćelije i pozvali ga, on je bio na namazu i nije im se odazvao. Oni su onda razvalili njegovu ćeliju i svezali mu uže oko vrata. Tako su ga odveli do kralja. Tada mu kralj reče: 'Od sebe si učinio pobožnjaka, a ovamo udaraš na obraz ljudima i činiš ono što ti nije dozvoljeno?' On reče: 'A šta sam to uradio?' Kralj mu odgovori: 'Počinio si blud sa tom i tom ženom.' Džurejdž reče: 'Nisam to uradio.'

Međutim, niko mu nije povjerovao. On se kleo, ali ni tada mu niko nije vjerovao. Tada je on rekao: 'Odvedite me mojoj majci.' Odveli su ga njegovoj majci i on joj reče: 'Majčice, zamolila si Allaha protiv mene i On ti je uslišao tvoju

dovu. Sada zamoli Allaha da me oslobodi sumnje.' Njegova majka reče: 'Allahu moj, ako je Džurejdž iskušan zbog moje dove (kletve), oslobodi ga mojom dovom.'

Onda se Džurejdž vratio kralju i pitao: 'Gdje su ta žena i to dijete?' Doveli su ženu i dijete i pitali je o tome ko ju je obljubio, a ona je rekla: 'Jeste, Džurejdž me obljubio.' Džurejdž je stavio ruku na glavu djeteta i rekao: 'Tako ti Onoga ko te stvorio, reci mi ko ti je otac?' Onda je dijete, Allahovom voljom, progovorilo i reklo: 'Moj otac je taj i taj pastir.' Kada je žena čula šta dijete govori, rekla je: 'Jeste, istina je što ono govori. Ti istinu govoriš, a ja sam slagala. Mene je obljubio taj i taj pastir.' U drugoj predaji je: 'Žena je bila trudna i još nije bila rodila, pa ju je pitao: 'Gdje te obljubio?' Ona je rekla: 'Ispod tvog drveta.' To drvo bilo je u blizini Džurejdžove ćelije. Džurejdž je rekao: 'Vodite me do toga drveta.' Onda je rekao: 'Drvo, tako ti Onoga ko te stvorio, reci mi ko je obljubio ovu ženu.' Svaka grana na drvetu je rekla: 'Obljubio ju je čuvar koza.' Onda je stavio prst na trbuh žene i pitao: 'Dijete, ko je tvoj otac?' Dijete je, iz trbuha, progovorilo: 'Moj otac je čuvar koza.' Onda se kralj izvinio Džurejdžu isposniku i rekao mu: 'Dozvoli mi da ti napravim ćeliju od zlata.' On mu je rekao: 'Ne.' 'Može li od srebra?' Džurejdž je rekao: 'Ne, nego od zemlje kao što je i bila.' Onda su mu napravili zemljenu ćeliju kao što je bila i prije rušenja."

Ibrahim bilježi od Muhadžira b. Mudžahida da je rekao: „U dječijem dobu, dobu dojenčeta, progovorila su samo četverica: Isa, sin Merjemin, a.s., Dijete onih koji su iskopali rovove, Dijete za vrijeme Džurejdža isposnika i svjedok Jusufa, a.s. o kojem govore Allahove riječi: ***Primijeti jedan rođak njezin***. (Sura Jusuf, 26)

Neka je apsolutna hvala Allahu, Gospodaru svjetova, neka je Njegov salavat i selam na najčasnijeg poslanika, našeg Prvaka Muhammeda, zadnjeg vjerovjesnika i poslanika, na njegovu porodicu, ashabe, supruge i sve potomke. Allah nam je dovoljan i divan li je On zaštitnik. Amin.

OVO SU PREDAJE O DOVAMA I ZIKRU

Hasan b. Ali, r.a., je rekao: „Garantujem svakome onome ko prouči ovih dvadeset ajeta da će biti pošteđen zla svakog šejtana otpadnika, nepravedne vlasti, kradljivca i zvijeri i da mu ništa neće moći nauditi. Ti ajeti su: Ajetul-kursijja, tri ajeta sure A'raf, deset prvih ajeta sure Saffat, tri ajeta iz sure Rahman i tri zadnja ajeta sure Hašr. Spomenuti ajeti su: ***Allah je zaštitnik onih koji vjeruju i On ih izvodi iz tmina na svjetlo, a onima koji ne vjeruju - zaštitnici su šejtani i oni ih odvode sa svjetla na tmine; oni će biti stanovnici Džehennema, oni će u njemu vječno ostati.*** (Sura Bekare, 257)

Ajeti sure A'raf su: ***Gospodar vaš je Allah, koji je nebesa i Zemlju u šest vremenskih razdoblja stvorio, a onda svemirom zagospodario; On tamom noći prekriva dan, koji ga u stopu prati, a Sunce i Mjesec i zvijezde se pokoravaju Njegovoj volji. Samo On stvara i upravlja! Uzvišen neka je Allah, Gospodar svjetova! Molite se ponizno i u sebi Gospodaru svome, ne voli On one koji se previše glasno mole. I ne pravite nered na Zemlji, kad je na njoj red uspostavljen, a Njemu se molite sa strahom i nadom; milost Allahova je doista blizu onih koji dobra djela čine.*** (Sura A'raf, 54-56)

Prvih deset ajeta sure Saffat: ***Tako Mi onih u redove poredanih i onih koji odvraćaju i onih koji opomenu čitaju – vaš Bog je, uistinu, Jedan, Gospodar nebesa i Zemlje i onoga što je između njih i Gospodar istoka! Mi smo nebo najbliže vama sjajnim zvijezdama okitili i čuvamo ga od svakog šejtana prkosnoga da ne prisluškuje meleke uzvišene; njih sa svih strana gađaju da ih otjeraju: njih čeka patnja neprekidna, a onoga koji što ugrabi - stigne svjetlica blistava.*** (Sura Saffat, 1-10)

Tri ajeta sure Rahman: ***O družine džina i ljudi, ako možete da preko granica nebesa i Zemlje prodrete, prodrite, moći ćete prodrijeti jedino uz veliku moć! –pa, koju blagodat Gospodara svoga poričete?! Na vas će se ognjen plamen i rastopljeni mjed prolivati, i vi se nećete moći odbraniti.*** (Sura Rahman, 33-35)

Tri zadnja ajeta sure Hašr: ***On je Allah - nema drugog boga osim Njega - On je poznavalac nevidljivog i vidljivog svijeta, On je Milostivi, Samilosni! On je Allah - nema drugog boga osim Njega, Vladar, Sveti, Onaj koji je bez nedostataka, Onaj koji svakoga osigurava, Onaj koji nad svi bdi, Silni, Uzvišeni, Gordi. Hvaljen neka je Allah, On je vrlo visoko iznad onih koje smatraju Njemu ravnim! On je Allah, Tvorac, Onaj koji iz ničega stvara, Onaj koji svemu daje oblik, On ima najljepša imena. Njega hvale oni na nebesima i na Zemlji, On je Silni i Mudri.*** (Sura Hašr, 22-24)

Bilježi se da je Ibn Abbas rekao: „Neki Židov u Šamu je čitao Tevrat, jedne subote. Otvorio ga je i tamo našao opis Allahova Poslanika, s.a.v.s., i njegova svojstva. To je našao na četiri mjesta koja je iskinuo i zapalio. Sljedeće subote je njegova svojstva našao na osam mjesta koja je iscijepao i zapalio. Treće subote je to

našao na dvanaest mjesta. Razmislio je i rekao: 'Ako ovako nastavim, čitav Tevrat će opisivati Muhammeda.' Otišao je i pitao svoje učitelje: 'Ko je Muhammed?' Oni su mu rekli: 'To je lažljivac i bolje za tebe da ga ne vidiš a da ne vidi ni on tebe.' Onda je on rekao: 'Tako mi Musaovog Tevrata, vi me nećete moći spriječiti od toga da ga vidim i posjetim.' Onda su mu oni dozvolili i on je pojahao svoju jahaću životinju, putujući danonoćno. Kada se primakao Medini, prvi na koga je naišao je bio Selman Farisi. Selman je bio lijep i Židov je pomislio da je to Muhammed, s.a.v.s. Poslanik, s.a.v.s. je bio umro tri dana prije toga i Selman je plakao, pa je rekao: 'Ja sam njegov rob.' Židov je pitao: 'A gdje je on?' Selman je razmislio trenutak i rekao samome sebi: 'Ako mu kažem da je umro, Židov će se vratiti odakle je i došao, a ako mu kažem da je živ, onda ću slagati.' Naglas je rekao: 'Hajde sa mnom do njegovih ashaba.'

Otišli su u džamiju i tamo zatekli sve ashabe kako tuguju. Židov reče: 'Esselamu alejke, Muhammede', misleći da je Muhammed, s.a.v.s., s njima. Tada ashabi proplakaše i pitaše: 'Ko si ti koji je ponovo otvorio naše rane? Vjerovatno si stranac. Zar ne znaš da je on umro prije tri dana?' Onda je Židov kriknuo i rekao: 'Koje li tuge i žalosti i kojeg li uzaludnog putovanja! Da me bogdo mati nije ni rodila! Kamo sreće da me je rodila, ali da nikada nisam čitao Tevrata! A, kada sam ga čitao, da nikada nisam našao njegova opisa! Kamo sreće, kada sam ga našao opisanog, da sam ga i vidio!' Onda je rekao: 'Da li je među vama Alija koji bi mi ga mogao opisati?' Alija reče da jeste. Židov ga upita: 'Kako se ti zoveš?' On reče: 'Ime mi je Ali.' Židov reče: 'Tvoje ime sam našao u Tevratu.' Hazreti Alija mu reče: 'Allahov Poslanik, s.a.v.s., nije bio ni visok, ni nizak. Imao je okruglu glavu i spuštene vjeđe. Oči su mu bile tamne, obrve su mu bile izvijene u luk. Kada bi se smijao, svjetlo je izbijalo sa njegovih zuba i imao je rječicu između zubi. Krupnih šaka i stopala, okretna i brza hoda, između pleća je imao pečat vjerovjesništva.' Židov reče: 'Istinu si rekao, Ali. Ovako je opisan i u Tevratu. Da li je od njega ostalo kakve odjeće koju bih mogao pomirisati.' On mu reče: 'Jeste. Selmane, idi do Fatime i reci joj: 'Ali ti je rekao da mu pošalješ džubbe (ogrtač) svoga oca, Allahova Poslanika, s.a.v.s.' Selman je otišao do hazreti Fatime i rekao: 'Kapijo Vjerovjesnika, kapijo evlijanskih ukrasa!' Hasan i Husejn su plakali. Pokucao je na vrata i Fatima je pitala: 'Ko kuca na vrata siročadi?' On joj reče: 'Ja sam, Selman', saopćivši joj šta je Ali poručio. Na to Fatima zaplaka i reče: 'Ko hoće da obuče džubbe moga oca?' Selman joj je ispričao čitav slučaj i ona je iznijela džubbe koje je bila okrpila na sedam mjesta, palminim likom. Alija je pomirisao džubbe, a onda i ostali ashabi. Židov je uzeo džubbe, pomirisao ga i rekao: 'Kako je samo lijep miris.' Onda je otišao do njegova, s.a.v.s., kabura, podigao glavu prema nebu i rekao: 'Gospodaru, svjedočim da si Ti Jedan, Jedinstveni, Nedjeljivi i Svepotrebni i svjedočim da je stanovnik ovog kabura Tvoj Poslanik i Miljenik i potvrđujem istinitost onoga što je on rekao. Allahu moj, ako primaš moj islam, onda me usmrti ovoga trena.' Poslije tih riječi se srušio mrtav. Alija ga je okupao i ukopali su ga u Beki'u, da mu se Allah smiluje i proživi nas sve u društvu dobrih robova. Amin!"

Ovim se završava knjiga *Upozorenje nemarnima.*

SADRŽAJ